

به نام خداوند جان و خرد

مجموعه اسناد آمایش ملی و استان سیستان و بلوچستان در نظم نوین قانونی

تدوین: مهرداد عرب اول

مقدمه: سید حمید پورمحمدی

معاون امور اقتصادی و هماهنگی برنامه و بودجه

سازمان برنامه و بودجه کشور

تابستان ۱۴۰۰

انتشارات جهاد دانشگاهی

واحد صنعتی امیرکبیر

سرشناسه	عرب‌اول، مهرداد، ۱۳۵۳ -
عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام--Iran. Laws, etc.
عنوان و نام پدیدآور	مجموعه اسناد آمایش ملی و استان سیستان و بلوچستان در نظم نوین قانونی/ تدوین مهرداد عرب‌اول؛ مقدمه سید حمیدپورمحمدی.
مشخصات نشر	تهران: جهاد دانشگاهی، واحد صنعتی امیرکبیر، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۴۵۱ ص.: مصور، جدول، نقشه.
شابک	ISBN: 978-964-210-375-1
وضعیت فهرست نویسی	فیپا
یادداشت	نمایه.
موضوع	آمایش سرزمین -- ایران -- سیستان و بلوچستان
موضوع	Reclamation of land -- Iran -- Sistan and Baluchestan
موضوع	برنامه‌ریزی راهبردی -- ایران -- سیستان و بلوچستان
موضوع	Strategic planning -- Iran -- Sistan and Baluchestan
شناسه افزوده	پورمحمدی، سیدحمید، ۱۳۴۶ -، مقدمه‌نویس
شناسه افزوده	جهاد دانشگاهی. واحد صنعتی امیر کبیر
شناسه افزوده	Jahad Daneshgahi. Amir Kabir Branch
رده‌بندی کنگره	HT۳۹۵
رده‌بندی دیوبی	۳۰۷/۱۲۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۸۴۳۴۷۰۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیپا

ویرا پژوهان پویا

واحد صنعتی امیر کبیر

مجموعه اسناد آمایش ملی و استان سیستان و بلوچستان در نظم نوین قانونی

تدوین: مهرداد عرب اول

ناشر	جهاد دانشگاهی واحد صنعتی امیرکبیر
مدیر مسؤول	دکتر مهدی ورسه‌ای
نوبت چاپ	اول
سال چاپ	۱۴۰۰
قطع	وزیری
شمارگان	۵۰۰ نسخه
قیمت	۱۸۰۰۰۰۰ ریال
ویراستاری، صفحه‌آرا و طراح جلد	بخش حقوقی شرکت ویرا پژوهان پویا
چاپخانه	اصیل

ISBN: 978-964-210-375-1

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۱۰-۳۷۵-۱

نمایشگاه و فروشگاه دائمی: تهران، خیابان حافظ، روبروی خیابان سمیه، جنب دانشگاه صنعتی امیرکبیر، انتشارات جهاد دانشگاهی واحد صنعتی امیرکبیر تلفن: ۹۸۱ ۹۵۰ ۶۶ ۹۸۲+ تلفکس: ۹۸۲ ۹۵۰ ۶۶ ۹۸۲+
فروشگاه اینترنتی: www.jdamirkabir.ac.ir

نشانی شرکت ویرا پژوهان پویا: تهران، شهرک غرب، بلوار یاکنژاد، تقاطع بلوار دریا، شماره ۱۸۵، واحد سوم شمالی
تلفن همراه: ۰۹۱۲۳۵۷۲۵۹۰ تلفکس: ۰۳-۸۸۶۹۷۰۰۲-۲۱ کد پستی: ۱۹۹۸۸۷۵۸۴۹ رایانامه: info@vraa.ir

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به شرکت دانش بنیان ویرا پژوهان پویا می‌باشد.

فهرست خلاصه
کتاب مجموعه اسناد آمایش ملی و استان سیستان و بلوچستان
در نظم نوین قانونی
بخش اول: اسناد حاکمیتی
بخش دوم: اسناد مصوب آمایش سرزمین

فصل اول: مستند قانونی و آیین نامه اجرایی تشکیل شورای آمایش سرزمین
فصل دوم: سند ملی آمایش سرزمین در افق ۱۴۲۴
مصوب شورای عالی آمایش سرزمین
فصل سوم: سند آمایش سرزمین استان سیستان و بلوچستان در افق ۱۴۲۴
مصوب شورای عالی آمایش سرزمین
فصل چهارم: سند توسعه منطقه ساحلی مکران ۱۴۲۴
مصوب شورای عالی آمایش سرزمین
فصل پنجم: سیاست‌ها و ضوابط اجرایی آمایش آموزش عالی در عرصه سلامت و
آموزش عالی در ج.ا.ا. مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی
فصل ششم: سوابق تدوین اسناد ملی و استانی آمایش سرزمین

بخش سوم: نظام اداره استان (نهادهای و تشکیلات)
بخش چهارم: نظام اداره استان (قوانین و مقررات زمینه ساز توسعه و
الزام آور)

پیوست اول: ترمینولوژی حقوقی استان‌ها
پیوست دوم: نمایه
پیوست سوم: اطلس نقشه‌های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان

فهرست تفصیلی

کتاب مجموعه

اسناد آمایش ملی و استان سیستان و بلوچستان

در نظم نوین قانونی

مقدمه به قلم دکتر سید حمید پورمحمدی معاون امور اقتصادی و هماهنگی
برنامه و بودجه سازمان برنامه و بودجه کشور
پیام استاندار سیستان و بلوچستان
پیشگفتار

۱ بخش اول: اسناد حاکمیتی

فصل اول: احکام حکومتی ناظر بر ابلاغیه‌ها و ابلاغیه سیاست‌های کلی «آمایش

۳ سرزمین» رهبر معظم انقلاب

۳ اصل (۱۱۰) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

بخش‌هایی از ابلاغ نظر رهبر معظم انقلاب درباره مقررات نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های

۴ کلی نظام، مورخ ۱۳۹۳/۲/۲۲

۵ نامه رییس مجلس به رؤسای محترم کمیسیون‌های تخصصی مجلس شورای اسلامی

استفساریه شورای نگهبان در مورد مغایرت یا عدم انطباق مصوبات مجلس شورای اسلامی با

قانون برنامه‌های پنج ساله یا قانون برنامه و بودجه سالیانه با سیاست‌های کلی نظام - مصوب

۵ ۱۳۹۳/۳/۱۱

۶ ابلاغیه سیاست‌های کلی «آمایش سرزمین» مورخ ۱۳۹۰/۹/۱۲ رهبر معظم انقلاب

فصل دوم: اصول قانون اساسی و سایر ابلاغیه‌های رهبر معظم انقلاب مرتبط با آمایش

۹

سرزمین

۹

الف- اصولی از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

ب- «سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی» ابلاغیه مورخ

۱۳۸۲/۸/۱۳ رهبر معظم انقلاب

۱۲

ج- سایر سیاست‌های کلی ابلاغی رهبر معظم انقلاب مرتبط با آمایش سرزمین

بندهایی از سیاست‌های کلی علم و فناوری (نظام آموزش عالی، تحقیقات و فناوری) مورخ

۱۲

۱۳۹۳/۶/۲۹

۱۳

بندهایی از سیاست‌های کلی جمعیت مورخ ۱۳۹۳/۲/۳۰

۱۳

بندهایی از سیاست‌های کلی سلامت مورخ ۱۳۹۳/۱/۱۸

۱۴

بندهایی از سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۲۹

۱۴

بندهایی از سیاست‌های کلی نظام در بخش صنعت مورخ ۱۳۹۱/۰۹/۲۹

۱۵

بندهایی از سیاست‌های کلی نظام در بخش کشاورزی مورخ ۱۳۹۱/۰۹/۲۹

بندهایی از سیاست‌های کلی نظام «پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از سوانح طبیعی و حوادث

۱۵

غیرمترقبه» مورخ ۱۳۸۴/۶/۲۵

۱۷

بندهایی از سیاست‌های کلی اشتغال مورخ ۱۳۹۰/۴/۲۸

۱۷

بندهایی از سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف مورخ ۱۳۸۹/۴/۱۵

۱۸

بندهایی از سیاست‌های کلی نظام اداری مورخ ۱۳۸۹/۱/۱۴

بندهایی از ابلاغیه بندهای «الف»، «ب»، «د» و «ه» سیاست‌های کلی اصل (۴۴) مورخ

۱۸

۱۳۸۴/۳/۱ با اعمال الحاقیه

بندهایی از سیاست‌های کلی پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از سوانح طبیعی و حوادث

۱۹

غیرمترقبه مورخ ۱۳۸۴/۶/۲۵

۲۰

بندهایی از سیاست‌های کلی نظام بخش تشویق سرمایه‌گذاری مورخ ۱۳۷۷/۱۱/۲۹

۲۱

بندهایی از سیاست‌های کلی بخش مسکن مورخ ۱۳۸۹/۱۲/۲۹

۲۱

بندهایی از سیاست‌های کلی بخش شهرسازی مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۹

۲۱

سیاست‌های کلی منابع آب مورخ ۱۳۷۹/۱۱/۳

- سیاست‌های کلی منابع طبیعی مورخ ۱۳۷۷/۱۰/۲۳ ۲۲
- فصل سوم: بیانیه «گام دوم انقلاب» و سخنرانی‌های رهبر معظم انقلاب ۲۳
- از بیانیه «گام دوم انقلاب» رهبری خطاب به ملت ایران مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۲۲ فهرست طولانی ۲۳
- فرصت‌های مادی کشور ۲۳
- بیانات رهبر معظم انقلاب در خصوص آمایش سرزمین ۲۴
- بیانات رهبر معظم انقلاب در خصوص استان سیستان و بلوچستان ۲۴
- بخش دوم: اسناد مصوب آمایش سرزمین ۳۳**
- فصل اول: مستند قانونی و آیین‌نامه اجرایی تشکیل شورای آمایش سرزمین ۳۵
- ماده (۳۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ ۳۵
- آیین‌نامه اجرایی بند (الف) ماده (۳۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوبه شماره ۱۳۹۹/۸/۲۸ ت ۵۷۲۱۰ هـ مورخ ۱۳۹۹/۸/۲۸ ۳۷
- فصل دوم: سند ملی آمایش سرزمین در افق ۱۴۲۴ مصوب شورای عالی آمایش سرزمین ۴۷**
- نامه مصوبه سند ملی آمایش سرزمین در افق ۱۴۲۴ مصوب شورای عالی آمایش سرزمین به شماره ۷۱۵۰۳۱ مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۲۷ ۴۷
- متن سند ملی آمایش سرزمین در افق ۱۴۲۴ مصوب شورای عالی آمایش سرزمین ابلاغی به شماره ۷۱۵۰۳۱ مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۲۷ رییس شورای عالی آمایش سرزمین ۴۹
- ماده ۱ - تعاریف و اصطلاحات ۴۹
- ماده ۲ - چشم‌انداز توسعه فضایی سرزمین در افق ۴۹
- ماده ۳ - اهداف ۵۲
- ماده ۴ - راهبردها و سیاست‌های سرزمینی ۵۲
- ۱ - ایجاد و ارتقاء پیوندها و مناسبات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با کشورهای منطقه و جهان ۵۲
- ۲ - تقویت نقش مفصلی کشور در شبکه گذرراه‌های ترانزیتی منطقه‌ای و بین‌المللی ۵۶
- ۳ - شبکه‌سازی و ایجاد زنجیره‌های جدید تولید بین‌المللی و ارتقاء جایگاه بین‌المللی کشور در بازارهای جهانی به‌ویژه در زمینه انرژی و توسعه مبادلات منطقه‌ای و بین‌المللی ۶۵
- ۴ - تنوع‌بخشی به اقتصاد متناسب با مزیت‌ها، قابلیت‌ها و تخصص‌های سرزمین ۶۶

- ۵- تحول کشاورزی، اصلاح ساختار و نظام بهره‌برداری و استقرار کشاورزی هوشمند و پایدار با حصول اطمینان از امنیت غذایی، آب و محیط زیست ۶۷
- ۶- ارتقاء بهره‌وری، کاهش شدت انرژی و تنوع بخشی به منابع تولید انرژی ۶۸
- ۷- ارتقاء پویایی، سلامت، مهارت و انگیزش سرمایه انسانی و حفظ جوانی جمعیت ۷۰
- ۸- سازگاری توسعه با محیط زیست و منابع طبیعی ۷۱
- ۹- تأمین آب پایدار مورد نیاز بر مبنای الگوی مطلوب استقرار فعالیت و جمعیت ۷۳
- ۱۰- استقرار و جاری سازی رویکرد حکمروایی پایدار آب و تعادل بخشی کمی و کیفی بین منابع و مصارف ۷۴
- ۱۱- ساماندهی استقرار صنایع کشور و شکل دهی به زنجیره فعالیت های صنعتی ۷۶
- ۱۲- بازآرایی فضایی قلمروهای تولید محصولات کشاورزی ۷۸
- ۱۳- تمرکززدایی و تغییر الگوی شبکه شهری سرزمین از تک مرکزی به شبکه چند مرکزی و چند سطحی ۸۲
- ۱۴- پیاده سازی الگوی مطلوب توسعه نظام سکونتگاهی در مناطق مختلف سرزمین ۸۵
- ۱۵- ارتقاء پویایی نظام کوچ، حفظ و تقویت میراث معنوی و زیست جامعه عشایری ۸۶
- ۱۶- حفظ و جذب جمعیت در روستاها با تأکید بر ارتقاء پویایی و ماهیت تولید محور بودن روستاها ۸۶
- ۱۷- ارتقاء گردشگری و آوازه میراث فرهنگی، تاریخی و طبیعی ایران و گسترش گردشگری بوم آورد، اجتماع محور، فرهنگ مینا، خلاق و متنوع در پهنه سرزمین ۸۷
- ۱۸- توسعه شبکه ملی اطلاعات، ارتقاء ارتباطات بین المللی و ارتقاء دسترسی به آن در قلمروهای استقرار فعالیت و جمعیت ۹۰
- ۱۹- سازماندهی و پیوستگی شبکه حمل و نقل ترکیبی و لجستیک متناسب با کانون های استقرار فعالیت و جمعیت ۹۱
- ۲۰- افزایش جمعیت و توسعه فعالیت در مناطق مستعد کم تراکم به ویژه مناطق مرزی، جزایر راهبردی و سواحل جنوبی ۹۲
- ۲۱- ارتقاء سرمایه اجتماعی و نظام حکمروایی سرزمینی عدالت محور و مردمگرا ۹۳
- ۲۲- تقویت انسجام ملی و ارتقاء هویت ایرانی- اسلامی ۹۴
- ۲۳- تأمین امنیت همه جانبه و بازدارنده ۹۴

- ۲۴ - رعایت ملاحظات و الزامات دفاعی و پدافند غیرعامل در استقرار جمعیت و فعالیت در
پهنه سرزمین ۹۵
- ماده ۵ - سازمان فضایی مطلوب ۹۶
- الزامات تحقق و اجرایی شدن سند ۱۰۱
- فصل سوم: سند آمایش سرزمین استان سیستان و بلوچستان در افق ۱۴۲۴ مصوب
شورای عالی آمایش سرزمین ۱۰۵
- ابلاغیه سند آمایش سرزمین استان سیستان و بلوچستان در افق ۱۴۲۴ مصوب شورای عالی
آمایش سرزمین به شماره ۷۱۵۰۳۱ مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۲۷ ۱۰۵
- متن سند آمایش سرزمین استان سیستان و بلوچستان در افق ۱۴۲۴ مصوب شورای عالی آمایش
سرزمین به شماره ۷۱۵۰۳۱ مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۲۷ ابلاغی معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان
برنامه و بودجه کشور و رئیس شورای عالی آمایش سرزمین ۱۰۷
- پیوست: نقشه‌های سند آمایش سرزمین استان سیستان و بلوچستان در افق ۱۴۲۴ ۱۴۵
- فصل چهارم: سند توسعه منطقه ساحلی مکران ۱۴۲۴ مصوب شورای عالی آمایش
سرزمین ۱۴۷
- ابلاغیه سند توسعه منطقه ساحلی مکران مصوبه شماره ۶۵۹۴۲ مورخ ۱۳۹۹/۲/۲۰ دبیر
شورای عالی آمایش سرزمین و رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور شورای عالی آمایش
سرزمین ۱۴۷
- سند توسعه منطقه ساحلی مکران ۱۴۷
- فصل پنجم: سیاست‌ها و ضوابط اجرایی آمایش آموزش عالی در عرصه سلامت و
آموزش عالی در ج.ا. مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۵۵
- سیاست‌ها و ضوابط اجرایی حاکم بر آمایش آموزش عالی در جمهوری اسلامی ایران مصوب
۱۳۹۴/۱۲/۱۸ مصوبه شماره ۷۴۱۸/۹۵/دش مورخ ۱۳۹۵/۴/۲۷ شورای عالی انقلاب
فرهنگی ۱۵۵
- سیاست‌ها و ضوابط اجرایی آمایش آموزش عالی در عرصه سلامت در جمهوری اسلامی ایران
مصوب ۱۳۹۴/۲/۸ مصوبه شماره ۳۱۰۳/۹۴/دش مورخ ۱۳۹۴/۲/۲۰ شورای عالی انقلاب
فرهنگی ۱۵۸
- ترکیب و وظایف و اختیارات هیئت‌امناي استانی دانشگاه آزاد اسلامی مصوب ۱۳۹۱/۸/۲
مصوبه شماره ۹۷۱۸/۹۱/دش مورخ ۱۳۹۱/۸/۱۷ شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۶۲

۱۶۵ فصل ششم: سوابق تدوین اسناد ملی و استانی آمایش سرزمین

ابلاغیه سند «جهت گیری های ملی آمایش سرزمین» شماره ۱۴۷۵۷۵۴ مورخ ۱۳۹۶/۸/۶ دبیر

شورای آمایش سرزمین با اعمال اصلاحات ۱۳۹۹/۱۲/۲۷ ۱۶۵

جهت گیری های ملی آمایش سرزمین مصوب ۱۳۹۶/۵/۲ مصوب شورای عالی آمایش سرزمین

با اعمال اصلاحات ۱۳۹۹/۱۲/۲۷ ۱۶۶

پیوست: منطقه بندی کشور مصوب شورای عالی آمایش سرزمین مورخ ۱۳۹۶/۵/۲ ۱۷۷

ضوابط ملی آمایش سرزمین مصوبه شماره ۴۱۲۷۹ ت ۳۱۶۱۱ مورخ ۱۳۸۳/۹/۴ هیئت وزیران

با اعمال اصلاحات ۱۷۷

۱۸۷ بخش سوم: نظام اداره استان (نهادهای و تشکیلات)

۱۸۹ فصل اول: استانداری

طرح تعیین وظایف و اختیارات استانداران و فرمانداران و نحوه عزل و نصب آنان شماره

۱۲/۶۰۲ مصوب ۱۳۷۷/۷/۳۰ شورای عالی اداری ۱۸۹

لایحه قانونی اختیارات استانداران کشوری جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۵۹/۳/۲۹ شورای

انقلاب ۱۹۶

قانون راجع به وظایف و اختیارات استانداران مصوب ۱۳۳۹/۱/۲۸ مجلس شورای ملی ۱۹۸

۲۰۱ فصل دوم: سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان

لایحه قانونی راجع به تشکیل سازمان برنامه و بودجه استانها مصوب ۱۳۵۹/۴/۱۵ شورای

انقلاب ۲۰۱

نامه مصوبه شماره ۲۰۶ / ۱۲۹۹۱/۹۳/ مورخ ۱۳۹۳/۹/۲۶ شورای عالی اداری درخصوص

احیاء و تشکیل سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور با سازمانهای مدیریت و برنامه ریزی

استانی ۲۰۲

۲۰۵ فصل سوم: شورای برنامه ریزی و توسعه استان

ماده (۳۱) قانون احکام دائمی برنامه های توسعه مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ ۲۰۵

آیین نامه اجرایی شورای برنامه ریزی و توسعه استان به استناد بند (الف) ماده (۳۱) قانون احکام

دائمی برنامه های توسعه کشور مصوبه شماره ۲۹۰/۱۸ ت/۵۴۴۸۷ هـ مورخ ۱۳۹۸/۳/۱۲ ۲۰۸

بخش چهارم: نظام اداره استان (قوانین و مقررات زمینه‌ساز توسعه و

۲۲۵

الزام آور)

۲۲۷

فصل اول: نظام درآمد- هزینه استانی

۲۲۷

ماده (۴۴) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۴/۱۲/۴
قانون استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقاء سطح مناطق کمتر توسعه یافته مصوب

۲۳۰

۱۳۹۳/۷/۳۰

موادی از قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و الحاق‌های

۲۳۱

آن مرتبط با استان

موادی از قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب

۲۳۱

۱۳۹۴/۱۲/۴ مرتبط با استان

موادی از قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱) مصوب

۲۳۱

۱۳۸۴/۸/۱۵ با اعمال اصلاحات مرتبط با استان

موادی از قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ با اعمال اصلاحات

۲۳۱

مرتبط با استان

۲۳۳

فصل دوم: تعادل و توازن منطقه‌ای

۲۳۳

الف: بهبود محیط کسب و کار

قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون

۲۳۳

اساسی مصوب ۱۳۹۹/۱۱/۱۵

۲۳۹

ماده (۱۳) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶

بخشنامه در خصوص اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی با هدف تسهیل رقابت و منع

۹۰۰۰/۳۵۶۵۷/۱۰۰

انحصار و جلوگیری از اختلال در رقابت مصوب ۱۳۹۸/۴/۱۵ شماره

۲۴۰

مورخ ۱۳۹۸/۴/۱۵ رییس قوه قضاییه

- ب- قوانین و مقررات ناظر بر تأمین مالی طرح‌ها (کمک‌های بلاعوض، یارانه سود، وجوه اداره شده و کمک‌های فنی و اعتباری) ۲۴۱
- موادی از قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴/۲/۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی ۲۴۱
- آیین نامه اجرایی ماده (۶۱) الحاقی قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۸/۱۱/۱۶ با اصلاحات و الحاقات بعدی ۲۴۳
- قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی مصوب ۱۳۹۶/۵/۳۱ ۲۴۶
- آیین نامه اجرایی قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی مصوبه شماره ۱۰۳۸۹۸/ت/۵۴۶۹۱ هـ مورخ ۱۳۹۶/۸/۲۱ ۲۴۸
- تبصره (۳) ماده (۱۶) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (اساسنامه صندوق توسعه ملی) مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ ۲۵۵
- ماده (۷) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ ۲۵۵
- آیین نامه اجرایی ماده (۷) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوبه شماره ۹۳۵۴ ت ۲۶۵۵۶ هـ مورخ ۱۳۸۱/۰۳/۲۲ ۲۵۵
- ج- ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی ۲۵۶
- تصویب نامه در خصوص تشکیل ستاد راهبری و مدیریت اقتصاد مقاومتی مصوبه شماره ۸۵۰۰۱/ت/۵۲۴۴۲ هـ مورخ ۱۳۹۴/۶/۳۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی ۲۵۶
- مصوبه در راستای اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی ابلاغی رهبر معظم انقلاب مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۲۹، شماره ۵۴۹۳۳ مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ شورای اقتصاد (توازن منطقه‌ای) ۲۵۸
- د- جبران عقب ماندگی‌های استان‌ها ۲۶۱
- موادی از قانون مالیات‌های مستقیم با اعمال کلیه اصلاحات و الحاقات مورخ ۱۴۰۰/۳/۲ مرتبط با استان ۲۶۱
- موادی از قانون مالیات برارزش افزوده مصوب ۱۴۰۰/۳/۲ مرتبط با استان ۲۶۹
- قانون الزام دولت برای جبران عقب ماندگی‌های استان‌ها و مناطقی که شاخص‌های توسعه آنها زیر شاخص میانگین کشور است- مصوب ۱۳۸۱ ۲۷۳

- آیین‌نامه اجرایی قانون الزام دولت برای جبران عقب ماندگی‌های استان‌ها و مناطقی که شاخص‌های توسعه آنها زیر شاخص میانگین کشور ... مصوبه شماره ۳۰۳۰۹ت/۲۶۸۴۱هـ مورخ ۱۳۸۱/۷/۲۰ با اعمال اصلاحات ۲۷۳
- اتخاذ تصمیماتی به منظور اجرای قانون الزام دولت برای جبران عقب ماندگی‌های استان‌ها و مناطقی که شاخص‌های توسعه آنها زیر شاخص میانگین کشور است مصوبه شماره ۳۶۱۱۲ت/۳۰۳۹۳هـ مورخ ۱۳۸۳/۹/۱۵ هیئت وزیران ۲۷۶
- تصویب‌نامه در خصوص تعیین مناطق محروم و کمتر توسعه یافته در امور حمایتی شماره ۷۶۲۵۴/ت/۳۶۰۹۵هـ مورخ ۱۳۸۸/۴/۱۰ هیئت وزیران ۲۷۹
- هـ- قرارداد تسهیلات مالی با تأمین‌کنندگان منابع مالی ۲۸۱
- قانون اصلاح ماده (۵۶) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۷/۸/۳۳ ۲۸۱
- و- تأمین زیرساخت ۲۸۲
- ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴ ۲۸۲
- دستورالعمل اجرایی ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) شماره ۷۳۶۴۵ مورخ ۱۴۰۰/۲/۲۱ سازمان برنامه و بودجه کشور ۲۸۴
- مواد (۱۵) و (۱۶) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار ۲۹۸
- آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۶) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوبه شماره ۱۵۴۰۱/ت/۵۰۰۹۳هـ مورخ ۱۳۹۴/۲/۱۳ ۲۹۸
- ماده (۸) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی مصوب ۱۳۸۹/۴/۲۳ ۳۰۱
- آیین‌نامه اجرایی ماده (۸) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی مصوبه شماره ۱۵۰۸۰۱/ت/۴۶۸۳۸هـ مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۱۰ ۳۰۹
- ماده (۷) آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۱) قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی مصوبه شماره ۵۲۹۵۱/ت/۲۸۸۴۰ک ۳۰۶
- کمیسیون برنامه‌ریزی، هماهنگی و نظارت بر مبارزه با قاچاق کالا و ارز در استان‌ها بر اساس ماده (۳) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳ ۳۰۶

- ز- موادی از قانون هدفمند کردن یارانه‌ها و آیین‌نامه اجرایی آن
 مواد (۸) الی (۱۲) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها مصوب ۱۳۸۸/۱۰/۱۵ ۳۰۷
 آیین‌نامه اجرایی ماده (۸) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها مصوب ۱۳۸۸/۱۰/۱۵ ۳۰۹
ح- مناطق آزاد و ویژه اقتصادی
 ماده (۶۵) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ موضوع ۳۱۲
 اختیارات مدیران مناطق آزاد
 قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری- صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲/۶/۷ ۳۱۲
 مجلس شورای اسلامی با اعمال اصلاحات
 قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۴/۳/۱۱ ۳۱۹
 آیین‌نامه اجرایی قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران شماره
 ۳۴۱۸۶/ت/۳۵۳۶۱ ک مورخ ۱۳۸۶/۳/۶ با اعمال اصلاحات ۳۲۴
فصل سوم: نظام فنی و اجرایی
الف- موادی از قانون برنامه و بودجه
 ماده (۱) قانون برنامه و بودجه (تعاریف و اصطلاحات) ۳۲۹
 مواد (۲۱) و (۲۲) قانون برنامه و بودجه (اجرای طرح‌های عمرانی) ۳۳۲
 ماده (۲۳) قانون برنامه و بودجه (اجرای طرح‌های عمرانی) ۳۳۲
 ماده (۳۵) قانون برنامه و بودجه (نظارت) ۳۳۲
ب- نظام فنی و اجرایی
 ماده (۳۴) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ ۳۳۳
 آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۴) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (نظام فنی و اجرایی
 یکپارچه کشور) مصوبه شماره ۲۵۲۵۴/ت/۵۷۶۹۷ ه مورخ ۱۴۰۰/۳/۸ ۳۳۴
**ج- عناوین بخشنامه‌های مدیریت عوامل (پیمانکاران، مشاوران، طرح و ساخت و مهندسی
 ارزش)**
 نظام فنی و اجرایی کشور مصوبه ۴۲۳۳۹/ت/۳۳۴۹۷ ه مورخ ۱۳۸۵/۴/۲۰ ۳۳۹
 آیین‌نامه طبقه‌بندی و تشخیص صلاحیت پیمانکاران موضوع تصویب‌نامه شماره
 ۴۸۰۱۳/ت/۲۳۲۵۱ ه مورخ ۱۳۸۱/۱۲/۱۱ با اعمال اصلاحات (اصلاح بند ج) ماده (۱۲)
 آیین‌نامه طبقه‌بندی و تشخیص صلاحیت پیمانکاران شماره ۲۳۲۵۱/۱۱۶۵۴۱ ۳۳۹
 (۱۳۹۰/۶/۸)

- آیین‌نامه تشخیص صلاحیت مشاوران موضوع تصویب‌نامه شماره ۲۰۶۳۷/ت/۲۸۴۳۷ ه مورخ
۱۳۸۳/۴/۲۳ با اعمال اصلاحات ۳۳۹
- آیین‌نامه تشخیص صلاحیت پیمانکاران اجرای پروژه‌های صنعتی به روش طرح و ساخت
مصوبه شماره ۵۸۵۶۷/ت/۲۱۸۱۱ ه مورخ ۱۳۸۰/۱۲/۲۲ هیئت‌وزیران ۳۳۹
- دستورالعمل ارزشیابی پیمانکاران طرح و ساخت صنعتی بخشنامه شماره ۵۰/۷۹-۱۰۵/۱۴۲
مورخ ۱۳۸۱/۱/۱۰ ۳۳۹
- راهنمای تهیه اظهارنامه صلاحیت پیمانکاران طرح و ساخت صنعتی بخشنامه شماره
۱۳۸۰/۱۲/۲۸ مورخ ۱۰۵/۲۲۵۱۹-۵۰/۳۲۷۲۳ ۳۳۹
- تصویب‌نامه در خصوص تعیین سند ملی راهبردی احیاء بهسازی، نوسازی و توانمندسازی بافت
های فرسوده و ناکارآمد شهری مصوبه شماره ۱/۴۸۶۰۰/۷۴۹۰۰ ه مورخ ۱۳۹۳/۷/۲ ۳۳۹
- اصلاحات پیشنهادی برای دستورالعمل شرایط واگذاری طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای
جدید، نیمه تمام، تکمیل شده و آماده بهره‌برداری به بخش غیردولتی مصوبه شماره ۵۸۶۲۰۶
مورخ ۱۳۹۵/۴/۵ شورای اقتصاد ۳۴۰
- پیوست اول: ترمینولوژی حقوقی استان‌ها**
پیوست دوم: نمایه
- ۳۵۱
۳۹۷

- پیوست سوم: اطلس نقشه‌های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان ۴۰۷
- قسمت اول: اطلس نقشه‌های سند ملی ۴۰۹
- نقشه ۱ - تعاملات مرزی ایران با کشورهای همسایه در افق ۱۴۲۴ ۴۱۱
- نقشه ۲ - موقعیت ایران در مسیر گذرراه‌های بین‌المللی حمل و نقل ۴۱۲
- نقشه ۳ - گذرراه‌های ملی منطبق بر گذرراه‌های ترانزیتی منطقه‌ای و بین‌المللی شمالی-جنوبی و شرقی-غربی ۴۱۴
- نقشه ۴ - نقش‌آفرینی فرودگاه‌های کشور در شبکه فرودگاه‌های منطقه و جهان ۴۱۵
- نقشه ۵ - موقعیت بنادر در شبکه ارتباطات دریایی منطقه‌ای و جهانی ۴۱۶
- نقشه ۶ - مراکز لجستیک اولویت‌دار در پهنه‌های مختلف سرزمین ۴۱۷
- نقشه ۷ - پهنه‌های مستعد تولید انرژی‌های تجدیدپذیر و تبادلات انرژی در افق ۱۴۲۴ ۴۱۸
- نقشه ۸ - وضعیت بستر طبیعی سرزمین در افق ۱۴۲۴ ۴۱۹
- نقشه ۹ - شبکه همکار فعالیت‌های صنعتی در پهنه سرزمین ۴۲۰
- نقشه ۱۰ - استقرار مطلوب فعالیت‌های کشاورزی و شیلات در افق ۱۴۲۴ ۴۲۱
- نقشه ۱۱ - شبکه همکار فعالیت کشاورزی در سطح سرزمین ۴۲۲
- نقشه ۱۲ - شبکه خدمات رسانی چندمرکزی و چندسطحی نظام سکونتگاهی... ۴۲۳
- نقشه ۱۳ - محورها، قطب‌ها و پهنه‌های گردشگری ۴۲۴
- نقشه ۱۴ - گذرراه‌های بین‌المللی و ارتباطی نظام سکونت‌گاهی و مراکز اصلی... ۴۲۵
- نقشه ۱۵ - سازمان فضایی مطلوب در افق ۱۴۲۴ ۴۲۶
- نقشه ۱۶ - شبکه چند سطحی، چندمرکزی و چند عملکردی ۴۲۷

- قسمت دوم: اطلس نقشه‌های سند آمایش استان سیستان و بلوچستان
- ۴۲۹ نقشه ۱ - سازمان فضایی وضع موجود استان سیستان و بلوچستان
- ۴۳۱ نقشه ۲ - قلمروهای مناسب و نامناسب جمعیت استان سیستان و بلوچستان
- ۴۳۲ نقشه ۳ - قلمروهای مناسب و نامناسب کشاورزی استان سیستان و بلوچستان
- ۴۳۳ نقشه ۴ - قلمروهای مناسب و نامناسب صنعت و معدن استان سیستان و بلوچستان
- ۴۳۴ نقشه ۵ - قلمروهای مناسب و نامناسب گردشگری استان سیستان و بلوچستان
- ۴۳۵ نقشه ۶ - کشاورزی استان در افق طرح استان سیستان و بلوچستان
- ۴۳۶ نقشه ۷ - صنعت و معدن در افق طرح استان سیستان و بلوچستان
- ۴۳۷ نقشه ۸ - شهرک‌های صنعتی و نواحی صنعتی در افق طرح استان سیستان و بلوچستان
- ۴۳۸ نقشه ۹ - گردشگری در افق طرح استان سیستان و بلوچستان
- ۴۳۹ نقشه ۱۰ - سطح بندی شهرها در افق استان سیستان و بلوچستان
- ۴۴۰ نقشه ۱۱ - فعالیت عمده شهرها در افق طرح استان سیستان و بلوچستان
- ۴۴۱ نقشه ۱۲ - روستاهای مرکزی سطح یک استان سیستان و بلوچستان
- ۴۴۲ نقشه ۱۳ - سطح بندی خدمات برتر در افق طرح استان سیستان و بلوچستان
- ۴۴۳ نقشه ۱۴ - توزیع خدمات در افق طرح استان سیستان و بلوچستان
- ۴۴۴ نقشه ۱۵ - نظام حمل و نقل، لجستیک و خدمات بازرگانی در افق طرح استان سیستان و بلوچستان
- ۴۴۵ نقشه ۱۶ - زیرساخت‌های انرژی و ارتباطات استان سیستان و بلوچستان در افق طرح استان سیستان و بلوچستان
- ۴۴۶ نقشه ۱۷ - منابع آبی استان در افق طرح استان سیستان و بلوچستان
- ۴۴۷ نقشه ۱۸ - سازمان فضایی وضع افق استان سیستان و بلوچستان
- ۴۴۸

◀ مقدمه به قلم دکتر سید حمید پورمحمدی معاون امور اقتصادی و هماهنگی برنامه و بودجه سازمان برنامه و بودجه کشور

جامعه‌ای می‌تواند به آینده خود و توسعه کشور امیدوار باشد که آحاد مردم به قانون ملتزم و پایبند باشند. قانون‌مندی تنها روشی است که می‌توان به نظم و عدالت امیدوار بود. حتی اگر قانونی ایراد داشته باشد باز هم در یک فرایند قانونی باید نسبت به اصلاح آن اقدام کرد. مردم باید از قوانین مطلع باشند تا نسبت به آن ملتزم شوند بنابراین قوانین ۱۵ روز بعد از انتشار لازم اجرا می‌شوند و جهل به قانون رافع مسئولیت کسی نخواهد بود.

یکی از اقدامات مهم برای آگاهی مردم از قانون و قانون‌مدار شدن آن‌ها این است که قوانین با شکل و طبقه‌بندی مناسب در دسترس مردم قرار گیرد تا استفاده از آن به سهولت میسر شود.

همکاران سازمان برنامه و بودجه در دهه ۹۰ با جد و جهد فراوان صدها جلد مطالعات آمایش سرزمین در سطح ملی و استانی را نهایی کرده و نظم بخشیدند به طوری که مشارکتی‌ترین و گسترده‌ترین مطالعات کشور را در همکاری با تعداد زیادی از دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها و گروه‌های مشاور رقم زدند. بعد از آن با برگزاری جلسات ممتد و طولانی بین دستگاه‌های ملی و استانی و کارشناسان سازمان برنامه و بودجه و مرکز توسعه و آینده‌نگری بر روی مفاهیم پایه توافق ایجاد کردند و متعاقباً با تشکیل جلسات مستمر کمیته تخصصی شورای عالی آمایش سرزمین پیش‌نویس اسناد آمایش سرزمین آماده نمودند. در نهایت همزمان با اینکه بودجه سال ۱۴۰۰ در مجلس شورای اسلامی در حال بررسی بود در آخرین روزهای سال اسناد ملی و استانی آمایش سرزمین آماده شد و به تصویب شورای عالی آمایش رسید

کتاب حاضر که نظم بخشی و چاپ و انتشار آن نتیجه همکاری پرتلاش سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان سیستان و بلوچستان است می‌تواند برای آحاد مردم مورد استفاده قرار گیرد. در این کتاب برای اولین بار اسناد مصوب ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین را برای اولین بار منتشر می‌شود. امید است که مفید واقع شود.

◀ پیام استاندار سیستان و بلوچستان جناب آقای احمد علی موهبتی

برای کارآمدی نهادهای تصمیم‌گیری در استان لازم است مجریان و آحاد مردم به حقوق خود واقف باشند و شرط لازم برای تحقق شعار سال ۱۴۰۰ شناخت قوانین و مقررات می‌باشد. از آنجا که امر خطیر تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری مستلزم آشنایی کافی با قوانین و مقررات مربوط به نهادهای حاکمیتی، اداری، اجرایی و نظارتی می‌باشد، در این کتاب که با عنوان «مجموعه اسناد آمایش ملی و استان سیستان و بلوچستان در نظم نوین قانونی» تدوین شده است، تلاش شده کلیه قوانین و مقررات مرتبط با وظایف شورای آمایش سرزمین و اسناد مصوب ملی و استانی، شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان، قوانین فرادست ناظر بر توسعه و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، آمایش سرزمین، شرح وظایف استانداران، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و فرمانداران گنجانده شود.

در اینجا لازم می‌دانم که مراتب قدردانی و سپاسگزاری خود را از جناب آقای دکتر مهرداد عرب اول رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان سیستان و بلوچستان و همکاران ساعی ایشان به عمل آورم که با گردآوری این اثر ارزنده و جامع، توانسته‌اند در حد امکان مجموعه‌ای مستند برای آشنایی دست اندرکاران با نظام اداره استان‌ها فراهم نمایند.

امیدوارم شرایطی فراهم شود که بر پایه سیاست‌های اقتصاد مقاومتی و بیانیه گام دوم انقلاب که از سوی مقام معظم رهبری (دام‌ظله‌العالی) ابلاغ شده است، دستگاه‌های اجرایی ذیل قوای سه‌گانه کشور، علاوه بر کارکردهای متعارف و وظایف جاری خود، با توجه به مأموریت‌های جدیدی که در حوزه اقتصاد و تولید برای آنان تعریف شده، تلاش کنند تا با جلب مشارکت همه آحاد جامعه، گام‌های اساسی را برای مردمی‌کردن اقتصاد و آبادانی و پیشرفت ایران اسلامی بردارند و ارمغان آن آسایش و رفاه برای مردم شریف به عنوان صاحبان اصلی انقلاب بر پایه الگوی ایرانی- اسلامی باشد.

در پایان بر خود لازم میدانم از مولفین و کلیه عزیزانی که چاپ و انتشار کتاب «مجموعه اسناد آمایش ملی و استان سیستان و بلوچستان در نظم نوین قانونی» مرهون زحمات آنهاست، تشکر و قدردانی گردد.

پیشگفتار ناشر

أَطْلُبُوا الْعِلْمَ مِنَ الْمَهْدِ إِلَى اللَّحْدِ

توانمندسازی پایه‌های علمی دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی کشور از وظایف اصلی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. این مهم، ضمن افزایش اقتدار علمی کشور در عرصه‌های بین‌المللی؛ زمینه‌ساز استقلال اقتصادی با محوریت یافته‌های فناورانه و دانش‌بنیان می‌گردد که خود از ارکان اصلی توسعه پایدار به شمار می‌آید. همچنین واضح است که در کنار دو عنصر تعهد و تخصص، دسترسی به اطلاعات روز علمی و فناوری‌های مدرن؛ نیاز اولیه برای توانمندسازی پایه‌های علمی به شمار می‌رود.

بر این اساس جهادگران جهاد دانشگاهی واحد صنعتی امیرکبیر با مدیریت جهادی خود علاوه بر فعالیت‌های فرهنگی، پژوهش‌های فناورانه و نیز آموزش‌های تخصصی فن‌آور و اشتغال‌محور، با چاپ کتب و مجلات علمی متخصصان و دانشگاهیان فرهیخته کشور و همچنین ترجمه آثار فاخر و به‌روز دنیا توسط انتشارات جهاد دانشگاهی واحد صنعتی امیرکبیر «پلی تکنیک تهران» که یکی از معتبرترین انتشارات دانشگاهی در حوزه علوم پایه و مهندسی می‌باشد؛ به وظیفه انقلابی و اعتقادی خویش جامه عمل پوشانده و امیدوار است بتواند نیازهای علمی پژوهشگران، دانشجویان و پویندگان راه علم را در تحقق آرمان‌های اصیل انقلاب فراهم سازد.

این کتاب به روح پرفتح معمار کبیر انقلاب، شهدا و ایثارگران هشت سال دفاع مقدس به‌ویژه شهدای گران‌قدر جهاد دانشگاهی و دانشگاه صنعتی امیرکبیر، تقدیم می‌گردد. امید است دانشگاهیان و فعالین عرصه‌های علم و فناوری کشور، پویانده راه این شهیدان والامقام همچون شهدای جهاد علمی، در محیط مقدس و انسان‌ساز دانشگاه باشند.

از همه عزیزان محقق و دانش‌پژوه تقاضا می‌شود این انتشارات را از نظرات تخصصی و پیشنهادها راهگشای خود در جهت ارتقاء سطح علمی کتب منتشره و همچنین گسترش زمینه‌های علمی آن‌ها، بهره‌مند سازند.

«هماره در پرتو الطاف الهی پیروز و سربلند باشید»

انتشارات جهاد دانشگاهی واحد صنعتی امیرکبیر

« پیشگفتار

از الزامات و ضرورت‌های مدیریت در هر حوزه‌ای، دسترسی آسان و نظام‌مند به قوانین و مقررات آن حوزه است، به ویژه حوزه مدیریت توسعه استان‌ها که از اهمیت و حساسیت ویژه برخوردار است زیرا در حقیقت برش یا ماکتی از نظام اداره کشور در جغرافیای استان می‌باشد.

جهت‌گیری نظام و از جمله قوه مجریه به سمت اجرایی کردن هرچه بیشتر رویکرد و سیاست عدم‌تمرکز و مشارکت هرچه بیشتر استان‌ها در مدیریت توسعه پهنه جغرافیایی ذی‌ربط می‌باشد. ضرورت باطنی امر از یکسو و تغییر مداوم قوانین و مقررات، سبب شده تا درک روشن و بروز از قوانین و مقررات که به عنوان پایه تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و در نهایت مدیریت توسعه استان می‌باشد، اهمیت بیشتری پیدا کنند.

ساماندهی امور، بر پایه ضوابط روشن و بر مبنای قوانین تنقیح شده، هم صحیح‌تر، هم دقیق‌تر و هم کارآمدتر به سرانجام می‌رسد. تصویب اسناد ملی و استانی آمایش سرزمین در آفریق ۱۴۲۴، دوره جدیدی از نظام اداره استان‌ها مبتنی بر عقلانیت و معیارهای قانونی در پی داشته، لذا تدوین و ارائه مجموعه‌ای که بتواند پاسخگوی نیاز مدیران استانی باشد، گامی هرچند کوچک ولی انشالله مؤثر در کارآمدی مدیریت توسعه استان در دوره اخیر می‌تواند باشد.

آگاهی از اسناد بالادستی که چتر فراگیر همه اسناد و اقدامات در سطح ملی و استانی می‌باشد به اشراف ذهنی و لمس و درک جهت‌گیری‌های اصولی نظام اداره کشور کمک می‌کند و چارچوب کلی حرکت توسعه استان را مشخص می‌نماید. در مرحله بعد آشنایی و اشراف به ارکان نظام اداره استان و شرح وظایف آن باعث می‌شود هم اختیارات و وظایف قانونی هرکدام از نهادهای ذی‌ربط در معرض آگاهی همه دست‌اندرکاران قرار گیرد و هم از این رهگذر با رفع ابهامات و انتظارات خارج از قاعده، به تفاهم بیشتر دست‌اندرکاران جریان توسعه استان بیانجامد.

در کتاب «مجموعه اسناد آمایش ملی و استان سیستان و بلوچستان در نظم نوین قانونی» برای اولین بار اسناد مصوب ملی و استان سیستان و بلوچستان به همراه کلیه قوانین و مقررات ناظر بر استان تدوین شده است.

بر خود فرض می‌دانیم، از همه عزیزانی که این اثر مرهون عنایات و راهنمایی ایشان است، به‌ویژه از جناب آقای دکتر سهیل جلالی مدیر عامل محترم شرکت دانش بنیان ویرا پژوهان پویا و از همکاران پرتلاش سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان سیستان و بلوچستان تشکر و قدردانی گردد.

لازم می‌دانم از جناب آقای دکتر سید حمید پورمحمدی معاون محترم امور اقتصادی و هماهنگی برنامه و بودجه سازمان برنامه و بودجه کشور که مقدمه کتاب به قلم ایشان است، جناب آقای مهندس موهبتی استاندار محترم سیستان و بلوچستان که با پیام خود از همکاران سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان سیستان و بلوچستان تشکر کرده‌اند، جناب آقای مهندس امیر امینی رئیس محترم امور برنامه‌ریزی، نظارت و آمایش سرزمین و جناب آقای دکتر علیرضا آزموده اردلان رئیس محترم مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری که تهیه و تصویب سند ملی و استانی در افق ۱۴۲۴ ماحصل زحمات ایشان و همکاران ایشان است، تشکر ویژه نمایم.

در اینجا مراتب قدردانی و تقدیر خود را از زحمات و تلاش‌های همکارانم ساعی و پرتلاشم در معاونت توسعه و برنامه‌ریزی و گروه برنامه‌ریزی و آمایش سرزمین سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان سیستان و بلوچستان، آقایان مسعود محمدزاده، مهیار میرزایی و محمد جعفری و سرکار خانم‌ها فاطمه براهویی نوری، ملیحه شاه بیکی و فهیمه حسین آبادی ابراز نمایم. در خاتمه از کلیه صاحب‌نظران بخش خصوصی و عمومی که با راهنمایی‌های خود موجب غنای این اثر شده‌اند تشکر و قدردانی خود را ابراز نموده و امید است این اثر بتواند در شناخت و اجرای بهتر قوانین و مقررات کمک نماید.

انشاءالله، ما را در رفع کاستی‌ها و بهبود مجموعه حاضر یاری و منت‌دار پیشنهادات و انتقادات ارزنده خود فرمایید.

مهرداد عرب اول

رییس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان سیستان و بلوچستان

تابستان ۱۴۰۰

بسمه تعالی

کارگروه ارزیابی شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان

تأییدیه شرکت‌های دانش‌بنیان

نام شرکت	ویرا پژوهان یویا	شناسه ملی	۱۴۰۰۵۰۹۶۹۲۱
استان	تهران	تاریخ تأیید	۱۳۹۹/۰۴/۰۷
حوزه فناوری	۰۰۸ - خدمات تجاری‌سازی	نوع تأیید	تولیدی نوع ۲

- به موجب این تأییدیه، شرکت/موسسه فوق‌الذکر بر اساس ارزیابی انجام شده طبق «آیین‌نامه اجرایی قانون حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان» و «قانون حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات»، بصورت شرکت/موسسه دانش‌بنیان تأیید شده است.
- این تأییدیه لزوماً به معنای تأیید همه کالاها و خدمات شرکت به عنوان کالا و خدمات دانش‌بنیان نیست، بلکه ممکن است صرفاً برخی از کالاها و خدمات شرکت، مورد تأیید کارگروه ارزیابی شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان قرار گرفته باشند.
- اعتبار و صحت این تأییدیه از آدرس pub.daneshbonyan.ir قابل استعلام است.
- این تأییدیه به صورت خودکار و از طریق سامانه دانش‌بنیان (pub.daneshbonyan.ir) صادر شده است.
- شرکت‌های تأیید شده در کارگروه ارزیابی شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان، تا زمانی که تأییدیه آن‌ها در فهرست سامانه دانش‌بنیان (pub.daneshbonyan.ir) قرار دارد، می‌توانند از مزایای قانون حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان استفاده کنند و در صورت ارزیابی مجدد و عدم تأیید شرکت، از این فهرست حذف خواهند شد.
- استفاده از هرگونه حمایت، منوط به استعلام دستگاه اجرائنده حمایت، از دبیرخانه کارگروه ارزیابی شرکت‌های دانش‌بنیان و تأیید آن از سوی این دبیرخانه می‌باشد. در غیر این صورت دستگاه اجرایی ذیربط بر طبق قانون و مقررات مربوط مسئول خواهد بود. اجرای هر کدام از حمایت‌ها، مطابق دستورالعمل‌های اجرایی مراجع ذیربط می‌باشد.
- در صورت هرگونه تخلف در استفاده از تسهیلات مربوط توسط شرکت‌های تأیید شده، مطابق مجازات‌های ماده ۱۱ قانون «حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات» با آن‌ها برخورد می‌شود.
- بنابر آیین‌نامه ارزیابی شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان، شرکت‌های دانش‌بنیان تولیدی نوع ۲ (صنعتی) و نوپای نوع ۲ مشمول معافیت مالیاتی نخواهند بود.

تاریخ چاپ تأییدیه: ۱۳۹۹/۰۵/۰۵

دبیرخانه کارگروه ارزیابی شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان

تأییدیه دانش‌بنیان شرکت ویرا پژوهان یویا:

اخذ تأییدیه دانش‌بنیان از معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری مرکز شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان در حوزه خدمات تجاری‌سازی و زیرحوزه خدمات سیاست‌گذاری
<https://pub.daneshbonyan.ir>

سازمان برنامه و بودجه کشور
سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان تهران

شماره ۴۶۹۱۴۹
تاریخ ۱۳۹۹/۰۹/۱۶

گواهینامه صلاحیت خدمات مشاوره

جناب آقای سید جلالی

مدیرعامل محترم شرکت ویرا پروتلین پویا

شماره ثبت ۴۷۵۹۱۱

با استناد به دستور شماره ۲۶۳۷ ات ۲۸۴۳۷ مورخ ۱۳۸۳/۴/۱۳ سید محترم وزیران و با توجه به احراز شرایط لازم و تأیید صلاحیت آن شرکت در سامانه جامع تشخیص صلاحیت عوامل فنی اجرایی بر این وسیله صلاحیت آن شرکت برای انجام خدمات مشاوره از تاریخ صدور این گواهینامه تا پایان دوره ارزشیابی و حد اکثر تا تاریخ ۱۴۰۳/۱۰/۱۶ اعلام می گردد.

شناسه ملی شرکت: ۱۴۰۰۵۰۹۶۹۳۱

خواهشمند است برای مشاهده جزئیات گواهینامه صادره به پایگاه

<http://sajar.mporg.ir> مراجعه فرمایید.

رعایت مفاد قانون برگزاری مناقصات به شماره ۱۳۰۸۹۰ مورخ ۱۳۸۳/۱۱/۱۷ آیین نامه های اجرایی مربوط و ظرفیت کاری مجاز در زمان ارجاع کار توسط آن شرکت ضروری است.

سید جلالی
رئیس سازمان

- هر گونه تغییر در ارکان و سهام شرکت و اطلاعات امتیاز آوران (مدیر عامل، هیات مدیره و کارکنان امتیاز آور)، باید حداکثر ظرف سه ماه در سامانه ساجات (<http://sajar.mporg.ir>) ثبت شود، در غیر اینصورت گواهینامه صادره فاقد اعتبار است.
- هر قرارداد جدید حداکثر ظرف سه ماه پس از انعقاد قرار داد و صورت وضعیت های جدید پس از تأیید کارفرما باید در سامانه ساجات ثبت شود، تا امتیاز آنها هنگام تشخیص صلاحیت دوره بعد و آزاد سازی ظرفیت منظور شود.
- در صورت مغایرت مطالب این گواهینامه با اطلاعات موجود در پایگاه <http://sajar.mporg.ir> اطلاعات پایگاه اصالت دارد.

به مندرجات پشت صفحه این گواهینامه توجه فرمائید.

بخش اول

اسناد حاکمیتی

فصل اول

احکام حکومتی ناظر بر ابلاغیه‌ها و ابلاغیه
سیاست‌های کلی «آمایش سرزمین»
رهبر معظم انقلاب

◀ اصل (۱۱۰) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

- وظایف و اختیارات مقام «رهبری» بر اساس اصل (۱۱۰) قانون اساسی به شرح زیر است:
۱. تعیین سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام.
  ۲. نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام.
  - [...]
  ۷. حل اختلاف و تنظیم روابط قوای سه‌گانه.
  ۸. حل معضلات نظام که از طرق عادی قابل حل نیست، از طریق مجمع تشخیص مصلحت نظام.
  - [...]
- رهبر می‌تواند بعضی از وظایف و اختیارات خود را به شخص دیگری تفویض کند.

◀ بخش هایی از ابلاغ نظر رهبر معظم انقلاب در باره مقررات نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام، مورخ ۱۳۹۳/۲/۲۲

جناب حجت‌الاسلام والمسلمین آقای هاشمی رفسنجانی (دامه توفیقانه)

ریاست محترم مجمع تشخیص مصلحت نظام

با سلام و تحیت

بازگشت به نامه شماره ۵۸۱۱۶/۰۱۰۱ مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۵ جنابعالی همراه با متن مقررات نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام پیشنهادی مجمع تشخیص مصلحت نظام به استحضار مقام معظم رهبری مدظله‌العالی رسید، معظم‌له مصوبه پیشنهادی مذکور را با رعایت ملاحظات زیر تأیید فرمودند:

۱ - در ماده ۵ اصلاح شده، عبارت «و عدم انطباق حسب مورد» بعد از عبارت «موارد مغایرت» در سطر چهارم اضافه شود.

۲ - ماده ۷ به صورت ذیل تغییر یابد:

«رئیس مجلس شورای اسلامی موظف است پس از اعلام وصول طرح‌ها و لوایح در مجلس، نسخه‌ای از آن را برای اطلاع مجمع ارسال کند. همزمان با بررسی طرح‌ها و لوایح به‌خصوص قانون برنامه، قانون بودجه و تغییرات بعدی آنها در مجلس شورای اسلامی، کمیسیون نظارت مجمع نیز محتوای آنها را از نظر انطباق و عدم مغایرت با سیاست‌های کلی مصوب و بررسی می‌کند، کمیسیون نظارت مواردی را که مغایر یا غیر منطبق (حسب مورد) با سیاست‌های کلی می‌بیند به شورای مجمع گزارش می‌کند. در صورتی که مجمع هم مغایرت و عدم انطباق را پذیرفت، نمایندگان مجمع موارد مغایرت و عدم انطباق (حسب مورد) را در کمیسیون‌های ذیربط مجلس مطرح می‌کنند و نهایتاً اگر در مصوبه نهایی مجلس مغایرت و عدم انطباق باقی ماند، شورای نگهبان مطابق اختیارات و وظایف خویش براساس نظر مجمع تشخیص مصلحت اعمال نظر می‌کند.»

در ادامه‌ی این نامه آمده است:

۳ - در ماده ۱۱، جمله «در صورتی که مجمع هر یک از مصوبات ...» تا آخر ماده، حذف شود.

محمدی گلپایگانی

« نامه رئیس مجلس به رؤسای محترم کمیسیون‌های تخصصی مجلس شورای اسلامی

با سلام مطابق مقررات نظارت بر حُسن اجرای سیاست‌های کلی نظام، باید هنگام بررسی طرح‌ها و لوایح از حیث انطباق و عدم مغایرت با سیاست‌های کلی، نظارت کتبی مجمع تشخیص مصلحت نظام اخذ و در بررسی لحاظ گردد. در موارد دو فوریتی، اخذ نظرات مجمع با فوریت و اعلام زمان مطابق آیین‌نامه داخلی مجلس صورت گیرد. ضمناً در تدوین لوایح و طرح‌ها جهت تصویب در مجلس، نظرات مجمع تشخیص در ضمائماً آورده شود.

« استفساریه شورای نگهبان^۱ در مورد مغایرت یا عدم انطباق مصوبات مجلس شورای اسلامی با قانون برنامه‌های پنج ساله یا قانون برنامه و بودجه سالیانه با سیاست‌های کلی نظام - مصوب ۱۳۹۳/۳/۱۱

مرقومه‌ی شماره‌ی ۵۳۲۰۲/۳۰/۹۲ مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۳۰ جنابعالی به استحضار مقام معظم رهبری مدظله‌العالی رسید، مرقوم فرمودند:

بسمه تعالی

باسلام و تحیت در پاسخ به آنچه مرقوم فرموده اید، اعلام می‌دارد: در مواردی که مجمع تشخیص مصلحت نظام، مغایرت یا عدم انطباق مصوبات مجلس را بالاخص در قانون برنامه‌های پنج ساله یا قانون برنامه و بودجه سالیانه با سیاست‌های کلی به شورای نگهبان اعلام کند، شورای محترم موظف است براساس نظر مجمع، اقدام و مخالفت آن مصوبه را به مجلس اعلام نماید. لکن در مواردی که مجمع در این باره اعلام نظر نکرده است، شورای نگهبان بر طبق وظیفه‌ی ذاتی خود درباره‌ی مغایرت و عدم انطباق مصوبه با سیاست‌ها عمل خواهد کرد.

والسلام علیکم ورحمه الله ۱۳۹۳/۳/۱۱

به پیوست تصویری از دستخط معظم له برای اقدام مقتضی ایفاد میگردد.
محمدی گلپایگانی

۱ - اصل (۹۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران: کلیه مصوبات مجلس شورای اسلامی باید به شورای نگهبان فرستاده شود. شورای نگهبان موظف است آن را حداکثر ظرف ده روز از تاریخ وصول از نظر انطباق بر موازین اسلام و قانون اساسی مورد بررسی قرار دهد و چنانچه آن را مغایر ببیند برای تجدید نظر به مجلس باز گرداند. در غیر این صورت مصوبه قابل اجرا است.

◀ ابلاغیه سیاست‌های کلی «آمایش سرزمین» مورخ ۱۳۹۰/۹/۱۲ رهبر معظم انقلاب

الف- توسعه‌ی منابع انسانی به عنوان رکن اصلی آمایش سرزمین از طریق:

- ۱- تربیت انسان‌های سالم، با انگیزه، شاداب، متدین، وطن‌دوست، جمع‌گرا، نظم‌پذیر و قانون‌گرا.
- ۲- ارتقای سطح آموزش، پژوهش و بهره‌وری نیروی کار در جهت افزایش سهم منابع انسانی در ترکیب عوامل مؤثر در تولید ثروت ملی.
- ۳- برقراری تناسب کمی و کیفی جمعیت و استقرار متعادل آن در پهنه‌ی سرزمین و تعمیم و گسترش شبکه‌های ارتباطی و اطلاعاتی.
- ۴- بهبود شاخص‌های توسعه‌ی انسانی با تأکید بر تدین، شکوفایی استعدادها و خلاقیت‌ها، گسترش سلامت و ارتقای سطح دانش عمومی.

ب- توجه به یکپارچگی ملی و سرزمینی و تقویت هویت اسلامی - ایرانی و مدیریت سرزمین از طریق:

- ۱- استفاده‌ی مؤثر از موقعیت، میراث تاریخی و جاذبه‌های فرهنگی و طبیعی کشور در مسیر اهداف توسعه، تقویت گردشگری و حفاظت از سوابق تاریخی.
- ۲- تنظیم اثربخش رابطه‌ی دولت و مردم و افزایش سازمان‌یافته‌ی سهم مردم در امور کشور با توجه به سیاست‌های کلی مصوب در بخش «وحدت و همبستگی ملی»، «امنیت ملی» و «اقوام و مذاهب».
- ۳- تعامل سازنده میان ارزش‌ها و مزیت‌های مناطق گوناگون کشور با استفاده از ظرفیت‌های فرهنگی، آموزشی، اقتصادی و انگیزه‌های ملی و اقدام در جهت تفویض اختیارات مناسب قانونی به سطوح منطقه‌ای و محلی با رعایت تمرکز امور سیاست‌گذاری و حاکمیتی.

ج- ارتقای کارآیی و بازدهی اقتصادی و تسهیل روابط درونی و بیرونی اقتصاد کشور با:

- ۱- تقسیم‌کار ملی با توجه به استعدادهای طبیعی و خلق مزیت‌های جدید در مناطق مختلف کشور.
- ۲- هم‌افزایی مزیت‌های کشور، نوسازی بخش کشاورزی متناسب با منابع تولید و پهنه‌بندی اقلیمی، اصلاح و تکمیل زنجیره‌های تولید صنعتی، سازمان‌دهی بخش خدمات نوین و تولید کالا و خدمات دانش‌پایه.

۳- فراهم آوردن زمینه‌های مناسب مدیریتی و زیربنایی در مناطق مختلف و ارتقای مستمر سطح شاخص بهره‌وری ملی و افزایش سهم منابع انسانی در تولید ثروت ملی متناسب با استعداد مناطق کشور. د- دستیابی به تعادل‌های منطقه‌ای متناسب با قابلیت‌ها و توان‌های هر منطقه با توجه به نکات زیر:

۱- ایجاد امکانات عادلانه و فرصت‌های برابر و رفع تبعیض ناروا در مناطق کشور.
۲- تعیین نقش ملی و فرامرزی مناطق مختلف کشور برای رسیدن به تعادل‌های منطقه‌ای و تقویت وحدت و یکپارچگی ملی.

۳- فراهم آوردن زمینه‌های مناسب برای افزایش سهم جمعیت و فعالیت در مناطق کم‌تراکم با اولویت مناطق شرقی و جنوبی کشور.

ه- سامان‌بخشی فضای مناسب مراکز زیست و فعالیت به‌ویژه در مناطق مرزی با تأکید

بر مشارکت مؤثر مردم با:

۱- ساماندهی، مدیریت کلان و نظارت مستمر بر پیشرفت و آبادانی کشور با ایجاد شبکه‌ی به‌هم‌پیوسته‌ی مناطق اسکان و فعالیت‌های ملی و تعریف نقش و کارکرد فراملی هریک از آن‌ها در جهت تحقق اهداف چشم‌انداز و اصول آمایش سرزمین.

۲- تقویت هدفمند عوامل پیشرفت و آبادانی در مناطق حساس و ویژه با توجه به ملاحظات دفاعی، امنیتی، فرهنگی، اجتماعی و زیست‌محیطی و افزایش نقش و فعالیت مردم در فرایند توسعه.

۳- توسعه‌ی هماهنگ جزایر و سواحل جنوب و شمال کشور با بهره‌گیری از ظرفیت استان‌های هم‌جوار، موقعیت جغرافیایی، زیربنای اساسی، منابع دریایی و نفت و گاز و استقرار صنایع مرتبط، پشتیبان و انرژی‌بر و توسعه‌ی بازرگانی، گردشگری، آموزش عالی، فنی- حرفه‌ای و تحقیقات با تقویت تعامل فراملی (طی ده سال در قالب دو برنامه‌ی پنج‌ساله).

۴- توسعه‌ی هماهنگ مناطق مرزی در شرق و غرب کشور با تقویت امور زیربنایی و بهره‌گیری از مزیت‌های نسبی جهت توسعه‌ی ظرفیت ملی گردشگری، آموزشی، بازرگانی و تعامل فرامرزی.

و- رعایت ملاحظات امنیتی و دفاعی در استقرار جمعیت و فعالیت در سرزمین با تکیه بر:

۱- انتخاب مکان‌های مناسب و استقرار مراکز زیست و فعالیت و همچنین مراکز حیاتی و حساس، متناسب با ملاحظات اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی به‌ویژه امنیتی و پدافند غیرعامل.

- ۲- ارتقای فعالیت‌های توسعه‌ای ملی و استانی در مناطق مرزی با اعطای مشوق‌های اقتصادی و تقویت زیربناها و استقرار مناسب جمعیت و تقویت نیروهای نظامی و انتظامی متناسب با تهدیدات.
- ۳- ساماندهی سطوح خدمات و استقرار جمعیت در کشور با توجه به مدیریت سوانح طبیعی، حوادث و منابع آب و رعایت شرایط زمین‌شناسی جهت افزایش ضریب ایمنی تأسیسات زیربنایی و حیاتی و ابنیه‌ی مراکز جمعیتی و شهرها و روستاها.
- ۴- تقویت همگرایی، یکپارچگی ملی، وحدت و پیوندهای اجتماعی با ارتقای سطح توسعه یافتگی مناطق مختلف کشور و ایجاد قطب‌ها و کانون‌های توسعه.
- ۵- پیشگیری از مهاجرت‌های بی‌رویه به مراکز استان‌ها با تدابیر لازم.
- ز- استفاده از موقعیت ممتاز جغرافیایی در جهت کسب جایگاه شایسته منطقه‌ای و جهانی از طریق:
- ۱- تعامل و همکاری با کشورهای منطقه و جهان به‌ویژه حوزه‌ی تمدن ایرانی - اسلامی با تقویت نقش‌آفرینی سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و امنیتی کشور در جهت تأمین منافع ملی یا مشترک.
  - ۲- تقویت شبکه‌ی ریلی و راه‌های ارتباطی اصلی و شریانی سرزمین و تبدیل کشور به مرکز عبور و مرور هوایی منطقه برای ترانزیت کالا و مسافر و نیز ایفای نقش مرکزیت مبادله‌ی انرژی (نفت، گاز، برق) و مخابرات در منطقه به‌منظور حفظ امنیت و منافع ملی.
  - ۳- جلب مشارکت کشورهای منطقه در طراحی، سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های مشترک در زمینه‌های مختلف به‌ویژه اقتصادی و زیربنایی در جهت تأمین منافع مشترک منطقه‌ای.
  - ۴- ایجاد و تقویت نهادها و تشکل‌های منطقه‌ای در زمینه‌های گوناگون به‌ویژه علمی، فرهنگی، اقتصادی، و زیست‌محیطی با بهره‌گیری از عناصر هویت ایرانی - اسلامی.
  - ۵- انتخاب تعدادی از کلان‌شهرها، بنادر و جزایر مستعد کشور و تجهیز آن‌ها به خدمات پیشرفته‌ی ارتباطی و اطلاعاتی برای پذیرش نقش فراملی.
  - ۶- ایفای نقش محوری در تعاملات علمی - فنی با منطقه و سایر کشورها با صدور خدمات فنی، مهندسی و آموزشی.
- ح- حفظ، احیا و بهره‌وری بهینه از سرمایه‌ها، منابع طبیعی تجدیدشونده و حفظ محیط‌زیست در طرح‌های توسعه.

فصل دوم

اصول قانون اساسی و سایر ابلاغیه‌های

رهبر معظم انقلاب

مرتبط با آمایش سرزمین

الف - اصولی از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

اصل هفتم (۷) - طبق دستور قرآن کریم: «و امرهم شوری بینهم» و «شاورهم فی الامر» شوراهای: مجلس شورای اسلامی، شورای استان، شهرستان، شهر، محل، بخش، روستا و نظایر این‌ها از ارکان تصمیم‌گیری و اداره امور کشورند.

موارد، طرز تشکیل و حدود اختیارات و وظایف شوراهای را این قانون و قوانین ناشی از آن معین می‌کند.

اصل چهل و پنجم (۴۵) - انفال و ثروت‌های عمومی از قبیل زمین‌های موات یا رها شده، معادن، دریاها، دریاچه، رودخانه‌ها و سایر آب‌های عمومی، کوه‌ها، دره‌ها، جنگل‌ها، نزارها، بیشه‌های طبیعی، مراتعی که حریم نیست، ارث بدون وارث، و اموال مجهول‌المالک و اموال عمومی که از غاصبین مسترد می‌شود. در اختیار حکومت اسلامی است تا بر طبق مصالح عامه نسبت به آن‌ها عمل نماید. تفصیل و ترتیب استفاده از هر یک را قانون معین می‌کند.

اصل چهل و هشتم (۴۸) - در بهره‌برداری از منابع طبیعی و استفاده از درآمدهای ملی در سطح استان‌ها و توزیع فعالیت‌های اقتصادی میان استان‌ها و مناطق مختلف کشور، باید تبعیض در کار نباشد. به طوری که هر منطقه فراخور نیازها و استعداد رشد خود، سرمایه و امکانات لازم در دسترس داشته باشد.

اصل پنجاهم (۵۰) - در جمهوری اسلامی، حفاظت محیط‌زیست که نسل امروز و نسل های بعد باید در آن حیات اجتماعی رو به رشدی داشته باشند، وظیفه عمومی تلقی می‌گردد. از این رو فعالیت‌های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط‌زیست یا تخریب غیرقابل‌جبران آن ملازمه پیدا کند، ممنوع است.

اصل پنجاه و دوم (۵۲) - بودجه سالانه کل کشور به ترتیبی که در قانون مقرر می‌شود، از طرف دولت تهیه و برای رسیدگی به مجلس شورای اسلامی تسلیم می‌گردد. هرگونه تغییر در ارقام بودجه نیز تابع مراتب مقرر در قانون خواهد بود.

اصل پنجاه و سوم (۵۳) - کلیه دریافت‌های دولت در حساب‌های خزانه‌داری کل متمرکز می‌شود و همه پرداخت‌ها در حدود اعتبارات مصوب به موجب قانون انجام می‌گیرد.

اصل پنجاه و چهارم (۵۴) - دیوان محاسبات کشور مستقیماً زیر نظر مجلس شورای اسلامی می‌باشد. سازمان و اداره امور آن در تهران و مراکز استان‌ها به موجب قانون تعیین خواهد شد.

اصل صدم (۱۰۰) - برای پیشبرد سریع برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی از طریق همکاری مردم با توجه به مقتضیات محلی، اداره امور هر روستا، بخش، شهر، شهرستان یا استان با نظارت شورایی به نام شورای ده، بخش، شهر، شهرستان یا استان صورت می‌گیرد که اعضای آن را مردم همان محل انتخاب می‌کنند. شرایط انتخاب‌کنندگان و انتخاب‌شوندگان و حدود وظایف و اختیارات و نحوه انتخاب و نظارت شوراهای مذکور و سلسله مراتب آن‌ها را که باید با رعایت اصول وحدت ملی و تمامیت ارضی و نظام جمهوری اسلامی و تابعیت حکومت مرکزی باشد قانون معین می‌کند.

اصل صد و یکم (۱۰۱) - به منظور جلوگیری از تبعیض و جلب همکاری در تهیه برنامه‌های عمرانی و رفاهی استان‌ها و نظارت بر اجرای هماهنگ آن‌ها، شورای عالی استان‌ها مرکب از نمایندگان شوراهای استان‌ها تشکیل می‌شود. نحوه تشکیل و وظایف این شورا را قانون معین می‌کند.

اصل صد و دوم (۱۰۲) - شورای عالی استان‌ها حق دارد در حدود وظایف خود طرح‌هایی تهیه و مستقیماً یا از طریق دولت به مجلس شورای اسلامی پیشنهاد کند. این طرح‌ها باید در مجلس مورد بررسی قرار گیرد.

اصل صد و سوم (۱۰۳) - استانداران، فرمانداران، بخشداران و سایر مقامات کشوری که از طرف دولت تعیین می‌شوند در حدود اختیارات شوراها ملزم به رعایت تصمیمات آن‌ها هستند.

ب- «سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری

شمسی» ابلاغیه مورخ ۱۳۸۲/۸/۱۳ رهبر معظم انقلاب

ریاست محترم مجمع تشخیص مصلحت نظام

با سلام و تحیت و تشکر از کوشش آن مجمع محترم، اینک سند نهایی متن چشم‌انداز بیست‌ساله، که مبنای سیاست‌های کلی چهار برنامه پنج‌ساله‌ی آینده است، به آن مجمع ابلاغ می‌گردد. نسخه‌ای از این سند برای هر یک از رؤسای سه‌گانه ارسال خواهد شد.

«چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی»

با اتکال به قدرت لایزال الهی و در پرتو ایمان و عزم ملی و کوشش برنامه‌ریزی شده و مدبرانه جمع و در مسیر تحقق آرمان‌ها و اصول قانون اساسی، در چشم‌انداز بیست‌ساله:

ایران کشوری است توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، با هویت اسلامی و انقلابی، الهام بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل.

جامعه‌ی ایرانی در افق این چشم‌انداز چنین ویژگی‌هایی خواهد داشت:

- توسعه یافته، متناسب با مقتضیات فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی خود، و متکی بر اصول اخلاقی و ارزش‌های اسلامی، ملی و انقلابی، با تأکید بر مردم‌سالاری دینی، عدالت اجتماعی، آزادی‌های مشروع، حفظ کرامت و حقوق انسان‌ها، و بهره‌مند از امنیت اجتماعی و قضایی.
- برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی و تولید ملی.
- امن، مستقل و مقتدر با سامان دفاعی مبتنی بر بازدارندگی همه‌جانبه و پیوستگی مردم و حکومت.
- برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع متناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مند از محیط‌زیست مطلوب.
- فعال، مسئولیت‌پذیر، ایثارگر، مؤمن، رضایت‌مند، برخوردار از وجدان کاری، انضباط، روحیه‌ی تعاون و سازگاری اجتماعی، متعهد به انقلاب و نظام اسلامی و شکوفایی ایران و مفتخر به ایرانی بودن.

- دست یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه‌ی آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه) با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقاء نسبی درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل.
- الهام‌بخش، فعال و مؤثر در جهان اسلام با تحکیم الگوی مردم‌سالاری دینی، توسعه‌ی کارآمد، جامعه اخلاقی، نواندیشی و پویایی فکری و اجتماعی، تأثیرگذار بر همگرایی اسلامی و منطقه‌ای براساس تعالیم اسلامی و اندیشه‌های امام خمینی (ره).
- دارای تعامل سازنده و مؤثر با جهان براساس اصول عزت، حکمت و مصلحت.

ملاحظه:

در تدوین و تصویب برنامه‌های توسعه و بودجه‌های سالیانه، این نکته مورد توجه قرار گیرد که شاخص‌های کمی کلان آن‌ها از قبیل: نرخ سرمایه‌گذاری، درآمد سرانه، تولید ناخالص ملی، نرخ اشتغال و تورم، کاهش فاصله درآمد میان دهکهای بالا و پایین جامعه، رشد فرهنگ و آموزش و پژوهش و توانایی‌های دفاعی و امنیتی، باید متناسب با سیاست‌های توسعه و اهداف و الزامات چشم‌انداز، تنظیم و تعیین گردد و این سیاست‌ها و هدف‌ها به‌صورت کامل مراعات شود.

ج- سایر سیاست‌های کلی ابلاغی رهبر معظم انقلاب مرتبط با آمایش

سوزمین

« بندهایی از سیاست‌های کلی علم و فناوری (نظام آموزش عالی، تحقیقات و

فناوری) مورخ ۱۳۹۳/۶/۲۹

۲- بهینه‌سازی عملکرد و ساختار نظام آموزشی و تحقیقاتی کشور به‌منظور دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز و شکوفایی علمی با تأکید بر:

۱-۲- مدیریت دانش و پژوهش و انسجام بخشی در سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی در حوزه علم و فناوری و ارتقاء مستمر شاخص‌ها و روزآمدسازی نقشه جامع علمی کشور با توجه به تحولات علمی و فنی در منطقه و جهان.

- ۲-۲ - اصلاح نظام پذیرش دانشجو و توجه ویژه به استعداد و علاقمندی دانشجویان در انتخاب رشته تحصیلی و افزایش ورود دانشجویان به دوره‌های تحصیلات تکمیلی.
- ۲-۳ - ساماندهی و تقویت نظام‌های نظارت، ارزیابی، اعتبارسنجی و رتبه‌بندی در حوزه‌های علم و فناوری.
- ۲-۴ - ساماندهی نظام ملی آمار و اطلاعات علمی، پژوهشی و فناوری جامع و کارآمد.
- ۲-۵ - حمایت از تأسیس و توسعه شهرک‌ها و پارک‌های علم و فناوری.
- ۲-۶ - توزیع عادلانه فرصت‌ها و امکانات تحصیل و تحقیق در آموزش عالی در سراسر کشور.
- ۲-۷ - شناسایی نخبگان، پرورش استعدادها درخشان و حفظ و جذب سرمایه‌های انسانی.
- ۲-۸ - افزایش بودجه تحقیق و پژوهش به حداقل ۴٪ تولید ناخالص داخلی تا پایان سال ۱۴۰۴ با تأکید بر مصرف بهینه منابع و ارتقاء بهره‌وری.

◀◀ بندهایی از سیاست‌های کلی جمعیت مورخ ۱۳۹۳/۲/۳۰

- ۹ - باز توزیع فضایی و جغرافیایی جمعیت، متناسب با ظرفیت زیستی با تأکید بر تأمین آب با هدف توزیع متعادل و کاهش فشار جمعیتی.
- ۱۰ - حفظ و جذب جمعیت در روستاها و مناطق مرزی و کم‌تراکم و ایجاد مراکز جدید جمعیتی به‌ویژه در جزایر و سواحل خلیج فارس و دریای عمان از طریق توسعه شبکه‌های زیربنایی، حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری و ایجاد فضای کسب و کار با درآمد کافی.
- ۱۳ - تقویت مؤلفه‌های هویت‌بخش ملی (ایرانی، اسلامی، انقلابی) و ارتقاء وفاق و همگرایی اجتماعی در پهنه سرزمینی به‌ویژه در میان مرزنشینان؛ و ایرانیان خارج از کشور.
- ۱۴ - رصد مستمر سیاست‌های جمعیتی در ابعاد کمی و کیفی با ایجاد ساز و کار مناسب و تدوین شاخص‌های بومی توسعه انسانی و انجام پژوهش‌های جمعیتی و توسعه انسانی.

◀◀ بندهایی از سیاست‌های کلی سلامت مورخ ۱۳۹۳/۱/۱۸

- ۶ - تأمین امنیت غذایی و بهره‌مندی عادلانه آحاد مردم از سبد غذایی سالم، مطلوب و کافی، آب و هوای پاک، امکانات ورزشی همگانی و فرآورده‌های بهداشتی ایمن همراه با رعایت استانداردهای ملی و معیارهای منطقه‌ای و جهانی.

◀ بندهایی از سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۲۹

- ۳- محور قراردادن رشد بهره‌وری در اقتصاد با تقویت عوامل تولید، توانمندسازی نیروی کار، تقویت رقابت‌پذیری اقتصاد، ایجاد بستر رقابت بین مناطق و استان‌ها و به‌کارگیری ظرفیت و قابلیت‌های متنوع در جغرافیای مزیت‌های مناطق کشور.
- ۶- افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی (به‌ویژه در اقلام وارداتی)، و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی و ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی با هدف کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص.
- ۱۱- توسعه حوزه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور به‌منظور انتقال فناوری‌های پیشرفته، گسترش و تسهیل تولید، صادرات کالا و خدمات و تأمین نیازهای ضروری و منابع مالی از خارج.
- ۱۷- اصلاح نظام درآمدی دولت با افزایش سهم درآمدهای مالیاتی.
- ۲۲- دولت مکلف است برای تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی با هماهنگ‌سازی و بسیج پویای همه امکانات کشور، اقدامات زیر را معمول دارد:
- شناسایی و به‌کارگیری ظرفیت‌های علمی، فنی و اقتصادی برای دسترسی به توان آفندی و اقدامات مناسب.
  - رصد برنامه‌های تحریم و افزایش هزینه برای دشمن.
  - مدیریت مخاطرات اقتصادی از طریق تهیه طرح‌های واکنش هوشمند، فعال، سریع و به‌هنگام در برابر مخاطرات و اختلال‌های داخلی و خارجی.

◀ بندهایی از سیاست‌های کلی نظام در بخش صنعت مورخ ۱۳۹۱/۰۹/۲۹

- ۶- انسجام و تعادل منطقه‌ای در کشور، از طریق: حمایت و ایجاد زیر ساخت‌ها و زیربناها و برقراری مشوق‌های مناسب با رعایت اصول آمایش سرزمینی و امنیتی.
- ۷- رشد مستمر صادرات کالا و خدمات صنعتی کشور، با:
- ارتقاء کیفیت کالاها
  - شناسایی و تحصیل بازار
  - حمایت‌های مؤثر مالی، سیاسی و مقرراتی از صادرات صنعتی.

- ۸- گسترش صنایع دستی به‌ویژه صنایع دارای محتوای فرهنگی و هنری و بهره‌گیری از صنعت گردشگری.
- ۹- ایجاد خوشه‌های صنعتی، از طریق: تقویت صنایع کوچک و متوسط و برقراری پیوند آن‌ها با صنایع بزرگ به‌منظور هم‌افزایی صنعت و ارتقاء توان رقابتی.

◀ بندهایی از سیاست‌های کلی نظام در بخش کشاورزی مورخ ۱۳۹۱/۰۹/۲۹

- ۵- ارتقاء بهره‌وری از آب در تولید محصولات کشاورزی و استفاده علمی و بهره‌برداری بهینه از سایر نهاده‌های تولید.
- ۶- گسترش زیرساخت‌ها و ایجاد انگیزه برای جذب و توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی با پوشش مناسب بیمه، کاهش احتمال زیان تولید، اجرای سیاست‌های حمایتی و متعادل کردن سطح سودآوری کشاورزی با سایر بخش‌های اقتصادی.
- ۷- تخصیص یارانه هدفمند به بخش کشاورزی در جهت تحقق خودکفایی، حمایت از ساخت زیربناها، مراعات معیارهای زیست‌محیطی، قابلیت انعطاف در شرایط محیطی مختلف و ارتقاء قدرت رقابت در بازارهای داخلی و بین‌المللی.
- ۹- ارتقاء سطح درآمد و زندگی روستاییان، کشاورزان و عشایر، توسعه پایدار روستاها و مناطق کشاورزی و رفع فقر با تقویت زیرساخت‌های مناسب تولید و تنوع بخشی و گسترش فعالیت‌های مکمل و اقتصادی به‌ویژه صنایع تبدیلی و روستایی و خدماتی نوین.

◀ بندهایی از سیاست‌های کلی نظام «پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از سوانح

طبیعی و حوادث غیرمترقبه» مورخ ۱۳۸۴/۶/۲۵

- ۱- افزایش و گسترش آموزش و آگاهی و فرهنگ ایمنی و آماده‌سازی مسئولان و مردم برای رویارویی با عوارض ناشی از سوانح طبیعی و حوادث غیرمترقبه به‌ویژه خطر زلزله و پدیده‌های جوی و اقلیمی.
- ۳- ایجاد مدیریت واحد با تعیین رییس‌جمهور برای آمادگی دائمی و اقدام مؤثر و فرماندهی در دوره بحران:

- ۳-۱ ایجاد نظام مدیریت جامع اطلاعات به کمک شبکه‌های اطلاعاتی مراکز علمی- پژوهشی و سازمان‌های اجرایی مسئول، به منظور هشدار به موقع و اطلاع‌رسانی دقیق و به‌هنگام در زمان وقوع حادثه.
- ۳-۲ تقویت آمادگی‌ها و امکانات لازم برای اجرای سریع و مؤثر عملیات جست‌وجو و نجات در ساعات اولیه، امداد و اسکان موقت آسیب‌دیدگان، تنظیم سیاست‌های تبلیغاتی و اطلاع‌رسانی و سازماندهی کمک‌های داخلی و خارجی در زمینه‌های فوق.
- ۳-۳ در اختیار گرفتن کلیه امکانات و توانمندی‌های مورد نیاز اعم از دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی و نیروهای مسلح در طول زمان بحران.
- ۶- پیشگیری و کاهش خطرپذیری ناشی از زلزله در شهرها و روستاها و افزایش ضریب ایمنی در ساخت‌وسازهای جدید از طریق:
- ۶-۱ مکان‌یابی و مناسب‌سازی کاربری‌ها در مراکز جمعیتی شهری و روستایی و تأسیسات حساس و مهم متناسب با پهنه‌بندی خطر نسبی زلزله در کشور.
- ۶-۲ بهبود مدیریت و نظارت بر ساخت‌وساز با به‌کارگیری نیروهای متخصص و تربیت نیروی کار ماهر در کلیه سطوح و تقویت نظام مهندسی و تشکل‌های فنی و حرفه‌ای و استفاده از تجربه‌های موفق کشورهای پیشرفته زلزله‌خیز.
- ۶-۳ ممنوعیت و جلوگیری از ساخت‌وسازهای غیرفنی و ناامن در برابر زلزله و الزامی کردن بیمه و استفاده از کلیه استانداردها و مقررات مربوط به طرح و اجرا.
- ۶-۴ استانداردسازی مصالح پایه و اصلی سازه‌ای و الزامی کردن استفاده از مصالح استاندارد، با کیفیت و مقاوم و ترویج و تشویق فناوری‌های نوین و پایدار و ساخت سازه‌های سبک.
- ۶-۵ تهیه و تصویب قوانین و مقررات لازم برای جرم و تخلف شناختن ساخت‌وسازهای غیرفنی.
- ۹- تنظیم برنامه‌های توسعه ملی به‌گونه‌ای که در همه فعالیت‌های آن در همه سطوح، رویکرد «سازگاری با اقلیم» ملاحظه و نهادینه شود. بنابراین اقدامات ذیل باید انجام گیرد:
- شناسایی شرایط اقلیمی و لحاظ نمودن آن به‌عنوان یکی از محورهای اساسی آمایش سرزمین.
  - تهیه، تدوین و ساماندهی نظام‌های جامع مدیریت بلایای جوی و اقلیمی.
  - شناسایی تغییر اقلیم و آثار و پیامدهای آن در پهنه سرزمین و اتخاذ راهکارهای مناسب.

◀ بندهایی از سیاست‌های کلی اشتغال مورخ ۱۳۹۰/۴/۲۸

- ۵- بهبود محیط کسب و کار و ارتقاء شاخص‌های آن (محیط سیاسی، فرهنگی و قضایی و محیط اقتصاد کلان، بازار کار، مالیات‌ها و زیرساخت‌ها) و حمایت از بخش‌های خصوصی و تعاونی و رقابت از راه اصلاح قوانین، مقررات و رویه‌های ذی‌ربط در چارچوب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- ۱۲- توجه ویژه به کاهش نرخ بیکاری استان‌های بالاتر از متوسط کشور.

◀ بندهایی از سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف مورخ ۱۳۸۹/۴/۱۵

- ۸- ارتقاء بهره‌وری و نهادینه شدن مصرف بهینه آب در تمام بخش‌ها به‌ویژه بخش کشاورزی در چارچوب سیاست‌های زیر:
- طراحی، تدوین و اجرای سند ملی الگوی مصرف آب در بخش‌های مختلف و به‌هنگام سازی آن.
  - اعمال سیاست‌های تشویقی و حمایتی از طرح‌های بهینه‌سازی استحصال، نگهداری و مصرف آب.
  - تدوین و اعمال استانداردها و ضوابط لازم برای کاهش ضایعات آب، پایش کیفیت منابع آب و جلوگیری از آلودگی آب‌ها.
  - اصلاح الگوی کشت و اعمال شیوه‌های آبیاری کارآمدتر، ایجاد سامانه‌های بهینه تأمین و توزیع آب شرب و بهینه‌سازی تخصیص و مصرف آب در بخش تولید براساس ارزش راهبردی و اقتصادی بیشتر.
  - برنامه‌ریزی برای استفاده مجدد و بازچرخانی آب.
  - تدوین و اجرای برنامه‌های عملیاتی مناسب برای ایجاد تعادل بین منابع و مصارف آب به‌ویژه در سفره‌های زیرزمینی دارای تراز منفی و اعمال مدیریت خشکسالی و سیل، سازگار با شرایط اقلیمی.
- ۱۰- ارتقاء بهره‌وری در چارچوب سیاست‌های زیر:
- تحول رویکرد تحقق درآمد ملی به سمت اتکای هرچه بیشتر به منافع حاصل از کسب و کار جامعه.
  - افزایش بهره‌وری با تأکید بر استقرار نظام تسهیم منافع حاصل از بهره‌وری از طریق:

- حداکثرسازی ارزش افزوده و منافع ناشی از سرمایه‌های انسانی، اجتماعی و مادی با تأکید بر اقتصاد دانش پایه.
- استقرار ساز و کارهای انگیزشی در نظام پرداخت‌ها در بخش عمومی و بنگاهی.
- استقرار بودجه‌ریزی عملیاتی و بهبود فرآیند تخصیص منابع کشور براساس منافع اقتصادی و اجتماعی.
- اصلاح ساختارهای ارزیابی و ارزشیابی، اتخاذ رویکرد نتیجه‌گرا و اجرای حسابرسی عملکرد در دستگاه‌های دولتی.
- اصلاح قوانین و مقررات، روش‌ها، ابزارها و فرآیندهای اجرایی.
- اولویت توانمندسازی نیروی کار در کلیه برنامه‌های حمایتی.

◀◀ بندهایی از سیاست‌های کلی نظام اداری مورخ ۱۳۸۹/۱/۱۴

- ۷- زمینه‌سازی جذب و نگهداری نیروهای متخصص در استان‌های کمتر توسعه‌یافته و مناطق محروم.

◀◀ بندهایی از ابلاغیه بندهای «الف»، «ب»، «د» و «ه» سیاست‌های کلی اصل (۴۴) مورخ ۱۳۸۴/۳/۱ با اعمال الحاقیه

- ۲- مصارف درآمدهای حاصل از واگذاری:
  - وجوه حاصل از واگذاری سهام بنگاه‌های دولتی به حساب خاصی نزد خزانه‌داری کل کشور واریز و در قالب برنامه‌ها و بودجه‌های مصوب به ترتیب زیر مصرف می‌شود:
    - ۲- ۱- ایجاد خوداتکایی برای خانواده مستضعف و محروم و تقویت تأمین اجتماعی.
    - ۲- ۲- اختصاص (۳۰٪) از درآمدهای حاصل از واگذاری به تعاونی‌های فراگیر ملی به منظور فقرزدایی.
    - ۲- ۳- ایجاد زیربنای اقتصادی با اولویت مناطق کمتر توسعه‌یافته.
    - ۲- ۴- اعطای تسهیلات (وجوه اداره شده) برای تقویت تعاونی‌ها و نوسازی و بهسازی بنگاه‌های اقتصادی غیردولتی با اولویت بنگاه‌های واگذاری شده و نیز برای سرمایه‌گذاری بخش‌های غیردولتی در توسعه مناطق کمتر توسعه‌یافته.

۲- ۵- مشارکت شرکت‌های دولتی با بخش‌های غیردولتی تا سقف (۴۹٪) به‌منظور توسعه اقتصادی مناطق کمتر توسعه‌یافته.

۲- ۶- تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام شرکت‌های دولتی با رعایت بند «الف» این سیاست‌ها.

«بندهایی از سیاست‌های کلی پیشگیری و کاهش خطرات ناشی از سوانح طبیعی

و حوادث غیرمترقبه مورخ ۱۳۸۴/۶/۲۵

۱- افزایش و گسترش آموزش و آگاهی و فرهنگ ایمنی و آماده‌سازی مسئولان و مردم برای رویارویی با عوارض ناشی از سوانح طبیعی و حوادث غیرمترقبه به‌ویژه خطر زلزله و پدیده‌های جوی و اقلیمی.

۲- گسترش و تقویت مطالعات علمی و پژوهشی و حمایت از مراکز موجود، به‌منظور شناسایی و کاستن از خطرات این‌گونه حوادث با اولویت خطر زلزله.

۸- شناسایی پدیده‌های جوی و اقلیمی و نحوه پدیدار شدن خطرات و ارزیابی تأثیر و میزان آسیب آن‌ها از طریق تهیه اطلس ملی پدیده‌های طبیعی، ایجاد نظام به‌هم‌پیوسته ملی پایش و بهبود نظام‌های هشدار سریع و پیش‌آگاهی بلندمدت با استفاده از فناوری‌های پیشرفته.

۹- تنظیم برنامه‌های توسعه ملی به‌گونه‌ای که در همه فعالیت‌های آن در همه سطوح، رویکرد «سازگاری با اقلیم» ملاحظه و نهادینه شود. بنابراین اقدامات ذیل باید انجام گیرد:

- شناسایی شرایط اقلیمی و لحاظ نمودن آن به‌عنوان یکی از محورهای اساسی آمایش سرزمین.

- تهیه، تدوین و ساماندهی نظام‌های جامع مدیریت بلایای جوی و اقلیمی.

- شناسایی تغییر اقلیم و آثار و پیامدهای آن در پهنه سرزمین و اتخاذ راهکارهای مناسب.

«بندهایی از سیاست های کلی نظام بخش تشویق سرمایه گذاری مورخ

۱۳۷۷/۱۱/۲۹

- ۱- حمایت از مالکیت و کلیه حقوق ناشی از آن از جمله مالکیت معنوی.
- ۲- تقویت و حمایت از توسعه سرمایه گذاری بخش خصوصی و تعاونی در فعالیتهای اقتصادی کشور برابر با سیاست های ابلاغی اصل (۴۴) قانون اساسی.
- ۳- تنظیم سیاست های پولی، مالی و ارزی با هدف دستیابی به ثبات اقتصادی و مهار نوسانات و تقویت تولید ملی.
- ۴- افزایش بهره‌وری اقتصاد کشور با اصلاحات و اقدامات لازم به ویژه اصلاحات ساختاری و مدیریتی و کاهش هزینه‌های مبادله و رفع موانع.
- ۵- افزایش توان رقابت اقتصادی در داخل و صحنه‌های بین‌المللی از طریق لغو انحصارات غیرضرور و تقویت ساختار رقابتی و زیرساخت‌های لازم و حمایت از کارآفرینی و ارتقاء خلاقیت و نوآوری.
- ۶- اصلاح نظام مالیاتی در جهت تقویت سرمایه گذاری از طریق ثبات مالیات‌ها، شفافیت درآمدها، صراحت در مقررات و منطقی کردن معافیت‌ها.
- ۷- تجهیز پس‌انداز ملی، تقویت نظام پولی و هدایت بازارهای پول و سرمایه در جهت حمایت از سرمایه گذاری.
- ۸- توجه به کسب دانش فنی، دسترسی به بازارهای بین‌المللی، رشد اقتصادی، توسعه اشتغال و ارتقاء مدیریت و بهره‌وری، در جذب سرمایه گذاری خارجی، با اولویت سرمایه گذاری مستقیم و بلندمدت.
- ۹- تنظیم فعالیت مجاز سرمایه گذاری خارجی در بورس اوراق بهادار به نحوی که ثبات و تعادل بازارهای مالی و ارزی حفظ شود.
- ۱۰- سازماندهی رفتار تقنینی، اداری، قضایی، بازرسی، نظارت، حسابرسی و تخصصی کردن امور در جهت حمایت از سرمایه گذاری و تولید.
- ۱۱- توانمندسازی بخش‌های خصوصی و تعاونی بر ایفای فعالیتهای گسترده و اداره بنگاه‌های اقتصادی بزرگ.

◀ بندهایی از سیاست‌های کلی بخش مسکن مورخ ۱۳۸۹/۱۲/۲۹

۱- مدیریت زمین برای تأمین مسکن و توسعه شهر و روستا در چارچوب استعداد اراضی و سیاست‌ها و ضوابط شهرسازی و طرح‌های توسعه و عمران کشور و ایجاد و توسعه شهرهای جدید.

◀ بندهایی از سیاست‌های کلی بخش شهرسازی مورخ ۱۳۸۹/۱۱/۲۹

- ۱- مکان‌یابی توسعه شهرها در چارچوب طرح آمایش سرزمینی و براساس استعدادهای اقتصادی و با رعایت معیارهای زیست‌محیطی و مراقبت از منابع آب و خاک کشاورزی، و ایمنی در مقابل سوانح طبیعی و امکان استفاده از زیرساخت‌ها و شبکه شهری.
- ۲- تعیین ابعاد کالبدی شهرها در گسترش افقی و عمودی با تأکید بر هویت ایرانی-اسلامی و با رعایت ملاحظات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، امنیتی، حقوق همسایگی و امکانات زیربنایی و الزامات زیست‌محیطی و اقلیمی.
- ۳- هماهنگ‌سازی مقررات و ایجاد هماهنگی در نظام مدیریت تهیه، تصویب و اجرای طرح‌های توسعه و عمران شهری و روستایی.
- ۴- تأمین منابع پایدار برای توسعه و عمران و مدیریت شهری و روستایی با تأکید بر نظام درآمد- هزینه‌ای و در چارچوب طرح‌های مصوب.

◀ سیاست‌های کلی منابع آب مورخ ۱۳۷۹/۱۱/۳

- ۱- ایجاد نظام جامع مدیریت در کل چرخه آب براساس اصول توسعه پایدار و آمایش سرزمین در حوضه‌های آبریز کشور.
- ۲- ارتقاء بهره‌وری و توجه به ارزش اقتصادی و امنیتی و سیاسی آب در استحصال و عرضه و نگهداری و مصرف آن.
- ۳- افزایش میزان استحصال آب، به حداقل رساندن ضایعات طبیعی و غیرطبیعی آب در کشور از هر طریق ممکن.
- ۴- تدوین برنامه جامع به‌منظور رعایت تناسب در اجرای طرح‌های سد و آبخیزداری و آبخوان‌داری و شبکه‌های آبیاری و تجهیز و تسطیح اراضی و استفاده از آب‌های غیرمتعارف و ارتقاء دانش و فنون و تقویت نقش مردم در استحصال و بهره‌برداری.
- ۵- مهار آب‌هایی که از کشور خارج می‌شود و اولویت استفاده از منابع آب‌های مشترک.

« سیاست‌های کلی منابع طبیعی مورخ ۱۳۷۷/۱۰/۲۳

- ۱- ایجاد عزم ملی بر احیای منابع طبیعی تجدیدشونده و توسعه پوشش گیاهی برای حفاظت و افزایش بهره‌وری مناسب و سرعت بخشیدن به روند تولید این منابع و ارتقاء بخشیدن به فرهنگ عمومی و جلب مشارکت مردم در این زمینه.
- ۲- شناسایی و حفاظت منابع آب و خاک و ذخایر ژنتیکی گیاهی- جانوری و بالابردن غنای حیاتی خاکها و بهره‌برداری بهینه براساس استعداد منابع و حمایت مؤثر از سرمایه‌گذاری در آن.
- ۳- اصلاح نظام بهره‌برداری از منابع طبیعی و مهار عوامل ناپایداری این منابع و تلاش برای حفظ و توسعه آن.
- ۴- گسترش تحقیقات کاربردی و فناوری‌های زیست‌محیطی و ژنتیکی و اصلاح گونه‌های گیاهی و حیوانی متناسب با شرایط محیطی ایران و ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی و تقویت آموزش و نظام اطلاع‌رسانی.

فصل سوم

بیانیه «گام دوم انقلاب» و سخنرانی‌های رهبر معظم انقلاب

◀ از بیانیه «گام دوم انقلاب» رهبری خطاب به ملت ایران مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۲۲
فهرست طولانی فرصت‌های مادی کشور

به‌جز این‌ها، فرصت‌های مادی کشور نیز فهرستی طولانی را تشکیل می‌دهد که مدیران کارآمد و پُرانگیزه و خردمند می‌توانند با فعال کردن و بهره‌گیری از آن، درآمدهای ملی را با جهشی نمایان افزایش داده و کشور را ثروتمند و بی‌نیاز و به معنی واقعی دارای اعتمادبه‌نفس کنند و مشکلات کنونی را برطرف نمایند. ایران با دارا بودن یک درصد جمعیت جهان، دارای ۷ درصد ذخایر معدنی جهان است: منابع عظیم زیرزمینی، موقعیت استثنائی جغرافیایی میان شرق و غرب و شمال و جنوب، بازار بزرگ ملی، بازار بزرگ منطقه‌ای با داشتن ۱۵ همسایه با ۶۰۰ میلیون جمعیت، **سواحل دریایی طولانی**، حاصلخیزی زمین با محصولات متنوع کشاورزی و باغی، اقتصاد بزرگ و متنوع، بخش‌هایی از ظرفیت‌های کشور است؛ بسیاری از ظرفیت‌ها دست‌نخورده مانده است. گفته شده است که ایران از نظر ظرفیت‌های استفاده‌نشده‌ی طبیعی و انسانی در رتبه‌ی اول جهان است. بی‌شک شما جوانان مؤمن و پُرتلاش خواهید توانست این عیب بزرگ را برطرف کنید. دهه‌ی دوم چشم‌انداز، باید زمان تمرکز بر بهره‌برداری از دستاوردهای گذشته و نیز ظرفیت‌های استفاده‌نشده باشد و پیشرفت کشور ازجمله در بخش تولید و اقتصاد ملی ارتقاء یابد.

« بیانات رهبر معظم انقلاب در خصوص آمایش سرزمین

(۱۳۹۵/۳/۱۶) یکی از چیزهایی که ما دچارش هستیم، مسئله‌ی تراکم قوانین است؛ این قدر که در مسائل مختلف قانون داریم! حالا آقای دکتر لاریجانی اشاره کردند به مسئله‌ی آمایش سرزمین؛ آمایش سرزمین، از زمانی که بنده رئیس جمهور بودم، در هیئت دولت مطرح شد؛ زمان ریاست جمهوری خود من که حالا سی سال، سی و چند سال از آن وقت گذشته، مسئله‌ی آمایش [سرزمین] در دولت مطرح شد - که روی کلمه‌ی آمایش هم بحث کردیم که این کلمه فارسی است، چیست، ریشه‌اش چیست - و [بنا شد] دنبال کند؛ در همه‌ی دولتها هم دنبال شده، [اما] هنوز هم [عملی] نشده. خوب، حالا قانون هم گذاشته‌ایم، برای آمایش سرزمین قانون هم وجود دارد؛ حالا شما بیا چند قانون دیگر هم روی آن اضافه کن! راه‌های میان‌بر را باید طی کرد. فرض بفرمایید حالا شما می‌خواهید به برکت آمایش سرزمین و آشنایی‌ای که با استعدادها و ظرفیت‌های استانها یا منطقه‌ها پیدا می‌کنید، از امکانات استانها و مناطق گوناگون کشور استفاده کنید؛ خیلی خوب، حالا [اگر] این نشد، راه دیگری در کنار این وجود دارد. خوب، درست است که آمایش علمی، مثلاً فرض کنید در زمینه‌ی استان خراسان اتفاق نیفتاده اما استاندار آنجا و مسئولین محلی آنجا چیزی از استعدادهای آن استان میدانند که کسی که در مرکز نشسته آن چیز را نمیداند؛ این خودش یک فرصت است؛ از این راه‌ها استفاده بشود. بنابراین می‌خواهم این را عرض بکنم که تراکم قانون و افزایش کمیّت قانون، حُسن نیست؛ عمده این است که قانون کیفیت داشته باشد؛ جامع باشد.

« بیانات رهبر معظم انقلاب در خصوص استان سیستان و بلوچستان

(۱۳۹۷/۳/۷) من در سیستان و بلوچستان زندگی کرده‌ام، وضع سیستان و بلوچستان امروز با سیستان و بلوچستان سال ۵۶ و ۵۷ که بنده آنجا بودم، از زمین تا آسمان فرق کرده. ایشان می‌گویند ما هوا نداریم؛ هوا نداریم یعنی چه؟ یعنی زابل گرد و غبار دارد؛ هر سالی، سه ماه، چهار ماه گرد و غبار دارد؛ راست می‌گوید؛ این یک گوشه‌ای از مشکلات سیستان و بلوچستان

هست و بود؛ آن زمان مردم به معنای واقعی کلمه در بدبختی محض بودند؛ در بدبختی محض! بنده از نزدیک شاهد بودم. بعد از انقلاب کارها شده، پیشرفتها شده، خدمات انجام گرفته؛ نه فقط در سیستان و بلوچستان، [بلکه] در همه‌ی کشور؛ در زمینه‌ی عدالت خیلی کار انجام گرفته.

(۱۳۹۶/۱۱/۱۶) جذّاب بودن این قضیه برای این حقیر ناشی از چند عامل است. یک عامل، علاقه‌ی خود من به این استان است. ما یک برهه‌ای در استان سیستان و بلوچستان توقّف داشتیم که مدّت طولانی‌ای هم نبود، لکن خدای متعال شرایط را جوری پیش آورد که اُنس ما با این استان و مردم این استان مثل یک اُنس چندین‌ساله بشود؛ این کار خدا بود و الاّ ما در آنجا خیلی نماندیم. ایرانشهر به قدری برای من در آن دوره جالب بود که همان وقت وصیت کردم و گفتم اگر من در این سفر، در این مدّت، از دنیا رفتم، من را حتماً در خود ایرانشهر دفن کنید، از ایرانشهر خارج نکنید. رفتم قبرستان آنجا را هم دیدم - قبرستان ایرانشهر را - [لکن] قسمت نبود. مردم بلوچ مردمی هستند که محبّشان زیاد است؛ مردم گرم، صمیمی، باصفا و البتّه با استعداد؛ استعداد هم در آن استان خیلی زیاد است. منتها در طول تاریخ - چه زمان قاجاریّه، چه زمان پهلوی - در این سالهای طولانی، به آن منطقه و مردم آن منطقه جفا شده، بی‌اعتنائی شده. در آن وقتی که ما آنجا بودیم، با مردم اُنس داشتیم و صحبت میکردیم؛ [اما حتّی] یک مأمور نیمه‌کاره به شهری مثل ایرانشهر که در واقع مرکز سیاسی و جغرافیایی بلوچستان محسوب میشد، قدم نگذاشته بود؛ یا سراوان که مرکز علمی و معنوی بلوچستان محسوب میشد، [حتّی] یک مأمور - یکی مثل استاندار - آنجا قدم نگذاشته بود. خب بعد از انقلاب، رؤسای جمهور رفتند، مسؤولین رفتند، همه رفتند، به همه‌ی این شهرها رفتند، حتّی به روستاها رفتند؛ فاصله خیلی زیاد است. در آن دوره نسبت به مردم بی‌اعتنائی شد، نسبت به مسائل بلوچستان بی‌اعتنائی شد؛ استعداد این مردم ظهور و بُروز پیدا نکرد، این مجال را پیدا نکردند؛ در بخش سیستان هم همین‌جور. مردم سیستان مردمی هستند که از لحاظ گذشته‌ی تاریخی در بین همه‌ی اقوام ایرانی کم‌نظیرند. گذشته‌ی سیستان یک گذشته‌ی خیلی فوق‌العاده برجسته و درخشانی است؛ آنجا هم

همین‌جور، آنجا هم مورد بی‌توجهی و بی‌اعتنائی قرار گرفته بود، [و این بی‌توجهی] با حوادث طبیعی [هم] همراه بود.

(۱۳۹۰/۵/۱) منافع دریا مال همه است؛ امکانات این دریای پربرکت متعلق به این ملت‌هاست. چگونه می‌شود از این برکات به نفع منافع ملی استفاده کرد و کشور را از آن بهره‌مند کرد؟ با داشتن اقتدار. این اقتدار را شما نیروهای مسلحی که با معنای جهاد و مفهوم ازخودگذشتگی خو گرفته‌اید، می‌توانید تأمین کنید.

دریا برای یک کشور، یک فرصت بزرگ برای پیشرفت و حفظ منافع ملی است. فواید دریا برای یک کشور و یک ملت، فواید راهبردی است؛ فواید بزرگ و کلان است. امروز همه چیز عوض شده است. ساحل ممتد و طولانی متعلق به ایران عزیز، امروز در اختیار دولتی مستقل و ملتی سرافراز و بیدار است؛ ملتی که به خدای متعال متکی است؛ نیروی خود را می‌شناسد و به آن می‌بالد.

این منطقه با حضور نیروهای مسلح کارهای بزرگی دارد؛ چه منطقه دریای عمان و چه منطقه سواحل خلیج فارس. دستگاه‌های دولتی و مسئولان گوناگون کشور موظفند همکاری‌های لازم را با نیروهای مسلح انجام دهند تا این کارها به بهترین وجه انجام بگیرد.

(۱۳۹۰/۵/۲۶) از لحاظ موقعیت جغرافیائی و منطقه‌ای هم همین‌جور است. ما جای حساسی قرار گرفته‌ایم. همسایگی ما با دو دریا و ارتباط با دریاها آزاد و منطقه‌ی حساسی که بین شرق و غرب، یعنی بین آسیا و اروپا وجود دارد - ما در یکی از مهم‌ترین بخش این منطقه‌ی حساس قرار گرفته‌ایم - دسترسی ما را به غرب و به شرق فراهم می‌کند. این‌ها همه‌اش امتیازات است. این‌ها ظرفیت‌های کشور است؛ باید این ظرفیت‌ها را بالفعل کنیم؛ این احتیاج به تلاش دارد.

(۱۳۹۰/۵/۱) همان‌طوری که همه‌ی ما می‌دانیم، دریا برای یک کشور، یک فرصت بزرگ برای پیشرفت و حفظ منافع ملی است. فواید دریا برای یک کشور و یک ملت، فواید راهبردی است؛ فواید بزرگ و کلان است.

(۱۳۹۰/۵/۲) جمهوری اسلامی ایران اهل تجاوز نیست ولی اهل حضور در آب‌های آزاد است زیرا آب‌های آزاد دنیا متعلق به همه و بستری برای انتقال فرهنگ است.

وقتی شما پرچمتان می‌تواند در دریا‌های آزاد به اهتزاز در بیاید، معنایش این است که ملت ایران، فرهنگ ملت ایران، حرف حق ملت ایران در انقلاب، قدرت زیادی پیدا کرده و این برای دیگر ملت‌ها الهام‌بخش است.

(۱۳۸۹/۹/۷) آن منطقه‌ای که شما مستقر هستید یعنی منطقه سواحل دریای عمان منطقه بکری است، عمق این سواحل منطقه وسیع بلوچستان و بخشی از آن منطقه غربی‌تر آن یعنی هرمزگان، مناطق بسیار مهمی است، بسیار حائز اهمیت است.

وجود شما در آنجا ممکن است این مناطق را زنده کند، یعنی حضور نیروی دریایی ارتش ممکن است منتهی بشود به اینکه انشاءالله ما بتوانیم از توانائی‌های منطقه استان بزرگ سیستان و بلوچستان و منطقه عظیم و حساس دریای عمان استفاده کنیم؛ این برای کشور مهم است.

(۱۳۸۸/۱۱/۳۰) گفتند که کشور ما یک کشور دریایی است. واقعش هم همین است دیگر؛ متصل به اقیانوس و دارای دریا، آن‌هم دریایی به این حساسیت؛ چه خلیج فارسش، چه دریای عمان و بقیه‌ی بخش‌ها و مراکزی که این قدر این منطقه را حساس کرده است.

همین کمبود آب هم که در کشور مطرح است و درست هم هست - ما کشور کم‌آبی هستیم - با طرح‌های علمی فنی هوشمندانه کاملاً قابل برطرف شدن است؛ که بعضی از دوستان هم اینجا اشاره کردند، بنده هم قبلاً این را گفته‌ام. با یک مقدار مذاقه، یک مقدار پیشرفت، در همین زمینه هم که ما کمبود داریم، می‌توانیم این کمبود را جبران و برطرف کنیم. بنابراین واقعاً کشور از لحاظ منابع طبیعی هم ظرفیت فوق‌العاده‌ای دارد.

(۱۳۸۷/۹/۶) این ساحل عظیم و طولانی بسیار حساس که ما در دریای عمان داریم در واقع یک گنج است و باید این را اعتراف کنیم که این را کشف نکرده بودیم. دریای عمان، ساحل دریای عمان و حضور در دریای عمان یک گنج است؛ یک ذخیره است. ما همه حواسمان را بردیم متوجه خلیج فارس کردیم که البته خلیج فارس هم خیلی حساس است، شکی نداریم اما

توجه نکردیم به این ثروت عظیمی که ما در دریای عمان داریم. دریای عمان عقبه اساسی و تعیین‌کننده سرنوشت خلیج فارس است.

(۱۳۸۱/۱۲/۱۸) - سیستان و بلوچستان را باید با نگاهی جدید و از زاویه اهمیت فراوان

این منطقه در ارتباط ایران با اقتصاد و تجارت جهان مورد توجه ویژه قرار داد.

- بندر بسیار مهم چابهار در دریای عمان، مرز دریایی طولانی، همجواری با دو کشور پاکستان و افغانستان و ظرفیت بسیار خوب ترانزیتی از جمله ویژگی‌هایی است که سیستان و بلوچستان را از اهمیتی مضاعف برخوردار می‌سازد.

- بهبود اوضاع سیستان و بلوچستان می‌تواند استان‌های همجوار را نیز رونق بخشد.

- ستاد توسعه محور شرق که تشکیل آن در مصوبه دولت، پیش‌بینی شده است باید بطور جدی فعال شود و با پیگیری کارها نظارت بر روند اجرای طرح‌ها، رفع نواقص احتمالی و گزارش مستمر فعالیت‌های انجام شده، روند حل مشکلات سیستان و بلوچستان و پیشرفت این منطقه را دنبال کند.

- ایجاد منطقه ویژه تجاری در زابل نیز می‌تواند به رونق استان و حل مشکلات مردم کمک کند.

- فعال شدن سازمان عمران سیستان، توجه جدی به معادن استان، حمایت از صنایع دستی سیستان و بلوچستان و ایجاد صنایع کوچک در منطقه، رسیدگی به مسئله آبریان، بهبود راه‌های استان از جمله راه زابل به نهبندان و بیرجند، احداث بنادر صیادی، رسیدگی به دامداری منطقه، آغاز طرح گازرسانی به استان، بهبود وضع بهداشت عمومی و احداث بازارچه‌های مرزی را از جمله راه‌های کاهش مشکلات معیشتی مردم و توسعه سیستان و بلوچستان

(۱۳۸۱/۱۲/۶) امروز این استان از لحاظ سطح فکر و اندیشه و مدّ نگاه جوانان، از زمین تا

آسمان با آن روز فرق کرده است و همین امر، نقطه‌ی امیدی است که ما را دلگرم و به آینده امیدوار می‌کند.

من دیروز و پریروز در اجتماعات متعدّدی که در این شهر داشته‌ام، راجع به همدلی و محبّت بین شیعه و سنی صحبت کردم. به شما جوانان هم می‌گویم: بدانید آن کسانی که شیعه را علیه

سنّی و سنّی را علیه شیعه تحریک میکنند، نه شیعه را دوست دارند و نه سنّی را؛ با اصل اسلام دشمنند. «رحماء بینهم»؛ یعنی برادران مسلمان بین خود رحیم و مهربان باشند. دشمن از هر دو طرف تلاش میکند. از یک طرف غالبیگری و ناصبیگری را ترویج میکند و شیعه را در چشم سنّی، دشمن حقیقی معرفی میکند - بعضی از متحجّرین دینی هم متأسّفانه باور میکنند - از سوی دیگر شیعه را به اهانت به مقدّسات و ارزشهای سنّی وادار میکند. توطئه‌ی دشمن آن است که این دو مکتب را در مقابل هم قرار دهد. این اختلاف در جهت از بین بردن هویت یک ملت و در موضوعاتی ایجاد میشود که نباید بین آنها باشد. به علمای محترم شیعه و سنّی گفتم شما دم از وحدت میزنید و این خیلی خوب است و من هم از شما ممنونم؛ اما از کید دشمن غافل نباشید. دشمن از راههایی وارد میشود که ممکن است شما از آن غفلت کنید و به آن توجه نداشته باشید هوشیار باشید و دشمن را در هر لباسی بشناسید. «و لتعرفنهم فی لحن القول»؛ از سخنانشان هم میتوان آنها را شناخت.

(۱۳۸۱/۱۲/۹) دریای عمان و این منطقه دریایی، بسیار حائز اهمیت است. همانطوری که در دوره جنگ تحمیلی، در یک برهه توانستیم از این فرصت استثنایی استفاده کنیم. اگر این فرصت نبود، گلوی ما فشرده می‌شد و چابهار توانست ما را از آن حالت دست‌بسته بودن و اسارت آن زمان بیرون بیاورد.

اکنون هم با توجه به مسائل سیاسی که در خلیج فارس می‌گذرد، حضور در کرانه دریای عمان برای ما یک فرصت فوق‌العاده است. در اینجا همه برنامه‌ریزی‌ها را باید با توجه به این حقیقت مسلم انجام دهید بنابراین این منطقه دریایی بایستی مثل سایر نیروهای ارتش و سپاه که در اینجا هستند خودش را آماده نگه دارد این نقطه از کشور را باید خیلی جدی بگیرید.

(۱۳۸۱/۱۲/۲) لذا بعد از پیروزی انقلاب، اوّلین حکم مأموریتی که امام رضوان‌الله‌علیه صادر کردند، حکمی به این بنده حقیر برای سفر به استان سیستان و بلوچستان بود. من آمدم و مناطق گوناگون این استان را از نزدیک دیدم و انقلاب وظیفه خود را در قبال این استان حس کرد. از جنوبی‌ترین نقاط استان، از منطقه چابهار و نیکشهر و نبت و فتّوح و اسپکه و غیره تا مناطق شرقی این استان، منطقه سراوان و جالق و سرباز و از مناطق شمالی این استان، منطقه

زابل و دریاچه هامون تا غرب این استان، منطقه بزمان و دلگان و چاه‌هاشم و جازموریان و غیره خبرها گرفتم، با مردم این مناطق نشستیم، داخل کپر‌ها رفتیم و با دردها و رنج‌های اینها که در دوران رژیم طاغوت بر روی هم انباشته و متراکم شده بود، آشنا شدم. انقلاب خود را در قبال سیستان و بلوچستان موظف دید و کار از روزهای اول شروع شد. جهاد سازندگی و اجتماعات و جمعیت‌های مردمی خودجوش در این مناطق مشغول کار شدند.

(۱۳۸۱/۱۲/۲) در این استان زمینه‌های عمران و پیشرفت فراوان است. این استان از لحاظ وضع هوا - که برای کشاورزی بسیار مساعد است - از لحاظ معدن، از لحاظ آبریزان و شیلات، از لحاظ مسیر ترانزیت تجاری، از لحاظ مردم با استعداد و از لحاظ داشتن مرزهای طولانی، استان حساسی است. مرز آبی و خاکی این استان، هزار و پانصد کیلومتر است. مسائل این استان در دل خود تهدیدهایی دارد که میشود آنها را به فرصت‌ها تبدیل کرد و از فرصت‌ها استفاده نمود تا تهدیدها را برطرف کرد.

در این استان، مسأله امنیت یک مسأله اساسی است. همسایگی با دو کشور و در مسیر قاچاق اجناس خطرناک و مواد مخدر و غیره قرار گرفتن، برای این استان یک وسیله ناامنی است. یکی از وظایف حتمی مسؤولان، برخورد با این پدیده است. قاچاق مواد مخدر یعنی سوداگری مرگ، سوداگری بیماری، سوداگری از کار افتادگی انسانها و نابود کردن نسل جوان. هیچ مجوز شرعی برای چنین کار جنایتکارانه‌ای وجود ندارد.

(۱۳۸۱/۱۲/۲) آنچه که امروز برای ما در منطقه سیستان و بلوچستان در درجه اول اهمیت قرار دارد، عمران آبادی و پیشرفت اقتصادی با ایجاد زیربنای لازم، با باز کردن راه تجارت سالم و جلوگیری از تجارت‌های ناسالم، با مقابله با اشرار و مفسدان، با تأمین آب در حدی که ممکن است، با ایجاد صنایع، با کشف و باروری و استخراج معادن - که این استان معادن خوبی هم دارد - و با توسعه کشاورزی و دامداری است. ا

(۱۳۶۸/۸/۹) همان‌طور که می‌دانید، امروز حساس‌تر از همه مناطق مرزی کشور، منطقه مرزی جنوب و کرانه‌های طولانی و ممتد دریایی کشور عزیزمان در آن منطقه است که از لحاظ

حساسیت بین‌المللی و موقعیت سوق‌الجیشی و از نظر اقتصادی و سیاسی و دیگر جنبه‌ها، برای سرنوشت کشور کمال اهمیت را داراست.

(۱۳۶۳/۴/۱۸) ما یک ساحل طولانی در دریا داریم. دریا مال ماست. دریا جولانگاه ماست. دریا محل استفاده و تغذیه ماست. دریا محل عبور و مرور ماست. دریا محل حفاظت ما از مرزهایمان است. مگر ما می‌توانیم قبول کنیم که در این دریا انگلیس، آمریکا، فرانسه، روس یا دیگری و یا دیگری خود را صاحب‌خانه و سلطه‌گر بدانند؟ مگر چنین چیزی ممکن است؟ پس ما اینجا چکاره‌ایم؟ پس این ملت که در خشکی‌های کنار این دریا زندگی می‌کند، چکاره است. چگونه است که مردمی که در خود این خشکی‌ها دارند زندگی می‌کنند، در اینجا هیچ‌کاره‌اند؛ بعد، از آن طرف دنیا، یک گردن‌کلفت سرگردنه بگیر به اینجا آمده است و می‌گوید بنده اینجا منافی دارم؟! ما که بیشتر از شما اینجا منافع داریم!

بخش دوم

اسناد مصوب
آمایش سرزمین

فصل اول

مستند قانونی و آیین نامه اجرایی تشکیل شورای آمایش سرزمین

◀ ماده (۳۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰

به منظور استقرار نظام راهبری توسعه سرزمین و نظارت بر اجرای آن «شورای عالی آمایش سرزمین» با مسؤولیت رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور با وظایف زیر تشکیل می‌شود:

الف -

- ۱- بررسی و نظارت بر اجرای نظام راهبری توسعه سرزمین و تنظیم روابط ارکان و اجزای آن
  - ۲- بررسی، تصویب، هماهنگی و نظارت مستمر بر تهیه برنامه‌ها و طرح‌های توسعه سرزمین در سطوح ملی، منطقه‌ای و استانی
  - ۳- بررسی برنامه‌های اجرایی آمایش سرزمین و اسناد آمایش ملی، منطقه‌ای و استانی
  - ۴- نظارت بر اجرای اصول و ضوابط ملی آمایش سرزمین در سطوح ملی، منطقه‌ای و استانی و ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط
- تبصره ۱- دستگاه‌های اجرایی مکلف‌اند برنامه‌های عملیاتی خود را به گونه‌ای تنظیم و اجرا کنند که زمینه تحقق جهت‌گیری‌های آمایش سرزمین فراهم آید.

تبصره ۲- نظارت بر اجرای مصوبات شورا بر عهده دبیرخانه (سازمان برنامه و بودجه کشور) است. شورا می‌تواند برای انجام وظایف خود نسبت به تشکیل کارگروه‌های موضوعی یا موضوعی اقدام کند.

تبصره ۳- ترکیب اعضای شورا علاوه بر رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور عبارت‌اند از: وزیران کشور، اطلاعات، جهاد کشاورزی، امور اقتصادی و دارایی، راه و شهرسازی، دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و رئیس سازمان حفاظت محیط‌زیست و سه نفر صاحب‌نظر شاغل در دستگاه‌های اجرایی به انتخاب رئیس‌جمهور

تبصره ۴- دولت موظف است در برنامه‌ریزی‌های آمایش سرزمین همواره سیاست‌های خشکی و دریایی را توأمًا لحاظ نماید.

ب- در اجرای آمایش سرزمینی دولت مکلف است به منظور توسعه سواحل مکران (جنوب شرق کشور) جهت استقرار، ساماندهی، احداث زیرساخت‌های نظامی، فرهنگی و رفاهی نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران اعتبارات لازم را در بودجه سالانه کشور لحاظ کند.

پ- به منظور تسهیل و تشویق سرمایه‌گذاری صنعتی و معدنی کشور، اقدامات زیر توسط دولت انجام می‌شود:

۱- شهرستان‌هایی که نرخ بیکاری آن‌ها بالاتر از میانگین نرخ بیکاری کشور می‌باشد به عنوان مناطق غیر برخوردار از اشتغال تعریف می‌شوند. این مناطق با پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و تصویب هیئت‌وزیران در سال اول و نیز ششم هر دهه تعیین می‌شود.

۲- دولت موظف است مشوق‌های لازم جهت ایجاد اشتغال و کاهش نرخ بیکاری و ایجاد کارورزی بیکاران در این مناطق را به عمل آورده و اعتبارات موردنیاز آن را در لوایح بودجه سالانه منظور کند.

۳- معافیت مالیاتی واحدهای صنعتی، معدنی و خدماتی در مناطق غیر برخوردار از اشتغال را به میزان معافیت‌های منظور شده در مناطق آزاد تجاری-صنعتی اعمال کند. توسعه واحد و نیز تولید کالای جدید در این واحدها به میزان سهم خود مشمول این حکم می‌باشند.

ت - دولت مکلف است سه درصد (۳٪) از درآمد حاصل از صادرات نفت خام و گاز طبیعی را به ترتیب یک سوم به استان‌های نفت‌خیز و گاز خیز که سهم هر استان بر اساس سهم آن استان در ارزش صادرات نفت خام و خالص صادرات گاز طبیعی تعیین می‌گردد و دو سوم به شهرستان‌های مناطق کمتر توسعه‌یافته که بر اساس شاخص‌های توسعه‌نیافتگی به تفکیک شهرستان توسط سازمان برنامه و بودجه کشور تعیین می‌شود، جهت اجرای برنامه عمرانی بودجه‌های سنواتی اختصاص دهد. این اعتبار صرفاً به مناطق نفت‌خیز و مناطق توسعه‌نیافته اختصاص می‌یابد و موجب کاهش سهم اعتبارات استانی این مناطق نمی‌شود.

تبصره - آیین‌نامه اجرایی این ماده ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ این قانون به پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور (دبیرخانه) به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.

◀ آیین‌نامه اجرایی بند (الف) ماده (۳۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه

کشور مصوبه شماره ۹۷۶۴۸/ت ۵۷۲۱۰ هـ مورخ ۱۳۹۹/۸/۲۸

وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات - وزارت اطلاعات - وزارت امور اقتصادی و دارایی - وزارت امور خارجه - وزارت آموزش و پرورش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی - وزارت جهاد کشاورزی - وزارت کشور - وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح - وزارت راه و شهرسازی - وزارت نیرو - وزارت صنعت، معدن و تجارت وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی - وزارت نفت سازمان برنامه و بودجه کشور - سازمان حفاظت محیط‌زیست - سازمان اداری و استخدامی کشور - اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران - دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی - معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم

هیئت‌وزیران در جلسه ۱۳۹۹/۸/۲۱ به پیشنهاد شماره ۴۷۳۷۰۴ مورخ ۱۳۹۸/۸/۲۶ سازمان برنامه و بودجه کشور و به استناد تبصره ماده (۳۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور - مصوب ۱۳۹۵ - آیین‌نامه اجرایی بند (الف) ماده یادشده را به شرح زیر تصویب کرد:

ماده ۱- در این آیین‌نامه، اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

۱- شورای عالی: شورای عالی آمایش سرزمین.

۲- سازمان: سازمان برنامه و بودجه کشور.

۳- دبیرخانه: دبیرخانه شورای عالی.

۴- کمیسیون: کمیسیون تخصصی شورای عالی.

۵- کمیته‌های فنی: کمیته‌های دبیرخانه شورای عالی.

۶- شورای هماهنگی: شورای هماهنگی توسعه منطقه‌ای.

۷- قانون: قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور - مصوب ۱۳۹۵ -

۸- طرح‌های ویژه: طرح‌های بخشی یا فرابخشی با ماهیت آمایشی و با حوزه تأثیرگذاری

یک یا چند استان و اثرگذار بر مدیریت سرزمین هستند که تهیه آن‌ها به دلایل خاص طبیعی یا

عملکردی یا ضرورت‌های کارشناسی و مدیریتی مستلزم اتخاذ رویکرد ویژه می‌باشد. نیاز به تهیه

این نوع طرح‌ها توسط دستگاه‌ها و مراجع مرتبط، به شورای عالی به عنوان مرجع سیاست‌گذاری

آمایش و توسعه سرزمینی اعلام می‌شود. شورای عالی با ارزیابی مقیاس طرح و در صورت تأیید

ضرورت و ویژه بودن آن، چهارچوب پیشنهادی تهیه طرح، محتوا و خروجی مورد انتظار را

ارزیابی نموده و مرجع تهیه و بررسی و تصویب آن را مشخص و تصویب می‌کند.

ماده ۲- به منظور استقرار نظام راهبری توسعه سرزمین و نظارت بر اجرای آن از جمله تحقق

نظام کارآمد برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه سرزمین، انتظام بخشی به سازمان فضایی سرزمین،

هماهنگ‌سازی توسعه بخشی - منطقه‌ای، فراهم‌سازی توسعه متوازن و پایدار و عدالت اجتماعی

و بین نسلی میان مناطق و استان‌ها و هماهنگ‌سازی جریان توسعه در سطوح ملی، منطقه‌ای و

استانی، شورای عالی تشکیل می‌شود.

ماده ۳- ارکان شورای عالی به شرح زیر است:

۱- کمیسیون- تخصصی شورای عالی.

۲- دبیرخانه.

۳- شوراهای هماهنگی توسعه منطقه‌ای کشور.

ماده ۴ - وظایف شورای عالی به شرح زیر است:

- ۱ - بررسی و نظارت بر اجرای نظام راهبری توسعه سرزمین و تنظیم روابط ارکان و اجزای آن.
- ۲ - بررسی، تصویب، هماهنگی و نظارت مستمر بر تهیه برنامه‌ها و طرح‌های توسعه سرزمین در سطوح ملی، منطقه‌ای و استانی.
- ۳ - بررسی برنامه‌های اجرایی آمایش سرزمین و اسناد آمایش ملی، منطقه‌ای و استانی.
- ۴ - نظارت بر اجرای اصول و ضوابط ملی آمایش سرزمین در سطوح ملی، منطقه‌ای و استانی و ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط.

ماده ۵ - اعضای شورای عالی به شرح زیر است:

- ۱ - رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور (رئیس شورای عالی).
  - ۲ - وزیر کشور.
  - ۳ - وزیر اطلاعات.
  - ۴ - وزیر جهاد کشاورزی.
  - ۵ - وزیر امور اقتصادی و دارایی.
  - ۶ - وزیر راه و شهرسازی.
  - ۷ - وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح.
  - ۸ - رئیس سازمان حفاظت محیط‌زیست
  - ۹ - رئیس سازمان پدافند غیرعامل کشور.
  - ۱۰ - سه نفر صاحب‌نظر شاغل در دستگاه‌های اجرایی به انتخاب رئیس‌جمهور.
- ماده ۶ -** اسناد توسعه سرزمینی که باید به تصویب نهایی شورای عالی برسد، به شرح زیر است:
- ۱ - سند ملی آمایش سرزمین: سندی راهبردی که بر مبنای سیاست‌های کلی آمایش سرزمین و اصول مصوب آمایش سرزمین، در پی سازمان‌دهی فضای توسعه و بسترسازی برای تحقق توسعه پایدار و متوازن سرزمین است. این سند به عنوان فرا دست سند توسعه سرزمینی کشور، بازتاب سرزمینی سازمان فضایی افق توسعه‌یافتگی کشور بوده و از طریق

آینده‌نگاری، سیاست‌گذاری و فرصت‌سازی توسعه بخش‌ها و مناطق، زمینه توسعه درون‌زا و برون‌نگر و نیز توسعه منابع انسانی به عنوان رکن اصلی آمایش سرزمین را فراهم می‌نماید.

۲- سند منطقه‌ای آمایش سرزمین: سندی راهبردی که با اتکا بر سیاست‌های کلی و اصول مصوب آمایش سرزمین و مبتنی بر جهت‌گیری‌ها، خطوط کلی توسعه و نظام تقسیم‌کار ملی و منطقه‌ای منتج از سند ملی آمایش سرزمین با هدف توسعه متوازن و پایدار و عدالت اجتماعی و بین‌نسلی و بهره‌گیری از قابلیت‌ها، استعدادهای سرزمینی و مزیت‌های مناطق (مصوب شورای عالی) در چارچوب توسعه درون‌زا و هم‌پیوند منطقه‌ای تنظیم می‌گردد تا از این طریق ارتباط منطقی میان سطح ملی و استانی آمایش برقرار شود.

۳- سند استانی آمایش سرزمین: سندی راهبردی که مبتنی بر خطوط کلی و جهت‌گیری‌های اسناد ملی و منطقه‌ای آمایش سرزمین و نظام تقسیم‌کار ملی و منطقه‌ای منتج از آن، با هدف توسعه منابع انسانی، حفاظت از محیط‌زیست و صیانت و بهره‌برداری بهینه از منابع طبیعی، حفظ حقوق نسل‌های آینده، رفع عدم تعادل‌ها و محرومیت‌ها، شکوفاسازی اقتصاد استان و تقویت پیوند آن با اقتصاد منطقه‌ای و ملی و همچنین ایفای نقش مؤثر و سازنده استان در فرایند توسعه منطقه‌ای و ملی تنظیم می‌گردد.

۴- سایر اسناد از جمله جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین، نظریات پایه توسعه و چشم‌اندازهای بلندمدت توسعه ملی، منطقه‌ای و استانی و نظایر آن مرتبط با آمایش.

تبصره- مجموعه‌ای از نهادها، اسناد، رویه‌ها و تدابیری که با تکیه بر نتایج و رهنمودهای آمایش سرزمینی (مستخرج از اسناد ملی، منطقه‌ای و استانی آمایش سرزمین، آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌ها و سایر مصوبات شورای عالی) نسبت به طرح‌ریزی چارچوب سیاست‌گذاری توسعه سرزمین، ایجاد هماهنگی‌های بخشی- منطقه‌ای، بهره‌وری از سرمایه‌های انسانی، منابع و فرصت‌های سرزمین در سطوح مختلف ملی، منطقه‌ای و استانی اهتمام می‌نماید، نظام راهبری توسعه سرزمین را تشکیل می‌دهند.

ماده ۷- اسناد توسعه سرزمینی به شرح زیر باید قبل از تصویب نهایی در مراجع ذی‌صلاح، از حیث انطباق با سیاست‌ها، اصول، جهت‌گیری‌ها و اسناد آمایش سرزمین به تأیید شورای عالی برسد:

- ۱- طرح‌های ویژه آمایش در مقیاس ملی، منطقه‌ای و استان.
  - ۲- اسناد و برنامه‌های کلان و راهبردی بخش‌ها (مربوط به دستگاه‌های اجرایی).
  - ۳- اسناد مرتبط با نظام برنامه‌ریزی کلان کشور.
- ماده ۸-** به منظور یکپارچه‌سازی و هماهنگی میان مطالعات و اجرای نتایج آمایش سرزمینی، کلیه اسنادی که با عنوان یا مضمون آمایش و توسعه منطقه‌ای در دستگاه‌های اجرایی مورد تدوین قرار می‌گیرند (از جمله آمایش آموزش عالی و صنعت) باید قبل از تصویب نهایی، توسط شورای عالی بررسی و تأیید شوند.
- تبصره-** تشخیص ضرورت بررسی و طرح اسناد مذکور در شورای عالی با پیشنهاد دبیرخانه و تأیید کمیسیون خواهد بود.
- ماده ۹-** کمیسیون به عنوان رکن مشورتی و تصمیم‌ساز شورای عالی با هدف بررسی و اظهارنظر تخصصی بر روی موضوعات ارجاع شده، تحقق نظام یکپارچه برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه سرزمین و ارتقای هماهنگی و هم‌افزایی بین بخشی در پیشبرد فرایندهای توسعه سرزمینی با وظایف زیر تشکیل می‌شود:
- ۱- بررسی و اظهارنظر در خصوص:
    - الف - برنامه‌ها و طرح‌های توسعه سرزمینی در سطوح ملی، منطقه‌ای و استانی برای ارائه به شورای عالی.
    - ب - گزارش‌های نظارتی برنامه‌ها و طرح‌های توسعه سرزمینی و گزارش‌های عملکردی دستگاه‌های اجرایی.
      - پ- گزارش‌ها و متن پیش‌نویس مصوبات و موارد ارجاعی از سوی دبیرخانه.
      - ت- موضوعات ارجاع شده از طرف شورای عالی.
    - ۲- بررسی پیشنهادهای و موضوعات اولویت‌دار پیشنهادی دبیرخانه برای طرح در شورای عالی.
    - ۳- بررسی برنامه، طرح و تصمیمات اتخاذشده در شورای هماهنگی از حیث انطباق با اصول، جهت‌گیری‌ها و اسناد توسعه سرزمینی.
    - ۴- سایر موارد مرتبط به تشخیص رییس کمیسیون.

ماده ۱۰ - اعضای کمیسیون (در سطح معاون وزیر یا معاون سازمان یا نماینده تام‌الاختیار) به شرح زیر است:

- ۱ - سازمان برنامه و بودجه کشور (رییس کمیسیون).
- ۲ - رییس امور ذی‌ربط آمایش سرزمین در سازمان (دبیر کمیسیون).
- ۳ - وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات.
- ۴ - وزارت اطلاعات.
- ۵ - وزارت امور اقتصادی و دارایی.
- ۶ - وزارت امور خارجه.
- ۷ - وزارت آموزش و پرورش.
- ۸ - وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.
- ۹ - وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی.
- ۱۰ - وزارت جهاد کشاورزی.
- ۱۱ - وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح.
- ۱۲ - وزارت راه و شهرسازی.
- ۱۳ - وزارت صنعت، معدن و تجارت.
- ۱۴ - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
- ۱۵ - وزارت کشور.
- ۱۶ - وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی.
- ۱۷ - وزارت نفت.
- ۱۸ - وزارت نیرو.
- ۱۹ - سازمان حفاظت محیط‌زیست.
- ۲۰ - سازمان اداری و استخدامی کشور.
- ۲۱ - معاونت حقوقی رییس‌جمهور.
- ۲۲ - اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران.

- ۲۳- دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد تجاری- صنعتی و ویژه اقتصادی.
- ۲۴- سازمان پدافند غیرعامل.
- ۲۵- معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم.
- ۲۶- معاونین سایر دستگاه‌های اجرایی و مقامات و مسئولین محلی یا نمایندگان بخش عمومی حسب مورد به تشخیص رییس کمیسیون.
- ماده ۱۱- دبیرخانه در سازمان مستقر بوده و نماینده سازمان به عنوان دبیر شورای عالی و رییس دبیرخانه شورای عالی تعیین می‌شود. مهم‌ترین وظایف دبیرخانه به شرح زیر است:
- ۱- سازمان‌دهی و راهبری مطالعات موردنیاز.
  - ۲- تهیه، تنظیم و ارسال دعوت‌نامه، دستور جلسات و صورت‌جلسه برای اعضای شورای عالی.
  - ۳- تهیه، تنظیم و ابلاغ مصوبات شورای عالی.
  - ۴- پیگیری و نظارت بر اجرای مصوبات شورای عالی.
  - ۵- ضبط و نگهداری گزارش‌ها، اسناد و اطلاعات، مذاکرات و مصوبات شورای عالی.
  - ۶- تهیه و تدوین گزارش‌های نظارتی جهت ارائه به شورای عالی.
  - ۷- تشکیل جلسات کمیسیون و تنظیم گزارش‌های کمیسیون برای طرح در جلسات شورای عالی.
  - ۸- اخذ و بررسی گزارش‌های عملکردی دستگاه‌های اجرایی در راستای تبصره (۱) بند (الف) ماده (۳۲) قانون.
  - ۹- تأیید اسناد کالبدی در مقیاس ملی و منطقه‌ای از حیث انطباق با سیاست‌ها، اصول، جهت‌گیری‌ها و اسناد آمایش سرزمین قبل از تصویب نهایی در مراجع ذیصلاح.
- ماده ۱۲- در اجرای تبصره (۲) بند (الف) ماده (۳۲) قانون، تشکیل کارگروه‌های موضوعی و یا موضوعی و کمیته‌های فنی مربوط، حسب تشخیص و ضرورت، به پیشنهاد دبیرخانه و تأیید شورای عالی با اعضا و شرح وظایف مشخص در سطوح ملی، منطقه‌ای و استانی قابل تشکیل است.
- ماده ۱۳- در راستای اصل (۴۸) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و با هدف هماهنگی، سیاست‌گذاری، پیگیری و پیشبرد سریع‌تر امور توسعه و پیشرفت مناطق مختلف کشور، ایجاد تعادل و توازن در استان‌ها و مناطق و دسترسی آن‌ها به سرمایه و امکانات لازم به فراخور نیازها

و استعدادهای رشد، شوراهای هماهنگی توسعه منطقه‌ای، ذیل شورای عالی و بر اساس منطقه بندی مصوب شورای عالی با وظایف و اختیارات زیر تشکیل می‌شود:

۱- ایجاد هماهنگی‌های بین استانی و بین منطقه‌ای در بهره‌گیری از منابع و ظرفیت‌ها و فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی و بهره‌برداری از فضاهایی چون مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی، بنادر، توسعه صادرات، گردشگری و نظایر آن.

۲- ارتقای هماهنگی میان مداخلات فضایی بخش‌ها (اعم از ساخت، توسعه و تکمیل مستحدثات و زیرساخت‌ها) در منطقه.

۳- بررسی و رفع تعارضات و ناسازگاری‌های میان نتایج مطالعات و اسناد آمایش استان‌ها.

۴- بررسی و اعمال هماهنگی‌های بخشی - منطقه‌ای در تدوین اسناد توسعه سرزمینی در سطح مناطق (از جمله مطالعات آمایش منطقه‌ای و استانی و طرح‌های کالبدی منطقه‌ای).

۵- بررسی و انجام امور ارجاعی شورای عالی و سایر مراجع قانونی فرادست.

ماده ۱۴ - اعضای شوراهای هماهنگی منطقه‌ای به شرح زیر است:

۱- استانداران استان‌های هر منطقه.

۲- رؤسای سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌های هر منطقه.

۳- رئیس امور مرتبط با آمایش در سازمان برنامه و بودجه کشور.

۴- نماینده ویژه رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور که از میان اشخاص صلاحیت‌دار

انتخاب می‌شود.

۵- رؤسا و مدیران کل دستگاه‌های ذی‌ربط ملی و استانی و سایر اشخاص از جمله

متخصصان توسعه، حسب مورد و ضرورت به پیشنهاد استانداران منطقه و تأیید رئیس امور مرتبط با آمایش سازمان.

ماده ۱۵ - سازمان موظف است ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ این آیین‌نامه، دستورالعمل‌های

مربوط به شیوه برگزاری و فعالیت شورای عالی، کمیسیون و شورای هماهنگی را تدوین و به

تصویب شورای عالی برساند.

همانگونه که مستحضر هستید رسالت اصلی آمایش سرزمین در نظام برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه کشور، طرح ریزی نقشه راه توسعه بلندمدت و سازماندهی فضایی کشور در چارچوب تقسیم کار ملی، منطقه‌ای و بخشی می‌باشد. به عبارت دیگر آمایش سرزمین از طریق «آینده‌نگاری» توسعه سرزمین، «سیاست‌گذاری» و انتظام بخشی مناطق و بخشها و «فرصت‌سازی»، بستر لازم برای توسعه پایدار و متوازن را فراهم می‌سازد. سازمان برنامه و بودجه به عنوان دستگاه متولی آمایش سرزمین در کشور در طی نیم قرن گذشته تلاش نموده است تا ضمن استمرار مطالعات و ارزیابی‌های خود از وضعیت پیشبرد توسعه سرزمین، دیدگاهها و رهنمودهای لازم به منظور هدایت و راهبری توسعه کشور را به دستگاه‌های اجرایی ارائه نماید.

از همین رو سند «جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین» به عنوان استنتاجی جامع از مطالعات صورت گرفته در طی سالیان اخیر و نیز جمع‌بندی نظرات و دیدگاههای صاحب‌نظران، نخبگان، دانشگاهیان، مدیران اجرایی و کارشناسان توانمند دستگاه‌های اجرایی کشور، با هدف ارائه رهنمودها و دیدگاههای آمایش سرزمین درباره چگونگی سازماندهی فضایی قلمروهای سرزمینی، ارتقاء بهره‌وری از سرزمین و هماهنگ‌سازی و هم‌افزایی میان بخش‌ها، تدوین و پس از بحث و بررسی در چندین جلسه کمیسیون تخصصی آمایش سرزمین، در تاریخ ۱۳۹۶/۵/۲ به تصویب شورای عالی آمایش سرزمین رسیده است.

براساس تبصره (۱) ماده ۳۲ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، کلیه دستگاه‌های اجرایی مکلفند برنامه‌های عملیاتی خود را به گونه‌ای تنظیم و اجرا کنند که زمینه تحقق جهت‌گیری‌های آمایش سرزمین فراهم آید. لذا ضمن ارسال این سند، به منظور تحقق اهداف موردنظر در تدوین و اجرای آن خواهشمند است دستور فرمائید در تمامی سطوح زیر مجموعه آن دستگاه محترم ملاحظات زیر مورد توجه قرار گیرد:

هر یک از دستگاه‌های اجرایی کشور، ضمن استخراج بندها و موارد مرتبط با حوزه ماموریتی خویش، نسبت به تدوین و تصویب تمهیدات، دستورالعمل‌ها و یا بخشنامه‌های لازم به منظور اجرا و نظارت بر حسن تحقق آنها اهتمام لازم را مبذول دارند. وزراء و معاونین محترم رئیس

جمهور در حوزه های ماموریتی بخشی و استانداران محترم در حوزه های استانی، متولی پیگیری تحقق اهداف و جهت گیری های آمایش سرزمین هستند.

تمامی استاد اعم از برنامه ها و طرح های بلندمدت، میان مدت و کوتاه مدت توسعه بخش ها یا استان ها از جمله سند آمایش استان، اسناد راهبردی و جامع توسعه بخش ها و مناطق و ... می بایست مبتنی بر این جهت گیری تدوین و یا اصلاح گردند

– شوراها و کمیسیون های توسعه بخش ها و استان ها اعم از شورای عالی شهرسازی و معماری و یا شوراها برنامه ریزی توسعه استان ها می بایست در تمامی مصوبات خود، موارد مطروحه در قالب این سند را به جد مورد لحاظ قرار داده و در صورت لزوم مواردی که طبق بخشنامه های شورای عالی آمایش سرزمین مستلزم بررسی و تصمیم گیری در شورای عالی آمایش سرزمین است را به دبیرخانه این شورا مستقر در سازمان برنامه و بودجه کشور ارسال نمایند.

فصل دوم

سند ملی

آمایش سرزمین در افق ۱۴۲۴ مصوب

شورای عالی آمایش سرزمین

« نامه مصوبه سند ملی آمایش سرزمین در افق ۱۴۲۴ مصوب شورای عالی آمایش سرزمین به شماره ۷۱۵۰۳۱ مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۲۷

شورای عالی آمایش سرزمین در جلسه مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۱۱، در راستای عمل به تکلیف جزء ۱ بند الف ماده ۲۶ قانون برنامه ششم توسعه کشور و به استناد بند ماده ۳۲ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ مجلس شورای اسلامی) سند آمایش سرزمین شامل سند ملی و اسناد استانی که ممهور به مهر دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین گردیده است را مصوب و مقرر نمود:

۱- از تاریخ ابلاغ این سند، رعایت مفاد آن برای کلیه دستگاه‌های اجرایی کشور الزامی می‌باشد. شورای عالی آمایش سرزمین به‌عنوان مرجع استقرار نظام راهبری توسعه سرزمین، مسئولیت نظارت بر حسن اجرای این سند را بر عهده دارد.

- ۲- دبیرخانه شورای اقتصاد و دبیرخانه کمیسیون ماده (۲۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) موظف‌اند پیش از بررسی هرگونه پیشنهاد طرح و پروژه، از تطبیق اهداف و جانمایی این طرح‌ها و پروژه‌ها با مفاد این سند اطمینان حاصل نمایند.
- ۳- شورای عالی آمایش سرزمین، در راستای ارتقاء تحقق‌پذیری و اجرای نتایج و سیاست‌گذاری‌های این سند، ترتیبات حقوقی و قانونی لازم را فراهم نماید.
- ۴- دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین، شاخص‌ها و سنجه‌های کمی رصد و پایش تحقق و اجرای نتایج و سیاست‌گذاری‌های این سند را تدوین و پس از طرح و بررسی در کمیسیون تخصصی، در پیوست سند قرار دهند.
- ۵- استانداران و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها مکلف‌اند بلافاصله اسناد آمایش استان‌ها را قبل از مطالعه و اجرای هرگونه طرح یا پروژه‌ای با نتایج و سیاست‌گذاری سند ملی آمایش سرزمین تطبیق دهند.
- ۶- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، کلیه بانک‌های کشور و صندوق توسعه ملی موظف هستند قبل از اعطای تسهیلات و تأمین منابع مالی سرمایه‌گذاری برای اجرای پروژه‌ها، از انطباق آن‌ها با سند آمایش سرزمین اطمینان حاصل نمایند.
- ۷- به منظور استقرار نظام راهبردی توسعه سرزمین و اجتناب از هدر رفت منابع کشور، تمامی اسناد توسعه سرزمینی کشور (اعم از طرح‌های راهبردی یا جامع دستگاه‌های اجرایی کشور، طرح‌های جامع شهری و مانند آن) می‌بایست مبتنی بر سیاست‌گذاری‌ها و جهت‌گیری‌های ابلاغی این سند تدوین و یا در صورت تشخیص مغایرت (با هماهنگی با دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین) موردبازنگری قرار گیرند.
- ۸- ملاحظات امنیتی مدنظر وزارت اطلاعات پس از طی مراحل تصویب، به عنوان پیوست محرمانه سند قرار خواهد گرفت

« متن سند ملی آمایش سرزمین در افق ۱۴۲۴ مصوب شورای عالی آمایش سرزمین ابلاغی به شماره ۷۱۵۰۳۱ مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۲۷ رییس شورای عالی آمایش سرزمین

به استناد جزء یک بند الف ماده ۲۶ قانون برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران و ماده ۳۲ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور؛ شورای عالی آمایش سرزمین در جلسه مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۱۱، سند ملی آمایش سرزمین در افق ۱۴۲۴ مشتمل بر ۱۶ ماده را به شرح زیر تصویب نمود:

ماده ۱ - تعاریف و اصطلاحات

در این سند اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

شورای عالی: شورای عالی آمایش سرزمین

دبیرخانه: دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

کمیسیون: کمیسیون تخصصی شورای عالی آمایش سرزمین

سند: سند ملی آمایش سرزمین

سند استانی: سند استانی آمایش سرزمین

افق: سال ۱۴۲۴ هجری شمسی

چشم‌انداز توسعه فضایی سرزمین: بیانگر تصویری مطلوب از توسعه فضایی سرزمین است که مجموعه کنشگران توسعه می‌خواهند با مشارکت یکدیگر و به‌کارگیری قابلیت‌ها، ظرفیت‌ها و مزیت‌های سرزمینی، در افق ۱۴۲۴ به آن دست پیدا کنند.

هدف: مقصد نهایی برای تحقق چشم‌انداز توسعه فضایی سرزمین است.

راهبرد سرزمینی: جهت‌گیری اصلی و بلندمدت توسعه فضایی سرزمین با در نظر گرفتن قابلیت‌ها، فرصت‌ها و محدودیت‌ها در مواجهه با چالش‌ها برای تحقق اهداف توسعه فضایی مطلوب سرزمین است.

سیاست سرزمینی: بیانگر خط‌مشی تحقق راهبردهای توسعه فضایی سرزمینی است.

سازمان فضایی مطلوب: شبکه‌ای منسجم و هم پیوند از کانون‌ها، محورها و پهنه‌های عملکردی و طبیعی که حاصل تعامل سازنده جامعه، طبیعت و نظام مدیریت سرزمین در چارچوب چشم‌انداز و اهداف توسعه فضایی سرزمین است.

آب قابل برنامه‌ریزی: مقدار کل منابع آب تجدید پذیر در حوضه آبریز بر اساس شرایط هیدرولوژیکی و توسعه زیرساخت‌ها، پس از کنار گذاشتن آب برای محیط‌زیست است که قابلیت بهره‌برداری برای مصارف مختلف در قالب منابع آب سطحی، زیرزمینی و غیرمتعارف را دارد.

شهر منطقه: مجموعه‌ای از نقاط سکونت گاهی به هم پیوسته با تراکم جمعیتی بالا است که در یک محدوده عملکردی یکپارچه و هم پیوند در قالب شبکه‌ای چندمرکزی و در قلمرو شهر سطح یک یا دو استقرار دارند.

شهر سطح یک: شهرهایی که با دارا بودن عملکرد ملی و فراملی، خدمات برتر ملی را ارائه می‌دهند و فعالیت‌های تخصصی و دانش‌بنیان دارای مزیت و رقابت‌پذیر در مقیاس بین‌المللی در این شهرها وجود دارند. نقش عملکردی و نوع خدمات‌رسانی شهرهای سطح نخست الزاماً هم‌تراز نیستند.

شهر سطح دو: شهرهایی که در سطح منطقه‌ای و ملی ایفای نقش می‌کنند. این شهرها عمدتاً خدمات منطقه‌ای را ارائه می‌دهند، هرچند که ظرفیت استقرار خدمات ملی نیز در آن‌ها وجود دارد. نقش عملکردی و نوع خدمات‌رسانی شهرهای سطح دو الزاماً هم‌تراز نیستند.

شهرهای همکار سطح یک و دو: شهرهایی که با دارا بودن پیوند عملکردی و خدماتی بر اساس ظرفیت‌ها، فرصت‌ها و تخصص‌های فعلی و آینده، به عنوان همکار در ارائه خدمات به شهرها/شهر منطقه‌ای سطح یک یا دو ایفای نقش می‌نمایند.

قلمروهای مستعد توسعه: پهنه‌هایی از سرزمین است که با توجه به توان اکولوژیکی، آب قابل برنامه‌ریزی مصوب، ظرفیت برد و دسترسی به زیرساخت‌ها، ادامه فعالیت‌های موجود و همچنین استقرار جدید فعالیت و جمعیت در آن‌ها با رعایت ملاحظات محیط‌زیست امکان‌پذیر است. این پهنه‌ها با تدقیق نتایج آمایش ملی با آمایش استانی تعیین می‌گردد.

ماده ۲ - چشم‌انداز توسعه فضایی سرزمین در افق

گشایش بیانیه:

ما ایرانیان، سخاوتمندی سرزمین مان را با رفتار متوازن، متعادل و سازگار با توسعه پایدار، ارج نهاده‌ایم و اینک، حکمروایی کارایی ساخته‌ایم که هر یک از هم‌میهنان، در مسیر اهداف و ارزش‌های زندگی خود، انتخاب‌ها و گزینه‌های فراوان و مناسب حال خود را دارند و سیاست‌گذاران آینده‌نگر، ظرفیت‌ها و قابلیت‌های سرزمین را عمیق می‌شناسند و استعداد و پویایی جامعه را در مسیر آن، ترسیم می‌کنند تا ضمن احترام به این سخاوت‌ها و مواهب سرزمینی، توسعه اجتماعی، سعادت و رفاه پایدار ساکنان امروز و آیندگان، به بهترین وجه، تضمین شود. نوآوران و صاحبان اندیشه و پیشه، در فعالیت‌های ارزش‌آفرین خود، بهترین تناسب را ایجاد نموده و عدالتی شایسته، در جایابی فعالیت و سکونت در کشور برقرار است. سرزمین ما، فرزندان خود را از بحران‌ها رهایی داده و آب و منابع خدادادی در آن نه به قصد سیرابی حریصانه افراد منفعل، بلکه برای رفع عطش جویندگان تعالی پایدار و طراوت ماندگار در همه پهنه سرزمین، جاری است و زندگی در آن، رنگ خدا دارد.

بیانیه:

در سال ۱۴۲۴، ایران سرزمینی است که با تکیه بر جامعه بالنده، تمدن دیرین، فرهنگ اسلامی- ایرانی فاخر، انسجام ملی، هم‌نوایی خرده‌فرهنگ‌ها، استعدادهای انسانی و سرزمینی خدادادی، جوشش‌های نوآوری فناورانه، نمودهای بارز تحقق الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت را به جهان عرضه می‌کند و به دستاوردهای زیر نائل شده است:

- اقتصاد متنوع و موقعیت مفصلی ایران در شبکه جریان‌های ارتباطی بین‌الملل، حلقه‌های تعامل پویایی با جهان ساخته و در اقتصاد منطقه و جهان، ارزش‌آفرینی می‌کند.
- عدالت اجتماعی، رفاه و کیفیت زندگی شایسته برای ساکنان همه مناطق فراهم آمده است.
- همبست امنیت غذا، آب و انرژی برقرار است و ایرانیان، پویایی و دوام زیست‌بوم‌های متنوع و متعدد سرزمین را با حفاظت از منابع طبیعی و محیط‌زیست پاس می‌دارند.
- نظام اسکان و فعالیت شبکه‌ای، متعادل، منسجم و هم پیوند برقرار است.

- ایران، با تکیه بر گردشگری اجتماع‌محور، فرهنگ‌مبنا و حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی، گردشگران جهان را به خود جذب می‌کند.
- کشوری با امنیت بالنده مردم محور و برخوردار از قدرت دفاع عامل و غیرعامل، نقشی فعال در امنیت هم پیوند منطقه و بین‌الملل ایفا می‌کند.
- نظام حکمروایی سرزمینی توسعه‌گرا، عدالت محور و مردم‌گرا استقرار یافته است.

ماده ۳- اهداف

- تحقق چشم‌انداز توسعه فضایی سرزمین، منوط به دستیابی به اهداف زیر است:
- نقش‌آفرینی و رقابت‌پذیری در شبکه جریان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی
- اقتصاد متنوع، درون‌زا، برون‌گرا و ارزش‌آفرین مبتنی بر سرمایه انسانی، فناوری نوآورانه و تخصص‌ها و مزیت‌های منطقه‌ای
- حفاظت، احیاء و بهره‌برداری خردمندانانه از منابع طبیعی، محیط‌زیست و میراث فرهنگی برای نیل به توسعه پایدار
- سازمان فضایی شبکه‌ای، متعادل، منسجم، هم پیوند، تاب‌آور و غیرمتمرکز سازگار با تغییر اقلیم
- عدالت، رفاه و مشارکت اجتماعی، حفظ و تعمیق انسجام ملی، یکپارچگی سرزمین و هویت ایرانی-اسلامی
- امنیت بالنده سرزمین در همه وجوه و قدرت بازدارنده

ماده ۴- راهبردها و سیاست‌های سرزمینی

۱- ایجاد و ارتقاء پیوندها و مناسبات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با کشورهای منطقه و جهان

۱. شهر تهران به عنوان مرکز مدیریت، نظارت و راهبری ارتباطات بین‌المللی سرزمین
۲. شهر منطقه‌های سطح یک (تبریز، مشهد، رشت، ساری، کرمانشاه، اهواز، بندرعباس، شیراز، اصفهان، کرمان، زاهدان و چابهار) به عنوان همکار تهران در تعاملات بین‌المللی
۳. ظرفیت‌سازی برای نقش‌آفرینی شهرهای سطح یک در شبکه شهرهای جهانی

۴. تغییر رویکرد نسبت به مناطق مرزی و زمینه‌سازی برای نقش‌آفرینی آن‌ها در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی

۵. تقویت و تعریف نقش مراکز استان‌های مرزی به عنوان مراکز راهبری، تسهیل و پشتیبانی تعاملات با کشورهای همسایه و حوزه نفوذ ژئوپلیتیک با تأکید بر مدیریت یکپارچه مبادی مرزی - گیلان، مازندران و گلستان: تعامل با کشورهای ترکمنستان، آذربایجان، آسیای میانه، روسیه و قفقاز

- خراسان شمالی، خراسان رضوی و خراسان جنوبی: تعامل با کشورهای آسیای میانه و افغانستان

- سیستان و بلوچستان: تعامل با کشورهای افغانستان، پاکستان، عمان و هند
- هرمزگان و بوشهر: تعامل با کشورهای عربستان سعودی، قطر، بحرین، کویت، عمان و امارات متحده عربی

- کردستان، کرمانشاه، ایلام و خوزستان: تعامل با کشور عراق، سوریه و لبنان
- آذربایجان غربی و آذربایجان شرقی و اردبیل: تعامل با کشورهای آذربایجان، ارمنستان، جمهوری نخجوان و ترکیه

۶. افزایش اختیارات مراکز استان‌های مرزی در توسعه تعاملات فرهنگی و اقتصادی با کشورهای هم‌جوار در چارچوب جهت‌گیری‌ها و سیاست‌های کلان کشور و با حفظ تمرکز امور سیاست‌گذاری و حاکمیتی

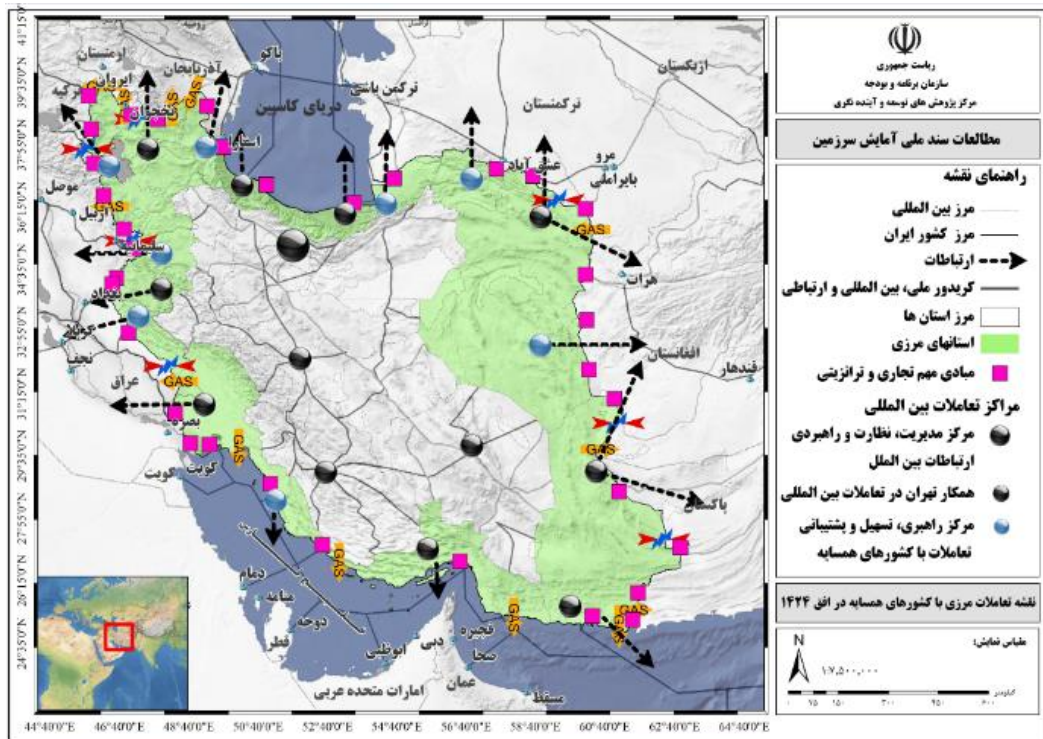
۷. تقویت زیرساخت‌های اتصال شهرهای مرزی به بازارها و مراکز توزیع و تأمین کالا و محصولات در دو سوی مرز

۸. توسعه زیرساخت‌های ارتباطی داخلی با مبادی مرزی با رعایت ملاحظات دفاعی، امنیتی و پدافند غیرعامل

- مبادی شمالی به‌ویژه سرخس، لطف‌آباد، باجگیران، اینچه‌برون، آستارا، بیله سوار، نوردوز و جلفا

- بنادر جنوبی کشور سطح یک مقیاس جهانی: بندر چابهار، بندر جاسک، بندر شهید رجایی، بندر بوشهر و بندر امام خمینی (ره)
- بنادر جنوبی و شمالی کشور سطح دو مقیاس منطقه‌ای: با اولویت بندر قشم، بندر لنگه، بندر جامع منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس، بندر دیر–کنگان، بندر گناوه، بندر دیلم، بندر خرمشهر، بندر آبادان، بندر امیرآباد، بندر نوشهر، بندر انزلی
- مبادی مرزی شرقی به‌ویژه ریمدان، پیشین، کوهک، میرجاوه، میلک زابل، ماهی رود، یزدان و دوغارون
- مبادی مرزی غربی به‌ویژه شلمچه، چذابه، مهران، خسروی، پرویزخان، باشماق، سیرانند، تمرچین، رازی، سرو و بازرگان
۹. توسعه زیرساخت‌ها و توانمندی‌های ارائه خدمات علمی، آموزشی و درمانی به شهروندان کشورهای همسایه در شهر منطقه‌های استان‌های مرزی
۱۰. صدور خدمات فنی-مهندسی به کشورهای جهان با تأکید بر مشارکت بخش خصوصی
۱۱. بهره‌گیری از رویکرد «خواهرخواندگی» بین شهرهای منتخب داخلی و بین‌المللی و رویکرد دیپلماسی و ارتباط بین استانی با سایر کشورها
۱۲. بازاریابی، تولید و تجاری‌سازی محصولات و کالاهای موردنیاز کشورهای منطقه با اولویت استقرار در استان‌های مرزی با تأکید بر سرمایه‌گذاری مشترک
۱۳. تحول در کارکرد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور به قطب پردازش صادرات و جذب سرمایه، علم و فناوری و نقش‌آفرینی در اقتصاد ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی
۱۴. بسترسازی و رایزنی جهت عقد پیمان‌های سیاسی، اقتصادی، امنیتی، فرهنگی و محیط‌زیستی با کشورهای همسایه و منطقه و کشورهای ذی‌نفع در حوضه‌های آبریز مشترک
۱۵. توسعه، عملیاتی‌سازی و تعریف گذر راه‌های چندجانبه منطقه‌ای و بین‌المللی در راستای اتصال خلیج فارس به دریای مدیترانه و دریای سیاه
۱۶. فعال‌سازی دیپلماسی آب در حوضه‌های مشترک آبریز مرزی با اولویت حوضه‌های مشترک مرزهای شرق و شمال غرب

۱۷. انعقاد پیمان‌های منطقه‌ای محیط‌زیستی به‌ویژه برای مهار و کنترل کانون‌های گردوغبار
۱۸. بهره‌گیری از توان فنی، مالی و ظرفیت نهادهای تخصصی بین‌المللی
۱۹. توسعه همکاری درون منطقه‌ای با کشورهای حوزه خلیج فارس، دریای عمان و دریای کاسپین به منظور بهره‌برداری پایدار از منابع مشترک
۲۰. پیوستن به سازمان‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای براساس منافع ملی و سازوکارهای سازمان هدف و مشارکت مؤثر در تعریف و تدوین کنوانسیون‌ها و چارچوب‌های حقوقی و فنی
۲۱. جذب مشارکت سرمایه‌گذاری دانش‌بنیان و فناوری پیشرفته بین‌المللی در مناطق دریایی و ساحلی کشور به‌ویژه جزایر و منطقه مکران
۲۲. جلب مشارکت منطقه‌ای و بین‌المللی کشورها در راستای احیاء، حفاظت، معرفی و بهره‌برداری از آثار و ویژگی‌های مشترک فرهنگی و تمدنی منطقه
۲۳. توسعه تجارت الکترونیک با تأکید بر فناوری‌های نوین و پیشرفته

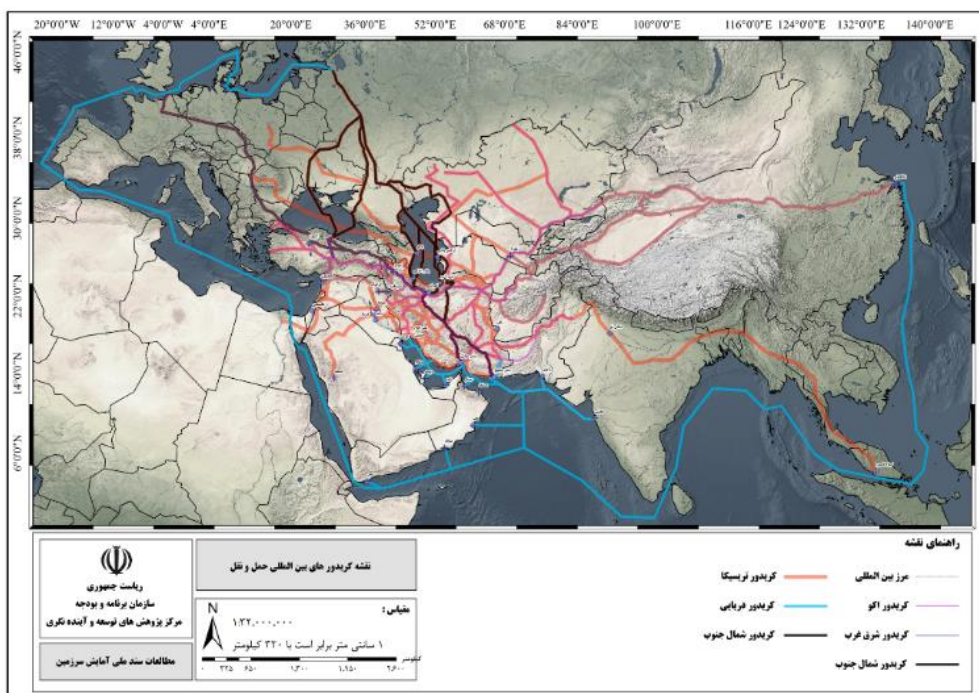
نقشه ۱ - تعاملات مرزی ایران با کشورهای همسایه در افق ۱۴۲۴

۲ - تقویت نقش مفصلی کشور در شبکه گذرراه‌های ترانزیتی منطقه‌ای و بین‌المللی

۲۴. پیوند جریان‌های بین‌المللی شرق به غرب و شمال به جنوب با گذر از سرزمین ایران - گذرراه‌های اتصال شرق آسیا به غرب آسیا و اروپا (یک کمربند - یک جاده، راه ابریشم، بزرگراه‌های آسیایی، اتصال اروپا - آسیا (EATL، جنوبی آسیا، ...) با اولویت یک کمربند - یک جاده

۱ - برای مشاهده نسخه رنگی به پیوست شماره ۳ اطلس نقشه‌های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین مصوب شورای عالی آمایش سرزمین / قسمت اول نقشه‌های ملی مراجعه فرمایید.

– گذرراه های اتصال دریای عمان و خلیج فارس به کشورهای آسیای میانه، حاشیه دریای کاسپین، قفقاز، اروپا و حاشیه دریای مدیترانه (گذرراه شمال- جنوب، گذرراه کشورهای عضو اکو ECO، گذرراه اتصال ایران- عراق- سوریه- دریای مدیترانه، گذرراه ایران- ترکیه- دریای مدیترانه، گذرراه دریایی اتصال کشورهای حاشیه دریای کاسپین،...) با اولویت گذرراه شمال- جنوب

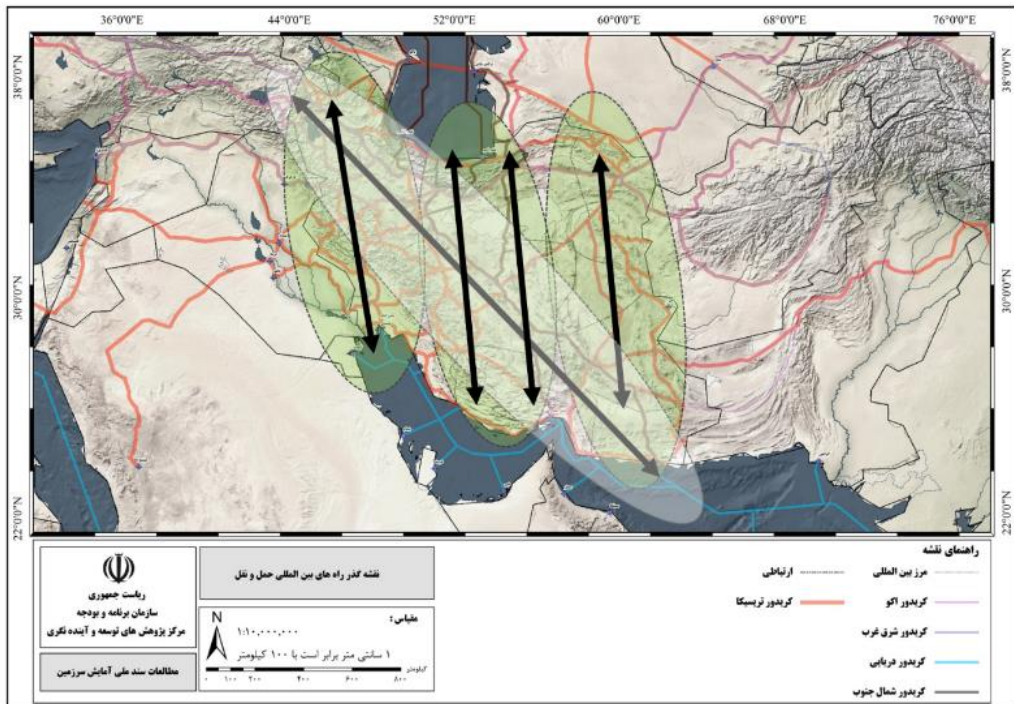
۲۵. توسعه، تقویت، تجهیز و بهره برداری بهینه از شبکه مدهای حمل و نقلی ملی منطبق بر گذرراه های ترانزیتی منطقه ای و جهانی و تمرکز بر ارائه خدمات رقابتی

۱ – برای مشاهده نسخه رنگی به پیوست شماره ۳ اطلس نقشه های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین مصوب شورای عالی آمایش سرزمین / قسمت اول نقشه های ملی مراجعه فرمایید.

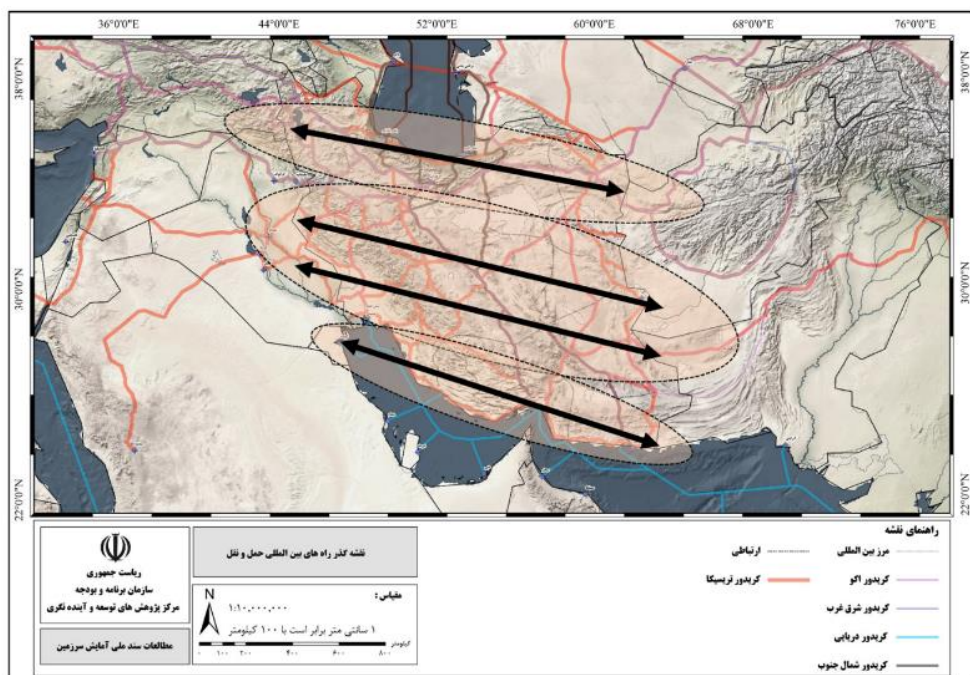
- گذرراه حمل و نقل زمینی و دریایی شرقی- غربی در ساحل خلیج فارس و

دریای عمان

- گذرراه حمل و نقل زمینی (جنوب شرق - غرب) در پهنه شرقی کشور
- گذرراه حمل و نقل زمینی (جنوب شرق- شمال شرق و شمال)
- گذرراه حمل و نقل زمینی (جنوب شرق- شمال غرب)
- گذرراه و نقل زمینی (جنوب به شمال) در پهنه مرکزی کشور
- گذرراه حمل و نقل زمینی (شمال شرق- غرب و شمال غرب)
- گذرراه حمل و نقل زمینی (جنوب غرب- شمال) در پهنه غربی کشور
- گذرراه حمل و نقل زمینی (شرق- غرب، شمال و شمال غرب)

نقشه ۳- گذرراه های ملی منطبق بر گذرراه های ترانزیتی منطقه‌ای و بین‌المللی شمالی- جنوبی و شرقی- غربی^۱

۲۶. فعال‌سازی و تقویت ارتباطات هوایی و دریایی منطقه‌ای و جهانی

- فعال‌سازی ظرفیت و تقویت فرودگاه‌های تهران (امام خمینی)، مشهد، تبریز،

اصفهان، شیراز و چابهار به عنوان هاب ارتباطات بین‌المللی

- فعال‌سازی ظرفیت و تقویت فرودگاه‌های شهرهای سطح یک در شبکه

فرودگاه‌های منطقه فراملی

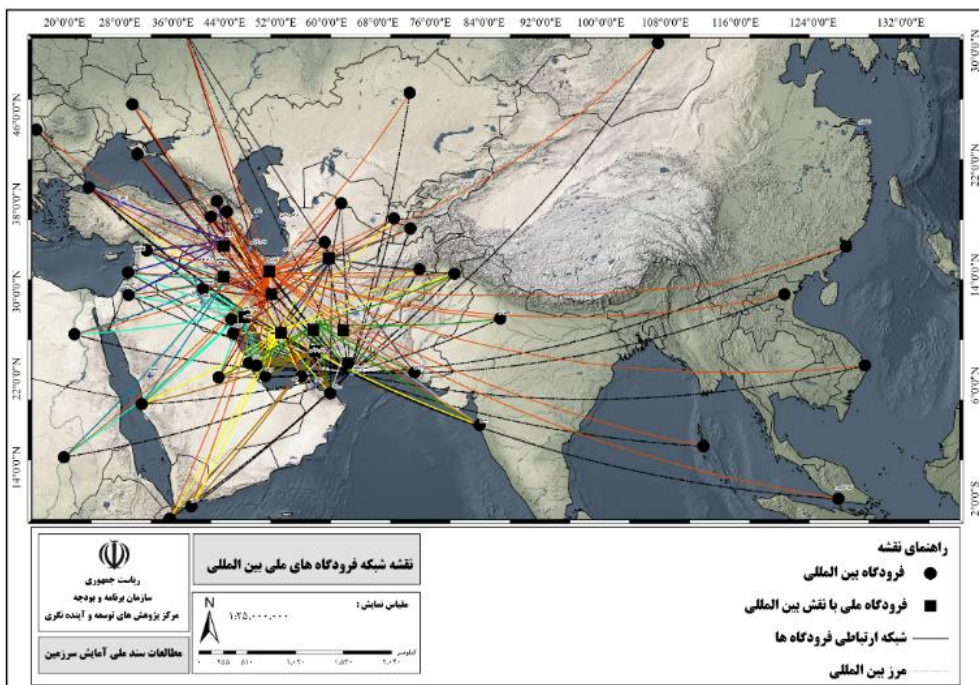
- تقویت زیربناها و روبناهای سخت‌افزاری و نرم‌افزاری پروازهای برنامه‌ای

فرودگاه‌های مرزی کشور با فرودگاه‌های هم‌جوار کشورهای همسایه

۱ - برای مشاهده نسخه رنگی به پیوست شماره ۳ اطلس نقشه‌های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین

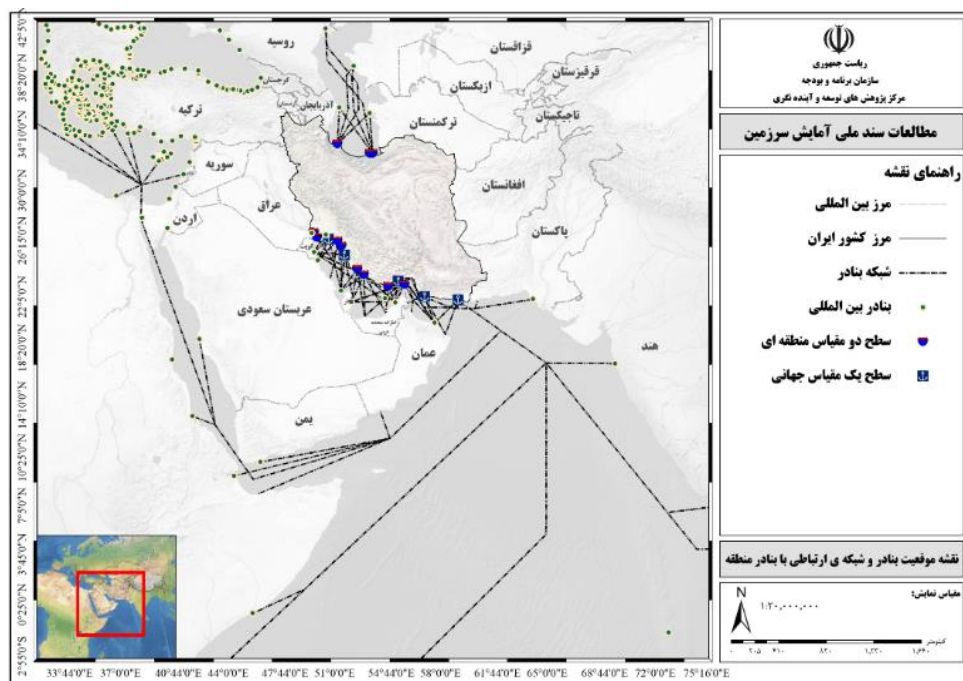
مصوب شورای عالی آمایش سرزمین / قسمت اول نقشه‌های ملی مراجعه فرمایید.

- طراحی و اجرای زیربناها و روبناهای سخت‌افزاری و نرم‌افزاری حمل و نقل بار هوایی
- زمینه‌سازی سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و کشورهای همسایه در فرودگاه‌های کشور در زمینه جابجایی مسافر و بار
- فعال‌سازی و تقویت ارتباطات دریایی منطقه‌ای و بین‌المللی به‌ویژه با کشورهای حاشیه خلیج فارس و دریای کاسپین
- ارتقای جایگاه، سطح و عملکرد رقابتی بنادر شهید بهشتی - جاسک - شهید رجایی - بوشهر - امام خمینی (ره) در شبکه خدمات خطوط دریایی جهانی
- ارتقای جایگاه، سطح و عملکرد رقابتی بنادر جنوبی به‌ویژه قشم - لنگه - منطقه ویژه اقتصادی پارسیان - عسلویه - گناوه - خرمشهر - امیرآباد - نوشهر - انزلی در شبکه خدمات خطوط دریایی منطقه‌ای

نقشه ۴ - نقش آفرینی فرودگاه های کشور در شبکه فرودگاه های منطقه و جهان

۱ - برای مشاهده نسخه رنگی به پیوست شماره ۳ اطلس نقشه های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین مصوب شورای عالی آمایش سرزمین / قسمت اول نقشه های ملی مراجعه فرمایید.

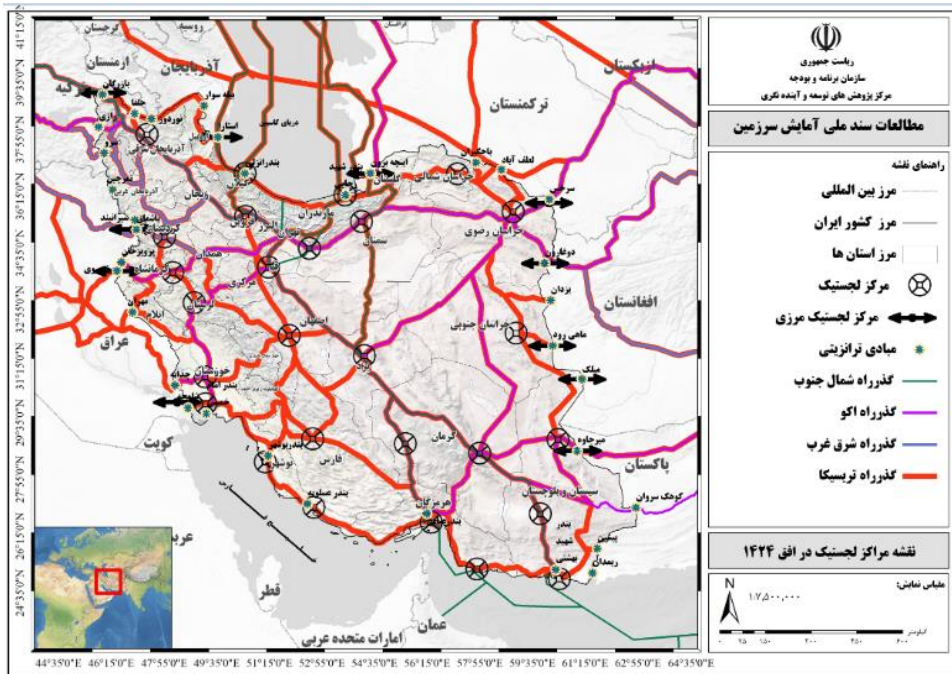

نقشه ۵- موقعیت بنادر در شبکه ارتباطات دریایی منطقه ای و جهانی^۱

۲۷. افزایش جذابیت و تثبیت حضور پایدار در کریدورهای پروازی عبوری و ارتقاء ارائه خدمات ترانزیت بین المللی در فرودگاهها
۲۸. افزایش جذابیت و تثبیت حضور پایدار در شبکه ارتباطات دریایی و ارائه خدمات بانکرینگ و دریانوردی
۲۹. تقویت نقش مؤثر ایران در توسعه و تجاری سازی گذرراه های ترانزیتی منطقه برای دستیابی به بازارهای هدف از جمله:
- محورهای ارتباطی مبادی مرزی پرویزخان، سیرانبد، باشماق به منطقه اقلیم کردستان عراق (اربیل و سلیمانیه)

۱ – برای مشاهده نسخه رنگی به پیوست شماره ۳ اطلس نقشه های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین مصوب شورای عالی آمایش سرزمین / قسمت اول نقشه های ملی مراجعه فرمایید.

- محور ارتباطی مبادی مرزی آستارا و بیله سوار با جمهوری آذربایجان
- محور ارتباطی مبادی مرزی اینچه برون، سرخس و لطف‌آباد با کشور ترکمنستان
- محور ارتباطی مرزی نوردوز با ارمنستان و محور ارتباطی جلفا با نخجوان
- محورهای ارتباطی مرزهای خسروی، مهران، چذابه و شلمچه به شهرهای بغداد، کربلا و نجف عراق
- محور ارتباطی مرزهای غربی کشور به دریای مدیترانه
- محورهای ارتباطی مرزهای شرقی به محورهای اصلی و نقاط سکونت‌گاهی مهم در افغانستان و پاکستان
- ۳۰. ایجاد و توسعه زیربناها و روبناهای سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مراکز لجستیک (شهر، پارک و دهکده لجستیک)
- عرصه شرق کشور (جنوب - شمال) با اولویت پهنه‌های چابهار، ایرانشهر، بم، سیرجان، زاهدان، بیرجند، مشهد و بجنورد
- عرصه غرب کشور (جنوب - شمال) با اولویت پهنه‌های اهواز، اندیمشک - دزفول، کرمانشاه، خرم‌آباد، سنندج و تبریز
- عرصه مرکزی کشور (شرق - غرب) با اولویت پهنه‌های سمنان، قم و قزوین
- عرصه میانی کشور (شرق - غرب) با اولویت پهنه‌های اصفهان، شیراز و یزد
- مراکز لجستیک در مبادی مرزی با اولویت پهنه‌های میرجاوه، میلک، ماهیرود، دوغارون - شمتیغ، سرخس، اینچه برون، آستارا، بازرگان، باشماق، خسروی، شلمچه، چابهار، جاسک، بندرعباس، بوشهر، بندر امام خمینی، بندر امیرآباد و بندر انزلی

نقشه ۶- مراکز لجستیک اولویت‌دار در پهنه‌های مختلف سرزمین^۱

۳۱. مدیریت یکپارچه مبادی مرزی و تسهیل فرایندها و رویه‌های ترانزیتی در راستای آزادسازی تجارت
  ۳۲. اصلاح و بهبود قوانین و مقررات در جهت سازگاری و هماهنگی با قوانین بین‌المللی حمل‌ونقل و ترانزیت
  ۳۳. هم‌افزایی کلیه دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط در حوزه ترانزیت و تسهیل مشارکت عمومی - خصوصی و سرمایه‌گذاری خارجی
- اجرای توافق‌نامه‌ها و کنوانسیون‌های بین‌المللی گمرکی و حمل‌ونقلی در گذرگاه‌های ترانزیتی برای تسهیل ترانزیت و کاهش زمان عبور

۱ - برای مشاهده نسخه رنگی به پیوست شماره ۳ اطلس نقشه‌های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین مصوب شورای عالی آمایش سرزمین / قسمت اول نقشه‌های ملی مراجعه فرمایید.

۳۵. توسعه و نوسازی ناوگان هوایی کشور

۳۶. هوشمندسازی و به‌کارگیری فناوری‌های نوین در فرآیندهای مدیریت، کنترل، بازرسی، پایش و نظارت در راستای حذف اختلالات در فرآیند ترانزیت و کاهش زمان عبور

۳۷. گسترش همکاری‌های بین‌المللی و تقویت حضور در سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی حمل و نقل و ترانزیتی

◀ ۳- شبکه‌سازی و ایجاد زنجیره‌های جدید تولید بین‌المللی و ارتقاء جایگاه بین‌المللی کشور در بازارهای جهانی به‌ویژه در زمینه انرژی و توسعه مبادلات منطقه‌ای و بین‌المللی

۳۸. تعامل سازنده و فعال با سازمان‌ها و نهادهای اقتصادی بین‌المللی

۳۹. حضور فعال و مؤثر در فضای گسترده شبکه تولید منطقه‌ای و جهانی و نقش‌آفرینی در زنجیره‌های تولید

۴۰. اصلاح سیاست‌ها، قوانین، مقررات و تسهیل فرآیندهای مشارکت در بازارهای جهانی

۴۱. تعامل سازنده برای بهره‌برداری بهینه از منابع مشترک، تبادل عوامل تولید و انجام سرمایه‌گذاری‌های مشترک در زمینه‌های مختلف با کشورهای منطقه

۴۲. تغییر رویکرد از زنجیره‌های تأمین سنتی به شبکه‌های هوشمند تأمین دیجیتال

۴۳. ارتقاء صنعتی کشور با رویکرد مشارکت در زنجیره ارزش جهانی

۴۴. گسترش شبکه انتقال، ذخیره‌سازی، صادرات و واردات حامل‌های انرژی

۴۵. متنوع نمودن بازارهای صادراتی گاز با اولویت صادرات به منطقه و استفاده از قراردادهای فصلی گاز با کشورهای هم‌جوار

۴۶. تقویت زیرساخت‌های صادرات و مبادله برق با کشورهای منطقه و اتصال به شبکه برق اروپا و شرق آسیا

۴۷. تقویت تعامل مؤثر و سازنده در حوزه دیپلماسی انرژی جهت افزایش سهم ایران از تجارت جهانی (خرید، فروش، سوآپ و ترانزیت و ذخیره‌سازی) حامل‌های انرژی

۴۸. جذب سرمایه‌گذاری خصوصی داخلی و خارجی در تحقیق و توسعه و تجاری‌سازی ایده‌های نوآورانه
۴۹. اتخاذ سیاست‌های منعطف و محلی در تولید و رقابت و سیاست‌های هماهنگ شده یکپارچه در عرصه روابط بین‌الملل
۵۰. بسط اختیارات مناطق در سیاست‌گذاری فضای کسب و کار، رقابت‌پذیری در نوآوری منطقه‌ای و جذب سرمایه
۵۱. توسعه فعالیت‌های اکتشاف، بهره‌برداری و توسعه میادین نفت و گاز با اولویت میادین مشترک در راستای افزایش قدرت اقتصادی و امنیتی و سیاسی

۴ - تنوع‌بخشی به اقتصاد متناسب با مزیت‌ها، قابلیت‌ها و تخصص‌های سرزمین

۵۲. افزایش ارزش افزوده در زنجیره صنایع نفت، گاز و پتروشیمی در جهت کاهش خام‌فروشی
۵۳. پیشسازی اقتصاد دانش‌بنیان و دریا محور
۵۴. توسعه دانش و فناوری‌های نوین بهره‌برداری پایدار از ظرفیت‌ها و قابلیت‌های دریا
۵۵. کاهش خام‌فروشی مواد معدنی و افزایش ارزش افزوده بخش صنعت و صنایع معدنی از تولید ناخالص داخلی کشور
۵۶. تشکیل و تکمیل زنجیره ارزش و توسعه صادرات تولیدات صنعتی و صنایع معدنی با اولویت محصولات با ارزش افزوده بالا
۵۷. بهبود و توسعه خدمات پشتیبان تولید و ارزش‌آفرین از جمله در حوزه‌های واسطه‌گری مالی، بیمه‌ای، مشاوره، طراحی‌های ساخت، فناوری اطلاعات و ارتباطات و تحقیق و توسعه علمی
۵۸. برندسازی و تجاری‌سازی محصولات دارای مزیت و خلق مزیت در بستر اقتصاد خلاق
۵۹. تطبیق برنامه‌های توسعه صنعتی (صنایع کشاورزی و صنایع مرتبط) با مزیت‌ها و ظرفیت‌های تولیدی محصولات کشاورزی در هر منطقه مبتنی بر توان اکولوژیک و آب قابل برنامه‌ریزی

۶۰. توسعه محصولات دانش بنیان بر پایه مزیت‌های رقابتی و قابلیت‌های دانش و فناوری مناطق با استفاده از ظرفیت شبکه شهرهای همکار
۶۱. توسعه مراکز رشد فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات و مناطق دیجیتالی و شهرها و روستاهای سبز و هوشمند
۶۲. ایجاد و رشد زیست‌بوم‌های کارآفرینی نوآورانه با تمرکز بر رفع موانع و چالش‌های ارتباط مطلوب دانشگاه و صنعت
۶۳. بهبود کیفیت محصولات و خدمات متناسب با استانداردهای ملی و بین‌المللی
۶۴. افزایش سهم گردشگری و تجاری سازی صنایع دستی در اقتصاد ملی با تاکید بر ارتقاء زیرساخت‌های گردشگری و تسهیل سفر گردشگران داخلی و خارجی
۶۵. تکمیل زنجیره‌های ارزش و زنجیره تأمین پایدار مبتنی بر تحولات فن آورانه
۶۶. ساماندهی اقتصاد غیررسمی در مناطق مرزی
- ۵- تحول کشاورزی، اصلاح ساختار و نظام بهره‌برداری و استقرار کشاورزی هوشمند و پایدار با حصول اطمینان از امنیت غذایی، آب و محیط‌زیست
۶۷. استقرار حکمروایی مناسب بخش کشاورزی با تمرکز دولت بر سیاست گذاری و تسهیل‌گری
۶۸. ایجاد و توسعه نظام‌ها و تشکل‌های بهره‌برداری مطلوب و متناسب با قابلیت، فرصت و ظرفیت منطقه‌ای
۶۹. ایجاد سازوکار مشارکت نظام‌مند کشاورزان و تشکل‌های ذیربط در فرایند برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری بخش کشاورزی
۷۰. توسعه و تکامل زنجیره ارزش محصولات کشاورزی با تاکید بر تقاضا محوری، ارزش افزایی و کاهش ضایعات
۷۱. توسعه شبکه بازار محصولات کشاورزی از سطح محلی تا سطوح ملی و فراملی و گسترش بازارهای دیجیتال کشاورزی
۷۲. توسعه ناوگان داخلی و بین‌المللی حمل و نقل و پایانه‌های تخصصی کشاورزی

۷۳. توسعه مشارکت عمومی - خصوصی، توسعه کشاورزی قراردادی، ایجاد چتر پوشش و واحدهای پشتیبان تولید
۷۴. توسعه فناوری های نوآورانه کشت و تولید انواع محصولات با استفاده از آب دریا (Seawater farming) - گلخانه‌ای است که با استفاده از آب شور دریا و انرژی خورشیدی امکان رویش گیاهان را در زمین‌های غیرقابل کشت فراهم می‌کند).
۷۵. ممنوعیت تغییر کاربری اراضی مستعد کشاورزی
۷۶. استقرار کشاورزی حفاظتی، دقیق، هوشمند و سازگار به تغییرات اقلیمی و تامین کننده امنیت غذایی
۷۷. استقرار الگوی بهینه کشت منطقه ای مبتنی بر توان اکولوژیک حوضه‌های آبخیز با در نظر گرفتن آب قابل برنامه‌ریزی مصوب و اولویت تولید محصولات راهبردی با مشارکت کشاورزان
۷۸. حمایت هدفمند از تولید نهاده‌ها و عوامل تولید کشاورزی متناسب با ظرفیت‌ها و قابلیت های سرزمین
۷۹. الزام به تولید محصولات کشاورزی سالم و افزایش تولید محصولات غیرتراریخته و ارگانیک
۸۰. ایجاد و توسعه زنجیره ارزش محصولات گلخانه‌ای و محیط‌های کنترل شده (مانند هواکشت و آب کشت)
۸۱. حفاظت و تقویت حاصلخیزی خاک و جلوگیری از تخریب آن در عرصه‌های کشاورزی
- ۶ - ارتقاء بهره‌وری، کاهش شدت انرژی و تنوع بخشی به منابع تولید انرژی
۸۲. کاهش هدر رفت در زنجیره تولید، انتقال و توزیع انرژی تا سطح استانداردهای بین‌المللی
۸۳. بازسازی و نوسازی واحدهای صنعتی، تأسیسات قدیمی و ناوگان حمل و نقل
۸۴. بهینه‌سازی مصرف انرژی
۸۵. تقویت و سازماندهی بازار رقابتی خدمات انرژی
۸۶. افزایش مشارکت عمومی و خصوصی در شبکه انرژی محلی، منطقه‌ای و ملی
۸۷. ظرفیت‌سازی برای گسترش کسب و کارهای دانش بنیان در حوزه خدمات انرژی

۸۸. بهینه‌سازی سبد سوخت مصرفی کشور از طریق تعیین سهم هر یک از حامل‌های انرژی و افزایش سهم منابع انرژی کم کربن در سبد انرژی کشور

۸۹. استانداردسازی مصرف انرژی تولیدات داخلی

۹۰. حمایت از تحقیقات کاربردی و تأسیس و تقویت شرکت‌های دانش‌بنیان در زمینه کسب

فناوری‌های مرتبط با بهینه‌سازی مصرف انرژی و کاهش شدت انرژی

۹۱. افزایش سهم انرژی‌های تجدیدپذیر در تولید و تأمین بهینه انرژی هر منطقه از کشور

متناسب با ظرفیت هر منطقه

– تغییر نگاه از توسعه سراسری خطوط لوله گاز طبیعی به تمامی پهنه سرزمین به

بهره‌گیری حداکثری از منابع و ظرفیت‌های انرژی تجدیدپذیر محلی

– تولید انرژی بادی در مناطق مستعد از جمله شمال استان سیستان و بلوچستان،

جنوب استان خراسان جنوبی، جنوب استان خراسان رضوی، جنوب استان گیلان

– تولید انرژی خورشیدی در پهنه‌های مستعد کشور به‌ویژه استان‌های مرکزی و

جنوبی کشور

– تولید انرژی زمین‌گرمایی در پهنه‌های مستعد کشور به‌ویژه در استان خراسان

جنوبی و شمال غرب کشور

– تولید انرژی زیست‌توده در پهنه‌های مستعد کشور به‌ویژه در کلان‌شهرها و

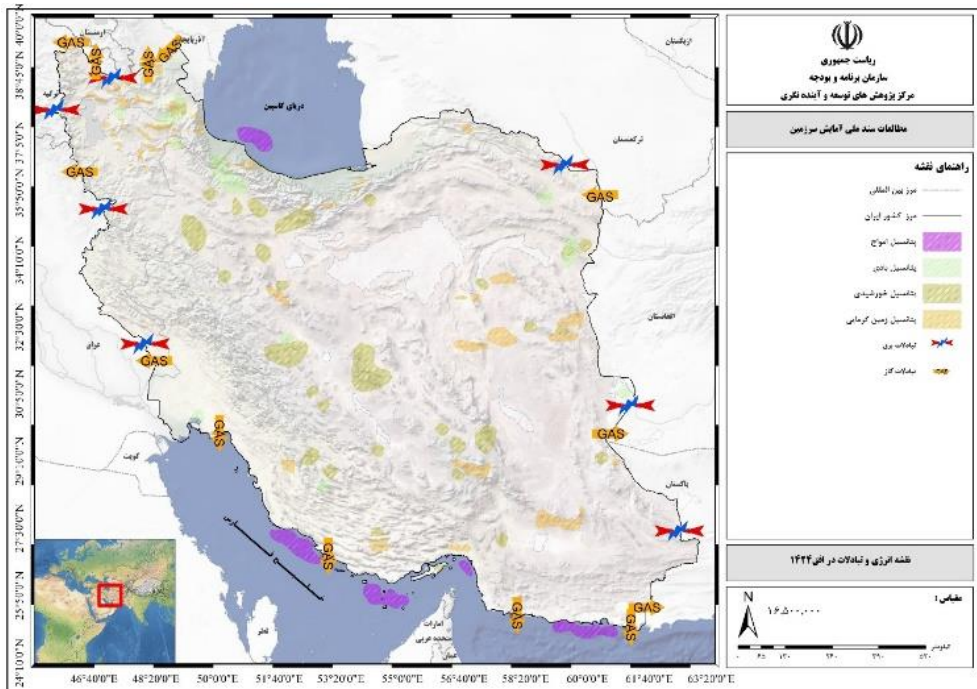
شهرهای بزرگ و دامداری‌های بزرگ

– تولید انرژی از امواج در سواحل شمالی و جنوبی به‌ویژه سواحل مکران

– تولید انرژی برق آبی در پهنه‌های مستعد کشور به‌ویژه در استان‌های خوزستان،

کهگیلویه و بویراحمد، چهارمحال و بختیاری، لرستان، مازندران، کردستان، کرمانشاه

و فارس

نقشه ۷- پهنه‌های مستعد تولید انرژی‌های تجدیدپذیر و تبادلات انرژی در افق ۱۴۲۴

۷- ارتقاء پویایی، سلامت، مهارت و انگیزش سرمایه انسانی و حفظ جوانی جمعیت

۹۲. افزایش نرخ باروری به حداقل بیش از سطح جانشینی

۹۳. تربیت نیروی انسانی توانمند، خلاق، مسئولیت‌پذیر و دارای روحیه مشارکت جمعی با

تأکید بر فرهنگ جهادی

۹۴. ارتقاء سطح آموزش، پژوهش و بهره‌وری نیروی کار در جهت افزایش سهم منابع انسانی

در ترکیب عوامل مؤثر در تولید ثروت ملی متناسب با تخصص‌ها، ظرفیت‌ها و مزیت‌های منطقه‌ای

۹۵. بهره‌مندی از فرصت پنجره جمعیتی و ایجاد شرایط فعال‌سازی سرمایه‌های انسانی و

علمی کشور

۱- برای مشاهده نسخه رنگی به پیوست شماره ۳ اطلس نقشه‌های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین مصوب شورای عالی آمایش سرزمین / قسمت اول نقشه‌های ملی مراجعه فرمایید.

۹۶. اطمینان بخشی و تشویق ایرانیان خارج از کشور برای حضور و سرمایه‌گذاری و بهره‌گیری از ظرفیت‌های علمی، تحقیقاتی و مالی آنان در توسعه همه‌جانبه کشور
۹۷. تأمین و بسط عدالت در برخورداری از فرصت‌های تعلیم و تربیت
۹۸. گسترش و ارتقای رویکردهای تقاضامحور آموزش فنی و حرفه‌ای و تنوع‌بخشی به شیوه‌های مهارت افزایی متناسب با تخصص‌ها و مزیت‌های هر منطقه

◀ ۸- سازگاری توسعه با محیط‌زیست و منابع طبیعی

۹۹. استقرار فعالیت و جمعیت در قلمروهای مستعد توسعه
۱۰۰. تقویت و توانمندسازی نظام ملی ارزیابی راهبردی محیط‌زیست (SEA)
۱۰۱. ارزش‌گذاری خدمات اکوسیستمی و لحاظ کردن آن در ارزیابی اقتصادی طرح‌ها و حساب‌های ملی
۱۰۲. استفاده از ابزارهای اقتصادی در مدیریت و کنترل خسارت‌های محیط‌زیستی از جمله ایجاد و توسعه بازار کربن
۱۰۳. تشویق سرمایه‌گذاری و حمایت از خلق، تجاری‌سازی و به‌کارگیری فناوری‌های سازگار با محیط‌زیست
۱۰۴. تدوین و اجرای برنامه سازگاری با تغییر اقلیم در حوزه‌های مختلف از جمله آب، کشاورزی و امنیت غذایی، بهداشت و درمان، گردشگری، سواحل، اکوسیستم‌های طبیعی و ...
۱۰۵. حفاظت، بازسازی و احیاء قلمروهای منحصربه‌فرد و ارزشمند طبیعی به‌ویژه ذخیره‌گاه‌های زیستی، تالاب‌های بین‌المللی، پارک‌های ملی و مناطق حفاظت‌شده
- احیاء و حفاظت جنگل‌های طبیعی کشور (هیرکانی، ارسباران، زاگرس، ایران و تورانی و مانگرو)
- حفاظت و احیاء اکوسیستم‌های دریایی و ساحلی

- حفاظت و تأمین نیاز محیط‌زیستی تالاب‌ها و رودخانه‌ها و پیکره‌های آبی به‌ویژه دریاچه ارومیه، جازموریان، انزلی، شادگان، هورالعظیم، هامون، گاوخونی، حوض سلطان، دریاچه نمک قم، میقان، بختگان، طشک و دریاچه ارومیه و ...
- ساماندهی تأمین چوب صنایع از طریق کشت فراسرزیمینی و تغییر الگوی کشت اراضی کم بازده زراعی آبی به زراعت چوب به‌ویژه در استان‌های گلستان، گیلان و مازندران، لرستان، کهگیلویه و بویراحمد، کردستان، چهارمحال و بختیاری، اردبیل و آذربایجان شرقی
- استقرار نظام بهره‌برداری پایدار از مراتع متکی بر اصول دانش بومی و مدیریت محلی تلفیق یافته
۱۰۶. مدیریت یکپارچه کانون‌های بحرانی محیط‌زیستی
- مقابله با بیابان‌زایی و تثبیت کانون‌های گردوغبار به‌ویژه در استان‌های استان‌های کرمان، سیستان و بلوچستان، خوزستان، خراسان جنوبی، هرمزگان، اصفهان، خراسان رضوی، بوشهر، سمنان، یزد و فارس
- استقرار و ارتقاء مدیریت هوشمند سیل در حوضه‌های آبخیز و مناطق آسیب‌پذیر شهری و روستایی
- مدیریت مناطق تحت تأثیر زمین‌لغزش به‌ویژه در استان‌های گلستان، گیلان، مازندران، کهگیلویه و بویراحمد، ایلام، لرستان
- مدیریت مناطق تحت تأثیر فرونشست
۱۰۷. مدیریت جامع و یکپارچه حوضه‌های آبخیز برای بهره‌برداری بهینه از منابع پایه (آب، خاک و پوشش گیاهی)
۱۰۸. بازنگری ضوابط و معیارهای تغییر کاربری اراضی متناسب با ویژگی‌های بوم‌شناختی هر قلمرو
۱۰۹. کنترل و پایش مستمر منابع آلاینده و عوامل مخرب منابع طبیعی و محیط‌زیست با منشأ داخلی و خارجی

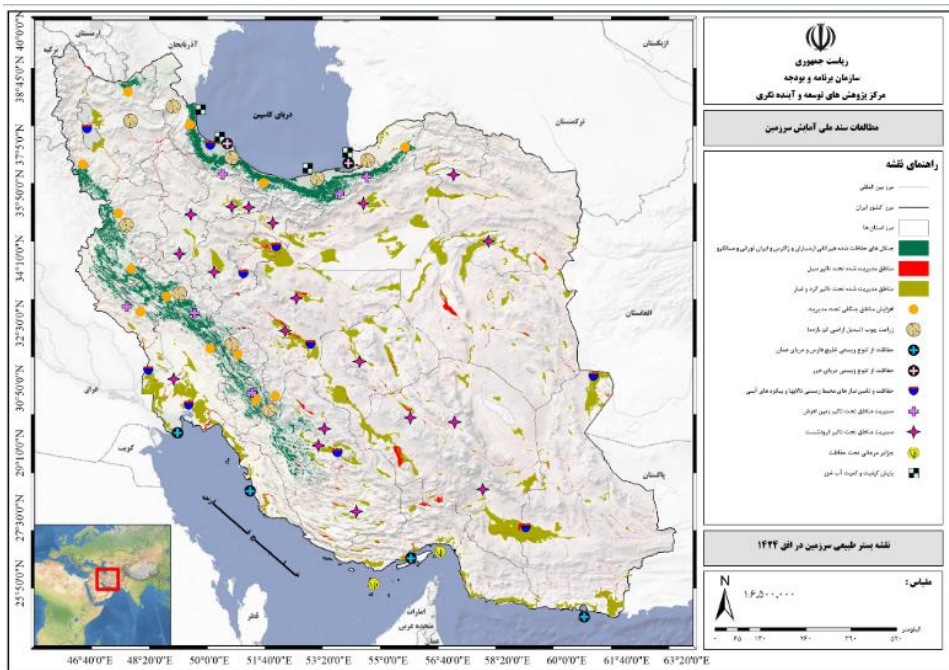
۱۱۰. مدیریت یکپارچه منطقه‌ای پسماندهای عادی، خانگی، صنعتی، کشاورزی و ویژه بخصوص در استان‌های ساحلی
۱۱۱. تقویت و توانمندسازی نظام ارزیابی اثرات محیط‌زیستی (EIA) و استقرار نظام ممیزی و پایش
۱۱۲. مدیریت کیفی هوای محیط در سطح کشور به‌ویژه در مناطق کلان‌شهری
۱۱۳. بهره‌گیری مؤثر از فرصت‌ها و مشوق‌های بین‌المللی در حرکت به سوی اقتصاد کم‌کربن و تسهیل انتقال و توسعه‌ی فناوری‌ها و نوآوری‌های مرتبط
۱۱۴. توانمندسازی جوامع محلی و اشاعه فرهنگ حفاظت از منابع طبیعی و ذخایر و تنوع ژنتیکی گیاهی و جانوری
۱۱۵. استقرار سیستم مدیریت ریسک بلایا و مخاطرات طبیعی
۱۱۶. توسعه و به‌کارگیری فناوری‌های لازم برای حفاظت و احیاء منابع طبیعی و محیط‌زیست، از جمله فناوری زیستی، فناوری نانو، فناوری اطلاعات و ارتباطات، منظومه‌های ماهواره‌ای و پهپادها
۱۱۷. بهره‌مندی از فن‌آوری‌های نوین تصفیه فاضلاب و رفع آلاینده‌ای آن‌ها
۱۱۸. پایش و حفاظت از خاک و جلوگیری از فرسایش، شور شدن، آلودگی و تخریب آن
- ◀ ۹- تأمین آب پایدار موردنیاز بر مبنای الگوی مطلوب استقرار فعالیت و جمعیت
۱۱۹. بهره‌برداری پایدار از منابع آب سبز و منابع آب نامتعارف مانند نمک‌زدایی آب دریا و آب خاکستری
۱۲۰. ارائه مشوق‌های لازم برای سرمایه‌گذاری و به‌کارگیری فناوری‌های نوین در طرح‌های نمک‌زدایی مقرون به صرفه از آب دریا برای تأمین آب صنعت (براساس الگوی مطلوب استقرار فعالیت‌ها) مناطق واقع در پس‌کرانه سواحل جنوبی کشور، فلات مرکزی، نوار شرقی کشور و جزایر و آب شرب مناطق واقع در پس‌کرانه سواحل با در نظرگیری ملاحظات محیط‌زیستی و پدافند غیرعامل

۱۲۱. بازچرخانی و استفاده مجدد از پساب حاصل از فاضلاب با رویکرد تصفیه درجا با تأکید بر مشارکت عمومی و خصوصی و رعایت استانداردهای کیفی آب به‌ویژه در محدوده کلان‌شهرها
۱۲۲. ارتقای بهره‌وری و توجه به ارزش اقتصادی و امنیتی و سیاسی آب در استحصال و عرضه و نگهداری و مصرف آن
۱۲۳. ظرفیت‌سازی و توسعه بازارها و بانک آب
۱۲۴. مدیریت هوشمند منابع آب مبتنی بر فناوری‌های نوآورانه نظیر منظومه‌های ماهواره‌ای سنجنش از دور، پهپادها و سنجنده‌ها
۱۲۵. افزایش تراز مثبت آب مجازی در تجارت کالا
۱۲۶. ایجاد تعادل بین سرمایه اقتصادی، سرمایه طبیعی (محیط‌زیست)، سرمایه اجتماعی و سرمایه انسانی

- ◀ ۱۰- استقرار و جاری‌سازی رویکرد حکمروایی پایدار آب و تعادل بخشی کمی و کیفی بین منابع و مصارف
۱۲۷. اصلاح ساختار و مدیریت به‌هم‌پیوسته و توأمان عرضه و تقاضای آب مبتنی بر مقیاس حوضه‌های آبریز درجه دو
۱۲۸. مدیریت تقاضای آب با باز توزیع قدرت متعادل بین بخش‌های دولتی، خصوصی و سازمان‌های مردم‌نهاد
۱۲۹. ایجاد و استقرار نظام‌های مطلوب جهت بهره‌برداری و تقویت جنبه‌های حفاظت کمی و کیفی منابع آب با تأکید بر مدیریت تقاضا
۱۳۰. تحویل حجمی آب به بخش کشاورزی با تأکید بر استقرار سیستم اندازه‌گیری و برخط کردن آمار و اطلاعات منابع و مصارف آب با اولویت شبکه‌های آبیاری زهکشی و چاه‌ها
۱۳۱. افزایش کارایی و کاهش تلفات آب در کلیه مراحل زنجیره استحصال تا مصرف
۱۳۲. بهره‌برداری از منابع آب کشور در هر یک از حوضه‌های آبریز در جهت تعادل بخشی و کاهش میزان استحصال از آب‌های زیرزمینی با بیلان منفی تا سقف آب قابل برنامه‌ریزی

۱۳۳. استفاده از سازوکارهای قانونی، نهادی و ساختاری جهت هماهنگی و سیاست‌گذاری در راستای وفاق ملی جهت بهره‌برداری بهینه از منابع آب در چهار سطح منطقه‌ای، ملی، حوضه‌ای و استانی (محلی) در بخش‌های مختلف مصرف
۱۳۴. مدیریت مصرف آب کشور بر اساس آمار و ارقام مصوب آب قابل برنامه‌ریزی
۱۳۵. رعایت مقررات حریم‌های کمی و کیفی منابع آب و کنترل عوامل آلاینده
۱۳۶. ظرفیت‌سازی، ارتقاء فرهنگ عمومی، مشارکت‌های فراگیر مردمی و توانمندسازی ذی‌نفعان و ذی‌مدخلان جهت اصلاح الگوی مصرف و حفاظت از منابع آب
۱۳۷. ارتقاء بهره‌وری آب در بخش‌های مصرف‌کننده

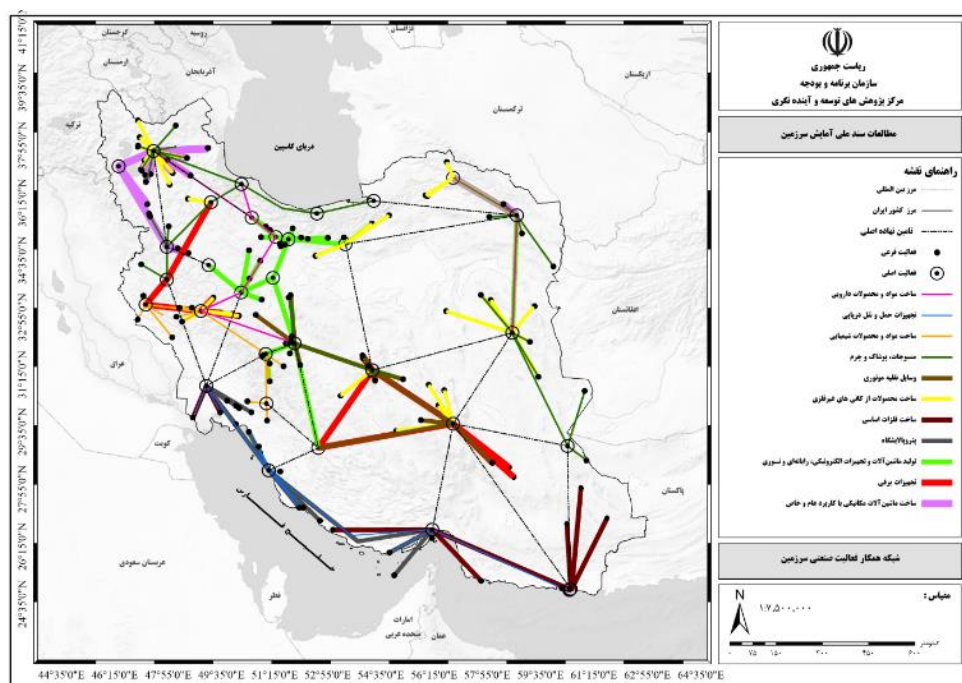

نقشه ۸- وضعیت بستر طبیعی سرزمین در افق ۱۴۲۴

۱- برای مشاهده نسخه رنگی به پیوست شماره ۳ اطلس نقشه‌های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین مصوب شورای عالی آمایش سرزمین / قسمت اول نقشه‌های ملی مراجعه فرمایید.

- ◀ ۱۱ - ساماندهی استقرار صنایع کشور و شکل دهی به زنجیره فعالیت‌های صنعتی
۱۳۸. کاربست رویکرد توسعه خوشه‌ای در شهرک‌ها، نواحی صنعتی و معدنی
۱۳۹. شبکه‌سازی و ایجاد زنجیره فعالیت‌های تولیدی در پیوند با شبکه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی تولید
۱۴۰. استفاده حداکثری از ظرفیت موجود شهرک‌ها و نواحی صنعتی در گسترش فعالیت‌های صنعتی
۱۴۱. تقویت زنجیره‌های فعالیتی مبتنی بر صنایع دریا محور در محور ساحلی شمال و جنوب (لجستیک و بازرگانی)
۱۴۲. توسعه صنایع بازیافتی به منظور استفاده مجدد از پسماندهای صنعتی و شهری
۱۴۳. توسعه صنایع کوچک و متوسط با تأکید بر استقرار در مناطق مرزی
۱۴۴. استقرار فعالیت‌های صنعتی و معدنی اولویت‌دار ملی مبتنی بر تخصص‌ها و مزیت‌های منطقه‌ای
- ساخت محصولات در صنایع پایین‌دستی از نفت و گاز مبتنی بر دانش پایه و فناوری‌های جدید با اولویت ساخت محصولات شیمیایی و پترو پالایشگاه‌ها به ویژه در شبکه همکار جنوب غربی و پس‌کرانه‌های جنوب
- ساخت محصولات دانش‌بنیان و با ارزش افزوده بالا با اولویت ساخت مواد و محصولات دارویی به ویژه در شبکه همکار شمال غربی، مرکزی، شمالی (نواحی غربی) و میانی (نواحی غربی) و شرقی
- ساخت محصولات مبتنی بر دانش و روش‌های نوین تولید و تکمیل‌کننده زنجیره ارزش با اولویت ساخت محصولات از مواد کانی غیرفلزی؛ به ویژه در شبکه همکار شرق و شمال شرقی، غرب و شمال غربی، میانی (نواحی شرقی)، مرکزی (نواحی شرقی)
- ساخت محصولات در صنایع بالادستی، مبتنی بر دانش پایه و فناوری‌های جدید با اولویت ساخت فلزات اساسی و استخراج نفت و گاز به ویژه در شبکه همکار پس کرانه‌های جنوب

- توسعه صنایع سبک مبتنی بر روش‌های نوین تولید با اولویت منسوجات، پوشاک و محصولات چرمی به ویژه در شبکه همکار شمال، غرب و شمال غربی، شرق و شمال شرقی و میانی
- ساخت ماشین‌آلات، تجهیزات با تکنولوژی متوسط و پیشرفته
- با اولویت ساخت تجهیزات برقی به ویژه در شبکه همکار مرکزی، میانی و غربی
- با اولویت ماشین‌آلات الکترونیکی، رایانه‌ای و نوری به ویژه در شبکه همکار مرکزی، میانی و شرقی
- با اولویت ماشین‌آلات مکانیکی با کاربرد عام و خاص به ویژه در شبکه همکار شرق و شمال شرقی، غرب و شمال غربی
- ساخت وسایل نقلیه با روش‌های تولید مبتنی بر آینده‌پژوهشی صنعت، با اولویت وسایل نقلیه موتوری، تریلر و نیمه-تریلر به ویژه در شبکه همکار میانی و تجهیزات حمل و نقل دریایی به ویژه در شبکه همکار شمالی و جنوبی
- ساخت محصولات تبدیلی و تکمیلی کشاورزی در قلمروهای تولید محصولات کشاورزی.

نقشه ۹ - شبکه همکار فعالیت‌های صنعتی در پهنه سرزمین^۱

۱۲ - بازاریابی فضایی قلمروهای تولید محصولات کشاورزی

۱۴۵. تولید محصولات کشاورزی راهبردی در پهنه‌های مستعد توسعه با تأکید بر استفاده از فناوری‌های نوآورانه

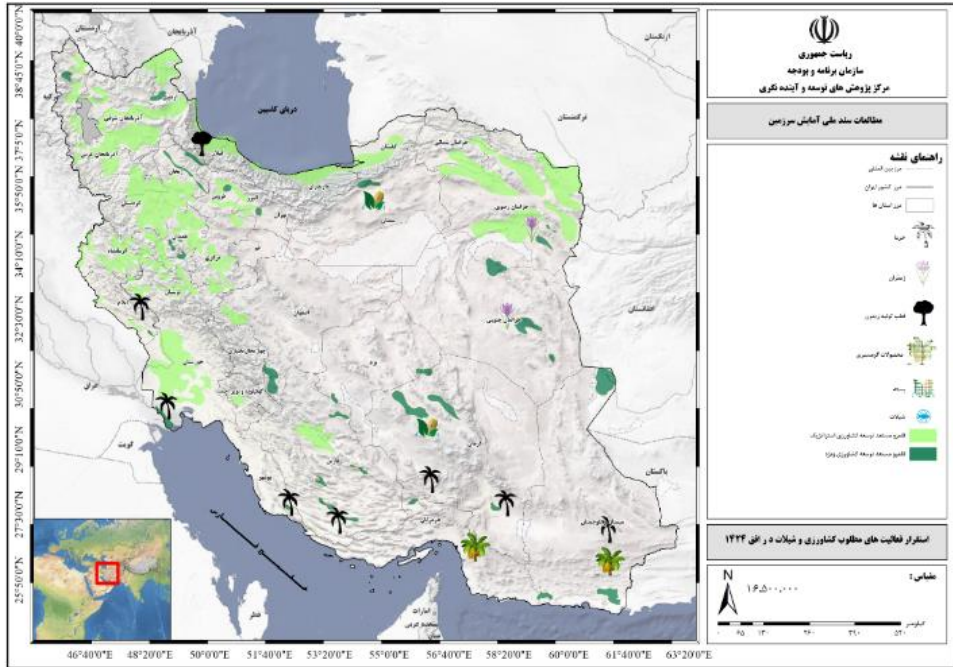
- استان‌های فارس، کردستان، اردبیل، کرمانشاه، خوزستان، خراسان رضوی، کردستان، لرستان، همدان، آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، گلستان، زنجان با اولویت گندم و جو

- استان‌های آذربایجان غربی، خوزستان، خراسان شمالی، قزوین، لرستان، اردبیل، قزوین، کرمانشاه، گلستان، آذربایجان شرقی با اولویت دانه‌های روغنی

۱ - برای مشاهده نسخه رنگی به پیوست شماره ۳ اطلس نقشه‌های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین مصوب شورای عالی آمایش سرزمین / قسمت اول نقشه‌های ملی مراجعه فرمایید.

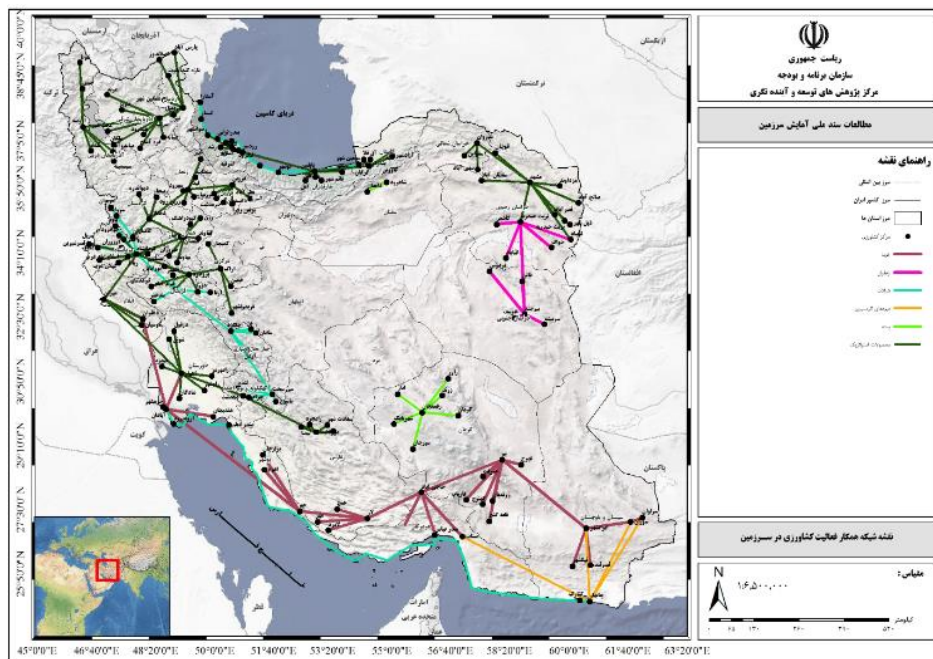
- استان‌های مازندران و گیلان با اولویت برنج
- استان‌های اصفهان، ایلام، کرمانشاه، خوزستان، خراسان رضوی، قزوین با اولویت ذرت دانه‌ای و علوفه‌ای
۱۴۶. تجاری‌سازی و برندسازی محصولات کشاورزی ویژه (صادراتی و ارزش افزوده بالا) با تأکید بر:
- تولید خرما به‌ویژه در استان‌های کرمان، سیستان و بلوچستان، هرمزگان، بوشهر، فارس و خوزستان
- تولید پسته به‌ویژه در استان‌های کرمان، سمنان
- تولید زیتون به‌ویژه در استان‌های زنجان، گیلان و قزوین
- زعفران، زرشک و عناب به‌ویژه در استان‌های خراسان جنوبی و خراسان رضوی و خراسان شمالی
- محصولات گرمسیری (موز، انبه، پاپایا، ...) در استان‌های سیستان و بلوچستان و هرمزگان
- گیاهان دارویی و داروهای گیاهی کشور در مناطق مستعد
۱۴۷. تولید و توسعه اندام‌های تکثیری نظیر بذر، نهال و مواد ژنتیکی دامی، گیاهی و شیلاتی در زنجیره ارزش
۱۴۸. ساماندهی و توسعه زنجیره‌های ارزش و تأمین محصولات دام و طیور
- ایجاد و توسعه زنجیره ارزش گوشت قرمز در مناطق مستعد با اولویت استان‌های خراسان رضوی، فارس، آذربایجان شرقی، مازندران، آذربایجان غربی، اصفهان، لرستان، خوزستان، تهران، قزوین، یزد، همدان، گلستان، قم، سیستان و بلوچستان، خراسان شمالی، ایلام، چهارمحال و بختیاری، کهگیلویه و بویراحمد و اردبیل
- ایجاد و توسعه زنجیره ارزش شیر در مناطق مستعد با اولویت استان‌های اصفهان، تهران، خراسان رضوی، فارس، قزوین، آذربایجان شرقی، مازندران، چهارمحال و بختیاری، اردبیل، مازندران، کهگیلویه و بویراحمد، کرمان و سیستان و بلوچستان

- ایجاد و توسعه زنجیره ارزش طیور در مناطق مستعد با اولویت استان‌های مازندران، گلستان، گیلان، اصفهان، خراسان رضوی، فارس، خوزستان، قم، آذربایجان شرقی، بوشهر، همدان، یزد، قزوین، اردبیل، ایلام، هرمزگان، سیستان و بلوچستان و کرمان
- ایجاد و توسعه زنجیره ارزش تخم پرندگان در مناطق مستعد با اولویت استان‌های تهران، خراسان رضوی، اصفهان، آذربایجان شرقی و البرز
- ایجاد و توسعه زنجیره ارزش عسل در مناطق مستعد با اولویت استان‌های آذربایجان غربی، آذربایجان شرقی، فارس، اردبیل، گیلان، قم، کردستان، کرمانشاه و لرستان
- ایجاد و توسعه زنجیره ارزش نوغانداری در مناطق مستعد با اولویت استان‌های گیلان، مازندران، گلستان، خراسان شمالی و اصفهان
- ایجاد و توسعه زنجیره ارزش شتر در مناطق کویری با اولویت استان‌های اصفهان، سمنان، سیستان و بلوچستان، خراسان جنوبی و اردبیل
۱۴۹. ساماندهی و توسعه زنجیره ارزش و تأمین شیلات با اولویت استان‌های سیستان و بلوچستان، هرمزگان، بوشهر، گیلان، مازندران، گلستان، کرمانشاه، خوزستان، کهگیلویه و بویر احمد، چهارمحال و بختیاری، کردستان و لرستان با رعایت ملاحظات زیست محیطی به ویژه ظرفیت تحمل بار آلودگی رودخانه
۱۵۰. ایجاد زنجیره‌های ارزش محصولات کشاورزی فراملی و گسترش کشت‌های فراسرزمینی با تأکید بر تولید محصولات غیر تراریخته و آب‌بر

نقشه ۱۰ - استقرار مطلوب فعالیت‌های کشاورزی و شیلات در افق ۱۴۲۴

۱ - برای مشاهده نسخه رنگی به پیوست شماره ۳ اطلس نقشه‌های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین مصوب شورای عالی آمایش سرزمین / قسمت اول نقشه‌های ملی مراجعه فرمایید.

نقشه ۱۱ - شبکه همکار فعالیت کشاورزی در سطح سرزمین^۱

۱۳ - تمرکززدایی و تغییر الگوی شبکه شهری سرزمین از تک مرکزی به شبکه چند مرکزی و چند سطحی

۱۵۱. برقراری انسجام در سازمان فضایی سرزمین با ایجاد شبکه چند سطحی، چند مرکزی و چند عملکردی

۱۵۲. ایجاد تعادل فضایی در سرزمین با استقرار شهرها/شهرمنطقه‌های سطح یک در پهنه های زیر:

- شهرها/شهرمنطقه‌های تبریز، کرمانشاه و اهواز در پهنه غربی کشور
- شهرها/شهرمنطقه‌های تهران-کرج، اصفهان (خمینی‌شهر، شاهین‌شهر، نجف‌آباد)، شیراز و کرمان در پهنه میانی و مرکزی کشور

۱ - برای مشاهده نسخه رنگی به پیوست شماره ۳ اطلس نقشه‌های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین مصوب شورای عالی آمایش سرزمین / قسمت اول نقشه‌های ملی مراجعه فرمایید.

– شهرها/شهرمنطقه‌های زاهدان و مشهد در پهنه شرقی کشور شهرها/شهر منطقه های رشت (بندر انزلی و لاهیجان)، ساری (آمل، قائم‌شهر، بابل، بهشهر) بندرعباس و چابهار در پهنه سواحل شمال و جنوب کشور (محدوده هر شهرمنطقه براساس ماده ۱۶ این سند تعیین خواهد شد).

۱۵۳. استقرار خدمات سطح یک در منطقه شهری و عدم تمرکز در کلان‌شهر

۱۵۴. تقویت و ارتقاء سطح عملکردی و خدماتی شهرها/شهرمنطقه های ارومیه، اردبیل، زنجان، سنندج، ایلام، خرم‌آباد، همدان، قزوین، گرگان، سمنان، اراک، قم، یزد، بجنورد، بیرجند، یاسوج، شهرکرد، بوشهر به سطح دو

۱۵۵. تقویت و ارتقاء سطح عملکردی و خدماتی شهرهای زیر به عنوان شهرهای همکار

در شبکه چند مرکزی، چند سطحی و چند عملکردی سرزمین

خوی، مرند، سلماس، ماکو، بوکان، میاندوآب، مهاباد، نقده، پیرانشهر، مراغه، بناب، پارس‌آباد، ابهر، مریوان، بانه، سقز، اسلام‌آباد غرب، سرپل ذهاب، بروجرد، دورود، ملایر، دزفول، اندیمشک، شوشتر، ایذه، مسجدسلیمان، بهبهان، بندر ماهشهر، بندر امام خمینی، آبادان، خرمشهر، تاکستان، نوشهر، چالوس، تنکابن، رامسر، گنبدکاووس، دامغان، شاهرود، ساوه، کاشان، شهرضا، میبد، اردکان، شیروان، قوچان، اسفراین، نیشابور، سبزوار، تربت‌جام، تربت‌حیدریه، کاشمر، نهبندان، قائن، فردوس، طبس، زابل، ایرانشهر، سراوان، خاش، میناب، بندر جاسک، زرآباد، بندرلنگه، جیرفت، بم، سیرجان، رفسنجان، کازرون، جهرم، فسا، لار، دوگنبدان، دهدشت، بیجار، نائین، اردستان، جندق، خارک، برازجان بندرگناوه، بندر دیلم، بندرکنگان، بندر دیر، عسلویه، کیش، قشم، هرمز

۱۵۶. تمرکززدایی و پالایش عملکردی منطقه کلان‌شهری تهران با حفظ و توسعه کارکرد پایتختی

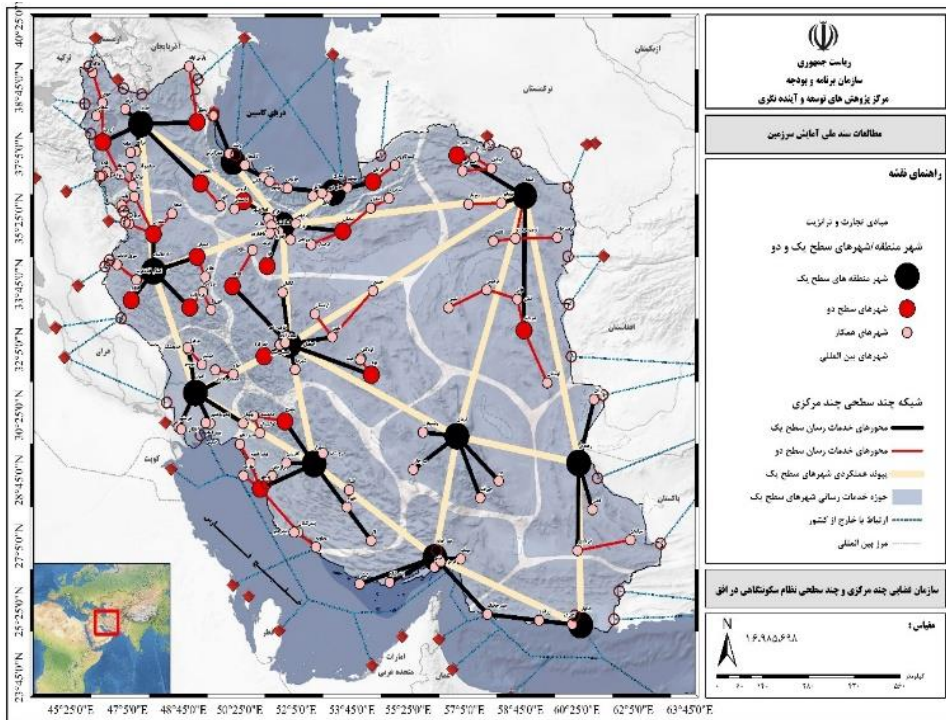
۱۵۷. تمرکززدایی از مناطق کلان‌شهری به ویژه در مناطق کلان‌شهری تهران، اصفهان، کرج،

مشهد، رشت، تبریز و شیراز

۱۵۸. محدود کردن رشد جمعیتی و کالبدی شهرهای مادر در مناطق کلان‌شهری کشور

۱۵۹. تقویت نقش چند عملکردی شهرهای میانی

۱۶۰. هدایت جریان‌های مهاجرتی به سمت شهرهای میانی
۱۶۱. سطح‌بندی مراکز آموزشی، بهداشتی، علمی و فناوری متناسب با سطح‌بندی خدماتی نظام سکونتگاهی
۱۶۲. ایجاد پویایی و تقویت پیوند در شبکه چند سطحی و چند مرکزی نظام سکونتگاهی با بهره‌گیری از الگوی گوی و میله (Hub & Spoke)

نقشه ۱۲ - شبکه خدمات‌رسانی چند مرکزی و چند سطحی نظام سکونتگاهی در افق ۱۴۲۴

- ۱ - برای مشاهده نسخه رنگی به پیوست شماره ۳ اطلس نقشه‌های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین مصوب شورای عالی آمایش سرزمین / قسمت اول نقشه‌های ملی مراجعه فرمایید.

◀ ۱۴ - پیاده‌سازی الگوی مطلوب توسعه نظام سکونتگاهی در مناطق مختلف سرزمین

۱۶۳. الگوی توسعه نظام سکونتگاهی شهری و روستایی

- استان‌های گیلان، مازندران و گلستان: الگوی شبکه‌ای با رویکرد تثبیت مکان

های مرکزی، تثبیت مناطق کلان‌شهری، تثبیت جمعیت‌پذیری، توسعه شهرهای کوچک

و میانی و تقویت کانون‌های روستایی کوچک

- استان‌های هرمزگان و بوشهر و جنوب سیستان و بلوچستان: الگوی توسعه نظام

سکونتگاهی به‌صورت شبکه شهری چند مرکزی خطی از غرب تا شرق خلیج فارس و

دریای عمان با رویکرد توسعه مکان‌های مرکزی، توسعه مناطق کلان‌شهری، تقویت

جمعیت‌پذیری، توسعه شهرها در همه سطوح و تقویت همه کانون‌های روستایی

- استان‌های تهران، البرز و اصفهان: الگوی توسعه نظام سکونتگاهی به‌صورت

شبکه شهری چند مرکزی خوشه‌ای با رویکرد تثبیت مکان‌های مرکزی، تحدید مناطق

کلان‌شهری، تمرکززدایی جمعیت

- استان‌های خراسان شمالی، خراسان رضوی و خراسان جنوبی، نیمه شمالی

سیستان و بلوچستان: الگوی توسعه نظام سکونتگاهی به‌صورت شبکه شهری چند

مرکزی خوشه‌ای با رویکرد توسعه مکان‌های مرکزی، توسعه مناطق کلان‌شهری

(به‌استثنای منطقه کلان‌شهری مشهد)، تقویت حداکثری جمعیت‌پذیری (به‌استثنای

کلان‌شهر مشهد) و توسعه شهرها در همه سطوح

- استان‌های خوزستان، ایلام، کرمانشاه، کردستان، آذربایجان شرقی و غربی و

اردبیل: الگوی توسعه نظام سکونتگاهی به‌صورت شبکه شهری چند مرکزی خوشه‌ای

با رویکرد تثبیت مناطق کلان‌شهری، توسعه شهرهای کوچک و میانی، توسعه مکان‌های

مرکزی، تقویت جمعیت‌پذیری، تقویت روستاهای مرکزی مرزی

- استان‌های زنجان، قزوین، فارس، کرمان، یزد، سمنان، قم، مرکزی، همدان،

چهارمحال و بختیاری، کهگیلویه و بویراحمد، لرستان: به‌صورت شبکه شهری چند

مرکزی خوشه‌ای با رویکرد توسعه مکان‌های مرکزی، تثبیت مناطق کلان‌شهری، توسعه شهرهای کوچک و میانی، تقویت کانون‌های روستایی متوسط و بزرگ

۱۶۴. کاربست رویکرد شهر هوشمند و خلاق به‌ویژه در شهرهای سطح یک با به‌کارگیری فناوری‌های نوآوری نظیر اینترنت اشیا، هوش مصنوعی، پهپادها، ربات‌ها، مواد هوشمند، سنسورهای پیشرفته، واقعیت مجازی، واقعیت افزوده، چاپ سه‌بعدی و ...

◀ ۱۵- ارتقاء پویایی نظام کوچ، حفظ و تقویت میراث معنوی و زیست جامعه عشایری

۱۶۵. تقویت و احیای ارزش‌های اصیل فرهنگی، تاریخی، قومی و بومی جامعه عشایر

۱۶۶. تقویت نقش چند کارکردی مناطق عشایری و نظام مشارکت تشکل‌های عشایری در امنیت ملی، امنیت غذایی و پایداری محیط‌زیستی

۱۶۷. تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصادی، توسعه زنجیره ارزش و برندسازی محصولات تولیدی و صنایع‌دستی جامعه عشایری

۱۶۸. توسعه بوم‌گردی، طبیعت‌درمانی و گردشگری جامعه‌محور، مبتنی بر جاذبه‌های طبیعی، فرهنگی و تاریخی منحصربه‌فرد مناطق و جامعه عشایری

۱۶۹. ارزش‌افزایی اقتصادی منابع موجود در مناطق دورافتاده، صعب‌العبور، حاشیه‌ای و مرزی

۱۷۰. حفظ تنوع زیستی و ذخایر ژنتیکی دامی و گیاهی مناطق عشایری

۱۷۱. حفظ یکپارچگی قلمرو و محدوده حقوق عرفی عشایر

۱۷۲. ارتقاء شاخص‌های رفاه و کیفیت زندگی جامعه عشایری

◀ ۱۶- حفظ و جذب جمعیت در روستاها با تأکید بر ارتقاء پویایی و ماهیت تولید محور بودن روستاها

۱۷۳. ساماندهی و تقویت منظومه‌های روستایی و ایجاد مناطق روستا شهری همکار و هم‌پیوند

۱۷۴. تقویت پیوند روستاها با شهرهای کوچک و میانی

۱۷۵. ممانعت از تبدیل بی‌رویه نقاط روستایی به شهر

۱۷۶. تقویت مکان‌های مرکزی روستایی با تأکید بر نیمه جنوبی و شرقی کشور

۱۷۷. تنوع بخشی به فعالیت های اقتصادی روستاها و تعریف نقش و عملکرد خاص برای روستاهای دارای مزیت نسبی و رقابتی
۱۷۸. تقویت نظام نهادی و تصمیم سازی پیوستار توسعه شهری- روستایی در بستر شبکه منطقه ای
۱۷۹. ایجاد محیط روستایی بوم گرا، منسجم و همسو با صیانت از میراث طبیعی، تاریخی، فرهنگی
- ◀ ۱۷- ارتقاء گردشگری و آوازه میراث فرهنگی، تاریخی و طبیعی ایران و گسترش گردشگری بوم آورد، اجتماع محور، فرهنگ مبنا، خلاق و متنوع در پهنه سرزمین
۱۸۰. فرهنگ مبنا نمودن صنعت گردشگری در مناطق گردشگری ایران با رویکرد ارتقاء تعامل جامعه میزبان و میهمان
۱۸۱. ظرفیت سازی و تسهیل فرآیند جذب گردشگران خارجی
۱۸۲. صیانت و حفاظت فیزیکی، حقوقی و معنایی میراث تاریخی، طبیعی و فرهنگی در مقابل هرگونه تهدید اعم از زوال، تجاوز، سرقت و تخریب با تأکید بر مشارکت های مردمی
۱۸۳. بهره گیری از رویکرد برندسازی مکانی و معرفی آوازه قلمروهای خاص میراث فرهنگی، تاریخی و طبیعی کشور از جمله میراث مرتبط با کشاورزی و دانش بهره گیری از آب (مانند قنات، کاریز، آب انبار، پل ها و سدهای تاریخی)، انرژی های پاک (آسباد، آسیاب، دستکند)، دانش سنتی تولید (دریانوردی، لنج سازی، ابریشم کشی و ...) و گونه های منحصر به فرد جنگل، بیابان و موزه های ملی و منطقه ای
۱۸۴. احیاء و تقویت نمادها و رویدادهای ملی، منطقه ای، مذهبی و قومی انسجام بخش در پهنه جغرافیایی کشور
۱۸۵. اولویت بخشی به هدف غایی گردشگری برای گفتمان سازی، ایجاد همبستگی و ارتباط اجتماعی سرزمینی در سطح ملی و بین المللی
۱۸۶. احیاء هنرهای رو به فراموشی و تقویت تولید و بازرگانی صنایع دستی
۱۸۷. حفظ و احیاء هویت، آیین ها، سنت ها و مراسم ویژه اقوام مختلف حوزه تمدنی ایران
۱۸۸. معرفی و حمایت از گنجینه های زنده بشری، مشاهیر و مفاخر فرهنگ، هنر و حوزه تمدنی ایران

۱۸۹. توسعه و به‌کارگیری فناوری‌های نوین نظیر اینترنت اشیا و واقعیت گسترده (شامل واقعیت افزوده، واقعیت مجازی و ...) در توسعه گردشگری و معرفی میراث فرهنگی کشور

۱۹۰. تجهیز زیرساخت‌ها و توسعه شبکه‌های یکپارچه گردشگری

- محور گردشگری ساحلی- دریایی شمال از بندر ترکمن تا آستارا

- محور گردشگری ساحلی- دریایی خلیج فارس و دریای عمان از گواتر تا بندر ماهشهر

- حلقه گردشگری دریاچه ارومیه: شهرهای بناب- میاندوآب- نقده- ارومیه-

سلماس- شبستر- عجب شیر

- محور گردشگری ارسباران: جلفا- خدا آفرین- کلبر- اصلاندوز و پارس‌آباد

- حلقه گردشگری طبیعی- تاریخی- فرهنگی: یزد، اصفهان، شیراز و کرمان

- حلقه گردشگری تاریخی- طبیعی: همدان- سنندج- مریوان- پاوه- کرمانشاه

(اورامانات)

- محور گردشگری راه ابریشم: سرخس- مشهد- سمنان- تهران- کرج-

قزوین- زنجان- تبریز- بازرگان

- محور گردشگری طبیعی- تاریخی: آستارا- اردبیل- تبریز- ارومیه

- محور گردشگری دفاع مقدس (راهیان نور): آبادان، خرمشهر، اهواز، سوسنگرد،

بستان، هویزه، ایلام- کرمانشاه-

- محور گردشگری طبیعی زاگرس: یاسوج- شهرکرد- خرم‌آباد- ایلام-

کرمانشاه- سنندج

- محور گردشگری طبیعی چابهار- زاهدان

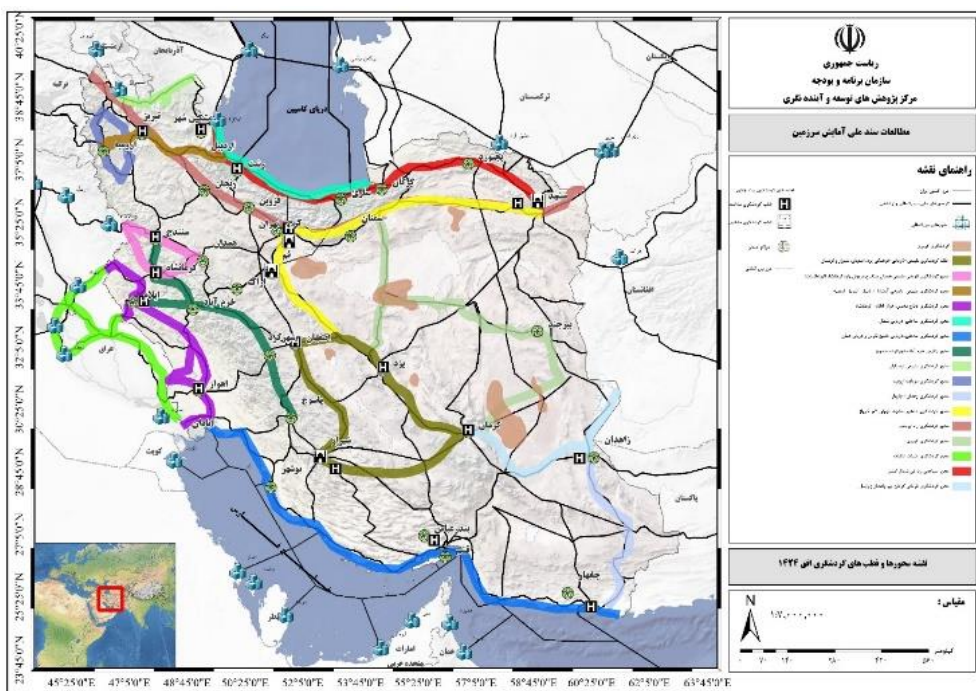
- محور گردشگری تاریخی: زابل- زاهدان- بم- کرمان

- محور گردشگری مذهبی: مشهد، شهری، قم و شیراز

- محور گردشگری عتبات عالیات: محورهای اتصال‌دهنده مرزهای خسروی،

مهران، چذابه و شلمچه به شهرهای بغداد، کربلا و نجف در عراق

- قطب‌های گردشگری سلامت: در شهرهای تهران، اهواز، کرمانشاه، تبریز، رشت، مشهد، چابهار، زاهدان، بندرعباس، یزد، کرمان، شیراز، اصفهان، سندج، اردبیل و ایلام
- پهنه‌های گردشگری کویری: به‌ویژه در استان‌های یزد، کرمان، خراسان جنوبی، سمنان، اصفهان، قم و سیستان و بلوچستان
- محورهای گردشگری کویری: بافق-یزد- طبس- بیرجند/ نائین- خور و بیابانک- دامغان/ کرمان- شهداد- نهبندان- بیرجند/ زاهدان- بم- کرمان

نقشه ۱۳- محورها، قطب‌ها و پهنه‌های گردشگری^۱

۱ - برای مشاهده نسخه رنگی به پیوست شماره ۳ اطلس نقشه‌های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین مصوب شورای عالی آمایش سرزمین / قسمت اول نقشه‌های ملی مراجعه فرمایید.

◀ ۱۸ - توسعه شبکه ملی اطلاعات، ارتقاء ارتباطات بین‌المللی و ارتقاء دسترسی به آن در قلمروهای استقرار فعالیت و جمعیت

۱۹۱. احداث، توسعه و تجهیز زیرساخت‌های موردنیاز انتقال و ترانزیت اطلاعات در

مقیاس بین‌المللی از طریق ایجاد خدمات هاب (HUB) منطقه‌ای و بین‌المللی اطلاعات

۱۹۲. تقویت اتصال شبکه ارتباطی کشور به کشورهای هم‌جوار به منظور تبادل و انتقال

اطلاعات و برقراری ارتباطات بین‌الملل

۱۹۳. ارتقاء پایداری ارتباطات بین‌الملل، هاب رومینگ بین‌الملل و حضور در نقاط متنوع

تبادل ترافیک جهانی

۱۹۴. افزایش کیفیت و سرعت خدمات پهن باند برای ساکنان و فعالان اقتصادی همه مناطق

۱۹۵. حفظ نقاط مداری، توسعه ارتباطات ماهواره‌ای منظومه‌ای و خدمات سنجش از دور

و پایشگری فضایی برای کلیه بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و کشاورزی

۱۹۶. توسعه کاربرد هوش مصنوعی، اینترنت اشیا، محاسبات کوانتومی و شبکه ابری برای

ارتباطات داده‌ای پرسرعت و کاربردهای آن در پهنه کشور

۱۹۷. تقویت حکمرانی خوب فضای مجازی و ارتقاء امنیت آن

◀ ۱۹ - سازماندهی و پیوستگی شبکه حمل و نقل ترکیبی و لجستیک متناسب با کانون‌های استقرار فعالیت و جمعیت

۱۹۸. توسعه شبکه حمل و نقل با رویکرد حمل و نقل یکپارچه با اولویت اتصال شهرهای سطح یک

۱۹۹. تکمیل، تقویت و تجهیز محورهای ارتباط‌دهنده نظام سکونتگاهی و مراکز اصلی

فعالیت نیمه شرقی کشور به محورهای اصلی منطبق بر گذرراه‌های بین‌المللی

- گذرراه ارتباطی سواحل مکران از چابهار تا بندرعباس

- گذرراه‌های ارتباط‌دهنده سکونتگاه‌های پس‌کرانه سواحل مکران از جاسک تا

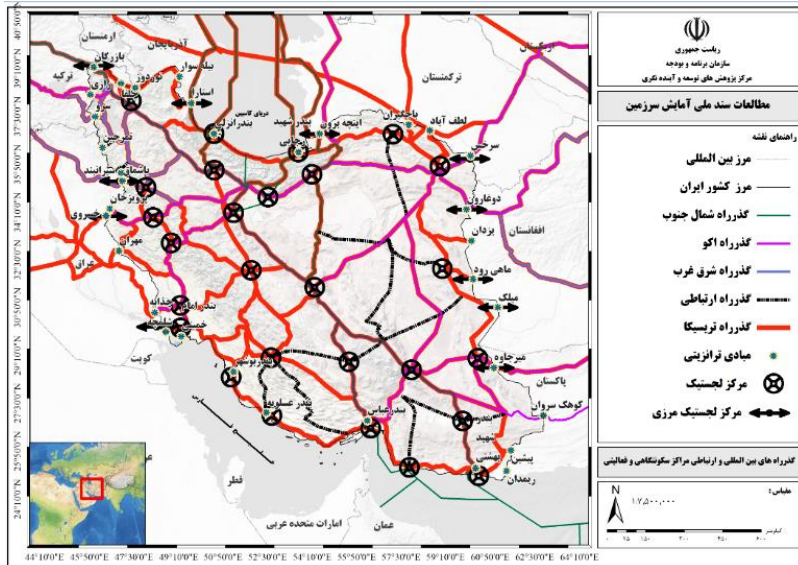
کرمان و از مرز کوهک تا جیرفت

- گذرراه‌های بندرعباس - شیراز/ شیراز - عسلویه/ بجنورد - سبزوار - بجنورد

- گذرراه‌های کویری کرمان - بیرجند / کرمان - مشهد/ بیرجند - سمنان

۲۰۰. تکمیل، تقویت و تجهیز محورهای ارتباط‌دهنده نظام سکونت‌گاهی و مراکز اصلی فعالیت نیمه غربی کشور به محورهای اصلی منطبق بر گذرراه‌های بین‌المللی
۲۰۱. تقویت ارتباط‌پذیری و اتصال‌پذیری دروازه‌های مرزی به پهنه سرزمین با رعایت کامل ملاحظات و الزامات دفاعی و امنیتی و پدافند غیرعامل
۲۰۲. هوشمند سازی شبکه لجستیک با تأکید بر دیجیتال شدن فرایندها، زنجیره تأمین هوشمند، به‌کارگیری فناوری‌های نوآورانه (اینترنت اشیاء، هوش مصنوعی، ربات‌ها، پهپادها، چاپ سه‌بعدی، پیشران‌های الکتریکی، ناوگان خودران، ...) و تجارت الکترونیک
۲۰۳. ایجاد مراکز لجستیک تخصصی کشاورزی، صنعتی و معدنی و چند عملکردی متناسب با ظرفیت‌ها و پهنه‌های تولید کالا بر مبنای الگوی مطلوب استقرار فعالیت‌ها

نقشه ۱۴ - گذرراه‌های بین‌المللی و ارتباطی نظام سکونتگاهی و مراکز اصلی فعالیت در افق ۱۴۲۴

۱ - برای مشاهده نسخه رنگی به پیوست شماره ۳ اطلس نقشه‌های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین مصوب شورای عالی آمایش سرزمین / قسمت اول نقشه‌های ملی مراجعه فرمایید.

۲۰. افزایش جمعیت و توسعه فعالیت در مناطق مستعد کم تراکم به ویژه مناطق مرزی،

جزایر راهبردی و سواحل جنوبی

۲۰۴. تخصیص سهم درآمدی حاصله از استقرار فعالیت‌ها در جزایر و سواحل به توسعه این

مناطق

۲۰۵. ارائه مشوق‌ها و تسهیل جذب سرمایه‌گذاری‌های ملی و بین‌المللی در استقرار

فعالیت‌های جدید به ویژه در مناطق مرزی

۲۰۶. اتخاذ رویکرد منظومه‌ای و شبکه‌ای برای توسعه جزایر و مدیریت یکپارچه آن‌ها

۲۰۷. ارتقای جایگاه، سطح و عملکرد رقابتی فرودگاه‌ها و بنادر در جزایر با اولویت کیش،

قشم و ابوموسی

۲۰۸. تقویت و فعال‌سازی ظرفیت‌های رقابتی بانکرینگ (سوخت‌رسانی به کشتی‌ها) در

جزیره قشم

۲۰۹. تعریف نقش خاص برای جزایر راهبردی در مجموعه نظام فعالیتی جزایر (توسعه

فعالیت‌های دریامحور نظیر شیلات، انرژی‌های نو، گردشگری، تجارت، ترانزیت، خدمات

بندری، سوخت‌رسانی، ساخت و تعمیرات کشتی)

۲۱۰. تقویت پیوند بین جزایر و سرزمین اصلی

۲۱۱. ایجاد و تقویت زیرساخت‌ها متناسب با نقش و عملکرد جزایر

۲۱۲. نقش آفرینی و مشارکت نظامند جامعه محلی در توسعه جزایر

۲۱۳. تأمین منابع پایدار آب و انرژی با تأکید بر استفاده از منابع تجدیدپذیر خورشیدی و

امواج در جزایر

۲۱۴. هدایت هدفمند جریان‌های مهاجرتی به سمت مناطق مستعد کم تراکم

۲۱۵. تقویت زیرساخت‌ها و شبکه‌های زیربنایی نواحی شرقی و جنوبی کشور

۲۱۶. تأمین منابع آب پایدار و ارائه خدمات آموزشی، بهداشتی و درمانی مناسب به ویژه

نیمه شرقی و جنوب شرقی کشور

۲۱۷. نگهداشت و افزایش جمعیت در شهرهای کوچک و روستاهای مرزی

۲۱۸. هدایت جریان سرمایه ناشی از مبادلات مرزی برای ایجاد زیرساخت‌ها و تقویت تولیدات محلی
۲۱۹. آزادسازی حریم سواحل و ممانعت از استقرار جمعیت و فعالیت در حریم سواحل
- ◀ ۲۱- ارتقاء سرمایه اجتماعی و نظام حکمروایی سرزمینی عدالت محور و مردم‌گرا
۲۲۰. افزایش پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری نهادهای دولتی و حاکمیتی در مسائل اجتماعی و فرهنگی
۲۲۱. ایفای نقش نهادهای دولتی و حاکمیتی به عنوان تسهیلگر در مسائل اجتماعی و فرهنگی
۲۲۲. افزایش سهم و نقش شبکه‌های اجتماعی رسمی و نهادهای مرجع در جهت‌دهی به مطالبات و خواسته‌های شهروندان
۲۲۳. افزایش اختیار استان‌ها در سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری در خصوص مسائل اجتماعی و فرهنگی
۲۲۴. اجتناب از امنیتی کردن پدیده‌ها و مسائل اجتماعی (سطح کلان کشور و استان‌ها و سطوح محلی) و اتخاذ رویکردهای نرم و اجتماعی در این حوزه
۲۲۵. تمرکز بر فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی خاص اعتمادسازی و منطبق بر خواسته‌ها و گرایش‌های ساکنان مناطق مختلف سرزمین
۲۲۶. توانمندسازی اجتماعات محلی و مشارکت دادن مردم در فرایندهای تصمیم‌سازی و اجرای برنامه‌های توسعه
۲۲۷. کاهش آسیب‌های اجتماعی با تأکید بر نقش‌آفرینی نهادهای غیردولتی و مردم محور
۲۲۸. تسهیل در شکل‌گیری و تداوم فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد به‌عنوان یک عامل مؤثر در اقدامات توسعه‌ای
۲۲۹. فراهم نمودن دسترسی عادلانه به زیرساخت و خدمات به‌ویژه آموزشی، بهداشتی و درمانی با کیفیت مطلوب در سراسر کشور بخصوص مناطق مرزی و کمتر برخوردار
۲۳۰. حکمروایی انسجام بخش و مدیریت یکپارچه سرزمینی

۲۳۱. اتخاذ و اجرای اصول حکمروایی خوب (نظیر فساد ستیزی، پاسخگویی، شفافیت، مسئولیت‌پذیری، برابری و همه‌شمولی، حاکمیت قانون، مشارکت، اجماع‌گرایی) توسط نهادها و سازمان‌های دولتی و حاکمیتی
۲۳۲. ارتقاء امید به زندگی، تأمین سلامت، تغذیه سالم جمعیت و دسترسی به مسکن مناسب برای ساکنان همه مناطق کشور
۲۳۳. گسترش پوشش و دسترسی به بیمه‌های اجتماعی

◀ ۲۲ - تقویت انسجام ملی و ارتقاء هویت ایرانی - اسلامی

۲۳۴. تقویت تعاملات و پیوندهای مناطق پیرامونی سرزمین با مناطق درونی
۲۳۵. ایجاد زمینه مشارکت جمعی اقوام و گروه‌های مذهبی در توسعه و امنیت مناطق مختلف کشور به‌ویژه مناطق مرزی
۲۳۶. تفویض اختیار به نهادها و تشکلهای منطقه‌ای در سیاست‌گذاری‌های توسعه منطقه‌ای در چارچوب سیاست‌های کلان کشور
۲۳۷. احیا و توسعه نمادهای اسلامی ایرانی با حفظ تنوع فرهنگی در پهنه سرزمین
۲۳۸. تبیین، ترویج و نهادینه‌سازی سبک زندگی سالم اسلامی ایرانی و خانواده محور

◀ ۲۳ - تأمین امنیت همه‌جانبه و بازدارنده

۲۳۹. ساماندهی کلیه مؤلفه‌های قدرت ملی به منظور تاب‌آوری راهبردی در مقابل تهدیدات و امکان بهره‌گیری توأمان آن‌ها در زمان تهدید و جنگ در قالب الگوی بازدارندگی و امنیت همه‌جانبه
۲۴۰. توسعه همگرایی و هم‌افزایی در منطقه ژئوپلیتیکی خلیج فارس
۲۴۱. ساماندهی، توانمندسازی و ممانعت از گسترش سکونتگاه‌های غیررسمی به‌ویژه پیرامون کلان‌شهرها
۲۴۲. تغییر و اصلاح شیوه‌های امنیتی مدیریت سرزمین به‌ویژه مناطق مرزی با تأکید بر مشارکت جوامع محلی

۲۴۳. مبنا قرار دادن رویکردهای اجتماعی و مردمی برای تأمین امنیت در راستای تحقق امنیت پایدار مردمی

۲۴۴. تقویت جمعیت‌پذیری نقاط روستایی و شهرهای کوچک و میانی واقع در حاشیه کویر و مناطق مرزی به منظور ارتقاء امنیت منطقه

۲۴۵. تقویت و بسترسازی امنیت همه‌جانبه (غذایی، آب، محیط‌زیست، اجتماعی، اقتصادی و ...) با حفظ پایداری و تاب‌آوری سرزمین

۲۴۶. تقویت سازه دفاعی-امنیتی قوی تضمین‌کننده بازدارندگی

◀ ۲۴- رعایت ملاحظات و الزامات دفاعی و پدافند غیرعامل در استقرار جمعیت و فعالیت در پهنه سرزمین

۲۴۷. افزودن شبکه‌ها و سامانه‌ها به منظور کاهش آسیب‌پذیری آن‌ها در مقابل تهدیدات سخت و نرم (سایبرالکترونیک، امنیتی، فرهنگی، زیستی، گیاهی، شناختی و ...) و فراهم نمودن امکان ادامه کارکردهای ضروری آن‌ها در شرایط بحرانی

۲۴۸. ذخیره‌سازی راهبردی، موازی‌سازی زیرساخت‌ها و تنوع‌بخشی و پایدارسازی سامانه‌ها و شبکه‌ها

۲۴۹. کاهش اتکا کشور به تنگه هرمنز با تأکید بر توسعه سواحل مکران

۲۵۰. رعایت تناسب‌های قومی فرهنگی موردنیاز در استقرار فعالیت و جمعیت در سرزمین

۲۵۱. تمرکززدایی و جلوگیری از تجمع تأسیسات حیاتی، حساس و مهم

۲۵۲. کاهش آسیب‌پذیری و پایدارسازی زیرساخت‌های حیاتی و حساس، کوچک‌سازی و موازی‌سازی سامانه‌های خدماتی و پشتیبانی

۲۵۳. تقویت و توسعه سامانه‌ها و زیرساخت‌های رصد، پایش و تشخیص تهدیدات زیستی در سطوح کلان ملی به‌ویژه در مناطق مرزی

۲۵۴. ایجاد سازوکارهای فرماندهی و مدیریت یکپارچه بحران در سطوح محلی، منطقه‌ای

۲۵۵. ارتقاء ایمنی تأسیسات و حداقل سازی اثرات ناشی از وقوع حوادث غیرمترقبه و بحرانی در صنایع نفت، گاز، پتروشیمی، برق و هسته‌ای بر مناطق هم‌جوار

ماده ۵- سازمان فضایی مطلوب

شبکه چند سطحی، چند مرکزی و چند عملکردی، اقتصاد متنوع و دریا پایه، نظام سکونتگاهی پویا و نقش‌آفرین، افزایش جمعیت و توسعه فعالیت در مناطق مستعد کم‌تراکم به‌ویژه در مناطق مرزی، جزایر راهبردی و سواحل جنوبی و پیوند مناسبات ایران با دنیا، از مهم‌ترین ویژگی‌های سازمان فضایی ایران در سال ۱۴۲۴ است که منجر به توسعه متعادل، متوازن و انسجام فضایی سرزمین شده است.

سرزمین ایران به عنوان قلب منطقه جنوب غرب آسیا، نقشی مفصلی در مسیر گذرراه‌های ترانزیت بین‌المللی و منطقه‌ای و شبکه اطلاعات و ارتباطات آسیا و اروپا ایفا می‌کند. بهره‌مندی از این موقعیت راهبردی و مزایای اقتصادی آن، منجر به ارتقاء وزن ژئوپلیتیک جمهوری اسلامی ایران در منطقه شده است.

پیوند مناسبات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایران با کشورهای منطقه و جهان در دو سطح برقرار است. در سطح اول، شهر تهران، با نقش مدیریت، نظارت و راهبری ارتباطات بین‌المللی و با همکاری شهرهای تبریز، مشهد، کرمانشاه، اهواز، بندرعباس، شیراز، اصفهان، کرمان، زاهدان، چابهار، رشت و ساری تعامل کشور با جهان را برقرار ساخته و به شبکه شهرهای جهانی پیوسته‌اند. در سطح دوم با اعطاء نقش مدیریت تعاملات میان‌مرزی به شهرهای لایه پیرامونی سرزمین در استان‌های مرزی (به عنوان مرکز تسهیل و پشتیبانی تعاملات میان‌مرزی با کشورهای همسایه)، ارتباط ایران با همسایگان دارای مرز مشترک آبی و خاکی برقرار است.

چابهار به عنوان درگاه اقیانوسی و دالان اقتصادی سرزمین، با ویژگی‌هایی نظیر کانون مبادلات اقتصادی دریا پایه، قطب تجارت و محور اصلی ترانزیت منطقه مکران در شبکه ارتباطات بین‌المللی نقش‌آفرینی می‌کند.

زیرساخت‌های اتصال شهرهای مرزی به مبادی مرزی و مراکز توزیع و تأمین کالا در دو سوی مرز تقویت شده و خدمات آموزشی- درمانی- گردشگری به شهروندان کشورهای همسایه در کانون‌های سکونتگاهی مرزی ارائه می‌شود.

استقرار فعالیت و جمعیت در قلمروهای مستعد توسعه شکل گرفته و سازگار با محیط‌زیست و متناسب با اثرات تغییر اقلیم است. قلمروهای منحصربه‌فرد و ارزشمند طبیعی به ویژه اکوسیستم‌های دریایی و ساحلی، جنگل‌های طبیعی، تالاب‌ها، رودخانه‌ها و پیکره‌های آبی کشور حفاظت و احیاء شده است. خدمات اکوسیستمی سرزمین ارزش‌گذاری و در ارزیابی اقتصادی لحاظ شده است و آلاینده‌های محیطی به ویژه انواع پسماندها با فن‌آوری‌های نوین مدیریت شده‌اند.

مدیریت جامع و یکپارچه حوضه‌های آبخیز تحقق یافته و رویکرد حکمروایی پایدار آب و تعادل بخشی کمی و کیفی بین منابع و مصارف جاری است. آب پایدار مورد نیاز استقرار فعالیت و جمعیت از طریق مدیریت هوشمند منابع آب و بهره‌برداری از منابع آب سبز، منابع آب نامتعارف مانند نمک‌زدایی آب دریا و بازچرخانی آب خاکستری تأمین شده است.

ایران به واسطه بهره‌مندی از منابع غنی انرژی‌های هیدروکربوری و تجدیدپذیر، تعاملی سازنده و دوجانبه با کشورهای همسایه و کشورهای واقع در عمق راهبردی حوزه‌های ژئوپلیتیک در زمینه صادرات و تبادلات انرژی دارد. همچنین، با انعقاد پیمان‌ها و تفاهم‌نامه‌های بین‌المللی در سطح منطقه، ضمن دستیابی به بازارهای هدف در کشورهای همسایه، روابط فرهنگی و اجتماعی را تعمیق بخشیده و معضلات محیط‌زیستی منطقه به ویژه کانون‌های گردوغبار را مهار و پایداری منابع آب‌های مرزی را تضمین نموده است.

کشور با تولید محصولات متنوع دانش‌بنیان با ارزش صادراتی بالا، ضمن کاهش خام‌فروشی، در زنجیره ارزش جهانی نقش‌آفرینی نموده است. سیاست‌های منعطف و محلی در تولید و رقابت در عرصه روابط بین‌الملل اتخاذ و اقتصاد غیررسمی در مناطق مرزی ساماندهی شده است. مراکز رشد فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات و مناطق دیجیتالی توسعه یافته و زیست‌بوم‌های کارآفرینی نوآورانه ارتباط مطلوب دانشگاه و صنعت را برقرار نموده است.

پهنه‌ها و قطب‌ها و کانون‌های فعالیتی کشاورزی سرزمین در افق توسعه‌یافتگی با بهره‌برداری از مزیت‌ها و قابلیت‌های سرزمین و تحولات فناورانه در مقیاس فراملی، ملی و منطقه‌ای در قالب شبکه‌های همکار در سرزمین نقش‌آفرینی می‌کنند. تولید محصولات راهبردی و ویژه صادراتی با ارزش افزوده بالا در پهنه‌های مستعد توسعه، افزایش بهره‌وری تولید کشاورزی و تأمین امنیت غذایی را فراهم نموده است.

خام فروشی مواد معدنی متوقف شده و سهم ارزش افزوده صنعت و صنایع معدنی با کاربری رویکرد توسعه خوشه‌ای در افق ۱۴۲۴ تحقق یافته است. مراکز فعالیت‌های صنعتی و معدنی اولویت‌دار ملی مبتنی بر تخصص‌ها و مزیت‌های منطقه‌ای در قالب شبکه همکار در پهنه سرزمین ایفای نقش می‌نمایند.

مزیت‌ها و قابلیت‌های گردشگری سرزمین در قالب پهنه‌ها، محورها و قطب‌های گردشگری جذاب، آوازه ایران را در حوزه گردشگری بین‌المللی ارتقاء داده است. استقرار برخی سکونتگاه‌های در حاشیه مانده بر مدار گردشگری، عاملی مهم در توسعه مطلوب و خروج آن‌ها از انزوا است.

در سال ۱۴۲۴ تهران همچنان پایتخت سرزمین ایران است. تحدید جمعیت در منطقه کلان‌شهری تهران و تمرکززدایی فعالیتی از شهر عامل مهمی در تعدیل جمعیت تهران است. ارتقاء جایگاه عملکردی و خدماتی شهرهای مشهد، اصفهان، تبریز، شیراز، کرمانشاه، اهواز، بندرعباس، کرمان، زاهدان، چابهار، رشت و ساری با توزیع جغرافیایی مطلوبی که دارند عاملی مهم در کاهش تمرکز فعالیت‌های صنعتی و جمعیت در شهر تهران هستند و نظام سکونتگاهی و سلسله‌مراتب خدمات‌رسانی پهنه کشور را به تعادل رسانده است.

شبکه شهرهای سطح دو و مجموعه شهرهای همکار آن‌ها که در پیوند عملکردی و خدماتی با شهرهای سطح یک قرار دارند منجر به استقرار متعادل فعالیت و جمعیت در سرزمین ایران شده است و با فعالیت‌های هم‌پیوند در قالب محورها و پهنه‌های عملکردی هم‌افزا در سطوح فراملی، ملی و منطقه‌ای نقش‌آفرینی می‌کنند.

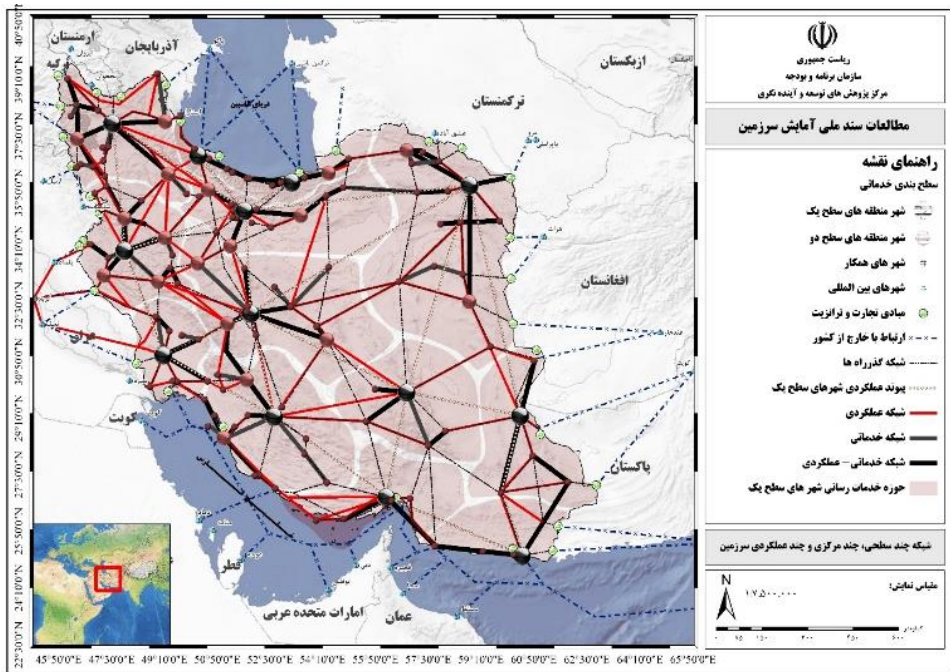
شهر منطقه‌ها به عنوان سطح فضایی جدید برنامه‌ریزی در مقیاسی فراتر از مناطق کلان‌شهری با نقش‌آفرینی در پهنه‌های شمال و جنوب، شرق و غرب و میانه سرزمین، عامل اصلی انسجام و تعادل فضایی در سازمان فضایی سرزمین هستند.

در راستای جلوگیری از تشدید پدید تمرکز در سرزمین و ممانعت از گسترش کالبدی و پراکنده‌رویی مناطق کلان‌شهری، تمرکززدایی از مناطق کلان‌شهری به مهم‌ترین سیاست مدیریت مناطق کلان‌شهری به‌ویژه در شهرهای تهران، اصفهان، کرج، مشهد، رشت، تبریز و شیراز تبدیل شده است. به همین منظور رشد جمعیتی و کالبدی در شهرهای مادر همه مناطق کلان‌شهری کشور محدود شده است.

نظام بهداشت و درمان و آموزش عالی کشور متناسب با سطوح یک و دو نظام سکونتگاهی، خدمات تخصصی سطح یک و دو را در حوزه نفوذ عملکردی این شهرها ارائه می‌کند و با توزیع فضایی مناسبی که صورت گرفته، سازمان مطلوب و متعادلی از خدمات‌رسانی بهداشت و درمان و آموزش عالی در پهنه سرزمین برقرار است.

شبکه پیوسته حمل و نقل ترکیبی و لجستیک متناسب با کانون‌های استقرار فعالیت و جمعیت سازماندهی شده‌اند. مراکز لجستیکی در جهت بهینه‌سازی فرآیندهای زنجیره تأمین و توزیع بار و کاهش هزینه‌ها در سه سطح بین‌المللی، ملی، منطقه‌ای و مراکز لجستیک تخصصی کشاورزی و صنعتی متناسب با الگوی استقرار فعالیت و جمعیت در سرزمین ایجاد شده‌اند. میرجاوه، میلک، ماهیرود، دوغارون، سرخس، اینچه برون، آستارا، بازرگان، سیرانبد، باشماق، خسروی، شلمچه، چابهار، جاسک، بندرعباس، بوشهر، بندر امام خمینی (ره)، بندر امیرآباد و بندر انزلی به‌عنوان دروازه‌های اصلی ارتباطی کشور با شبکه جریان‌های بین‌المللی، برخی از مراکز لجستیک در سطح بین‌المللی هستند.

نقشه ۱۶ - شبکه چند سطحی، چند مرکزی و چند عملکردی^۱

الزامات تحقق و اجرایی شدن سند

ماده ۶ - به منظور استقرار نظام راهبری توسعه سرزمین و استمرار و پویایی مطالعات آمایش و بازنگری دوره‌ای سند (پنج‌ساله) و نظارت بر اجرای سند ملی و استانی، سازمان موظف است، ظرف مدت حداکثر شش ماه، سامانه پایش و ارزیابی توسعه فضایی کشور را تهیه و آماده بهره‌برداری نماید. کلیه دستگاه‌های اجرایی، نهادهای غیردولتی و بخش خصوصی موظف هستند ضمن تکمیل اطلاعات و داده‌های مکانی مستند و موردنیاز سامانه، طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی، توسعه‌ای، سرمایه‌گذاری، تولیدی و مشارکتی خود را قبل از مراحل تصویب و اجرا در سامانه مذکور ثبت نموده و دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین انطباق آن را با اسناد آمایش

۱ - برای مشاهده نسخه رنگی به پیوست شماره ۳ اطلس نقشه‌های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین مصوب شورای عالی آمایش سرزمین / قسمت اول نقشه‌های ملی مراجعه فرمایید.

سرزمین در سطح ملی و استانی بررسی نماید. اجرای این طرح‌ها منوط به نتیجه استعلام از سامانه است.

تبصره ۱- آئین‌نامه و ساز و کار اجرایی این ماده ظرف مدت یک ماه توسط دبیرخانه تهیه و پس از تأیید کمیسیون تخصصی در شورای عالی آمایش سرزمین تصویب خواهد شد.

تبصره ۲- با توجه اینکه جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین مصوب شورای عالی مورخ ۹۹/۵/۲ در تدوین این سند موردتوجه بوده است، لذا ماده ۴ این سند، جایگزین مواد ۳ و ۴ جهت‌گیری‌ها می‌شود.

ماده ۷- سازمان مکلف است مفاد این سند را در تدوین برنامه‌های توسعه منطقه‌ای، برنامه‌های توسعه پنج‌ساله اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و همچنین تنظیم بودجه‌های سالانه لحاظ نماید به‌گونه‌ای که سازمان فضایی مطلوب افق ۱۴۲۴ محقق گردد.

ماده ۸- سازمان موظف است با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط ظرف مدت یک سال نسبت به منطقه‌بندی آمایشی کشور براساس سازمان فضایی مطلوب افق ۱۴۲۴ و تدوین اسناد آمایش منطقه‌ای اقدام نموده و پس از تأیید کمیسیون تخصصی، برای تصویب به شورای عالی ارائه نماید.

ماده ۹- تمامی دستگاه‌های اجرایی ملی و استانی مکلف به رعایت مفاد سند ملی آمایش سرزمین می‌باشند. دستگاه‌های اجرایی مکلف‌اند با هماهنگی کامل با دبیرخانه و در چارچوب بخشنامه‌های ابلاغی دبیرخانه، نسبت به تدوین تمهیدات، دستورالعمل‌ها و یا بخشنامه‌های لازم به منظور اجرای مفاد مرتبط با حوزه مأموریتی خویش، ظرف مدت یک سال پس از تصویب سند اقدام نموده و برای طی مراحل بررسی و تأیید در شورای عالی، به دبیرخانه ارائه نمایند.

ماده ۱۰- وزارت کشور مکلف است با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط نسبت به تدوین لایحه اصلاح قانون تقسیمات سیاسی کشور و اصلاح ضوابط مربوطه با توجه به مفاد سند، ظرف مدت یک سال اقدام نموده و برای بررسی و تأیید به شورای عالی ارائه نماید.

ماده ۱۱- وزارت نیرو مکلف است با همکاری وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان حفاظت محیط‌زیست و سازمان برنامه و بودجه و با توجه به مفاد سند

نسبت به تهیه پیش‌نویس مصوبه آب قابل برنامه‌ریزی، ظرف مدت یک سال و بازنگری آن در دوره‌های حداکثر پنج‌ساله اقدام و برای بررسی به کمیسیون و تصویب به شورای عالی ارائه نماید.

ماده ۱۲ - وزارت جهاد کشاورزی مکلف است با توجه به مفاد سند؛ الگوی کشت ملی و منطقه‌ای را با در نظر گرفتن آب قابل برنامه‌ریزی مصوب ظرف مدت یک سال و بازنگری آن در دوره‌های حداکثر پنج‌ساله اقدام نموده و برای بررسی به کمیسیون تخصصی و تصویب به شورای عالی ارائه نماید.

به منظور پایش تغییرات کاربری اراضی سرزمین، وزارت جهاد کشاورزی مکلف است نسبت به تهیه نقشه‌های کاربری اراضی در سطح ملی به صورت پنج‌ساله اقدام نموده و در اختیار دبیرخانه قرار دهد. همچنین اراضی مستعد (مرغوب) کشاورزی با توجه به یافته‌های مطالعات سند ملی و استانی آمایش، توسط وزارت جهاد کشاورزی و با همکاری سازمان برنامه و بودجه کشور و وزارت نیرو ظرف مدت یک سال تعیین و برای بررسی به کمیسیون تخصصی و تصویب به شورای عالی ارائه نماید.

ماده ۱۳ - وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است با توجه به سند و با همکاری سازمان برنامه و بودجه کشور، وزارت نفت، سازمان حفاظت محیط‌زیست، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت نیرو، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی نسبت به تعیین اولویت‌های صنعتی ملی و استانی اقدام و برای بررسی به کمیسیون و تصویب به شورای عالی ارائه نماید.

ماده ۱۴ - کلیه دستگاه‌های اجرایی، نهادهای عمومی، مؤسسات، شرکت‌ها، بنگاه‌ها و واحدهای صنعتی دولتی و غیردولتی و نیروهای نظامی و انتظامی مکلف‌اند در حوزه‌های جغرافیایی فعالیت‌های خود نسبت به ایفای مسئولیت اجتماعی در قالب حفظ محیط‌زیست، سلامت جامعه و میراث فرهنگی و طبیعی اقدام نمایند.

ماده ۱۵ - دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد تجاری، صنعتی و ویژه اقتصادی مکلف است با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط نسبت به تبیین الگوی توزیع فضایی و محدوده مناطق آزاد و ویژه اقتصادی با توجه به سند ظرف مدت یک سال اقدام و برای بررسی و تصویب به شورای عالی ارائه نماید.

ماده ۱۶ - وزارت راه و شهرسازی مکلف است ظرف مدت شش ماه با همکاری سازمان نسبت به تعیین محدوده هر شهرمنطقه اقدام و برای تصویب به شورای عالی ارائه نماید.

فصل سوم

سند آمایش سرزمین استان سیستان و بلوچستان در افق ۱۴۲۴ مصوب شورای عالی آمایش سرزمین

◀ ابلاغیه سند آمایش سرزمین استان سیستان و بلوچستان در افق ۱۴۲۴ مصوب

شورای عالی آمایش سرزمین به شماره ۷۱۵۰۳۱ مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۲۷

شورای عالی آمایش سرزمین در جلسه مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۱۱، در راستای عمل به تکلیف جزء ۱ بند الف ماده ۲۶ قانون برنامه ششم توسعه کشور و به استناد بند ماده ۳۲ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ مجلس شورای اسلامی) سند آمایش سرزمین شامل سند ملی و اسناد استانی که ممهور به مهر دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین گردیده است را مصوب و مقرر نمود:

۱- از تاریخ ابلاغ این سند، رعایت مفاد آن برای کلیه دستگاه‌های اجرایی کشور الزامی می باشد. شورای عالی آمایش سرزمین به عنوان مرجع استقرار نظام راهبری توسعه سرزمین، مسئولیت نظارت بر حسن اجرای این سند را بر عهده دارد.

- ۲- دبیرخانه شورای اقتصاد و دبیرخانه کمیسیون ماده ۲۳ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) موظف‌اند پیش از بررسی هرگونه پیشنهاد طرح و پروژه، از تطبیق اهداف و جانمایی این طرح‌ها و پروژه‌ها با مفاد این سند اطمینان حاصل نمایند.
- ۳- شورای عالی آمایش سرزمین، در راستای ارتقاء تحقق‌پذیری و اجرای نتایج و سیاست‌گذاری‌های این سند، ترتیبات حقوقی و قانونی لازم را فراهم نماید.
- ۴- دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین، شاخص‌ها و سنجه‌های کمی رصد و پایش تحقق و اجرای نتایج و سیاست‌گذاری‌های این سند را تدوین و پس از طرح و بررسی در کمیسیون تخصصی، در پیوست سند قرار دهند.
- ۵- استانداران و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها مکلف‌اند بلافاصله اسناد آمایش استان‌ها را قبل از مطالعه و اجرای هرگونه طرح یا پروژه‌ای با نتایج و سیاست‌گذاری سند ملی آمایش سرزمین تطبیق دهند.
- ۶- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، کلیه بانک‌های کشور و صندوق توسعه ملی موظف هستند قبل از اعطای تسهیلات و تأمین منابع مالی سرمایه‌گذاری برای اجرای پروژه‌ها، از انطباق آن‌ها با سند آمایش سرزمین اطمینان حاصل نمایند.
- ۷- به‌منظور استقرار نظام راهبردی توسعه سرزمین و اجتناب از هدر رفت منابع کشور، تمامی اسناد توسعه سرزمینی کشور (اعم از طرح‌های راهبردی یا جامع دستگاه‌های اجرایی کشور، طرح‌های جامع شهری و مانند آن) می‌بایست مبتنی بر سیاست‌گذاری‌ها و جهت‌گیری‌های ابلاغی این سند تدوین و یا در صورت تشخیص مغایرت (با هماهنگی با دبیرخانه شوری عالی آمایش سرزمین) موردبازنگری قرار گیرند.
- ۸- ملاحظات امنیتی مدنظر وزارت اطلاعات پس از طی مراحل تصویب، به عنوان پیوست محرمانه سند قرار خواهد گرفت.

« متن سند آمایش سرزمین استان سیستان و بلوچستان در افق ۱۴۲۴ مصوب شورای عالی آمایش سرزمین به شماره ۷۱۵۰۳۱ مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۲۷ ابلاغی رییس شورای عالی آمایش سرزمین

به استناد جزء یک بند الف ماده ۲۶ قانون برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران و ماده ۳۲ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، شورای عالی آمایش سرزمین در جلسه مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۱۱، سند آمایش استان سیستان و بلوچستان در افق ۱۴۲۴ را در دو قسمت راهبردی و اجرایی به شرح زیر تصویب نمود:

ماده ۱- تعاریف و مفاهیم

در این سند اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

شورای عالی: شورای عالی آمایش سرزمین

دبیرخانه: دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

اهداف بنیادین توسعه فضایی استان: اهداف بنیادین غایت خواست‌های جامعه در حوزه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیست‌محیطی بوده که در قالب رویکرد تفکر ارزشی و مبتنی بر ارزش‌ها و آرمان‌های حاکم بر جامعه، احکام و الزامات اسناد فرادست ملی- منطقه‌ای، شناخت قابلیت‌ها و احصاء مسائل جامعه استخراج شده و مبنایی برای طراحی چشم- انداز توسعه استان می‌باشد.

نقش استان در تقسیم کار ملی و منطقه‌ای: نقش استان در تقسیم کار ملی و منطقه‌ای مبتنی بر تحلیل روندها و گرایش‌های پیشین، الزامات اسناد فرادست ملی و منطقه‌ای و بررسی دقیق بر روی منابع، استعدادها و شایستگی‌های بالقوه یا بالفعل و نیز تخصص‌ها و مزیت‌های فعلی یا آتی استان در دو سطح جداگانه ملی و منطقه‌ای (متناسب با شعاع عملکردی هر نقش یا تخصص) شناسایی و تعریف می‌شود.

چشم انداز توسعه استان و مأموریت‌های آن: چشم‌انداز، تصویر آینده مطلوب و دلپذیر یک جامعه بوده که باورپذیری، شفافیت، جذابیت، یکپارچگی، جامعیت و برانگیزانندگی آن، سبب

اجماع، ترغیب و جهت‌دهی به همه نیروهای توسعه در راستای تحقق آن می‌شود. چشم‌انداز توسعه استان مبتنی بر الزامات اسناد فرادست ملی - منطقه‌ای، اهداف بنیادین، عدم قطعیت‌های شناسایی شده، شناخت قابلیت‌ها و احصاء مسائل استان، دیدگاه‌های نخبگان و مقامات ارشد استانی و منبعث شده از نقاط لنگرگاهی (عملکردهای اصلی استان، آوازه یا پرند استان و ...) در چارچوب رویکرد آینده‌نگاری استخراج می‌شود. ماموریت‌های توسعه استان نیز منبعث از سازوکار شناسایی اهداف بنیادین و استخراج چشم‌انداز، بازتاب‌دهنده جهت‌گیری‌ها و تخصص‌های توسعه استان و عرصه‌ها یا قلمروهای اولویت‌دار توسعه استان می‌باشد.

راهبردهای پابرجا: راهبردهای پابرجا راهبردهایی هستند که می‌تواند پاسخگوی آینده‌های متعدد ممکن باشد، بدون آنکه در برخی آینده‌ها، موجب خسارت شدیدی شود. در سند آمایش استان، این راهبردها، راهبردهایی هستند که مبتنی بر کاربست تکنیک سناریونگاری، از بیشترین پابرجایی (ثبات، کارایی و کاربردپذیری) در تمامی سناریوهای مختلف توسعه فضایی استان و زمینه‌سازی تحقق سازمان فضایی افق توسعه یافتگی استان برخوردار هستند.

شکل‌بندی کلان نظام فضایی: شکل‌بندی کلان نظام فضایی یا همان طرح پایه آمایش استان، مبتنی بر راهبردهای پابرجا و استنتاج الزامات فضایی این راهبردها، قلمروهای اصلی و مراکز عمده زیست و فعالیت، شبکه‌های اصلی زیربنایی و کریدورهای ارتباطی و قلمروهای اولویت‌دار توسعه فعالیت و استقرار جمعیت و قلمروهای نامناسب توسعه فعالیت و استقرار جمعیت استان را مشخص می‌نماید.

تخصص‌ها و اولویت‌های توسعه استان: تخصص‌های نواحی (مناطق) استان در قالب گدهای تفصیلی‌تر فعالیت‌ها و عرصه‌های اولویت‌دار توسعه در این نواحی (مناطق) در راستای شکل‌بندی کلان نظام فضایی طرح می‌گردد.

سیاست‌های سرزمینی توسعه بخش‌ها در استان: مجموعه اقدامات و دستورالعمل‌های معینی که در جهت رسیدن به هدف یا اهداف موردنظر در برنامه آمایش استان، در چارچوب‌های راهبردهای مشخص شده تعیین و به اجرا گذاشته می‌شود.

تصویر سازمان فضایی استان در افق توسعه یافتگی: از رویهم گذاری لایه های مختلف شکل بندی الگوی استقرار فعالیت ها، الگوی نظام سکونتگاهی، الگوی نظام خدمات اجتماعی، الگوی نظام خدمات برتر، الگوی شبکه های زیربنایی به همراه لایه های پایه نظیر لایه های پهنه بندی های طبیعی، تقسیمات کشوری و ... تصویر شکل بندی سازمان فضایی استان را شکل می گیرد.

برنامه های اجرایی آمایش استان: مجموعه ای از طرح ها و پروژه های هماهنگ و هم راستا که در چارچوب یک برنامه (بخشی یا سرزمینی) شکل می گیرند و با اجرای آن ها در چارچوب جهت گیری های کلان و روش های اجرایی از پیش اندیشیده شده، هدف های برنامه آمایش استان محقق می شود.

آب قابل برنامه ریزی: سهم آب استان از منابع آب تجدیدپذیر حوضه های آبریز درجه ۲ سی گانه کشور که استان یکی از ذی نفعان آن حوضه آبریز بوده و یا از طریق طرح های انتقال بین حوضه ای، منابع آب به استان منتقل می شود. منابع آب قابل برنامه ریزی شامل منابع متعارف (سطحی و زیرسطحی) و منابع آب غیرمتعارف (پساب و منابع آب شور و لب شور درون سرزمینی و منابع آب نمک زدایی دریا) می باشد.

ماده ۲- سند راهبردی آمایش استان سیستان و بلوچستان به قرار زیر است:

۲-۱- اهداف بنیادین

- یکپارچگی ملی و سرزمینی و تقویت هویت ایرانی- اسلامی؛
- تقویت سرمایه اجتماعی و توانمندسازی جوامع محلی استان؛
- نظام سکونت- فعالیتی متعادل، متوازن و مبتنی بر ظرفیت های محیطی؛
- تحقق نظام متوازن خدمات و توسعه شبکه های زیربنایی درون و برون استانی؛
- خروج از انزوای جغرافیایی استان؛
- حفاظت فعال و بهره برداری منطقی، خردمندانانه و آگاهانه از منابع طبیعی استان؛
- مدیریت بهینه منابع آب و انرژی؛
- تحقق کشاورزی اقتصادی و توانمندسازی بخش کشاورزی استان؛
- تحقق جایگاه استان در شبکه حمل و نقل ملی و بین المللی؛
- ارتقا جایگاه صنعتی و معدنی استان در سطح کشور؛

- بهره‌برداری صحیح از پتانسیل‌های گردشگری استان؛
  - ارتقاء سطح امنیت استان از طریق بکارگیری الزامات دفاعی، امنیتی، پدافند غیرعامل و مدیریت بحران در برنامه‌های توسعه‌ای استان
- ۲-۲ نقش استان در تقسیم کار ملی و منطقه‌ای**
- نقش و وظایف تخصصی استان در تقسیم کار ملی**

کشاورزی

- گیاهان دارویی در شهرستان‌های خاش، دلگان، سراوان، ایرانشهر، زهک و زابل.
- میوه‌های گرمسیری (موز و انبه ...) و نیمه گرمسیری (خرما و ...) و خارج از فصل در شهرستان‌های چابهار، کنارک، سراوان، ایرانشهر، نیکشهر و مهرستان، سرباز، دلگان سیب و سوران.
- محصولات جالیزی در شهرستان‌های زابل، زهک، هامون، هیرمند، نیمروز و دلگان.
- پرورش شتر در شهرستان‌های خاش، زاهدان، دلگان، کنارک، چابهار و نیمروز.

شیلات

- پرورش میگو و تن ماهیان و مروارید در شهرستان‌های چابهار و کنارک.
- تکثیر و صید ماهیان خاویاری در شهرستان‌های زابل، نیمروز، هامون، زهک و هیرمند.

صنعت و معدن

- صنایع فلزات اساسی و محصولات فلزی در شهرستان‌های چابهار و کنارک.
- صنایع ساخت قطعات و تجهیزات خودرو در شهرستان‌های زاهدان و چابهار.
- صنایع دریایی (شناورهای دریایی قطعات و لوازم یدکی آنها و کارخانه تعمیر و اسکراب کشتی) در شهرستان‌های چابهار و کنارک.
- صنایع تبدیلی غذایی و کشاورزی با تاکید بر فرآوری و بسته بندی شیلات و دام (سبک و سنگین) محصولات کشاورزی گرمسیری و نیمه گرمسیری در جهت ارتقای امنیت غذایی کشور در شهرستان‌های چابهار و کنارک، ایرانشهر، زهک، سراوان و زابل.
- صنایع شیمیایی، بهداشتی و دارویی در شهرستان‌های زاهدان و چابهار.
- صنایع کانی‌های فلزی در شهرستان‌های هامون، نیمروز، زاهدان، خاش و ایرانشهر.
- صنایع کانی‌های غیر فلزی در شهرستان‌های زاهدان، خاش، ایرانشهر و میرجاوه.

- صنایع دانش بنیان در شهرستان‌های زاهدان، چابهار، زابل و ایرانشهر.

بازرگانی

- نقش موثر در هدایت جریان‌ها (صادرات و واردات) و تعاملات جهانی با تمرکز بر تجارت، ترانزیت و لجستیک.
- دروازه ورودی به آبهای آزاد و هاب بازرگانی منطقه و ترانزیت در شهرستان چابهار.
- بازرگانی و ارائه خدمات پشتیبان با کشورهای آسیای میانه و افغانستان در شهرستان زابل.
- مناطق آزاد تجاری در شهرستان‌های چابهار، زابل و زهک.
- مناطق ویژه اقتصادی استان در شهرستان‌های سراوان، میرجاوه و سرباز.
- توسعه و تجهیز بازارچه‌های مرزی در شهرستان‌های چابهار، سراوان، سرباز، میرجاوه، زهک، خاش نیمروز و هیرمند.

گردشگری

- گردشگری دریایی در شهرستان‌های چابهار و کنارک.
- گردشگری تاریخی در شهرستان‌های هامون، زهک، سراوان و نیکشهر.
- گردشگری طبیعی در شهرستان‌های زاهدان، چابهار، کنارک و خاش.
- گردشگری سلامت (گردشگری پزشکی) در شهرستان‌های زاهدان، زابل، ایرانشهر و چابهار.
- ورزش‌های ساحلی و آبی در شهرستان‌های چابهار و کنارک.

خدمات برتر

- بیمه با عملکرد فراملی و مشاوران حقوقی در شهرستان چابهار و زابل.
- بورس کالا و انرژی در شهرستان‌های زاهدان، چابهار و زابل.
- پشتیبانی و صدور خدمات فنی و مهندسی، حسابرسی و موسسات بازاریابی در شهرستان‌های زاهدان، چابهار، زابل.
- دارای جایگاه ویژه در زمینه علوم و تکنولوژی و حوزه فن آوری اطلاعات و ارتباطات.

حمل و نقل

- خدمات تخصصی حمل و نقل و تقویت نهادهای حرفه‌ای فعال در زمینه ترانزیت کالا در شهرستان‌های زاهدان، چابهار و زابل.
- حمل و نقل جاده‌ای بین‌المللی منطبق بر بزرگراه آسیایی (AHV۵) در راستای تقویت ارتباطات با کشورهای آسیای میانه و افغانستان در شهرستان‌های زاهدان، خاش، ایرانشهر، نیکشهر، چابهار هامون، نیمروز و زابل.
- حمل و نقل جاده‌ای منطبق بر بزرگراه‌های آسیایی (AH۲) و (AHV۱) در راستای تقویت ارتباطات با کشورهای پاکستان و افغانستان در شهرستان‌های سراوان، ایرانشهر، زاهدان، چابهار، کنارک، نیکشهر، سرباز، زهک، فنوج و دلگان.
- حمل و نقل جاده‌ای منطبق بر کریدور قطری کشور از چابهار به مرکز در راستای تقویت امنیت تجاری و بازرگانی کشور در شهرستان‌های چابهار، نیکشهر، ایرانشهر و بزمان.
- حمل و نقل ریلی منطبق بر محور شرق در راستای تقویت ارتباطات با کشورهای آسیای میانه و افغانستان در شهرستان‌های زاهدان، خاش، ایرانشهر، نیکشهر، چابهار هامون، نیمروز و زابل.
- حمل و نقل ریلی منطبق بر محور قطری کشور از چابهار به مرکز در راستای تقویت امنیت تجاری و بازرگانی کشور در شهرستان‌های چابهار، نیکشهر، ایرانشهر و بزمان.
- حمل و نقل هوایی در شهرستان‌های چابهار، زاهدان و زابل.
- حمل و نقل دریایی در راستای تقویت ارتباطات با کشورهای حاشیه خلیج فارس، شرق آفریقا و آسیا در شهرستان‌های چابهار و کنارک.
- نقش محوری در ارائه خدمات حمل و نقل چندوجهی.

آب

- نمک‌زدایی از آب دریا جهت تامین آب کریدور شرق کشور در شهرستان‌های چابهار و کنارک.
- مدیریت منابع آبی رودخانه‌ها و دریاچه‌های مرزی با تاکید بر دریافت حقبه رود هیرمند از کشور افغانستان در شهرستان‌های زهک، نیمروز و هیرمند.

انرژی

- تامین انرژی بادی و تجهیزات مرتبط با آن با امکان صادرات در شهرستان‌های نیمروز، هیرمند، هامون و زابل.
- تامین انرژی‌های خورشیدی و تجهیزات مرتبط با آن با امکان صادرات در شهرستان‌های نیمروز، زاهدان، میرجاوه، خاش، ایرانشهر و دلگان.
- تامین انرژی‌های زمین‌گرمایی و تجهیزات مرتبط با آن با امکان صادرات در شهرستان‌های خاش و کنارک.

نفت و گاز

- صنایع پتروشیمی و پالایشگاهی در شهرستان‌های چابهار و کنارک.
- تبدیل گاز طبیعی به پلی پروپیلن (GTPP) در شهرستان‌های چابهار و کنارک
- ایجاد زیرساخت و توسعه صادرات گاز در شهرستان سرباز، مهرستان، سراوان و میرجاوه، هیرمند و چابهار.

امنیتی و پدافند غیرعامل

- نقش کلیدی در تامین دفاع مرزی، امنیت ملی و پدافند غیرعامل

نقش و وظایف تخصصی استان در تقسیم کار منطقه‌ای

کشاورزی

- محصولات جالیزی و خارج از فصل در شهرستان‌های زابل، زهک، هامون، هیرمند، نیمروز، سرباز، چابهار، کنارک، سراوان، ایرانشهر، خاش، دلگان، مهرستان، قصرقند و بمپور.
- گیاهان دارویی در شهرستان‌های خاش، سراوان، ایرانشهر و زابل، زهک، هیرمند، هامون، نیمروز، زاهدان، مهرستان، نیکشهر، سرباز و دلگان.
- میوه‌های گرمسیری و نیمه‌گرمسیری در شهرستان‌های ایرانشهر، سیب‌وسوران، فنوج، نیکشهر، قصرقند، دلگان، بمپور، سرباز، مهرستان، چابهار، سراوان و کنارک.
- دامداری سبک و سنگین با محوریت نژادهای بومی در شهرستان‌های نیمروز، هامون، هیرمند، زابل و زهک.

- پرورش شتر در شهرستان‌های خاش، ایرانشهر، میرجاوه، کنارک، چابهار، نیکشهر، دلگان، زاهدان، نیمروز، سراوان، مهرستان، سیب و سوران و بمپور.

شیلات

- آبی‌پروری در آب‌های دور چابهار و کنارک.
- آبی‌پروری در آب‌های داخلی در شهرستان‌های نیکشهر، سرباز، سراوان، سیب و سوران، نیمروز، هامون، هیرمند، زابل، زهک، ایرانشهر، خاش، قصرقند، بمپور.
- پرورش میگو و تن ماهیان و مروارید در شهرستان‌های چابهار و کنارک.
- تکثیر و صید ماهیان خاویاری در شهرستان‌های زابل، نیمروز، زهک، هامون و هیرمند.
- کشاورزی دریایی در شهرستان‌های چابهار و کنارک.
- صید آبزیان کف زی در شهرستان‌های چابهار و کنارک.

صنعت و معدن

- صنایع دریایی (شناورهای دریایی قطعات و لوازم یدکی آنها و کارخانه تعمیر و اسکراب کشتی) در شهرستان‌های چابهار و کنارک.
- صنایع تبدیلی کشاورزی در شهرستان‌های زاهدان، میرجاوه، ایرانشهر، زابل، زهک، چابهار، کنارک، نیکشهر، فنوج، دلگان، سرباز، مهرستان، سیب و سوران، نیمروز، زابل و سراوان.
- صنایع سلولزی در شهرستان‌های کنارک، ایرانشهر، زابل، چابهار و خاش.
- صنایع شیمیایی، بهداشتی و دارویی در شهرستان‌های زاهدان، چابهار، ایرانشهر، زابل و دلگان.
- صنایع تبدیلی و ماشین‌آلات و تجهیزات کشاورزی در شهرستان‌های چابهار، کنارک، ایرانشهر، زاهدان، زابل و زهک.
- صنایع کانی‌های فلزی در شهرستان‌های چابهار، کنارک، سیب‌وسوران، زاهدان، خاش و ایرانشهر.

- صنایع کانی‌های غیر فلزی در شهرستان‌های نیمروز، زاهدان، خاش، ایرانشهر، سراوان، سرباز، نیکشهر، چابهار، کنارک، فنوج، دلگان و میرجاوه.
- بهره‌برداری معدنی (سنگ مس) در شهرستان‌های زاهدان، میرجاوه، خاش و ایرانشهر.
- بهره‌برداری معدنی (آنتیموان) در شهرستان‌های نیمروز، هامون، زاهدان و میرجاوه.
- بهره‌برداری معدنی (سنگ آهک) در شهرستان‌های زاهدان، نیکشهر، ایرانشهر، خاش، سراوان و سرباز.
- سایر معادن (پوزولان، کرومیت، گرانیت، منگنز، سنگ آهن، خاک صنعتی، نقره، طلا) در شهرستان‌های نیمروز، هامون، زاهدان، خاش، ایرانشهر، دلگان، نیکشهر، سرباز، مهرستان، سیب‌وسوران، سراوان و چابهار.

بازرگانی

- خدمات پشتیبان بازرگانی در شهرستان‌های چابهار، کنارک، فنوج، دلگان، قصرقند، بمپور، خاش، ایرانشهر، زاهدان، نیمروز، هامون و زابل.
- مناطق آزاد تجاری در شهرستان‌های چابهار، زابل و زهک.
- مناطق ویژه اقتصادی استان در شهرستان‌های سراوان، میرجاوه و سرباز.

گردشگری

- گردشگری دریایی در شهرستان‌های چابهار و کنارک.
- ورزش‌های ساحلی و آبی در شهرستان‌های چابهار و کنارک.
- گردشگری طبیعی (بوم‌گردی) در شهرستان‌های چابهار، سرباز، کنارک، نیکشهر، نیمروز، هامون، ایرانشهر، فنوج، خاش، میرجاوه، زاهدان، زهک، قصرقند، سراوان و زابل.
- صنایع دستی در شهرستان‌های چابهار، کنارک، زابل، هیرمند، هامون، ایرانشهر، خاش، میرجاوه، زاهدان، سرباز، نیکشهر و سراوان.
- گردشگری تاریخی در شهرستان‌های چابهار، کنارک، زابل، ایرانشهر، خاش، میرجاوه، هامون، زهک، سیب و سوران و سراوان.
- گردشگری سلامت در شهرستان زاهدان، زابل، هیرمند، چابهار، ایرانشهر و سراوان.

خدمات برتر

- بیمه - خدمات مالی - خدمات حقوقی در شهرستان‌های زاهدان، چابهار، ایرانشهر، زابل و سراوان.
- پشتیبانی و صدور خدمات فنی و مهندسی در شهرستان‌های چابهار، ایرانشهر، زاهدان و زابل.

حمل و نقل

- خدمات تخصصی حمل و نقل و انبارداری در شهرستان‌های چابهار، ایرانشهر، خاش، زاهدان، زابل، میرجاوه، سراوان، سرباز، هیرمند و نیکشهر.
- نقش لجستیکی و بازرگانی در شهرستان‌های چابهار، نیکشهر، ایرانشهر، زاهدان، هامون و نیمروز.
- خدمات پشتیبان حمل و نقل (راهوندی) در شهرستان‌های چابهار، نیک شهر، ایرانشهر، خاش، زاهدان، زابل، هامون، نیمروز، هیرمند، میرجاوه، سراوان، قصرقند، بمپور و فنوج.
- حمل و نقل جاده‌ای منطبق بر بزرگراه‌های آسیایی (AH۲) و (AH۱) در راستای تقویت ارتباطات با کشورهای پاکستان و افغانستان در شهرستان‌های سراوان، ایرانشهر، زاهدان، چابهار، کنارک، نیکشهر، سرباز، زهک، فنوج و دلگان.
- حمل و نقل جاده‌ای منطبق بر کریدور قطری کشور از چابهار به مرکز در راستای تقویت امنیت تجاری و بازرگانی کشور در شهرستان‌های چابهار، نیکشهر، ایرانشهر و بزمان.
- حمل و نقل ریلی منطبق بر محور شرق در راستای تقویت ارتباطات با استان‌های شمالی در شهرستان‌های زاهدان، خاش، ایرانشهر، نیکشهر، چابهار، هامون، نیمروز و زابل.
- حمل و نقل ریلی منطبق بر محور قطری کشور از چابهار به مرکز در راستای تقویت امنیت تجاری و بازرگانی کشور در شهرستان‌های چابهار، نیکشهر، ایرانشهر و بزمان.
- حمل و نقل هوایی در شهرستان‌های چابهار، زاهدان، زابل و ایرانشهر.
- حمل و نقل دریایی در راستای تقویت امکان ترانشیپ کالا در بین بنادر داخلی کشور در شهرستان‌های چابهار و کنارک.

آب

- نمک‌زدایی از آب دریا جهت تامین آب کریدور شرق کشور با اولویت مصرف داخلی استان.
- تامین آب و آبرسانی، شبکه آبیاری و زهکش و احداث سد و بندهای ذخیره آب در شهرستان‌های سراوان، زاهدان، خاش، سیب‌وسوران، سرباز، ایرانشهر، بمپور، کنارک، چابهار، نیکشهر و قصرقند و مهرستان.

انرژی

- تامین انرژی بادی و تجهیزات مرتبط با آن در شهرستان‌های زابل، نیمروز، هیرمند، هامون، دلگان، زاهدان، میرجاوه، خاش، ایرانشهر، سراوان و سواحل جنوبی استان.
- تامین انرژی خورشیدی و تجهیزات مرتبط با آن در شهرستان‌های نیمروز، زاهدان، میرجاوه، خاش، ایرانشهر و دلگان.
- تامین انرژی زمین‌گرمایی و تجهیزات مرتبط با آن در شهرستان‌های خاش و کنارک.
- تولید انرژی‌های برق حرارتی در شهرستان‌های سراوان، خاش، زابل، ایرانشهر و زاهدان.
- تولید انرژی‌های ناشی از جزرومد در شهرستان‌های چابهار و کنارک.

امنیتی و پدافند غیرعامل

- نقش اساسی در دفاع و امنیت منطقه و تحقق اهداف پدافند غیرعامل و امنیت ملی

۲-۳ چشم‌انداز توسعه استان

استان سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز ۱۴۲۴ در پرتو کوشش جمعی شهروندان استان به عنوان مردمانی خلاق و پرکار، مشارکت فعال تمامی ذینفعان و بهره‌مندی خردمندانه از تمامی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود به عنوان سرمایه‌های جریان توسعه هوشمند و نوآورانه استان، استانی است با توسعه جامع، امنیت پایدار و همبسته با سرزمین، متناسب با مقتضیات فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی، با هویت اصیل ایرانی-اسلامی، به دور از نگرش‌های سنتی ضد توسعه و ایفاگر نقش سازنده در تعاملات ملی و فراملی، دارای سازمان فضایی متوازن و همگرا با کشور، با تاکید بر حفاظت از محیط‌زیست، بهره‌برداری منطقی از منابع و جایگاه مناسب در شاخص‌های توسعه انسانی و اقتصادی کشور، دروازه تجارت و حلقه اتصال کشورهای آسیای میانه و افغانستان به آب‌های آزاد که با رعایت الزامات و ملاحظات دفاعی، امنیتی و پدافند غیرعامل دارای ویژگی‌های زیر است:

- سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز؛ با بهره‌گیری از ظرفیت‌های بومی و توسعه سرمایه‌های انسانی متخصص و کارآمد، ضمن خلق رفاه و توزیع منصفانه آن در جامعه عاری از نابرابری، گامی موثر در مسیر فقرزدایی و ارتقا امنیت پایدار و تقویت پیوندهای قومی و مذهبی در چارچوب هویت ملی برداشته است.
- سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز؛ برخوردار از شهرهای پررونق، روستاهای آباد و مولد با تاکید بر بازآرایی تعاملات و تمهید ترتیبات توسعه پایدار و متوازن که ضمن توزیع خدمات و زیرساخت‌های هوشمند، سبز و پایدار، در تامین منابع آب و انرژی خودکفا بوده و با صادرات خدمات برتر، دارای زیرساخت‌های همبسته با کشورهای پاکستان و افغانستان به منظور افزایش عمق استراتژیک و امنیت پایدار مبتنی بر تعاملات فی مابین در مرزهای شرقی کشور است.
- سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز؛ زیست‌بومی است پایدار، که با ملاحظات طبیعی و تاب‌آوری زیست‌محیطی، مدیریت صحیح منابع آبی و هدایت فرآیند توسعه، شرایط خشکسالی را تعدیل بخشیده و از طریق نمک زدایی آب دریا، یکی از پشتوانه‌های تضمین دسترسی به منابع آب پایدار برای استان‌های شرقی و مرکزی کشور است.
- سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز؛ دارای بخش کشاورزی پویا متناسب با مقتضیات طبیعی، برخوردار از فناوری‌های نوین و الگوی کشت همساز با محیط در راستای حفاظت و توسعه گونه‌های بومی و توانمند در تولید ثروت و تضمین منافع پایدار بهره برداران بخش‌های زراعت، باغداری، شیلات و دامپروری از طریق تکمیل زنجیره تولید است.
- سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز؛ یکی از بازیگران اصلی اقتصاد جنوب غرب آسیا و بهره‌مند از زیرساخت‌های مجهز حمل‌ونقل و ارتباطات و حلقه اتصال به تجارت جهانی است. بندر چابهار به‌عنوان دروازه ورود به آب‌های آزاد، ضمن ارتقای امنیت تجاری کشور در شرایط خاص، ایفاگر نقش فراملی و رقابت‌پذیر و دارای جایگاه ممتاز در زنجیره حمل‌ونقل بین‌الملل و دروازه تجارت جهانی کشورهای آسیای میانه، افغانستان، روسیه و شمال اروپا با آسیای جنوب شرقی و افریقا است.
- سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز؛ دارای جایگاه مناسب در توسعه صنعتی کشور، برخوردار از طیف متنوعی از صنایع پیشرفته و دانش‌بنیان، میزبان فعالیت‌های صنعتی پایه از جمله صنایع فلزات اساسی، پالایشگاهی، پتروشیمی و صنایع معدنی در مقیاس ملی و فراملی و کانون استقرار صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی، شیلاتی، محصولات

بهداشتی، صنایع غذایی، صنایع شیمیایی و دارویی با رویکرد استقرار صنایع تولیدکننده کالاهای مورد نیاز استان و کشورهای منطقه است.

- سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز؛ بستر همکاری و سرمایه‌گذاری‌های مشترک با کشورهای خارجی، کانون نوین اقتصاد دریاپایه کشور با تاکید بر توسعه سواحل مکران و قطب جدید صادرات انرژی است.

- سیستان و بلوچستان در افق چشم‌انداز؛ از پتانسیل‌های اصلی توسعه گردشگری کشور با تکیه بر ارائه طیف متنوعی از فرصت‌ها و خدمات گردشگری و رقابت‌پذیر در سطح کشورهای منطقه از طریق معرفی سبک نوین گردشگری ایرانی- اسلامی است.

۲-۴ مأموریت‌های توسعه استان

- حفاظت از منابع زیست‌محیطی به منظور پایداری توان‌های اکولوژیک، و قابلیت‌های طبیعی بویژه منابع آب و خاک؛

- تامین آب شرب و کشاورزی مورد نیاز جمعیت و پهنه‌های مناسب کشاورزی؛

- احیای جایگاه و نقش تاریخی و راهبردی منطقه در مسیر راه ابریشم، جاده مروارید و سایر شاه‌راه‌ها و کریدورهای شمالی- جنوبی و شرقی - غربی جهانی و درحوزه اقیانوس هند، درعرصه تجارت جهانی؛

- توسعه و نوین‌سازی فعالیت‌های بازرگانی خارجی و ترانزیت کالا با تاکید بر فعالیت‌ها و تمهیدات لجستیکی؛

- تحدید فعالیت‌های اقتصاد غیررسمی با اصلاح ساختارها و تقویت بخش رسمی اقتصاد استان و ایجاد فرصت‌های شغلی؛

- ارتقای شاخص‌های توسعه انسانی به ویژه در جامعه زنان، کاهش شکاف بین میزان شاخص‌های توسعه انسانی استان با سطح ملی، گسترش عدالت اجتماعی و تعادل فضایی؛

- تقویت پیوندها و مناسبات اقتصادی و تجاری فراملی با بهره‌گیری از موقعیت جغرافیای سیاسی- اقتصادی استان، ارتقا و گسترش کارکردهای فرامرزی استان با تاکید بر حمل و نقل دریایی و خطوط منظم کشتیرانی؛

- تقویت پیوندها و تعامل ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان با سطح ملی، ارتقا نقش و جایگاه استان در کشور؛

- به کارگیری قابلیت‌ها و استعدادهای موجود و ایجاد مزیت‌های جدید در سطح استان به منظور ارتقای نقش و سهم استان در اقتصاد ملی؛
- تقویت و گسترش همگرایی قومی و مراودات و تبادلات فرهنگی مردم استان در سطح استان و با سایر مناطق کشور؛
- ایجاد پیوندهای بهینه منطقه‌ای و استانی با تأکید بر توسعه راه‌های روستایی، راه‌های فرعی و محورهای بین استانی؛
- توسعه زیرساخت‌های ارتباطی تا سطح دسترسی به فناوری‌های 5G، 4G، و 3G برای رشد اقتصادی و ایفای نقش‌های فراملی، تبدیل مکران و چابهار به هاب ارتباطات در مقیاس بین‌المللی؛
- بهره‌برداری مطلوب از توان گردشگری استان در جهت توسعه پایدار به منظور ارتقاء نقش و عملکرد آن در سطوح ملی و جهانی.

۲-۵ راهبردهای پابرجا

- به کارگیری تمهیدات لازم به منظور رفع بی‌اعتمادی و باور تبعیض بین مردم سیستان و بلوچستان؛
- حفظ و ارتقاء ویژگی‌های هویتی و ارزش‌های فرهنگی بومی استان به منظور تقویت وحدت ملی و همگرایی فرهنگی در پیوند با فرهنگ ملی؛
- کاهش آسیب‌های اجتماعی و تأمین امنیت پایدار با گسترش مشارکت عمومی و افزایش نشاط و شادابی در استان؛
- فقرزدایی و تعدیل نابرابری‌های ناحیه‌ای، اجتماعی و اقتصادی در قلمرو استان؛
- ساماندهی حفره‌ها و گسست‌های فضایی (سکونت و فعالیت) استان به منظور توسعه متوازن و متعادل فضایی؛
- تقویت و گسترش خدمات برتر دانش محور در جهت توسعه تعاملات و ارتباطات فراملی؛
- تجهیز فضاها و مراکز شهری و روستایی استان بر مبنای استانداردها و ضوابط خدمات رسانی؛
- ایفای نقش ملی و فراملی استان با تأکید و توجه به مناطق ویژه اقتصادی و قطب‌های ترانزیت کالا در استان؛

- حفاظت از منابع و میراث طبیعی و تعادل‌های زیست‌محیطی استان بویژه ذخیره‌گاه‌های زیستی و اکوسیستم‌های نادر به منظور پایداری توان‌های اکولوژیک؛
- ساماندهی و ارتقاء ظرفیت‌های مقابله با مخاطرات و بلایای محیطی در استان؛
- مدیریت تامین، انتقال و مصرف آب مورد نیاز استان برای شرب، کشاورزی و صنعت؛
- توسعه و تقویت شبکه تأمین و انتقال نیرو و تجهیز استان با استفاده از انرژی‌های نو و پاک و صدور آن به کشورهای همسایه؛
- افزایش بهره‌وری عوامل تولید کشاورزی و دامی؛
- توسعه پایدار و همه‌جانبه و کیفی بخش کشاورزی؛
- بهره‌گیری از موقعیت جغرافیایی استان و گسترش شبکه‌های ارتباطی جاده‌ای، ریلی و دریایی برای دسترسی به مبادی خارجی کشور، بازارهای بین‌المللی و تقویت پیوندها با استان‌های همجوار؛
- تحول در فعالیت‌های صنعتی و معدنی استان بر مبنای توسعه و اقتصاد دانایی‌محور به پشتوانه موقعیت مناسب منطقه‌ای و ذخایر معدنی؛
- توسعه و گسترش گردشگری در استان با ارتقاء نقش و عملکرد آن در سطوح ملی و جهانی به پشتوانه جاذبه‌های منحصر بفرد، تامین زیرساخت‌های مناسب در جهت توسعه آتی استان.

۲-۶ شکل‌بندی کلان نظام فضایی استان (تصویر چشم‌انداز توسعه استان)

قلمروهای اولویت‌دار توسعه فعالیت و استقرار جمعیت

قلمروهای اولویت‌دار استقرار جمعیت

- اولویت اول استقرار جمعیت در منطقه جنوبی استان (لبه ساحلی شهرستان‌های چابهار و کنارک و با تأکید بر منطقه شهری چابهار - تیس - کنارک)؛
- اولویت دوم استقرار جمعیت در کریدور چابهار - پلان - پیشین - راسک - پارود - سرباز و تقویت سکونتگاه‌های مرزی به خصوص در منطقه شمالی با هدف تامین امنیت و امکان تسهیل مراودات بازرگانی؛

- اولویت سوم استقرار جمعیت در منطقه شهری ایرانشهر - محمدان - بمپور، منطقه شهری زابل و تقویت شهرهای سراوان، زابلی، سوران و هیدوج در منطقه شرقی؛
- اولویت چهارم استقرار جمعیت در سکونتگاه‌های راهوندی و متصل‌کننده استان با استان‌های مجاور نظیر سفیدآبه، نصرت آباد، بزمان، گلمورتی، چگرد، کتیج و زرآباد.

قلمروهای اولویت‌دار توسعه فعالیت

قلمروهای اولویت‌دار توسعه فعالیت‌های بخش کشاورزی

زراعت

- اولویت اول توسعه فعالیت‌های زراعی در منطقه شمالی (دشت سیستان) و منطقه جنوبی (دشت باهوکلان نگور، پیرسهراب عورکی)؛
- اولویت دوم توسعه فعالیت‌های زراعی در جنوب غربی منطقه مرکزی (دشت ایراندگان و کارواندر)، در غرب منطقه غربی (دشت ایرانشهر - بمپور، اسپکه و سردگال) و در شمال شرقی منطقه جنوبی (حوضه آبریز رودخانه سرباز شامل دشت پیشین و دشت راسک - سرباز)؛
- اولویت سوم توسعه فعالیت‌های زراعی در منطقه شرقی (دشت سراوان، زابلی و سیب و سوران)، میانه منطقه جنوبی (دشت نیکشهر، ساربوک و قصرقند)؛
- اولویت چهارم توسعه فعالیت‌های زراعی در جنوب غربی منطقه جنوبی (حوضه آبریز رودخانه زرآباد) و غرب منطقه مرکزی (دشت‌های آبخوان، گوهرکوه، کوهین، دومک، لادیز و حصاروئیه).

باغداری

- اولویت اول توسعه باغداری در منطقه جنوبی و در دشت‌های باهوکلان نگور، پیرسهراب عورکی و زرآباد، منطقه شرقی و در دشت سراوان و زابلی و منطقه شمالی (دشت سیستان)؛
- اولویت دوم توسعه باغداری در منطقه شرقی در دشت سیب و سوران، منطقه غربی در دشت جازموریان و منطقه مرکزی در دشت خاش؛
- اولویت سوم توسعه باغداری در منطقه جنوبی در دشت‌های سرباز و قصرقند و نیکشهر؛

شیلات

- اولویت توسعه فعالیت‌های ماهیگیری و توسعه صنایع وابسته در منطقه جنوبی استان در خط ساحلی با تاکید بر بنادر گواتر، پسابندر، بریس، رودیک، گیشاب، رمین، تیس، پزم، گوردیم، بیردف، زرآباد و جد؛
- اولویت توسعه فعالیت‌های آبی‌پروری در منطقه شمالی استان (چاه‌نیمه‌ها) و رودخانه‌های دائمی (منطقه شرقی و جنوبی)؛
- اولویت توسعه مزارع پرورش میگو و تن ماهیان و کشت مروارید در نواحی ساحلی با تاکید بر شرق شهرستان چابهار؛
- اولویت توسعه تولید و تکثیر ماهیان خاویاری در منطقه شمالی استان (چاه نیمه‌ها).
- اولویت توسعه کشاورزی دریایی در منطقه جنوبی استان با تاکید بر نوار ساحلی.

دامداری و دامپروری

- اولویت پرورش شتر در منطقه مرکزی (خاش و زاهدان)، منطقه جنوبی (کنارک، چابهار) و غرب منطقه غربی و شمال منطقه شمالی؛
- اولویت پرورش دام بزرگ در منطقه مرکزی (زاهدان)، منطقه جنوبی (چابهار) و منطقه شمالی؛
- اولویت پرورش دام کوچک در میانه و شرق منطقه جنوبی و میانه منطقه شرقی.
- اولویت استقرار واحدهای کشتارگاه‌های صنعتی در مرزهای شرقی.

قلمروهای اولویت‌دار توسعه فعالیت‌های صنعت

- اولویت توسعه صنایع سنگین، آب‌بر در منطقه جنوبی استان (زون چابهار - تیس - کنارک)؛
- اولویت توسعه صنایع دانش بنیان در منطقه جنوبی و مرکزی استان؛
- اولویت توسعه صنایع بسته‌بندی و پشتیبان کشاورزی در مناطق شمالی و غربی (محور صنعتی بمپور - محمدان - ایرانشهر)؛
- اولویت توسعه صنایع کالاهای مصرفی در منطقه شرقی (محور صنعتی سوران - سراوان - محمدان) و منطقه مرکزی (محور زاهدان - میرجاوه) و منطقه شمالی (ادیمی - زابل - زهک)؛
- اولویت توسعه صنایع فرآوری مواد معدنی (محور صنعتی نوک آباد - خاش، زاهدان، نصرت آباد).

قلمروهای اولویت‌دار توسعه فعالیت‌های بخش معدن

- اولویت اول توسعه فعالیت‌های معدنی نوار نهبندان - ایرانشهر در غرب نصرت آباد با روند شمالی - جنوبی به سمت کورین و غرب خاش؛
- اولویت دوم توسعه فعالیت‌های معدنی در شرق نصرت آباد از چهل کوره به سمت دومک و نهایتاً کوه تفتان به سمت جنوب شرق تا حاشیه غربی دشت تهاب در نزدیکی مرز پاکستان؛
- اولویت سوم توسعه فعالیت‌های معدنی در منطقه غربی و حاشیه شمالی زون مکران شامل نوار ایرانشهر - میناب (شیخ عالی، احمدآباد، اسپکه، بزمان)؛
- اولویت چهارم توسعه فعالیت‌های معدنی در منطقه شرقی زون سراوان و نوار مرزی پیشین تا میرجاوه.

قلمروهای اولویت‌دار توسعه فعالیت‌های بخش خدمات

بازرگانی و لجستیک

- اولویت توسعه فعالیت‌های بندری و لجستیک حمل و نقل در منطقه جنوبی (با تاکید بر بندر چابهار) و منطقه شمالی (با تاکید بر منطقه آزاد سیستان).
- اولویت توسعه فعالیت‌های بازرگانی با تاکید بر بندر چابهار و زابل.
- اولویت توسعه بازارچه‌های مرزی در مناطق شرقی، غربی و مرکزی؛
- اولویت توسعه مناطق ویژه در مناطق شرقی، غربی و مرکزی؛

گردشگری

- اولویت اول توسعه گردشگری در شهرستان‌های چابهار، زاهدان، هامون، کنارک، خاش و زابل؛
- اولویت دوم توسعه گردشگری در شهرستان‌های ایرانشهر، سراوان، نیکشهر سرباز و زهک؛
- اولویت سوم توسعه گردشگری در شهرستان‌های زاهدان، مهرستان، قصرقند، فنوج و نیمروز؛
- اولویت چهارم توسعه گردشگری در شهرستان‌های میرجاوه، هامون، هیرمند، سیب و سوران و دلگان.

بهداشت و سلامت

- اولویت توسعه خدمات تخصصی درمانی در کانون‌های شهری پرجمعیت شامل شهرهای زاهدان، زابل و چابهار؛

- اولویت توسعه خدمات عمومی درمانی در کانون‌های شهری و مراکز منظومه‌های روستایی؛

- اولویت توسعه مراکز بهداشت و سلامت در مراکز مجموعه‌های روستایی؛

قلمروهای نامناسب توسعه فعالیت و استقرار جمعیت

- محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های ناشی از قوانین و مقررات (از جمله حرایم رودخانه‌ها،

حرایم امنیتی- حفاظتی و ...)

قلمروهای نامناسب استقرار جمعیت

- غرب منطقه غربی در دشت هامون جازموریان، رحمت‌آباد، دلگان چاه کیچی و بخش‌های غربی از بزمان سردگال؛

- جنوب شرق منطقه مرکزی در دشت تهلاب؛

- غرب منطقه مرکزی در دشت دق کهورک و شمال غرب منطقه مرکزی در کویر لوت؛

- بخش‌های غربی محدوده شمالی در دشت هامون هیرمند.

قلمروهای نامناسب توسعه فعالیت

قلمروهای دارای محدودیت توسعه فعالیت‌های کشاورزی

- منطقه غربی در دشت ایرانشهر بمپور و اسپکه مسکوتان؛

- شرق منطقه جنوبی در دشت پیشین؛

- جنوب شرق منطقه مرکزی در دشت تهلاب؛

- منطقه شمالی در دشت هامون هیرمند.

قلمروهای دارای محدودیت توسعه فعالیت‌های صنعتی و معدنی

- مناطق حفاظت شده استان شامل گاندو، شیله، پوزک و بیرک؛

- پناهگاه حیات وحش هامون و حوزه جازموریان.

ماده ۳- سند اجرایی آمایش استان سیستان و بلوچستان به قرار زیر است:

۳-۱ تخصص‌ها و اولویت‌های توسعه استان

– زراعت

– در شهرستان‌های چابهار، کنارک، زابل، زهک، هیرمند، هامون، سراوان، سرباز، نیکشهر، ایرانشهر و بمپور.

باغداری

– در شهرستان‌های خاش، زهک، سراوان، دلگان، مهرستان، چابهار، کنارک، هیرمند، قصرقند و فنوج.

شیلات و آبی‌پروری

– در شهرستان‌های چابهار، کنارک، زهک، نیمروز، هیرمند، زابل، ایرانشهر، خاش، سرباز و بمپور.

صنعت

– صنایع دریایی (شناورهای دریایی قطعات و لوازم یدکی آنها و کارخانه تعمیر و اسکراب کشتی) در شهرستان‌های چابهار و کنارک؛

– صنایع پتروشیمی و پالایشگاهی در شهرستان‌های چابهار و کنارک؛

– صنایع فلزات اساسی و محصولات فلزی در شهرستان‌های چابهار و کنارک؛

– صنایع شیمیایی، بهداشتی و دارویی در شهرستان‌های زاهدان، چابهار، ایرانشهر، زابل و دلگان؛

– صنایع کشاورزی و ماشین‌آلات کشاورزی در شهرستان‌های چابهار، کنارک، ایرانشهر، زاهدان، زابل و زهک؛

– صنایع تبدیلی کشاورزی در شهرستان‌های زهک، زابل، نیمروز، زاهدان، میرجاوه، ایرانشهر، سراوان، سیب و سوران، سرباز، نیکشهر، چابهار و کنارک؛

– صنایع کانی‌های فلزی در شهرستان‌های چابهار، کنارک، سیب و سوران، زاهدان، خاش و ایرانشهر؛

– صنایع کانی‌های غیر فلزی در شهرستان‌های نیمروز، زاهدان، خاش، ایرانشهر، سراوان، سرباز، نیکشهر، چابهار، کنارک، فنوج، دلگان و میرجاوه.

معادن

- بهره‌برداری معدنی (سنگ مس) در شهرستان‌های زاهدان، میرجاوه، خاش و ایرانشهر.
- بهره‌برداری معدنی (آنتیموان) در شهرستان‌های نیمروز، هامون، زاهدان و میرجاوه.
- بهره‌برداری معدنی (سنگ آهک) در شهرستان‌های زاهدان، نیکشهر، ایرانشهر، خاش، سراوان و سرباز.
- سایر معادن (پوزولان، کرومیت، گرانیت، منگنز، سنگ آهن، خاک صنعتی، نقره، طلا) در شهرستان‌های نیمروز، هامون، زاهدان، خاش، ایرانشهر، دلگان، نیکشهر، سرباز، مهرستان، سیب‌وسوران، سراوان و چابهار.

بازرگانی

- نقش لجستیکی و بازرگانی در شهرستان‌های چابهار، کنارک، زابل، زهک، زاهدان و میرجاوه؛
- مناطق آزاد تجاری در شهرستان‌های چابهار، زابل و زهک؛
- مناطق ویژه اقتصادی استان در شهرستان‌های سراوان، میرجاوه و سرباز؛
- بازارچه‌های مرزی در شهرستان‌های چابهار، سراوان، سرباز، میرجاوه، زابل، نیمروز و هیرمند.

گردشگری و صنایع دستی

- گردشگری دریایی در شهرستان‌های چابهار و کنارک؛
- گردشگری طبیعی (بوم‌گردی) در شهرستان‌های چابهار، سرباز، کنارک، نیکشهر، نیمروز، هامون، ایرانشهر، فنوج، خاش، میرجاوه، زاهدان و زابل؛
- گردشگری تاریخی در شهرستان‌های چابهار، کنارک، زابل، ایرانشهر، خاش، میرجاوه و سراوان؛
- گردشگری سلامت (گردشگری پزشکی) در شهرستان‌های زاهدان، زابل، ایرانشهر و چابهار؛
- صنایع دستی در شهرستان‌های چابهار، کنارک، زابل، هیرمند، هامون، ایرانشهر، خاش، میرجاوه، زاهدان و سراوان.

خدمات

- خدمات برتر در شهرستان‌های زابل، زاهدان و چابهار؛
- خدمات تخصصی درمانی در کانون‌های شهری پرجمعیت شامل شهرهای زاهدان، زابل و چابهار؛
- خدمات تخصصی حمل‌ونقل و انبارداری در شهرستان‌های چابهار، ایرانشهر، خاش، زاهدان، زابل، میرجاوه، سراوان، سرباز و نیکشهر؛
- خدمات پشتیبان تجارت و بازرگانی در شهرستان‌های چابهار، کنارک، فنوج، دلگان، قصرقند، بمپور، خاش، ایرانشهر، زاهدان، نیمروز، هامون و زابل.

انرژی

- تولید انرژی‌های تجدیدپذیر بادی- خورشیدی در شهرستان‌های زابل، نیمروز، هیرمند، هامون، دلگان، زاهدان، میرجاوه، خاش، ایرانشهر و سراوان؛
- تولید انرژی‌های برق حرارتی با امکان صادرات در شهرستان‌های سراوان، خاش، زابل، ایرانشهر و زاهدان؛
- تولید انرژی‌های ناشی از جزرومد در شهرستان‌های چابهار و کنارک.

تامین آب

- نمک زدایی از آب دریا جهت تامین آب کریدور شرق کشور در شهرستان‌های چابهار و کنارک؛
- احداث سد و بندهای ذخیره آب در شهرستان‌های سراوان، زاهدان، خاش، سیب‌وسوران، سرباز، کنارک، چابهار و مهرستان.

۳-۲ سیاست‌های سرزمینی توسعه بخش‌ها در استان**کشاورزی و دامپروری**

- ارزیابی و قابلیت‌سنجی منابع اراضی و تدقیق آن با طبقه‌بندی اراضی مستعد آبیاری برای زراعت (سالانه و دائمی) و تیپولوژی اراضی جهت تعیین نظام بهره‌برداری مناسب از زمین؛
- تقویت و توسعه امکانات به منظور تولید محصولات کشاورزی با ارزش افزوده بالا و نیاز آبی کمتر در استان؛

- توسعه کمی و کیفی کشت تولیدات کشاورزی نوبرانه، گرمسیری، نیمه گرمسیری و مزیت دار با قابلیت صادرات مانند: خرما، انبه، پاپایا، موز و ..؛
- اصلاح ساختار مصرف آب در بخش کشاورزی استان و رعایت الگوی مناسب کشت با شرایط اکولوژیک مصرف آب در محیط شهری و روستایی استان؛
- سازماندهی نظام مدیریتی کارآمد برای فعالیت ها و بهره برداری های کشاورزی استان با رعایت اصول زیست محیطی و حفاظت آب و خاک؛
- توسعه آبی پروری و شیلات، صیادی و گسترش مجتمع های صنعتی و نیمه صنعتی دام و طیور بنا بر مزیت های بومی و منطقه ای؛
- اعمال مدیریت بهینه در بهره برداری از منابع پایه و منابع زیست بومی به ویژه مدیریت بهره برداری از مراتع.

صنعت و معدن

- گسترش و تقویت زمینه ها و امکانات مورد نیاز برای توسعه صنعتی در راستای توسعه درون زای استان؛
- ارتقاء سطح مدیریت صنعتی استان و انجام اقدامات و فعالیت های ضروری برای بهینه سازی، نوسازی و اصلاحات مورد نیاز در ساختار صنعت استان؛
- ارتقاء سطح کارآمدی و گسترش سامانه های اطلاع رسانی در بخش صنعت به منظور دستیابی و استفاده مؤثر سرمایه گذاران و کارآفرینان؛
- برقراری ارتباط و تعامل واحدهای صنعتی با مراکز دانشگاهی و پارکهای علم و فن آوری و به کارگیری فن آوری نوین و پیشرفته در صنایع عمده؛
- ساماندهی صنایع استان برای رقابت پذیری، کاهش ریسک سرمایه گذاری، ارتقای بهره وری و ایجاد ارزش افزوده؛
- توسعه و استقرار صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی در نقاط مستعد، امکان توسعه صنایع تبدیلی شیلات و صنایع دریایی در نوار ساحلی استان و توسعه و حمایت کارآمد از صنایع دستی؛

- پیش‌بینی پهنه‌های جدید و سازگار با شرایط زیست محیطی استان برای شکل‌گیری قطب‌های نوین توسعه صنعتی و استقرار صنایع مادر و بزرگ؛
- گسترش صنایع بومی و زود بازده روستایی در مناطق محروم استان با اولویت مناطق با خطر تخلیه جمعیتی؛
- ارتقاء جایگاه صنایع دستی با حمایت از تولید و فروش (از طریق ایجاد بازارچه و شهرک صنایع دستی)؛
- بهره‌گیری بهینه و مطلوب از موقعیت ویژه معدنی استان و توسعه اکتشافات در این زمینه و نیز افزایش ظرفیت بهره‌برداری از معادن موجود؛
- ایجاد زمینه‌های مناسب به منظور راه‌اندازی و افزایش فرآوری مواد معدنی.

نظام سکونتگاهی

- تجهیز نقاط شهری استان به خدمات برتر بر مبنای سطح عملکردی و وظایف محوله در برنامه آمایش استان؛
- تدوین الگوهای شهرسازی متناسب با ویژگی‌های فرهنگی و اقلیمی استان؛
- ایجاد زمینه‌های لازم برای نگهداشت جمعیت در روستاها، متناسب با توان‌های محیطی، با بهره‌گیری از منابع طبیعی و ظرفیت زیست بوم‌ها؛
- تقویت و تجهیز کانون‌های زیست استان (شهرها و روستاها) به عنوان مراکز و پایگاه‌های مقاومت در برابر بیابان‌زایی و کویر؛
- تجهیز مناسب مراکز برتر روستایی برای ایفای نقش محوله در هر سطح از فضاها و روستایی.
- توجه خاص به توسعه مبتنی بر منافع و شرایط محلی و بومی در مناطق مرزی
- تقویت ارتباطات و پیوندهای اقتصادی-اجتماعی مناطق با مناطق داخلی کشور و مقابله با انزوا در مناطق

بازرگانی

- ایجاد زمینه‌ها و شرایط لازم به منظور توسعه فعالیت‌های تجارتي و بازرگانی بین‌المللی در منطقه آزاد تجاری چابهار در هم‌جواری با آب‌های آزاد؛

- بهره‌گیری و به‌کارگیری روش‌های نوین بازاریابی و تقویت پیوند با بازارهای داخلی و خارجی؛
- توسعه و تقویت فعالیت‌های تجاری و بازرگانی در مناطق ویژه اقتصادی و مبادی مرزی استان؛
- راه‌اندازی فعالیت‌های تجاری و بازرگانی، کسب و کار، و سرمایه‌گذاری‌های خرد و کوچک مقیاس به منظور تشویق و توسعه پوی‌های کارآفرینی با اولویت مراکز روستایی و عشایری استان؛
- ساماندهی شبکه مبادلاتی مناسب و متوازن بین نقاط مختلف استان (شهر و روستا) و امکان توسعه و تقویت آن با بازارهای خارجی و بین‌المللی؛
- ارتقاء مهارت‌های شغلی متناسب با نیازهای بازار کار.

گردشگری

- توسعه صنعت گردشگری استان با اتکا به گسترش و تقویت توریسم دریایی، اکوتوریسم و ظرفیت‌های با ارزش تاریخی و فرهنگی استان؛
- فراهم نمودن شرایط لازم به منظور سرمایه‌گذاری و تجهیز قطب‌ها، محورها و مراکز گردشگری استان؛
- حفظ و صیانت و استفاده بهینه از هنرهای سنتی و صنایع دستی و بومی استان؛
- ساماندهی و تأمین فضای مناسب سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و رفع مشکلات و موانع جذب گردشگران داخلی و خارجی به استان؛
- کاربرد فناوری اطلاعات در صنعت گردشگری استان و توسعه و تجهیز مراکز و خدمات راهبندی.

فن آوری و اطلاعات

- پوشش کامل نسل‌های جدید شبکه تلفن همراه در نقاط شهری و ۹۰ درصد روستاهای بیشتر از ۲۰ خانوار؛
- توسعه و تقویت شبکه فیبر نوری در سطح استان و کارگیری فن‌آوری‌های پیشرفته در زمینه استفاده مطلوب از شبکه سراسری فیبر نوری؛
- توسعه و تقویت سامانه‌ها و تجهیزات فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در سطوح مختلف تشکیلات اداری، صنعتی، آموزشی، فرهنگی، خدمات و بازرگانی، تولید در استان؛

- ایجاد تمهیدات لازم به منظور توسعه فرهنگ و آموزش فن آوری اطلاعات در میان آحاد مردم.

بهداشت و درمان

- توزیع متعادل و متناسب خدمات درمانی در سطح نقاط شهری و روستایی استان؛
- گسترش ارائه خدمات درمانی و توانبخشی تخصصی و فوق تخصصی در استان.

حمل و نقل شبکه زیر بنایی و انرژی

- بهسازی و ارتقاء کیفیت محورهای ترانزیتی و مبادی مرزی استان با تأکید بر تقویت و تجهیز کریدورهای بین المللی استان؛
- توسعه و تقویت محور شمال به جنوب و شرق به غربی استان به منظور ارتباط منسجم با مناطق مرکزی کشور و مبادی خارجی؛
- تقویت و تجهیز شبکه راه‌های درون استانی؛
- توسعه و تقویت شبکه ریلی استان؛
- اتصال شبکه زیربنایی و زیرساختی مراکز صنعتی و معدنی استان به یکدیگر؛
- توسعه و تقویت شبکه حمل و نقل هوایی (فرودگاهی) استان به منظور ایفای نقش‌های پیش‌بینی شده در برنامه آمایش استان؛
- تأمین و تقویت زیرساخت‌های مورد نیاز در زمینه تخلیه و توزیع کالا با توجه به موقعیت استان در عرصه ملی و بین المللی؛
- توسعه و تقویت و افزایش ظرفیت تولید نیروگاه‌های برق استان؛
- توسعه و تقویت شبکه انتقال گاز در سطح استان و امکان صادرات آن به خارج از کشور؛
- به کارگیری تدابیر لازم به منظور استفاده مطلوب و حداکثری از انرژی‌های نو با تأکید بر انرژی خورشیدی، باد، امواج در مناطق مستعد استان؛
- گسترش و تقویت مراکز سوخت رسانی در مراکز جمعیت و فعالیت استان؛
- توسعه مطلوب و منطقی استحصال و توزیع آب در استان به منظور استفاده بهینه از منابع موجود با بهره‌گیری از دانش بومی و مشارکت‌های مردمی در این زمینه.

اجتماعی فرهنگی

- بهره‌وری مطلوب و کارآمد از احساسات ملی و اسلامی اقوام و مذاهب مناطق مختلف استان در جهت تحکیم وحدت ملی و روابط فراملی؛
- ایجاد تمهیدات و امکانات لازم به منظور توسعه اجتماعی و گسترش و مشارکت مدنی آحاد مردم؛
- تلاش همه‌جانبه و حداکثری به منظور جلوگیری از ازدیاد و گسترش جرم و جنایت، اعتیاد، فروش مواد مخدر و نیز تامین امنیت درکریدورهای حمل و نقل در استان؛
- ایجاد زمینه‌های برابر مشارکت جمعی اقوام و گروه‌های مذهبی در حل مشکلات استان و تحقق مردم مدار به جای توسعه دولت محور؛
- توزیع عادلانه درآمد و ثروت و خدمات در سطح استان با هدف رفع نابرابری های اجتماعی، فرهنگی و ...

آموزش

- ایجاد شرایط و امکانات لازم برای بهره‌مندی کامل جمعیت لازم التعلیم از آموزش ابتدایی تا پایان متوسطه؛
- فراهم نمودن تسهیلات مورد نیاز برای دسترسی افزون‌تر به سطوح مختلف دوره‌های آموزشی عمومی و تخصصی؛
- تأمین امکانات و شرایط بهینه برای رشد و توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در جهت پاسخگویی به نیازهای تخصصی توسعه در استان؛
- انجام اقدامات فراگیر برای آموزش نیروی کار در استان؛
- توسعه و تقویت مؤسسات علمی، پژوهشی و فن‌آوری «پارک‌های علم و فن‌آوری و سایر مراکز تحقیقاتی و پژوهشی» در زمینه‌های عمده فعالیتی و اقتصادی استان؛
- ایجاد ارتباط کارا و ثمربخش بین پیکره اجرایی و تولیدی و اقتصادی استان با مراکز دانشگاهی و آموزش عالی استان؛
- استقرار و توزیع متعادل مؤسسات آموزش عالی در سطح استان.

سیاسی - اداری

- تجهیز و ارتقاء کارآمدی و کیفی نیروی انسانی شاغل در ادارات دولتی؛
- اعمال نظارت مؤثر و کارا بر انجام امور اجرایی در استان؛
- ایجاد شرایط و امکانات لازم به منظور تحقق شبکه دولت الکترونیکی؛
- توسعه، تقویت و ساماندهی تشکل‌های مردمی و شبکه‌های مدنی در استان؛
- تحقق مشارکت فعال و مؤثر آحاد جامعه در مراحل تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت در استان.

۳-۳ تصویر سازمان فضایی استان در افق توسعه‌یافتگی

تخصص‌های اصلی مناطق برنامه‌ریزی و الگوی استقرار فعالیت‌ها در استان
مناطق مستعد توسعه زیرساخت‌ها

- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای) بزرگراه‌های آسیایی (5VAH) در محور سفیدآبه- زاهدان- خاش- ایرانشهر- نیکشهر- چابهار؛
- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای) بزرگراه‌های آسیایی (7AH) در محور زرنج- زهک- زابل- زاهدان؛
- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای) بزرگراه‌های آسیایی (2AH) در محور میرجاوه- زاهدان- نصرت‌آباد؛
- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای) بزرگراه ساحلی در محور زرآباد- کنارک- چابهار؛
- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای) بزرگراه قطری در محور سراوان- زابلی- ایرانشهر- بمپور- بزمان؛
- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای) راه اصلی درجه یک در محور پیشین- قصرقند- نیکشهر- بنت- فنوج؛
- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای) راه اصلی درجه یک در محور کوهک- سراوان؛
- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (ریلی) در محور زاهدان- زابل- زرنج؛
- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (ریلی) در محور زاهدان- ایرانشهر- چابهار؛
- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (ریلی) در محور زاهدان- سفیدآبه؛

- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (ریلی) در محور ایرانشهر- بزمان - بم؛
- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (هوایی) در فرودگاه بین‌المللی چابهار؛
- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (هوایی) در فرودگاه زابل؛
- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (هوایی) در فرودگاه سراوان؛
- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (دریایی) در بندر بین‌المللی چابهار؛
- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (دریایی) در بنادر تجاری کنارک، تنگ و بریس؛
- توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل (دریایی) در بنادر صیادی گواتر، پسابندر، رودیک، گیشاب، رمین، تیس، پزم، گوردیم، بیردف، زرایاد و جد؛
- توسعه زیرساخت‌های پشتیبان حمل و نقل (راهوندی) در شهرستان‌های چابهار، نیک شهر، ایرانشهر، خاش، زاهدان، زابل، هامون، نیمروز، هیرمند، میرجاوه، سراوان، قصرقند، بمپور و فنوج؛
- توسعه زیرساخت‌های فیبر نوری در پهنه جنوبی و مرکزی استان؛
- توسعه خدمات پشتیبان تولید و لجستیک (انبارداری، سردخانه و...) در شهرستان‌های چابهار، ایرانشهر، خاش، زاهدان، زابل، هامون، میرجاوه، سراوان، مهرستان، فنوج سرباز و نیکشهر؛
- توسعه زیرساخت‌های تولید انرژی‌های بادی- خورشیدی در شهرستان‌های نیمروز، هیرمند، هامون، زابل، خاش، میرجاوه و زاهدان؛
- توسعه زیرساخت‌های تولید انرژی‌های برق حرارتی در شهرستان‌های چابهار، کنارک، سیب‌وسوران، سراوان، خاش، زابل، بمپور، ایرانشهر و زاهدان؛
- توسعه زیرساخت‌ها و تاسیسات گازرسانی در کلیه شهرستان‌های استان؛
- توسعه زیرساخت‌های صادرات گاز در شهرستان سرباز، مهرستان، سراوان و میرجاوه؛
- توسعه زیرساخت‌های آبرسانی، شبکه آبیاری و زهکش و احداث سد و بندهای ذخیره آب در شهرستان‌های سراوان، زاهدان، خاش، سیب‌وسوران، سرباز، ایرانشهر، بمپور، کنارک، چابهار و مهرستان؛

مناطق مستعد توسعه شهری و روستایی

- توسعه سکونتگاه های شهری در پهنه جنوبی استان با تاکید بر منطقه شهری چابهار - تیس - کنارک.
- توسعه سکونتگاه های شهری در پهنه مرکزی و شمالی استان با تاکید بر منطقه شهری ایرانشهر - محمدان - بمپور، منطقه شهری زابل و تقویت شهرهای سراوان، زابلی، سوران و هیدوج.
- توسعه سکونتگاه های شهری راهبندی و متصل کننده استان با استان های مجاور در کانون های شهری سفیدآبه، نصرت آباد، بزمان، گلمورتی، چگرد، کتیج و زرآباد.
- توسعه سکونتگاه های شهری مرزی و متصل کننده استان با کشورهای افغانستان و پاکستان در کانون های شهری دوست محمد، زهک، میرجاوه، جالق، کوهک، پیشین و ریمدان.
- ساماندهی حاشیه نشینی در پیرامون شهرهای چابهار، ایرانشهر، زاهدان و زابل.
- توانمندسازی و جلوگیری از تخلیه روستاهای مرزی در پهنه شرقی استان با تاکید بر منطقه سیستان و منطقه دشتیاری.

مناطق مستعد توسعه فعالیت های کشاورزی

- توسعه فعالیت های کشاورزی (زارعت) در شهرستان های چابهار، کنارک، زابل، زهک، هیرمند، هامون، سراوان، سرباز، نیکشهر، ایرانشهر و بمپور.
- توسعه فعالیت های کشاورزی (باغداری) در شهرستان های خاش، زهک، سراوان، دلگان، مهرستان، چابهار، کنارک، هیرمند، قصرقند و فنوج.
- توسعه فعالیت های کشاورزی (گلخانه ای) در شهرستان های سراوان، سیب و سوران، مهرستان، ایرانشهر، بمپور، دلگان، خاش، میرجاوه، چابهار و کنارک.
- توسعه فعالیت های کشاورزی (تولید محصولات گرمسیری و نیمه گرمسیری) در شهرستان های ایرانشهر، سیب و سوران، فنوج، نیکشهر، قصرقند، دلگان، بمپور، سرباز، مهرستان، چابهار، سراوان و کنارک.
- توسعه فعالیت های کشاورزی (گیاهان دارویی) در شهرستان های خاش، دلگان، سراوان، ایرانشهر، بمپور، زاهدان، مهرستان و زابل.

- توسعه فعالیت های کشاورزی (دامداری اعم از دام سنگین و سبک) در شهرستان های نیمروز، هامون، هیرمند، زابل و زهک.
- توسعه فعالیت های کشاورزی (دامداری به ویژه شتر) در شهرستان های خاش، زاهدان، دلگان، کنارک، چابهار، میرجاوه، ایرانشهر، بمپور، نیکشهر و نیمروز.
- توسعه فعالیت های کشاورزی دریایی در شهرستان های چابهار و کنارک.
- توسعه فعالیت های آبی پروری، پرورش میگو و تن ماهیان و مروارید در شهرستان های چابهار و کنارک.

مناطق مستعد توسعه فعالیت های صنعتی و معدنی

- توسعه صنایع دریایی (شناورهای دریایی قطعات و لوازم یدکی آنها و کارخانه تعمیر و اسکراب کشتی) در شهرستان های چابهار و کنارک.
- توسعه صنایع پتروشیمی و پالایشگاهی در شهرستان های چابهار و کنارک.
- توسعه صنایع فلزات اساسی و محصولات فلزی در شهرستان های چابهار و کنارک.
- توسعه صنایع شیمیایی، بهداشتی و دارویی در شهرستان های زاهدان، چابهار، ایرانشهر، زابل و دلگان.
- توسعه صنایع کشاورزی و ماشین آلات کشاورزی در شهرستان های چابهار، کنارک، ایرانشهر، زاهدان، زابل و زهک.
- توسعه صنایع تبدیلی کشاورزی در شهرستان های زهک، زابل، نیمروز، زاهدان، میرجاوه، ایرانشهر، سراوان، سیب و سوران، سرباز، نیکشهر، چابهار و کنارک.
- توسعه صنایع کانی های فلزی در شهرستان های چابهار، کنارک، سیب و سوران، زاهدان، خاش و ایرانشهر.
- توسعه صنایع کانی های غیر فلزی در شهرستان های نیمروز، زاهدان، خاش، ایرانشهر، سراوان، سرباز، نیکشهر، چابهار، کنارک فنوج، دلگان و میرجاوه.
- بهره برداری معدنی (سنگ مس) در شهرستان های زاهدان، میرجاوه، خاش و ایرانشهر.
- بهره برداری معدنی (آنتیموان) در شهرستان های نیمروز، هامون، زاهدان و میرجاوه.

- بهره‌برداری معدنی (سنگ آهگ) در شهرستان‌های زاهدان، نیکشهر، ایرانشهر، خاش، سراوان و سرباز.
- سایر معادن (پوزولان، کرومیت، گرانیت، منگنز، سنگ آهن، خاک صنعتی، نقره، طلا) در شهرستان‌های نیمروز، هامون، زاهدان، خاش، ایرانشهر، دلگان، نیکشهر، سرباز، مهرستان، سیب‌وسوران، سراوان و چابهار.

مناطق مستعد توسعه خدمات و بازرگانی

- توسعه بندر بین‌المللی چابهار به عنوان هاب تجارت و بازرگانی.
- توسعه بنادر بریس و تنگ به عنوان بنادر کوچک - چند عملکردی.
- توسعه و ایجاد مناطق آزاد تجاری در شهرستان‌های چابهار، زابل و زهک.
- توسعه و ایجاد مناطق ویژه اقتصادی استان در شهرستان‌های سراوان، میرجاوه و سرباز.
- توسعه و ساماندهی بازارچه‌های مرزی در شهرستان‌های چابهار، سراوان، سرباز، میرجاوه، زابل، نیمروز و هیرمند.

مناطق مستعد توسعه فعالیت‌های گردشگری

- گردشگری تاریخی در شهرستان‌های چابهار، کنارک، زابل، ایرانشهر، خاش، میرجاوه و سراوان.
- گردشگری فرهنگی در شهرستان‌های ایرانشهر، زاهدان، زابل، هیرمند، مهرستان، سراوان، چابهار و کنارک.
- گردشگری سلامت در شهرستان‌های زاهدان، زابل، ایرانشهر و چابهار.
- گردشگری طبیعی (بوم‌گردی) در شهرستان‌های چابهار، سرباز، کنارک، نیکشهر، نیمروز، هامون، ایرانشهر، فنوج، خاش، میرجاوه، زاهدان، زابل.
- گردشگری ساحلی در شهرستان‌های چابهار و کنارک.

الگوی استقرار و نظام سلسله مراتبی مراکز سکونتگاهی

سلسله مراتب نظام سکونتگاه های شهری:

- سطح یک (شهرهای بزرگ) مشتمل بر شهرهای زاهدان، چابهار، ایرانشهر و زابل.
- سطح دو (شهرهای میانی بزرگ) مشتمل بر شهرهای خاش، سراوان، نیکشهر و کنارک.
- سطح سه (شهرهای میانی متوسط) مشتمل بر شهرهای قصرقند، بزمان، دوست محمد، پیشین، زابلی، میرجاوه، زهک، نگور، فنوج، زرآباد، جالق، سوران، تیس، رامشار و بمپور.
- سطح چهار (شهرهای کوچک) مشتمل بر شهرهای راسک، سرباز، نصرت آباد، بنجار، ادیمی، محمدآباد، گلمورتی، بنت، محمدان، گشت، سفیدابه، کوهک، محمدی، نوک آباد، پسکوه، شهرک علی اکبر، اسپکه، بریس، کتیج و بندرتنگ.
- سطح پنج (روستا-شهرها) مشتمل بر هیدوچ، سیرکان، مسکوتان، جکیگور، آشار، درکس، پارود، اسفندک، چگرد، ساریوک، چانف، قاسم آباد، شهرک سرچنگل، ریگ ملک، قرقری، گلوگاه، قایم آباد، پلان، ده رئیس، شیرآباد، جزینک، تلنگ و پزم تیاب.

سلسله مراتب نظام سکونتگاه های روستایی:

- سطح یک ۳۵ منظومه روستایی.
- سطح دو ۹۶ مجموعه روستایی.
- سطح سه ۳۵۳ حوزه روستایی.
- ۲۲ آبادی مستقل.

الگوی توزیع خدمات اجتماعی در سطح مناطق

فرهنگی و ورزشی

- توسعه و ایجاد مراکز فرهنگی و ورزشی در کانونهای روستایی با اولویت مراکز مجموعه و حوزه روستایی.
- توسعه و ایجاد مراکز فرهنگی و ورزشی در کانونهای شهری استان با محوریت شهرهای سطح یک.
- توسعه و ایجاد مجموعه ورزش های آبی در شهرستانهای چابهار و کنارک.
- توسعه و ایجاد دهکدههای ورزشی در منطقههای برنامه ریزی شمالی، شرقی، غربی و مرکزی.

درمانی

- توسعه خدمات تخصصی درمانی در کانون‌های شهری پرجمعیت شامل شهرهای زاهدان، زابل و چابهار.
- توسعه خدمات عمومی درمانی در کانون‌های شهری و مراکز منظومه‌های روستایی.
- توسعه مراکز بهداشت و سلامت در مراکز مجموعه‌های روستایی.
- توسعه مراکز گردشگری سلامت (گردشگری پزشکی) در شهرستان‌های زاهدان، زابل، ایرانشهر و چابهار.

آموزش عالی

- توسعه آموزش عالی با تاکید بر جذب دانشجوی خارجی در دانشگاه‌های سیستان و بلوچستان، زابل، چابهار و دانشگاه علوم پزشکی ایرانشهر، زابل و زاهدان.
- توسعه و احداث مراکز آموزش عالی مهارت محور در مراکز مناطق برنامه‌ریزی.
- توسعه مرکز اقیانوس شناسی و دریانوردی در چابهار.
- توسعه مرکز مطالعات کویرزدایی در دانشگاه زابل و سیستان و بلوچستان.
- توسعه مرکز تحقیقات تولید انرژی‌های نوین در زابل و زاهدان.
- توسعه مرکز تحقیقات نمک زدایی از آب دریا در چابهار و کنارک.
- توسعه مرکز آموزش عالی پزشکی در زاهدان، ایرانشهر و زابل.
- توسعه مرکز تحقیقات علوم زمین در خاش و زاهدان.
- توسعه و ایجاد پارک علم و فناوری در چابهار و زاهدان.

سازمان فضایی شبکه‌های اصلی زیربنایی

حمل و نقل زمینی

- بزرگراه‌های آسیایی (5VAH) در محور سفیدآبه- زاهدان- خاش- ایرانشهر- نیکشهر- چابهار، (7VAH) در محور زرنج- زهک- زابل- زاهدان، (2AH) در محور میرجاوه- زاهدان- نصرت‌آباد و بزرگراه ساحلی در محور زرآباد- کنارک- چابهار و بزرگراه قطری در محور سراوان- زابلی- ایرانشهر- بمپور- بزمان.

- راه‌های اصلی درجه یک در محور پیشین- قصرقند- نیکشهر- بنت- فنوج- کتیج، محور کوهک- سراوان، چابهار- پلان- ریمدان، محور چابهار- بریس- پسابندر، محور فنوج- بنت- زرآباد، محور چابهار- نگور- درکس- جکیگور- راسک- پارود- سرباز- ایرانشهر، محور سرباز- زابلی، محور خاش- گشت- سراوان- جالق، محور نوک‌آباد- شیرآباد- بزمان- گلمورتی- بمپور، محور خاش- میرجاوه و محور سفیدآبه- زابل- دوست محمد.
- شبکه ریلی محور سفیدآبه- زاهدان- خاش، محور ایرانشهر- چابهار، محور زاهدان- زابل- زرنج، محور نصرت‌آباد- زاهدان- میرجاوه و محور بزمان- ایرانشهر- زابلی- سراوان- کوهک.

حمل و نقل هوایی

- فرودگاه‌های بین‌المللی با کارکرد فراملی در زاهدان و چابهار.
- فرودگاه‌های داخلی با کارکرد ملی در زابل، ایرانشهر و کنارک.
- فرودگاه‌های داخلی با کارکرد منطقه‌ای در خاش و سراوان.

حمل و دریایی

- بندر بازرگانی سطح یک با عملکرد فراملی در چابهار.
- بندر چندمنظوره سطح دو در بریس، کنارک، پزم، تنگ و پسابندر.
- بندر صیادی سطح سه در گوآتر، زرآباد، گوردیم، بیردف، تیس، جد، گیشاب، رمین، رودیک،

ماده ۴- برنامه‌های اجرایی آمایش استان سیستان و بلوچستان به قرار زیر است:

سرمایه اجتماعی

- برنامه توسعه مشارکت، تعهد و اعتماد اجتماعی
- برنامه توسعه منابع انسانی و توانمندسازی اقشار آسیب‌پذیر
- برنامه کنترل آسیب‌های اجتماعی
- برنامه توسعه و ساماندهی اشتغال

بازرگانی

- برنامه توسعه و گسترش تجارب مدرن و تجارت الکترونیک و فراهم سازی زیرساخت ها و تسهیلات مرتبط
- برنامه حمایت از تسهیل و توسعه تجارت داخلی و خارجی و تنظیم قوانین و مقررات مورد نیاز
- برنامه توسعه و ساماندهی پایانه های مرزی

صنعت و معدن

- برنامه ایجاد، توسعه، تجهیز و تکمیل زیرساخت ها، فضاها و تسهیلات مرتبط با صنایع
- برنامه توسعه، تکمیل و تجهیز زنجیره ها، خوشه ها، تعاونی ها و واحدهای فعال و نیمه فعال صنعتی
- برنامه توسعه و گسترش خدمات پشتیبان تولید صنعتی و معدنی
- برنامه ارتقای بهره وری معادن (شناسایی قابلیت های معدنی جدید، جذب فناوری های نوین و ...)

کشاورزی و امنیت غذایی

- برنامه توسعه و توانمندسازی تعاونی ها، تشکل های و بهره برداران کشاورزی
- برنامه آبخیزداری و حفاظت خاک
- مقابله با بیابان زایی
- برنامه بهبود بهره وری آب و اصلاح الگوی کشت
- برنامه توسعه مکانیزاسیون کشاورزی
- برنامه تکمیل و توسعه زنجیره های ارزش محصولات کشاورزی
- برنامه بهینه سازی بهره برداری تولید و فرآوری آبزیان
- برنامه افزایش محصولات باغی و زراعی با تاکید بر محصولات دارای مزیت نسبی استان
- برنامه توسعه کشت و فرآوری گیاهان دارویی
- برنامه توسعه کشت گلخانه ای
- برنامه توسعه پرورش دام و طیور

آب

- برنامه تأمین آب از منابع متعارف و نامتعارف
- برنامه بهسازی و توسعه تأسیسات آب و فاضلاب و بازچرخانی آب

محیط زیست و منابع طبیعی

- برنامه آبخیزداری و آبخوانداری
- برنامه حفاظت خاک
- برنامه آبخیزداری و آبخوانداری

انرژی

- برنامه تأمین انرژی
- برنامه توسعه انرژی‌های نوین و تجدیدپذیر

حمل و نقل

- برنامه ارتقاء ایمنی حمل و نقل
- برنامه توسعه حمل و نقل چند وجهی
- برنامه توسعه خدمات لجستیکی حمل و نقل

نظام سکونتگاهی و توزیع فضایی جمعیت

- برنامه تعادل بخشی فضایی سکونتگاه‌ها
- برنامه ساماندهی کالبدی- فضایی سکونتگاه‌ها (شهری و روستایی)
- برنامه تاب‌آوری و توانمندسازی چند وجهی قلمروها (شهرستانها، شهرها و روستاها)

دفاعی، امنیتی و پدافند غیر عامل

- برنامه ایجاد، توسعه، تکمیل و تجهیز زیرساخت‌ها، امکانات و تسهیلات مرتبط با مدیریت

بحران

- برنامه هدایت، راهبری، پایش و شناسایی تهدیدات و مصون‌سازی و کاهش آسیب‌پذیری مردم، زیرساخت‌ها و کانون‌های جمعیت و فعالیت و استمرار خدمات ضروری (از طریق رعایت اصول، الزامات و ملاحظات دفاعی، امنیتی و پدافند غیر عامل)
- برنامه جامع پدافند غیر عامل و مدیریت بحران

- برنامه توسعه زیرساخت‌های لازم مدیریت بحران (متناسب با نقش استان در پشتیبانی از استان‌های مجاور در مواقع بحران)
- برنامه خروج تدریجی مراکز خطرزای غیرشهری از نقاط مسکونی
- برنامه اشراف، صیانت، مقابله، تحلیل و بررسی، معماری و مهندسی و هم‌افزایی اطلاعاتی و امنیتی در مسائل و اهداف راهبردی وزارت اطلاعات در محیط امنیت ملی
- برنامه ارتقاء امنیت پایدار، فراگیر و هوشمند مناطق مرزی مبتنی بر نقش مردم و فناوری اطلاعات و صیانت از توسعه و کارکردهای سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی قانونی در مرزها

فرهنگ و هنر

- برنامه تقویت و حفظ آداب و رسوم و سنن فرهنگی
- برنامه توسعه زیرساخت‌ها و تجهیز فضاهای فرهنگی - هنری

گردشگری

- برنامه توسعه زیرساخت‌ها و تأسیسات و خدمات مرتبط با گردشگری
- برنامه بازاریابی و تبلیغات جاذبه‌ها و فعالیت‌های گردشگری
- برنامه توسعه و ساماندهی صنایع دستی

آموزش، علم و فناوری

- برنامه ایجاد، توسعه و تجهیز زیرساخت‌های پارک علم و فناوری، ایستگاه‌های تحقیقاتی و مراکز رشد
- برنامه توسعه و ساماندهی زیرساخت‌های آموزشی

ارتباطات و فناوری اطلاعات

- توسعه زیرساخت‌های ارتباطی تا سطح دسترسی به فناوری های 4G، 5G و 3G.
- ارتقای امنیت فضای تبادل اطلاعات.

بهداشت و درمان

- برنامه توسعه زیرساخت‌های بهداشتی - درمانی

تربیت بدنی

- برنامه توسعه خدمات و تجهیز فضاهای ورزشی

اقتصاد و سرمایه‌گذاری

- برنامه تسهیل و جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی و جلب مشارکت‌ها
- ماده ۵-** تمامی دستگاه‌های اجرایی ملی و استانی مکلف به رعایت مفاد این سند می‌باشند.
- ماده ۶-** کلیه فعالیت‌های تعریف شده در بخش‌های مختلف این سند باید به گونه‌ای باشد که مجموع نیازها و مصارف آبی آن‌ها محدود به سقف آب قابل برنامه‌ریزی استان در چارچوب پانزدهمین مصوبه شورای عالی آب در حوضه‌های آبریز درجه ۲ - که توسط وزارت نیرو ابلاغ می‌گردد - باشد. وزارت نیرو مکلف است آب قابل برنامه‌ریزی به‌هنگام شده را در دوره‌های زمانی ۵ ساله بازنگری و به تفکیک بخش‌های مختلف مصرف و حوضه‌های آبریز درجه ۲، به استان‌ها ابلاغ نماید.
- ماده ۷-** سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان موظف است، گزارش عملکرد سالانه تحقق این سند را در پایان هر سال به دبیرخانه ارسال نموده و دبیرخانه نیز گزارشی از میزان تحقق پذیری اسناد آمایش همه استان‌ها را به شورای عالی ارائه می‌دهد.
- ماده ۸-** سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان موظف است تمهیدات لازم به منظور تحقق‌پذیری سند و هم‌چنین مطالعات آمایش استان در سطح استان را فراهم آورد.
- ماده ۹-** سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان موظف است به منظور تحقق عملیاتی سند؛ پیوند بین این سند با مطالعات آبی در سطح استان و برنامه‌های بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت از جمله بودجه سنواتی در استان را با تعامل و همکاری سازمان برنامه و بودجه کشور برقرار نماید.
- ماده ۱۰-** سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان موظف است حداکثر ظرف مدت یکسال، سند آمایش استان را بر اساس سند ملی آمایش سرزمین بازنگری، بروزرسانی و اسناد مربوطه را به دبیرخانه ارسال نماید.

پیوست: نقشه‌های سند آمایش استان سیستان و بلوچستان^۱

۱ - برای مشاهده نسخه رنگی به پیوست شماره ۳ اطلس نقشه‌های سند ملی و استان سیستان و بلوچستان آمایش سرزمین مصوب شورای عالی آمایش سرزمین / قسمت دوم نقشه‌های استان مراجعه فرمایید.

فصل چهارم

سند توسعه

منطقه ساحلی مکران ۱۴۲۴

مصوب شورای عالی آمایش سرزمین

◀◀ ابلاغیه سند توسعه منطقه ساحلی مکران مصوبه شماره ۶۵۹۴۲ مورخ ۱۳۹۹/۲/۲۰ دبیر شورای آمایش سرزمین و رییس سازمان برنامه و بودجه کشور شورای عالی آمایش سرزمین

◀◀ سند توسعه منطقه ساحلی مکران

ماده ۱ - تعاریف و مفاهیم

در این سند اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

- شورای عالی: شورای عالی آمایش سرزمین
- دبیرخانه: دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین
- منطقه ساحلی مکران: مشتمل بر ۴ شهرستان چابهار، جاسک، سیریک، کنارک و میناب در دو استان سیستان و بلوچستان و هرمزگان.

ماده ۲ - چشم‌انداز بلندمدت (منشور توسعه فضایی) عبارت است از:

- منطقه مکران دارای قطب توسعه جاسک به عنوان بندر و پایگاه نیروی دریایی، هاب گاز، نفت و انرژی و منطقه آزاد تجاری صنعتی چابهار به عنوان بندر آزاد و اسکله‌های با ظرفیت ایجاد مناطق صنعتی و حمل‌ونقل بین‌المللی است.
- توسعه این منطقه نمی‌تواند بدون مشارکت اجتماعات محلی چه از نظر اجتماعی و فرهنگی و چه از نظر استراتژیک به پایداری برسد. در غیر این صورت ایجاد واحدها و پروژه‌های بزرگ صنعتی و تجاری بدون مشارکت مردم محلی می‌تواند به بُروز مشکلات اجتماعی، فقر و نابرابری منتهی شود.
- توسعه اجتماعات محلی از طریق آموزش‌های پایه و فنی و حرفه‌ای و همچنین بالا بردن سطح آموزش عالی می‌تواند میزان مشارکت‌جویی جامعه مدنی را در توسعه آتی منطقه افزایش دهد.
- منطقه مکران ظرفیت ایجاد انواع صنایع پتروشیمی، فولاد و صنایع بزرگ را دارد و می‌تواند زمینه‌ی گسترده تولید و صادرات مجدد را فراهم سازد. در نهایت توسعه برون‌زا که محتاج تجهیز منابع و سرمایه‌گذاری ملی و بین‌المللی است، عامل مهمی در توسعه منطقه مکران به شمار می‌آید.
- توسعه درون‌زا و برون‌زا به عنوان مکمل یکدیگر می‌تواند توسعه متوازن و پایدار منطقه را رقم بزند.
- توسعه منطقه ساحلی مکران توسعه‌ای شبه برون‌زاست که تلفیقی از توسعه درون‌زا و برون‌زا و با پیشرانی توسعه منطقه‌ای برون‌زا است که به همراه توسعه درون‌زای منطبق با ظرفیت‌ها و مزیت‌های منطقه‌ی مکران و اجتماعات محلی و از محل سرریز آن به انجام می‌رسد.
- توسعه برون‌زای منطقه‌ای بر اساس تجارت بین‌المللی، حمل‌ونقل بین‌المللی، تولید و صادرات فولاد، پتروشیمی و صنایع متوسط و بزرگ تجهیز منابع ملی و بین‌المللی خواهد بود.

- توسعه درون‌زای منطقه‌ای بر اساس، گردشگری، شیلات، کشاورزی، دامداری و دریانوردی و فرآوری وابسته به شیلات و کشاورزی، تجهیز منابع و دارایی‌های محلی و کمک‌های دولتی، توسعه اجتماعی- فرهنگی و نهادسازی‌های منطقه‌ای استوار خواهد بود.

- امر یکپارچه توسعه منطقه ساحلی مکران توسعه شبه برون‌زا است که با گرایش به توسعه دریا محور و بر پایه توسعه متوازن با پیشرانی توسعه برون‌زا و به همراه توسعه درون‌زا، می‌تواند چهره‌ی توسعه منطقه ساحلی مکران را تغییر داده و در تقسیم‌کار ملی نقش مهمی در توسعه سرزمینی ایران بازی کند.

ماده ۳- اهداف توسعه فضایی منطقه ساحلی مکران عبارتند از:

- رقابت‌پذیری ارتقاء یافته سرزمینی و فرا سرزمینی

- حکمروایی انسجام بخش و یکپارچه منطقه‌ای در راستای مأموریت‌های محلی، ملی و فراملی

- شبکه‌های عملکردی- کالبدی هم‌پارانه درون منطقه‌ای در پیوند و اتصال با فضای سرزمینی و فرا سرزمینی

- توسعه فضایی پایدار، یکپارچه و تاب‌آور در برابر تنش‌های محیطی و قلمروی

- اقتصاد سبز، متنوع و پایدار دریا محور، مبتنی بر جذب سرمایه‌های بیرونی و درونی

- تشخیص و خودآگاهی بهبود یافته منطقه‌ای در راستای هم پیوندی و یکپارچگی اجتماعی

- کاهش فقر درآمدی و قابلیت (چندبُعدی) و تحقق عدالت

ماده ۴- راهبردهای توسعه منطقه ساحلی مکران عبارتند از:

- ترویج و تقویت الگوها و فعالیت‌های توسعه‌ای دریا محور (marine economy)

مبتنی بر اقتصاد آبی (blue economy)

- اتصال‌پذیری و ارتباط‌پذیری عملکردی و کارکردی منطقه در قالب شبکه‌های ملی و فراملی (خروج از کنار افتادگی جغرافیایی نسبت به سرزمین) به‌منظور بهره‌گیری بیشینه از فضای جریان‌های جهانی
- برقراری پیوندهای امن‌کننده فراملی با تأکید بر محورهای ساحلی و فرا منطقه‌ای
- اولویت‌بخشی به توسعه مبتنی بر بنادر (PDS) از طریق تعیین عرصه‌های دارای اولویت توسعه بندرگاهی (PPDA)
- توسعه چند سطحی و شبکه‌ای به موازات نوار ساحلی در چارچوب ظرفیت بُرد پهنه‌های ساحلی
- شکل‌دهی به شبکه‌ها و کریدورهای دریایی ملی و فراملی به مرکزیت مکران
- اولویت‌دهی به کشاورزی مبتنی بر اقلیم و محدودیت‌های منابع آب (محصولات گرمسیری و شور و رزی)
- توسعه متمرکز کریدوری به محوریت بزرگراه ساحلی
- توسعه تاب‌آور مبتنی بر تنش و فقر آبی و حوادث طبیعی منطقه‌ای و برقراری شیوه‌های نوین فعالیت و تأمین زیرساخت
- بسیج منابع ملی و بین‌المللی در پیوند با منابع محلی در راستای اقتصاد مولد و بالنده
- تنوع‌بخشی به ساختار اقتصادی با تکیه بر دارایی‌های درونی منطقه و پتانسیل‌های بیرونی
- توسعه و تجهیز شبکه‌های یکپارچه گردشگری طبیعی (بوم‌گردی)
- انسجام‌بخشی به مراکز زیست و فعالیت کوچک و پراکنده (به‌ویژه در نوار ساحلی) در غالب منظومه‌های سکونت‌گاهی در پیوند با مراکز بزرگ حامی
- برقراری طیف (پیوستار) زمانی از سبک سازماندهی (مدیریت تراکم‌زدا) به حکمروایی غیرمتمرکز
- برقراری شبکه‌های هم‌پیوند و همکار به محوریت کانون‌های توسعه در دو استان سیستان و بلوچستان و هرمزگان
- تقویت سازوکارهای شفافیت و پاسخگویی نهادهای منطقه‌ای و محلی

- ارتقای بهره‌وری در بخش‌های متنوع فعالیتی با تأکید بر اقتصاد دریا محور
- اتصال جامعه محلی به فضای رقابت منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای از طریق هویت برنامه‌دار
- افزایش کیفیت زندگی و جذابیت منطقه برای سکونت، فعالیت و سرمایه‌گذاری با اولویت کانون‌های اصلی توسعه
- اولویت‌بخشی بر توسعه خوشه‌ای و تکمیل زنجیره‌های تولید
- شکل‌دهی به مناطق یادگیری (Learning Region) باهدف درون‌زا و نهادینه کردن توسعه
- ارتقای آوازه‌ی منطقه در فضاهای ملی و فراملی مبتنی بر رویکردهای برندسازی مکان (Place Branding)
- ارتقاء برابری و دربرگیرندگی اجتماعی فرآیندهای توسعه
- بهبود شاخص امنیت غذایی با تأکید بر منابع قابل استطاعت، قابل دسترس و باکیفیت
- توزیع فضایی عادلانه فرصت‌ها و خدمات زیرساختی با تأکید بر شبکه‌های پشتیبان به محوریت کانون‌های توسعه
- توانمندسازی اجتماعات محلی و آموزش نیاز مبنای توسعه محور
- تقویت سرمایه‌های اجتماعی پیوندی و شکل‌دهی به شبکه‌های همکاری جامعه بومی در کسب‌وکار
- مشارکت‌پذیری و توانمندسازی اجتماعات محلی در فرآیندهای توسعه
- ظرفیت‌سازی سرمایه‌های انسانی (HDI) جهت بهبود فقر قابلیت و چندبعدی
- ماده ۵- سیاست‌های توسعه منطقه ساحلی مکران به تفکیک راهبردها عبارتند از:
- توسعه چند سطحی و شبکه‌ای به موازات نوار ساحلی در چارچوب ظرفیت برد پهنه‌های ساحلی
- اولویت‌دهی به کشاورزی مبتنی بر اقلیم و محدودیت‌های منابع آب (محصولات گرمسیری و شور و رزی)

- توسعه متمرکز کریدوری به محوریت بزرگراه ساحلی
- توسعه تاب‌آور مبتنی بر تنش و فقر آبی و حوادث طبیعی منطقه‌ای و برقراری شیوه‌های نوین فعالیت و تأمین زیرساخت
- برقراری پیوندهای امن‌کننده فراملی با تأکید بر محورهای ساحلی و فرا منطقه‌ای
- ترویج و تقویت الگوها و فعالیت‌های توسعه‌ای دریا محور (marine economy) مبتنی بر اقتصاد آبی (blue economy)
- بسیج منابع ملی و بین‌المللی در پیوند با منابع محلی در راستای اقتصاد مولد و بالنده
- تنوع‌بخشی به ساختار اقتصادی با تکیه بر دارایی‌های درونی منطقه و پتانسیل‌های بیرونی
- توسعه و تجهیز شبکه‌های یکپارچه گردشگری طبیعی (بوم‌گردی)
- شکل‌دهی به شبکه‌ها و کریدورهای دریایی ملی و فراملی به مرکزیت مکران
- انسجام بخش به مراکز زیست و فعالیت کوچک و پراکنده (به‌ویژه در نوار ساحلی) در غالب منظومه‌های سکونت‌گاهی در پیوند با مراکز بزرگ حامی
- اتصال‌پذیری و ارتباط‌پذیری عملکردی و کارکردی منطقه در قالب شبکه‌های ملی و فراملی (خروج از کنار افتادگی جغرافیایی)
- نسبت به سرزمین (به‌منظور بهره‌گیری بیشینه از فضای جریان‌های جهانی)
- توسعه شبکه‌ای- کریدوری به مرکزیت قطب‌های چابهار- کنارک، جاسک و میناب
- برقراری طیف زمانی از سبک سازماندهی مدیریت تمرکز زدا به حکمروایی غیرمتمرکز
- برقراری شبکه‌های هم‌پیوند و همکار به محوریت کانون‌های توسعه
- تقویت سازوکارهای شفافیت و پاسخگویی نهادهای منطقه‌ای و محلی
- ارتقای بهره‌وری در بخش‌های متنوع فعالیتی با تأکید بر اقتصاد دریا محور
- افزایش کیفیت زندگی و جذابیت منطقه برای سکونت، فعالیت و سرمایه‌گذاری با اولویت کانون‌های اصلی توسعه
- اولویت‌بخشی بر توسعه خوشه‌ای و تکمیل زنجیره‌های تولید

- شکل دهی به مناطق یادگیری (Learning Region) با هدف درون‌زا و نهادینه کردن توسعه
  - اولویت‌بخشی به توسعه مبتنی بر بنادر (PDS) از طریق تعیین عرصه‌های دارای اولویت توسعه بندرگاهی
  - ارتقای آوازه منطقه در فضاهاى ملی و فراملی مبتنی بر رویکردهای برند سازی مکان
  - ارتقاء برابری و دربرگیرندگی اجتماعی فرآیندهای توسعه
  - بهبود شاخص امنیت غذایی با تأکید بر منابع قابل استطاعت، قابل دسترس و باکیفیت
  - توزیع فضایی عادلانه فرصت‌ها و خدمات زیرساختی با تأکید بر شبکه‌های پشتیبان به محوریت کانون‌های توسعه
  - توانمندسازی اجتماعات محلی و آموزش نیازمبنا (need based) و توسعه محور
  - تقویت سرمایه‌های اجتماعی پیوندی و شکل‌دهی به شبکه‌های همکاری جامعه بومی در کسب‌وکار
  - مشارکت‌پذیری و توانمندسازی اجتماعات محلی در فرآیندهای توسعه
  - اتصال جامعه محلی به فضای رقابت منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای از طریق هویت برنامه‌دار
- ماده ۶- فعالیت‌های ۱۲ گانه قابل استقرار و پروژه‌های پیشرو در توسعه فضایی منطقه ساحلی مکران به شرح زیر عبارتند از:
- صنایع آب‌بر و انرژی‌بر (تولید مواد و فرآورده‌های نفتی و شیمیایی به اضافه "تولید فولاد پایه")
  - صنایع تولید- ساخت نیروبر (اشتغال بومی وابسته به دریا و سرزمین و بدون قید مکان) شیلات و ماهیگیری
  - فعالیت‌های تأمین امنیت سرزمین و دفاعی (اداره امور عمومی و دفاع)
  - بازرگانی و خدمات پشتیبان آن (واسطه‌گری‌های مالی و بیمه، بانکداری و حسابرسی و مشاوره)

- حمل و نقل و انبارداری و خدمات پشتیبان (لجستیک بندرگاهی - خدمات پشتیبان بازرگانی و واسطه‌گری مالی)
- صنایع فرآوری، نگهداری و تبدیلی کشاورزی و شیلات
- عمده‌فروشی و خرده‌فروشی (کسب و کار، خرید و تجارت) و بازرگانی
- گردشگری طبیعی با محوریت دریا (اکو توریسم)
- گردشگری رویدادهای تخصصی بین‌المللی
- استخراج معادن و ساخت محصولات کانی فلزی و غیرفلزی
- کشاورزی، باغداری (خرما و محصولات گرمسیری) و شیلات
- تولید انرژی‌های تجدید پذیر، تأمین آب پایدار و تصفیه فاضلاب

ماده ۷- تمامی دستگاه‌های اجرایی ملی و استانی مکلفند با هماهنگی سازمان برنامه و بودجه، نسبت به عملیاتی نمودن مفاد سند و لحاظ آن در راهبردها، سیاست‌ها، فعالیت‌ها و اقدامات خود در قالب برنامه‌های اجرایی و اعتبارات آن دستگاه اقدام نمایند.

ماده ۸- دستگاه‌های اجرایی مکلفند بر اساس سند توسعه منطقه ساحلی مکران، برنامه‌های جامع و اجرایی دستگاه مربوطه را تهیه و پس از هماهنگی با سازمان برنامه و بودجه کشور، از محل اعتبارات بودجه‌های سنواتی نسبت به انجام مطالعات و اجرای پروژه‌های مصوب با اولویت مشارکت عمومی - خصوصی اقدام نمایند.

فصل پنجم

سیاست‌ها و ضوابط اجرایی آمایش آموزش
عالی در عرصه سلامت و آموزش عالی در ج.ا.ا.
مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی

« سیاست‌ها و ضوابط اجرایی حاکم بر آمایش آموزش عالی در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۴/۱۲/۱۸ مصوبه شماره ۷۴۱۸/۹۵/دش مورخ ۱۳۹۵/۴/۲۷ شورای عالی انقلاب فرهنگی^۱ »

مصوبه « سیاست‌ها و ضوابط اجرایی حاکم بر آمایش آموزش عالی در جمهوری اسلامی ایران » که در جلسه ۷۷۶ مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۱۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی و بنا به پیشنهاد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بر اساس مصوبه مورخ ۱۳۹۴/۱۱/۲۷ ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور به تصویب رسیده است، به شرح ذیل برای اجرا ابلاغ می‌شود:

ماده ۱ - بر اساس قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و در راستای اجرای بند (۷۸) سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه کشور، بندهای ۲ و ۵ سیاست‌های کلی نظام علم و فناوری ابلاغی مقام معظم رهبری و به منظور تحقق شاخص‌های چشم اندازی نقشه جامع علمی کشور مرتبط با آمایش آموزش عالی و راهبردهای کلان «نقشه جامع علمی کشور» و سیاست‌های اجرایی مصوب ذیل آن و همچنین توزیع عادلانه منابع، ایجاد فرصت‌های برابر، توزیع مأموریت آموزش نیروی انسانی متخصص مورد نیاز، استفاده از مزیت‌های منطقه‌ای، کاهش تمرکز و جلوگیری از تجمع امکانات، مشارکت دانشگاه‌ها در

۱ - شماره انتشار: ۲۰۷۹۲ تاریخ روزنامه رسمی: ۱۳۹۵/۵/۵

تصمیم‌گیری و موضوعات ملی و فرااستانی، نظام آموزش عالی کشور از نظر آمایش سرزمینی به ۱۰ کلان منطقه به شرح زیر تقسیم می‌شود:

۱ - منطقه ۱ - تهران و البرز: شامل دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، الزهرا " (س)، صنعتی شریف، علامه طباطبایی، صنعتی خواجه نصیرالدین طوسی، تربیت مدرس، صنعتی امیر کبیر، علم و صنعت، هنر، خوارزمی.

۲ - منطقه ۲ - گیلان، مازندران و گلستان: شامل دانشگاه‌های گلستان، گنبد کاووس، علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، مازندران، علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری، تخصصی فناوری‌های نوین آمل، صنعتی بابل، علم و فناوری مازندران، گیلان، دانشکده آزادشهر.

۳ - منطقه ۳ - اردبیل، آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی و زنجان: شامل دانشگاه‌های تبریز، بناب، مراغه، شهید مدنی آذربایجان، صنعتی سهند، هنر اسلامی تبریز، ارومیه، صنعتی ارومیه، زنجان، محقق اردبیلی، تحصیلات تکمیلی علوم پایه زنجان.

۴ - منطقه ۴ - همدان، مرکزی، قزوین و قم: شامل دانشگاه‌های بین‌المللی امام خمینی (ره)، بوعلی سینا، ملایر، سید جمال الدین اسدآبادی، صنعتی همدان، اراک، تفرش، صنعتی اراک، حضرت معصومه (س)، صنعتی قم، قم.

۵ - منطقه ۵ - کردستان، کرمانشاه، لرستان و ایلام: شامل دانشگاه‌های کردستان، رازی، صنعتی کرمانشاه، ایلام، لرستان، آیت الله العظمی بروجردی.

۶ - منطقه ۶ - یزد، اصفهان و چهارمحال و بختیاری: شامل دانشگاه‌های یزد، صنعتی اصفهان، اصفهان، هنر اصفهان، کاشان، شهرکرد، آیت الله حائری، اردکان، دانشکده فنی و مهندسی گلپایگان، دانشکده ریاضی و کامپیوتر خوانسار.

۷ - منطقه ۷ - بوشهر، فارس و کهگیلویه و بویراحمد: شامل دانشگاه‌های شیراز، سلمان فارسی، صنعتی شیراز، هنر شیراز، فسا، جهرم، یاسوج، دانشکده فنی و مهندسی لار، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی داراب (انفکاک).

۸ - منطقه ۸ - هرمزگان، کرمان و سیستان و بلوچستان: شامل دانشگاه‌های شهید باهنر کرمان، صنعتی سیرجان، تحصیلات تکمیلی صنعتی و تکنولوژی پیشرفته، جیرفت، ولیعصر رفسنجان، هرمزگان، سیستان و بلوچستان، زابل، دریانوردی و علوم دریایی چابهار، ولایت ایرانشهر، مجتمع آموزش عالی بم، دانشکده علوم انسانی در دانشگاه (اصولی) نرجس رفسنجان.

۹ - منطقه ۹: خراسان شمالی، خراسان رضوی، خراسان جنوبی و سمنان: شامل دانشگاه‌های دامغان، شاهرود، گرمسار، سمنان، بجنورد، فردوسی مشهد، نیشابور، فنی و

مهندسی فناوری های نوین قوچان، تربت حیدریه، حکیم سبزواری، بیرجند، صنعتی بیرجند، کوثر بجنورد، بزرگمهر قائنات، دانشکده فنی و مهندسی گلپهار، دانشکده کشاورزی و دامپروزی تربت جام، دانشکده کشاورزی شیروان، فرزنانگان سمنان (ویژه دختران)، دانشکده فنی و مهندسی (فناوری های نوین) سبزواری.

۱۰ - منطقه ۱۰ - خوزستان: شامل دانشگاه های شهید چمران اهواز، صنعتی چندی شاپور دزفول، خلیج فارس، صنعتی خاتم الانبیاء بهبهان، صنعتی شهدای هویزه، علوم و فنون دریایی خرمشهر، کشاورزی و منابع طبیعی رامین.

تبصره ۱ - وضعیت دانشگاه های پیام نور، علمی - کاربردی و فرهنگیان متناسب با سیاست های این مصوبه، حسب مورد با پیشنهاد وزارت ذی ربط تعیین و به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی خواهد رسید.

تبصره ۲ - تغییر در حوزه و تعداد مناطق با پیشنهاد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی خواهد بود.

ماده ۲ - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موظف است به منظور بهبود ساختار مدیریت و تصمیم گیری در نظام آموزش عالی و تقویت اختیارات مؤسسات آموزش عالی مناطق مذکور در ماده ۱، طرح مدیریت هر منطقه را در چارچوب مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی اجرا نماید.

ماده ۳ - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به منظور ساماندهی به واحدهای آموزش عالی، می تواند مؤسسات آموزش عالی را تجمیع و ادغام کند، به نحوی که پاسخ گوی نیازهای منطقه ای و منجر به کاهش هزینه های سربار و ارتقای کیفی خدمات شود.

ماده ۴ - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موظف است به منظور ارتقای کیفیت علمی و فرهنگی، پاسخگویی به نیازهای منطقه ای و ملی و حمایت ویژه از مؤسسات برتر، طرح رتبه بندی و اعتبار سنجی مؤسسات آموزش عالی کشور را تهیه و پس از تصویب در ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور، به اجرا درآورد و نتایج اجرای آن را به اطلاع عموم برساند.

ماده ۵ - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موظف است به منظور پاسخگویی به نیازهای گوناگون کشور در بخش های مختلف، طرح مأموریت گرایی مؤسسات آموزش عالی را با توجه به سطوح عملکردی بین المللی، ملی، منطقه ای و خاص تدوین کند و پس از تصویب به اجرا درآورد.

ماده ۶ - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به منظور هماهنگی و ایجاد روند یکسان جذب دانشجو در مؤسسات آموزش عالی، طرح جامع نظام پذیرش و سنجش آموزش عالی را در کلیه زیر نظام‌های آموزشی تدوین کند و به تصویب مرجع ذی ربط می‌رساند.

ماده ۷ - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به منظور توجه ویژه به آموزش‌های مهارتی و تأمین و تجهیز زیرساخت‌های مورد نیاز، با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت آموزش و پرورش و سایر دستگاه‌های اجرایی، نظام جامع آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و مهارتی را تدوین و به تصویب ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور می‌رساند.

ماده ۸ - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موظف است به منظور ارتقای سطح اشتغال پذیری، ایجاد تناسب میان تحصیل و نیازهای جامعه و تطبیق محتوای دروس دوره‌های آموزش عالی با نیازهای شغلی، از دانشگاه‌های پیگیر وضعیت اشتغال و کارآفرین دانش‌آموختگان حمایت ویژه به عمل آورد.

ماده ۹ - هماهنگی و نظارت بر برنامه‌ریزی و اجرای این مصوبه همانند اسناد آمایش آموزش عالی مربوط به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و دانشگاه آزاد اسلامی، بر عهده ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور است.

تبصره - ستاد موظف است به‌طور سالانه گزارشی از آخرین وضعیت اجرای آمایش آموزش عالی را به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه نماید.

ماده ۱۰ - این مصوبه مشتمل بر ۱۰ ماده و ۳ تبصره در جلسه ۷۷۶ مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۱۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید.

« سیاست‌ها و ضوابط اجرایی آمایش آموزش عالی در عرصه سلامت در جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۴/۲/۸ مصوبه شماره ۳۱۰۳/۹۴/دش مورخ ۱۳۹۴/۲/۲۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی^۱ »

مصوبه « سیاست‌ها و ضوابط اجرایی آمایش آموزش عالی در عرصه سلامت در جمهوری اسلامی ایران » که در جلسه ۷۶۲ مورخ ۱۳۹۴/۲/۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی، بنا به پیشنهاد وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بر اساس مصوبه مورخ ۱۳۹۴/۲/۱ ستاد راهبری اجرای نقشه جامع علمی کشور به تصویب رسیده است، به شرح ذیل اجرا ابلاغ می‌شود:

۱ - شماره انتشار: ۲۰۴۴۸ تاریخ روزنامه رسمی: ۱۳۹۴/۲/۳۰

ماده ۱- در اجرای بندهای ۱۱ و ۱۳ سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه کشور، بند ۱۳ سیاست‌های کلی سلامت ابلاغی مقام معظم رهبری و راهبردهای کلان ۷ و ۱۱ و بندهای ۱ و ۲ اقدام ملی ۱۴ از راهبرد کلان ۶ نقشه جامع علمی کشور و به منظور توزیع عادلانه منابع، ایجاد فرصت‌های برابر، توزیع مأموریت آموزشی نیروی انسانی متخصص مورد نیاز، جلوگیری از فعالیت‌های تکراری، استفاده از مزیت‌های منطقه‌ای، تمرکززدایی و جلوگیری از تجمع امکانات، انتقال قدرت تصمیم‌گیری، مشارکت دانشگاه‌ها در موضوعات ملی و فرا استانی، نظام آموزش عالی سلامت کشور از نظر آمایش سرزمینی به ۱۰ کلان منطقه به شرح زیر تقسیم می‌شود:

- ۱- منطقه یک: شامل دانشگاه‌های علوم پزشکی گیلان، مازندران، بابل، گلستان، سمنان و شاهرود.
- ۲- منطقه دو: شامل دانشگاه‌های علوم پزشکی تبریز، ارومیه، اردبیل و دانشکده‌های علوم پزشکی مستقر در منطقه.
- ۳- منطقه سه: شامل دانشگاه‌های علوم پزشکی کرمانشاه، همدان، کردستان و ایلام.
- ۴- منطقه چهار: شامل دانشگاه‌های علوم پزشکی اهواز، لرستان، دزفول و دانشکده‌های علوم پزشکی مستقر در منطقه.
- ۵- منطقه پنج: شامل دانشگاه‌های علوم پزشکی شیراز، جهرم، فسا، بندرعباس، بوشهر، یاسوج و دانشکده‌های علوم پزشکی مستقر در منطقه.
- ۶- منطقه شش: شامل دانشگاه‌های علوم پزشکی زنجان، اراک، قزوین، قم، البرز و دانشکده‌های علوم پزشکی مستقر در منطقه.
- ۷- منطقه هفت: شامل دانشگاه‌های علوم پزشکی اصفهان، یزد، کاشان و شهرکرد.
- ۸- منطقه هشت: شامل دانشگاه‌های علوم پزشکی کرمان، زاهدان، رفسنجان، جیرفت، زابل، بم و دانشکده‌های علوم پزشکی مستقر در منطقه.
- ۹- منطقه نه: شامل دانشگاه‌های علوم پزشکی مشهد، بیرجند، بجنورد، سبزوار، گناباد، تربت‌حیدریه و دانشکده‌های علوم پزشکی مستقر در منطقه.
- ۱۰- منطقه ده: شامل دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران، شهید بهشتی، ایران، بقیه‌ا... (عج)، شاهد، ارتش و بهزیستی و توان‌بخشی.

تبصره ۱- تغییر در قلمرو مناطق و تعیین مناطق جدید با پیشنهاد وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و تصویب شورای گسترش دانشگاه‌های علوم پزشکی خواهد بود.

تبصره ۲- در هر استان یک دانشگاه علوم پزشکی با مأموریت ملی با ضوابط اشاره شده تعیین و معرفی می‌گردد.

تبصره ۳- دانشگاه‌های با مأموریت ملی موظف می‌شوند در دوره‌های برنامه توسعه کشور با همکاری دانشگاه‌های منطقه مربوطه، میزان جذب دانشجو در هر رشته و مقطع تحصیلی را با توجه به نیازهای ناحیه آمایشی مربوطه و برحسب سیاست‌های اجرایی اقدام ملی (۱۴) از راهبرد کلان (۶) نقشه جامع علمی کشور مربوط به تنظیم ظرفیت مؤسسات آموزش عالی (با رعایت ملاحظات آمایش سرزمین) تعیین نمایند.

تبصره ۴- نوع تعامل و همکاری دانشگاه‌های غیردولتی با دانشگاه علوم پزشکی مرکز استان در قالب موافقت‌نامه‌ای که میان رئیس دانشگاه و معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با رعایت مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی و ضوابط موضوع تبصره ۳ ماده ۲، تنظیم و مبادله می‌گردد؛ خواهد بود.

ماده ۲- سطوح عملکردی و خدمات آموزشی مؤسسات آموزش عالی سلامت کشور به‌صورت زیر توسط شورای گسترش دانشگاه‌های علوم پزشکی، تعیین می‌شوند.

۱- دانشگاه علوم پزشکی با مأموریت بین‌الملل: دانشگاهی است که به واسطه سرآمدی در حوزه‌های آموزش و پژوهش، جذب و به‌کارگیری نخبگان کشور و تعامل بین‌المللی مؤثر به ویژه با دانشگاه‌های جهان اسلام، امکان رقابت در بازار بین‌المللی آموزش عالی را دارا می‌باشند. شناسایی دانشگاه علوم پزشکی با مأموریت بین‌الملل بر اساس رتبه‌بندی کشوری دانشگاه‌های علوم پزشکی در حوزه‌های آموزش و پژوهش، برخورداری از برنامه‌های آموزشی با استانداردهای جهانی، تبادل استاد و دانشجو و اجرای برنامه‌های آموزشی و پژوهشی مشترک با دانشگاه‌های معتبر جهانی و رتبه دانشگاه در رتبه‌بندی جهانی دانشگاه‌ها صورت می‌گیرد.

۲- دانشگاه علوم پزشکی با مأموریت ملی: دانشگاهی است که مسئول تأمین و تربیت نیروهای انسانی در سطح تحصیلات تکمیلی (فوق تخصص بالینی، فلوشیپ، دکترای تخصصی و فوق دکترا)، پژوهش در سطح توسعه مرزهای دانش علوم پزشکی، مدیریت و بومی سازی دانش، ارائه خدمات فوق تخصصی تشخیصی و درمانی و مشارکت فعال در سیاست‌گذاری‌های حوزه سلامت می‌باشد.

۳- دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استانی: دانشگاهی است که در مراکز استان‌ها، به تربیت نیروهای انسانی در سطوح کارشناسی، کارشناسی ارشد، دکتری حرفه‌ای و تخصص‌های بالینی، انجام پژوهش‌های پایه و بالینی و اپیدمیولوژیک، با اولویت رفع نیازهای دانشی استان و ارائه خدمات سطح اول، دوم و سوم سلامت، در سطح استان می‌پردازند. دانشگاه‌های علوم پزشکی فعال در غیر مراکز استان‌ها کماکان با رعایت مفاد این مصوبه به فعالیت خود ادامه می‌دهند.

۴- رؤسای دانشگاه‌های علوم پزشکی با مأموریت بین‌المللی و ملی (مراکز استان‌ها) با پیشنهاد و حکم وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بعد از تأیید شورای عالی انقلاب فرهنگی منصوب می‌گردند.

۵- رؤسای دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مستقر در غیر مراکز استانی، دانشکده‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی و مجتمع‌های آموزش عالی سلامت مستقر در هر استان، با حکم رئیس دانشگاه علوم پزشکی مرکز استان و پس از تأیید وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی منصوب می‌گردند. اختیارات مالی و اداری با رعایت کلیه مقررات مربوطه و چارچوب فوق، تفویض می‌گردد.

۶- دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مستقل: در شرایط ویژه برای شهرستان‌های با بیش از ۵۰۰۰۰۰ نفر جمعیت که تقاضای بالایی برای آموزش دانشگاهی دارند، با توجه به توسعه آموزش پزشکی استان و زیرساخت مناسب سلامت شهرستان، به پیشنهاد دانشگاه علوم پزشکی مرکز استان و پس از تصویب در شورای گسترش دانشگاه‌های علوم پزشکی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی امکان تأسیس دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی مستقل در آن شهرستان وجود دارد. این دانشکده‌ها می‌توانند به تربیت نیروی انسانی در سطح کاردانی، کارشناسی و بعضی از رشته‌های کارشناسی ارشد بپردازند. این دانشکده‌ها در زمینه‌های اجرایی، اداری و مالی مستقل بوده و از نظر آموزشی زیر نظر دانشگاه علوم پزشکی استان فعالیت می‌کنند.

۷- مجتمع آموزش عالی سلامت: با ارتقاء کاربری آموزشی و پژوهشی شبکه‌های بهداشت و درمانی شهرستان و با توجه به جمعیت شهرستان و میزان برخورداری از زیرساخت‌های مناسب بهداشتی و درمانی و فضای آموزشی مناسب، به‌عنوان زیرمجموعه‌ای از دانشگاه علوم پزشکی استان یا منطقه، با تصویب شورای گسترش دانشگاه‌های علوم پزشکی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی جهت رفع نیاز نیروی انسانی شهرستان یا مناطق هم‌جوار و در قالب بومی‌گزینی تشکیل می‌شود.

تبصره ۱- تشکیل دانشگاه علوم پزشکی استانی جدید منوط به تشکیل استان جدید است.
تبصره ۲- تشکیل دانشکده‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی مستقل بسیار محدود و منوط به تحصیل شرایط تعیین‌شده است. سطح آموزش در این دانشکده‌ها حداکثر در رده کارشناسی ارشد و منوط به تأمین استانداردهای اعتباربخشی مصوب شورای گسترش دانشگاه‌های علوم پزشکی است.

تبصره ۳- از زمان تصویب این مصوبه، تشکیل دانشکده (اعم از پزشکی، دندانپزشکی، داروسازی و سایر دانشکده‌های مرتبط با علوم سلامت) فقط در مجموعه دانشگاه‌های علوم پزشکی استانی یا ملی و با کسب شرایط لازم و رعایت مصوبات شورای گسترش دانشگاه‌های علوم پزشکی امکان‌پذیر است.

ماده ۳- مجتمع‌های آموزش عالی سلامت در شهرستان‌های با جمعیت بیش از یک‌صد هزار نفر و متناسب با نیاز کشور و با تصویب شورای گسترش دانشگاه‌های علوم پزشکی و زیر نظر دانشگاه علوم پزشکی مربوطه تشکیل می‌شوند. سطح تربیت نیرو در این مجتمع‌های آموزشی حداکثر کارشناسی و از داوطلبان بومی خواهد بود.

تبصره ۴- با تشکیل مجتمع‌های آموزش عالی سلامت در هر شهرستان، شبکه‌های بهداشتی، درمانی و مجتمع آموزش عالی سلامت به صورت یکپارچه و در قالب شبکه سلامت (مرکب از سه رکن بیمارستان اصلی شهرستان، مرکز بهداشت شهرستان و مرکز آموزش به ورزی) فعالیت خواهند نمود. رئیس مجتمع آموزش عالی سلامت با حکم رئیس دانشگاه علوم پزشکی استان، مسئول این شبکه خواهد بود.

ماده ۴- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است با رعایت سیاست‌های کلی سلامت ابلاغی مقام معظم رهبری به ویژه بندهای (۸ - ۱)، ۱۳ و ۱۴ و نیز مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی نسبت به ساماندهی واحدهای دانشگاهی موجود و طراحی واحدهای آتی طبق سند تفصیلی آمایش سرزمینی آموزش عالی سلامت که به تصویب شورای گسترش دانشگاه‌های علوم پزشکی خواهد رسید، اقدام نماید.

ماده ۵- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است پس از یک سال از اجرای این مصوبه، گزارشی از وضعیت اجرای طرح و نواقص احتمالی آن را به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه نماید.

ماده ۶- این مصوبه مشتمل بر ۶ ماده و ۸ تبصره در جلسه ۷۶۲ مورخ ۱۳۹۴/۲/۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید.

◀◀ ترکیب و وظایف و اختیارات هیئت امنای استانی دانشگاه آزاد اسلامی مصوب ۱۳۹۱/۸/۲
مصوبه شماره ۹۱/۹۷۱۸/۹۱/دش مورخ ۱۳۹۱/۸/۱۷ شورای عالی انقلاب فرهنگی^۱

^۱ - شماره انتشار: ۱۹۷۲۵ تاریخ روزنامه رسمی: ۱۳۹۱/۸/۲۹

مصوبه « ترکیب و وظایف و اختیارات هیئت امنای استانی دانشگاه آزاد اسلامی » که در جلسه ۷۲۱ مورخ ۹۱/۸/۲ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسیده است، به شرح ذیل برای اجرا ابلاغ می شود:

- ماده ۱ -** ترکیب اعضای هیئت امنای استانی دانشگاه آزاد اسلامی:
- ۱ - رئیس دانشگاه آزاد اسلامی یا نماینده تام‌الاختیار وی به‌عنوان رئیس هیئت امنای استانی
  - ۲ - رئیس بزرگ‌ترین واحد مرکز استان به‌عنوان رئیس دانشگاه آزاد اسلامی استان و دبیر هیئت امنای استانی
  - ۳ - امام جمعه مرکز استان
  - ۴ - استاندار
  - ۵ - نماینده وزیر علوم، تحقیقات و فناوری
  - ۶ - نماینده وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
  - ۷ - نماینده رئیس دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها
  - ۸ - نماینده شورای عالی انقلاب فرهنگی با معرفی دبیرخانه شورا
  - ۹ - چهار نفر از شخصیت‌های برجسته علمی و فرهنگی استان به انتخاب رئیس دانشگاه آزاد اسلامی
  - ۱۰ - دو نفر از شخصیت‌های برجسته علمی و فرهنگی استان به انتخاب هیئت امنای مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی
  - ۱۱ - دو نفر از رؤسای واحدهای استانی به انتخاب رؤسای واحدهای استان
- تبصره ۱ -** جلسات هیئت امنای استانی با حضور حداقل ۷ نفر از اعضای حاضر به تصویب می‌رسد. در صورت حضور بیش از ۱۰ نفر از اعضاء، ملاک اعتبار مصوبات، رأی اکثریت اعضای حاضر خواهد بود.
- تبصره ۲ -** در هنگام تصمیم‌گیری برای هرکدام از واحدهای استانی رئیس آن واحد می‌تواند با حق رأی در جلسه هیئت امنای استانی شرکت نماید.
- تبصره ۳ -** عضویت در هیئت امنای استانی قائم به شخص است و قابل واگذاری به غیر نیست.
- تبصره ۴ -** احکام اعضای هیئت امنای استانی برای یک دوره چهارساله توسط رئیس هیئت امنای استانی صادر خواهد شد. انتخاب مجدد آنان بلامانع است.
- ماده ۲ -** وظایف و اختیارات هیئت امنای استانی دانشگاه آزاد اسلامی:
- ۱ - تهیه و تدوین برنامه و طرح جامع میان‌مدت و بلندمدت واحدهای دانشگاهی مستقر در استان

- ۲ - تهیه و تصویب ساختار تشکیلاتی و آیین‌نامه‌های مالی و اداری هر واحد دانشگاهی مستقر در استان
- ۳ - تعیین خزانه‌دار برای هر واحد دانشگاهی مستقر در استان و همچنین تعیین اشخاصی که حق گشایش و برداشت از حساب‌های بانکی به نام آن واحدهای دانشگاهی را دارند با رعایت مقررات و دستورالعمل‌های مربوطه
- ۴ - تعیین حسابرس برای هر واحد دانشگاهی مستقر در استان
- ۵ - بررسی و تصویب حساب‌ها و ترازنامه سالیانه هر واحد دانشگاهی مستقر در استان با توجه به گزارش حسابرسی
- ۶ - جذب کمک‌های مالی و امکانات برای واحدهای دانشگاهی مستقر در استان
- ۷ - نظارت بر اجرای صحیح و کامل آیین‌نامه‌های مالی و معاملاتی، آموزشی، پژوهشی، فرهنگی و دانشجویی دانشگاه و مقررات مربوط به اعضاء هیئت‌علمی و کارکنان اداری و تعرفه حقوق و دستمزد و نظارت بر اجرای صحیح برنامه سالیانه و میان‌مدت و بلندمدت هر واحد دانشگاهی
- ۸ - تصویب تأسیس، توسعه یا انحلال واحدها و مراکز دانشگاهی در استان در چارچوب ضوابط شورای گسترش آموزش عالی وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ۹ - تصویب ظرفیت پذیرش دانشجو و نیز پیشنهاد ایجاد رشته‌های جدید در چارچوب ضوابط شورای گسترش آموزش عالی وزارتین مزبور
- ۱۰ - تصویب تغییر میزان و چگونگی دریافت شهریه دانشجویان واحدهای دانشگاهی استان در چارچوب ضوابط وزارتین مزبور
- ۱۱ - تنظیم و تصویب آیین‌نامه داخلی هیئت استانی
- ۱۲ - تصویب اخذ وام و تسهیلات با رعایت کامل آیین‌نامه مالی و معاملاتی دانشگاه
- ۱۳ - تعیین نحوه اداره واحدهای اقتصادی (تولیدی، خدماتی، فرهنگی و ...) در استان
- تبصره ۱ - هیئت امنای استانی در انجام وظایف خود موظف به رعایت کلیه قوانین و مقررات مرتبط از جمله مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی و دستورالعمل وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌باشد.
- تبصره ۲ - کلیه مصوبات هیئت امناء استانی با تأیید رئیس دانشگاه آزاد اسلامی ابلاغ می‌شود.
- ماده ۳ - این مصوبه در ۳ ماده و تبصره در جلسه ۷۲۱ مورخ ۱۳۹۱/۸/۲ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید.

فصل ششم

سوابق تدوین اسناد ملی و استانی آمایش سرزمین

◀ ابلاغیه سند «جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین» شماره ۱۴۷۵۷۵۴ مورخ ۱۳۹۶/۸/۶ دبیر شورای آمایش سرزمین با اعمال اصلاحات ۱۳۹۹/۱۲/۲۷

با سلام و احترام

همان‌گونه که مستحضر هستید رسالت اصلی آمایش سرزمین در نظام برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه کشور، طرح‌ریزی نقشه راه توسعه بلندمدت و سازمان‌دهی فضایی کشور در چارچوب تقسیم‌کار ملی، منطقه‌ای و بخشی می‌باشد. به عبارت دیگر آمایش سرزمین از طریق «آینده‌نگاری» توسعه سرزمین، «سیاست‌گذاری» و انتظام‌بخشی مناطق و بخش‌ها و «فرصت‌سازی»، بستر لازم برای توسعه پایدار و متوازن را فراهم می‌سازد. سازمان برنامه و بودجه به‌عنوان دستگاه متولی آمایش سرزمین در کشور در طی نیم‌قرن گذشته تلاش نموده است تا ضمن استمرار مطالعات و ارزیابی‌های خود از وضعیت پیشبرد توسعه سرزمین، دیدگاه‌ها و رهنمودهای لازم به‌منظور هدایت و راهبری توسعه کشور را به دستگاه‌های اجرایی ارائه نماید.

از همین رو سند «جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین» به‌عنوان استنتاجی جامع از مطالعات صورت گرفته در طی سالیان اخیر و نیز جمع‌بندی نظرات و دیدگاه‌های صاحب‌نظران، نخبگان، دانشگاهیان، مدیران اجرایی و کارشناسان توانمند دستگاه‌های اجرایی کشور، باهدف ارائه رهنمودها و دیدگاه‌های آمایش سرزمین درباره چگونگی سازمان‌دهی فضایی قلمروهای سرزمینی، ارتقاء بهره‌وری از سرزمین و هماهنگ‌سازی و هم‌افزایی میان بخش‌ها، تدوین و پس

از بحث و بررسی در چندین جلسه کمیسیون تخصصی آمایش سرزمین، در تاریخ ۱۳۹۶/۰۵/۰۲ به تصویب شورای عالی آمایش سرزمین رسیده است.

بر اساس تبصره (۱) ماده ۳۲ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، کلیه دستگاه‌های اجرایی مکلف‌اند برنامه‌های عملیاتی خود را به‌گونه‌ای تنظیم و اجرا کنند که زمینه تحقق جهت‌گیری‌های آمایش سرزمین فراهم آید. لذا ضمن ارسال این سند، به‌منظور تحقق اهداف موردنظر در تدوین و اجرای آن خواهشمند است دستور فرمایید در تمامی سطوح زیرمجموعه آن دستگاه محترم ملاحظات زیر موردتوجه قرار گیرد:

هر یک از دستگاه‌های اجرایی کشور، ضمن استخراج بندها و موارد مرتبط با حوزه مأموریتی خویش، نسبت به تدوین و تصویب تمهیدات، دستورالعمل‌ها و یا بخشنامه‌های لازم به‌منظور اجرا و نظارت بر حسن تحقق آن‌ها اهتمام لازم را مبذول دارند. وزراء و معاونین محترم رئیس‌جمهور در حوزه‌های مأموریتی بخشی و استانداران محترم در حوزه‌های استانی، متولی پیگیری تحقق اهداف و جهت‌گیری‌های آمایش سرزمین هستند.

تمامی استاد اعم از برنامه‌ها و طرح‌های بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت توسعه بخش‌ها یا استان‌ها از جمله سند آمایش استان، اسناد راهبردی و جامع توسعه بخش‌ها و مناطق و ... می‌بایست مبتنی بر این جهت‌گیری تدوین و یا اصلاح گردند

– شوراهای و کمیسیون‌های توسعه بخش‌ها و استان‌ها اعم از شورای عالی شهرسازی و معماری و یا شوراهای برنامه‌ریزی توسعه استان‌ها می‌بایست در تمامی مصوبات خود، موارد مطروحه در قالب این سند را به‌جد مورد لحاظ قرار داده و در صورت لزوم مواردی که طبق بخشنامه‌های شورای عالی آمایش سرزمین مستلزم بررسی و تصمیم‌گیری در شورای عالی آمایش سرزمین است را به دبیرخانه این شورا مستقر در سازمان برنامه و بودجه کشور ارسال نمایند.

◀ جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین مصوب ۱۳۹۶/۵/۲ مصوب شورای عالی

آمایش سرزمین با اعمال اصلاحات ۱۳۹۹/۱۲/۲۷

شورای عالی آمایش سرزمین در جلسه مورخ ۱۳۹۶/۵/۲ به استناد ماده ۳۲ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین را به شرح زیر تصویب نمود:

جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین مجموعه‌ای از رویکردها، رهنمودها و سیاست‌هایی است که رعایت آن‌ها منجر به تحقق تصویر درازمدت سازمان فضایی مطلوب توسعه می‌گردد. از آنجاکه این

تصویر، بازتاب سرزمینی چشم‌انداز توسعه ملی، در چهارچوب اصول آمایش سرزمین می‌باشد، لذا این سند نقشی بسیار مهم و تأثیرگذار در تحقق اهداف چشم‌انداز ایفا می‌نماید.

با در نظر گرفتن سیاست‌های کلی آمایش سرزمین ابلاغیه مقام معظم رهبری مبنی بر تعامل و همکاری با کشورهای منطقه و جهان به‌ویژه حوزه تمدن ایرانی-اسلامی با تقویت نقش‌آفرینی سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و امنیتی کشور در جهت منافع ملی یا مشترک و همچنین روند روبه افزایش تغییرات اقلیمی و به‌طور کلی تحولات گسترده‌ای که طی ده سال گذشته در سطوح ملی و بین‌المللی اتفاق افتاده است، لزوم بازنگری در اولین سند ضوابط ملی آمایش (مصوب سال ۱۳۸۳) مطرح گردید. این بازنگری نه تنها شامل مضامین ضوابط می‌باشد؛ بلکه ساختار، روش‌ها و رویه‌های تدوین آن‌ها را نیز در بر می‌گیرد. خاطرنشان می‌سازد رعایت مؤلفه‌های چهارگانه آمایش سرزمین یعنی جامع‌نگری، کل‌گرایی، دوراندیشی و توجه به جغرافیای سرزمینی به عنوان عوامل تعیین‌کننده در بیان فرازهای این سند در سطح راهبردی و کلان مطرح بوده و از ورود به مضامین جزئی‌تر و نتیجه‌گیری‌های مکانی خارج از حیطه آمایش، اجتناب شده است.

فرازهای این سند مجموعه‌ای از بایدها و نبایدها است که الگوی اسکان جمعیت، ساختار فضایی فعالیت‌ها و چگونگی شکل‌بندی، بسط و گسترش شبکه‌های زیربنایی را متناسب با اهداف و الزامات اسناد پایه مذکور، تبیین می‌نماید. از این رو مراعات آن‌ها در تمامی مداخلات فضایی بخش دولتی و خصوصی الزامی می‌باشد.

ماده ۱- جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین در راستای توسعه و بالندگی اقتصادی و پیشرفت و اقتدار همه‌جانبه و پایدار کشور، تحقق اهداف سند چشم‌انداز ایران ۱۴۰۴ و نیل به سازمان فضایی مطلوب و مناسب کشور، در چارچوب اصول هشت‌گانه آمایش سرزمین (کار آیی و بازدهی اقتصادی، وحدت و یکپارچگی سرزمین، گسترش عدالت اجتماعی و تعادل‌های منطقه‌ای، حفاظت محیط‌زیست و احیای منابع طبیعی، حفظ هویت اسلامی - ایرانی و حراست از میراث فرهنگی، تسهیل و تنظیم روابط درونی و بیرونی اقتصاد کشور و رفع محرومیت‌ها به‌خصوص در مناطق روستایی کشور و ملاحظات امنیتی، دفاعی و پدافند غیرعامل)، مشتمل بر موارد زیر است:

۱- رعایت تناسب بین نیازهای استقرار فعالیت در یک قلمرو با امکانات و قابلیت‌های آن و رعایت مقیاس مناسب اقتصادی برای فعالیت در یک مکان با توجه به ظرفیت و کشش بازارهای داخلی و خارجی

۲- افزایش همگرایی و تقویت هویت ملی در طراحی و اجرای طرح‌های ملی و منطقه‌ای و تخصصی شدن عملکرد اقتصادی بر اساس قابلیت‌ها و مزیت‌های نسبی مناطق برای تقویت وابستگی‌های متقابل منطقه‌ای و یکپارچگی ملی و پرهیز از تنوع و گسترش همه نوع فعالیت‌ها در یک قلمرو جغرافیایی

۳- هماهنگ‌سازی، انتظام‌بخشی و کنترل اقدامات و فرایندهای توسعه‌ای بخش‌های مختلف اقتصادی

۴- بسترسازی، انجام ترتیبات نهادی و فراهم‌سازی الزامات موردنیاز در قلمروهای سرزمینی به‌منظور ارتقاء سرمایه‌های اجتماعی، توسعه سرمایه‌های انسانی و پرورش انسان‌های بانگیزه، شاداب، متدین، وطن‌دوست، جمع‌گرا، نظم‌پذیر و قانون‌گرا به عنوان مهم‌ترین ارکان توسعه

۵- توزیع مناسب جمعیت و فعالیت‌های اقتصادی در قلمرو سرزمین در راستای ایجاد تعادل بیشتر بین نیمه غربی و شمال غربی کشور و نیمه شرق و جنوب شرقی بر مبنای کارایی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی و استفاده از ظرفیت‌ها با تأکید بر:

- بندر چابهار؛ به عنوان یکی از مهم‌ترین مراکز جمعیتی سواحل دریای عمان، بندر اقیانوسی بین‌المللی و برخوردار از عملکردهای مرتبط با صنایع دریایی، بازرگانی، انرژی، آموزش عالی و تحقیقات، گردشگری و شیلات؛

- بندر جاسک؛ به عنوان یک مرکز جمعیتی فعال در حوزه صادرات نفت، گاز و پتروشیمی، بازرگانی و گردشگری؛

- سایر قلمروهای اولویت‌دار سواحل مکران از جمله پسابندر، کنارک، زراباد و سیریک و پس‌کرانه‌های آن‌ها.

- اتخاذ تدابیر و تمهیدات لازم به‌منظور توسعه پایدار نواحی کویری و افزایش سطح جمعیت‌پذیری در این قلمروها با تکیه بر رونق‌بخشی به اقتصاد و استفاده بهینه از مزیت‌های نسبی (منابع معدنی، انرژی خورشیدی و گردشگری).

۶- ایجاد زمینه‌های لازم برای استقرار جمعیت در نواحی مستعد از طریق فراهم ساختن زیرساخت‌ها و تأسیسات موردنیاز و افزایش سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی به ویژه صنعتی و خدمات عمومی.

۷- اتخاذ سازوکارها و تمهیدات مهار و کنترل رشد جمعیت در مناطق کلان‌شهری به ویژه تهران و بازنگرایی طرح‌های توسعه کلان‌شهری کشور در چارچوب سیاست‌ها و سقف جمعیتی

که تا شش ماه پس از تصویب این سند به پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور با همکاری دستگاه‌ها و نهادهای ذی‌ربط به تصویب شورای عالی آمایش سرزمین می‌رسد.

۸- ساماندهی و هدایت هدفمند جریان‌های مهاجرت در راستای استراتژی توزیع جمعیت و فعالیت در سرزمین از طریق:

- زمینه‌سازی به‌منظور تحول در اقتصاد روستاها و بازگرداندن رونق به اقتصاد روستایی (کشاورزی، دامداری، صنایع دستی و ...) در چارچوب مقتضیات و مزیت‌های محلی

- تشویق سرمایه‌گذاری در طرح‌های اشتغال‌زا، توسعه ارائه خدمات عمومی و ارائه مشوق‌ها و تسهیلات متناسب با مقتضیات محلی در روستاها و شهرهای کوچک به‌منظور ماندگاری جمعیت در شهرهای کوچک و نواحی روستایی و کاهش روند مهاجرت به کلان‌شهرها و شهرهای پرتراکم

۹- سازمان‌دهی شبکه سکونتگاهی کشور باهدف ارتقاء بهره‌وری از سرزمین با ملاحظات زیست‌محیطی و کاهش مشکلات و چالش‌های موجود

۱۰- به جهت لحاظ رویکردهایی چون گسترش حوزه نفوذ اقتصاد کشور در منطقه و محیط آسیای جنوب غربی، تحقق سازمان فضایی مطلوب توسعه کشور، مؤلفه‌های نوین برنامه‌ریزی و تجارب جدید جهانی و تمرکززدایی از طریق انتخاب مراکز متعدد با اختیارات لازم، شبکه سکونتگاهی شهری کشور در سه لایه طبقه‌بندی می‌شود.

- **لایه پیرامونی**، شامل مراکز استان‌های مرزی کشور به عنوان مراکز راهبری، تسهیل و پشتیبانی تعاملات اقتصادی و اجتماعی با کشورهای واقع در عمق راهبردی اقتصادی و سیاسی آن‌ها در خارج از مرزهای کشور.

- **لایه مرکزی**، شامل مراکز منتخب مناطق ۹ گانه به عنوان مراکز راهبری، تسهیل و پشتیبانی از تعاملات اقتصادی و اجتماعی کشور با جامعه بین‌المللی در حوزه‌های علم و فناوری، آموزش، تحقیق و توسعه، تبادلات کالا، خدمات و اطلاعات و گسترش کسب‌وکار با بازارهای جهانی.

- **لایه میانی**، شامل مراکز استان‌ها و شهرهای برخوردار از توانمندی و یا استقرار در موقعیت‌های مناسب نسبت به سایر مناطق شهری و روستایی به عنوان مراکز راهبری، تسهیل و پشتیبانی از تعاملات اقتصادی و اجتماعی بین این مراکز با حوزه نفوذ خود، با سایر مراکز منتخب لایه میانی و نیز با لایه مرکزی فعالیت می‌نمایند.

- تمام شهرهای لایه‌های سه‌گانه متناسب با نقش و مأموریت خود مشمول اصلاحات لازم برای ارتقاء عملکردی و زیرساختی گردیده و برخوردار از نهادهای لازم برای ارائه خدمات و تسهیل گسترش تولیدات کالا، خدمات و اطلاعات و ارتقاء فناوری و مهارت‌های کسب‌وکار در درون مرزهای کشور می‌شوند.
- ۱۱- تقویت و سازمان‌دهی سکونتگاه‌ها و عرصه‌های روستایی باهدف حفظ ارتباط پویا و سازنده بین نواحی شهری و روستایی و تقویت زنجیره‌های ارزش با تأکید بر استقرار صنایع کوچک و اشتغال‌زا
- ۱۲- انتظام‌بخشی به فرایندها و رویه‌های تبدیل و الحاق سکونتگاه‌های روستایی به شهر باهدف ماندگاری جمعیت مولد در روستاها و حفظ و بهره‌وری از اراضی قابل‌کشت.
- ۱۳- تقویت زمینه‌های اسکان جمعیت بیشتر و گسترش فعالیت‌های اقتصادی در جزایر خلیج فارس با تأکید بر تقسیم‌کار متناسب با ظرفیت‌ها و توان محیطی، بازاریابی تعاملات با قلمروهای خشکی مجاور و تمهید ترتیبات توسعه پایدار و متوازن در آن‌ها به‌ویژه در جزایر راهبردی
- ۱۴- ممنوعیت تغییر کاربری زمین خارج از برنامه‌ها و طرح‌های مصوب و مغایر با ملاحظات زیست‌محیطی از طریق اتخاذ تدابیر، ضوابط و مقررات و سازوکارهای نظارتی مؤثر و کارآمد و بازنگری ضوابط و معیارهای تغییر کاربری اراضی متناسب با ویژگی‌های بوم‌شناختی هر قلمرو
- ۱۵- ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی پیرامون شهرها به ویژه کلان‌شهرها
- ۱۶- فراهم‌سازی زمینه‌ها، امکانات و زیرساخت‌های موردنیاز به‌منظور ایفای نقش مؤثر ترانزیتی کشور در منطقه به ویژه محیط آسیای جنوب غربی و استفاده بهینه از مزیت موقعیت منطقه‌ای کشور به عنوان مرکز مبادله (HUB) کالا، خدمات، مسافر، انرژی و اطلاعات
- ۱۷- فراهم‌سازی زمینه‌های توسعه همه‌جانبه و تقویت زیرساخت‌ها و شبکه‌های زیربنایی با اولویت نواحی شرقی و جنوبی کشور به‌منظور ایجاد توازن و تعادل منطقه‌ای
- ۱۸- توسعه، تجهیز، ارتقاء و اصلاح ساختار فضایی شبکه ریلی کشور با رویکرد:
- برقراری یا تقویت اتصال شبکه ریلی کشور به خطوط ریلی بین‌المللی
- ۱۹- توسعه و تجهیز محورهای اصلی ارتباطی کشور در کریدورهای حمل‌ونقل بین‌المللی (جاده‌ای) شمال - جنوب و شرقی - غربی کشور با تأکید بر تمرکززدایی از تهران، با اولویت مسیرهای منتهی به دروازه‌های اقتصادی آبی و زمینی کشور

- ۲۰- توسعه، تجهیز، تقویت و سطح‌بندی بنادر کشور در سواحل دریای خزر، خلیج فارس و دریای عمان متناسب با ارتباطات بین‌المللی با کشورهای همسایه و هدف و استفاده بهینه از مزیت‌های ساحلی کشور
- ۲۱- تقویت و ساماندهی بنادر و اسکله‌های صیادی در سواحل کشور باهدف ارتقای بهره‌وری و حفاظت فعال از ذخایر ارزشمند دریایی
- ۲۲- توسعه، تجهیز و تقویت شبکه حمل‌ونقل هوایی کشور از طریق:
- تقویت نقش کشور به عنوان کریدور و ترانزیت هوایی
  - توسعه و تجهیز فرودگاه امام به عنوان هاب (HUB) ترانزیت هوایی در سطح بین‌المللی
  - ارتقای سطح عملکردی فرودگاه‌های شهرهای منتخب مرکزی لایه پیرامونی به‌منظور پشتیبانی از ایفای نقش فراملی آن‌ها
- ۲۳- فراهم‌سازی بسترهای موردنیاز برای توسعه شبکه ارتباطات و انتقال داده از طریق:
- تعمیم، گسترش و توزیع شبکه‌های ارتباطات و فناوری اطلاعات در سراسر کشور با توجه به ویژگی‌های کمی و کیفی جمعیت مناطق مختلف، فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی و استقرار متوازن و متعادل آن در پهنه سرزمین
  - احداث، توسعه و تجهیز زیرساخت‌های موردنیاز انتقال و ترانزیت اطلاعات در مقیاس بین‌المللی از طریق ایجاد خدمات هاب (HUB) منطقه‌ای و بین‌المللی اطلاعات
- ۲۴- توسعه زیرساخت‌های ارتباطی و خدماتی گردشگری باهدف تسهیل دسترسی و استفاده از اماکن، ابنیه و محوطه‌های با ارزش تاریخی ثبت جهانی و ثبت ملی شده و قطب‌ها و مناطق نمونه گردشگری (از جنبه میراث فرهنگی و طبیعی)
- ۲۵- اولویت برداشت از میادین مشترک نفت و گاز، از جمله:
- مرز جنوبی (با کشورهای کویت، امارات، عربستان سعودی و قطر به ویژه در حوزه مشترک پارس جنوبی)
  - مرز غربی (با کشور عراق)
  - مرز شمالی (با کشورهای ترکمنستان و آذربایجان)
- ۲۶- تنوع‌بخشی در منابع تولید انرژی و افزایش سهم انرژی‌های تجدیدپذیر (به‌ویژه بادی و خورشیدی) در تولید و تأمین بهینه انرژی هر منطقه از کشور متناسب با ظرفیت هر منطقه
- ۲۷- ایجاد و توسعه مناطق ویژه اقتصادی و تخصصی انرژی (نفت، گاز، پتروشیمی و انرژی‌های نو) در مناطق دارای قابلیت با اولویت مناطق کمتر توسعه‌یافته

- ۲۸- اعمال مدیریت یکپارچه بر منابع آب
- ۲۹- ممنوعیت برداشت بی‌رویه و ناپایدار از منابع آب‌های زیرزمینی و سطحی کشور
- ۳۰- مهار آب‌های مرزی و مدیریت کارآمد و بهینه آب‌های ورودی و خروجی کشور
- ۳۱- رعایت نیازهای پایه زیست‌محیطی رودخانه‌ها، تالاب‌ها، دریاچه‌ها، بر اساس میزان تجدیدشوندگی آب و ظرفیت قابل‌تحمل حوضه‌های آبریز در مهار و کنترل آب‌های سطحی کشور
- ۳۲- تأمین آب موردنیاز توسعه فعالیت‌های جدید در قلمروهای راهبردی با استفاده از روش‌های جدید از جمله از طریق نمک‌زدایی از آب دریا با اولویت سواحل دریای عمان (سواحل مکران) و نقاط واقع در پس‌کرانه سواحل جنوبی کشور با در نظرگیری ملاحظات اکولوژیکی لازم و حفاظت از اکوسیستم دریا
- ۳۳- توجه به محدودیت منابع آب در جانمایی و استقرار فعالیت‌های اقتصادی آب‌بر در قلمروهای مختلف کشور
- ۳۴- رعایت ملاحظات ژئوپلیتیکی و اکولوژیکی در طرح‌های استحصال، تأمین، انتقال، توزیع و مصرف آب در سطوح فراملی، ملی، منطقه‌ای و محلی.
- ۳۵- افزایش تراز مثبت آب مجازی در تجارت کالا
- ۳۶- بازنگری و تجدیدنظر در تخصیص آب از سدها به نفع تقویت مخازن دریاچه‌ها و تالاب‌ها در پایین‌دست و حفظ حقایق‌های زیست‌محیطی رودخانه‌ها و تالاب‌ها
- ۳۷- کاهش نسبت حجم آب مصرفی کل کشور به حجم منابع آب تجدیدشونده متناسب با ظرفیت هر منطقه
- ۳۸- استفاده بهینه از دیپلماسی به‌منظور تأمین و تضمین پایداری دریافت آب از منابع برون‌مرزی با ملاحظه فرصت‌ها و تهدیدهای ژئوپلیتیکی
- ۳۹- ایجاد تناسب و هماهنگی در اجرای طرح‌های سد، آبخیزداری، آبخوان‌داری و شبکه‌های آبیاری و زهکشی پایین‌دست
- ۴۰- سازمان‌دهی بخش کشاورزی در پهنه سرزمین به‌منظور ایجاد تحول متناسب با مقتضیات اقلیمی، ارتقاء بهره‌وری و تأمین امنیت غذایی
- ۴۱- تدوین الگوهای بهینه کشت در دشت‌ها (واحدهای هیدرولوژیکی) با تأکید بر ارزش اقتصادی آب

- ۴۲- ارتقای بهره‌وری آب و به‌کارگیری روش‌های مناسب آبیاری متناسب با شرایط اقلیمی و منطقه‌ای در راستای صرفه‌جویی و استفاده بهینه از منابع آب با توجه به محدودیت‌های ناشی از تغییرات آب و هوایی
- ۴۳- حفاظت، پیشگیری و کاهش آلودگی و فرسایش خاک و تغذیه آبخوان‌ها با اجرای عملیات آبخیزداری و آبخوان‌داری در حوضه‌های آبخیز کشور
- ۴۴- محدودیت کشت محصولات با نیاز آبی بالا در فضاها و بازو جایگزینی در موارد ممکن از طریق کشت گلخانه‌ای
- ۴۵- مدیریت جامع و یکپارچه حوضه‌های آبخیز برای بهره‌برداری بهینه از منابع پایه (آب، خاک و پوشش گیاهی)
- ۴۶- ایجاد و توسعه مجتمع‌های کشت و صنعت متناسب با قابلیت‌های قلمروهای مختلف کشور
- ۴۷- ساماندهی روابط بین بخش کشاورزی و صنعت متناسب با نیازهای پسمین و پیشین بخش کشاورزی و مقتضیات سرزمینی
- ۴۸- گسترش زمینه‌های توسعه کشت‌های فرا سرزمینی ایران در کشورهایی دیگر که قلمروهای مستعد کشاورزی دارند.
- ۴۹- توسعه، حفاظت و احیاء جنگل‌ها و مراتع کشور
- ۵۰- توسعه پرورش و صید آبزیان در آب‌های دور و سرزمینی
- ۵۱- ارتقاء سطح تعاملات و همکاری‌های دو یا چندجانبه با کشورهای منطقه به‌منظور حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی و مقابله با آثار منتج از تغییرات اقلیمی و ریزگردها در چارچوب تفاهم‌نامه‌ها، معاهده‌ها، کنوانسیون‌ها، موافقت‌نامه‌ها و پیمان‌های منطقه‌ای.
- ۵۲- الزام به رعایت ملاحظات زیست‌محیطی (توان اکولوژیک و ظرفیت تحمل محیط زیست) در استقرار فعالیت‌های توسعه‌ای در پهنه سرزمین
- ۵۳- حفاظت از تنوع زیستی و حفظ ذخایر ژنتیکی و زمینه سازی برای بهره‌مندی جوامع محلی از آن در زمینه‌هایی مانند گردشگری طبیعی
- ۵۴- بیابان‌زدایی، جلوگیری از بیابان‌زایی و تثبیت شن‌های روان و مهار کانون‌های شکل‌دهنده ریزگردها با اولویت مناطق بحرانی و بهره‌گیری از توسعه پوشش گیاهی متناسب با مقتضیات محلی
- ۵۵- شناسایی و ایجاد خوشه‌های صنعتی با توجه به مزیت‌های نسبی و رقابتی و تکمیل زنجیره ارزش فعالیت‌های مبتنی بر منابع در قلمروهای جغرافیایی

- ۵۶- توسعه صنایع دریایی و تعمیر و خدمات وسایط حمل و نقل دریایی در جوار بنادر اصلی با رعایت ملاحظات زیست محیطی
- ۵۷- ساماندهی مجتمع های صنعتی اعم از شهرک ها و نواحی صنعتی در پهنه سرزمین متناسب با مقتضیات و ظرفیت های هر یک از قلمروهای جغرافیایی
- ۵۸- توسعه و ساماندهی مجدد فعالیت های صنعتی پایه و آب بر از جمله صنایع فلزات اساسی و پالایشگاهی و پتروشیمی (به ویژه صنایع بالادستی) دارای اولویت سرمایه گذاری مبتنی بر الزامات محدودیت منابع آب، تأمین خوراک مورد نیاز و تأمین ملاحظات دفاعی، امنیتی و پدافند غیرعامل با تأکید بر استقرار آن ها در سواحل خلیج فارس و به ویژه دریای عمان پس از انجام ارزیابی راهبردی زیست محیطی
- ۵۹- توسعه صنایع تولیدکننده کالاهای مورد نیاز کشورهای منطقه به ویژه محیط آسیای جنوب غربی با اولویت استقرار در استان های مرزی مرتبط
- ۶۰- استقرار صنایع فراوری اولیه منابع معدنی در جوار ذخایر معدنی، استقرار صنایع واسطه ای و سرمایه ای در مکان مناسب و استقرار صنایع مصرفی متناسب با موقعیت مکانی بازارهای نهاده و محصول.
- ۶۱- توسعه صنایع مبتنی بر فناوری های نوین و برتر در مراکز راهبردی مناطق ۹ گانه براساس مزیت های نسبی و رقابتی
- ۶۲- تحول در کارکرد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور به قطب پردازش صادرات، جذب سرمایه و تکنولوژی، ارتقاء پیوند منطقه با اقتصاد استان، تبدیل آن ها به پیشران توسعه اقتصادی قلمروهای سرزمینی و پیشرو در توسعه ملی
- ۶۳- ایجاد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی جدید در پهنه سرزمین صرفاً بر اساس مطالعات آمایش سرزمین
- ۶۴- توسعه و تجهیز باراندازهای بین المللی، ملی و منطقه ای و بنادر خشک در کشور باهدف پشتیبانی توسعه بازرگانی و امور تولیدی در نقاط دور از ساحل و ایجاد تحرک در اقتصاد نواحی پیرامونی بر اساس فهرست مورد تصویب شورای عالی آمایش سرزمین
- ۶۵- توسعه و تقویت قطب های علمی- دانشگاهی در شهرهای منتخب^۱ باهدف ایجاد مرکزیت آموزشی در میان کشورهای هم جوار و تربیت و پرورش نیروی انسانی مورد نیاز برای توسعه.

- ۶۶- توسعه فعالیت‌های پارک‌ها، مراکز رشد، کریدورهای علم و فن‌آوری و مراکز تخصصی ICT (فناوری اطلاعات و ارتباطات) در سرزمین متناسب با موقعیت تخصصی عملکرد هر قلمرو
- ۶۷- توسعه آموزش‌های فنی- حرفه‌ای و مهارت‌آموزی متناسب با عملکرد تخصصی هر قلمرو به ویژه در نواحی مرزی و حاشیه شهرها باهدف زمینه‌سازی برای توسعه مشاغل متناسب با مقتضیات محلی و کاهش مهاجرت‌ها
- ۶۸- استفاده از ترکیب صنایع، کریدورهای فناوری اطلاعات، مراکز تحقیق و توسعه و نیروی انسانی دانش‌آموخته برای برپایی قلمروهای اسکان جمعیت
- ۶۹- توزیع جغرافیایی و ساماندهی دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی و پژوهشی در سطح کشور و جذب دانشجوی آن‌ها بر اساس مقتضیات و اولویت‌های توسعه ملی، منطقه‌ای و استانی و کار ویژه‌های هر منطقه
- ۷۰- تأکید بر استفاده از ظرفیت‌های اجتماعی، فرهنگی و علمی استان‌ها و مناطق کشور به ویژه در کلان‌شهرها با محدود نمودن توسعه کمی سطوح پایین آموزش عالی به نفع سطوح بالاتر (تحصیلات تکمیلی) و ارتقای سطح کیفی آموزش عالی و مراکز پژوهشی و فن‌آوری آن‌ها برای توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی و ایفای نقش واسط بین کشورهای منطقه و کشورهای پیشرفته علمی.
- ۷۱- طراحی و ساخت فضاهای تربیتی متناسب با اقتضائات برنامه درسی، استانداردهای تربیتی، تحولات جمعیتی، اصول شهرسازی و معماری و شرایط اقلیمی
- ۷۲- الزام به تهیه پیوست نیازمندی‌های نیروی انسانی برای طرح‌های توسعه‌ای، خدماتی و تولیدی عمده برای تعیین نیازهای آموزشی آن در منطقه
- ۷۳- مأموریت‌گرا شدن دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و پژوهشی متناسب با فعالیت‌های محل استقرار و حوزه عملکردی آن در سطوح بین‌المللی، ملی، منطقه‌ای و استانی
- ۷۴- دسترسی عادلانه به خدمات سلامت در کشور از طریق طرح‌ریزی شبکه بهداشت و درمان مبتنی بر سطح‌بندی ارائه خدمات در پهنه سرزمین
- ۷۵- توسعه و تجهیز مراکز گردشگری سلامت در کشور و تبدیل ایران به قطب پزشکی منطقه آسیای جنوب غربی و جهان اسلام از طریق ایجاد مراکز درمانی تجهیز شده و روزآمد و رونق‌بخشی به گردشگری سلامت و پزشکی در مناطق و شهرهای دارای قابلیت
- ۷۶- توسعه رفاه و تأمین اجتماعی در نواحی مختلف کشور و زمینه‌سازی تحقق عدالت فراگیر در پهنه سرزمین، کاهش فقر، نابرابری و آسیب‌های اجتماعی با تأکید بر توانمندسازی و حداکثر استفاده از مشارکت مردم

- ۷۷- صیانت و استفاده بهینه از ظرفیت‌ها و جاذبه‌های طبیعی، تاریخی، مذهبی، فرهنگی، علمی، ورزشی و سلامت در هر منطقه برای رونق و ارتقای جایگاه صنعت گردشگری در اقتصاد ملی و دستیابی به سهم مناسب در اقتصاد بین‌المللی
- ۷۸- توسعه و آبادانی نواحی مرزی و جهت‌دهی سرمایه‌گذاری‌های ملی اعم از دولتی و غیردولتی به نواحی مرزی و رونق بخشی به صنعت گردشگری و بازرگانی بر اساس مزیت‌های نسبی و رقابتی با تأکید بر تقویت همگرایی‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی
- ۷۹- تأمین همه‌جانبه و حداکثری منافع ملی و حقوق سرزمینی کشور در قلمروهای پیرامونی از طریق فراهم‌سازی زیرساخت‌های موردنیاز و پیگیری ترتیبات دیپلماتیک و حقوقی لازم.
- ۸۰- رعایت ملاحظات امنیتی، دفاعی و پدافند غیرعامل کشور در ساخت، توسعه و توزیع زیرساخت‌ها در کشور متناسب با مؤلفه‌های جغرافیای سیاسی قلمروهای سرزمینی
- ۸۱- استفاده مناسب از جغرافیای طبیعی و خصوصیات ژئومورفولوژیک قلمروهای سرزمینی در ارتقاء امنیت و پدافند غیرعامل استقرار صنایع و طرح‌های حیاتی، حساس و مهم
- ۸۲- عدم استقرار صنایع پرخطر (مطابق تعاریف شورای عالی امنیت ملی) در محدوده سکونتگاه‌ها و رعایت حریم‌های ایمنی و امنیتی موردنیاز
- ۸۳- تقویت انسجام ملی و ارتقاء هویت اسلامی - ایرانی اقوام مختلف و مشارکت آنان در اداره امور، توسعه و امنیت مناطق مختلف کشور
- ۸۴- تقویت پیوندهای مناطق مرزی با داخل کشور با رویکرد وحدت و یکپارچگی اجتماعی و ارتقاء سرمایه‌های اجتماعی ملی در پهنه سرزمین
- ماده ۲- سازمان برنامه و بودجه کشور با همکاری و تعامل با دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط، تا یک سال پس از تصویب این سند، نسبت به تدوین اسناد و دستورالعمل‌های اجرایی، نظارتی و شاخص‌های ارزیابی عملکرد موردنیاز باهدف بسترسازی برای تحقق این سند و نهادینه‌سازی آن‌ها در فرایندهای توسعه‌ای ملی و منطقه‌ای اقدام نماید.^۱

۱ بر اساس تبصره ۲ ماده ۶ سند ملی آمایش سرزمین، با توجه اینکه جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین مصوب شورای عالی مورخ ۹۹/۵/۲ در تدوین این سند موردتوجه بوده است، لذا ماده ۴ این سند ملی آمایش سرزمین، جایگزین مواد ۳ و ۴ جهت‌گیری‌ها می‌شود.

◀ پیوست: منطقه بندی کشور مصوب شورای عالی آمایش سرزمین مورخ

۱۳۹۶/۵/۲

نام منطقه	استان‌ها
۱	گیلان، مازندران، گلستان و سمنان
۲	آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل و کردستان
۳	همدان، کرمانشاه، لرستان و ایلام
۴	اصفهان، چهارمحال و بختیاری و خوزستان
۵	فارس، بوشهر، کهگیلویه و بویراحمد
۶	تهران، قم و البرز
۷	زنجان، قزوین مرکزی
۸	یزد، کرمان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان
۹	خراسان جنوبی، خراسان رضوی، خراسان شمالی

◀ ضوابط ملی آمایش سرزمین مصوبه شماره ۴۱۲۷۹ ت ۳۱۶۱۱ ه مورخ

۱۳۸۳/۹/۴ هیئت‌وزیران با اعمال اصلاحات

هیئت‌وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۳/۸/۶ بنا به پیشنهاد شماره ۱۰۱/۱۳۴۱۰۸ مورخ ۱۳۸۳/۷/۲۵ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ضوابط ملی آمایش سرزمین را به شرح زیر تصویب نمود:

ماده ۱- جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین که در راستای تبیین فضایی سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران و ترسیم الزامات تحقق آن در توسعه بلندمدت کشور و مبتنی بر اصول مصوب آمایش سرزمین، شامل ملاحظات امنیتی و دفاعی، کارآیی و بازدهی اقتصادی، وحدت و یکپارچگی سرزمین، گسترش عدالت اجتماعی و تعادل‌های منطقه‌ای، حفاظت محیط‌زیست

و احیای منابع طبیعی، حفظ هویت اسلامی، ایرانی و حراست از میراث فرهنگی، تسهیل و تنظیم روابط درونی و بیرونی اقتصاد کشور، رفع محرومیت‌ها، به‌خصوص در مناطق روستایی کشور تنظیم شده است، به شرح زیر تعیین می‌گردد:

۱- کاهش تمرکز و تراکم جمعیت و فعالیت در مناطق پرتراکم کشور، به‌ویژه تهران و اصفهان و مهار روند رو به رشد جمعیت و فعالیت‌ها در این مناطق از طریق دگرگونی ساختار فعالیت‌های صنعتی و خدماتی آن‌ها در راستای افزایش سهم فعالیت‌های دانش‌پایه و زمینه‌سازی برای هدایت سرمایه‌گذاری‌های متمایل به این مناطق، به دیگر استان‌های کشور.

۲- تغییر نقش و عملکرد شهر تهران به‌عنوان مرکزی با عملکرد بین‌المللی و شهرهای اصفهان، مشهد، تبریز، شیراز، اهواز و کرمانشاه به‌عنوان مرکزی با عملکرد فراملی برای پوشش خدماتی در حوزه‌های جغرافیایی و یا عملکردی خاص.

۳- ایجاد شبکه‌های سازمان‌یافته از شهرهای بزرگ و متوسط کشور و تجهیز آن‌ها به نحوی که بتوانند در سطوح منطقه تحت نفوذ خویش بخشی از وظایف شهرهای موضوع بند (۲) را به‌عهده گرفته و در راستای عدم‌تمرکز در یک تقسیم کار ملی و منطقه‌ای، مشارکت نمایند.

۴- توسعه علوم، آموزش، پژوهش و فناوری و گسترش و تجهیز مراکز آموزشی، پژوهشی، شهرک‌ها و پارک‌های علمی- فناوری کشور (با تأکید بر توسعه فناوری‌های نوین، نظیر فناوری اطلاعات و ارتباطات، بیوتکنولوژی، نانو تکنولوژی و...) متناسب با نیازهای ملی و منطقه‌ای و با تکیه بر قابلیت‌ها و استعدادهای بومی هر منطقه در راستای کاهش سهم منابع طبیعی و افزایش سهم در تولیدات ملی.

۵- تأکید بر استفاده از ظرفیت‌های اجتماعی، فرهنگی و علمی استان‌ها و مناطق کشور، به‌ویژه شهرهای تهران، شیراز، اصفهان، مشهد، تبریز، اهواز و یزد با محدود نمودن توسعه کمی سطوح پایین آموزش عالی به نفع سطوح بالاتر و ارتقای سطح کیفی مؤسسات آموزش عالی و مراکز پژوهشی و فناوری آن‌ها برای توسعه همکاری‌های علمی بین‌المللی و ایفای نقش واسط بین کشورهای منطقه و کشورهای پیشرفته علمی.

۶- توسعه و تجهیز گزیده‌ای از محورهای اصلی ارتباطی کشور در کریدورهای حمل و نقل بین‌المللی شمالی- جنوبی و شرقی- غربی کشور به‌عنوان محورهای اولویت‌دار در توسعه، برای استفاده مناسب از موقعیت ممتاز ارتباطی کشور با تأکید بر تمرکززدایی ارتباطی از تهران و استفاده از مسیرهای جایگزین.

- ۷- زمینه‌سازی لازم برای استفاده حداکثر از ظرفیت‌ها و توان‌های مراکز جمعیتی کوچک و پراکنده (روستاها، روستا- شهرها، شهرهای کوچک) در حفظ و نگه‌داشت جمعیت و برقراری تعادل در الگوی استقرار جمعیت با متنوع‌سازی فعالیت‌ها، ایجاد اشتغال و افزایش نقش فعالیت‌های صنعتی و خدماتی قابل استقرار در این مراکز.
- ۸- توسعه زیرساخت‌ها و شبکه‌های زیربنایی، به‌ویژه تأمین منابع آب و خدمات اجتماعی متناسب با سهم فعالیت و جمعیت پیش‌بینی شده برای مناطق و استان‌های کمتر توسعه‌یافته کشور هر چند که بازدهی اقتصادی آن‌ها در بلندمدت تحقق یابد.
- ۹- ایجاد تعادل نسبی در توزیع و ترکیب جمعیت در سطح کشور با استفاده از ابزار استقرار فعالیت و زیرساخت‌ها و بهبود شرایط اقتصادی، اجتماعی و امنیتی در محور شرق، جنوب و مناطق کم‌جمعیت مرکزی و استقرار ارادی جمعیت در مناطق استراتژیک و کانون‌های دارای قابلیت توسعه، با توجه به توان محیطی عرصه‌ها و مناطق مختلف در این‌گونه بارگذاری‌های جمعیتی و فعالیتی.
- ۱۰- تعادل‌بخشی به توزیع جمعیت و فعالیت متناسب با منابع، توان محیطی و ظرفیت تحمل زیست‌بوم‌ها، با تأکید بر ابعاد اجتماعی وظایف توسعه‌ای دولت در مناطق غربی و شمالی و تمرکز بر ایجاد ظرفیت‌های فیزیکی و اجتماعی موردنیاز توسعه در مناطق شرقی، جنوبی مناطق کم‌جمعیت مرکزی کشور، به شرح ذیل:
- الف- در مناطق شرقی، جنوبی و مناطق کم‌جمعیت مرکزی کشور:
- الف- ۱- توسعه شبکه‌های زیربنایی این مناطق برای زمینه‌سازی استقرار فعالیت‌ها و توسعه خدمات اجتماعی متناسب با استقرار جمعیت.
- الف- ۲- تقویت مراکز جمعیتی حاشیه سواحل دریای عمان، خلیج فارس و شرق کشور به‌منظور ایجاد مجموعه‌ای از مراکز گسترش توسعه در این مناطق، با توجه به چشم‌انداز بهره‌برداری از منابع انرژی حوزه جنوب، ذخایر معدنی دشت‌های مرکزی و جنوبی سرزمین، شیلات و صنایع دریایی و توان این مناطق از دیدگاه ترانزیتی بازرگانی و گردشگری.
- الف- ۳- تعیین و تجهیز نقاطی در نواحی دورافتاده و حاشیه‌ای در سواحل جنوب (به‌ویژه دریای عمان) در راستای تسریع و بسط توسعه در این نواحی، با هدف ایجاد تحرک در شبکه‌های ترانزیتی نواحی شرقی و جنوبی کشور.
- الف- ۴- توجه ویژه به توسعه پایدار مناطق کویری.

ب- در مناطق غربی و شمالی کشور:

- ب- ۱- استفاده بهینه از ظرفیت‌های زیربنایی موجود در مناطقی که از این جهت توسعه یافته‌اند، با نیت صرفه‌جویی در میزان و تسریع در بازدهی سرمایه‌گذاری‌ها و اولویت به کارگیری امکانات بخش خصوصی در این مناطق.
- ب- ۲- رفع تنگناهای شبکه‌های زیربنایی مناطق مستعد، متناسب با قابلیت‌های تولیدی و خدماتی این مناطق.
- ب- ۳- بهره‌برداری از شبکه نسبتاً توسعه یافته مراکز زیست و فعالیت در این مناطق با اعمال تقسیم کار تخصصی بین آن‌ها، با تأکید بر توسعه فعالیت‌های کشاورزی، صنعتی، گردشگری و بازرگانی.
- ۱۱- گسترش تعامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی درون و بین منطقه‌ای در راستای تقویت همبستگی ملی.
- ۱۲- تأکید بر حفظ و پویایی هویت ایرانی- اسلامی در تعامل با برون‌نگری و اتکا بر این هویت برای تحکیم و انسجام وحدت ملی در ابعاد درونی.
- ۱۳- رعایت ملاحظات «امنیتی و دفاعی»، «حفاظت از محیط‌زیست» و «حراست از میراث فرهنگی» در استقرار جمعیت و فعالیت، به‌ویژه در محدوده‌هایی که با توجه به ملاحظات یادشده، محدود نمودن و یا تسریع توسعه در آن‌ها الزامی است.
- ۱۴- تأکید خاص بر آمایش مناطق مرزی برای بهبود شرایط زندگی و افزایش سطح توسعه این مناطق به منظور ارتقای امنیت مرزهای کشور.
- ۱۵- رعایت اصول ایمنی و الگوی پدافند غیرعامل، از قبیل استفاده از شرایط جغرافیایی و عوارض طبیعی، پراکندگی مناسب در پهنه سرزمین، انتخاب عرصه‌های امن به لحاظ سوانح طبیعی و غیرمترقبه و انتخاب مقیاس بهینه در استقرار جمعیت و فعالیت‌ها در راستای کاهش آسیب‌پذیری در برابر تهدیدات و بهره‌مندی از پوشش مناسب دفاعی.
- ۱۶- ایجاد تعادل در افزایش جمعیت و پراکنش آن در پهنه سرزمین، با توجه به منابع و امکانات مناطق مختلف به‌طوری که نرخ رشد طبیعی جمعیت کشور سالانه به‌طور متوسط از یک درصد و نرخ رشد طبیعی جمعیت هر یک از شهرستان‌های کشور سالانه به‌طور متوسط از ۱/۵٪، فراتر نرود.
- ۱۷- توسعه رفاه و تأمین اجتماعی در مناطق مختلف کشور و برقراری تعادل در شاخص‌های اصلی آن در سطح ملی با تأکید بر توانمندسازی اقتصادی- اجتماعی گروه‌های

آسیب‌پذیر و اجرای سیاست‌های جبرانی کاهش فقر و ارتقای رفاه اجتماعی براساس مشارکت مردم.

۱۸- گسترش آموزش و بهداشت، به‌ویژه برای زنان و جوانان در مناطق کمتر توسعه‌یافته و گروه‌های اجتماعی در معرض خطر، به‌منظور ارتقای کیفیت منابع انسانی و جلوگیری از تولید نسل‌های ناسالم.

۱۹- ساماندهی و هدایت هدفمند جریان مهاجرت‌ها از طریق:

الف- ایجاد زمینه‌های اشتغال، فعالیت و سرمایه‌گذاری و جذب و نگهداشت نیروهای کارآفرین در مناطق مهاجرفرست دارای قابلیت.

ب- ساماندهی مراکز جدید اشتغال و اسکان مهاجرین در مناطق دارای توان پذیرش جمعیت متناسب با سرمایه‌گذاری‌های جدید تولیدی و خدماتی.

۲۰- تحول ساختار بخش کشاورزی در راستای دستیابی به کشاورزی پایدار، مدرن و رقابتی و توسعه بخش‌های صنعت و خدمات، به‌گونه‌ای که علاوه بر جذب سرریز شاغلین کشاورزی و پشتیبانی از این بخش، فرصت‌های جدید شغلی موردنیاز کشور را نیز تأمین نمایند.

۲۱- استفاده پایدار از قابلیت‌های طبیعی و امکانات آب و خاک برای توسعه فعالیت‌های کشاورزی و صنایع وابسته و تبدیلی مرتبط با آن در نواحی مستعد کشاورزی، به‌ویژه در نواحی شمالی، غربی و جنوب غربی کشور، در راستای دستیابی به امنیت غذایی و توسعه صادرات محصولات کشاورزی.

۲۲- توجه به محدودیت‌های آب برای مصارف کشاورزی، با تأکید بر:

الف- افزایش راندمان آب با استفاده از مهار آب، شیوه‌های مدرن آبیاری، توسعه شیوه‌های تولید متراکم و گلخانه‌ای در مناطق کم‌آب کشور، به‌ویژه در مناطق حاشیه‌کوبر، مانند استان‌های یزد، سمنان، سیستان و بلوچستان، خراسان جنوبی، کرمان، هرمزگان و بخش‌هایی از استان‌های فارس و اصفهان.

ب- افزایش سهم فعالیت‌های صنعتی، معدنی و خدماتی برای جذب و نگهداشت جمعیت در این مناطق.

ج- انتقال درون و بین‌حوضه‌ای آب، با توجه به حفظ تعادل‌های محیطی، برای مصارف شرب، خدمات و صنعت.

- ۲۳- توسعه بهره‌برداری از قابلیت‌های معدنی کشور به‌عنوان یکی از مزیت‌های نسبی سرزمین، با تأکید بر حداکثر نمودن عملیات فرآوری معدنی و کاهش صادرات مواد خام معدنی به‌گونه‌ای که به افزایش سهم این بخش در اقتصاد ملی بیانجامد.
- ۲۴- تأکید بر توسعه صنایع شیمیایی و پتروشیمی، صنایع و معدنی (ذوب فلزات و کانی‌های غیرفلزی)، صنایع مرتبط با حمل و نقل و صنایع ICT به‌عنوان صنایع اولویت‌دار، با توجه به مزیت‌های نسبی کشور در این صنایع.
- ۲۵- افزایش ظرفیت‌های اکتشاف و بهره‌برداری از ذخایر عظیم نفت و گاز و استفاده از این منابع در راستای توسعه فعالیت‌های صنعتی مبتنی بر تقویت صنایع بالادستی و پایین‌دستی نفت و گاز و تکمیل زنجیره‌های تولید، با تأکید بر اولویت بهره‌برداری از میادین مشترک و کاهش صدور مواد خام نفتی.
- ۲۶- تأکید بر توسعه فعالیت‌های صنعتی مبتنی بر نفت و گاز در مناطق مواجه با محدودیت‌هایی برای توسعه سایر فعالیت‌های اقتصادی و برخوردار از اهمیت استراتژیک، از جمله مناطق کمتر توسعه‌یافته جنوب شرقی کشور، سواحل خلیج فارس و دریای عمان و مناطق کمتر توسعه‌یافته غرب کشور با توجه به خطوط انتقال مواد و فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی و امکان توسعه آنها.
- ۲۷- توجه ویژه به صنایع انرژی‌بر در تلفیق مزیت نسبی برخوردار از ذخایر معدنی و مزیت نسبی برخوردار از منابع انرژی، به‌خصوص گاز و استقرار آنها در نقاط واقع بر کریدورها و محورهای حمل و نقل بین‌المللی، با اولویت استقرار در مناطق تخصصی انرژی در سواحل خلیج فارس با هدف توسعه صادرات.
- ۲۸- توسعه صنایع پشتیبان حمل و نقل، شامل صنایع خودروسازی، واگن‌سازی، تجهیزات راه‌آهن و صنایع حمل و نقل هوایی در مراکز و نواحی مستعد (با تأکید بر کاهش سهم تهران در صنایع خودروسازی)، صنایع تولید و تعمیر و خدمات وسایط حمل و نقل دریایی در نوار ساحلی جنوب.
- ۲۹- توسعه صنایع تولید کالاهای موردنیاز کشورهای منطقه، با اولویت استقرار در جوار بازارهای مصرف این کشورها در استان‌های مرزی.
- ۳۰- تحول بنیادی در ساختار بخش خدمات و افزایش سهم خدمات نوین و دانش پایه، با تأکید بر توسعه: خدمات پشتیبان تولید، خدمات گردشگری، خدمات بازرگانی، بانکی و

بیمه‌ای، حمل و نقل و ترانزیت و استفاده از فناوری‌های نوین در این بخش، متناسب با نقش و جایگاه بین‌المللی کشور.

۳۱- ارتقای جایگاه صنعت گردشگری در اقتصاد ملی، از طریق استفاده از ظرفیت‌های طبیعی، تاریخی و میراث فرهنگی کشور و گسترش و تسهیل ارتباطات بین مناطق، به‌منظور تقویت پیوند بین اقوام و خرده فرهنگ‌ها و همچنین، گسترش تعاملات فرهنگی فراملی.

۳۲- سازماندهی و تقویت خدمات اجتماعی و خدمات برتر، از جمله رسته‌های خدمات: مهندسی مشاور، حقوقی، حسابرسی، بیمه، مالی، بازاریابی، بورس و خدمات اطلاعات و ارتباطات برای ارائه خدمات پشتیبانی فرآیندهای توسعه ملی و پاسخ به تقاضای کشورهای منطقه، با رعایت ملاحظات مندرج در بندهای (۲) و (۳).

۳۳- بازتعریف نقش و وظایف مناطق آزاد تجاری- صنعتی و ویژه اقتصادی، با توجه به ویژگی‌های مناطق کشور و با هدف تقویت تعامل لازم بین عملکرد اقتصاد کشور با اقتصاد جهانی، تأمین سرمایه موردنیاز، ارتقای سطح فناوری و گسترش و تضمین بازارها.

ماده ۲- دستگاه‌های اجرایی کشور موظفند برنامه‌های عملیاتی خود را به‌گونه‌ای تنظیم نمایند که اجرای اقدامات، عملیات و سرمایه‌گذاری‌های مربوط، زمینه تحقق جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین را فراهم نماید.

ماده ۳- دستگاه‌های اجرایی کشور موظفند سیاست‌های تشویقی و بازدارنده، از جمله نرخ تسهیلات بانکی، تعرفه‌ها، عوارض، مالیات‌ها و سایر مقررات را برای فعالیت‌ها و مناطق مختلف کشور به‌گونه‌ای تنظیم و یا پیشنهاد نمایند که برنامه‌ها، اقدامات، عملیات و سرمایه‌گذاری‌های بخش‌های عمومی و غیردولتی در راستای تحقق جهت‌گیری‌های آمایش هدایت شوند.

ماده ۴- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلف است شرایط تحقق مواد (۲) و (۳) این تصویب‌نامه را در آیین‌نامه‌های اجرایی برنامه‌های توسعه و دستورالعمل‌های تنظیم بودجه‌های سالانه، لحاظ نماید.

ماده ۵- دستگاه‌های اجرایی کشور موظفند راهبردهای بخشی آمایش سرزمین در بخش‌های ذی‌ربط را بررسی و پیشنهادات خود را برای اصلاح و تکمیل آن‌ها با توجه به جهت‌گیری‌های موضوع ماده (۱) این تصویب‌نامه حداکثر ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ این تصویب‌نامه به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، منعکس نمایند.

ماده ۶- شوراهاى برنامه‌ریزی و توسعه استان‌هاى کشور موظفند نظریه پایه توسعه استان ذی‌ربط، ارائه شده در مطالعات آمایش سرزمین را بررسی کرده و پیشنهادهای خود را برای اصلاح و تکمیل آن‌ها باتوجه به جهت‌گیری‌های موضوع ماده (۱) این تصویب‌نامه ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ تصویب‌نامه به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، منعکس نمایند.

ماده ۷- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلف است راهبردهای بخشی و نظریه پایه توسعه استان‌ها را براساس جهت‌گیری‌های ملی آمایش و نقطه نظرات اعلام شده از سوی دستگاه‌های بخشی و شوراهاى برنامه‌ریزی و توسعه استان‌ها، تنظیم و هماهنگ نموده و به شورای آمایش سرزمین- موضوع ماده (۱۳) این تصویب‌نامه- ارائه نماید تا به تصویب مراجع ذی‌ربط قانونی برسد.

ماده ۸- دستگاه‌های اجرایی کشور موظفند ضمن انعکاس جهت‌گیری‌های ملی و راهبردهای بخشی و استانی آمایش در اسناد ملی بخشی و اسناد ملی ویژه، برنامه‌های عملیاتی خود را در برنامه چهارم توسعه، براساس این راهبردها تهیه نموده و مبنای تنظیم اقدامات و عملیات بودجه سالانه خود قرار دهند.

ماده ۹- شوراهاى برنامه‌ریزی و توسعه استان‌هاى کشور موظفند ضمن انعکاس جهت‌گیری‌های ملی، راهبردهای استانی و راهبردهای بخشی آمایش در اسناد ملی توسعه استان، برنامه‌های عملیاتی خویش را در برنامه چهارم توسعه، براساس این راهبردها تهیه نموده و مبنای تنظیم اقدامات و عملیات بودجه سالانه خود قرار دهند.

ماده ۱۰- شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، شوراهاى برنامه‌ریزی و توسعه استان‌ها و دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط مکلفند طرح‌های توسعه و عمران در سطوح ملی، منطقه‌ای، ناحیه‌ای و محلی را در محدوده وظایف قانونی خویش در راستای تحقق جهت‌گیری‌های ملی و راهبردهای بخشی و استانی آمایش سرزمین تنظیم و تصویب نمایند. تمامی دستگاه‌های اجرایی ملی، استانی و محلی در انتخاب مکان فعالیت‌ها و اقدامات مربوط، موظف به اجرای نتایج طرح‌های مذکور که در این راستا تهیه و تصویب شده‌اند، خواهند بود.

ماده ۱۱- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است زمینه استمرار و پویایی مطالعات آمایش سرزمین را با سه رویکرد «تأثیر تحولات جهانی، منطقه‌ای و داخلی»، «تعمیق نگرش بلندمدت و پایدار در راهبردهای توسعه‌ای کشور» و «تهیه طرح‌های ویژه از نظر موضوعی و یا محدوده جغرافیایی» فراهم نموده و سازماندهی مطالعات آمایش سرزمین به‌گونه‌ای صورت

پذیرد که برنامه پنجم و برنامه‌های بعدی میان مدت توسعه کشور به طور کامل بر مبنای سند آمایش سرزمین تهیه شود.

ماده ۱۲- دستگاه‌های اجرایی کشور موظفند در چارچوب دستورالعمل‌های مطالعاتی که سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور ارائه می‌نماید، مطالعات بخشی، فرابخشی و منطقه‌ای آتی خود را با رویکرد آمایشی سازماندهی نمایند.

ماده ۱۳ (اصلاحی ۱۳۸۳/۹/۴ و ۱۳۸۶/۵/۳۱)- به منظور ایجاد هماهنگی در تنظیم راهبردهای آمایش سرزمین و نظارت مستمر بر اجرای آن، «شورای آمایش سرزمین» با حضور معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (رئیس شورا)، رئیس مرکز ملی آمایش سرزمین (دبیر شورا) و عضویت ثابت یکی از معاونین وزارتخانه‌های نیرو، راه و ترابری، مسکن و شهرسازی، صنایع و معادن، جهاد کشاورزی، نفت، دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، امور اقتصادی و دارایی، کشور، بازرگانی، امور خارجه، رفاه و تأمین اجتماعی و اطلاعات و فرهنگ و ارشاد اسلامی سازمان‌های حفاظت محیط‌زیست و گردشگری و میراث فرهنگی و رئیس شورای عالی استان‌ها تشکیل می‌گردد.

تبصره- از نمایندگان سایر وزارتخانه‌ها، استانداران و دستگاه‌های اجرایی حسب مورد با حق رأی برای شرکت در جلسات شورا، دعوت به عمل خواهد آمد.

ماده ۱۴ (اصلاحی ۱۳۸۴/۵/۲)- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است در راستای تحقق وظایف یادشده، «مرکز ملی آمایش سرزمین» را متناسب با جایگاه آن در نظام برنامه‌ریزی کشور جایگزین دفتر آمایش، توسعه پایدار و محیط‌زیست نموده و نهاد تحقیقاتی متناظر با این جایگاه را برای تقویت زمینه‌های علمی و فنی آمایش سرزمین و ارتقای مهارت‌های تخصصی نیروهای موردنیاز، تدارک ببیند.

ماده ۱۵- مرکز ملی آمایش سرزمین موظف است با استفاده از امکانات نظارتی موجود در کشور، روند تغییرات جمعیت و فعالیت و تحولات در سازمان فضایی کشور را بررسی و با جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین مقایسه و مغایرت‌های اساسی را مشخص کرده و گزارش آن را به شورای آمایش سرزمین، ارائه نماید.

بخش سوم

نظام اداره استان
(نهادهای و تشکیلات)

فصل اول

استانداری

« طرح تعیین وظایف و اختیارات استانداران و فرمانداران و نحوه عزل و نصب آنان شماره ۱۲/۶۰۲ مصوب ۱۳۷۷/۷/۳۰ شورای عالی اداری

وزارت کشور

شورای عالی اداری در هشتمین جلسه مورخ ۱۳۷۷/۷/۲۸ بنا به پیشنهاد سازمان امور اداری و استخدامی کشور و وزارت کشور در اجرای مفاد تبصره ۳۱ قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران به منظور متناسب کردن اختیارات استانداران و فرمانداران با مسئولیت‌های محوله در استان و تعیین نحوه ارتباط آن‌ها با مقامات مرکزی و نحوه نظارت بر عملکرد مدیران محلی و چگونگی عزل و نصب آنان و همچنین تعیین وظایف استانداران و فرمانداران و نحوه عزل و نصب آن‌ها و چگونگی ارتباط آن‌ها با مسئولین دستگاه‌های اجرایی تصویب نمودند:

ماده ۱- استانداران در قلمرو مأموریت خویش به‌عنوان نماینده عالی دولت، مسئولیت اجرای سیاست‌های عمومی کشور در ارتباط با وزارتخانه‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی و سایر دستگاه‌هایی که به نحوی از بودجه عمومی دولت استفاده می‌نمایند، نهادهای انقلاب اسلامی، نیروهای انتظامی، شوراهای اسلامی شهر و شهرداری‌ها و مؤسسات عمومی غیردولتی را عهده‌دار خواهند بود.

تبصره ۱- نیروهای نظامی در چارچوب وظایفی که در ارتباط با امنیت مناطق دارند، تحت نظارت استانداران عمل خواهند کرد.

تبصره ۲- استاندار به عنوان نماینده عالی دولت در برابر رئیس جمهور و هیئت وزیران مسئول بوده و به عنوان نماینده وزارت کشور مسئولیت اجرای وظایف و اختیارات آن وزارت در استان را عهده دار خواهد بود و در مقابل وزیر کشور پاسخگوست.

ماده ۲- وظایف و اختیارات استانداران در قلمرو مأموریت خویش به شرح زیر می باشد:
۱- استاندار مسئول برقراری و حفظ نظم و امنیت استان است.

تبصره- وظایف امنیتی استانداران را شورای امنیت کشور تعیین می نماید.

۲- هدایت و تشکیل مرتب جلسات شورای تأمین استان و نظارت بر حسن اجرای مصوبات آن.

تبصره ۱- کلیه ارگان های عضو شورای تأمین و سایر دستگاه های اجرایی استان موظفند مصوبات شورای تأمین و دستورات امنیتی استاندار را اجرا نمایند امنیتی و سیاسی را به استاندار گزارش نمایند. با متخلفین برابر مقررات رفتار خواهد شد.

تبصره ۲- هدایت و نظارت بر عملکرد شوراهای تأمین شهرستان ها و اقدامات امنیتی فرمانداران و سایر دستگاه های اجرایی محلی و هماهنگی در حفظ آمادگی ارگان های امنیتی.

۳- پیش بینی و پیشگیری معضلات امنیتی استان، تعیین و تدوین اولویت ها و سیاست های امنیتی و تعیین حدود وظایف و اختیارات امنیتی کلیه دستگاه های اجرایی استان در چهارچوب وظایف قانونی آن ها.

۴- فراهم آوردن موجبات اجرای طرح ها و سیاست های عام امنیتی و انتظامی، مصوبات مراجع قانونی، دستورالعمل ها و ابلاغیه های امنیتی.

۵- تأیید تشکیل موقت یا دائم و یا انحلال رده های انتظامی در سطح استان در چهارچوب قوانین و دستورالعمل های مربوطه.

۶- نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی، گذرنامه و وظیفه عمومی.

۷- پیشگیری و مقابله با مشکلات مرزی و نظارت و مراقبت از مرزهای آبی و خاکی استان و برنامه ریزی به منظور جلوگیری از هر گونه تردد و نقل و انتقالات غیرمجاز در چهارچوب سیاست ها و خط مشی های مصوب.

۸- بررسی و تعیین مناطق ممنوع و محدود برای اسکان و تردد و تعیین گذرهای مرزی مجاز.

۹- بررسی و ارائه پیشنهاد ایجاد مرزهای رسمی (زمینی، هوایی، دریایی) استان به وزارت کشور.

- ۱۰- بررسی زمینه‌های مشترک همکاری با استان‌های کشورهای هم‌جوار و انعقاد یادداشت تفاهم همکاری محلی در چهارچوب سیاست‌ها و خط‌مشی‌های کلی نظام.
- ۱۱- برنامه‌ریزی، هدایت و ایجاد هماهنگی‌های لازم در خصوص مبارزه با مواد مخدر، قاچاق سلاح، مواد منفجره، کالا و ارز.
- ۱۲- نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات مربوط به تردد، اقامت، تابعیت، استملاک و سایر امور مربوط به اتباع و نمایندگی‌های خارجی، پناهندگان، معادین، مهاجرین و آوارگان.
- ۱۳- فراهم آوردن موجبات تشکیل و تقویت شوراهای اسلامی به‌منظور جلب مشارکت همه‌جانبه مردم استان در امور مشارکت‌پذیر و سازماندهی مطلوب آن و اعمال نظارت بر شوراهای فوق در چهارچوب قوانین و مقررات مربوطه.
- ۱۴- تشکیل و هدایت شوراهایی که مسئولیت آن‌ها برعهده استاندار می‌باشد و رعایت تصمیمات متخذه شوراهای مذکور طبق قوانین و مقررات مربوطه.
- ۱۵- در غیاب شورای اسلامی شهر (به جز شهر تهران) استاندار جانشین شورای اسلامی شهر خواهد بود. در این حالت کلیه وظایف شوراهای اسلامی شهرهای تابعه استان به غیر از وظیفه مربوط به تصویب برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تغییر نوع و میزان آن برعهده استاندار می‌باشد.
- ۱۶- ایجاد زمینه‌های لازم برای تأسیس و توسعه مجامع و تشکل‌های گوناگون فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و تخصصی و نظارت بر فعالیت‌های آن‌ها به‌منظور گسترش مشارکت‌های مردمی در همه زمینه‌ها و نهادینه شدن آزادی‌های سیاسی و اجتماعی.
- ۱۷- نظارت بر همه‌پرسی و کلیه انتخاباتی که به موجب قانون برگزار می‌گردد.
- ۱۸- انجام مطالعات و اقدامات اجرایی تقسیمات کشوری.
- ۱۹- نظارت بر حسن جریان امور مربوط به ثبت احوال.
- ۲۰- ایجاد زمینه مناسب جهت رشد و ارتقاء فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی بانوان و ایجاد هماهنگی بین دستگاه‌های ذی‌ربط و نظارت بر فعالیت آن‌ها.
- ۲۱- فراهم آوردن زمینه‌های مناسب برای رشد و پیشرفت و گسترش آموزش و پرورش، ورزش همگانی، بهداشت عمومی، آموزش عالی و تحقیقات.
- ۲۲- حفظ و حراست از ارزش‌های نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و گسترش فرهنگ اصیل اسلامی.
- ۲۳- هدایت و هماهنگی اقدامات مربوط به پیشگیری و جلوگیری از منکرات و مفسدات اجتماعی.

- ۲۴- فراهم آوردن زمینه‌های عدالت اجتماعی و فقرزدایی
- ۲۵- اتخاذ تدابیر و اعمال هماهنگی لازم به منظور پیشگیری، کنترل و مهار بحران‌های ناشی از حوادث و بلایای طبیعی از قبیل سیل، زلزله و ...
- ۲۶- نظارت بر امور ایثارگران و خانواده‌های معظم شهدا
- ۲۷- هماهنگی و نظارت بر مسائل رفاهی کارکنان دولت و هماهنگ نمودن امور رفاهی آنان.
- ۲۸- مطالعه و بررسی امور اداری و استخدامی در استان و ارائه پیشنهادات لازم به سازمان امور اداری و استخدامی کشور و سایر مراجع ذیصلاح.
- ۲۹- نظارت بر حسن اجرا قوانین و مقررات
- ۳۰- نظارت و بازرسی از کلیه ارگان‌های موضوع ماده یک این مصوبه به‌جز مواردی که به حکم قانون مستثنی شده باشد و همچنین مراقبت در رفتار و اعمال کلیه کارکنان ارگان‌های مذکور.
- ۳۱- ارزشیابی عملکرد مدیران براساس مصوبات و دستورالعمل‌های مراجع ذیصلاح.
- ۳۲- فراهم آوردن زمینه همکاری و ایجاد هماهنگی بین فعالیت‌های دستگاه‌های دولتی، سازمان‌های محلی، نهادهای انقلاب اسلامی، شوراهای محلی در چهارچوب قوانین و مقررات مربوطه.
- ۳۳- نظارت و مراقبت در اجرای برنامه‌های عمرانی (ملی، استانی) و در صورت لزوم دادن تذکر به مسئولین اجرایی و یا اعلام مراتب به سازمان و وزارتخانه مربوطه در جهت رفع نواقص احتمالی.
- ۳۴- نظارت بر حفظ و حراست از منابع طبیعی و محیط‌زیست و استفاده بهینه از منابع و امکانات بالقوه و موجود استان.
- ۳۵- شناسایی استعدادهای منطقه‌ای و تعیین نیازمندی‌های استان و تصمیم‌گیری، هماهنگی و هدایت برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی استان با تأکید بر اولویت‌های توسعه منطقه‌ای در چهارچوب سیاست‌ها و راهبردهای توسعه ملی.
- ۳۶- پیشنهاد وضع عوارض جدید بر فعالیت‌های اقتصادی و خدماتی در محدوده استان و شناسایی منابع جدید درآمدی و پیشنهاد آن به مراجع ذی‌ربط در جهت اجرای برنامه‌های توسعه منطقه‌ای.
- ۳۷- تلاش در جهت کسب منابع درآمدی مقرر در قوانین مربوطه در محدوده استان و همکاری با دستگاه‌های ملی ذی‌ربط در این خصوص.

۳۸- هدایت و هماهنگی فعالیت بانکها و تعیین اولویتها در اعطای تسهیلات تکلیفی بانکی در چهارچوب سیاستها و برنامههای توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور و تشویق سرمایه‌گذاران از طریق تشکیل مؤسسات اعتباری غیردولتی و جذب سرمایه‌های محلی و سوق دادن آنها به سمت فعالیت‌های تولیدی و عمرانی.

۳۹- نظارت، هماهنگی و هدایت امور مربوط به صادرات غیرنفتی، مبادلات مرزی، ایجاد مناطق آزاد تجاری و صنعتی و مناطق ویژه حراست شده و تأسیس و راه‌اندازی بازارچه‌های مرزی طبق قوانین و مقررات مربوط.

۴۰- اجرای سایر وظایفی که در استانها از طریق مراجع ذیصلاح برعهده استاندار محول می‌گردد.

ماده ۳- استانداران به پیشنهاد وزیر کشور و تصویب هیئت‌وزیران با حکم رئیس‌جمهور منصوب می‌گردند.

ماده ۴- عزل استانداران به پیشنهاد وزیر کشور، تأیید رئیس‌جمهور و حکم وزیر کشور انجام می‌شود.

تبصره- در صورت استعفا، عزل، فوت و یا سایر مواردی که مانع از انجام وظایف استانداران گردد، سرپرست استانداری موقتاً از سوی وزیر کشور تعیین می‌شود، وزیر کشور موظف است حداکثر ظرف مدت یک ماه استاندار جدید را به هیئت‌وزیران پیشنهاد نماید.

ماده ۵- نصب و عزل فرمانداران با پیشنهاد استاندار و تأیید و حکم وزیر کشور خواهد بود.

ماده ۶- نصب و عزل بخشداران با پیشنهاد فرماندار و تأیید استاندار و حکم وزیر کشور خواهد بود.

تبصره- اختیارات وزیر کشور موضوع این ماده قابل تفویض به استانداران می‌باشد.

ماده ۷- در صورت استعفا، عزل، فوت یا سایر مواردی که مانع از انجام وظایف فرمانداران و بخشداران باشد، سرپرست فرمانداری یا بخشداری از طریق استاندار تعیین می‌گردد. استاندار و فرماندار موظفند حداکثر ظرف مدت یک ماه نسبت به معرفی فرماندار و بخشدار جدید اقدام لازم را معمول دارند.

ماده ۸- نصب مدیران کل و یا بالاترین مقامات اداری، مدیران پروژه‌های ملی، بالاترین مقام نهادهای انقلاب اسلامی، فرماندهان نواحی و مناطق نیروهای انتظامی و مدیران صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران در استان توسط وزرا یا بالاترین مقام دستگاه ذی‌ربط با هماهنگی استاندار صورت می‌گیرد.

تبصره ۱- چنانچه بین استاندار و وزیر یا بالاترین مقام دستگاه ذی‌ربط در خصوص نصب مدیران استان اختلاف نظر وجود داشته باشد، به‌منظور حل اختلاف، هیئتی مرکب از وزیر کشور، وزیر یا بالاترین مقام دستگاه ذی‌ربط و یکی از معاونین رئیس‌جمهور با انتخاب رئیس‌جمهور ظرف مدت یک ماه تشکیل و اتخاذ تصمیم خواهند نمود.

تبصره ۲- عزل و تغییر مدیران استان توسط وزیر یا بالاترین مقام دستگاه ذی‌ربط و با اطلاع استاندار صورت می‌گیرد.

ماده ۹- کلیه مدیران کل و بالاترین مقامات اجرایی در استان و فرمانده ناحیه انتظامی موظفند عدم حضور خود را در محل خدمت به اطلاع استاندار برسانند و جانشین موقت خود را به وی معرفی نمایند.

ماده ۱۰- رؤسا و مسئولین ادارات موضوع ماده ۸ در شهرستان با هماهنگی فرماندار منصوب می‌شوند.

تبصره ۱- چنانچه بین فرماندار و مدیر کل یا بالاترین مقام دستگاه اجرایی استان در خصوص نصب رؤسا و مسئولین ادارات شهرستان اختلاف نظر وجود داشته باشد، به‌منظور حل اختلاف، هیئتی مرکب از استاندار به‌عنوان نماینده رئیس‌جمهور، مدیر کل و یا رئیس سازمان ذی‌ربط و فرماندار شهرستان مربوطه تشکیل و اتخاذ تصمیم خواهند نمود.

تبصره ۲- عزل و تغییر رؤسا و مسئولین ادارات شهرستان توسط مقام‌های مجاز دستگاه‌های ذی‌ربط با اطلاع فرماندار صورت می‌گیرد.

ماده ۱۱- کلیه رؤسای ادارات و یا بالاترین مقام اجرایی در شهرستان و فرمانده منطقه انتظامی موظفند عدم حضور خود را در محل خدمت به اطلاع فرماندار برسانند و جانشین موقت خود را به وی معرفی نمایند.

ماده ۱۲- در مواردی که استاندار حضور مدیری را در استان و فرماندار حضور رئیس اداره‌ای را در شهرستان در زمان معین ضروری بدانند مدیر و یا رئیس اداره مزبور موظف است از مرخصی یا مأموریت در آن زمان صرف‌نظر نموده و در محل خدمت خود حضور یابد.

ماده ۱۳- استانداران می‌توانند مستقیماً با مقامات عالی‌رتبه جمهوری اسلامی ارتباط برقرار نمایند و مسائل مورد نظر در قلمرو مأموریت خویش را مطرح سازند.

ماده ۱۴- فرمانداران می‌بایستی از طریق استانداران با مقامات موضوع ماده ۱۳ ارتباط برقرار نمایند.

ماده ۱۵- در اجرای اصل یکصد و بیست و هفتم قانون اساسی به منظور فراهم آوردن زمینه‌های رشد و پیشرفت منطقه‌ای و اداره مطلوب و بهینه استان در صورت موافقت رئیس‌جمهور و تصویب هیئت‌وزیران در شرایط خاص و حسب ضرورت استانداران به‌عنوان نماینده ویژه رئیس‌جمهور تعیین می‌گردند که در این صورت تصمیمات آنان در حدود اختیارات مشخص در حکم تصمیمات رئیس‌جمهور و هیئت‌وزیران خواهد بود.

ماده ۱۶- استانداران می‌توانند در اجرای وظایف واحدهای اجرایی در استان که به نحوی با برنامه‌های توسعه و سیاست‌های عمومی، مسائل امنیتی و آرامش عمومی مرتبط است و همچنین ایجاد هماهنگی بین واحدهای مذکور و استفاده بهینه از امکانات آنها با رعایت قوانین و مقررات مبادرت به تهیه و ابلاغ دستورالعمل‌های اجرایی نمایند.

تبصره- دستگاه‌هایی که از لحاظ تشکیلاتی به صورت منطقه‌ای فعالیت می‌نمایند و فعالیت‌های آنها شامل چند استان می‌گردد لیکن مرکز آنها در یک استان قرار دارد موظفند در مورد فعالیت‌های مربوط به هر استان با هماهنگی استاندار ذی‌ربط اقدام نمایند.

ماده ۱۷- کلیه واحدهای قضایی در استان موظفند در خصوص مسائلی که به نحوی با آرامش و امنیت عمومی استان مرتبط می‌باشد، هماهنگی‌های لازم را با استانداران معمول دارند. آیین‌نامه اجرایی این ماده توسط سازمان امور اداری و استخدامی کشور با همکاری وزارت کشور و وزارت دادگستری تهیه و به تصویب شورای عالی اداری خواهد رسید.

ماده ۱۸- کلیه دستگاه‌های اجرایی موظفند ترتیبی اتخاذ نمایند که استانداران از مأموریت‌های سازمانی و اقدامات به عمل آمده و آخرین دستورالعمل‌ها و ضوابط و بخشنامه‌های صادره آگاهی داشته باشند.

تبصره- کلیه شوراها، ستادها و مجامعی که برای هماهنگی انجام وظایف دستگاه‌های اجرایی در استان‌ها طبق قوانین و مقررات تشکیل می‌گردد زیر نظر استانداران فعالیت خواهند نمود.

ماده ۱۹- واحدهای اجرایی استان موظف به ارائه گزارش عملکرد دوره‌ای خویش به استانداران می‌باشند. استانداران می‌توانند در صورت لزوم حسب مورد خارج از دوره مزبور نیز از واحدهای استانی گزارش امور مربوط را دریافت نمایند.

ماده ۲۰- استانداران با هماهنگی وزارت کشور و موافقت وزارت خارجه می‌توانند با مراکز فرهنگی و اقتصادی کشورهای دیگر ارتباط برقرار نمایند.

تبصره ۱- برقراری ارتباط رسمی و اداری با نمایندگان سیاسی و کنسولی در استان برعهده استانداران می‌باشد.

تبصره ۲- هر گونه ارتباط استانداران با مراکز سیاسی کشورهای دیگر حسب مأموریت محوله از طرف مراجع ذیصلاح کشور صورت خواهد گرفت.

ماده ۲۱- در اجرای سیاست عدم تمرکز و به منظور تسریع در انتقال وظایف اجرایی مؤسسات و شرکت‌های دولتی به واحدهای استانی، استانداران موظفند ضمن هماهنگی و همکاری با سازمان امور اداری و استخدامی موجبات تحقق هر چه سریع‌تر امر فوق را فراهم نمایند.

ماده ۲۲- به منظور فراهم ساختن زمینه مناسب جهت هماهنگی بین فعالیت‌های مختلف و افزایش قابلیت‌ها و کارایی دستگاه‌های اجرایی و تحقق سیاست‌های عمومی و برنامه‌های توسعه در استان و شهرستان، شورای اداری استان به ریاست استاندار و شورای اداری شهرستان به ریاست فرماندار تشکیل می‌گردد. ترکیب، وظایف، اختیارات و نحوه کار شوراهای مزبور براساس آیین‌نامه‌ای خواهد بود که توسط سازمان امور اداری و استخدامی کشور با همکاری وزارت کشور تهیه و به تصویب شورای عالی اداری خواهد رسید.

ماده ۲۳- انجام مراسم تشریفات (استقبال، پذیرایی و مشایعت) از مقامات عالی‌رتبه داخلی و خارجی که رسماً به استان سفر می‌نمایند به عهده استاندار می‌باشد.

تبصره- آیین‌نامه اجرایی موضوع این ماده و همچنین نحوه انجام مراسم تشریفات مربوطه به موجب آیین‌نامه‌ای خواهد بود که به پیشنهاد وزارت کشور و وزارت امور خارجه به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.

ماده ۲۴- کلیه وظایف و اختیاراتی که برعهده استانداران محول گردیده است فرمانداران نیز همان وظایف و اختیارات (به استثنای اختیار مطرح در بند ۱۵ ماده ۲ این مصوبه) را در شهرستان محل مأموریت خود دارا هستند.

◀ لایحه قانونی اختیارات استانداران کشوری جمهوری اسلامی ایران مصوب

۱۳۵۹/۳/۲۹ شورای انقلاب

ماده ۱- از تاریخ تصویب این قانون استانداران از طرف وزیر کشور به هیئت دولت معرفی می‌شوند و پس از تصویب انتصاب آنان در هیئت وزراء حکم استانداری با امضای رئیس‌جمهور و نخست‌وزیر و وزیر کشور صادر خواهد شد.

ماده ۲- استانداران در قلمرو مأموریت خود نماینده عالی دولت محسوب می‌شوند و مسئول اجرای سیاست عمومی دولت در حوزه مأموریت خود هستند و در کلیه امور اجرای استان نظارت تامه و عالی دارند.

تبصره ۱- استانداران می‌توانند به بازرسی سازمان‌ها و ادارات دولتی بپردازند و چنانچه نسبت به امور واحدهای مزبور نظری داشته باشند با همکاری مدیر یا رئیس واحد موضوع را حل و فصل کنند، در صورتی که موضوع در مرکز استان حل نشود استانداران می‌توانند با وزیر متبوع واحد مذاکره کنند و مسئله را حل نمایند و وزیر متبوع با بررسی‌های لازم در مورد گزارش استاندار اقدام مقتضی معمول خواهند داشت.

تبصره ۲- در صورتی که قضیه به ترتیب فوق فیصله نیابد استانداران موضوع را به اطلاع وزیر کشور می‌رسانند. وزیر کشور مورد را در هیئت‌وزیران مطرح می‌کند تصمیم هیئت‌وزیران به استانداران برای اجرا ابلاغ می‌شود.

ماده ۳- به منظور نظارت و مراقبت کامل در برنامه‌های رادیو و تلویزیون استانداران می‌توانند نماینده‌ای در سازمان رادیو تلویزیون استان بگمارند. نماینده مذکور نماینده دولت محسوب می‌شود.

ماده ۴- برای هماهنگ نمودن اقدامات ادارات و سازمان‌های دولتی و نهادهای انقلابی و اجتماعی هر استان با سیاست عمومی دولت و به منظور تحکیم نهادهای فوق استانداران می‌توانند هر وقت مقتضی بدانند جلسات مشترکی مرکب از مدیران و رؤسا و متصدیان مربوط و افراد دیگری که لازم بدانند تشکیل دهند و در صورت ضرورت اطلاعات لازم را در اختیار مردم بگذارند.

ماده ۵- حفظ نظم و امنیت و رفاه مردم و آرامش عمومی در هر استان از طریق شورای تأمین با استانداران است علاوه بر این تأمین ارزاق و مایحتاج عمومی و مراقبت دقیق در اجرای برنامه‌های عمرانی و نوسازی و بهسازی شهرها و دهات و امثال این‌ها از طریق شورای سازمان‌های ذی‌صلاح از وظایف استانداران است.

تبصره ۱- استانداران باید اشخاص و مؤسسات را به تأسیس شرکت‌ها و اشتغال به امور عام‌المنفعه و مانند آنها تشویق کنند.

تبصره ۲- پاکسازی ادارات و سازمان‌ها و شرکت‌های وابسته به دولت بر طبق قوانین با مشورت و نظارت استانداران اجرا می‌شود.

ماده ۶- ادارات دولتی و نمایندگان اعزامی از طرف وزارتخانه‌ها و سایر ارگان‌های دولتی و ملی نسبت به مسائلی که با سیاست عمومی تماس داشته باشد یا از لحاظ سیاست محلی حائز اهمیت باشد باید به اطلاع و راهنمایی استاندار وظایف خود را انجام دهند.

◀ قانون راجع به وظایف و اختیارات استانداران مصوب ۱۳۳۹/۱/۲۸ مجلس

شورای ملی

ماده ۱- استانداران در حوزه مأموریت خود نماینده عالی دولت و مسئول اجرای سیاست عمومی دولت می‌باشند و بر کلیه ادارات دولتی حوزه مأموریت خود سواى محاکم قضایی ریاست عالی و حق نظارت در امور را خواهند داشت.

ماده ۲- کلیه وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و بنگاه‌های وابسته به دولت مکلفند در موقع تهیه برنامه‌های اجرایی مخصوص برای هر استان نظر استاندار محل را مورد توجه قرار دهند و برنامه‌های مصوب را به اطلاع استاندار محل برسانند.

ماده ۳- استانداران در اجرای برنامه‌های عمرانی و عمومی حوزه مأموریت خود نظارت و مراقبت کامل خواهند داشت و چنانچه نقصی ضمن عمل مشاهده نمایند مراتب را مستقیماً به مأمورین اجرا و در صورت لزوم به وزارتخانه یا مؤسسه مربوطه تذکر خواهند داد.

ماده ۴- کلیه ادارات دولتی و نمایندگان اعزامی از طرف وزارتخانه‌ها نسبت به مسائلی که تماس با سیاست عمومی دارد و یا از لحاظ سیاست محلی حائز اهمیت باشد با اطلاع و راهنمایی استاندار محل وظایف خود را باید انجام نمایند استانداران هر موقع تغییر رئیس یا یکی از اعضاء ادارات و مؤسسات دولتی حوزه مأموریت خود غیر از قضات دادگستری و مأمورین ارتش و استادان و دانشیاران دانشکده‌ها را لازم بدانند مراتب را با ذکر دلایل موجه به اطلاع وزیر مربوطه خواهند رسانید وزرا مکلفند به پیشنهاد استاندار در این گونه موارد منتهی در ظرف ده روز ترتیب اثر داده نسبت به تعیین جانشین مأمور مربوطه اقدام نمایند.

تبصره- هر گاه استاندار تغییر رؤسای ادارات مرکزی استان را لازم بداند دلایل موجه خود را به اطلاع وزیر مربوطه خواهد رسانید و در صورتی که وزیر با نظر استاندار موافق نباشد بر طبق ماده نهم این قانون عمل خواهد شد. وزارتخانه‌ها انتصاب رؤسای مرکزی استان‌ها را به اطلاع استاندار می‌رسانند.

ماده ۵- مراقبت در رفتار و اعمال کلیه مأموران دولتی در هر استان از وظایف استاندار است و در هر مورد شکایتی از مأموران برسد استاندار باید نسبت به آن رسیدگی و اقدام لازم را بنماید. هر گاه در نتیجه رسیدگی معلوم شود موضوع جنبه کیفری یا حقوقی دارد آن را به مراجع قضایی احاله خواهد داد.

ماده ۶- همه‌ساله وزارت کشور پس از تصویب بودجه تفصیلی خود سهم اعتبارات منظور در بودجه برای هر یک از استان‌ها را اعم از حقوق و مخارج مستمر و غیر مستمر تعیین و به استاندار محل ابلاغ می‌نماید و استاندار در تعهد و صرف اعتبار مزبور نماینده قانونی وزیر کشور خواهد بود و دارایی محل طبق درخواست استانداری در حدود بودجه ابلاغ شده اعتبارات را مطابق مقررات خواهد پرداخت.

ماده ۷- استانداران مکلفند در پیشرفت کارهای ادارات و مؤسسات دولتی و عمومی مساعدت‌های لازم بکنند و هر یک از شهرستان‌های حوزه مأموریت خود را لااقل سالی دو بار بازدید و سرکشی نمایند و جریان امور و طرز کار مأمورین و وضع عمومی اهالی را از نزدیک رسیدگی کنند و نسبت به رفع نواقص کارها اقدامات لازم به عمل آورند.

ماده ۸- استانداران در امور ذیل مسئولیت مخصوص دارند:

- ۱- مراقبت در حفظ نظم عمومی و آرامش حوزه مأموریت.
- ۲- مراقبت در تأمین ارزاق و احتیاجات عمومی.
- ۳- تشویق افراد به تشکیل شرکت‌ها و مؤسسات به وسیله مردم برای ایجاد کارهای عام‌المنفعه و مراقبت در امور بهداشتی و بهبود وضع اجتماع.
- ۴- ارتباط رسمی و اداری با نمایندگان کنسولی خارجی.
- ۵- مراقبت مخصوص در اجرای برنامه‌های عمرانی شهرداری‌ها و قانون تعلیمات اجباری و پیشرفت امور عمرانی دهات.
- ۶- توجه خاص نسبت به آمد و شد و اقامت اتباع بیگانه در حوزه مأموریت خود و نظارت در اجرای مقررات قانونی درباره اتباع بیگانه.
- ماده ۹-** در اجرای مواد ۲ و ۳ تبصره ماده ۴ این قانون هرگاه میان استانداران و وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی اختلاف نظری پیش آید مراتب به اطلاع نخست‌وزیر خواهد رسید و نظر نخست‌وزیر قاطع خواهد بود.

ماده ۱۰- در کارهای مربوط به تأمین ارزاق عمومی و رفع حوائج ضروری اهالی و حفظ انتظامات محل در موقع حوادث و سوانح طبیعی و غیرمنتظره که اقدامات سریع مأمورین دولت را ایجاب می‌کند کلیه مأمورین بدون استثناء مکلف هستند نظر استاندار را جلب نمایند و دستور کتبی استاندار را برای جلوگیری از پیشامدهای نامطلوب سریعاً به موقع اجرا بگذارند.

ماده ۱۱- در مورد اعتباراتی که به وسیله ادارات هر شهرستان باید مصرف شود از قبیل تهیه لوازم اداری و خواربار بیمارستان‌ها و مؤسسات مشابه و همچنین تعمیر ساختمان‌ها چنانچه

- شورای شهرستان ترک مناقصه را ضروری بداند و پیشنهاد نماید با تصویب استاندار ممکن است مناقصه ترک گردد در این صورت استاندار در مصرف آن اعتبار باید نظارت نماید.
- ماده ۱۲ -** فرمانداری‌های کل فعلی هم از این اختیارات استفاده خواهند نمود.
- ماده ۱۳ -** از تاریخ اجرای این قانون استان‌ها به اسامی اصلی خود نامیده می‌شود و دولت مکلف است با توجه به سوابق تاریخی نام استان‌ها و حوزه آن را تعیین و اعلام نماید.
- ماده ۱۴ -** دولت مأمور اجرای این قانون است.

فصل دوم

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان

« لایحه قانونی راجع به تشکیل سازمان برنامه و بودجه استان‌ها مصوب
۱۳۵۹/۴/۱۵ شورای انقلاب

ماده واحده - اجازه داده می‌شود که در اجرای سیاست مربوط به تقویت مبانی نظام عدم تمرکز و حذف تشکیلات زائد اداری و افزایش کارایی سازمان‌های دولتی، دفاتر برنامه و بودجه و دفاتر مناطق آماری استان‌ها با پرسنل، بودجه و وسائل و لوازم اداری مربوط در یکدیگر ادغام شده و سازمان برنامه و بودجه استان‌ها به وجود آید، تشکیلات اداری متناسب با این ادغام و با توجه به وظایف و حجم امور مربوط در هر استان به وسیله سازمان برنامه و بودجه در مرکز تهیه و پس از تأیید سازمان امور اداری و استخدامی کشور به مرحله اجرا در خواهد آمد.

◀ نامه مصوبه شماره ۱۲۹۹۱/۹۳/۲۰۶ مورخ ۱۳۹۳/۹/۲۶ شورای عالی اداری در خصوص احیاء و تشکیل سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور با سازمان‌های مدیریت و برنامه‌ریزی استانی

معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور

معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس‌جمهور

شورای عالی اداری در یکصد و شصت و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۳/۹/۱۲ بنابه پیشنهاد معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور و تأیید رئیس‌جمهور، به منظور ایجاد وحدت مدیریت و انسجام و یکپارچه‌سازی ساختار سازمانی لازم در اجرای اصول ۱۲۶ و ۱۲۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و در راستای فراهم آوردن اقتضات راهبری توسعه کشور، طراحی زیرساخت‌ها و رصد توسعه پایدار و متوازن، با احیاء و تشکیل سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و استان‌ها موافقت نمود، که به شرح تصویب‌نامه پیوست (ممه‌ور به مهر دبیرخانه شورای عالی اداری) برای اجراء ابلاغ می‌شود.

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است در اجرای این مصوبه اقدامات لازم از جمله تهیه و تنظیم شرح وظایف و ساختار سازمانی را به عمل آورد. تا تصویب ساختار جدید، ساختار مورد عمل معتبر می‌باشد.

حسن روحانی - رئیس‌جمهور

شورای عالی اداری در یکصد و شصت و هشتمین جلسه مورخ ۱۳۹۳/۹/۱۲، در اجرای دستور رئیس‌جمهور محترم جمهوری اسلامی ایران، مرقوم در هامش پیشنهاد مورخ ۱۳۹۳/۷/۱۷ معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی و سرپرست معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس‌جمهور، موضوع «احیاء و تشکیل سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور با سازمان‌های مدیریت و برنامه‌ریزی استانی» از طریق ادغام دو معاونت «برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور» و «توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس‌جمهور»، و در اجرای اصول ۱۲۴ و ۱۲۶ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و اقتضات مصرح در بندهای ۱۰ و ۲۵ سیاست‌های کلی نظام اداری ابلاغی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) مبنی بر چابک‌سازی، متناسب‌سازی و منطقی ساختن تشکیلات نظام اداری در جهت تحقق اهداف چشم‌انداز و کارآمدسازی و هماهنگی ساختارها و شیوه‌های نظارت و کنترل در نظام اداری و یکپارچه‌سازی اطلاعات، تشکیلات موجود معاونت‌های مذکور را در اجرای وظایف شورای عالی اداری

موضوع ماده ۱۱۵ قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ مجلس شورای اسلامی، اصلاح و تصویب نمود که تشکیلات اصلاح شده تحت عنوان «سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور» به شرح زیر فعالیت نماید:

۱- تمامی وظایف و اختیارات دو معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور و توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس‌جمهور و وظایف و اختیارات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، موضوع مصوبه هشتاد و ششمین جلسه شورای عالی اداری به شماره ۱۴/۴۵۰ مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۱۶، به این سازمان محول می‌شود.

۲- تمامی وظایف، اختیارات و فعالیت‌های مربوط به این سازمان در سطح استان، از استانداردهای کشور منتزع و «سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها» با رعایت موارد زیر تشکیل می‌گردد:

الف) سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان متولی امور برنامه‌ریزی، بودجه‌ریزی، توسعه مدیریت و سرمایه انسانی، فنی، نظارت و تدوین سیاست‌های برنامه‌ای استانی در چارچوب سیاست‌های عمومی کشور می‌باشد.

ب) انتخاب و انتصاب رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان با پیشنهاد استاندار (در چارچوب شرایط احراز) و تأیید و ابلاغ رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور صورت می‌پذیرد.

ج) استاندار به‌عنوان نماینده عالی دولت در استان و ناظر عالی بر اجرای سیاست‌های عمومی تمامی دستگاه‌های اجرایی استانی، می‌تواند مطالعه، بررسی، برنامه‌ریزی و اجرای موضوعات مختلف در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی را به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان پیشنهاد و ارجاع نماید.

د) ریاست شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان برعهده استاندار و دبیری آن برعهده رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان می‌باشد.

ه) در چارچوب امور و مأموریت‌های مندرج در این بند شرح وظایف استانداری‌ها و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان براساس تفاهم وزارت کشور و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تعیین می‌شود.

۳- تمامی مؤسسات تابعه و وابسته به معاونت‌های برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی و توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس‌جمهور، مؤسسات تابعه و وابسته سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور محسوب خواهند شد.

۴- به‌منظور تمرکززدایی و تبدیل سازمان به سازمانی هدایتگر، ناظر، چابک و حمایت‌کننده در زمینه توسعه زیرساخت‌های نرم‌افزاری دستگاه‌ها، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

موظف است آن بخش از وظایف و واحدهای خود را که جنبه اجرایی دارد و قابل واگذاری به دستگاه‌های ملی و استانی و تشکلهای غیردولتی حرفه‌ای می‌باشد، مشخص و حداکثر ظرف مدت شش ماه به آن‌ها واگذار نماید.

۵- اداره سازمان برعهده معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور می‌باشد.

۶- تمامی مصوبات قبلی شورای عالی اداری در صورت مغایرت با این مصوبه، ملغی‌الاثراست.^۱

۱ - تشکیل معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور مصوبه شماره ۱۹۰۱۵۶۰۶۰ مورخ ۱۳۸۶/۴/۲۴ شورای عالی اداری:

نهاد ریاست جمهوری- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

شورای عالی اداری در یکصد و سی و سومین جلسه مورخ ۱۳۸۶/۴/۱۸ بنا به پیشنهاد رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، در راستای تحقق اهداف چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی و سیاست‌های کلی نظام و برنامه چهارم توسعه و با اهداف مبتنی بر «اصلاح نظام اداری، افزایش تحرک و کارایی و بهره‌وری، بهبود خدمات‌رسانی به مردم با حفظ کرامت آنان، پیشگیری از فساد اداری و مبارزه با آن، کوچک‌سازی، روان‌سازی، سرعت و دقت، کارآمدی، جلوگیری از بروکراسی زاید و روزمرگی، سالم‌سازی و صرفه‌جویی، بهره‌برداري بهتر و مطلوب از علم و اندیشمندان و نخبگان، ارتقای صحیح کیفی، نوسازی و متناسب‌سازی، اثربخشی و انعطاف‌پذیری، استفاده از فن‌آوری نوین، بازنگری مهندسی فرآیند روش‌ها، اصلاح نظام بودجه‌ریزی از روش موجود به روش هدفمند، اصلاح نظام ناکارآمد، ناهمگون و نامتناسب مدیریت و برنامه‌ریزی، استقرار عدالت و ثبات اجتماعی و کاهش نابرابری‌ها و ایجاد فرصت‌های برابر، توسعه عدالت محور با هویت اسلامی و انقلابی» و به منظور تحقق ایران توسعه‌یافته با جایگاه اول در منطقه و الهام‌بخش در جهان اسلام و با تکامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل و با عنایت به ضرورت تحول ساختاری در جهت هدایت برنامه‌ریزی راهبردی متناسب با اهداف متعالی نظام و سند چشم‌انداز و تنظیم بودجه و مدیریت منابع انسانی، براساس برنامه‌های مدون و روش و نتیجه بخش و ناشی از فکر و اندیشه مستمر و پژوهش همه جانبه و نظارت دقیق بر مدیریت منابع انسانی و برنامه و بودجه متناسب با اهداف آن و پرهیز از درگیر شدن امور فکری با امور اجرایی و اعمال تصدی که موجب اختلال در نظام فکری و برنامه‌ریزی است، طراحی ساختاری با تفکیک وظایف مدیریت منابع انسانی و برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی و به کارگیری تمام همت در استفاده از فکر و اندیشه در برنامه‌ریزی هدفمند و مبتنی بر دانش و تحقیق و پژوهش قابل ارزیابی علمی انکارناپذیر است. از این رو، در راستای ارتقای کیفی و هدایت گر و راهبردی مدیریت و برنامه‌ریزی و نظارت و به منظور حسن اجرای اصول (۶۰)، (۱۲۴) و (۱۲۶) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و در اجرای مفاد ماده (۱) قانون برنامه سوم توسعه، تنفیذی در ماده (۱۵۴) برنامه چهارم توسعه و به استناد وظایف و اختیارات موضوع بند «ب» ماده (۱) مذکور تصویب کرد: معاونت نظارت و هماهنگی بر سیاست‌های اقتصادی و علمی معاون اول رئیس‌جمهور، معاونت هماهنگی و نظارت راهبردی نهاد ریاست جمهوری، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و مؤسسات وابسته به آن، با تمام وظایف و اختیارات و مسئولیت‌ها و دارایی و تعهدات و اعتبارات و امکانات و نیروی انسانی، ادغام و با عنوان دو معاونت به نام‌های «معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس‌جمهور» و «معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور» فعالیت می‌کنند.

فصل سوم

شورای

برنامه ریزی و توسعه استان

« ماده (۳۱) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰

الف- شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان در اجرای وظایف محوله که در قوانین و دستورالعمل‌ها مشخص می‌شود و همچنین اجرای اختیارات تفویضی رئیس‌جمهور در امور برنامه‌بودجه و در جهت هماهنگی و نظارت بر مدیریت و توسعه سرمایه‌گذاری همه‌جانبه و پایدار استان، پیگیری عدالت سرزمینی، تقویت تمرکز زدایی، افزایش اختیارات استان‌ها و تقویت نقش و جایگاه استان‌ها در راهبری و مدیریت توسعه درون و برون‌گرایی منطقه‌ای و تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی، با ترکیب اعضای زیر تشکیل می‌شود. آیین‌نامه اجرایی این ماده با پیشنهاد سازمان برنامه‌بودجه کشور به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد:

- ۱- استاندار (رئیس)
- ۲- رئیس سازمان برنامه و بودجه استان (دبیر)
- ۳- رئیس واحد استانی وزارتخانه‌های دارای واحد استانی (یک نفر)
- ۴- رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان
- ۵- مدیرکل حفاظت محیط‌زیست استان
- ۶- فرمانداران (حسب مورد)
- ۷- فرمانده سپاه استان
- ۸- دو نفر از نمایندگان مردم استان در مجلس شورای اسلامی به انتخاب مجلس شورای اسلامی (به‌عنوان ناظر)

۹- مدیرکل صداوسیما استان

تبصره ۱- شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان بالاترین نهاد تصمیم‌گیری و نظارت در خصوص توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در سطح استان می‌باشد.

تبصره ۲- در مورد وزارتخانه‌هایی که چند واحد استانی دارند یک نفر از مدیران به انتخاب وزیر در جلسات شورا شرکت می‌کند.

تبصره ۳- عضویت اعضا، قائم به فرد است و جانشین حق رأی ندارد و در غیاب استاندار، اداره جلسه شورا بر عهده دبیر می‌باشد. جلسات با دو سوم اعضا رسمیت می‌یابد و رأی‌گیری با ورقه و مخفی است. مصوبات با اکثریت اعضای حاضر قابل اجرا است.

تبصره ۴- دبیر شورا موظف است هنگام طرح مباحث مربوط به هر یک از دستگاه‌های اجرایی غیرعضو در شورا، از بالاترین مقام دستگاه اجرایی مرتبط در استان و هنگام طرح مباحث مربوط به هر شهرستان، از فرماندار آن شهرستان (بدون حق رأی) دعوت به عمل آورد.

تبصره ۵- دبیر شورا موظف است یک هفته قبل از تشکیل جلسه دستور جلسه را همراه با دعوت‌نامه رسمی برای کلیه اعضا ارسال کند و از دو نماینده مجلس شورای اسلامی دعوت به عمل آورد.

ب- وظایف و اختیارات شورا به شرح زیر تعیین می‌شود:

۱- بررسی، تأیید و تصویب اسناد توسعه‌ای و برنامه‌های توسعه استان که شامل جهت‌گیری‌های توسعه بلندمدت استان در چارچوب نظام برنامه‌ریزی کشور و در راستای جهت‌گیری‌های آمایش سرزمین و برنامه‌های میان‌مدت توسعه استان و تصویب اسناد توسعه‌ای و طرح‌ها و پروژه‌های بخشی و شهرستانی در چارچوب سیاست‌های کلان، آمایش سرزمینی و بخشی و سازگار با برنامه‌های بلندمدت و میان‌مدت استانی و ملی است.

۲- بررسی و نظارت بر توسعه اقتصادی و اجتماعی متعادل استان و نیز سیاست‌گذاری، هماهنگی و پایش اقدامات موثر برای کاهش عدم تعادل درون استانی در چارچوب نظام برنامه‌ریزی کشور و در راستای جهت‌گیری‌های آمایش سرزمین و برنامه‌های توسعه استانی

۳- تصویب طرح‌های توسعه و عمران شهرستان و روستا در قالب برنامه‌های توسعه استان در چارچوب سیاست‌های مصوب شورای عالی آمایش سرزمین و شورای عالی شهرسازی و معماری

- ۴- شناخت و اولویت‌بندی قابلیت‌ها و مزیت‌های نسبی استان و ایجاد زمینه‌های لازم و تشویق و توسعه مشارکت و سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی از طریق بخش خصوصی، تعاونی و مردم نهاد
- ۵- اتخاذ سیاست‌های مناسب جذب و رفع مشکل سرمایه‌گذاری‌ها و اقدامات توسعه‌ای بخش‌های دولتی و غیردولتی در سطح استان در راستای انطباق آن‌ها با سیاست‌ها و برنامه‌های اقتصاد مقاومتی و اولویت‌ها، نیازها و برنامه‌های توسعه‌ای استان
- ۶- تصویب طرح‌های جامع شهرهای تا پنجاه هزار نفر جمعیت در چارچوب سیاست‌های ابلاغی شورای عالی شهرسازی و معماری
- ۷- بررسی گزارش عملکرد برنامه‌بودجه استانی و شهرستانی و ارسال آن به سازمان برنامه‌بودجه کشور
- ۸- اتخاذ سیاست‌ها و ارتقای صادرات غیرنفتی استان در چارچوب سیاست‌های کلی تجارت خارجی کشور و توسعه همکاری‌های تجاری، اقتصادی، علمی و فرهنگی با کشورهای همسایه در چارچوب سیاست‌های دولت
- ۹- بررسی راه‌های تجهیز و جذب منابع و پس‌اندازهای بخش غیردولتی در استان
- تبصره ۱-** شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان می‌تواند تصمیم‌گیری موارد غیر مهم، مستمر و یا خاص را به کارگروه‌ها و یا مدیران دستگاه‌های اجرایی مشخص تفویض کند. گزارش تصمیمات و اقدامات در جلسه بعدی شورا مطرح می‌شود و مورد بررسی قرار می‌گیرد. این تفویض اختیار رافع مسئولیت‌های شورا نیست.
- تبصره ۲-** شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان صرفاً مسئولیت تعیین سرجمع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و اعتبارات موضوع قانون «استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه‌یافته»، سهم شهرستان‌ها را براساس شاخص‌های جمعیت و محرومیت به عهده دارد و این شورا حق دخالت در تصمیمات کمیته برنامه‌ریزی شهرستان را ندارد.
- تبصره ۳-** شورای برنامه‌ریزی استان مجاز است پس از ابلاغ اعتبارات استان حداکثر تا پنج درصد (۵٪) از اعتبارات تملک دارایی سرمایه‌ای استان را با پیشنهاد سازمان برنامه‌بودجه استان و تصویب شورای برنامه‌ریزی در قالب کمک‌های فنی و اعتباری برای افزایش سرمایه صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی همان استان یا شهرستان اختصاص دهد. همچنین این شورا مجاز است حداکثر بیست درصد (۲۰٪) از اعتبارات تملک دارایی‌های

سرمایه‌ای استان را در قالب کمک‌های فنی و اعتباری با اولویت تکمیل و اجرای طرح‌های اقتصاد مقاومتی اختصاص دهد.

تبصره ۴- استان‌های مقدس و قرارگاه‌های سازندگی و شرکت‌ها و مؤسسات وابسته به اشخاص مذکور نسبت به تمامی فعالیت‌های اقتصادی خود، مشمول پرداخت مالیات می‌شوند.

تبصره ۵- هزینه خدمات مدیریت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، سازمان مجری ساختمان‌ها و تأسیسات دولتی و عمومی، شرکت مادر تخصصی ساخت و توسعه زیربناهای حمل‌ونقل کشور، شرکت مادر تخصصی تولید برق حرارتی، شرکت سهامی توسعه منابع آب و نیروی ایران، شرکت توسعه و نگهداری اماکن ورزشی و مؤسسه جهاد نصر، حداکثر تا دو و نیم درصد (۲/۵٪) عملکرد تخصیص اعتبارات ذی‌ربط با احتساب اعتبارات دریافتی از منابع بودجه عمومی کشور تعیین می‌گردد.

◀ آیین‌نامه اجرایی شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان به استناد بند (الف) ماده

(۳۱) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوبه شماره

۱۳۹۸/۳/۱۲ مورخ ۵۴۴۸۷ت/۲۹۰۱۸ هـ

سازمان برنامه و بودجه کشور

هیئت‌وزیران در جلسه ۱۳۹۸/۳/۵ به پیشنهاد شماره ۱۲۵۸۲۳۱ مورخ ۱۳۹۶/۴/۱۷ سازمان برنامه و بودجه کشور و به استناد بند (الف) ماده (۳۱) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور - مصوب ۱۳۹۵ - آیین‌نامه اجرایی شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان را به شرح زیر تصویب کرد:

ماده ۱- در این آیین‌نامه اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کارمی‌روند:

الف- قانون: قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور - مصوب ۱۳۹۵ - .

ب- سازمان: سازمان برنامه و بودجه کشور.

پ- سازمان استان: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان (سازمان برنامه و بودجه استان).

ت- شورا: شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان.

ث- دبیرخانه: دبیرخانه شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان.

ج- کارگروه: کارگروه‌های تخصصی ذیل شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان.

ماده ۲- ترکیب اعضای شورا براساس بند (الف) ماده (۳۱) قانون و وظایف و اختیارات شورا به شرح زیر است:

الف- وظایف و اختیارات مندرج در بند (ب) ماده (۳۱) قانون.
 ب- بررسی و تصویب توزیع اعتبارات هزینه‌ای استان به تفکیک دستگاه - برنامه، با پیشنهاد دبیر شورا براساس قوانین، مقررات و اسناد بالادستی.
 پ- بررسی و تصویب سیاست‌ها و اولویت‌های تعیین پروژه‌های اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان با پیشنهاد دبیر شورا.
 ت- سایر وظایف محول‌شده از طرف هیئت‌وزیران در چارچوب قوانین و مقررات و اسناد بالادستی.

ماده ۳- دبیرخانه شورا در سازمان استان مستقر است و وظایف آن به شرح زیر است:

الف- تهیه دستور کار و برنامه زمان‌بندی تشکیل جلسات شورا، مطابق تبصره (۵) بند (الف) ماده (۳۱) قانون با هماهنگی رییس شورا.

ب- ارسال تصمیمات شورا حداکثر ظرف یک هفته پس از تشکیل جلسه برای اعضا و دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط استان.

پ- ارائه گزارش‌های ارزیابی مستمر، پیگیری مصوبات شورا، تهیه گزارش‌های فصلی و سالانه از عملکرد شورا و کارگروه‌ها و ارسال آن به استاندار و اعضای شورا.

ت- بررسی پیشنهادهای کارگروه‌ها و کمیته برنامه‌ریزی شهرستان‌ها و آماده‌سازی آنها برای طرح و تصویب در شورا.

ث- پیگیری تهیه و هماهنگی برنامه‌های یکساله کارگروه‌ها.

ج- سایر موارد ابلاغی از سوی شورا در چارچوب قوانین و مقررات و اسناد بالادستی.
تبصره - مسئولیت هماهنگی، نظارت و پیگیری انجام وظایف و ارزیابی عملکرد شورا بر عهده سازمان خواهد بود.

ماده ۴- به منظور پیشبرد اهداف و انجام وظایف شورا، کارگروه‌های تخصصی به شرح زیر تشکیل می‌شود:

الف- کارگروه اقتصادی، اشتغال و سرمایه‌گذاری.

ب- کارگروه زیربنایی، توسعه روستایی، عشایری، شهری و آمایش سرزمین و محیط‌زیست.

پ- کارگروه اجتماعی، فرهنگی، سلامت، زنان و خانواده.

ت- کارگروه آموزش، پژوهش، فناوری و نوآوری.

تبصره ۱- کارگروه‌ها می‌توانند با تصویب شورا، به تناسب موضوع گروه‌کاری ایجاد کنند.

تبصره ۲- کلیه تصمیمات کارگروه‌ها جنبه پیشنهادی دارد و پس از طرح و تصویب در شورا در چارچوب قوانین و مقررات مربوط، لازم‌الاجرا است.

تبصره ۳- با ابلاغ این آیین‌نامه، ایجاد و برگزاری هرگونه کارگروه، ستاد، کمیته، کمیسیون، شورا و عناوین مشابه در موضوعات و وظایف شورا و کارگروه‌های ذیل آن توسط مقامات و دستگاه‌های اجرایی ملی و استانی به جز موارد مصرح در قوانین در سطح استان و شهرستان مجاز نخواهد بود.

ماده ۵ - شرایط و نحوه تشکیل جلسات کارگروه‌ها به شرح زیر است:

الف- اعضای کارگروه باید شخصاً در جلسات کارگروه‌ها حضور یابند. در صورت غیبت موجه اعضای ثابت کارگروه‌ها در جلسه، نماینده تام‌الاختیار با هماهنگی رییس کارگروه و معرفی کتبی در جلسه بدون حق رأی حضور می‌یابد.

ب- کارگروه‌ها موظفند دو سازمان مردم‌نهاد مرتبط استانی را به عنوان عضو ناظر و دو نفر از افراد حقیقی (که حداقل یکی از آنها از بانوان باشد) را به عنوان صاحب‌نظر به پیشنهاد دبیر و تأیید کارگروه، به طور سالیانه انتخاب و به جلسات کارگروه دعوت کنند.

پ- دبیر کارگروه موظف است علاوه بر اعضای ثابت، از اعضای متغیر کارگروه بر حسب موضوع دستور کار و به تشخیص رییس کارگروه دعوت به عمل آورد. اعضای متغیر در جلسه دارای حق رأی هستند.

ت- در سایر موارد، شیوه عمل کارگروه‌ها طبق روش‌های مصوب شورا خواهد بود.

ماده ۶ - وظایف کارگروه اقتصادی، اشتغال و سرمایه‌گذاری به شرح زیر است:

الف- ارائه برنامه‌هایی برای اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی.

ب- پیگیری اجرای برنامه‌های مرتبط با امور اقتصادی و بخش‌های صنعت، معدن و تجارت، کشاورزی، گردشگری و خدمات در چارچوب برنامه‌های توسعه.

پ- ارائه پیشنهاد برای اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های مصوب ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی.

ت- ارائه برنامه‌های حمایت از جریان‌های اقتصادی و رشد اقتصادی پایدار در سطح استان.

ث- ارائه پیشنهادها و راهکارهایی برای بهبود فضای کسب و کار در سطح استان.

ج- ارائه شیوه‌های افزایش تولید ناخالص داخلی استان.

چ- ارائه برنامه‌هایی برای ترغیب و ترویج روش‌ها و الگوهای تولید و مصرف پایدار در سطح استان.

- ح- ارایه برنامه‌هایی برای ارتقای معیشت و ظرفیت-سازی اقتصادی خانوارهای استان.
- خ- بررسی و ارایه پیشنهاد برای افزایش مشارکت‌های مردمی در فعالیت‌های اقتصادی.
- د- پیگیری توسعه صادرات کالا و خدمات بخش‌های مختلف صنعتی، تولیدی، معدنی، کشاورزی و خدماتی.
- ذ- بررسی علل رکود یا توقف واحدهای تولیدی و صنعتی و ارایه راهکارهایی برای حل مشکل.
- ر- بررسی، پیگیری و هماهنگی امور اصناف و تنظیم بازار کالا و خدمات در چارچوب قوانین و مقررات مربوط.
- ز- بررسی راهکارهای حمایت از ایجاد و توسعه تجارت الکترونیک.
- ژ- پیگیری تهیه و اجرای الگوی کشت مناسب براساس آمایش سرزمین و عدم حمایت از تولید محصولات کشاورزی خارج از الگوی کشت.
- س- پیگیری مصرف بهینه آب در بخش‌های اقتصادی.
- ش- بررسی روند خرید محصولات بخش کشاورزی و توسعه پوشش بیمه محصولات کشاورزی و دامی در چارچوب قوانین و مقررات حمایتی.
- ص- ارایه راهکارهایی برای توسعه صنایع دستی، صنایع تکمیلی و تبدیلی کشاورزی و تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی و عشایری.
- ض- ارایه سازوکارهایی برای بهره‌گیری بیشتر از ظرفیت‌های قانونی و اجرایی مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی و بازارچه‌های مرزی.
- ط- ارایه برنامه‌هایی برای توسعه صدور خدمات فنی و مهندسی استان.
- ظ- تسهیل فرایند تأمین، تجهیز و جذب منابع مالی و درآمدی مورد نیاز استان.
- ع- تسهیل اجرای تصمیمات شوراهای عالی ذی‌ربط از جمله شورای عالی اشتغال و شورای عالی آموزش و تربیت فنی، حرفه‌ای و مهارتی.
- غ- ارایه برنامه‌هایی برای حمایت از سرمایه‌گذاری در کارآغازیان (استارت آپ‌ها)، کسب و کارهای نوپا و دانش‌بنیان و توسعه کسب و کارهای جدید و کارآفرینی با همکاری کارگروه زیربنایی، توسعه روستایی، عشایری، شهری و آمایش سرزمین و محیط‌زیست و کارگروه آموزش، پژوهش، فناوری و نوآوری.
- ف- بسترسازی ایجاد و توسعه برنامه‌های بلندمدت و میان‌مدت اشتغال به ویژه در مناطق کمتر توسعه‌یافته، روستایی و مرزی در چارچوب برنامه‌های توسعه و اهداف توسعه پایدار.

ق- ارایه سازوکارهایی برای همسو کردن سرمایه‌گذاری‌ها و اقدامات توسعه‌ای نظام بانکی و بخش‌های غیردولتی براساس اولویت‌های اسناد توسعه‌ای استان با رعایت قوانین و مقررات مربوط.

ک- پیگیری و ارایه پیشنهاد در خصوص جذب سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف اقتصادی با توجه به مزیت‌های نسبی و رقابتی به ویژه در مناطق روستایی و مرزی.

گ- بررسی و ارایه پیشنهاد به شورا برای رفع موانع مربوط به اشتغال با هماهنگی سازمان‌های مرتبط از جمله بانک‌ها، اداره‌کل تأمین اجتماعی و اداره‌کل امور مالیاتی.

ل- بررسی وضعیت و نظارت بر بازار کار استان و ایجاد بانک اطلاعاتی متقاضیان کار و استفاده از آموزش‌های فنی، حرفه‌ای و مهارتی در چارچوب صلاحیت حرفه‌ای ملی در سطح استان و ارایه راه حل برای کاهش بیکاری.

م- ارایه برنامه‌های پیشنهادی برای حمایت از رسته فعالیت‌های اولویت‌دار با رعایت تصمیمات شورای عالی اشتغال و اسناد آمایش سرزمین.

ن- بررسی و پیشنهاد نیازهای آموزشی مهارتی و فنی و حرفه‌ای بخش دولتی و مراکز غیردولتی متناسب با نیازهای بازار کار.

ماده ۷- اعضای کارگروه اقتصادی، اشتغال و سرمایه‌گذاری عبارتند از:

الف- اعضای ثابت:

- ۱- استاندار (رییس)
- ۲- رییس سازمان استان (دبیر)
- ۳- معاون هماهنگی امور اقتصادی و توسعه منابع استانداری
- ۴- مدیرکل امور اقتصادی و دارایی استان
- ۵- مدیرکل صنعت، معدن و تجارت استان
- ۶- مدیرکل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان
- ۷- مدیرکل امور مالیاتی استان
- ۸- مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان
- ۹- مدیرکل ارتباطات و فناوری اطلاعات استان
- ۱۰- مدیرکل آموزش و پرورش استان
- ۱۱- مدیرکل امور بانوان و خانواده استانداری
- ۱۲- رییس سازمان جهادکشاورزی استان

- ۱۳ - دبیر شورای هماهنگی بانک‌های استان
- ۱۴ - رییس اتاق تعاون استان
- ۱۵ - رییس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان
- ۱۶ - رییس اتاق اصناف استان
- ۱۷ - رییس شورای اسلامی استان
- ۱۸ - یکی از رؤسای دانشگاه‌های دولتی مرکز استان به انتخاب رییس شورا
- ۱۹ - ناظر یا مدیرکل گمرک استان
- ۲۰ - مدیرکل بهزیستی استان
- ۲۱ - مدیرکل کمیته امداد امام خمینی (ره) استان
- ۲۲ - رییس سازمان بسیج سازندگی استان
- ۲۳ - رییس کانون هماهنگی شورای اسلامی کار استان.

ب- اعضای متغیر:

- ۱ - مدیرکل اطلاعات استان
  - ۲ - مدیرکل راه و شهرسازی استان
  - ۳ - مدیرکل استاندارد استان
  - ۴ - فرماندار شهرستان حسب مورد
  - ۵ - رییس پارک علم و فناوری استان
  - ۶ - مدیرعامل شرکت شهرک‌های صنعتی استان
  - ۷ - مدیرعامل شرکت سهامی آب منطقه‌ای استان
  - ۸ - مدیرعامل سازمان منطقه آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی (در صورت وجود)
  - ۹ - مدیرکل شیلات استان (برای استان‌های ساحلی)
  - ۱۰ - مدیرکل بنادر و دریانوردی استان (در صورت وجود)
  - ۱۱ - رؤسای بانک‌های استان حسب مورد.
- ماده ۸-** وظایف کارگروه زیربنایی، توسعه روستایی، عشایری، شهری و آمایش سرزمین و محیط‌زیست به شرح زیر است:

الف- بررسی و ارائه پیشنهاد در خصوص طرح‌های توسعه عمران منطقه‌ای، ناحیه‌ای، روستایی و شهری، طرح‌های مجموعه‌های شهری، طرح‌های بهسازی، نوسازی و مرمت بافت‌های قدیمی و فرسوده، تبدیل روستا به شهر، طرح‌های ساماندهی عشایر و ساماندهی

سکونتگاه‌های غیررسمی با رعایت ملاحظات آمایش سرزمین، اسناد توسعه استان و الزامات پدافند غیرعامل به مراجع قانونی ذی‌ربط.

ب- تسهیل اجرای تصمیمات شوراهای عالی ذی‌ربط از جمله شورای عالی شهرسازی و معماری ایران.

پ- بررسی و ارایه پیشنهاد در خصوص برنامه‌های توسعه استان در حوزه‌های زیربنایی.

ت- بررسی و ارایه سازوکارهای لازم برای انجام وظایف مرتبط با اجرای آیین‌نامه استفاده از اراضی، احداث بنا و تأسیسات در خارج از حریم شهرها و محدوده روستاها.

ث- بررسی راهکارهای افزایش مشارکت‌های مردم و سازمان‌های مردم‌نهاد در راستای توسعه زیرساختی شهرها، روستاها و مناطق عشایری استان.

ج- ارایه پیشنهادهایی برای ارتقای زیرساخت‌های مقاوم و پیگیری تحقق روستاها و شهرهای پایدار و تاب‌آور.

چ- پیگیری ارتقای دسترسی به آب سالم و سامانه جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب در سطح استان و بررسی و ارایه سازوکارهای نحوه بهره‌برداری و حفاظت از منابع پایه به ویژه آب در بخش‌های اقتصادی.

ح- بررسی مسایل و مشکلات روستاییان و عشایر و ارایه پیشنهادهایی برای راهبری توسعه روستایی و ساماندهی عشایر.

خ- بررسی و پیشنهاد برنامه‌های توانمندسازی دهیاران و بهره‌گیری از ظرفیت آنها در پیشبرد امور توسعه روستاها.

د- بررسی و پیگیری طرح‌های مدیریت بحران و حوادث طبیعی.

ذ- ارایه راهکارهایی برای توسعه و بهبود حمل و نقل عمومی (از قبیل بین‌شهری، شهری، روستایی، ریلی و هوایی) و ارتقای وضعیت ایمنی راه‌ها.

ر- بررسی برنامه‌های بهینه‌سازی مصرف انرژی و ارایه سازوکارهایی برای توسعه ظرفیت‌های ایجاد انرژی‌های نو و تجدیدپذیر.

ز- بهره‌برداری از ظرفیت شورای فنی استان در پیشبرد امور مرتبط.

ژ- پیگیری انتقال صنایع آلاینده و مزاحم به خارج از شهرها و سکونتگاه‌ها.

س- بررسی و ارایه پیشنهاد در خصوص برنامه‌های توسعه کمی و کیفی مسکن و زیرساخت‌های مناطق شهری و روستایی و عشایر.

ش- بررسی و پیشنهاد در خصوص برنامه آمایش و سند چشم‌انداز استان.

ص- بررسی برنامه‌های توسعه میان‌مدت استانی، شهرستانی، طرح‌های توسعه ناحیه‌ای و طرح‌های منظومه روستایی از منظر ملاحظات آمایشی، محیط‌زیستی و اهداف توسعه پایدار و نظارت بر چگونگی اجرای آنها.

ض- تسهیل اجرای برنامه‌ها و سیاست‌های اجرایی شورای عالی آمار و شورای عالی آمایش سرزمین.

ط - بررسی و ایجاد هماهنگی آمارهای ثبتی دستگاه‌های اجرایی استان.

ظ - بررسی و پیشنهاد شاخص‌ها و اولویت‌های آماری مورد نیاز برنامه‌های توسعه استان.

ع - بررسی و ارائه تدابیر لازم برای تهیه نقشه‌های اصلی سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS) و داده‌های مکانی استان و به‌روزرسانی آن.

غ- پیشنهاد سیاست‌ها و راهکارهای لازم برای کاهش نابرابری و توسعه متعادل استان و پایش تحقق آنها.

ف- بررسی مباحث مرتبط با انطباق توسعه محدوده و حریم شهرها و روستاها در چارچوب سند آمایش سرزمین.

ق- بررسی و نظارت بر حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی و پیشنهاد راهکارهایی برای اجرای برنامه مدیریت سبز در سطح استان.

ک- بررسی برنامه‌های مورد نیاز برای ایجاد تعادل در نظام سکونت‌گاهی و استقرار جمعیت و فعالیت در استان در پیوند با اسناد فرادست.

گ- بررسی و ارائه راهکارهای توانمندسازی و ظرفیت‌سازی نهادی و انسانی برای تحقق اهداف توسعه پایدار.

ل- بررسی و پیگیری تحقق اهداف و ارتقای شاخص‌های توسعه پایدار در پهنه استان براساس دیدگاه‌های برنامه‌ریزی منطقه‌ای.

م- بررسی و تسهیل ارتقای زیست‌بوم (اکوسیستم) و حفاظت از تنوع زیستی در پهنه استان.

ن- بررسی و ارائه راهکارهای مقابله با پدیده بیابان‌زایی، گرد و غبار و ریزگردها.

و- بررسی و ارائه راهکارهای برنامه‌ریزی یکپارچه سرزمینی و ساماندهی فضایی استان.

ه- راهبری زیرساخت داده‌های مکانی (SDI).

ی- پیگیری اجرای طرح‌های آمایشی مصوب استان و بررسی سیاست‌های ارتقای دسترسی به انرژی‌های پاک و مقرون به‌صرفه در سطح استان.

ماده ۹- اعضای کارگروه زیربنایی، توسعه روستایی، عشایری، شهری و آمایش سرزمین و محیطزیست عبارتند از:

الف- اعضای ثابت:

- ۱- استاندار (رییس)
- ۲- مدیر کل راه و شهرسازی استان (دبیر)
- ۳- معاون هماهنگی امور عمرانی استانداری
- ۴- رییس سازمان استان
- ۵- رییس سازمان جهادکشاورزی استان
- ۶- مدیرکل بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان
- ۷- مدیرکل حفاظت محیطزیست استان
- ۸- مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان
- ۹- مدیرکل صنعت، معدن و تجارت استان
- ۱۰- مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری استان
- ۱۱- نماینده وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح به انتخاب وزیر
- ۱۲- یکی از شهرداران استان به انتخاب رییس کارگروه
- ۱۳- مدیرعامل شرکت گاز استان
- ۱۴- مدیرعامل شرکت سهامی آب منطقه‌ای استان
- ۱۵- مدیرعامل شرکت توزیع نیروی برق استان
- ۱۶- مدیرعامل شرکت آب و فاضلاب شهری استان
- ۱۷- مدیرعامل شرکت آب و فاضلاب روستایی استان
- ۱۸- مدیرکل پدافند غیرعامل استانداری
- ۱۹- مدیرکل هواشناسی استان
- ۲۰- رییس سازمان نظام مهندسی ساختمان استان
- ۲۱- رییس شورای اسلامی استان.

ب- اعضای متغیر:

- ۱- مدیرکل ارتباطات و فناوری اطلاعات استان
- ۲- مدیرکل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان
- ۳- مدیرکل امور اقتصادی و دارایی استان

- ۴- مدیرکل ثبت احوال استان
  - ۵- مدیرکل ثبت اسناد و املاک استان
  - ۶- مدیرعامل شرکت پخش فرآورده‌های نفتی استان
  - ۷- مدیرعامل شرکت شهرک‌های صنعتی استان
  - ۸- مدیرکل صدا و سیمای مرکز استان
  - ۹- مدیرکل امور عشایر استان (در موضوعات مرتبط)
  - ۱۰- مدیرکل امور روستایی و شوراهای استان
  - ۱۱- مدیرکل نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس استان
  - ۱۲- مدیرکل استاندارد استان
  - ۱۳- مدیرکل راهداری و حمل و نقل جاده‌ای استان
  - ۱۴- مدیرکل بنادر و دریانوردی استان (استان‌های ساحلی)
  - ۱۵- فرماندار شهرستان حسب مورد
  - ۱۶- دهیار یکی از روستاهای استانی به انتخاب رییس کارگروه
  - ۱۷- یکی از رؤسای دانشگاه‌های دولتی مرکز استان به انتخاب رییس شورا.
- ماده ۱۰- وظایف کارگروه اجتماعی، فرهنگی، سلامت، زنان و خانواده به شرح زیر است:
- الف- تسهیل اجرای تصمیمات شوراهای عالی از جمله شورای اجتماعی کشور و شورای عالی رفاه و تأمین اجتماعی.
- ب- بررسی و ارایه راهکارهای شناسایی کانون‌های آسیب‌پذیر اجتماعی و کاهش آسیب‌های اجتماعی و آثار ناشی از آن.
- پ- بررسی و پیشنهاد برای بازیابی هویت ملی و مذهبی و ارتقای خودباوری در نسل جوان.
- ت- بررسی و ارایه سازوکارهایی برای تحکیم بنیان و حمایت از نهاد خانواده.
- ث- بررسی مسایل و مشکلات و نیازهای بانوان و جوانان و بهبود شاخص‌های ذی‌ربط.
- ج- بررسی و ارایه راهکارهای حمایت از غنی‌سازی اوقات فراغت به ویژه برای جوانان و بانوان.
- چ- بررسی و نظارت بر حسن انجام پیوست‌های فرهنگی، اجتماعی و سلامت برای طرح‌های بزرگ توسعه‌ای استان.
- ح- بررسی راهکارها و ارایه پیشنهادها لازم برای توسعه ورزش همگانی و قهرمانی و حل مسایل و مشکلات مربوط به آن.

- خ- بررسی و برنامه‌ریزی حفظ و بهره‌برداری از بناهای دارای ارزش فرهنگی - تاریخی و صیانت از میراث معنوی.
- د- بررسی و ارایه راهکارهای ساماندهی مراکز فرهنگی.
- ذ- بررسی و ارایه راهکارهای ارتقای سرمایه اجتماعی و مشارکت‌های مردمی.
- ر- همکاری با شوراهای متولی امور فرهنگی و اجتماعی.
- ز- هماهنگی برای فراهم نمودن زمینه‌های لازم در کاهش نابرابری‌های جنسیتی در سطح استان.
- ژ- بررسی و ارایه راهکارهای ارتقای شاخص‌های رفاه و توسعه اجتماعی و فرهنگی استان.
- س- برنامه‌ریزی و ارایه راهکارهای فقرزدایی و کاهش فقر.
- ش- بررسی و ارایه راهکارهای تشویق و توسعه بیمه‌های اجتماعی در مناطق محروم به‌ویژه روستایی و عشایری.
- ص- بررسی و ارزیابی روند تغییرات شاخص‌های توسعه روستایی.
- ض- تسهیل اجرای تصمیمات شوراهای مرتبط از جمله شورای عالی سلامت و امنیت غذایی.
- ط- بررسی و ارایه راهکارهای ارتقای سبک زندگی سالم و سلامت و امنیت غذایی.
- ظ- بررسی و ارایه راهکارهای سلامت جسمی در گروه سنی کودکان و نوجوانان به‌ویژه دختران و راه‌های بهبود آن.
- ع- بررسی راه‌های پیشگیری از عفونت و بیماری‌های نوپدید و مهار آنها.
- غ- بررسی و پیشنهاد برنامه‌هایی برای رصد و پایش سلامت جسمی و روانی گروه‌های سنی مختلف.
- ف- بررسی و ارایه راهکارهای تأمین نیازهای بهداشتی و درمانی و ارتقای کیفیت بیمه سلامت استان در ابعاد مختلف و اولویت‌های آن با توجه به نیازهای شهرستان‌ها و استان.
- ق- بررسی و ارایه راهکارهای الگوی نظارت بر بهداشت محیط، نظافت عمومی و واپایش (کنترل) مواد غذایی و بهداشتی.
- ک- پیشنهاد اصلاح طرح گسترش شبکه بهداشت و درمان استان با توجه به تحولات جمعیتی.
- گ- بررسی و ارایه راهکارهای حمایت از بخش غیردولتی و جلب مشارکت در بخش بهداشتی و درمانی.

ل- بررسی و ارایه سازوکار واگذاری امور تصدی‌گری دستگاه‌های دولتی به بخش غیردولتی در امور ذی‌ربط.

م- بررسی و ارایه راهکارهای حمایت از توسعه گردشگری سلامت.

ن- بررسی و ارایه راهکارهای حمایت از توسعه تولید و مصرف محصولات سالم.

و- نظارت بر اجرای استانداردهای غذا و دارو.

ماده ۱۱- اعضای کارگروه اجتماعی، فرهنگی، سلامت، زنان و خانواده عبارتند از:

الف- اعضای ثابت:

- ۱- استاندار (رییس)
- ۲- مدیرکل امور اجتماعی و فرهنگی استانداری (دبیر)
- ۳- معاون سیاسی، امنیتی و اجتماعی استاندار
- ۴- رییس دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان و در صورت تعدد به انتخاب وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ۵- رییس سازمان استان
- ۶- مدیرکل امور بانوان و خانواده استانداری
- ۷- مدیرکل آموزش و پرورش استان
- ۸- مدیرکل اطلاعات استان
- ۹- مدیرکل حفاظت محیط-زیست استان
- ۱۰- مدیرکل ورزش و جوانان استان
- ۱۱- مدیرکل صنعت، معدن و تجارت استان
- ۱۲- مدیرکل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان
- ۱۳- مدیرکل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان
- ۱۴- مدیرکل استاندارد استان
- ۱۵- مدیرکل صدا و سیمای مرکز استان
- ۱۶- مدیرکل بهزیستی استان
- ۱۷- مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان
- ۱۸- مدیرکل کمیته امداد امام خمینی (ره) استان
- ۱۹- مدیرکل تبلیغات اسلامی استان
- ۲۰- رییس سازمان جهادکشاورزی استان

- ۲۱ - مدیرکل دامپزشکی استان
- ۲۲ - مدیرعامل شرکت آب و فاضلاب شهری استان
- ۲۳ - مدیرعامل شرکت آب و فاضلاب روستایی استان
- ۲۴ - دادستان مرکز استان
- ۲۵ - مدیرکل بیمه سلامت استان
- ۲۶ - یکی از رؤسای دانشگاه‌های دولتی مرکز استان به انتخاب رییس شورا
- ۲۷ - رییس شورای اسلامی استان
- ۲۸ - فرمانده ناحیه انتظامی استان
- ۲۹ - فرمانده منطقه مقاومت بسیج استان.
- ب- اعضای متغیر:**
- ۱ - مدیرکل بنیاد شهید و امور ایثارگران استان
- ۲ - مدیرکل زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی استان
- ۳ - مدیرکل آموزش فنی و حرفه‌ای استان
- ۴ - مدیرکل تأمین اجتماعی استان
- ۵ - مدیرکل ثبت احوال استان
- ۶ - مدیرکل اوقاف و امور خیریه استان
- ۷ - مدیرعامل جمعیت هلال احمر استان
- ۸ - مدیر صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان
- ۹ - روستاییان و عشایر استان^۱
- ۱۰ - مدیرکل بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس استان
- ۱۱ - فرماندار شهرستان حسب مورد
- ۱۲ - شهردار مرکز استان
- ۱۳ - رییس حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی استان
- ۱۴ - مدیرکل کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان
- ۱۵ - مدیرکل سازمان تأمین اجتماعی نیروهای مسلح استان.
- ماده ۱۲ -** وظایف کارگروه آموزش، پژوهش، فناوری و نوآوری به شرح زیر است:

۱ - به نظر می‌رسد ردیف ۹ ادامه ردیف ۸ است.

- الف- تسهیل اجرای تصمیمات شوراهای عالی مرتبط از جمله شورای عالی آموزش و پرورش، شورای عالی انقلاب فرهنگی و شورای عالی آموزش و تربیت فنی، حرفه‌ای و مهارتی.
- ب- هماهنگی و ایجاد ارتباط بین دستگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی با مراکز تولیدی و صنعتی و بهره‌گیری از توانمندی‌ها و ظرفیت‌های تخصصی آنها برای توسعه و ارتقای کیفی تولیدات داخلی.
- پ- بررسی و ارایه راهکارهای حمایت از توسعه و ارتقای مراکز رشد، پارک‌های علم و فناوری و شهرک‌های فناوری و شرکت‌های دانش‌بنیان و کسب و کارهای نوپا و دانش‌بنیان با همکاری کارگروه امور اقتصادی، اشتغال و سرمایه‌گذاری.
- ت- تمهید راهکارهایی برای بهره‌گیری از توانمندی‌ها و ظرفیت‌های تخصصی سازمان‌ها به ویژه مراکز تحقیقاتی و پژوهشی، تشکل‌ها و انجمن‌های صنفی در جهت رفع نیازهای پژوهشی استان و کشور.
- ث- تمهید برنامه‌هایی برای حمایت از تولید علم و فناوری و عرضه نوآوری در استان.
- ج- بررسی و ارایه راهکارهای تشویق و توسعه استفاده از فناوری اطلاعات در زمینه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی.
- چ- هماهنگی و نظارت بر ایجاد بانک‌های اطلاعاتی طرح‌های پژوهشی استان به منظور ارتقای هم‌افزایی، کاهش هزینه‌ها و جلوگیری از اجرای پژوهش‌های غیرضروری و تکراری.
- ح- بررسی و ارایه پیشنهاد اولویت‌های پژوهشی استان و جهت دادن و هدایت اعتبارات تحقیقاتی کلیه دستگاه‌های اجرایی به سمت آن.
- خ- پیگیری توسعه ارتباط متقابل با مراکز علمی و پژوهشی خارج از کشور.
- د- پایش و پیگیری وضعیت کمی و کیفی مراکز آموزش عالی در استان.
- ذ- تمهید برنامه‌هایی برای حمایت از تجاری‌سازی ایده‌ها، نوآوری‌ها، اکتشافات و اختراعات.
- ر- اتخاذ سیاست‌هایی برای انطباق رشته‌های تحصیلی مراکز آموزش عالی متناسب با مزیت‌های منطقه‌ای و نیازهای بازار کار استان.
- ز - بررسی راه‌های توسعه فضاها و تجهیزات آموزشی و غیرآموزشی.
- ژ- بررسی و ارایه راهکارهای توسعه مشارکت بخش غیردولتی در امور مربوط.
- س- بررسی و ارایه پیشنهاد اولویت‌های نظام آموزش فنی، حرفه‌ای و مهارتی استان به تفکیک بخش‌های اقتصادی در تمامی سطوح علمی بر اساس آمایش سرزمین.

ش- بررسی و ارایه پیشنهاد در زمینه توسعه مشارکت بهره‌برداران و نظام‌های حرفه‌ای و کلیه ذی‌نفعان آموزش‌های مهارتی در مراحل مختلف.
ص- همکاری در تدوین و زمینه‌سازی برای استقرار چارچوب صلاحیت حرفه‌ای ملی در استان.
ض- پایش و پیگیری پوشش کامل تحصیلی در مقاطع مختلف با تاکید بر مناطق روستایی و محروم.

ط- پیگیری توسعه آموزش‌های مهارتی و کاربردی.
ظ- تمهید برنامه‌هایی برای تجلیل از چهره‌های برتر پژوهشی و فناوری.
ماده ۱۳- اعضای کارگروه آموزش، پژوهش، فناوری و نوآوری عبارتند از:

الف- اعضای ثابت:

- ۱- استاندار (رییس)
- ۲- رییس سازمان استان (دبیر)
- ۳- یکی از رؤسای دانشگاه‌های دولتی مرکز استان به انتخاب رییس شورا
- ۴- رییس دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان و در صورت تعدد با معرفی وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ۵- مدیرکل آموزش و پرورش استان
- ۶- مدیرکل ارتباطات و فناوری اطلاعات استان
- ۷- مدیرکل آموزش فنی و حرفه‌ای استان
- ۸- رییس جهاددانشگاهی استان
- ۹- مدیرکل استاندارد استان
- ۱۰- رییس پارک علم و فناوری استان
- ۱۱- مدیرکل صدا و سیما استان
- ۱۲- رییس سازمان جهادکشاورزی استان
- ۱۳- مدیرکل امور بانوان و خانواده استانداری.

ب- اعضای متغیر:

- ۱- مدیرکل صنعت، معدن و تجارت استان
- ۲- مدیرکل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان
- ۳- مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان
- ۴- مدیرکل حفاظت محیط‌زیست استان

- ۵ - مدیرکل هواشناسی استان
  - ۶ - رییس مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان
  - ۷ - رییس دانشگاه جامع علمی و کاربردی استان
  - ۸ - رییس دانشگاه آزاد اسلامی واحد استانی
  - ۹ - رییس بنیاد ملی نخبگان استان
  - ۱۰ - رییس خانه صنعت، معدن و تجارت.
  - ۱۱ - فرماندار شهرستان حسب مورد
- ماده ۱۴ -** در اجرای بند (ج) ماده (۴۴) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، کمیته برنامه ریزی شهرستان با ترکیب و وظایف و اختیارات مندرج در بند یادشده تشکیل می شود.
- تبصره -** شورای برنامه ریزی و توسعه استان می تواند وظایفی را در چارچوب قوانین و مقررات مربوط به کمیته برنامه ریزی شهرستان محول نماید.

بخش چهارم

نظام اداره استان (قوانین و مقررات
زمینه ساز توسعه و الزام آور)

فصل اول

نظام درآمد- هزینه استانی

◀ ماده (۴۴) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۴/۱۲/۴

ماده ۴۴- به منظور تمرکززدایی و افزایش اختیارات در جهت توسعه و عمران و توازن منطقه‌ای استان اقدامات زیر صورت می‌گیرد:

الف- بودجه سالانه استان شامل منابع استانی اعم از درآمد استانی، درآمد اختصاصی، واگذاری دارایی‌های مالی و سرمایه‌ای و سهم از منابع ملی و همچنین مصارف استانی اعم از اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی هرکدام به صورت سرجمع در قوانین بودجه سنواتی درج می‌شود. توزیع «دستگاه- برنامه» اعتبارات هزینه‌ای و توزیع سرجمع اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای شهرستان‌ها مطابق ضوابط مندرج در این قانون برعهده شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان است.

تبصره- اعتبار پروژه‌هایی که ماهیت استانی داشته و یا در چند شهرستان قرار می‌گیرند به طور مستقیم و توسط شورا به صورت مجزا تعیین می‌شود.

ب- شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان موظف است حداکثر ظرف مدت پانزده روز پس از ابلاغ بودجه مصوب استان شامل درآمدها، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و اعتبارات هزینه‌ای براساس پیشنهاد رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها (موضوع لایحه قانونی راجع به تشکیل سازمان برنامه و بودجه استان‌ها مصوب ۱۳۵۹/۴/۱۵ شورای انقلاب) که ساختار تشکیلاتی آن در سقف پست‌های موجود دولت و استان‌ها توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تعیین و ابلاغ می‌شود (به‌عنوان دبیر شورا) و در

چارچوب اهداف و سیاست‌های برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و خط‌مشی‌ها و دستورالعمل‌های ابلاغی سازمان صدرصد (۱۰۰٪) اعتبارات ابلاغی به استان را که در قانون بودجه درج گردیده است به شرح زیر توزیع کند:

۱- اعتبارات عمرانی استانی براساس شاخص‌های مدون مصوب شورا بین فصول، برنامه‌ها و دستگاه‌های اجرایی به تفکیک شهرستان

۲- اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی محرومیت زدایی، براساس شاخص‌های توسعه‌نیافتگی و نقاط توسعه‌نیافته استانی بین فصول و برنامه‌های مربوط به توسعه‌نیافتگی به تفکیک شهرستان

۳- اعتبارات موضوع دو درصد (۲٪) نفت و گاز (سهام یک سوم استان صرفاً به مناطق نفت‌خیز و گازخیز استان و سهم دوسوم استان صرفاً به مناطق توسعه‌نیافته) به تفکیک شهرستان

ج- کمیته برنامه‌ریزی شهرستان که متشکل از فرماندار (رئیس کمیته)، نماینده سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان (دبیر کمیته) و عضویت رؤسای دستگاه‌های اجرایی که مدیران کل آن‌ها عضو شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان هستند، موظفند پروژه‌های عمرانی شهرستان را حداکثر پانزده روز پس از ابلاغ سهم شهرستان، مصوب و جهت مبادله موافقت‌نامه با دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط به سازمان استان مذکور اعلام نمایند.

تبصره- فرمانداران موظفند یک هفته قبل از تشکیل جلسات کمیته از نمایندگان شهرستان در مجلس شورای اسلامی (ضمن ارائه مستندات دستورجلسه) به‌عنوان ناظر در جلسات دعوت به‌عمل آورند.

د- درآمدهای استانی سهم هر استان توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور همزمان با ابلاغ اعتبارات به استان ابلاغ می‌شود و ستاد تجهیز درآمد استان که متشکل از رئیس سازمان استان مذکور (رئیس)، مدیرکل امور اقتصادی و دارایی استان (دبیر) و دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط، مکلف است ضمن تشکیل جلسات به‌صورت ماهانه، گزارش عملکرد و وصول درآمدها را به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و وزارت امور اقتصادی و دارایی گزارش کند.

ه- به‌منظور تخصیص اعتبارات استانی در اختیار استان با لحاظ وضعیت تحقق درآمدها، سیاست‌ها و خط‌مشی‌های کلی ناظر بر بودجه عمومی دولت، کمیته تخصیص اعتبارات استان با مسئولیت استاندار و عضویت سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان (دبیر) و رئیس سازمان امور اقتصادی و دارایی استان تشکیل می‌شود.

و- پس از تعیین سقف تخصیص اعتبارات توسط کمیته تخصیص اعتبار استانی موضوع ماده (۷۷) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران تنفیذ شده در ماده (۸۳) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۶/۱۱ تخصیص اعتبار هزینه‌ای برحسب دستگاه، برنامه و فصول و تخصیص اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان برحسب طرح و پروژه تعیین و ابلاغ می‌شود.

تبصره ۱- کمیته تخصیص استانی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان مکلفند در هر مقطع از ابلاغ تخصیص برای موارد سه‌گانه موضوع بند (ب) این ماده، سهم تخصیص طرح‌های عمرانی هر شهرستان را در سرجمع تخصیص هر موضوع، معادل سهم اعتبارات موضوع اعتبار شهرستان در سرجمع تخصیص، رعایت کنند.

تبصره ۲- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور می‌تواند متناسب با افزایش سهم اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استان‌ها، وظایف و اختیارات خود را به واحدهای مستقل استانی خود، تفویض کند.

ز- علاوه بر اعتبارات دو درصد (۲٪) نفت و گاز، ملی استانی شده، ملی ویژه، محرومیت زدایی و مواردی که پس از انتقال وظیفه، اعتبار آن به استان اضافه می‌شود، سهم اعتبارات تملک دارایی‌های استانی سالانه دو درصد (۲٪) تا سقف بیست درصد (۲۰٪) کل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای کشور، افزوده می‌شود.

ح- سند بودجه سالانه استان که تعهدات شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور را مشخص می‌کند در قالب قراردادی تنظیم و بین رئیس شورا و سازمان مذکور مبادله می‌شود. قالب قرارداد مذکور و دستورالعمل مربوط، توسط سازمان مذکور تهیه و ابلاغ می‌شود.

ط- در هر استان، خزانه معین استان وابسته به خزانه‌داری کل و زیر نظر اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان تشکیل می‌شود. خزانه‌داری کل موظف است برای هر یک از خزانه‌های معین استان، یک حساب به عنوان «حساب خزانه‌داری کل» (خزانه معین استان) در مرکز استان افتتاح کند و در ابتدای هر سال نیز میزان تنخواه‌گردان هر استان را متناسب با اعتبارات مصوب هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای آن استان محاسبه و حداکثر تا بیستم فروردین ماه به «حساب خزانه‌داری کل» (خزانه معین استان) واریز کند.

ی- از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون، ماده (۴۴) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ و ماده (۲۹) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱) مصوب ۱۳۸۴/۸/۱۵ نسخ می‌شود.

« قانون استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقاء سطح مناطق کمتر توسعه‌یافته مصوب ۱۳۹۳/۷/۳۰ »

ماده واحده- در راستای تحقق اصل چهل و هشتم (۴۸) قانون اساسی و سیاست‌های کلی و جهت حصول به اهداف چشم‌انداز و به‌منظور استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض و ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه‌یافته و تحقق پیشرفت و عدالت، دولت مکلف است در توزیع منابع عمومی و یارانه سود تسهیلات به نحوی عمل نماید که فاصله شاخص برخورداری شهرستان‌های کمتر از سطح متوسط کشور در شاخص‌های زیر، سالانه حداقل ده درصد (۱۰٪) به سطح متوسط کشوری نزدیک شود.

بدین منظور دولت مکلف است سه درصد (۳٪) از اعتبارات بودجه عمومی دولت را در قالب ردیف مشخص تحت همین عنوان تعیین کند و طی جدولی که در آن سهم هر استان براساس شاخص‌های نرخ بیکاری، آب شرب شهری و روستایی، آموزش و پرورش، بهداشت و درمان، به‌سازی روستاها، راه و زیرساخت‌های جاده‌ای، سرانه‌های عمران شهری و درآمد شهرداری‌ها مشخص می‌گردد، در قانون بودجه درج نماید.

سهم هر شهرستان برای بهبود شاخص‌های مذکور همراه با دستورالعمل توزیع پروژه‌ها و طرح‌های موارد فوق، همزمان با ابلاغ اعتبارات استانی توسط معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور به استان ابلاغ می‌شود تا با تصویب کمیته برنامه‌ریزی شهرستان به طرح‌ها و پروژه‌های موضوع شاخص‌های فوق اختصاص یابد.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ سی‌ام مهرماه یک هزار و سیصد و نود و سه مجلس شورای اسلامی تصویب شد و در تاریخ ۱۳۹۳/۸/۴ به تأیید شورای نگهبان رسید.

❖ **موادی از قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت و الحاق‌های آن مرتبط با استان**

❖ **موادی از قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۴/۱۲/۴ مرتبط با استان**

مواد ۶، ۱۰، ۱۶، ۱۷، ۲۳، ۲۴، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۳۱، ۴۴، ۷۱، ۸۱، ۸۲

❖ **موادی از قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱) مصوب ۱۳۸۴/۸/۱۵ با اعمال اصلاحات مرتبط با استان**

مواد ۲ (اصلاحی ۱۳۸۹/۱۰/۱۵) و (۱۳۹۳/۱۲/۴)، ۸، ۹، ۳۰، ۳۸، ۴۰، ۴۴، ۴۷، ۴۹، ۵۶ (اصلاحی ۱۳۸۷/۸/۲۲)، ۵۸

❖ **موادی از قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ با اعمال اصلاحات مرتبط با استان**

مواد ۷، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۳۶، ۴۲، ۴۵، ۴۶، ۷۷، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۸ (اصلاحی ۱۳۸۴/۷/۲۶)، ۸۹، ۹۰، ۱۰۶

فصل دوم

تبادل و توازن منطقه‌ای

الف: بهبود محیط کسب و کار

« قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۹۹/۱۱/۱۵

ماده ۷ (اصلاحی ۱۳۹۹/۱۱/۱۵) به منظور تسهیل سرمایه‌گذاری در ایران، مراجع صدور مجوزهای کسب و کار موظفند شرایط و فرآیند صدور یا تمدید مجوزهای کسب و کار را به نحوی ساده کنند که هر متقاضی مجوز کسب و کار در صورت ارائه مدارک مصرح در پایگاه اطلاع رسانی مجوزهای کسب و کار، بتواند در حداقل زمان ممکن، مجوز مورد نظر خود را دریافت کند. سقف زمانی برای صدور مجوز در هر کسب و کار، توسط «هیئت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار» تعیین و در درگاه مذکور اعلام می‌شود.

تبصره ۱- در صورتی که هر یک از مراجع صادرکننده مجوز کسب و کار از ارائه مجوز در ظرف زمانی تعیین شده در درگاه یاد شده امتناع کند، متقاضی مجوز می‌تواند علاوه بر ارائه شکایت حضوری یا الکترونیک به مرکز ملی رقابت، کتباً از بالاترین مقام دستگاه اجرایی با استاندار مربوط، تسریع در صدور مجوز مورد نیاز خود را درخواست کند. در این موارد، بالاترین مقام دستگاه اجرایی یا استاندار مربوط موظف است ظرف حداکثر هفت روز کاری از تاریخ ثبت درخواست، با دعوت از متقاضی صدور مجوز و مراجع صادرکننده مجوز، موضوع را

بررسی و در چهارچوب قوانین، زمینه صدور فوری مجوز مورد درخواست را فراهم کند. بالاترین مقام دستگاه اجرایی یا استاندار مربوط موظف است اشخاصی که در صدور مجوز کسب و کار اخلاف یا اهمال کرده اند را به هیئت تخلفات اداری معرفی کند. این اشخاص چنانچه هیئت مذکور تخلفشان را تأیید کند، به مجازات های مقرر در بندهای (د) به بعد ماده (۹) قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۷/ ۹/ ۱۳۷۲ محکوم می‌شوند.

تبصره ۲- هر یک از مراجع صادر کننده مجوز کسب و کار موظفند درخواست متقاضیان مجوز کسب و کار را مطابق شرایط مصرح در درگاه مذکور دریافت و بررسی کنند. صادر کنندگان مجوز کسب و کار اجازه ندارند به دلیل «اشباع بودن بازار»، از پذیرش تقاضا یا صدور مجوز کسب و کار امتناع کنند.

امتناع از پذیرش مدارک و درخواست مجوز و تأخیر بیش از ظرف زمانی تعیین شده در درگاه مذکور در صدور مجوز برای متقاضیانی که مدارک معتبر مصرح در درگاه یاد شده را ارائه داده اند، مصداق «اخلال در رقابت» موضوع ماده (۴۵) این قانون است.

تبصره ۳- کلیه مراجع صادر کننده مجوز موظفند ظرف مدت چهارماه پس از لازم الاجراء شدن این قانون، نسبت به اظهار عنوان و تکمیل شناسنامه صدور، تمدید، اصلاح و لغو مجوزها بر اساس استاندارد تعیین شده طبق ضوابط قانونی توسط هیئت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار بر روی درگاه ملی مجوزهای کشور به صورت الکترونیکی اقدام کنند.

در صورت عدم اظهار و ثبت و تکمیل اطلاعات موضوع این ماده بر روی درگاه مذکور در مهلت زمانی تعیین شده، الزام اشخاص به اخذ مجوزی که اطلاعات آن در این درگاه ثبت نشده، ممنوع است و بالاترین مقام دستگاه اجرایی یا مرجع صادر کننده مجوز و یا مقامات و مدیران مجاز از طرف وی مسؤول حسن اجرای این ماده هستند.

هیئت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار موظف است پس از بارگذاری اطلاعات مربوط به مجوزها توسط مراجع صادر کننده مجوز، ظرف مدت شش ماه نسبت به تعیین سقف زمانی صدور مجوز در هر کسب و کار و شرایط و مراحل صدور مجوز اقدام و در درگاه ملی مجوزهای کشور منتشر نماید.

این هیئت هر ماه حداقل یکبار به ریاست وزیر امور اقتصادی و دارایی و با حضور دادستان کل کشور، رئیس سازمان بازرسی کل کشور، رئیس دیوان محاسبات کشور یا نمایندگان تام‌الاختیار آنان، دو نماینده مجلس شورای اسلامی، رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، رئیس اتاق تعاون مرکزی ایران، رئیس اتاق اصناف ایران و حسب

مورد نماینده دستگاه اجرایی ذی‌ربط موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و ماده (۵) قانون محاسبات عمومی کشور و دارندگان ردیف و عنوان در قانون بودجه سنواتی مربوط، تشکیل می‌شود.

این هیئت موظف است حداکثر تا مدت سه‌ماه پس از ابلاغ این قانون، شرایط و مراحل صدور مجوزهای کسب و کار در مقررات، بخشنامه‌ها، آیین‌نامه‌ها و مانند اینها را به‌نحوی تسهیل و تسریع نماید و هزینه‌های آن را به نحوی تقلیل دهد که صدور مجوز کسب و کار در کشور با حداقل هزینه و مراحل آن ترجیحاً به صورت آنی و غیرحضور و راه‌اندازی آن کسب و کار در کمترین زمان ممکن صورت پذیرد.

مصوبات هیئت مذکور درمورد بخشنامه‌ها، دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌ها پس از تأیید وزیر امور اقتصادی و دارایی و درمورد تصویب‌نامه‌های هیئت‌وزیران پس از تأیید هیئت‌وزیران برای کلیه مراجع صدور مجوزهای کسب و کار و کلیه دستگاه‌ها و نهادها که در صدور مجوزهای کسب و کار نقش دارند لازم‌الاجراء می‌باشد.

فعالیت این هیئت پس از انجام تکالیف مذکور نیز استمرار یافته و در صورتی که تحقق این اهداف به اصلاح قوانین نیاز داشته باشد، هیئت مذکور موظف است پیشنهادهای لازم را برای اصلاح قوانین تهیه و به مراجع مربوطه ارائه کند.

۱- در مواردی که تصمیمات هیئت مقررات‌زدایی در جهت بهبود محیط کسب و کار و تسهیل صدور مجوزها، نیازمند تصویب هیئت‌وزیران است، وزیر امور اقتصادی و دارایی موظف است ظرف مدت دوهفته، تصمیمات هیئت را برای هیئت‌وزیران ارسال کند. هیئت‌وزیران موظف است پیشنهادهای این هیئت را حداکثر ظرف مدت چهل و پنج روز رسیدگی و نسبت به آنها تصمیم‌گیری کند.

۲- دبیرخانه هیئت مستقر در وزارت امور اقتصادی و دارایی (مرکز ملی مطالعات، پایش و بهبود محیط کسب و کار) است. دبیر هیئت از بین افراد مورد وثوق و امین به انتخاب و حکم وزیر امور اقتصادی و دارایی منصوب می‌شود.

تبصره ۴- کلیه مراجع صادرکننده مجوز موظفند حداکثر ظرف مدت یک‌سال پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون، ثبت درخواست و صدور کلیه مجوزهای خود را به‌صورت الکترونیکی (غیرکاغذی)، بر اساس اولویت تعیین‌شده توسط دبیرخانه هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار، مطابق جزییات مندرج در شناسنامه مصوب و از طریق درگاه ملی مجوزهای کشور انجام دهند.

اقدام به صدور مجوز و ارائه خدمات خارج از موارد ثبت شده در این درگاه توسط مراجع صادرکننده مجوز به متقاضیان پس از مهلت مذکور ممنوع است و شورای رقابت موظف است حسب گزارش دبیرخانه هیئت مذکور و یا شکایت ذی نفع، نسبت به موضوع رسیدگی و بر اساس مقررات مربوط اتخاذ تصمیم کند.

پس از راه اندازی درگاه مذکور، تغییر در شرایط صدور یا تمدید مجوزهای کسب و کار چنانچه در جهت تسهیل صدور و تمدید مجوزها باشد، بلافاصله به دستور رئیس هیئت در درگاه یاد شده اعمال می شود و چنانچه تغییر، شامل افزایش مراحل یا مدارک مورد نیاز و به هر نحو، مشکل کردن صدور یا تمدید باشد، شرایط جدید باید از شش ماه قبل از اجراء، در این درگاه اعلام شود.

مراجع صادرکننده مجوز کسب و کار حق ندارند حتی با توافق متقاضی مجوز، هیچ شرط یا مدرکی یا هزینه ای بیش از آنچه در درگاه مربوطه تصریح شده، از متقاضی دریافت مجوز کسب و کار مطالبه کنند. تخلف از حکم این تبصره مشمول مجازات موضوع ماده (۶۰۰) قانون مجازات اسلامی (کتاب پنجم: تعزیرات و مجازات های بازدارنده، مصوب ۲/ ۳/ ۱۳۷۵) است.

۱- کلیه مراجع صادرکننده مجوز مکلفند استعلامات الکترونیکی مرتبط با صدور، تمدید، اصلاح و لغو مجوزها را با شرایط مورد نیاز درگاه ملی مجوزهای کشور در اختیار دبیرخانه هیئت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار قرار دهند.

۲- مراجع صدور مجوز حق ندارند در کل فرآیند انجام کار، مدارک و استعلامات را به صورت تکراری برای صدور یک عنوان مجوز از متقاضی دریافت دارند.

۳- کلیه درگاه های تخصصی مجوز (ملی- استانی) با حفظ موجودیت، مکلفند درخواست و صدور مجوز خود را فقط از طریق درگاه ملی مجوزهای کشور انجام دهند.

۴- راهبری و مدیریت درگاه ملی مجوزهای کشور با دبیرخانه هیئت مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار است و کلیه امور مرتبط با سخت افزار، نرم افزار، زیرساخت و امنیت آن توسط وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات تأمین می شود. وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات مکلف است در حوزه تأمین زیرساخت، سخت افزار، نرم افزار و بستر امنیتی و فنی داده ها، بر اساس انتظارات اعلامی وزارت امور اقتصادی و دارایی اقدام نماید.

بار مالی احتمالی ناشی از ارائه فعالیت مزبور توسط وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، از محل قانون اجازه تعیین و وصول حق امتیاز فعالیت بخش غیردولتی در زمینه پست و مخابرات مصوب ۱۳۹۲/۹/۵ تأمین می شود.

۵- نحوه فعالیت درگاه ملی مجوزهای کشور ظرف مدت سه‌ماه با پیشنهاد دبیرخانه هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار به تصویب وزیر امور اقتصادی و دارایی می‌رسد و برای تمامی مراجع صادرکننده مجوز لازم‌الاجراء است.

تبصره ۵- از تاریخ تصویب این قانون، وظایف و اختیارات «کارگروه موضوع ماده (۶۲) قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۱۵» به «هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار» موضوع قانون اصلاح مواد (۱)، (۶) و (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۹۳/۴/۱ منتقل می‌شود و ماده (۶۲) قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران لغو می‌شود.

تبصره ۶- در مورد آن دسته از فعالیت‌های اقتصادی که نیازمند اخذ مجوز از دستگاه‌های متعدد می‌باشند، دستگاه اصلی موضوع فعالیت، وظیفه مدیریت یکپارچه، هماهنگی و اداره امور اخذ و تکمیل و صدور مجوز را برعهده خواهد داشت و از طریق ایجاد پنجره واحد به صورت حقیقی یا در فضای مجازی با مشارکت سایر دستگاه‌های مرتبط به‌گونه‌ای اقدام می‌نماید که ضمن رعایت اصل همزمانی صدور مجوزها، سقف زمانی موردنظر برای صدور مجوز از زمان پیش‌بینی شده توسط هیئت «مقررات‌زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار» تجاوز ننماید. در ایجاد فرآیند پنجره واحد، دستگاه‌های فرعی صدور مجوز موظفند نسبت به ارائه خدمات از طریق استقرار نماینده تام‌الاختیار در محل پنجره‌های واحد و یا در فضای مجازی اقدام و همکاری لازم را به عمل آورند. دستورالعمل‌های مربوطه شامل رویه‌ها و ضوابط و نحوه برخورد با متخلفان (براساس قوانین و مقررات)، که به تأیید هیئت‌وزیران رسیده است و همچنین فهرست دستگاه‌های اصلی در صدور مجوز در فعالیت‌های مختلف متناسب با شرایط توسط هیئت «مقررات‌زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار» موضوع ماده (۳) قانون اصلاح مواد (۱)، (۶) و (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی تهیه و ابلاغ می‌شود. از تاریخ تصویب این قانون، ماده (۷۰) قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران لغو می‌شود.

تبصره ۷- مصوبات کمیته مذکور در ماده (۷۶) قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران که مرتبط با وظایف و اختیارات هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار می‌باشد به این هیئت ارسال می‌شود.

تبصره ۸- ایجاد هرگونه مجوز جدید حسب قوانین و مقررات مربوط تابع احکام این ماده بوده و مراجع مسؤول و ذی‌ربط مجوز مکلفند ظرف مدت یک‌ماه پس از تعریف مجوز جدید،

ضمن اعلان رسمی مراتب به دبیرخانه هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار، نسبت به ثبت عنوان و تکمیل شناسنامه صدور، تمدید، اصلاح و لغو مجوز جدید بر اساس استاندارد پیاده‌سازی شده بر روی درگاه ملی مجوزهای کشور اقدام نمایند.

هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار موظف است ظرف مدت دوماه پس از بارگذاری اطلاعات مربوط به مجوز جدید در درگاه ملی مجوزهای کشور، نسبت به انجام تکالیف خود در خصوص بررسی و تأیید آن اقدام نماید.

تبصره ۹- مراجع صادرکننده مجوز مکلفند آن دسته از مجوزهای کسب و کار را که می‌توان اعلان متقاضی را جایگزین صدور مجوز کرد، شناسایی و با تصویب هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار اعلام کنند. در این گونه موارد، ثبت اعلان متقاضی در «درگاه تخصصی مجوز کسب و کار» به منزله صدور مجوز خواهد بود.

هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار می‌تواند موارد موضوع این بند را رأساً شناسایی و مراجع صادرکننده مجوز را مکلف به جایگزینی ثبت اعلان به جای صدور مجوز کند.

همچنین مراجع صادرکننده مجوز مکلفند فهرست کسب و کارهای زیرمجموعه خود اعم از نیازمند مجوز یا نیازمند ثبت اعلان را به همراه اسامی و نشانی صاحبان آن کسب و کار به تفکیک استانی و شهرستانی و به صورت داده باز در درگاه اطلاع‌رسانی خود منتشر و به‌صورت مستمر آن را به‌روز کنند.

تبصره ۱۰- دستگاه‌های زیرمجموعه قوای سه‌گانه و اتاق‌های بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، تعاون ایران و اصناف ایران و تشکلهای کارفرمایی و کارگری ذی‌ربط حسب مورد مکلفند برنامه اجرایی- عملیاتی ارتقای رتبه و امتیاز ایران در شاخص سهولت انجام کسب و کار که به تصویب هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار می‌رسد را اجراء کرده و گزارش خود از نحوه اجرای این برنامه را هر ساله و تا پایان اردیبهشت‌ماه سال بعد به دبیرخانه هیئت مذکور ارائه کنند.

تبصره ۱۱- وزیر امور اقتصادی و دارایی و رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور به اعضای شورای مذکور در ماده (۱) قانون نحوه پیگیری تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی مصوب ۱۳۹۴/۳/۵ اضافه می‌شوند.

دبیرخانه این شورا و کارگروه موضوع ماده (۲) قانون مذکور، بدون ایجاد و توسعه هرگونه تشکیلات، در سازمان برنامه و بودجه کشور تشکیل می‌شود و گزارش فعالیت‌های این شورا و

کارگروه به صورت مشترک توسط سازمان مذکور و وزارت امور اقتصادی و دارایی تهیه و توسط وزارت یادشده به صورت شش ماهه به مجلس شورای اسلامی تقدیم می‌شود.

پیشنهاد‌های این شورا و کارگروه در حوزه وظایف و اختیارات هیئت مقررات‌زدایی و بهبود محیط کسب و کار از طریق وزیر امور اقتصادی و دارایی در این هیئت مطرح و اتخاذ تصمیم می‌شود.

تبصره ۱۲ - مفاد این ماده علاوه بر مراجع صادرکننده مجوز، شامل آن دسته از فعالیت‌های دستگاه‌ها و مراجع مصرح در ماده (۲۹) قانون برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۴/۱۲/۱۳۹۵ از جمله وزارتخانه‌های آموزش و پرورش، علوم، تحقیقات و فناوری، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و فرهنگ و ارشاد اسلامی و مؤسسات، مراکز، نهادها و کانون‌های حرفه‌ای و تخصصی دولتی و غیردولتی و همچنین خدمات قوه قضاییه و دستگاه‌های زیرمجموعه آن خواهد بود. سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران موظف است اطلاعات مربوط به فرصت‌های سرمایه‌گذاری در کشور را از طریق درگاه ملی مجوزهای کشور در اختیار متقاضیان قرار دهد.

تبصره ۱۳ - اجرای این ماده در خصوص مؤسسات، نهادها و سازمان‌هایی که تحت نظر مقام معظم رهبری هستند، با إذن ایشان جایز است و در دستگاه‌های زیرمجموعه قوه قضاییه منوط به موافقت رئیس آن قوه است و در مواردی که وظایف و فعالیت‌های دستگاه‌ها در مورد احکام این ماده، دارای طبقه‌بندی اطلاعاتی و امنیتی باشد منوط به تصویب شورای عالی امنیت ملی است.

◀ ماده (۱۳) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶

ماده ۱۳ - در هر یک از استان‌ها، استاندار موظف است با همکاری رؤسای اتاق‌ها در استان، شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی در استان را با ترکیبی متناسب با این شورا و به ریاست خود تشکیل دهد و فرآیند دریافت و بررسی درخواست‌های تشکل‌ها و فعالان اقتصادی و اتخاذ تصمیم در جهت بهبود محیط کسب و کار در استان را سازماندهی کند. شوراهای گفت و گو در استان‌ها موظف‌اند آن دسته از گزارش‌ها و درخواست‌های رسیده که ابعاد ملی و فراگیر داشته باشد را جهت بررسی و تصمیم‌گیری به دبیرخانه شورای گفت و گو ارسال کنند.

تبصره - دستورالعمل تشکیل و نحوه اداره جلسات شوراهای استانی گفت و گو و فرم‌های درخواست از این شورا توسط دبیرخانه شورای گفت و گو در اتاق ایران تهیه و به شوراهای استانی ارسال می‌شود.

◀ بخشنامه در خصوص اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی با هدف تسهیل رقابت و منع انحصار و جلوگیری از اخلال در رقابت مصوب ۱۳۹۸/۴/۱۵ شماره ۹۰۰۰/۳۵۶۵۷/۱۰۰ مورخ ۱۳۹۸/۴/۱۵ رییس قوه قضاییه^۱

در اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، ابلاغیه مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۲۹ مقام معظم رهبری و با هدف تسهیل رقابت و منع انحصار و جلوگیری از اخلال در رقابت، موضوع بند ۲۰ ماده ۱ و مواد ۴۴ تا ۴۷ قانون نحوه اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی و فعال سازی شورای رقابت جهت رسیدگی به رویه های ضد رقابتی و اجرای آراء صادره از شورای رقابت، موضوع مواد ۶۲ و ۷۰ قانون مذکور و با توجه به وظایف دستگاه قضایی، مقتضی است:

- ۱ - دادستانها ضمن بررسی موارد فوق الذکر، چنانچه به مواردی از اخلال در رقابت در حوزه کسب و کار توسط اشخاص حقیقی و حقوقی، از جمله بنگاه های اقتصادی برخورد کنند، پس از انجام تحقیقات لازم و تهیه مستندات نسبت به اعلام شکایت به شورای رقابت اقدام و مراتب را به دادستان کل کشور نیز جهت پیگیری اعلام نمایند.
- ۲ - روسای کل دادگستری استانها ترتیبی اتخاذ نمایند که در مراکز استان و شهرهای مهم، شعبی از دادگاه ها به عنوان شعبه تخصصی جهت اجرای آراء شورای رقابت تعیین تا نسبت به اجرای آراء مذکور اقدام و نتیجه اقدامات را به شورای رقابت اعلام نمایند.
- ۳ - دیوان عدالت اداری با تخصیص شعبه ای از شعب دیوان به شکایات مربوط به آراء و تصمیمات شورای رقابت رسیدگی و اتخاذ تصمیم نماید.
- ۴ - سازمان بازرسی کل کشور در مواجهه با تخلفات موضوع صلاحیت رسیدگی شورای رقابت ضمن بررسی، در صورت احراز تخلف و یا سوء جریان، مراتب را جهت رسیدگی به شورای رقابت اعلام و نسبت به اتخاذ تدابیر لازم جهت جلوگیری از سوء جریان اقدام مقتضی معمول نماید.
- ۵ - نظارت و پیگیری بر اجرای صحیح این بخشنامه بر عهده دادستان کل کشور می باشد.

ب- قوانین و مقررات ناظر بر تأمین مالی طرح‌ها (کمک‌های بلاعوض، یارانه سود، وجوه اداره شده و کمک‌های فنی و اعتباری)

◀◀ موادی از قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴/۲/۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی

(الحاقی ۱۳۹۷/۲/۳۰) ماده ۶۱ - به منظور بررسی و اتخاذ تصمیم در خصوص حل و فصل مشکلات واحدهای تولیدی، به ویژه در موارد مربوط به تکمیل و راه اندازی طرح‌های نیمه تمام، تأمین مالی، تعیین تکلیف بدهی‌های معوق و همچنین رفع مشکلات مرتبط با محیط‌زیست، منابع طبیعی و معادن و رفع موانع صادراتی، به دولت اجازه داده می‌شود نسبت به ایجاد «ستاد تسهیل و رفع موانع تولید» به ریاست وزیر صنعت، معدن و تجارت اقدام کند. وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است ظرف مدت دو ماه از تاریخ ابلاغ این قانون، آیین نامه اجرایی لازم را با مشورت شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی در چارچوب اختیارات قانونی تهیه کرده و به تصویب هیئت وزیران برساند.

تبصره - در راستای وظایف ستاد، در هر استان کارگروه تسهیل و رفع موانع تولید به ریاست استاندار و تحت نظارت و سازماندهی «ستاد تسهیل و رفع موانع تولید» انجام وظیفه می‌کند. ستاد و کارگروه‌های مذکور و دبیرخانه‌های مورد نیاز آنها، باید از امکانات و نیروی انسانی موجود در دستگاه‌های اجرایی و اعضای ذی‌ربط استفاده کرده و به هیچ عنوان تشکیلات جدیدی ایجاد نکنند.

اعضای ستاد عبارتند از:

- ۱ - وزیر صنعت، معدن و تجارت (رئیس ستاد)
- ۲ - رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور
- ۳ - وزیر امور اقتصادی و دارایی
- ۴ - وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی
- ۵ - وزیر کشور
- ۶ - رئیس کل بانک مرکزی
- ۷ - رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
- ۸ - رئیس سازمان حفاظت محیط‌زیست

- ۹ - وزیر نفت
- ۱۰ - وزیر جهاد کشاورزی
- ۱۱ - وزیر نیرو
- ۱۲ - وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ۱۳ - رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
- ۱۴ - رئیس سازمان ملی استاندارد
- ۱۵ - رئیس اتاق تعاون
- ۱۶ - رئیس اتاق اصناف
- ۱۷ - نمایندگان تشکلهای سراسری تولیدی

اعضای بندهای (۱) تا (۷) به عنوان عضو ثابت و بقیه اعضاء حسب مورد در جلسه دعوت می‌شوند. مصوبات ستاد مذکور با رأی اکثریت وزراء و رؤسای دستگاه‌های اجرایی (ثابت و غیرثابت مدعو) نافذ و اجرایی می‌شود.

اعضای کارگروه‌های استانی، متناظر با اعضای ستاد مذکور انتخاب شده و مصوبات آن طبق همین حکم نافذ و اجرایی می‌شود.

ماده ۶۲ - بانک‌ها و مؤسسات اعتباری و صندوق‌های حمایتی موظفند با تسهیلات یا موارد امهال مصوب در کارگروه تسهیل، حداکثر ظرف مدت یک ماه موافقت کنند یا دلایل مخالفت خود را همراه با مستندات مربوط به هیئت موضوع تبصره این ماده تسلیم نمایند.

تبصره - رئیس کل بانک مرکزی موظف است هیئتی متشکل از خبرگان مورد وثوق بانکی و اقتصادی در هر استان از میان افرادی که استاندار پیشنهاد می‌کند، تشکیل دهد. کسانی که مورد تأیید رئیس کل بانک مرکزی قرار می‌گیرند و با حکم وی به عضویت هیئتهای موضوع این تبصره در می‌آیند، به عنوان نماینده رئیس کل محسوب می‌شوند. این هیئت موظف است دلایل و مستندات بانک‌ها برای استتکاف از پرداخت تسهیلات مورد نظر کارگروه تسهیل را بررسی و درباره آن اظهار نظر کند. در صورتی که دلایل بانک برای استتکاف از پرداخت تسهیلات مورد نظر، مورد تأیید هیئت موضوع این تبصره قرار نگیرد، بانک موظف است تسهیلات مورد نظر را به متقاضی پرداخت کند. عدم تمکین بانک، تخلف از دستور بانک مرکزی تلقی شده و موضوع به هیئت انتظامی بانک مرکزی ارجاع خواهد شد. رئیس کل بانک مرکزی می‌تواند هر یک از اعضای هیئت مذکور را عزل نماید.

ماده ۶۳ - کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی که از امتیازات کارگروه تسهیل و رفع موانع تولید به دلیل معوقه یا بدهی بانکی برخوردار شده اند، حق خرید تمام یا بخشی از شرکتهای قابل واگذاری سازمان خصوصی سازی را ندارند.

تبصره - خرید صد درصد (۱۰۰٪) نقدی بلامانع است.

◀ آیین نامه اجرایی ماده (۶۱) الحاقی قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۸/۱۱/۱۶ با اصلاحات و الحاقات بعدی

هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۸/۱۱/۱۶ به پیشنهاد شماره ۶۰/۱۷۹۴۴۴ مورخ ۱۳۹۸/۷/۲ وزارت صنعت، معدن و تجارت (پس از مشورت با شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی) و به استناد ماده (۶۱) الحاقی قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور - مصوب ۱۳۹۷ - آیین نامه اجرایی ماده یاد شده را به شرح زیر تصویب کرد:

ماده ۱ - در این آیین نامه، اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند:

۱ - قانون: قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور - مصوب ۱۳۹۴ - با اصلاحات بعدی آن.

۲ - دستگاه اجرایی: دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری - مصوب ۱۳۸۶ - .

۳ - مؤسسه اعتباری: بانک یا مؤسسه اعتباری غیربانکی که به موجب قانون و یا با مجوز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تأسیس شده و تحت نظارت بانک یاد شده قرار دارد.

۴ - صندوق: صندوق‌هایی که به موجب قانون تشکیل شده و یا دارای مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران یا سازمان بورس و اوراق بهادار بوده و نسبت به ارائه خدمات حمایتی و ضمانتی به واحد تولیدی اقدام می نمایند.

۵ - واحد تولیدی: شخص حقیقی و یا حقوقی تولیدکننده کالا و یا خدمات که دارای مجوز فعالیت از مراجع ذی صلاح باشند.

۶ - وزارت: وزارت صنعت، معدن و تجارت.

۷ - ستاد: ستاد تسهیل و رفع موانع تولید.

۸ - کارگروه: کارگروه تسهیل و رفع موانع تولید استان.

۹ - کمیته تخصصی: گروه‌های کاری که برای بررسی موضوعات محوله و ارائه خدمات کارشناسی به ستاد و کارگروه در سطح ملی و استانی حسب ضرورت تشکیل می شوند.

۱۰ - سامانه: سامانه ای که به صورت یکپارچه به سامانه‌های وزارت و سایر پایگاه‌های اطلاعاتی و الکترونیکی مورد نیاز از دستگاه‌های اجرایی و مؤسسات اعتباری و صندوق متصل بوده و فرآیند ثبت اطلاعات و گردش کار ستاد و کارگروه‌ها و نظارت در آن صورت می‌گیرد و مسئولیت نگهداری و راهبری آن به عهده وزارت است. ارایه اطلاعات بانکی با اعلام رضایت مشتری و از طریق بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران امکان پذیر است.

ماده ۲ - اعضای ستاد و کارگروه به شرح زیر می باشد:

۱ - اعضای ستاد: اشخاص مذکور در تبصره ماده (۶۱) الحاقی قانون.

۲ - اعضای کارگروه:

الف - استاندار (رییس کارگروه).

ب - رییس سازمان صنعت معدن و تجارت استان (دبیر کارگروه).

پ - دبیر شورای هماهنگی بانک‌های استان (نماینده صاحب رأی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در کارگروه).

ت - سایر اعضای متناظر با اعضای ستاد.

تبصره - ستاد، دبیرخانه و کارگروه می توانند حسب مورد و ضرورت از سایر تشکل‌های تخصصی و فراگیر و سایر دستگاه‌های اجرایی و یا اشخاص حقیقی خبره بدون حق رأی برای شرکت در جلسات دعوت به عمل آورند.

(اصلاحی ۱۳۹۹/۴/۳۱) ماده ۳ - وظایف و اختیارات ستاد با رعایت قوانین مربوط به

شرح زیر می باشد:

۱ - ارایه پیشنهاد اصلاح قوانین، مقررات و ضوابط و رویه‌های مرتبط با تولید و خدمات در زمینه‌های تسهیل امور سرمایه‌گذاری، صادرات، واردات، امور گمرکی، بانکی، مالیاتی، بیمه ای، محیط‌زیستی، منابع طبیعی و سایر امور مرتبط با بخش تولید به مراجع ذی صلاح.

۲ - بررسی و اتخاذ تصمیم در خصوص حل و فصل مشکلات واحدهای تولیدی در راستای استمرار و ارتقای تولید و اشتغال.

۳ - هماهنگی، تدوین و پیشنهاد برنامه سالانه تأمین منابع مالی به منظور تکمیل طرح‌های نیمه تمام و سرمایه مورد نیاز واحدهای تولیدی (سرمایه ثابت و سرمایه در گردش) برای ارایه به مراجع ذی ربط.

۴- بررسی پیشنهادات ارایه شده از سوی واحدهای تولیدی جهت احیا و استمرار تولید و اشتغال از جمله واحدهای در اختیار اداره تصفیه امور ورشکستگی قوه قضاییه و تملک شده توسط بانک‌ها و سایر دستگاه‌های اجرایی.

۵- تعامل با دستگاه قضایی در جهت اجتناب محاکم از صدور احکام منجر به توقف تولید و تعطیلی واحدهای تولیدی.

ماده ۴- دبیرخانه ستاد در وزارت صنعت، معدن و تجارت مستقر خواهد بود و دبیر ستاد با حکم رییس ستاد تعیین می‌شود و مسئولیت اداره دبیرخانه را بر عهده خواهد داشت.
تبصره - دبیرخانه کارگروه‌ها در سازمان‌های صنعت، معدن و تجارت استان مستقر خواهد بود. رییس سازمان صنعت، معدن و تجارت استان دبیر کارگروه است و مسئولیت اداره دبیرخانه و پیگیری مصوبات را بر عهده دارد.

ماده ۵- وظایف و اختیارات کارگروه و دبیرخانه به شرح زیر می‌باشد:

۱- بررسی و ارایه پیشنهاد به ستاد در چهارچوب بند (۱) ماده (۳) این آیین نامه.
 ۲- اتخاذ تصمیم برای رفع مشکلات واحدهای تولیدی استان در چهارچوب قوانین و مقررات.
 ۳- تهیه پیشنهادهای لازم جهت تسهیل امور سرمایه‌گذاری و تکمیل طرح‌های نیمه تمام و ارایه آن به ستاد.

۴- ارایه پیشنهادهای مرتبط با توسعه صادرات یا اصلاح مقررات گمرکی به ستاد.
 ۵- بررسی پیشنهادات ارایه شده از سوی واحدهای تولیدی برای احیا و استمرار تولید و اشتغال واحدهای تولیدی، از جمله واحدهای در اختیار اداره تصفیه امور ورشکستگی قوه قضاییه و تملک شده توسط بانک‌ها یا سایر دستگاه‌های اجرایی.

۶- پیگیری درخواست واحدهای تولیدی در خصوص عدم اجرای مصوبات ستاد و کارگروه‌های استانی، برای رسیدگی خارج از نوبت در مراجع ذی صلاح.

۷- پایش آخرین وضعیت واحدهای تولیدی و ارایه گزارش‌های منظم سه ماهه به ستاد.
تبصره - تصمیمات کارگروه در چهارچوب اختیارات دستگاه‌های اجرایی لازم الاجرا است. در مواردی که دستگاه ذی ربط برخی از تصمیمات کارگروه را مغایر با قوانین و مقررات بداند، موظف است ظرف دو هفته از تاریخ ابلاغ تصمیمات یاد شده، مراتب را با ذکر دلیل برای ستاد ارسال نماید.

ماده ۶ - نحوه تشکیل جلسات ستاد و کارگروه، ساماندهی جریان کار ستاد، دعوت از اعضای ستاد، تنظیم دستور جلسات، ثبت و نگهداری مذاکرات و هماهنگی بین دستگاهی به موجب آیین نامه داخلی ستاد خواهد بود که در اولین جلسه ستاد به تصویب خواهد رسید.

ماده ۷ - مصوبات ستاد با رأی اکثریت وزرا و رؤسای دستگاه‌های اجرایی (ثابت و غیرثابت مدعو) نافذ و اجرایی می‌شود. مصوبات اعضای کارگروه‌ها، متناظر با اعضای ستاد مذکور طبق همین حکم نافذ و اجرایی است.

ماده ۸ - همه فرآیندها از طریق سامانه ای که ظرف دو ماه از تاریخ ابلاغ این آیین نامه ایجاد خواهد شد، انجام می‌شود. ضوابط این سامانه به تصویب ستاد می‌رسد و توسط رییس ستاد ابلاغ می‌شود.

تبصره - در صورتی که به هر دلیل امکان ثبت اطلاعات توسط متقاضی در سامانه فراهم نباشد، دبیرخانه کارگروه و یا ستاد موظف است درخواست متقاضی را دریافت و راساً نسبت به ثبت آن در سامانه اقدام نماید.

ماده ۹ - تصویب نامه شماره ۱۸۱۵۱/ت/۵۰۷۲۰- مورخ ۱۹/۲/۱۳۹۴ لغو می‌شود.

◀ قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی مصوب ۱۳۹۶/۵/۳۱

ماده ۱ - به منظور تحقق اهداف سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی به صندوق توسعه ملی اجازه داده می‌شود تا با هدف ارتقای تولید و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با تصویب هیئت امنای صندوق، معادل ریالی یک میلیارد و پانصد میلیون (۱/۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰) دلار از منابع صندوق را به صورت قرض الحسنه نزد بانک‌های کشاورزی، پست بانک و توسعه تعاون و صندوق کارآفرینی امید و صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی سپرده‌گذاری کند تا این منابع صرف اعطای تسهیلات به اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی برای ایجاد اشتغال در روستاها و شهرهای زیر ده هزار نفر جمعیت با اولویت روستاها و شهرهای زیر ده هزار نفر جمعیت واقع در مناطق مرزی و مناطق عشایری شود.

- تبصره ۱ -** تبدیل دلار به ریال ناشی از اجرای این قانون نباید موجب افزایش خالص دارایی های خارجی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران شود.
- تبصره ۲ -** تسهیلات موضوع این ماده بین استان‌ها بر اساس شاخص ترکیبی جمعیت روستایی، نرخ بیکاری و عکس درآمد سرانه استان توزیع می‌شود.
- ماده ۲ -** بانک‌ها و صندوق های مذکور مکلفند بازپرداخت منابع صندوق توسعه ملی را تضمین نموده و حداقل معادل منابع موضوع این قانون از محل منابع خود و به صورت تلفیقی تسهیلات اعطاء نمایند.
- ماده ۳ -** حداکثر دوره تنفس تسهیلات موضوع این قانون یک سال پس از بهره‌برداری طرح‌ها تعیین می‌شود و دوره بازپرداخت تسهیلات حداکثر شش سال است که متناسب با نوع طرح محاسبه می‌شود.
- تبصره ۱ -** بانک‌های عامل و صندوق های مذکور در این قانون مجاز به تسویه تسهیلات پرداخت شده قبلی از محل منابع موضوع این قانون نمی‌باشند.
- تبصره ۲ -** بانک‌های عامل و صندوق های مذکور در این قانون موظفند جهت تسهیل پرداخت تسهیلات مذکور از انواع تضامین شامل سند منازل مسکونی روستایی، سند زمین کشاورزی، سند واحدهای دامپروری و تجاری در روستاها و نواحی صنعتی، سفته دریافت نمایند که ارائه آن توسط روستاییان و عشایر امکان پذیر باشد.
- ماده ۴ -** تسهیلات موضوع این قانون به طرح‌های غیردولتی در حوزه کشاورزی، منابع طبیعی، معادن کوچک، فناوری اطلاعات، گردشگری، صنایع دستی، کلیه فعالیت‌های مربوط به فرش دستباف و خدمات در مناطق روستایی و عشایری و همچنین برای تأمین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی مستقر در نواحی صنعتی روستایی و شهرهای زیر ده هزار نفر جمعیت اختصاص می‌یابد.
- ماده ۵ -** منابع موضوع این قانون در درون هر استان به نسبت پنجاه درصد (۵۰٪) بر اساس شاخص سهم بیکاران روستایی، جمعیت عشایری، مناطق مرزی و مناطق محروم به صورت استانی توزیع می‌گردد و پنجاه درصد (۵۰٪) باقیمانده به صورت ملی و بر اساس شاخصهای مصوب شورای عالی اشتغال و بر مبنای شاخصهای مصوب ستاد اقتصاد مقاومتی توزیع می‌شود.
- ماده ۶ -** به منظور حسن اجرای این قانون و ارزیابی میزان پیشرفت کار، سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است تا با به کارگیری سامانه مناسب، بر نحوه اعطای تسهیلات و اشتغال ایجاد شده نظارت کند.

دستگاه‌های اجرایی موظفند در چهارچوب اعلامی سازمان برنامه و بودجه کشور، اطلاعات مربوط به چهارچوب این نظارت را در سامانه ثبت کنند. سازمان موظف است تا گزارش عملکرد را هر شش ماه یکبار به مجلس شورای اسلامی ارائه کند.

تبصره - وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است سامانه جامع اطلاعات بازار کار، متناسب با اهداف این قانون را با استفاده از امکانات موجود ایجاد کرده و داده‌های موردنیاز را در اختیار دستگاه‌های مرتبط قرار دهد.

ماده ۷ - آیین نامه اجرایی این قانون مشتمل بر تکالیف و سهم هر یک از دستگاه‌های اجرایی ذی ربط در این زمینه، چهارچوب و شرایط عقد قرارداد عاملیت با سپرده‌گذاری، نرخ سود میانگین شش درصد (۶٪) بخشهای هدف، دوره بازپرداخت متناسب با نوع طرح، سازوکار تریق تدریجی منابع و پذیرش طرح‌های پیشنهادی سایر دستگاه‌ها، پس از ابلاغ این قانون ظرف مدت دو ماه توسط سازمان برنامه و بودجه کشور با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم ریاست جمهوری در چهارچوب قوانین تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

قانون فوق مشتمل بر هفت ماده و پنج تبصره در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ سی و یکم مرداد ماه یکهزار و سیصد و نود و شش مجلس شورای اسلامی تصویب شد و در تاریخ ۸/۶/۱۳۹۶ به تأیید شورای نگهبان رسید.

◀ **آیین نامه اجرایی قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی مصوبه شماره ۱۰۳۸۹۸/ت/۵۴۶۹۱-ه مورخ ۲۱/۸/۱۳۹۶**

هیئت وزیران در جلسه ۱۷/۸/۱۳۹۶ به پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور و با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم کشور و به استناد ماده (۷) قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی - مصوب ۱۳۹۶ - آیین نامه اجرایی قانون یاد شده را به شرح زیر تصویب کرد:

ماده ۱ - در این آیین نامه اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

- الف - سازمان: سازمان برنامه و بودجه کشور.
- ب - قانون: قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی - مصوب ۱۳۹۶ -
- پ - سازمان استانی: سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان.
- ت - صندوق: صندوق توسعه ملی.
- ث - وزارت: وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی.
- ج - معاونت: معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم کشور.
- چ - بخش غیردولتی: کلیه اشخاص حقیقی و اشخاص حقوقی خصوصی و تعاونی.
- ح - کارگروه ملی: کارگروه ملی تخصصی مدیریت و راهبری توسعه اشتغال پایدار موضوع مصوبه شماره ۹۲۶۴۵ مورخ ۲۹ / ۷ / ۱۳۹۵ و اصلاح بعدی آن موضوع مصوبه شماره ۱۱۲۴۰۵۳ مورخ ۲۹ / ۱ / ۱۳۹۶ ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی.
- خ - کارگروه: کارگروه اشتغال استان با مسئولیت استاندار و با حضور مدیر کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی (دیبر)، رئیس سازمان برنامه و بودجه استان، مدیر کل دفتر امور روستایی و شوراهای استانداری، مدیر کل صنعت، معدن و تجارت استان، مدیر کل جهاد کشاورزی استان، مدیر کل امور اقتصادی و دارایی استان، مدیر کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان، رئیس اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان و مدیر کل دفتر امور زنان و خانواده استانداری و مدیرکل کمیته امداد امام خمینی (ره) استان و رئیس اتاق تعاون استان.
- د - مؤسسه عامل: بانک‌های کشاورزی، پست بانک، توسعه تعاون، صندوق‌های کارآفرینی امید و حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی.
- ذ - دستگاه بخشی: وزارت جهاد کشاورزی، وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، سازمان امور عشایر ایران و معاونت علمی و فناوری رییس‌جمهور.
- ر - دستگاه استانی: دستگاه اجرایی استانی.
- ز - سامانه نظارت: سامانه ثبت اطلاعات متقاضیان، ورود اطلاعات فرآیندی و نظارت توسط دستگاه‌ها به انتخاب سازمان.
- ژ - سامانه بازار کار: سامانه جامع اطلاعات بازار کار موضوع تبصره ماده (۶) قانون.

- س - برنامه اجرایی ملی توسعه اشتغال: برنامه اشتغال فراگیر موضوع مصوبه شماره ۳۷۵۹۷ مورخ ۳۱/۳/۱۳۹۶ ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی.
- ش - برنامه اجرایی استانی توسعه اشتغال: برنامه اشتغال فراگیر استان که در چارچوب برنامه اشتغال فراگیر و مبتنی بر مطالعات پویای کسب و کار و اشتغال استان به تصویب کارگروه رسیده است.
- ص - رسته های اقتصادی پراشتغال: رسته فعالیت های اقتصادی که در مطالعه پویای کسب و کار و اشتغال استان انتخاب شده اند و به تصویب کارگروه رسیده است.
- ض - مناطق هدف اجرای طرح: تسهیلات برای روستاها با اولویت مناطق مرزی و مناطق عشایری و محروم و سرمایه در گردش برای نواحی صنعتی روستایی و شهرهای زیر ده هزار نفر جمعیت.
- ماده ۲ - دامنه شمول این آیین نامه شامل فعالیت های اقتصادی بخش غیردولتی با اولویت رسته های اقتصادی پراشتغال در مناطق هدف اجرای طرح، اعم از ایجاد، تکمیلی و توسعه شامل موارد زیر است:
- الف - کشاورزی شامل زراعت، دام و طیور، باغداری، شیلات، گلخانه، گیاهان دارویی، خدمات تجاری، خدمات فنی و مهندسی بخش کشاورزی، خدمات ماشینی کردن (مکانیزاسیون) کشاورزی، صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی و منابع طبیعی شامل جنگل کاری، پرورش نهال و غیره.
- ب - معادن کوچک شامل کلیه معادن به جز معادن بزرگی که در جدول موضوع بند (ب) ماده (۲) آیین نامه اجرایی تشخیص، انطباق و طبقه بندی فعالیت ها و بنگاه های اقتصادی با هریک از سه گروه اقتصادی مصرح در ماده (۲) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست های اصل چهل و چهارم قانون اساسی موضوع تصویب نامه شماره ۱۱۵۳۲۰/ت/۴۳۱۸۱ ک مورخ ۱۳۸۸/۶/۷ مشخص شده اند.
- پ - فعالیت های خدماتی شامل خدمات ارتباطات و فناوری اطلاعات، اصناف، آموزش، گردشگری، ورزشی، فرهنگی و هنری، حمل و نقل، انبارداری، بیمه ای، بهداشتی و درمانی، بازیافت و انرژی های تجدید پذیر و غیره.
- ت - صنایع دستی و فعالیت های فرش دستباف و کلیه فعالیت های مربوط به آن و سایر صنایع دستی.

ث - تأمین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی مستقر در نواحی صنعتی روستایی و شهرهای زیر ده هزار نفر جمعیت.

تبصره - شرکت های دانش بنیان که در حوزه فعالیت های موضوع این ماده فعالیت می کنند نیز مشمول استفاده از مزایای این آیین نامه می باشند.

ماده ۳ - منابع مالی اجرای قانون به شرح زیر است:

الف - معادل ریالی یک میلیارد و پانصد میلیون (۱/۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰) دلار از منابع صندوق با تصویب هیئت امنای صندوق به صورت سپرده گذاری قرض الحسنه (با نرخ سود صفر درصد) نزد مؤسسه های عامل.

ب - حداقل به میزان معادل ریالی سپرده شده توسط صندوق از محل منابع داخلی موسسه های عامل به صورت تلفیقی با منابع موضوع بند (الف) این ماده.

تبصره - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ترتیبی اتخاذ نماید که تبدیل دلار به ریال ناشی از بند (الف) این ماده موجب افزایش خالص دارایی های خارجی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نشود.

ماده ۴ - سهم بخش های هدف به شرح جدول زیر تعیین می شود:

ردیف	مصادیق ماده (۲) این آیین نامه	بخش هدف	سهم هر بخش از کل منابع (درصد)
۱	موضوع بند (الف)	کشاورزی و منابع طبیعی	۴۵
۲	موضوع بند (ب)	صنایع و معادن کوچک	۱۰
۳	موضوع بند (پ)	فعالیت های خدماتی و فناوری اطلاعات	۱۵
۴	موضوع بند (پ)	گردشگری	۱۰
۵	موضوع بند (ت)	صنایع دستی و فعالیت های فرش دستباف	۱۰
۶	موضوع بند (ث)	سرمایه در گردش واحدهای تولیدی مستقر در نواحی صنعتی روستایی و شهرهای زیر ده هزار نفر	۱۰

ماده ۵ - سهم استان های موضوع تبصره (۲) ماده (۱) قانون بر اساس شاخص ترکیبی جمعیت روستایی، نرخ بیکاری و عکس درآمد سرانه استان به شرح جدول زیر تعیین می گردد:

ردیف	استان	سهم (درصد)
[...]	[...]	[...]
۱۶	سیستان و بلوچستان	۵/۴۶
[...]	[...]	[...]

ماده ۶ - وظایف صندوق به شرح زیر است:

الف - انعقاد قرارداد سپرده‌گذاری نزد موسسه‌های عامل (با نرخ صفر درصد) به میزان سهمی که سازمان تعیین و بر اساس میزان جذب هر موسسه عامل توسط سازمان تغییر می‌یابد. ب - واریز وجوه سپرده‌گذاری موضوع قانون با رعایت بند (الف) این ماده.

ماده ۷ - وظایف سازمان به شرح زیر است:

الف - تعیین سامانه نظارت مناسب از میان سامانه‌های موجود با اصلاحات لازم. ب - نظارت عالی بر اجرای برنامه توسعه اشتغال پایدار با استفاده از ظرفیت سازمان‌های استانی و دستگاه‌های اجرایی.

پ - ابلاغ مبالغ سپرده‌گذاری به تفکیک مؤسسه‌های عامل به صندوق.

ت - تعیین میزان سهم هر موسسه عامل و تجدیدنظر بر اساس ارزیابی عملکرد آن موسسه.

ماده ۸ - وظایف کارگروه ملی به شرح زیر است:

الف - تجدیدنظر در سهم استان‌ها و بخش‌ها در سقف سی درصد منابع بر مبنای ارزیابی عملکرد.

ب - ابلاغ دستورالعمل‌های لازم به منظور تسهیل امور.

ماده ۹ - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با همکاری سازمان، وزارت، معاونت و موسسه‌های عامل، دستورالعمل وحدت رویه، متضمن نحوه و تسهیل در پذیرش طرح‌ها و درخواست‌ها، گردش امور، دریافت وثایق و اعطای تسهیلات را در چارچوب قانون و این آیین نامه تدوین و قبل از سپرده‌گذاری صندوق ابلاغ می‌نماید.

ماده ۱۰ - وظایف مؤسسه‌های عامل به شرح زیر است:

الف - تأمین منابع بند (ب) ماده (۳) این آیین نامه به میزان تعیین شده توسط سازمان.

ب - تضمین بازپرداخت منابع صندوق.

پ - نگهداری حساب تسهیلات متقاضیان واجد شرایط به نسبت مساوی از محل منابع صندوق و منابع داخلی به صورت مجزا و شفاف و ارائه گزارش‌های دوره‌ای در قالب تعریف شده در سامانه نظارت.

ت - تأیید توجیه فنی، مالی و اقتصادی طرح.

ماده ۱۱ - موسسه عامل موظف است حداکثر ظرف یک ماه از زمان معرفی کارگروه، ارائه درخواست و تکمیل مدارک، نتیجه بررسی را به متقاضی اعلام نماید و در صورت تأیید درخواست و عقد قرارداد با متقاضی، مؤسسه عامل موظف است مطابق شرایط و ضوابط قرارداد، تسهیلات را پرداخت نماید.

تبصره ۱ - مؤسسه عامل در صورت تأخیر در پرداخت تسهیلات، با تأیید سازمان، به ازای هر ماه تأخیر مشمول وجه التزام به نرخ دو درصد مبلغ تسهیلات آن مرحله پرداخت می‌شود.

تبصره ۲ - مؤسسه عامل موظف است وجه التزام موضوع تبصره (۱) این ماده را حداکثر ظرف یک ماه پس از تأیید سازمان به حسابی که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اعلام می‌شود، واریز نماید.

تبصره ۳ - مؤسسه عامل موظف است در صورت رد درخواست متقاضی، دلایل رد درخواست را به صورت کتبی حداکثر ظرف یک ماه به وی اعلام و اقدامات مربوط به این ماده را در سامانه ثبت نماید.

ماده ۱۲ - مؤسسه های عامل موظفند منابع صندوق را به گونه ای مدیریت نمایند تا با تلفیق با منابع خود، نرخ سود تسهیلات اعطایی از محل منابع این آیین نامه به طور میانگین شش درصد باشد.

ماده ۱۳ - دوره استفاده از تسهیلات طرح های موضوع ردیف های (۱ تا ۵) جدول موضوع ماده (۴) این آیین نامه حداکثر دو سال، دوره تنفس حداکثر یک سال و دوره بازپرداخت تسهیلات اعطایی حداکثر شش سال تعیین و مجموع دوره تأمین مالی تسهیلات سرمایه در گردش موضوع ردیف (۶) جدول مذکور حداکثر هجده ماه تعیین می‌شود.

تبصره - آورده متقاضی مطابق ضوابط و مقررات بانکی تعیین می‌شود.

ماده ۱۴ - مؤسسه های عامل، مجاز به تسویه تسهیلات پرداخت شده قبلی از محل منابع مالی اجرای قانون نمی باشند.

ماده ۱۵ - وظایف دستگاه‌های بخشی به شرح زیر است:

الف - تهیه و ارایه برنامه‌های اجرایی ملی منطبق با رسته شغل های اولویت‌دار با هماهنگی وزارت مشتمل بر برش استانی، پیش بینی بازار مناسب محصولات، نیازسنجی لازم برای آموزش و ترتیبات نهادی برای ایجاد توسعه کسب و کار و نظارت عملیاتی بر تحقق اهداف توسعه اشتغال پایدار به سازمان در چارچوب دستورالعمل سازمان و اطلاع رسانی عمومی به ذینفعان.

ب - شناسایی و معرفی متقاضیان واجد شرایط به مؤسسه عامل در چارچوب طرح های مصوب کارگروه.

پ - نظارت بر تحقق اهداف طرح های ملی ذی ربط.

ت - حصول اطمینان از ثبت اطلاعات نظارتی طرح های ذی ربط در سامانه نظارت.

ماده ۱۶ - وظایف وزارت به شرح زیر است:

- الف - اجرای برنامه‌های توانمندسازی و مهارت آموزی نیروی کار و ترتیبات نهادی لازم برای پایداری اشتغال ایجاد شده.
- ب - پیگیری اجرا و نظارت عملیاتی بر برنامه‌های اجرایی ملی و استانی توسعه اشتغال.
- پ - آموزش کارآفرینی به متقاضیان تسهیلات بانکی.
- ت - ایجاد دسترسی دستگاه‌های ذی ربط به سامانه بازار کار.
- ث - آموزش متقاضیان بر اساس رشته فعالیت تخصصی مربوط.
- ج - معرفی افراد جویای کار به کارآفرینان.
- چ - تأمین خدمات کلینیکی و مشاوره ای به متقاضیان.
- ح - ایجاد هماهنگی بین بخشی در رشته هایی که دارای هم پوشانی هستند، مانند گردشگری روستایی، صنایع روستایی و غیره.
- خ - تمهید برای اتصال واحدهای اقتصادی به بازارهای ملی و بین‌المللی از طریق ایجاد نهادهای متناسب.

ماده ۱۷ - وظایف کارگروه به شرح زیر است:

- الف - پیگیری و نظارت بر اجرای برنامه‌های استانی مصوب.
- ب - تهیه چارچوب توزیع منابع در درون استان موضوع ماده (۵) قانون.
- پ - توزیع اولیه و باز توزیع اعتبارات درون استان با رعایت بند (الف) ماده (۸) این آیین نامه.

ماده ۱۸ - برنامه‌های اجرایی ملی توسعه اشتغال در چارچوب برنامه اشتغال فراگیر مصوب ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی با پیشنهاد دستگاه‌های بخشی به تأیید کارگروه ملی خواهد رسید.

ماده ۱۹ - برنامه‌های اجرایی استانی توسعه اشتغال که در قالب سیاست‌ها و سازگار با برنامه‌های اجرایی ملی توسعه اشتغال تهیه می شوند، به پیشنهاد دستگاه‌های بخشی استانی و تصویب کارگروه برای اجرا به دستگاه‌ها و موسسه‌های عامل در استان ابلاغ می شوند. کارگروه هر استان موظفند نسخه ای از برنامه‌های مصوب استانی را در سامانه نظارت بارگذاری نمایند.

ماده ۲۰ - وزارت، دستگاه‌های اجرایی و مؤسسه‌های عامل موظفند به طور مستمر گزارش های عملکرد خود را در سامانه نظارت و بر اساس ترتیبات و زمان بندی که توسط سازمان اعلام خواهد شد ثبت و ارائه نمایند. سازمان موظف به ارائه گزارش های دوره ای شش ماهه از عملکرد برنامه توسعه اشتغال پایدار روستایی به رییس جمهور و مجلس شورای اسلامی می باشد.

ماده ۲۱ - مسئولیت حسن اجرای این آیین نامه بر عهده وزارت است.

« تبصره (۳) ماده (۱۶) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (۱) سا سنامه صندوق توسعه ملی) مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰

تبصره ۳- صندوق موظف است در توزیع منابع بین بخش‌های اقتصادی و استان‌ها، توازن منطقه‌ای را مدنظر قرار دهد.

« ماده (۷) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷

ماده ۷- کلیه اعتباراتی که تحت عنوان وجوه اداره شده در قوانین برنامه و بودجه منظور می‌شود بعد از پرداخت به سیستم بانکی و مؤسسات اعتباری به هزینه قطعی منظور می‌گردد. سود حاصل از وجوه مذکور و اقساط دریافتی ناشی از تسهیلات وجوه مذکور به ترتیبی که در آیین‌نامه اجرایی این ماده تعیین می‌گردد به حساب ویژه‌ای در خزانه‌داری کل واریز و عیناً در بودجه‌های سنواتی مجدداً برای تحقق اهداف مورد نظر لحاظ خواهد شد.

« آیین‌نامه اجرایی ماده (۷) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوبه شماره ۹۳۵۴ت ۲۶۵۵۶ه مورخ ۱۳۸۱/۳/۲۲

وزارت امور اقتصادی و دارایی

هیئت‌وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۱/۳/۱۹ بنا به پیشنهاد شماره ۱۰۸۷۳/۱۱۱۶/۵۶ مورخ ۱۳۸۱/۳/۴ وزارت امور اقتصادی و دارایی و به استناد ماده (۷) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت - مصوب ۱۳۸۰ - آیین‌نامه اجرایی ماده (۷) قانون یادشده را به شرح زیر تصویب نمود:

ماده ۱ - تعاریف

الف - وجوه اداره شده: اعتباراتی است که طی قراردادهای منعقدشده با بانک‌های عامل در اختیار آن‌ها قرار می‌گیرد تا با نظارت دولت برای سرمایه‌گذاری در جهت اهداف قوانین برنامه‌های توسعه و بودجه به صورت تسهیلات در اختیار اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی قرار دهند.

ب - واگذارنده اعتبار: دستگاه اجرایی (ملی یا استانی) است که با عقد قرارداد با بانک عامل اعتبارات لازم را در اختیار بانک قرار می‌دهد.

ج - بانک عامل: بانک یا مؤسسات اعتباری است که به حکم قانون یا با مجوز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تأسیس شده و طرف قرارداد و اگذارنده اعتبار است.

ماده ۲ - و اگذارنده اعتبار موظف است طبق مفاد موافقت نامه مبادله شده با سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و بر اساس قرارداد منعقد شده با بانک عامل اعتبارات مربوط به وجوه اداره شده را در اختیار بانک عامل قرار دهد.

ماده ۳ - ذی حساب دستگاه و اگذارنده اعتبار موظف است وجوه پرداختی به بانک عامل را به هزینه قطعی منظور نماید.

ماده ۴ - بانک موظف است سود حاصل از وجوه مذکور و مبالغ دریافتی از بابت بازپرداخت اقساط تسهیلات موضوع این آیین نامه را به حساب خاصی که توسط خزانه داری کل افتتاح می گردد واریز نماید تا به حساب درآمد عمومی کشور منظور گردد.

ماده ۵ - معادل وجوه واریزی به حساب خزانه از محل اعتبارات مربوط در قوانین بودجه سنواتی در قالب وجوه اداره شده در اختیار دستگاه های اجرایی ذی ربط قرار می گیرد.

ماده ۶ - بانک عامل و و اگذارنده اعتبار موظف هستند حساب های مربوط به وجوه اداره شده را به صورتی نگهداری کنند که در هر زمان اطلاعات مربوط به مصرف آن به تفکیک اصل و سود تسهیلات اعطاء شده و اقساط معوق و میزان وجوه اداره شده مصرف شده قابل تحصیل باشند.

ج - ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی

◀ تصویب نامه در خصوص تشکیل ستاد راهبری و مدیریت اقتصاد مقاومتی مصوبه شماره ۸۵۰۰۱/ت/۵۲۴۴۲ هـ مورخ ۱۳۹۴/۶/۳۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی^۱

هیئت وزیران در جلسه ۲۹/۶/۱۳۹۴ در اجرای سیاست های ابلاغی مقام معظم رهبری راجع به اقتصاد مقاومتی و به استناد اصل یک صد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تصویب کرد:

۱ - به منظور بررسی، تصویب و راهبری برنامه های اقتصاد مقاومتی و نظارت بر عملیات اجرایی آن ها، ستاد راهبری و مدیریت اقتصاد مقاومتی به ریاست معاون اول رئیس جمهور و با عضویت وزرای امور اقتصادی و دارایی، نفت، نیرو، کشور، جهاد کشاورزی، راه و

۱ - شماره ابلاغ: شماره انتشار: ۲۰۵۵۱ تاریخ روزنامه رسمی: ۱۳۹۴/۷/۴

شهرسازی، دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، صنعت، معدن و تجارت، تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ارتباطات و فناوری اطلاعات، رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، رئیس سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، معاون امور مجلس رئیس‌جمهور، معاون علمی و فناوری رئیس‌جمهور، مشاور اقتصادی رئیس‌جمهور و رئیس هیئت عامل صندوق توسعه ملی و سه نفر اقتصاددان به انتخاب رئیس ستاد با وظایف زیر تشکیل می‌گردد:

الف - هماهنگی جهت تدوین برنامه‌های عملیاتی دستگاه‌های اجرایی ملی و استانی در چارچوب سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و راهبردهای مربوط به پیگیری تأمین نیازهای اجرای برنامه‌های مصوب ستاد

ب - دریافت برنامه‌های عملیاتی دستگاه‌های اجرایی و نهادهای عمومی غیردولتی برای تحقق اقتصاد مقاومتی و بررسی تصویب آن‌ها

ج - گزارش‌گیری منظم از اجرای برنامه‌ها

د - اعمال نظارت و مداخله جدی در موارد قصور و حل و فصل مشکلات برای تسهیل در امور

ه - اطلاع‌رسانی مناسب از روند پیشرفت برنامه‌های اقتصاد مقاومتی

و - ایجاد هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی مختلف مجری سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی برای عملیاتی کردن برنامه مصوب

ز - شناسایی و معرفی موانع اجرایی یا قوانین و مقررات مغایر

ح - ایجاد سازوکار مناسب به منظور تشخیص و تعیین اولویت‌ها برای تخصیص

بهینه منابع محدود

تبصره ۱- دبیر ستاد توسط معاون اول رئیس‌جمهور انتخاب می‌شود. کارگروه‌های تخصصی

حسب نظر معاون اول رئیس‌جمهور در حوزه دبیرخانه ستاد تشکیل می‌شود.

تبصره ۲- به منظور پیگیری تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و برای هماهنگی با سایر

قوا، نیروهای مسلح و بخش غیردولتی و مشارکت آن‌ها در اجرای برنامه‌های مربوط حسب مورد

از نایب‌رئیس اول مجلس شورای اسلامی، معاون اول قوه قضاییه، رئیس ستاد کل نیروهای

مسلح، رئیس بنیاد مستضعفان، رئیس اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی ایران و رئیس

ستاد اجرایی فرمان حضرت امام (ره) برای شرکت در جلسات ستاد دعوت می‌شود.

۲- به منظور انجام امور دبیرخانه‌ای ستاد، هماهنگی‌های اداری، دریافت و بررسی پیشنهادهای، تهیه دستورجلسات، ثبت و ضبط مذاکرات و تصمیمات، گزارش‌گیری، اطلاع‌رسانی و آموزش دست‌اندرکاران، دبیرخانه ستاد با مسئولیت دبیر ستاد تشکیل می‌شود.

۳- به منظور تهیه و اجرای برنامه‌های منطقه‌ای و استانی اقتصاد مقاومتی و اجرای مصوبات ستاد راهبری و مدیریت اقتصاد مقاومتی، ستاد مشابهی در هر استان با مسئولیت استاندار و عضویت روسای دستگاه‌های متناظر عضو ستاد مرکزی تشکیل می‌شود.

۴- استانداران موظف‌اند برنامه‌های عملیاتی اقتصاد مقاومتی استان خود را با همکاری و هماهنگی دستگاه‌های ذی‌ربط تهیه و به ستاد راهبری و مدیریت اقتصاد مقاومتی ارائه کنند. مسئولیت پایش، نظارت و پیگیری اهداف و زمان‌بندی برنامه‌های عملیاتی استانی و ارسال گزارش‌های ادواری بر عهده استانداران می‌باشد.

۵- فرآیندهای تفصیلی تولید برنامه، شاخص‌های پیگیری، پایش و ارزیابی اجرای آن توسط دبیرخانه تهیه و به تصویب ستاد راهبری و مدیریت اقتصاد مقاومتی می‌رسد.

◀ مصوبه در راستای اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی ابلاغی رهبر معظم انقلاب مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۲۹، شماره ۵۴۹۳۳ مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ شورای اقتصاد (توازن منطقه‌ای)

شورای اقتصاد در جلسه مورخ ۱۳۹۳/۴/۱۶ به استناد مفاد ماده (۳) قانون برنامه‌بودجه و در راستای اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی ابلاغی رهبر معظم انقلاب مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۲۹، پیشنهاد معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی در خصوص «برنامه اجرایی اقتصاد مقاومتی» مبانی و مستندات، اهداف، سیاست‌ها و برنامه‌های عملیاتی معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی را به شرح زیر تصویب نمود:

ماده ۱- مبانی و مستندات

الف- ابلاغیه رهبر معظم انقلاب

بند (۳): محور قرار دادن رشد بهره‌وری در اقتصاد با تقویت عوامل تولید، توانمندسازی نیروی کار، تقویت رقابت‌پذیری اقتصاد، ایجاد بستر رقابت بین مناطق و استان‌ها و به‌کارگیری ظرفیت و قابلیت‌های متنوع در جغرافیای مزیت‌های مناطق کشور.

ب- نامه شماره ۱۸۲۹۲۰ مورخ ۱۳۹۲/۱۲/۱۰ معاون اول رئیس‌جمهور

جزء (۴) بند «الف»: محور قرار دادن رشد بهره‌وری در اقتصاد با تقویت عوامل تولید، توانمندسازی نیروی کار، تقویت رقابت‌پذیری اقتصاد، ایجاد بستر رقابت بین مناطق و استان‌ها و به‌کارگیری ظرفیت و قابلیت‌های متنوع در جغرافیای مزیت‌های مناطق کشور

ماده ۲ - اهداف

۱ - ارتقای توانایی مناطق در ایجاد سطوحی قابل قبول از اشتغال و درآمد، افزایش سهم بازار، سوددهی، تولید داخلی با ارزش افزوده بالا، پایداری و انعطاف‌پذیری مناطق در برابر انواع تهدیدات محیطی و خارجی

۲ - ایجاد فرصت‌های برابر رشد در جهت نیل به تعادل منطقه‌ای

ماده ۳ - سیاست‌ها

۱ - تعریف مناطق همگن

۲ - ایجاد بستر مناسب برای توسعه درون‌زای هر منطقه

۳ - اصلاح نظام تخصیص منابع ملی

۴ - ارتقای ظرفیت سرمایه انسانی استان‌ها

ماده ۴ - برنامه‌های عملیاتی

۱ - برنامه‌های متناظر با سیاست «تعریف مناطق همگن»

۱-۱ - بازنگری مفهومی و اجرایی کردن منطقه‌بندی

۱-۲ - هویت‌بخشی قانونی و حقوقی مناطق کشور

۲ - برنامه‌های متناظر با سیاست «ایجاد بستر مناسب برای توسعه درون‌زای هر منطقه»

۱-۲ - توسعه خدمات زیربنایی:

- زیربناهای سخت‌افزاری (از جمله راه، آب و برق)

- زیربناهای نرم‌افزاری (از جمله خدمات فنی و مهندسی، امکانات تبلیغاتی و ارتباطات

ملی و بین‌المللی) نیاز دارد.

۲-۲ - توسعه هسته‌های کلیدی استان محوری منطقه و هدایت سرریز منافع حاصل از این

تحرك به سایر استان‌های منطقه

۲-۳ - شناسایی و تکمیل زنجیره‌های تولید دارای مزیت رقابتی درون هر منطقه و احصاء

الزامات ایجاد آن‌ها بخصوص در بخش‌های زیر:

- بخش‌های متکی بر منابع و مواد اولیه داخلی به‌خصوص منابع تولیدی خاص هر منطقه

(همچون صنایع کانی فلزی و غیرفلزی، پایین‌دستی نفت و گاز و پتروشیمی)

- بخش‌هایی که تأمین‌کننده نیازهای اساسی جامعه هستند. (مانند ساختمان، خودرو، آموزش، بهداشت و...)
- بخش‌هایی که می‌توانند محصولات جایگزین وارداتی را تأمین کنند.
- فعالیت‌های دانش‌بنیان با هدف تأمین نیازهای فناورانه تولیدات داخلی
- محصولات صادراتی
- ۴-۲- حمایت منطقی از بنگاه‌های کوچک و متوسط جهت ارتقای رقابت‌پذیری آن‌ها و ایجاد خوشه‌های صنعتی قوی در منطقه
- ۵-۲- بهبود زیر ساخت‌ها و خدمات پشتیبانی‌کننده تجاری
- عرضه با کیفیت خدمات پشتیبانی در بازارهای منطقه‌ای
- نوسازی و یکپارچگی مدیریت مرزی
- ۶-۲- بهره‌گیری مناسب از ظرفیت مناطق آزاد و ویژه اقتصادی
- ۷-۲- تقویت نقش بازار سرمایه در تأمین منابع مالی
- ۳- برنامه‌های متناظر با سیاست «اصلاح نظام تخصیص منابع ملی»
- ۱-۳- تعریف و اجرای طرح‌های عمرانی بزرگ ملی، منطقه‌ای و اولویت ایجاد قطب‌های بزرگ اقتصادی در مناطق به‌ویژه مناطق کمتر توسعه‌یافته
- ۲-۳- اعلام جذابیت‌ها و ارائه مشوق‌های ترجیحی برای سرمایه‌گذاری در مناطق حسب قابلیت‌ها و توانمندی‌ها (به‌ویژه در مناطق کمتر توسعه یافته)
- ۳-۳- ارائه ضوابط جدید توزیع منابع عمومی (اعتبارات عمرانی، تسهیلات و...) با رویکرد کاهش عدم‌برخورداری و بهره‌برداری از قابلیت‌ها
- ۴- برنامه‌های متناظر با سیاست «ارتقای ظرفیت سرمایه انسانی استان‌ها»
- ۱-۴- تقویت کمی و کیفی نظام آموزش عمومی و فنی و حرفه‌ای
- ۲-۴- تقویت کمی و کیفی نظام آموزش عالی
- ۳-۴- بهبود نظام جذب و نگه‌داشت نیروی انسانی
- ماده ۵- شیوه اجرا**
- معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور مکلف است نسبت به تهیه و تدوین برنامه‌های عملیاتی اقتصاد مقاومتی مندرج در ماده ۴ در چارچوب کاربرد برنامه عملیاتی اقتصاد مقاومتی (به شرح پیوست این مصوبه) اقدام نماید.

– معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور ضمن تعیین معاون ذی‌ربط (مجری هریک از برنامه‌های عملیاتی مصوب) با تأیید معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور و دستگاه‌های اجرایی همکار، ملزم به ارائه اهداف کیفی، کمی، اقدامات، منابع مالی و نحوه تأمین آن برای هر یک از برنامه‌های عملیاتی مصوب، ظرف مدت یک ماه از تاریخ ابلاغ این مصوبه در چارچوب کاربرگ مذکور به معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور می‌باشد.

– دستگاه‌های اجرایی همکار موظف به مشارکت و همکاری با معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور در تهیه، تدوین و اجرای برنامه‌های عملیاتی مصوب می‌باشند.

– مسئولیت اجرای برنامه‌های عملیاتی مذکور و تأمین منابع مالی در چارچوب اعتبارات دستگاه برعهده معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور می‌باشد.

– معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور پس از بررسی، تأیید و ابلاغ هر یک از برنامه‌های عملیاتی اقتصادی مقاومتی مذکور، به‌عنوان دستگاه ناظر موظف است گزارش عملکرد اجرای این مصوبه را هر شش ماه یک بار برای رئیس‌جمهور ارسال نماید.
– در اجرای این مصوبه رعایت کلیه قوانین و مقررات الزامی است.

د- جبران عقب‌ماندگی‌های استان‌ها

◀ موادی از قانون مالیات‌های مستقیم با اعمال کلیه اصلاحات و الحاقات مورخ ۱۴۰۰/۳/۲ مرتبط با استان

ماده ۱۳۲ – (قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور تاریخ مصوب ۱۳۹۴/۲/۱) درآمد ابرازی ناشی از فعالیت‌های تولیدی و معدنی اشخاص حقوقی غیردولتی در واحدهای تولیدی یا معدنی که از تاریخ اجرای این ماده از طرف وزارتخانه‌های ذی‌ربط برای آن‌ها پروانه بهره‌برداری صادر یا قرارداد استخراج و فروش منعقد می‌شود و همچنین درآمدهای خدماتی بیمارستان‌ها، هتل‌ها و مراکز اقامتی گردشگری اشخاص یادشده که از تاریخ مذکور از طرف مراجع قانونی ذی‌ربط برای آن‌ها پروانه بهره‌برداری یا مجوز صادر می‌شود، از تاریخ شروع بهره‌برداری یا استخراج یا فعالیت به مدت پنج سال و در مناطق کمتر توسعه‌یافته به مدت ده سال با نرخ صفر مشمول مالیات می‌باشد.

الف - منظور از مالیات با نرخ صفر روشی است که مؤدیان مشمول آن مکلف به تسلیم اظهارنامه، دفاتر قانونی، اسناد و مدارک حسابداری حسب مورد، برای درآمدهای خود به ترتیب مقرر در این قانون و در مواعد مشخص شده به سازمان امور مالیاتی کشور می‌باشند و سازمان مذکور نیز مکلف به بررسی اظهارنامه و تعیین درآمد مشمول مالیات مؤدیان بر اساس مستندات، مدارک و اظهارنامه مذکور است و پس از تعیین درآمد مشمول مالیات مؤدیان، مالیات آن‌ها با نرخ صفر محاسبه می‌شود.

ب - مالیات با نرخ صفر برای واحدهای تولیدی و خدماتی و سایر مراکز موضوع این ماده که دارای بیش از پنجاه نفر نیروی کار شاغل باشند چنانچه در دوره معافیت، هر سال نسبت به سال قبل نیروی کار شاغل خود را حداقل پنجاه درصد (۵۰٪) افزایش دهند، به‌ازای هر سال افزایش کارکنان یک سال اضافه می‌شود. تعداد نیروی کار شاغل و همچنین افزایش اشتغال نیروی کار در هر واحد با تأیید وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و ارائه اسناد و مدارک مربوط به فهرست بیمه تأمین اجتماعی کارکنان محقق می‌شود. در صورت کاهش نیروی کار از حداقل افزایش مذکور در سال بعد که از مشوق مالیاتی این بند استفاده کرده باشند، مالیات متعلق در سال کاهش، مطالبه و وصول می‌شود. افرادی که بازنشسته، باخرید و مستعفی می‌شوند کاهش محسوب نمی‌گردد.

پ - دوره برخورداری محاسبه مالیات با نرخ صفر برای واحدهای اقتصادی مذکور موضوع این ماده واقع در شهرک‌های صنعتی یا مناطق ویژه اقتصادی به مدت دو سال و در صورت استقرار شهرک‌های صنعتی یا مناطق ویژه اقتصادی در مناطق کمتر توسعه‌یافته، به مدت سه سال افزایش می‌یابد.

ت - شرط برخورداری از هرگونه معافیت مالیاتی برای اشخاص حقیقی و حقوقی فعال در مناطق آزاد و سایر مناطق کشور تسلیم اظهارنامه مالیاتی در موقع مقرر قانونی است. اظهارنامه مالیاتی اشخاص حقوقی شامل ترازنامه و حساب سود و زیان طبق نمونه‌ای است که توسط سازمان امور مالیاتی تهیه می‌شود.

ث - به‌منظور تشویق و افزایش سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی در واحدهای موضوع این ماده علاوه بر دوره حمایت از طریق مالیات با نرخ صفر حسب مورد، سرمایه‌گذاری در مناطق کمتر توسعه‌یافته و سایر مناطق به شرح زیر مورد حمایت قرار می‌گیرد:

۱ - در مناطق کمتر توسعه‌یافته:

مالیات سال‌های بعد از دوره محاسبه مالیات با نرخ صفر مذکور در صدر این ماده تا زمانی که جمع درآمد مشمول مالیات واحد به دو برابر سرمایه ثبت و پرداخت شده برسد، با نرخ صفر محاسبه می‌شود و بعدازآن، مالیات متعلقه با نرخ‌های مقرر در ماده (۱۰۵) این قانون و تبصره‌های آن محاسبه و دریافت می‌شود.

۲ - در سایر مناطق:

پنجاه درصد (۵۰٪) مالیات سال‌های بعد از دوره محاسبه مالیات مذکور در صدر این ماده با نرخ صفر و پنجاه درصد (۵۰٪) باقی‌مانده با نرخ‌های مقرر در ماده (۱۰۵) قانون مالیات‌های مستقیم و تبصره‌های آن محاسبه و دریافت می‌شود. این حکم تا زمانی که جمع درآمد مشمول مالیات واحد، معادل سرمایه ثبت و پرداخت شده شود، ادامه می‌یابد و بعد از آن، صد درصد (۱۰۰٪) مالیات متعلقه با نرخ‌های مقرر در ماده (۱۰۵) این قانون و تبصره‌های آن محاسبه و دریافت می‌شود.

درآمد حمل و نقل اشخاص حقوقی غیردولتی، از مشوق مالیاتی جزءهای (۱) و (۲) این بند برخوردار می‌باشند. اشخاص حقوقی غیردولتی موضوع این ماده که قبل از این اصلاحیه تأسیس شده‌اند، در صورتی که سرمایه‌گذاری مجدد از مشوق این ماده می‌توانند استفاده کنند.

هرگونه سرمایه‌گذاری که با مجوز مراجع قانونی ذی‌ربط به منظور تأسیس، توسعه، بازسازی و نوسازی واحدهای مذکور برای ایجاد دارایی‌های ثابت به استثنای زمین هزینه می‌شود، مشمول حکم این بند است.

ج - استثنای زمین مذکور در انتهای بند (ت)، در مورد سرمایه‌گذاری اشخاص حقوقی غیردولتی در واحدهای حمل و نقل، بیمارستان‌ها، هتل‌ها و مراکز اقامتی گردشگری صرفاً به میزان تعیین شده در مجوزهای قانونی صادر شده از مراجع ذی‌صلاح، جاری نمی‌باشد.

چ - در صورتی که کاهش میزان سرمایه ثبت و پرداخت شده اشخاص مذکور که از مشوق مالیاتی این ماده برای افزایش سرمایه استفاده کرده باشند، مالیات متعلق و جریمه‌های آن مطالبه و وصول می‌شود.

ح - در صورتی که سرمایه‌گذاری انجام شده موضوع این ماده با مشارکت سرمایه‌گذاران خارجی با مجوز سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران انجام شده باشد به ازای هر پنج درصد (۵٪) مشارکت سرمایه‌گذاری خارجی به میزان ده درصد (۱۰٪) به مشوق این ماده به نسبت سرمایه ثبت و پرداخت شده و حداکثر تا پنجاه درصد (۵۰٪) اضافه می‌شود.

خ - شرکت‌های خارجی که با استفاده از ظرفیت واحدهای تولیدی داخلی در ایران نسبت به تولید محصولات با نشان معتبر اقدام کنند در صورتی که حداقل بیست درصد (۲۰٪) از محصولات تولیدی را صادر نمایند از تاریخ انعقاد قرارداد همکاری با واحد تولید ایرانی در دوره محاسبه مالیات با نرخ صفر واحد تولیدی مذکور مشمول حکم این ماده بوده و در صورت

اتمام دوره مذکور، از پنجاه درصد (۵۰٪) تخفیف در نرخ مالیاتی نسبت به درآمد ابرازی حاصل از فروش محصولات تولیدی در مدت مذکور در این ماده برخوردار می‌باشند.

د - نرخ صفر مالیاتی و مشوق‌های موضوع این ماده شامل درآمد واحدهای تولیدی و معدنی مستقر در شعاع یک‌صد و بیست کیلومتری مرکز استان تهران و پنجاه کیلومتری مرکز استان اصفهان و سی کیلومتری مراکز سایر استان‌ها و شهرهای دارای بیش از سیصد هزار نفر جمعیت بر اساس آخرین سرشماری نفوس و مسکن نمی‌شود.

واحدهای تولیدی فناوری اطلاعات با تأیید وزارتخانه‌های ذی‌ربط و معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهور در هر حال از امتیاز این ماده برخوردار می‌باشند. همچنین مالیات واحدهای تولیدی و معدنی مستقر در کلیه مناطق ویژه اقتصادی و شهرک‌های صنعتی به‌استثنای مناطق ویژه اقتصادی و شهرک‌های مستقر در شعاع یک‌صد و بیست کیلومتری مرکز استان تهران با نرخ صفر محاسبه می‌شود و از مشوق‌های مالیاتی موضوع این ماده برخوردار می‌باشند.

در خصوص مناطق ویژه اقتصادی و شهرک‌های صنعتی یا واحدهای تولیدی که در محدوده دو یا چند استان یا شهر قرار می‌گیرند، ملاک تعیین محدوده به موجب آیین‌نامه‌ای است که حداکثر سه ماه پس از تصویب این قانون با پیشنهاد مشترک وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت و امور اقتصادی و دارایی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و سازمان حفاظت محیط‌زیست تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران^۱ می‌رسد.

ذ - فهرست مناطق کمتر توسعه‌یافته شامل استان، شهرستان، بخش و دهستان در سه‌ماهه اول در هر برنامه پنج‌ساله، توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور با همکاری وزارت امور اقتصادی و دارایی با لحاظ شاخص‌های نرخ بیکاری و سرمایه‌گذاری در تولید تهیه می‌شود و به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد و تا ابلاغ فهرست جدید، فهرست برنامه قبلی معتبر می‌باشد. تاریخ شروع فعالیت با تأیید مراجع قانونی ذی‌ربط، مناط اعتبار برای احتساب مشوق‌های مناطق کمتر توسعه‌یافته است.

ر - کلیه تأسیسات ایران‌گردی و جهانگردی که قبل از اجرای این ماده پروانه بهره‌برداری از مراجع قانونی ذی‌ربط اخذ کرده باشند تا مدت شش سال پس از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این

۱ - آیین‌نامه اجرایی بند (د) ماده (۱۳۲) اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم موضوع ماده (۳۱) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوبه شماره ۸۹۴۷۸/ت/۵۲۳۱۹-هـ مورخ ۱۳۹۴/۷/۱۱

- آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۳۲) اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم موضوع ماده (۳۱) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوبه شماره ۱۶۵۳۱۱/ت/۵۲۶۴۲-هـ مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۱۶

ماده از پرداخت پنجاه درصد (۵۰٪) مالیات بر درآمد ابرازی معاف می‌باشند. حکم این بند نسبت به درآمد حاصل از اعزام گردشگر به خارج از کشور مجری نیست.

ز - صد درصد (۱۰۰٪) درآمد ابرازی دفاتر گردشگری و زیارتی دارای مجوز از مراجع قانونی ذی‌ربط که از محل جذب گردشگران خارجی یا اعزام زائر به عربستان، عراق و سوریه تحصیل شده باشد با نرخ صفر مالیاتی مشمول مالیات می‌باشد.

ژ - مالیات با نرخ صفر موضوع این قانون صرفاً شامل درآمد ابرازی به جز درآمدهای کتمان شده می‌باشد. این حکم در مورد کلیه احکام مالیاتی با نرخ صفر منظور در این قانون و سایر قوانین مجری است.

س - معادل هزینه‌های تحقیقاتی و پژوهشی اشخاص حقوقی خصوصی و تعاونی در واحدهای تولیدی و صنعتی دارای پروانه بهره‌برداری از وزارتخانه‌های ذی‌ربط که در قالب قرارداد منعقد شده با دانشگاه‌ها یا مراکز پژوهشی و آموزش عالی دارای مجوز قطعی از وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی که در چهارچوب نقشه جامع علمی کشور انجام می‌شود، مشروط بر اینکه گزارش پیشرفت سالانه آن به تصویب شورای پژوهشی دانشگاه‌ها و یا مراکز تحقیقاتی مربوطه برسد و ناخالص درآمد ابرازی حاصل از فعالیت‌های تولیدی و معدنی آن‌ها کمتر از پنج میلیارد (۵/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال نباشد، حداکثر به میزان ده درصد (۱۰٪) مالیات ابرازی سال انجام هزینه مذکور بخشوده می‌شود. معادل مبلغ منظور شده به حساب مالیات اشخاص مذکور، به‌عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی پذیرفته نخواهد شد.^۱

۱ - مواد ۱۲ و ۱۹ قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی مصوب ۱۳۹۸/۲/۱۵:

ماده ۱۲ - به‌منظور تقویت تحقیق و توسعه، مشوق‌های بیمه‌ای، مالیاتی و ارتقای علمی به‌صورت زیر اعمال می‌شود:

ب - در بند «س» ماده (۱۳۲) قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۳ و اصلاحات و الحاقات بعدی آن مرجع تشخیص قرار داشتن فعالیت‌های تحقیقات پژوهشی مذکور در چارچوب نقشه جامع علمی کشور، وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی خواهد بود.

ماده ۱۹ - به‌منظور حسن اجرای این قانون:

[...]

۴ - وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است با پیشنهاد هیئت به میزان افزایش عمق ساخت داخل، اشتغال ایجاد شده و یا افزایش صادرات کالاها و خدمات تولیدی در مشارکت ایرانی - خارجی توسط دستگاه‌های موضوع ماده (۲) این قانون، مشوق‌های مرتبط با ماده (۱۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴/۲/۱ و ماده (۱۳۲) قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۳ با اصلاحات و الحاقات بعدی را تهیه و جهت تصویب به هیئت‌وزیران ارائه کند.

دستورالعمل اجرایی این بند با پیشنهاد سازمان امور مالیاتی کشور به تصویب وزرای امور اقتصادی و دارایی، صنعت، معدن و تجارت، علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌رسد.

تبصره ۱ - کلیه معافیت‌های مالیاتی و محاسبه با نرخ صفر مالیاتی مازاد بر قوانین موجود مذکور در این ماده از ابتدای سال ۱۳۹۵ اجرا می‌شود.

تبصره ۲ - آیین‌نامه اجرایی موضوع این ماده و بندهای آن حداکثر ظرف مدت شش ماه پس از ابلاغ قانون توسط وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و صنعت، معدن و تجارت با همکاری سازمان امور مالیاتی کشور تهیه می‌شود و به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.

(اصلاحی ۱۴۰۰/۳/۲ قانون مالیات بر ارزش افزوده) ماده ۲۴۴ - مرجع رسیدگی به کلیه اختلاف‌های مالیاتی جز در مواردی که ضمن مقررات این قانون مرجع دیگری پیش‌بینی شده، هیئت حل اختلافات مالیاتی است. هر هیئت حل اختلاف مالیاتی از سه نفر به شرح زیر تشکیل می‌شود:

- ۱ - یک نفر نماینده سازمان امور مالیاتی کشور
- ۲ - یک نفر از میان قضات بازنشسته یا حقوقدانان مطلع در امور مالیاتی با شرط وثاقت و امانت به درخواست سازمان امور مالیاتی و انتخاب رئیس کل دادگستری هر استان
- ۳ - یک نفر نماینده از اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران، اتاق تعاون ایران، جامعه حسابداران رسمی ایران، جامعه مشاوران رسمی مالیاتی ایران، مجامع حرفه‌ای، اتاق اصناف ایران، شورای اسلامی شهر، کانون وکلا، مرکز وکلا، کارشناسان رسمی و مشاوران خانواده که برای مدت سه سال منصوب می‌شوند. مؤدی همزمان با اعتراض به برگ تشخیص یا مطالبه مالیات یکی از مراجع این بند را به عنوان نماینده خود جهت شرکت در جلسات هیئت حل اختلاف مالیاتی معرفی می‌نماید. در صورتیکه برگ تشخیص مالیات ابلاغ قانونی شده باشد و یا همزمان با تسلیم اعتراض به برگ تشخیص در مهلت قانونی مؤدی انتخاب خود را اعلام ننماید، با توجه به نوع فعالیت مؤدی یا موضوع مالیات مورد رسیدگی، از بین نمایندگان مزبور با رعایت تبصره (۵) این ماده یک نفر انتخاب می‌شود.

تبصره ۱ - جلسات هیئت‌های حل اختلاف مالیاتی با حضور هر سه عضو رسمیت می‌یابد و رأی هیئت با اکثریت آراء قطعی و لازم‌الاجراء است، ولی نظر اقلیت باید در متن رأی قید گردد.

تبصره ۲ - هیئت‌های حل اختلاف مالیاتی دارای استقلال کامل بوده و صرفاً اداره امور دبیرخانه‌ای هیئت‌های حل اختلاف مالیاتی و تشکیل جلسات هیئت‌ها به عهده سازمان

می‌باشد. انشای رأی با رعایت اصل عدالت و بیطرفی کلیه اعضا و متکی به اسناد و مدارک مثبت و دلایل و شواهد متقن در همان جلسه و یا حداکثر ظرف سه روز کاری پس از برگزاری جلسه، توسط نماینده بند (۲) این ماده به عمل آمده و به امضای تمامی اعضا می‌رسد. مؤدی یا نماینده قانونی وی مجاز به حضور کامل در جلسه و ارائه دفاعیات به صورت کتبی یا شفاهی است. اظهارات شفاهی باید در صورت جلسه قید و به امضای وی برسد.

سازمان امور مالیاتی به منظور اعمال نظارت مؤثر بر عملکرد هیئت‌های حل اختلاف مالیاتی، مکلف است نسبت به مستندسازی فرآیند برگزاری جلسات هیئت به نحو مقتضی اقدام کند.

تبصره ۳- حق الزحمه اعضای موضوع بندهای (۲) و (۳) این ماده متناسب با تعداد و مدت جلسات و نیز مراحل، منابع مالیاتی و پرونده‌های مورد رسیدگی از محل اعتباری که به همین منظور در بودجه سالانه سازمان امور مالیاتی کشور پیش‌بینی می‌شود، مطابق دستورالعملی است که توسط سازمان مذکور تهیه و ابلاغ می‌گردد. حق الزحمه اعضا به صورت متمرکز از طرف سازمان امور مالیاتی کشور به حساب اعضا پرداخت می‌شود.

تبصره ۴- سازمان امور مالیاتی مکلف است نمایندگان معرفی شده در اجرای بندهای (۲) و (۳) این ماده را به عنوان اعضای هیئت‌های حل اختلاف مالیاتی بپذیرد و با رعایت تبصره (۵) این ماده از آنها جهت شرکت در هیئت‌های مزبور دعوت نماید.

تبصره ۵- اسامی کلیه افراد معرفی شده توسط رئیس کل دادگستری هر استان، مدیر کل مالیاتی استان و مراجع مذکور در بند (۳) این ماده به تفکیک شهرستان‌ها در سامانه‌ای که به صورت متمرکز و حداکثر ظرف سه ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون توسط سازمان امور مالیاتی کشور ایجاد می‌شود، درج می‌گردد. انتخاب افراد موضوع بندهای (۱)، (۲) و (۳) برای هر پرونده در مواردی که در شهرستان مورد نظر بیشتر از یک نفر وجود داشته باشد، به صورت تصادفی توسط سامانه مزبور انجام می‌شود. این سامانه مستقیماً زیر نظر رئیس کل سازمان امور مالیاتی، مدیریت می‌گردد.

تبصره ۶- سازمان امور مالیاتی کشور مکلف است حداقل یک هفته قبل از تشکیل جلسه هیئت به نحو مقتضی زمینه دسترسی اعضای هیئت حل اختلاف مالیاتی را برابر مقررات مربوط به مندرجات پرونده مورد اعتراض فراهم نماید.

تبصره ۷- هر یک از افراد مذکور در بندهای (۲) و (۳) این ماده در صورتی که بیشتر از سه جلسه متوالی یا چهار جلسه متناوب در یک سال از حضور در جلسات هیئت خودداری نمایند، حکم آنان لغو می‌شود و رئیس کل دادگستری هر استان و مرجع مربوط، حسب مورد، موظف است ظرف ده روز کاری فرد جایگزین را معرفی نماید.

تبصره ۸- به منظور اجرای عدالت و اصل استقلال و بیطرفی و رعایت حقوق شهروندی و نظارت مؤثر، سازمان امور مالیاتی مکلف است ساختار اداره هیئت‌های حل اختلاف مالیاتی را به صورت مستقل، تحت عنوان مرکز دادرسی مالیاتی در ساختار خود ذیل رئیس کل سازمان ایجاد نماید. واحدهای دادرسی مالیاتی در هر استان مستقل از اداره کل مالیاتی استان تشکیل می‌شود.

تبصره ۹- پس از استقرار سامانه مؤدیان، ثبت اعتراض توسط مؤدی، انتخاب یکی از مراجع موضوع بند (۳) این ماده، ارائه هرگونه لایحه به هیئت‌های حل اختلاف، مشاهده اسناد، مدارک و اطلاعات موردنیاز، ابلاغ تاریخ تشکیل جلسات هیئت، اطلاع از نتایج دادرسی و هرگونه اطلاع دیگر در خصوص پرونده دادرسی مالیاتی از طریق سامانه مذکور انجام می‌شود.

تبصره ۱۰- سازمان امور مالیاتی کشور مکلف است زمینه دسترسی کامل مؤدی و یا نماینده قانونی وی به مفاد پرونده مورد اعتراض را حداقل یک هفته قبل از تشکیل هیئت فراهم نماید.

تبصره ۱۱- عضویت همزمان در فهرست نمایندگان بندهای (۲) و (۳) موضوع این ماده ممنوع است.

ماده ۲۵۷ (اصلاحی ۱۳۸۰/۱۱/۲۷)- در مواردی که رأی مورد شکایت از طرف شعبه نقض می‌گردد پرونده امر جهت رسیدگی مجدد به هیئت حل اختلاف مالیاتی دیگر ارجاع خواهد شد و در صورتی که در آن محل یک هیئت بیشتر نباشد به هیئت حل اختلاف مالیاتی نزدیک‌ترین شهری که با محل مزبور در محدوده یک استان باشد ارجاع می‌شود. مرجع مزبور مجدداً به موضوع مالیاتی بر طبق فصل سوم این باب و با رعایت نظر شعبه شورای عالی مالیاتی رسیدگی و رأی مقتضی می‌دهد. رأیی که بدین ترتیب صادر می‌شود قطعی و لازم‌الاجراست.

حکم این ماده در مواردی که آراء صادره از هیئت‌های حل اختلاف مالیاتی توسط دیوان عدالت اداری نقض می‌گردد نیز جاری خواهد بود.

تبصره - در مواردیکه رأی هیئت‌های حل اختلاف مالیاتی نقض می‌شود شورای عالی مالیاتی موظف است یک نسخه از رأی هیئت را برای رسیدگی نزد دادستان انتظامی مالیاتی ارسال دارد تا در صورت احراز تخلف اقدام به تعقیب نماید.

ماده ۲۷۸ - (الحاقی ۱۳۹۴/۴/۳۱) رئیس قوه قضاییه بنا به درخواست رئیس سازمان امور مالیاتی کشور در هر یک از استان‌ها و مناطقی که مقتضی بداند، دادسرا و دادگاه ویژه مالیاتی تشکیل می‌دهد. در این صورت سازمان امور مالیاتی کشور موظف است لوازم و تجهیزات و مکان استقرار مستقلی را برای آن‌ها تأمین نماید.

◀ موادی از قانون مالیات برارزش افزوده مصوب ۱۴۰۰/۳/۲ مرتبط با استان

ماده ۱۷- مؤدیان مکلفند مالیات و عوارض فروش موضوع این قانون را از خریدار یا کارفرما وصول کنند و پس از کسر مالیات و عوارض پرداختی، مطابق مقررات به حساب سازمان واریز نمایند.

تبصره ۱- سازمان می‌تواند تمام یا برخی از مؤدیان مشمول این قانون یا مشتریان آنها را مکلف کند مالیات و عوارض متعلقه را همزمان با صدور صورتحساب به حساب سازمان واریز نمایند. آیین‌نامه اجرایی این تبصره، مشتمل بر فهرست مؤدیانی که مشمول این حکم می‌شوند و نحوه پرداخت مالیات و عوارض متعلقه با پیشنهاد سازمان، به تصویب وزیر امور اقتصادی و دارایی می‌رسد.

مالیات و عوارضی که به این ترتیب به سازمان پرداخت می‌شود، به حساب بستانکاری فروشنده منظور می‌شود و برای خریدار، در صورتی که مصرف‌کننده نهائی نباشد، اعتبار مالیاتی به حساب می‌آید.

تبصره ۲- گمرک جمهوری اسلامی ایران مکلف است مالیات و عوارض کالاهای وارداتی را در زمان ترخیص قطعی و مالیات و عوارض کالاهای متروکه را قبل از ترخیص نهائی وصول و به صورت برخط به حساب سازمان واریز کند. گمرک جمهوری اسلامی ایران موظف است ضمن درج اطلاعات پرداخت در پروانه‌های گمرکی و یا فرم‌های مربوط، امکان دسترسی برخط سازمان به پایگاه‌های اطلاعاتی ذیربط را فراهم نماید. گمرک مکلف است در «ورود موقت» و «ورود موقت برای پردازش»، تضمینات لازم را بر اساس مقررات تبصره ماده (۵۳) قانون امور گمرکی اخذ کند.

تبصره ۳- واردکنندگان کالا از مناطق آزاد تجاری- صنعتی به سرزمین اصلی مکلفند کالاهای مزبور را به گمرک اظهار نمایند. گمرک موظف است از قسمتی از کالاهای اظهار شده که به موجب بند «ب» ماده (۶۵) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰ «تولید داخل» محسوب می‌شود، فقط مالیات و عوارض، و از قسمت باقیمانده که «کالای وارداتی» محسوب می‌شود، مالیات و عوارض و حقوق ورودی را دریافت و مالیات و عوارض آن را به حساب سازمان واریز کند.

تبصره ۴- واردکنندگان خدمت مکلفند با رعایت تبصره (۳) ماده (۱۰) این قانون، مالیات و عوارض متعلقه را محاسبه و طبق مقررات این قانون پرداخت نمایند. چنانچه محل ارائه خدمت و مصرف آن در خارج از کشور باشد، مشمول این حکم نمی‌باشند.

تبصره ۵- مالیات و عوارض آب، برق و گاز با توجه به مالیات و عوارض مندرج در صورتحساب (قبوض) مصرف‌کنندگان و همچنین نفت تولیدی (نفت خام، میعانات گازی و گاز طبیعی خام) و فرآورده‌های تولیدی و وارداتی، فقط یکبار در زمان فروش (صدور صورتحساب)، در انتهای زنجیره تولید و توزیع آنها توسط شرکت‌های تابعه وزات نفت (بابت

پنج فرآورده اصلی و سوخت هوایی) و یا شرکت‌های پالایش نفت (بابت سایر فرآورده‌ها) و شرکت‌های گاز استانی و شرکت‌های تابع ذیربط وزارت نیرو و شرکت‌های توزیع برق، آب و فاضلاب شهری و روستایی استانی بر مبنای قیمت فروش مصوب داخلی محاسبه، ثبت و وصول و پس از کسر اعتبارات مالیات و عوارض زنجیره مذکور به حساب سازمان نزد خزانه‌داری کل کشور واریز می‌شود.

آیین‌نامه اجرایی این تبصره در خصوص نحوه ثبت مالیات و عوارض در دفاتر یا سامانه مؤدیان تعیین شرکت‌های فعال در زنجیره قبل از انتهای زنجیره توزیع و فروش، نحوه انتقال اعتبارات مالیات و عوارض به انتهای زنجیره، رسیدگی، مطالبه، تهاتر، استرداد، وصول و واریز به حساب تعیین شده سازمان ظرف شش ماه پس از تصویب این قانون با پیشنهاد مشترک سازمان امور مالیاتی کشور، شرکت ملی نفت ایران و توانیر به تصویب وزیران امور اقتصادی و دارایی، نفت و نیرو می‌رسد.

ماده ۲۳- ساختار و تشکیلات مورد نیاز سازمان^۱ در سطح کشور و استان‌ها متناسب با شرایط اقتصادی هر منطقه و با توجه به شاخص‌هایی مانند میزان وصول مالیات، تعداد پرونده‌ها و تعداد مؤدیان بدون الزام به رعایت سطح تقسیمات کشوری با رعایت بند «الف» ماده (۲۸) قانون برنامه ششم توسعه از طریق وزیر امور اقتصادی و دارایی به سازمان اداری و استخدامی کشور پیشنهاد و پس از تصویب هیئت وزیران قابل اجراء است.

ماده ۳۸- مالیات و عوارض موضوع مواد (۷)، (۲۶) و (۲۸) این قانون و جریمه‌های مربوط به آنها پس از کسر کسورات قانونی، به ترتیب زیر توزیع می‌شود:

- ۱- یک نهم از مالیات‌ها و عوارض وصولی ماده (۷) و بندهای «الف» و «ب» ماده (۲۶) این قانون به عنوان مالیات سلامت به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اختصاص می‌یابد.
- ۲- باقی مانده، به نسبت مساوی سهم درآمد عمومی کشور و سهم شهرداری‌ها و دهیاری‌ها می‌باشد. سهم درآمد عمومی به عنوان مالیات به حساب خزانه‌داری کل کشور واریز می‌شود. سهم شهرداری‌ها و دهیاری‌ها به عنوان عوارض حسب مورد به حساب تمرکز وجوه اداره کل امور مالیاتی استان و حساب تمرکز وجوه وزارت کشور واریز می‌شود.

تبصره- عوارض و جریمه‌های سهم شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و روستاهای فاقد دهیاری موضوع این قانون به حساب‌های رابطی که بنا به درخواست سازمان و وزارت کشور توسط خزانه‌داری کل کشور حسب مورد به نام حساب تمرکز وجوه اداره کل مالیاتی استان و وزارت کشور افتتاح می‌گردد، واریز می‌شود. عوارض سهم شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و روستاهای فاقد دهیاری و جریمه‌های متعلق به آن،

درآمد دولت نبوده و سازمان موظف است صددرصد (۱۰۰٪) آن را مطابق با مقررات ماده (۳۹) این قانون به صورت ماهانه به حساب‌های ذی‌ربط مذکور واریز نماید.

ماده ۳۹- سهم شهرداری‌ها، دهیاری‌ها، روستاهای فاقد دهیاری و مناطق عشایری، براساس ترتیبات ذیل به حساب تمرکز وجوه وزارت کشور و حساب تمرکز وجوه اداره کل امور مالیاتی استان ذی‌ربط نزد خزانه‌داری کل کشور برای توزیع بین شهرداری‌ها و دهیاری‌ها واریز می‌شود: الف- نود درصد (۹۰٪) از عوارض و جریمه‌های مربوط به ماده (۷) و بندهای «ب» و «پ» ماده (۲۶) این قانون پس از واریز به حساب تمرکز وجوه اداره کل امور مالیاتی استان براساس شاخص جمعیت میان شهرداری‌ها، دهیاری‌ها، اداره امور عشایر هر شهرستان (سهم مناطق عشایری) و فرمانداری‌های همان استان (سهم روستاهای فاقد دهیاری) توزیع و ده درصد (۱۰٪) مابقی به حساب تمرکز وجوه وزارت کشور واریز تا به موجب دستورالعملی که براساس شاخص‌های توسعه‌نیافتگی سه ماه پس از لازم‌الاجراءشدن این قانون توسط سازمان برنامه و بودجه و وزارت کشور تهیه می‌شود و به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد بین شهرداری‌ها، دهیاری‌ها، اداره امور عشایر شهرستان (سهم مناطق عشایری) و روستاهای فاقد دهیاری (به حساب فرمانداری‌ها) توزیع گردد.

ب- عوارض و جریمه‌های مربوط به بندهای «الف» و «ت» ماده (۲۶) و ماده (۲۸) این قانون به حساب تمرکز وجوه وزارت کشور واریز می‌شود تا براساس شاخص جمعیت میان شهرداری‌ها، دهیاری‌ها، روستاهای فاقد دهیاری و مناطق عشایری توزیع گردد.

تبصره ۱- سهم روستاهای فاقد دهیاری به حساب فرمانداری شهرستان مربوطه واریز می‌شود تا با مشارکت سایر دستگاه‌های اجرایی مربوطه برای امور عمرانی و آبادانی همان روستاها هزینه شود. دستورالعمل اجرایی این تبصره ظرف مدت سه ماه پس از ابلاغ این قانون توسط وزارت کشور و وزارت امور اقتصادی و دارایی (سازمان) تصویب می‌شود.

تبصره ۲- سهم مناطق عشایری از عوارض و جریمه‌های مربوط به مواد (۷) و (۲۶) این قانون به اداره کل امور عشایر هر استان واریز می‌شود تا براساس شاخص جمعیت میان مناطق عشایری توزیع گردد.

تبصره ۳- در راستای اجرای احکام این ماده شهرهای جدید تازه تأسیس فاقد شهرداری از نظر موضوع این ماده حسب مورد شهرداری تلقی می‌شوند.

تبصره ۴- محل اخذ مالیات ارزش افزوده واحدهای تولیدی محل استقرار آنها می‌باشد.

تبصره ۵- سهم شهرداری‌ها و دهیاری‌ها از محل منابع حاصل از بندهای «پ» و «ت» ماده (۲۶) این قانون باید مطابق با سیاست‌های ابلاغی شورایی عالی سلامت و امنیت غذایی هزینه گردد. تصمیم‌گیری در خصوص نحوه هزینه‌کرد منابع مزبور در کلان‌شهرها برعهده کمیته‌ای متشکل از فرماندار، شهردار و نماینده وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است.

تبصره ۶- هرگونه برداشت از حساب تمرکز وجوه به جز پرداخت به شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و اشخاص مذکور در این ماده ممنوع است.

تبصره ۷- سهم عوارض ارزش افزوده دریافتی از شرکت‌های فناور مستقر در پارک‌های علم و فناوری پس از واریز به خزانه‌داری کل کشور، به صورت صددرصد (۱۰۰٪) به همان پارک بابت ایجاد، توسعه و نگهداری زیرساخت‌ها و فضاهای عمومی، آموزشی، پژوهشی و فناوری و ارائه خدمات شهری اختصاص می‌یابد. آیین‌نامه اجرایی این تبصره ظرف سه ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون توسط معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری با همکاری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تهیه می‌شود و به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.

تبصره ۸- کارگروهی مرکب از وزارت کشور، سازمان امور مالیاتی و یک ناظر از مجلس شورای اسلامی برای نظارت بر حسن اجرای این ماده تشکیل و گزارش عملکرد این ماده هم‌ساله توسط سازمان امور مالیاتی و وزارت کشور به کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی ارائه می‌گردد. **تبصره ۱۰-** سازمان مکلف است در مقاطع سه ماهه میزان وصول مالیات بر ارزش افزوده و سهم هریک از شهرداری‌ها، دهیاری‌ها، فرمانداری‌ها و مناطق عشایری را از طرق مناسب به اطلاع عموم مردم برساند.

ماده ۴۰- عوارض و جریمه‌های آلاینده‌گی موضوع ماده (۲۷) این قانون پس از واریز به حساب تمرکز وجوه اداره کل امور مالیاتی استان برای هر شهرستان به نسبت جمعیت بین شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و فرمانداری‌های (سهم روستاهای فاقد دهیاری و مناطق عشایری) همان شهرستان توزیع می‌گردد. در صورتی که آلودگی واحدهای بزرگ تولیدی (پنجاه نفر و بیشتر) به بیش از یک شهرستان در یک استان سرایت کند، عوارض آلاینده‌گی هر شهرستان به نسبت جمعیت، اثرپذیری و فاصله از واحد آلاینده، در کمیته‌ای مرکب از رئیس سازمان برنامه و بودجه استان و فرمانداران شهرستانهای ذی‌ربط، مدیرکل محیط‌زیست و مدیرکل امور مالیاتی استان بین شهرستان‌های متأثر توزیع می‌شود.

تبصره ۱- در صورتی که شهرستان‌های متأثر از آلودگی در دو یا چند استان واقع شده باشند، اعضای کمیته توزیع‌کننده عوارض آلودگی واحدهای بزرگ (پنجاه نفر و بیشتر) متشکل از نماینده سازمان

برنامه و بودجه کشور، رؤسای سازمان‌های مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌های ذی‌ربط، نماینده سازمان حفاظت محیط‌زیست و نماینده ادارات کل امور مالیاتی استان‌های مربوطه براساس سیاست‌های اعلامی سازمان برنامه و بودجه کشور اقدام به توزیع عوارض آلاینده می‌کنند.

تبصره ۲- عوارض و جریمه‌های آلاینده‌ها در مناطق آزاد تجاری- صنعتی و ویژه اقتصادی در مواردی که شهرداری و یا دهیاری در مناطق مذکور مستقر نمی‌باشد، حسب مورد به حساب منطقه آزاد تجاری- صنعتی و یا ویژه اقتصادی مربوطه واریز می‌گردد.

« قانون الزام دولت برای جبران عقب‌ماندگی‌های استان‌ها و مناطقی که

شاخص‌های توسعه آن‌ها زیر شاخص میانگین کشور است- مصوب ۱۳۸۱

ماده واحده- به منظور تحقق اصل چهل و هشتم (۴۸) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و ایجاد تعادل و توازن در پهنه سرزمین، سازمان‌مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلف است در چارچوب سیاست‌ها و جهت‌گیری‌های آمایش سرزمین عدم تعادل بارز در عرصه‌های مناطق مختلف کشور را تعیین و نسبت به تدوین مجموعه‌ای از اقدامات اولویت‌دار به‌هم‌پیوسته در جهت تحول و تحرک ساختارهای اقتصادی و اجتماعی متناسب با نیازها، استعداد و قابلیت‌های این‌گونه مناطق اقدام کند.

« آیین‌نامه اجرایی قانون الزام دولت برای جبران عقب‌ماندگی‌های استان‌ها و

مناطق که شاخص‌های توسعه آن‌ها زیر شاخص میانگین کشور ... مصوبه شماره

۳۰۳۰۹ت ۲۶۸۴۱ه مورخ ۱۳۸۱/۷/۲۰ با اعمال اصلاحات

هیئت‌وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۱/۵/۲ بنا به پیشنهاد شماره ۱۰۱/۷۱۶۷۹ مورخ ۱۳۸۱/۴/۲۵ سازمان‌مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و به استناد ماده واحده قانون الزام دولت برای جبران عقب‌ماندگی‌های استان‌ها و مناطقی که شاخص‌های توسعه آن‌ها زیر شاخص میانگین کشور است - مصوب ۱۳۸۱ - و تبصره (۶) قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کل کشور، آیین‌نامه اجرایی زیر را تصویب نمود:

ماده ۱- قلمرو جغرافیایی

قلمروهای جغرافیایی موضوع تبصره (۶) قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کل کشور مناطقی از کشور خواهد بود که براساس بررسی‌ها و مطالعات شناسایی، در مقایسه با سایر مناطق، متناسب با ظرفیت‌های خود، از توسعه متوازن بهره‌مند نشده‌اند. فهرست این مناطق برای سال ۱۳۸۱ در نقشه ضمیمه این تصویب‌نامه مشخص گردیده است.

تبصره ۱- فهرست مزبور به تناسب سرمایه‌گذاری‌های انجام شده و میزان تحقق اهداف توسعه براساس پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور قابل تجدیدنظر می‌باشد.

(اصلاحی ۱۳۸۴/۳/۲۲) **تبصره ۲-** حداکثر تا بیست درصد (۲۰٪) از اعتبارات موضوع این آیین‌نامه در سایر نقاط توسعه نیافته کشور که در نقشه پیوست نمی‌باشد متناسب با طرح آمایش منطقه‌ای قابل هزینه می‌باشد.

ماده ۲- اقدامات و عملیات: اقدامات و عملیات موضوع این آیین‌نامه مجموعه‌ای از طرح‌ها، پروژه‌ها و اقدامات به هم پیوسته زیربنایی و اقتصادی را شامل می‌شود که با اجرای آنها زمینه بارورسازی و بهره‌برداری بهینه از قابلیت‌های و ظرفیت‌های این مناطق فراهم گردد. این اقدامات عبارتند از:

الف - راه‌اندازی فعالیت‌های اقتصادی با اولویت‌های زیر:

- ۱ - فعالیت‌های اقتصادی جدید با توجه به مزیت‌های نسبی منطقه
- ۲ - فعالیت‌های و اقداماتی که به تغییر شیوه‌های تولید از سنتی به مدرن و پربازده کمک نماید.
- ۳ - طرح‌ها و پروژه‌ها و یا سرمایه‌گذاری‌های مکمل که زمینه افزایش کارایی اقتصادی پروژه‌های اجرا شده و یا در دست اجرا را فراهم نماید.

ب - اقدامات زیربنایی با اولویت‌های زیر:

- ۱ - طرح‌ها و پروژه‌هایی که به افزایش بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود اقتصادی، بارورسازی قابلیت‌های تولیدی، سیاحتی و زیارتی منطقه منجر شود.
- ۲ - زمینه جذب سرمایه‌های فیزیکی و نیروی انسانی ماهر از مناطق توسعه یافته‌تر به منطقه را فراهم نماید.

۳ - زمینه انتقال کالا و خدمات تولیدی در منطقه و یا ترانزیت کالا و اتصال به بازارهای منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی را که دارای توجیه بالای اقتصادی باشد فراهم نماید.

تبصره ۱- در راه‌اندازی فعالیت‌های اقتصادی موضوع بند (الف) این ماده روش‌های اجرایی با اولویت‌های زیرمورد تأکید است:

- ۱ - از طریق فراهم نمودن حضور سرمایه‌های غیردولتی (اعطای تسهیلات و وجوه اداره شده به بخش خصوصی، احداث تأسیسات زیربنایی مورد نیاز سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی).
- ۲ - از طریق مشارکت شرکت‌های دولتی و بخش خصوصی با اکثریت سهم بخش خصوصی.
- ۳ - از طریق مشارکت مستقیم شرکت‌های دولتی.

تبصره ۲- در راه‌اندازی فعالیت‌های اقتصادی علاوه بر بازارهای محلی توجه به بازارهای منطقه‌ای، ملی و فراملی نیز مدنظر خواهد بود.

ماده ۳- گردش کار بررسی و مبادله موافقتنامه‌های طرح‌ها، پروژه‌ها و فعالیت‌ها.
الف - پروژه‌های اولویت‌دار مناطق در چارچوب طرح آمایش کشور توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و با هماهنگی دستگاه‌های اجرایی، استانداری و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها تعیین و ابلاغ می‌گردد.

ب - طرح‌ها و پروژه‌ها و منابع تخصیصی از محل وجوه اداره شده موضوع این آیین‌نامه پس از تلفیق و جمع‌بندی توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور بنا به ماهیت آنها (ملی، استانی و وجوه اداره شده) به وزارتخانه‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و در مورد طرح‌ها و پروژه‌های استانی به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان ابلاغ می‌شود و موافقتنامه و قراردادهای مربوط با سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و یا سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها مبادله می‌گردد.

تبصره ۱- چنانچه برخی از طرح‌ها و پروژه‌های مصوب جزء پروژه‌های در دست اجرا باشند، اعتباراختصاصی از محل موضوع این آیین‌نامه به سرجمع اعتبارات مندرج در موافقتنامه‌های مبادله شده اضافه می‌شود.

تبصره ۲- چنانچه برخی از اقدامات و فعالیت‌های اقتصادی موضوع این آیین‌نامه از طریق شرکت‌های خصوصی انجام شود، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی مجاز است که قسمتی از منابع اعتباری این آیین‌نامه را به صورت وجوه‌اداره شده (تسهیلات، کمک سود تسهیلات) اختصاص دهد. در صورت لزوم بخشی از وجوه مذکور با رعایت مفاد ماده (۶۷) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۷۹ - به صورت کمک بلاعوض خواهد بود.

تبصره ۳- در اجرای مفاد قانون الزام دولت به جبران عقب ماندگی‌های استان‌ها و مناطقی که شاخص‌های توسعه آنها زیر شاخص‌های میانگین کشور است - مصوب ۱۳۸۱ - و همچنین مفاد تبصره (۶) قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کل کشور وزارتخانه‌های صنایع و معادن و نفت مکلفند حداکثر ظرف مدت یک ماه از تاریخ تصویب این آیین‌نامه نسبت به پیشنهاد اعتبارات مورد نیاز از محل منابع اعتباری تبصره یاد شده برای کمک به اجرای پروژه‌های تولیدی وزیربانی مناسب در اینگونه مناطق به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور اقدام لازم را به عمل آورند.

ماده ۴- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است به منظور تکمیل طرح‌ها و پروژه‌های نیمه تمام و همچنین طرح‌ها و پروژه‌های جدید مناطق مشخص شده در نقشه پیوست

تا برقراری توازن منطقه‌ای، حداقل معادل اعتبار مصوب سال ۱۳۸۱ را به صورت جداگانه در لوایح بودجه سنواتی منظور نماید.

ماده ۵- نظارت و ارزیابی

سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلف است بر اجرای دقیق این آیین‌نامه نظارت نموده و هر شش ماه یکبار گزارش پیشرفت کار پروژه‌ها و همچنین چگونگی تحقق اهداف تبصره مذکور در مناطق مشمول را ارزیابی و به هیئت وزیران گزارش نماید. اتخاذ تصمیماتی به منظور اجرای قانون الزام دولت برای جبران عقب ماندگی‌های استان‌ها و مناطقی که شاخص‌های توسعه آنها زیر شاخص میانگین کشور است.

◀ اتخاذ تصمیماتی به منظور اجرای قانون الزام دولت برای جبران عقب ماندگی‌های استان‌ها و مناطقی که شاخص‌های توسعه آنها زیر شاخص میانگین کشور است مصوبه شماره ۱۳۶۱۱۲.ت ۳۰۳۹۳ هـ مورخ ۱۳۸۳/۹/۱۵

هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۳/۹/۱ بنابه پیشنهاد شماره ۱۰۱/۳۲۹۹۵ مورخ ۱۳۸۳/۳/۳ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به منظور اجرای قانون الزام دولت برای جبران عقب ماندگی‌های استان‌ها و مناطقی که شاخص‌های توسعه آنها زیر شاخص میانگین کشور است - مصوب سال ۱۳۸۱ - تصویب نمود:

۱ - نرخ کارمزد وام حساب ذخیره ارزی برای استان‌ها و مناطقی که شاخص‌های توسعه آنها زیر شاخص میانگین کشور است، موضوع آیین‌نامه اجرایی قانون الزام دولت برای جبران عقب ماندگی‌های استان‌ها و مناطقی که شاخص‌های توسعه آنها زیر شاخص میانگین کشور است - مصوب سال ۱۳۸۱ -، ۷۵٪ نرخ مصوب خواهد بود.

۲ - شرکت‌های مادر تخصصی گسترش و نوسازی صنایع ایران و توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران مکلفند حداقل چهل درصد (۴۰٪) و شرکت ملی صنایع پتروشیمی تا چهل درصد (۴۰٪) از سرمایه‌گذاری‌های جدید خود را به سرمایه‌گذاری مشترک با بخش غیردولتی (با قید حداقل سهام بخش دولتی) به این مناطق اختصاص دهند.

۳ - کلیه وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دولتی که از اعتبارات برنامه کمک‌های فنی و اعتباری استفاده می‌نمایند، موظفند حداقل چهل درصد (۴۰٪) از اعتبارات مصوب در قوانین بودجه

سنواتی خود را به طرح‌ها و واحدهای تولیدی و خدمات مرتبط، که دارای توجیه فنی، اقتصادی و مالی بوده و اشتغال دائم ایجاد می‌نمایند اختصاص دهند. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلف به رعایت این موضوع در موافقتنامه‌های مبادله شده می‌باشد.

تبصره- چنانچه متقاضی کافی جهت استفاده از منابع مزبور در هر یک از مناطق وجود نداشته باشد، جابجایی منابع در محدوده مناطق مشمول با هماهنگی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مجاز می‌باشد.

۴ - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلف است، در چارچوب تعیین حوزه وظایف عمرانی استان‌ها، برنامه خاصی تحت عنوان «کمک‌های فنی و اعتباری» منظور نماید تا با اختصاص قسمتی از اعتبارات در اختیار استان به این برنامه، منابع مالی لازم جهت کمک به ایجاد زیرساخت‌ها و پرداخت قسمتی از سود و کارمزد تسهیلات بانکی واحدهای تولیدی جدیدالتأسیس که اشتغال دائم ایجاد می‌نمایند، تأمین و با تصویب شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان به این واحدها پرداخت گردد.

۵ - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلف است، حداقل سی درصد (۳۰٪) از اعتبارات ردیف خاصی را که جهت اجرای قانون «الزام دولت برای جبران عقب‌ماندگی‌های استان‌ها و مناطقی که شاخص‌های توسعه آنها زیر شاخص میانگین کشور است - مصوب سال ۱۳۸۱-» در بودجه‌های سالانه پادار می‌شود، به تأمین زیرساخت‌ها و کمک یارانه سود تسهیلات بانکی به واحدهای تولیدی جدیدالتأسیس در این مناطق که اشتغال دائم ایجاد می‌نمایند اختصاص دهد.

۶ - به منظور ارتقای کیفیت خدمات شهری و روستایی و افزایش توان مالی شهرداری‌ها و دهیاری‌های این استان‌ها، وزارت کشور و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلفند نسبت به افزایش سهم این مناطق به میزان بیست درصد (۲۰٪) بیش از متوسط سهم این استان‌ها در سال ۱۳۸۲، از محل اعتبارات موضوع تبصره (۳) ماده (۲) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه‌دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی - مصوب ۱۳۸۱ - و سایر اعتبارات مربوط به شهرداری‌ها، منظور در بودجه عمومی دولت اقدام نمایند.

۷ - وزارتخانه‌های کشور، امور اقتصادی و دارایی، بازرگانی، راه و ترابری و سازمان میراث فرهنگی و گردشگری مکلفند به منظور استفاده مطلوب از قابلیت‌های مرزی مناطق فوق به عنوان یک فرصت، راهکارها و برنامه‌های عملیاتی لازم را تنظیم و اجرا نمایند.

۸- وزارتخانه‌های صنایع و معادن و جهاد کشاورزی و سایر سازمان‌های آموزشی و تحقیقاتی موظفند برنامه تسهیلات ویژه‌ای را به منظور ایجاد و توسعه مرکز آموزش و تحقیقات صنعتی و کشاورزی در زمینه آموزش نیروی انسانی ماهر و متخصص و انجام فعالیت‌های تحقیقاتی موردنیاز بخش صنعت و معدن در مناطق توسعه نیافته صنعتی تدوین و به مراجع ذی ربط ارایه نمایند.

۹- به منظور حمایت از توسعه شهرک‌های صنعتی و نواحی صنعتی روستایی در مناطق توسعه نیافته صنعتی، دستگاه اجرایی ذی‌ربط در چارچوب قوانین و مقررات مربوط موظف به انجام موارد ذیل می‌باشد:

الف - بخشودگی هزینه‌های ناشی از تغییر کاربری اراضی به صنعتی، توسط وزارت جهادکشاورزی.

ب - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور نسبت به تأمین پنجاه درصد (۵۰٪) از هزینه‌های مربوط به آماده‌سازی شهرک‌های صنعتی و نواحی صنعتی روستایی و همچنین هزینه‌های تأمین آب، برق، گاز و تلفن.

ج - وزارتخانه‌های نیرو، نفت، ارتباطات و فناوری اطلاعات و راه و ترابری نسبت به تأمین آب، برق، گاز، تلفن و راه تا ورودی شهرک‌های صنعتی و نواحی صنعتی حسب اعلام دستگاه ذی‌ربط.

۱۰- به‌منظور شتاب بخشیدن به توسعه، ارتقای توان تخصصی و جذب نیروهای متخصص در این مناطق، اقدامات زیر انجام گیرد:

الف - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برنامه لازم را جهت گسترش و افزایش ظرفیت پذیرش دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی این مناطق تهیه و حداکثر ظرف دو ماه به هیئت‌وزیران ارایه نماید.

ب- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در اصلاح قوانین و مقررات مربوط به نظام پرداخت کارکنان دولت، سازوکارهای لازم را برای جذب نیروهای کارآمد به این مناطق پیش‌بینی نماید.

۱۱ - وزارت صنایع و معادن مکلف است، حداکثر تا پایان سال ۱۳۸۳، برای دسترسی رایگان متقاضیان سرمایه‌گذاری در این مناطق نسبت به ایجاد و راه‌اندازی بانک اطلاعات توسعه صنعتی و معدنی این مناطق اقدام نماید.

۱۲ - شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌های مناطق یادشده مکلفند بستر لازم را برای شکل‌گیری نهادهای فنی - مشاوره‌ای (ثبت شرکت، تهیه طرح‌های توجیهی، اجرا و نظارت و غیره) در زمینه فعالیت‌های تولیدی و خدماتی در این مناطق فراهم نمایند.

۱۳ - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلف است با هماهنگی دستگاه‌های ذی‌ربط، دستورالعمل‌های اجرایی لازم را برای انجام تکالیف مندرج در این تصویب‌نامه تهیه و بر اجرای آن نظارت و چگونگی اجرای تصویب‌نامه را در پایان هر سال به هیئت‌وزیران گزارش نماید.

◀ تصویب‌نامه در خصوص تعیین مناطق محروم و کمتر توسعه یافته در امور حمایتی شماره ۷۶۲۵۴/ت/۳۶۰۹۵ مورخ ۱۳۸۸/۴/۱۰ هیئت‌وزیران^۱

هیئت‌وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۸/۲/۲۰ بنا به پیشنهاد شماره ۱۷۲۵۷/۱۰۰ مورخ ۱۳۸۷/۲/۲۹ معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور و به استناد اصل یک صد و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تصویب نمود:

۱ - شهرستان‌ها، بخش‌ها و دهستان‌های مندرج در فهرست پیوست^۲ که تأیید شده به مهر پیوست تصویب‌نامه هیئت‌وزیران است، حسب مورد به‌عنوان مناطق محروم و کمتر توسعه یافته در امور حمایتی موضوع قوانین و مقررات زیر تعیین می‌گردند. مناطق کمتر توسعه یافته و محروم اختصاراً در این تصویب‌نامه، «مناطق کمتر توسعه یافته» نامیده می‌شود.

الف - قانون الحاق یک تبصره به قانون اصلاح جداول شماره (۴) و (۸) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور به منظور اختصاص دو درصد (۲٪) از درآمد حاصل از صادرات نفت خام و گاز طبیعی به استان‌های نفت‌خیز و گازخیز و شهرستان‌ها و بخش‌های محروم کشور - مصوب ۱۳۸۶ -

ب - مواد (۹۲) و (۱۳۲) اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم - مصوب ۱۳۸۰ -

پ - ماده (۵۰) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۷۹ - (تنفیذ شده به موجب ماده (۱۰۳) قانون برنامه چهارم توسعه - مصوب ۱۳۸۳ -).

ت - قانون الزام دولت برای جبران عقب ماندگی‌های استان‌ها و مناطقی که شاخص‌های توسعه آن‌ها زیر شاخص میانگین کشور است - مصوب ۱۳۸۱ -.

۱ - شماره انتشار: ۱۸۷۴۶ تاریخ روزنامه رسمی: ۱۳۸۸/۴/۲۲

۲ - لیست جداول فوق در وبگاه روزنامه رسمی جمهوری اسلامی به آدرس www.rooznamehrasmi.ir قابل دستیابی می‌باشد.

- ث- بند «۴» اصلاحی قانون راجع به تأسیس شرکت شهرک‌های صنعتی ایران - مصوب ۱۳۷۶ -
- ج- تبصره (۳) بند « الف » ماده (۳) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی - مصوب ۱۳۸۶ -
- چ- تبصره (۳) ماده (۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده - مصوب ۱۳۸۷ -
- ح- تبصره (۲) ماده (۲۳) قانون مدیریت خدمات کشوری - مصوب ۱۳۸۶ -
- خ- ماده (۲۴) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت - مصوب ۱۳۸۴ -
- د- مقررات استفاده از تسهیلات حساب ذخیره ارزی موضوع ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۸۳ -
- تبصره ۱- در مواردی که نام شهرستان یا بخش در فهرست پیوست این تصویب‌نامه آمده است، حسب مورد شامل بخش‌ها، نقاط شهری و دهستان‌های تابع آن‌ها نیز خواهد بود.
- تبصره ۲- تمامی نواحی صنعتی روستایی و واحدهای موجود در آن مطابق ماده (۶) تصویب‌نامه شماره ۱۱۶۰۰۲/ت ۳۵۲۵۳ مورخ ۱۳۸۵/۹/۱۸ موضوع آیین‌نامه اجرایی قانون حمایت از ایجاد نواحی صنعتی روستایی، مشمول قوانین و مقررات حمایت از مناطق کمتر توسعه‌یافته هستند.
- ۲- محدوده جغرافیایی فعلی شهرستان‌ها، بخش‌ها و دهستان‌های موضوع فهرست پیوست، ملاک اعمال تسهیلات و حمایت‌های موضوع این تصویب‌نامه می‌باشد و تغییرات آتی تقسیمات کشوری و محدوده آن‌ها تأثیری در تداوم اعمال تسهیلات و حمایت‌های یاد شده نخواهد داشت.
- ۳- نقاط کمتر توسعه یافته قبلی که نام آن‌ها در فهرست پیوست نیامده است، به شرح زیر تعیین تکلیف می‌شود.
- الف- فهرست ضمیمه تصویب‌نامه شماره ۲۱۳۷۲/ت ۲۸۸۹۳ مورخ ۱۳۸۲/۴/۳۱ در مورد واحدهای صنعتی و معدنی موضوع ماده (۱۳۲) اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم که بهره‌برداری از آن‌ها تا پایان تیر ۱۳۸۸ شروع می‌شود، همچنان تا پایان دوره ده‌ساله ملاک عمل خواهد بود.

ب- تسهیلات اعطایی از حساب ذخیره ارزی در مناطق کمتر توسعه‌یافته به اشخاص حقیقی و حقوقی که تا پایان سال ۱۳۸۷ از تسهیلات یاد شده استفاده نموده باشند، همچنان طبق ضوابط و قرارداد مربوط بازپرداخت خواهد شد.

پ- سهم تخصیص یافته سال ۱۳۸۷ از محل درآمد حاصل از دو درصد صادرات نفت خام و گاز طبیعی در امور زیربنایی و عمرانی و نیز معافیت از حقوق و عوارض دولتی (موضوع ماده (۵۰) قانون برنامه سوم توسعه) و معافیت مالیاتی (موضوع ماده (۹۲) اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم) و تسهیلات موضوع سایر قوانین و مقررات مذکور در بند (۱) این تصویب‌نامه برای شهرستان‌ها و بخش‌ها و دهستان‌هایی که نام آن‌ها در فهرست پیوست نیامده است، براساس ضوابط قبلی تا پایان سال ۱۳۸۷ قابل اعمال است.

۴- فهرست پیوست این تصویب‌نامه، فقط برای قوانین و مقررات حمایتی دولت، مندرج در بند (۱) این تصویب‌نامه ملاک عمل می‌باشد.

۵- مفاد این تصویب‌نامه از ابتدای سال ۱۳۸۸ ملاک عمل می‌باشد.

تبصره- مدت اعتبار فهرستهای موضوع جزء (ث) و تبصره (۲) بند (۲) تصویب‌نامه شماره ۱۲۲۹۰/ت۳۳۰۵۱ ه مورخ ۱۳۸۴/۳/۲۴ در مورد قوانین و مقررات موضوع بند (۱) این تصویب‌نامه برای سال‌های ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ تنفیذ می‌شود.

۶- معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور موظف است با هماهنگی دفتر امور مناطق محروم کشور و معاونت حقوقی و امور مجلس رئیس‌جمهور و سایر دستگاه‌های اجرایی مربوط ظرف سه ماه بعد از تصویب هر یک از برنامه‌های پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، فهرست‌های پیوست را با توجه به میزان توسعه و محرومیت‌زدایی شهرستان، بخش و دهستان مربوط بازنگری نموده و همراه با اصلاحات ضروری برای تصمیم‌گیری به هیئت‌وزیران ارائه نماید.

۴ هـ- قرارداد تسهیلات مالی با تأمین‌کنندگان منابع مالی

« قانون اصلاح ماده (۵۶) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات

مالی دولت مصوب ۱۳۸۷/۸/۳۳

به‌منظور تسریع در عملیات اجرایی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و طرح‌های ملی استانی شده شروع شده با اولویت پیشرفت فیزیکی بیشتر، به دستگاه‌های اجرایی

طرح‌های مندرج در پیوست شماره (۱) قوانین بودجه سنواتی و طرح‌های ملی استانی شده، اجازه داده می‌شود پس از تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور نسبت به انعقاد قرارداد تسهیلات مالی با تأمین‌کنندگان منابع مالی مشتمل بر پیمانکار یا سازنده طرح، اشخاص حقیقی یا حقوقی ایرانی، بانکها و سایر مؤسسات اعتباری مالی و پولی در قالب عقود اسلامی مندرج در قانون عملیات بانکی بدون ربا مصوب ۱۳۶۲/۶/۸ اقدام نمایند.

آیین‌نامه اجرایی این ماده مشتمل بر نحوه تضمین بازپرداخت اصل و سود این تسهیلات بنا به پیشنهاد مشترک وزارت اموراتصادی و دارایی، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.^۱ سقف قراردادهای موضوع این ماده حداکثر تا ده درصد (۱۰٪) سقف اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مصوب در بودجه سنواتی خواهد بود. بازپرداخت تسهیلات مورداستفاده هر دستگاه از محل اعتبارات مصوب همان دستگاه در سال‌های بعد صورت می‌پذیرد.

📌 و- تأمین زیرساخت

◀ ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴

ماده ۲۳- پیشنهاد طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای جدید در لوائح بودجه سنواتی با رعایت موارد زیر امکان‌پذیر است:

الف- عناوین، اهداف کمی و اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای جدید با رعایت مواد (۲۲) و (۲۳) قانون برنامه و بودجه مصوب ۱۳۵۱ و رعایت قانون نحوه اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی براساس گزارش توجیهی فنی (حجم کار و زمان‌بندی اجراء)، اقتصادی، مالی و زیست محیطی و رعایت پدافند غیرعامل از سوی مشاور و دستگاه اجرایی پس از تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور برای یک‌بار و به قیمت ثابت سالی که طرح‌های مورد نظر برای اولین بار در لایحه بودجه سالانه منظور می‌گردد، به تفکیک سال‌های برنامه‌های توسعه و سال‌های بعد به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد.

۱ - آیین‌نامه اجرایی ماده واحده قانون اصلاح ماده (۵۶) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت - مصوبه شماره ۶۹۴۹۵/ت/۵۰۹۱۳ هـ مورخ ۱۳۹۳/۶/۲۰ شماره انتشار روزنامه رسمی جمهوری اسلامی

تبصره- سازمان حفاظت محیط‌زیست موظف است ضوابط زیست‌محیطی لازم برای طرح‌های تملک‌داری سرمایه‌ای را پس از تأیید شورای عالی حفاظت محیط‌زیست طی شش ماه بعد از لازم‌الاجراء شدن این قانون، به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور جهت ابلاغ به دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌های مهندسیین مشاور به‌منظور رعایت مفاد آن در طراحی طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای خود اعلام نماید.

ب- مبادله موافقتنامه‌های طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای مشتمل بر اهداف طرح، شرح عملیات، اعتبارات مصوب، پیشرفت فیزیکی و مشخصات فنی مورد نیاز فقط یک‌بار در دوران برنامه‌های توسعه انجام می‌پذیرد. این موافقتنامه‌ها برای دوران اجراء معتبر و ملاک عمل خواهد بود. اطلاعات ضروری درخصوص موارد فوق در اصلاحیه موافقتنامه‌ها نیز درج می‌شود. **تبصره-** اعتبارات مورد نیاز طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای برای سال‌های باقی‌مانده اجراء طرح در برنامه با اعمال ضرایب تعدیل محتمل محاسبه و توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور منظور می‌شود.

ج- موافقتنامه‌هایی که برای انطباق میزان اعتبارات سالانه طرح‌ها با قوانین بودجه سنواتی مبادله می‌شوند، جنبه اصلاحی داشته و نباید موجب افزایش اهداف و تعداد پروژه‌های طرح شوند. موارد استثناء که منجر به تغییر حجم عملیات یا تعداد پروژه‌ها می‌شوند با پیشنهاد دستگاه اجرایی ذی‌ربط و تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و تصویب هیئت‌وزیران با رعایت مفاد بند (الف) این ماده بلامانع است.

د- مبادله موافقتنامه‌های طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای محرمانه و بخش دفاع تابع دستورالعملی است که به پیشنهاد وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به تأیید هیئت‌وزیران می‌رسد.

ه- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است خلاصه‌ای از گزارش‌های توجیهی طرح‌هایی که از منابع عمومی تأمین مالی می‌شود، به استثنای طرح‌های دفاعی و امنیتی را یک سال پس از تصویب از طریق پایگاه مجازی اطلاع‌رسانی خود در دسترس عموم کارشناسان و پژوهشگران قرار دهد.

و- تصویب طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای جدید در هر فصل توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، منوط به پیش‌بینی اعتبار کامل برای طرح‌های مزبور است به طوری که اعتبار سال اول اجراء طرح جدید از نسبت کل اعتبار مورد نیاز به مدت زمان اجراء طرح (برحسب سال) کمتر نشود.

تبصره- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است هر ساله گزارش عملکرد این ماده را به کمیسیون‌های اقتصادی و برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی ارائه کند.

◀ دستورالعمل اجرایی ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) شماره ۷۳۶۴۵ مورخ ۱۴۰۰/۲/۲۱ سازمان برنامه و بودجه کشور

دستورالعمل اجرایی ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب سال ۱۳۹۳، به شرح پیوست ابلاغ می‌گردد. این دستورالعمل از تاریخ ابلاغ، لازم الاجرا بوده و جایگزین دستورالعمل موضوع ابلاغیه شماره ۷۰۰۶۷۱ مورخ ۱۳۹۵/۶/۷ می‌گردد. به استناد ماده (۲۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۴، دستورالعمل اجرایی بررسی و تصویب طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای جدید به شرح ذیل، برای اجرا به کلیه دستگاه‌های اجرایی ملی و استانی ابلاغ می‌گردد.

ماده ۱- در این دستورالعمل، عبارات زیر در معانی مشروح ذیل به کار می‌روند:

۱. قانون: قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲).
۲. دستگاه اجرایی: قوای سه‌گانه جمهوری اسلامی ایران اعم از وزارتخانه، سازمانها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری دولتی، شرکت‌های بیمه دولتی، مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی (در مواردی که آن بنیادها و نهادها از بودجه کل کشور استفاده می‌نمایند)، مؤسسات عمومی، بنیادها و نهادهای انقلاب اسلامی، شورای نگهبان قانون اساسی و همچنین دستگاه‌ها و واحدهایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است، اعم از این‌که قانون خاص خود را داشته یا از قوانین و مقررات عام تبعیت نمایند.
۳. سازمان: سازمان برنامه و بودجه کشور.

۴. کمیسیون: کمیسیون ماده (۲۳) قانون که مرجع بررسی و تصویب طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای ملی است.

۵. دبیرخانه ملی: دبیرخانه کمیسیون ماده (۲۳) قانون مستقر در سازمان.

۶. کارگروه استانی: کارگروه استانی ماده (۲۳) قانون که مرجع بررسی و تایید طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای استانی است.

۷. دبیرخانه استانی: دبیرخانه کارگروه استانی ماده (۲۳) قانون مستقر در سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی هر استان.

۸. طرح پیشنهادی: عبارت است از طرح‌های جدید پیشنهادی تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ملی و استانی و تغییر مشخصات اصلی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دارای مجوز موضوع این دستورالعمل (شامل تغییر عنوان طرح، هدف کمی طرح، حجم عملیات، عنوان دستگاه اجرایی، سال شروع، سال خاتمه، اعتبارات، محل اجرا و مشخصات فنی).

۹. تعریف انواع طرح:

- طرح ملی: طرحی است که تمام یا بخشی از اعتبارات آن صرفاً از محل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دستگاه‌های اجرایی ملی تامین می‌شود و متقاضی درج در پیوست طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای قانون بودجه کل کشور است.
  - طرح استانی: طرحی است که تمام یا بخشی از اعتبارات آن از محل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی تامین می‌شود.
  - طرح انتفاعی: طرحی است که در مدت معقولی پس از شروع به بهره‌برداری، علاوه بر تامین هزینه‌های جاری و استهلاک سرمایه، سود متناسبی به تبعیت از سیاست دولت را نیز عاید نماید.
  - طرح غیر انتفاعی: طرحی است که برای انجام برنامه‌های رفاه اجتماعی و عملیات زیربنایی و یا احداث ساختمان و تأسیسات جهت تسهیل کلیه وظایف دولت اجرا می‌گردد و هدف اصلی آن حصول درآمد نمی‌باشد.
- هر طرح می‌تواند از یک یا چند پروژه تشکیل گردد که در راستای هدف اصلی طرح به صورت وابسته یا مستقل اجرا می‌شود.

۱۰. پروژه: مجموعه عملیاتی که براساس مطالعات توجیهی در یک زمان مشخص با صرف اعتبار معین برای تحقق بخشی یا کل اهداف یک طرح انجام می‌شود. معمولاً یک پروژه بخشی از عملیات یک طرح را تشکیل می‌دهد.

۱۱. سامانه: سامانه ماده (۲۳) قانون، مستقر در پایگاه وب سازمان به آدرس

« <http://gb.mporg.ir> »

۱۲. مشاور ذیصلاح: شخص حقیقی یا حقوقی است که دارای گواهینامه تشخیص صلاحیت است.^۱

ماده ۲ - طرح‌های ملی / استانی پیشنهادی می‌بایست صرفاً در چارچوب اسناد بالادستی از جمله: قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران، قانون

۱ - به استناد ماده (۲۲) و (۲۳) قانون برنامه و بودجه کشور و آیین‌نامه تشخیص صلاحیت مشاوران مصوبه شماره

۲۰۶۳۷/ت/۲۸۴۳۷ هـ مورخ ۱۳۸۳/۴/۲۳ و اصلاحات بعدی آن

اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی، اسناد ملی و استانی آمایش سرزمین، قوانین پنجساله برنامه‌های توسعه جمهوری اسلامی ایران و مواد (۲۲) و (۲۳) قانون برنامه و بودجه کشور و نظام فنی و اجرایی کشور باشد.

ماده ۳- مطالعات توجیهی طرح شامل سه سطح (فاز) زیر هستند:

الف- سطح اول (فاز صفر): مطالعات پیدایش طرح شامل مطالعات ضرورت اجرا و مکان‌یابی اولیه طرح (امکان‌سنجی اولیه).

ب- سطح دوم (فاز یک): مطالعات طراحی مفهومی و پایه طرح از جمله تهیه مطالعات توجیهی اقتصادی، مالی، اجتماعی، فرهنگی، زیست‌محیطی و پدافند غیرعامل (امکان‌سنجی نهایی).

ج- سطح سوم (فاز دو): مطالعات محاسبات مهندسی و فنی، تعیین دقیق محل اجرا، تعیین احجام کار و زمان‌بندی اجرای آن‌ها به تفکیک سال‌های اجرای طرح، براساس مطالعات سطح دوم، برآورد هزینه اجرای کار در طول سال‌های برنامه به قیمت ثابت سال پیشنهاد طرح و مطالعات هزینه-فایده نهایی طرح.

تبصره- مطالعات توجیهی طرح های ملی/ استانی پیشنهادی موضوع این دستورالعمل باید حداقل شامل سطح دوم این ماده باشد.

ماده ۴- کلیه دستگاه‌های اجرایی ملی متقاضی استفاده از بودجه عمومی کشور جهت اجرای طرح های تملک دارایی سرمایه‌ای موظفند کلیه مدارک و مستندات زیر را پس از تایید کمیته فنی دستگاه اجرایی متبوع (یا واحد مشابه با وظایف کمیته فنی در دستگاه اجرایی) حداکثر تا پایان شهریور ماه هر سال با درخواست بالاترین مقام دستگاه اجرایی ملی از طریق سامانه به دبیرخانه ملی ارسال نمایند:

- گزارش مطالعات توجیهی فنی، اقتصادی، مالی، زیست محیطی، پدافند غیرعامل، اجتماعی و فرهنگی تهیه شده توسط مشاور ذیصلاح (موضوع ماده (۳) این دستورالعمل)
- مجوز زیست محیطی اخذ شده از سازمان حفاظت محیط‌زیست
- مجوز پدافند غیرعامل اخذ شده از سازمان پدافند غیرعامل کشور
- دستگاه اجرایی ملی مکلف است نسبت به یک نوبت آگهی عمومی در روزنامه‌های کثیرالانتشار به منظور واگذاری کامل طرح و در صورت عدم وجود متقاضی، یک نوبت آگهی عمومی دیگر در روزنامه‌های کثیرالانتشار به منظور جلب مشارکت با بخش خصوصی اقدام نماید. در صورتی که هیچ متقاضی سرمایه گذاری در دو نوبت آگهی

مذکور، اعلام آمادگی ننماید، دستگاه اجرایی ملی، طرح پیشنهادی جدید را به همراه مطالعات توجیهی برای اخذ مجوز و تامین اعتبار به دبیرخانه ملی ارسال نماید.

- کاربرگ‌های تکمیل شده پیوست این دستورالعمل (ضمیمه شماره (۱) این دستورالعمل): کاربرگ شماره ۱ و کاربرگ تعهدنامه برای طرح جدید و کاربرگ شماره ۲ و کاربرگ تعهدنامه برای پیشنهاد اصلاح مشخصات اصلی طرح

تبصره ۱- تامین اعتبار طرح‌های ملی پیشنهادی، منوط به تعهد بالاترین مقام دستگاه‌های اجرایی ملی^۱ نسبت به تأمین اعتبار کامل طرح‌های مزبور، طی دوره اجرای آن‌ها بر اساس منابع بودجه سالانه در اختیار دستگاه‌های اجرایی ملی است.

تبصره ۲- کلیه دستگاه‌های اجرایی ملی موظفند همزمان با ارسال مدارک مورد اشاره در این ماده، یک نسخه از اصل مدارک را به همراه یک نسخه لوح فشرده حاوی فایل‌های مربوط به طرح‌های ملی پیشنهادی خود را که از طریق سامانه ارسال کرده اند با امضاء بالاترین مقام دستگاه اجرایی ملی به دبیرخانه ملی تحویل دهند.

تبصره ۳- دستگاه اجرایی ملی می‌تواند پس از تحویل مدارک، براساس شماره پیگیری پرونده که توسط سامانه در اختیار رابط این دستگاه قرار می‌گیرد، در جریان روند و مراحل انجام کار قرار گیرد.

تبصره ۴- اطلاعات مربوط به روش ارزیابی و محاسبه شاخص‌های مالی و اقتصادی مندرج در کاربرگ‌ها بایستی توسط مشاور ذیصلاح طرح و در قالب فرمت EXCEL ارسال شود.

تبصره ۵- نتیجه ۲ مرحله درج آگهی در روزنامه‌های کثیرالانتشار با امضاء بالاترین مقام دستگاه اجرایی ملی یا معاون مربوطه به انضمام آگهی‌های مزبور برای دبیرخانه ملی ارسال شود.

تبصره ۶- در صورتیکه به هر دلیل سامانه در دسترس نباشد یا امکان بارگذاری مستندات میسر نگردد، دبیرخانه ملی می‌تواند با تشخیص رییس کمیسیون به استناد مستندات فیزیکی ارسالی از سوی دستگاه اجرایی ملی اقدام مقتضی را به عمل آورد.

ماده ۵- کلیه دستگاه‌های اجرایی استانی متقاضی استفاده از بودجه عمومی استان موظفند کلیه مدارک و مستندات زیر را پس از تایید کمیته فنی دستگاه اجرایی متبوع (یا واحد مشابه با وظایف کمیته فنی در دستگاه اجرایی) حداکثر تا پایان شهریور ماه هر سال با درخواست بالاترین مقام دستگاه اجرایی در استان به دبیرخانه استانی ارسال نمایند:

- گزارش مطالعات توجیهی فنی، اقتصادی، مالی، زیست محیطی، پدافند غیرعامل، اجتماعی و فرهنگی تهیه شده توسط مشاور ذیصلاح (موضوع ماده (۳) این دستورالعمل)

- مجوز زیست محیطی اخذ شده از سازمان حفاظت محیط زیست
  - مجوز پدافند غیرعامل اخذ شده از اداره کل پدافند غیرعامل استان
  - دستگاه اجرایی استانی مکلف است نسبت به یک نوبت آگهی عمومی در روزنامه‌های کثیرالانتشار به منظور واگذاری کامل طرح و در صورت عدم وجود متقاضی، یک نوبت آگهی عمومی دیگر در روزنامه‌های کثیرالانتشار به منظور جلب مشارکت با بخش خصوصی اقدام نماید. در صورتیکه هیچ متقاضی سرمایه گذاری در دو نوبت آگهی مذکور، اعلام آمادگی ننماید، دستگاه اجرایی استانی، طرح پیشنهادی جدید را به همراه مطالعات توجیهی برای اخذ مجوز و تامین اعتبار به دبیرخانه استانی ارسال نماید.
  - کاربرگ‌های تکمیل شده پیوست این دستورالعمل (ضمیمه شماره ۲) این دستورالعمل): کاربرگ شماره ۱ و کاربرگ تعهدنامه برای طرح جدید و کاربرگ شماره ۲ و کاربرگ تعهدنامه برای پیشنهاد اصلاح مشخصات اصلی طرح
- تبصره ۱-** کلیه دستگاه‌های اجرایی استانی موظفند همزمان با ارسال مدارک مورد اشاره در این ماده، یک نسخه از اصل مدارک را به همراه یک نسخه لوح فشرده حاوی فایل‌های مربوط به طرح‌های استانی پیشنهادی خود را با امضاء بالاترین مقام دستگاه اجرایی استانی به دبیرخانه استانی تحویل دهند.
- تبصره ۲-** نتیجه ۲ مرحله درج آگهی در روزنامه‌های کثیرالانتشار با امضاء بالاترین مقام دستگاه اجرایی استانی یا معاون مربوطه به انضمام آگهی‌های مزبور برای دبیرخانه استانی ارسال شود.
- تبصره ۳-** آن دسته از دستگاه‌های اجرایی ملی که فاقد دستگاه اجرایی استانی متناظر هستند، در صورتی که طرح پیشنهادی آن‌ها جزء طرح‌های استانی است، می‌توانند با درخواست بالاترین مقام دستگاه اجرایی منضم به کاربرگ‌های تکمیل شده ضمیمه شماره (۱) این دستورالعمل به همراه مدارک و مستندات موضوع این ماده، نسبت به پیشنهاد آن به دبیرخانه استانی اقدام نمایند.
- ماده ۶-** از تاریخ تهیه کلیه مدارک، مستندات و صدور مجوزهای موضوع مواد ۴ و ۵ این دستورالعمل نباید بیش از دو سال سپری شده باشد.
- ماده ۷-** اعتبار مورد نیاز طرح‌های ملی/ استانی پیشنهادی از محل منابع عمومی و سایر منابع باید بر اساس آخرین فهارس بهاء و در صورت نیاز با در نظر گرفتن ضریب تعدیل^۱ منتج از شاخص‌های ابلاغی سازمان، محاسبه و در کاربرگ‌های موضوع این دستورالعمل درج گردد.

۱ - به استناد دستورالعمل نحوه تعدیل آحاد بهای پیمان‌ها موضوع بخشنامه شماره ۱۰۱/۷۳۰۷۳ مورخ ۱۳۸۲/۹/۱۵

ماده ۸- مشخصات اصلی طرح‌های تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای شامل تغییر عنوان طرح، هدف کمی طرح، حجم عملیات، عنوان دستگاه اجرایی، سال شروع، سال خاتمه، اعتبارات، محل اجرا و مشخصات فنی در بودجه سنواتی و موافقتنامه‌ها منطبق با مصوبات کمیسیون/ کارگروه استانی موضوع این دستورالعمل درج می‌گردد.

تبصره ۱- اصلاح مشخصات اصلی طرح شامل تغییر عنوان طرح، هدف کمی طرح، حجم عملیات، محل اجرا و مشخصات فنی به منزله طرح جدید تلقی می‌گردد و دستگاه اجرایی ملی/ استانی موظف است با رعایت شرایط و مراحل طرح‌های جدید این دستورالعمل اقدام نماید.

تبصره ۲- افزایش اعتبارات تا سقف (۱۵٪) علاوه بر تغییرات فهارس بهاء به منزله طرح جدید تلقی نمی‌گردد و نیازمند دریافت مجدد مجوز موضوع این دستورالعمل نیست. شایان ذکر است میزان اعتبارات پایه برای اعمال افزایش عنوان شده، به شرح زیر است:

«میزان اعتبارات مصوب طرح در قانون بودجه سال جاری به اضافه اعتبارات مصوب سال‌های آتی طرح در قانون بودجه سال جاری منهای میزان تخصیص اعتبارات طرح در سال جاری».

تبصره ۳- در خصوص طرح‌های ملی، افزایش اعتبارات بیش از (۱۵٪) علاوه بر تغییرات فهارس بهاء تا سقف (۳۰٪) علاوه بر تغییرات فهارس بهاء با رعایت اعتبارات پایه تبصره ۲ این ماده، به پیشنهاد معاون بخشی مرتبط سازمان و تأیید رییس کمیسیون، توسط دبیرخانه ملی ابلاغ می‌گردد.

تبصره ۴- درخواست افزایش اعتبارات طرح بیش از سقف مندرج در تبصره ۳ این ماده برای طرح‌های ملی و بیش از سقف مندرج در تبصره ۲ این ماده برای طرح‌های استانی، به منزله طرح جدید تلقی می‌گردد و نیازمند دریافت مجدد مجوز موضوع این دستورالعمل است. در این موارد می‌بایست درخواست صدور مجوز موضوع این دستورالعمل، به امضاء بالاترین مقام دستگاه اجرایی ملی/ استانی به انضمام گزارشات به هنگام شده مالی و اقتصادی طرح و کاربرگ‌های تکمیل شده پیوست این دستورالعمل به دبیرخانه ملی/ استانی ارسال گردد و بهنگام سازی سایر مستندات و دریافت مجدد مجوزها ضرورت ندارد.

تبصره ۵- تغییر سال شروع و سال خاتمه، مشروط به عدم تغییر سایر مشخصات اصلی طرح، نیاز به دریافت مجدد مجوز موضوع این دستورالعمل ندارد.

تبصره ۶- تغییر دستگاه اجرایی، مشروط به عدم تغییر سایر مشخصات اصلی طرح، نیاز به دریافت مجدد مجوز موضوع این دستورالعمل ندارد.

ماده ۹- اعتبار تملک دارایی سرمایه‌ای سال اول اجرای هر طرح ملی جدید نباید از متوسط کل اعتبار تملک دارایی سرمایه‌ای مورد نیاز آن در مدت زمان اجرا (یعنی نسبت کل اعتبار تملک دارایی سرمایه‌ای مورد نیاز به مدت زمان اجرای طرح برحسب سال) کمتر باشد.

تبصره- اعتبار تملک دارایی سرمایه‌ای سال اول اجرای هر طرح استانی جدید نباید از ۳۰ درصد کل اعتبار تملک دارایی سرمایه‌ای مورد نیاز آن کمتر باشد.

ماده ۱۰- طرح های ملی/ استانی انتفاعی پیشنهادی مشمول ضوابط آیین نامه اصول سیاست ها و ضوابط موضوع بند (۷) ماده (۳) قانون برنامه و بودجه کشور (مصوبه شماره ۳۴/۸۹۸ مورخ ۱۳۷۶/۸/۲۶ شورای اقتصاد) و اصلاحات بعدی آن به استناد مواد (۳۲) و (۳۳) قانون برنامه و بودجه کشور خواهد بود.

ماده ۱۱- مسئولیت صحت اطلاعات و مطالعات توجیهی به عهده بالاترین مقام دستگاه اجرایی است و این امر نافی مسئولیت حرفه‌ای و قراردادی مشاور ذیصلاح، در ارایه اطلاعات دقیق و پاسخ‌گویی اطلاعات مندرج در کاربرگ‌های پیوست نخواهد بود.

تبصره - در صورت احراز عدم صحت اطلاعات و مطالعات مشاور ذیصلاح، در هر مرحله از فرآیند بررسی طرح و یا در دوره اجرا (در صورت تصویب طرح)، موضوع قصور یا تخلف احتمالی مشاور با ارسال درخواست هر یک از اعضاء کمیسیون/ کارگروه استانی به دبیرخانه ملی/ دبیرخانه استانی و ارسال آن توسط دبیرخانه‌های مزبور به امور نظام فنی اجرایی، مشاورین و پیمانکاران سازمان، توسط امور مزبور بررسی و در صورت تأیید به هیات تخلفات مشاوران جهت بررسی و اتخاذ تصمیم مقتضی ارجاع خواهد شد.

ماده ۱۲- مرجع بررسی موضوعات مربوط به این دستورالعمل در خصوص طرح های ملی پیشنهادی، کمیسیون با ترکیب اعضای زیر است:

- معاون امور اقتصادی و هماهنگی برنامه و بودجه سازمان (رییس کمیسیون)
- رییس امور اقتصاد مقاومتی و شورای اقتصاد سازمان (دبیر و عضو)
- معاون بخشی یا رییس امور بخشی مرتبط سازمان (عضو)
- رییس امور استان ها و مناطق سازمان (عضو)
- رییس امور نظام فنی اجرایی، مشاورین و پیمانکاران سازمان (عضو)
- رییس امور برنامه‌ریزی، نظارت و آمایش سرزمین سازمان (عضو)
- رییس امور هماهنگی و تلفیق بودجه سازمان (عضو)

تبصره ۱- در صورت ضرورت، به پیشنهاد هر یک از اعضاء با تایید دبیر کمیسیون، از رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان، نماینده تام‌الاختیار و مطلع دستگاه اجرایی و مشاور ذیصلاح، و افراد صاحب‌نظر برای شرکت در جلسات کمیسیون (بدون حق رأی) دعوت به عمل خواهد آمد.

تبصره ۲- جلسات کمیسیون با پیشنهاد دبیر و تایید رییس کمیسیون تشکیل خواهد شد.

ماده ۱۳- اعضای کمیسیون ملزم به انجام وظایف به شرح ذیل هستند:

الف- امور بخشی مرتبط و امور نظام فنی اجرایی، مشاورین و پیمانکاران بعد از دریافت یک نسخه از مستندات از دبیرخانه ملی، موظفند نظرات مکتوب خود را، درخصوص مفاد مندرج در کاربرگ های ارسالی و مطالعات توجیهی فنی، اقتصادی، مالی، اجتماعی، فرهنگی، زیست‌محیطی و پدافند غیرعامل طرح به دبیرخانه ملی اعلام نمایند.

ب- امور هماهنگی و تلفیق برنامه و بودجه موظف است گزارشی درخصوص تأمین منابع مالی و بودجه طرح‌های ملی پیشنهادی شامل سقف اعتبارات قابل تأمین برای طرح‌های جدید ارائه دهد. ضمناً موظف است مصوبات کمیسیون را پس از ابلاغ دبیرخانه ملی در تنظیم لایحه بودجه کل کشور منظور نماید.

ج- امور برنامه‌ریزی، نظارت و آمایش سرزمین موظف است طرح‌های ملی پیشنهادی را با در نظر گرفتن ماده (۳۲) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه، قوانین برنامه‌های پنجساله توسعه کشور و جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین و اسناد ملی و استانی آمایش سرزمین مورد بررسی قرار داده و نظرات خود را، کتباً به دبیرخانه ملی اعلام نماید.

تبصره- دبیرخانه ملی موظف است پس از دریافت، کنترل و بررسی مدارک و مستندات و دریافت نظر تخصصی اعضای کمیسیون، طرح‌ها را به ترتیب اولویت دریافت یا اهمیت، در دستورکار کمیسیون قرار دهد.

ماده ۱۴- مرجع بررسی موضوعات مربوط به این دستورالعمل در خصوص طرح‌های استانی پیشنهادی، کارگروه استانی با ترکیب اعضای زیر است:

- رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان (رئیس کارگروه)
- معاون عمرانی استاندار (عضو)
- مدیریت فنی و اجرایی سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان (عضو)
- فرماندار شهرستان ذی‌ربط (عضو)
- معاون هماهنگی برنامه و بودجه سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان (دبیرکارگروه)

تبصره ۱- در صورت ضرورت، به پیشنهاد هر یک از اعضاء با تایید رییس کارگروه استانی، دبیرخانه استانی از نماینده تام‌الاختیار و مطلع دستگاه اجرایی استانی، مشاور ذیصلاح و افراد صاحب‌نظر در موضوع برای شرکت در جلسات کارگروه استانی (بدون حق رأی) دعوت به‌عمل خواهد آورد.

تبصره ۲- جلسات کارگروه استانی با پیشنهاد دبیر و تایید رییس کارگروه استانی تشکیل خواهد شد.

ماده ۱۵- اعضای کارگروه استانی ملزم به انجام وظایف به شرح ذیل می‌باشند:

الف- اعضای کارگروه بعد از دریافت یک نسخه از مستندات، موظفند نظرات مکتوب خود را، درخصوص مفاد مندرج در کاربرگ‌های ارسالی و مطالعات توجیهی فنی، اقتصادی، مالی، اجتماعی، فرهنگی، زیست‌محیطی و پدافند غیرعامل طرح به دبیرخانه استانی اعلام نمایند.

ب- دبیرخانه استانی موظف است:

- پس از دریافت، کنترل و بررسی مدارک و مستندات و دریافت نظر تخصصی اعضای کارگروه استانی، طرح‌ها را به ترتیب اولویت دریافت یا اهمیت، در دستورکار کارگروه استانی قرار دهد.
- دبیرخانه استانی موظف است گزارش مصوبات را به دبیرخانه ملی ارسال نماید.
- دبیرخانه استانی موظف است مجوزهای کارگروه استانی را به شورای برنامه ریزی و توسعه استان ارسال و به دستگاه اجرایی درخواست‌کننده ابلاغ نماید.

ماده ۱۶- طرح‌هایی با عناوین «مطالعات»، «تعمیر، نگهداری و تأمین تجهیزات ماشین‌آلات و ساختمان»، «مقاوم‌سازی و بازسازی خسارت‌های ناشی از حوادث غیرمترقبه»، «بازسازی و تعمیرات اساسی در دوران بهره‌برداری»، «طرح‌های تدوین طرح جامع» و «طرح‌های محرمانه و بخش دفاع» نیاز به اخذ مجوز ماده (۲۳) قانون ندارند.

تبصره- طرح‌های محرمانه و بخش دفاع، حسب مورد با تایید کتبی دبیرخانه شورای امنیت ملی یا وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح تعیین می‌شود.

ماده ۱۷- پیشنهاد و اجرای طرح‌هایی با ماهیت مطالعه و اجرا به‌صورت هم‌زمان ممنوع است.

ماده ۱۸- مدت اعتبار مجوز صادره از سوی کمیسیون/کارگروه استانی، دو سال از تاریخ صدور می‌باشد. این دستورالعمل مشتمل بر ۱۸ ماده، ضمیمه شماره (۱) در خصوص کاربرگ‌های مربوط به طرح‌های ملی پیشنهادی و ضمیمه شماره (۲) در خصوص کاربرگ‌های طرح‌های استانی پیشنهادی است.

◀ ضمیمه شماره (۱) کاربرد های مربوط به طرح های ملی پیشنهادی

کاربرگ شماره ۱ - پیشنهاد طرح تملک دارایی سرمایه‌ای جدید

مشخصات کلی طرح							
عنوان طرح:							
عنوان دستگاه اجرایی ملی:				کد طبقه‌بندی دستگاه اجرایی ملی:			
مشاور مطالعات طرح:		کد مشاور مطالعات طرح:		تاریخ نهایی شدن مطالعات طرح:			
استان محل اجرای طرح:				شهرستان محل اجرای طرح:			
سال شروع طرح:		سال خاتمه طرح:		سال آغاز بهره‌برداری طرح:			
مدت زمان اجرای طرح (سال):				مدت زمان بهره‌برداری از طرح (سال):			
امور طرح در قانون بودجه:				فصل طرح در قانون بودجه:			
نوع طرح: ☐ انتفاعی ☐ غیر انتفاعی ☐ (توضیح: طرح های انتفاعی مشمول ضوابط موضوع ماده ۳۲ قانون برنامه و بودجه کشور خواهند بود)							
اشتغال حین اجرا:		اشتغال مستقیم ..... نفر		اشتغال غیر مستقیم ..... نفر			
اشتغال دوران بهره‌برداری:		اشتغال مستقیم ..... نفر		اشتغال غیر مستقیم ..... نفر			
هدف کمی اصلی طرح: مقدار هدف کمی ..... واحد هدف کمی							
توضیحات ضروری در خصوص طرح:							
گروه بندی طرح بر اساس فصل دوم قانون اجرای سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی							
گروه ۱ ☐		گروه ۲ ☐		گروه ۳ ☐		مشمول استثنائات قانون ☐ (الصاق مستندات الزامی است)	
هزینه ها و درآمدهای طرح							
هزینه های قبل از سرمایه گذاری:							
نوع ارز: ..... نرخ تسعیر ارز: ..... ریال							
هزینه های ریالی ..... (میلیون ریال)، هزینه های ارزی: ..... (واحد ارز)، جمع کل هزینه ها: ..... (معادل میلیون ریال)							
هزینه های سرمایه گذاری:							
هزینه های ریالی (۱) ..... (میلیون ریال)، هزینه های ارزی (۲) ..... (واحد ارز)، جمع کل هزینه ها (۳): ..... (معادل میلیون ریال)							
توزیع زمانی هزینه های سرمایه گذاری و نحوه تأمین مالی آن (میلیون ریال)							
نحوه تأمین مالی	سال شروع طرح	سال دوم	سال سوم	سال چهارم	سال پنجم	سالهای بعدی	جمع کل
از محل منابع بودجه عمومی							
سایر منابع							

		مالی
مبلغ	تأمین مالی طرح از محل درآمدهای اختصاصی دستگاه اجرایی:	
مبلغ (معادل)	سهام از کل هزینه های سرمایه گذاری ..... درصد (میلیون ریال) سهم بخش خصوصی در تأمین هزینه های سرمایه گذاری طرح:	
مبلغ (معادل)	سهام از کل هزینه های سرمایه گذاری ..... درصد (میلیون ریال) سهم بخش عمومی غیر دولتی در تأمین هزینه های سرمایه گذاری طرح:	
مبلغ (معادل)	سهام بخش تعاونی در تأمین هزینه های سرمایه گذاری طرح: ..... درصد (میلیون ریال) سهم از کل هزینه های سرمایه گذاری ..... درصد	
هزینه های دوران بهره برداری طرح:		
هزینه های ریالی ..... (میلیون ریال)، هزینه های ارزی: ..... (واحد ارز)، جمع کل هزینه ها: ..... (معادل میلیون ریال)		
درآمدهای حاصل از اجرای طرح: ..... (میلیون ریال)		
ارزش ریالی پیامدهای بیرونی طرح		
ارزش ریالی پیامدهای بیرونی مثبت طرح: ..... (میلیون ریال)		
ارزش ریالی پیامدهای بیرونی منفی طرح: ..... (میلیون ریال)		
شاخص های سودآوری طرح (توضیح: طرح های با توجیه بالای مالی نمی توانند غیر انتفاعی باشند)		
تأیید توجیهات طرح:	نرخ تنزیل: ..... درصد	
☐ دارد	ارزش خالص کنونی مالی طرح (NPV): مثبت ☐ منفی ☐	
☐ ندارد	..... (میلیون ریال)	
☐ دارد	نرخ بازده داخلی مالی طرح (IRR): ..... درصد	
☐ ندارد	ارزش خالص کنونی اقتصادی طرح (ENPV): مثبت ☐ منفی ☐	
☐ دارد	..... (میلیون ریال)	
☐ ندارد	نرخ بازده داخلی اقتصادی طرح (EIRR): ..... درصد	
☐ دارد	توجه فرهنگی:	
☐ ندارد	توجه اجتماعی:	
☐ دارد	توجه اجتماعی:	
☐ ندارد	توجه اجتماعی:	
تأیید مجوزهای طرح		
مجوز از سازمان حفاظت محیط زیست کشور: ☐ دارد ☐ ندارد		
مجوز سازمان پدافند غیر عامل کشور: ☐ دارد ☐ ندارد		
انتشار ۲ مرحله آگهی انتشار جذب سرمایه گذار خصوصی (موضوع ماده ۴ این دستورالعمل): ☐ منتشر شده ☐ منتشر نشده		

بدینوسیله مطابقت کامل مندرجات کاربرگ فوق با مطالعات توجیهی طرح تأیید می گردد.

بالاترین مقام دستگاه اجرایی ملی: مشاور طرح: دستگاه بهره بردار:
 نام و نام خانوادگی: نام و نام خانوادگی: نام و نام خانوادگی بالاترین مقام دستگاه بهره بردار:
 تاریخ و امضاء: تاریخ و امضاء: تاریخ و امضاء بالاترین مقام دستگاه بهره بردار:

کاربرگ شماره ۲ - پیشنهاد تغییرات در مشخصات اصلی طرح تملک دارایی سرمایه‌ای موجود

تغییرات مشخصات کلی طرح							
عنوان طرح موجود مصوب:				عنوان طرح پیشنهادی:			
عنوان طرح موجود مصوب:				عنوان طرح پیشنهادی:			
عنوان دستگاه اجرایی ملی موجود:		عنوان دستگاه اجرایی ملی پیشنهادی:		عنوان دستگاه اجرایی ملی موجود:		عنوان دستگاه اجرایی ملی پیشنهادی:	
مشاور مطالعات طرح موجود:		مشاور مطالعات طرح موجود:		مشاور مطالعات طرح موجود:		مشاور مطالعات طرح پیشنهادی:	
تاریخ نهایی شدن مطالعات طرح موجود:		تاریخ نهایی شدن مطالعات طرح پیشنهادی:		کد مشاور مطالعات طرح موجود:		کد مشاور مطالعات طرح پیشنهادی:	
استان محل اجرای طرح موجود:				استان محل اجرای طرح پیشنهادی:			
شهرستان محل اجرای طرح موجود:				شهرستان محل اجرای طرح پیشنهادی:			
سال شروع طرح:		سال خاتمه طرح موجود:		سال شروع طرح:		سال خاتمه طرح پیشنهادی:	
مدت زمان اجرای طرح موجود (سال):		مدت زمان اجرای طرح پیشنهادی (سال):		مدت زمان بهره‌برداری از طرح موجود (سال):		مدت زمان بهره‌برداری از طرح پیشنهادی (سال):	
امور طرح در قانون بودجه:				فصل طرح در قانون بودجه:			
نوع طرح موجود: ☐ انتفاعی ☐ غیر انتفاعی نوع طرح پیشنهادی: ☐ انتفاعی ☐ غیر انتفاعی (توضیح: طرح های انتفاعی مشمول ضوابط موضوع ماده ۳۲ قانون برنامه و بودجه کشور خواهند بود)							
اشتغال حین اجرا طرح پیشنهادی:				اشتغال مستقیم ..... نفر			
اشتغال دوران بهره‌برداری طرح پیشنهادی:				اشتغال مستقیم ..... نفر			
هدف کمی اصلی طرح موجود:				مقدار هدف کمی ..... واحد هدف کمی			
هدف کمی اصلی طرح پیشنهادی:				مقدار هدف کمی ..... واحد هدف کمی			
توضیحات ضروری در خصوص علل تغییرات پیشنهادی:							
گروه بندی طرح پیشنهادی بر اساس فصل دوم قانون اجرای سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی							
گروه ۱ ☐		گروه ۲ ☐		گروه ۳ ☐		مشمول استثنائات قانون ☐ (الصاق مستندات الزامی است)	
هزینه ها و درآمدهای طرح پیشنهادی بر اساس تغییرات مورد درخواست							
هزینه های قبل از سرمایه گذاری:							
نوع ارز: ..... نرخ تسعیر ارز: ..... ریال							
هزینه های ریالی ..... (میلیون ریال)، هزینه های ارزی: ..... (واحد ارز)، جمع کل هزینه ها: ..... (معادل میلیون ریال)							
هزینه های سرمایه گذاری:							
هزینه های ریالی ..... (میلیون ریال)، هزینه های ارزی: ..... (واحد ارز)، جمع کل هزینه ها: ..... (معادل میلیون ریال)							
توزیع زمانی هزینه های سرمایه گذاری و نحوه تأمین مالی آن (میلیون ریال)							
نحوه تأمین مالی	سال شروع طرح	سال دوم	سال سوم	سال چهارم	سال پنجم	سال های بعدی	جمع کل
از محل منابع بودجه							

							عمومی
							سایر منابع مالی
مبلغ	.....	مبلغ	.....	مبلغ	.....	مبلغ	تأمین مالی طرح از محل درآمدهای اختصاصی دستگاه اجرایی: از کل هزینه های سرمایه گذاری ..... درصد
مبلغ	.....	مبلغ	.....	مبلغ	.....	مبلغ	سهم بخش خصوصی در تأمین هزینه های سرمایه گذاری طرح: سهم از کل هزینه های سرمایه گذاری ..... درصد
مبلغ	.....	مبلغ	.....	مبلغ	.....	مبلغ	سهم بخش عمومی غیر دولتی در تأمین هزینه های سرمایه گذاری طرح: سهم از کل هزینه های سرمایه گذاری ..... درصد
مبلغ	.....	مبلغ	.....	مبلغ	.....	مبلغ	سهم بخش تعاونی در تأمین هزینه های سرمایه گذاری طرح: سهم از کل هزینه های سرمایه گذاری ..... درصد
هزینه های دوران بهره برداری طرح:							
هزینه های ریالی (۱) ..... (میلیون ریال)، هزینه های ارزی (۲) : ..... (واحد ارز)، جمع کل هزینه ها (۳) : ..... (معادل میلیون ریال)							
درآمدهای حاصل از اجرای طرح: ..... (میلیون ریال)							
ارزش ریالی پیامدهای بیرونی طرح پیشنهادی بر اساس تغییرات مورد درخواست							
ارزش ریالی پیامدهای بیرونی مثبت طرح: ..... (میلیون ریال)							
ارزش ریالی پیامدهای بیرونی منفی طرح: ..... (میلیون ریال)							
شاخص های سودآوری طرح پیشنهادی بر اساس تغییرات مورد درخواست (توضیح: طرح های با توجه بالای مالی نمی توانند غیر انتفاعی باشند)							
تأیید توجهیات طرح:				نرخ تنزیل: ..... درصد			
ندارد	☐	دارد	☐	منفی	☐	مثبت	☐
توجه مالی:				ارزش خالص کنونی مالی طرح (NPV): ..... (میلیون ریال)			
ندارد	☐	دارد	☐	نرخ بازده داخلی مالی طرح (IRR): ..... درصد			
توجه اقتصادی:				ارزش خالص کنونی اقتصادی طرح (ENPV): ..... (میلیون ریال)			
ندارد	☐	دارد	☐	نرخ بازده داخلی اقتصادی طرح (EIRR): ..... درصد			
توجه فنی:							
ندارد	☐	دارد	☐				
توجه فرهنگی:							
ندارد	☐	دارد	☐				
توجه اجتماعی:							
ندارد	☐	دارد	☐				
تأیید مجوزهای طرح پیشنهادی بر اساس تغییرات مورد درخواست							
مجوز از سازمان حفاظت محیط زیست کشور: ☐ ندارد ☐ دارد							
مجوز سازمان پدافند غیر عامل کشور: ☐ ندارد ☐ دارد							
انتشار ۲ مرحله آگهی انتشار جذب سرمایه گذار خصوصی (موضوع ماده ۴ این دستورالعمل): ☐ منتشر شده ☐ منتشر نشده							
بدینوسیله مطابقت کامل مندرجات کار برگ فوق با مطالعات توجیهی طرح تأیید می گردد.							
بالاترین مقام دستگاه اجرایی ملی:				مشاور طرح:			
نام و نام خانوادگی:				نام و نام خانوادگی:			
تاریخ و امضاء:				تاریخ و امضاء:			
بهره بردار:				بهره بردار:			

کاربرگ شماره ۳ - تعهدنامه بالاترین مقام دستگاه اجرایی ملی

اینجانب		وزیر/ بالاترین مقام دستگاه اجرایی ملی		براساس مفاد کاربرگ شماره ۱ یا ۲	
مراتب زیر را گواهی و تضمین می‌نمایم:					
مشخصات طرح					
عنوان طرح:					
عنوان دستگاه اجرایی ملی:			کد طبقه‌بندی دستگاه اجرایی ملی:		
استان محل اجرای طرح:			شهرستان محل اجرای طرح:		
سال شروع طرح:		سال خاتمه طرح:		سال آغاز بهره‌برداری طرح:	
مدت زمان اجرای طرح (سال):			مدت زمان بهره‌برداری از طرح (سال):		
هدف کمی اصلی طرح: مقدار هدف کمی ..... واحد هدف کمی					
نوع طرح: ☐ انتفاعی ☐ غیر انتفاعی ☐ (توضیح: طرح‌های انتفاعی مشمول ضوابط موضوع ماده ۳۲ قانون برنامه و بودجه کشور خواهند بود)					
کل اعتبار طرح: (میلیون ریال)		اعتبار سال شروع طرح: (میلیون ریال)			
• اعتبار طرح از محل منابع بودجه عمومی: (میلیون ریال)		• اعتبار طرح از محل منابع بودجه عمومی: (میلیون ریال)			
• اعتبار طرح از محل سایر منابع: (میلیون ریال)		• اعتبار طرح از محل سایر منابع: (میلیون ریال)			
تعهدات					
کلیه منابع مالی مورد نیاز طرح، در چارچوب سقف اعتبارات دستگاه تأمین خواهد شد. زمان‌بندی اجرای طرح پیشنهادی رعایت خواهد شد. با اضافه شدن این طرح به طرح‌های دستگاه اجرایی، در تأمین منابع مالی و تحقق به موقع اهداف و رعایت زمان‌بندی اجرا و بهره‌برداری سایر طرح‌های در دست اجرا خلل و وقفه‌ای ایجاد نخواهد شد. با قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مغایرت نداشته و هماهنگ و همراه با قانون مذکور می‌باشد. طرح با جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین و اسناد ملی و استانی آمایش سرزمین انطباق دارد.					
بدین وسیله مندرجات کاربرگ ۳ را تأیید و اجرای آنها را ضمانت می‌نمایم.					
تاریخ و امضاء بالاترین مقام دستگاه اجرایی ملی:					
نام و نام خانوادگی:					

توضیح: در خصوص پیشنهاد تغییرات در مشخصات اصلی طرح تملک دارایی سرمایه‌ای موجود، لطفاً در این کاربرگ مشخصات طرح پیشنهادی درج گردد.

◀ مواد (۱۵) و (۱۶) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار

ماده ۱۵- کلیه دستگاه‌های اجرایی مرتبط با محیط کسب و کار همچنین سازمانها و ادارات کل آنها در مراکز استانها موظفند به سؤالات نمایندگان تشکلهای و فعالان اقتصادی پاسخ دهند و مطالبات و شکایات آنها را بررسی نمایند.

ماده ۱۶- شهرداری‌ها موظفند به منظور بالابردن امکان دسترسی تولیدکنندگان کوچک و متوسط ایرانی به بازار مصرف و ایجاد امنیت برای فروشندگان کم سرمایه با استفاده از زمینهای متعلق به خود و یا وزارت راه و شهرسازی، مکانهای مناسبی برای عرضه کالاهای تولید داخل آماده نمایند و بر مبنای قیمت تمام شده به صورت روزانه، هفتگی و ماهانه به متقاضیان عرضه کالاهای ایرانی اجازه دهند.

آیین نامه اجرایی این ماده توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت با همکاری وزارتخانه های راه و شهرسازی و کشور و نمایندگان شورای عالی استانها و شورای اصناف کشور تهیه می شود و پس از تصویب هیئت وزیران به شهرداری‌های سراسر کشور ابلاغ می گردد.

◀ آیین نامه اجرایی ماده (۱۶) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوبه شماره

۱۳۹۴/۲/۱۳ مورخ ۵۰۰۹۳ ت/۱۵۴۰۱

هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۴/۲/۶ به پیشنهاد شماره ۶۰/۲۲۲۱۶۹ مورخ ۱۳۹۲/۱۰/۱۶ وزارت صنعت، معدن و تجارت و به استناد ماده (۱۶) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار - مصوب ۱۳۹۰ - آیین نامه اجرایی ماده یاد شده را به شرح زیر تصویب کرد:

ماده ۱- در این آیین نامه اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند:

الف- قانون: قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار - مصوب ۱۳۹۰ -

ب- تولیدکنندگان کوچک و متوسط ایرانی: تولیدکنندگان با اشتغال کمتر از (۵۰) نفر و مشاغل خانگی که مجوز فعالیت از یکی از وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت، جهاد کشاورزی، تعاون، کار و رفاه اجتماعی یا اتحادیه های صنفی داشته و یا دارای معرفی نامه از اتحادیه های تولیدی و یا مراجع ذیصلاح دیگری که برابر قوانین و مقررات مسئولیت صدور مجوز فعالیت واحدهای تولیدی موضوع این آیین نامه را داشته باشند.

ج- فروشندگان کم سرمایه: اشخاصی که متقاضی عرضه کالاهای تولید کنندگان کوچک و متوسط ایرانی بوده و فاقد هرگونه مکان کسب و کار باشند.

- د - بازار مصرف: مکانی که در آن صرفاً کالای تولید داخل عرضه می‌گردد.
- ه - اجاره: قراردادی است که ما بین فروشندگان کم سرمایه یا تولیدکنندگان کوچک و متوسط ایرانی و یا نمایندگان آنها و شهرداری به منظور استفاده از مکان های آماده شده برای عرضه کالا به صورت روزانه، هفتگی و ماهانه منعقد می‌گردد.
- ماده ۲ - به منظور فراهم آوردن امکان دسترسی تولیدکنندگان کوچک و متوسط ایرانی و نیز فروشندگان کم سرمایه به بازار مصرف برای عرضه کالاهای تولید داخل، شهرداری ها موظفند با استفاده از زمین های متعلق به خود یا وزارت راه و شهرسازی، مکان های مناسبی را در شهرها آماده بهره‌برداری نمایند و بر مبنای قیمت تمام شده به صورت روزانه، هفتگی و ماهانه به اشخاص فوق الذکر اجاره دهند.
- تبصره ۱ - به منظور اجرایی شدن ماده (۱۶) قانون یاد شده، وزارت راه و شهرسازی مکلف است با درخواست شهرداری ها زمین های در اختیار خود را با عقد قرارداد و برابر قوانین و مقررات مربوط در اختیار شهرداری ها قرار دهد.
- تبصره ۲ - پیش بینی و تأمین زیر ساخت های مورد نیاز از جمله تأمین آب، برق، گاز، خطوط ارتباط تلفنی و همچنین امکانات بهداشتی، ایمنی و اطفاء حریق برای محل های عرضه کالا از سوی شهرداری ها الزامی است و این مکان ها باید مطابق مقررات ملی ساختمان آماده و عرضه گردد.
- ماده ۳ - نحوه قیمت گذاری کالاهای قابل عرضه تابع مقررات عمومی کشور می باشد.
- ماده ۴ - تولیدکنندگان کوچک و متوسط ایرانی و فروشندگان کم سرمایه در هر سال می‌توانند به صورت روزانه، هفتگی و ماهانه از امکانات بازارهای مصرف پیش بینی شده با عقد اجاره با شهرداری ها و حداکثر به مدت دو ماه (به صورت متوالی) در سال استفاده نمایند.
- ماده ۵ - سامانه اطلاعات مربوط به متقاضیان و استفاده کنندگان از امکانات بازارهای مصرف، باید توسط شهرداری ها راه اندازی شده و اطلاعات آن در اختیار دستگاه‌های ذیربط و عموم مردم قرار گیرد.
- ماده ۶ - مکان های یاد شده صرفاً برای عرضه کالا و محصولات تولید داخل بوده و استفاده از مکان های مذکور برای هرگونه فعالیت و بهره‌برداری دیگر ممنوع است.
- ماده ۷ - شهرداری ها مکلفند در هنگام تنظیم قرارداد اجاره، حق واگذاری و یا اجاره مکانهای موضوع ماده (۲) این آیین‌نامه به اشخاص ثالث را از مستأجر سلب نمایند.

ماده ۸- به منظور راهبری و نظارت بر حسن اجرای این آیین نامه، کارگروهی متشکل از روسا یا معاونین دستگاه‌های زیر در سطح شهرها تشکیل می‌گردد:

الف- فرمانداری (رییس)

ب- صنعت، معدن و تجارت (دبیر)

ج- شهرداری

د- شورای اسلامی شهر

ه- جهاد کشاورزی

و- اتاق اصناف

ز- تعاون، کار و رفاه اجتماعی

ح- راه و شهرسازی

ط- دانشگاه علوم پزشکی

ی- استاندار

ک- سازمان نظام صنفی کشاورزی

تبصره ۱- دعوت از نمایندگان سایر دستگاه‌ها بنا به تشخیص رییس کارگروه و بدون حق رأی به عمل می‌آید.

تبصره ۲- تعیین ضوابط واگذاری، تعداد غرفه‌ها و مکان‌های قابل واگذاری به منظور جلوگیری از خلل در عرضه کالا توسط واحدهای صنفی و تشخیص کالای تولید داخل بر عهده کارگروه می‌باشد.

تبصره ۳- جلسات کارگروه با حضور حداقل نصف به علاوه یک اعضاء رسمیت می‌یابد و تصمیمات با رأی اکثریت اعضاء حاضر در جلسه معتبر خواهد بود.

تبصره ۴- شهرداری‌ها موظفند در قرارداد اجاره با متقاضیان مشمول این آیین نامه، عدم دریافت هیچگونه وجهی از متقاضیان بعنوان سرقفلی را تصریح و با سلب حق واگذاری منافع به غیر از وی، جهت تضمین اجرای تعهد متقاضی به تخلیه مورد اجاره بلافاصله در انقضای موعد، ضمانت اجرای مناسب بصورت درج شرط وجه التزام کافی و عنداللزوم اخذ تضمین مناسب جهت امکان وصول این وجه التزام را پیش بینی کنند. قراردادهای اجاره باید با درج امضای دو شاهد مشمول قانون روابط موجر و مستأجر - مصوب ۱۳۷۶ - قرار گیرد.

ماده ۹- شهرداری مکلف است هر شش ماه یکبار گزارش کاملی از نحوه و شرایط واگذاری و پذیرش تولیدکنندگان کوچک و متوسط ایرانی و فروشندگان کم سرمایه و میزان اجاره بها و

عملکرد عرضه را به شورای اسلامی شهر ارایه و در سامانه اطلاعات ثبت نماید و شورای اسلامی شهر نیز موظف است پس از بررسی گزارش شهرداری، نظر خود را در خصوص تأثیر حمایت از تولید کنندگان و فروشندگان مذکور و مصرف کنندگان و رونق اقتصادی کسب و کار به کارگروه موضوع ماده (۸) این آیین‌نامه ارایه نماید.

« ماده (۸) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی مصوب

۱۳۸۹/۴/۲۳

ماده ۸- به منظور حفاظت از منابع ملی شده و اراضی دولتی واقع در حریم شهرها، شهرکها و شهرهای جدید (از مبدأ شروع حریم) و جلوگیری از تجاوز به این عرصه‌ها و توسعه فضای سبز اعم از زراعت چوب، جنگل‌کاری آبخیزداری، پارکهای جنگلی، درختکاری متمر و غیرمتمر و همچنین بهره‌برداری‌های همگن دیگر نظیر فعالیت‌های طبیعت‌گردی، توسعه کشت گیاهان دارویی و صنعتی و پروژه‌های شیلاتی، دولت مکلف است با حفظ مالکیت دولت، حق بهره‌برداری و یا حق انتفاع از عرصه‌های مستعد مذکور را در قالب طرح‌های مصوب در اختیار متقاضیان واجد شرایط قرار دهد.

تبصره ۱- وجه قابل پرداخت بابت حق بهره‌برداری و یا حق انتفاع این‌گونه اراضی برای سال اول به صورت مزایده تعیین و برای سال‌های بعد براساس نرخ تورم سالانه اعلامی از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعدیل و تعیین می‌گردد. وجه حق بهره‌برداری و یا حق انتفاع سالانه مذکور باید توسط مجریان طرح حداکثر تا پایان هر سال مالی به حساب مربوط در خزانه واریز گردد.

تبصره ۲- هرگونه واگذاری جزئی و یا کلی و یا تغییر کاربری غیرمجاز و یا تغییر طرح مصوب (کلی و یا جزئی) و یا عدم پرداخت به موقع وجه حق بهره‌برداری و یا حق انتفاع سالانه از سوی مجری طرح، موجب فسخ یک طرفه قرارداد بهره‌برداری طرح از سوی وزارت جهاد کشاورزی می‌شود.

تبصره ۳- مدت زمان اجرای این‌گونه طرح‌ها پانزده سال تعیین می‌گردد و مفاد آن در پایان سال پانزدهم قابل تجدیدنظر می‌باشد. همچنین در صورتی که مجری طرح، مطابق مفاد این ماده و سایر قوانین مرتبط نسبت به اجراء تعهدات خود اقدام نموده باشد، وزارت جهاد کشاورزی مجاز است عرصه طرح مذکور را با شرایط تجدیدنظر شده، همچنان در اختیار مجری مذکور قرار دهد.

تبصره ۴ - حجم فعالیت و میزان کل (مساحت) اراضی مورد اجراء در خصوص فعالیت‌های موضوع این ماده در سطح کشور برای هر سال در بودجه‌های سنواتی تعیین می‌گردد.

تبصره ۵ - لایحه قانونی اصلاح لایحه قانونی واگذاری و احیاء اراضی در حکومت جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۵۹/۱/۲۶ و آیین‌نامه اجرایی آن مصوب ۱۳۵۹/۲/۳۱ و مواد (۳) و (۳۱) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع کشور مصوب سال ۱۳۴۶ و اصلاحات بعدی آن و ماده (۷۵) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۸ از حکم این ماده مستثنی بوده همچنین (در صورت ضرورت)، طرح‌های موضوع ماده (۳) قانون حفاظت و بهره‌برداری از جنگل‌ها و مراتع کشور مصوب سال ۱۳۴۶ و اصلاحات بعدی آن که تا قبل از تصویب این قانون واگذار شده و به مرحله بهره‌برداری رسیده و مشمول مصادیق مذکور در این ماده می‌باشد، قابل انطباق با مفاد این ماده خواهد بود.

تبصره ۶ - آیین‌نامه اجرایی این ماده به پیشنهاد وزارت جهاد کشاورزی به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.

◀ آیین‌نامه اجرایی ماده (۸) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع

طبیعی مصوبه شماره ۱۵۰۸۰۱/ت/۴۶۸۳۸ هـ مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۱۰

هیئت‌وزیران در جلسه ۱۳۹۳/۱۰/۱۰ به پیشنهاد شماره ۲۰/۱۲۲۳۲ مورخ ۱۳۹۳/۵/۱ وزارت جهاد کشاورزی و به استناد تبصره (۶) ماده (۸) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی - مصوب ۱۳۸۹ - آیین‌نامه اجرایی ماده (۸) قانون یاد شده را به شرح زیر تصویب کرد:

ماده ۱ - در این آیین‌نامه اصطلاحات زیر دارای معانی مشروح زیر است:

- الف - قانون: قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی - مصوب ۱۳۸۹ -
- ب - حریم شهرها، شهرکها و شهرهای جدید: مطابق تعاریف مندرج در قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه تعیین آنها - مصوب ۱۳۸۴ -
- پ - بهره‌برداری همگن: فعالیت‌هایی نظیر طبیعت گردی، توسعه کشت گیاهان صنعتی و دارویی و پروژه‌های شیلاتی و فضای سبز اعم از زراعت چوب، جنگل کاری، آبخیزداری، پارک های جنگلی، درخت کاری مثمر و غیر مثمر.
- ت - قرارداد بهره‌برداری: قرارداد فی مابین وزارت جهاد کشاورزی و اشخاص حقیقی و حقوقی (مجری) که در اجرای ماده (۸) قانون و این آیین‌نامه منعقد می‌شود.

ث- وجه قابل پرداخت بابت حق بهره‌برداری یا حق انتفاع: وجوهی که براساس مزایده با قیمت پایه توسط کارشناس رسمی دادگستری، متناسب با نوع طرح، برای سال اول تعیین می‌گردد و برای سال‌های بعد براساس نرخ تورم سالانه اعلام شده از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعدیل و تعیین می‌گردد.

ج- عرصه‌های مستعد: عرصه‌هایی از منابع ملی شده و اراضی دولتی واقع در حریم شهرها، شهرکها و شهرهای جدید از مبدأ شروع حریم که برای اجرای طرح‌های موضوع ماده (۸) قانون قابلیت داشته و مطابق ماده (۵) این آیین‌نامه، استعدادیابی، مکان یابی و کاربری آنها پس از تهیه نقشه تصویب می‌گردد.

ماده ۲- مصادیق طرح‌های موضوع ماده (۸) قانون و نحوه تصویب و اجرای طرح‌ها با رعایت سایر قوانین و مقررات مربوط به ترتیب زیر خواهد بود:

الف- طرح‌های مدیریت منابع طبیعی و آبخیزداری شامل زراعت چوب، درختکاری مثمر و غیرمثمر، گیاهان صنعتی و دارویی در طرح‌های مدیریت منابع طبیعی، جنگل کاری، آبخیزداری، پارک‌های جنگلی و فعالیت‌های طبیعت گردی از طریق وزارت جهاد کشاورزی (سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور).

ب- طرح‌های کشاورزی نظیر پروژه‌های کاشت گیاهان دارویی و صنعتی و طرح‌های درختکاری مثمر و متناسب با موضوع ماده (۸) قانون از طریق وزارت جهاد کشاورزی (سازمان امور اراضی کشور).

تبصره - هرگونه واگذاری موضوع این آیین‌نامه صرفاً در قالب حق بهره‌برداری و حق انتفاع (حق استفاده) و زمان بندی متناسب با نوع بهره‌برداری خواهد بود و انتقال مالکیت در این اراضی مطلقاً ممنوع می‌باشد.

ماده ۳- وزارت جهاد کشاورزی مجاز است حق بهره‌برداری و یا حق انتفاع از عرصه‌های مستعد موضوع این آیین‌نامه واقع در حریم شهرها که به موجب اسناد مالکیت صادره، نمایندگی آن به نام وزارت مذکور و سازمان‌های تابعه می‌باشد را برای طرح‌های موضوع ماده (۸) قانون با رعایت مفاد این آیین‌نامه واگذار نماید.

تبصره - آن دسته از عرصه‌های مستعد موضوع ماده (۵) این آیین‌نامه واقع در حریم شهرها که اسناد مالکیت آنها به نام وزارت راه و شهرسازی صادر شده باشد، با درخواست وزارت جهاد کشاورزی و موافقت وزارت راه و شهرسازی برای اجرای طرح‌های موضوع این آیین‌نامه به وزارت جهاد کشاورزی واگذار می‌شود.

ماده ۴- عرصه جنگل‌ها و بیشه‌های طبیعی، نهالستان‌های عمومی، پارک‌های جنگلی و جنگل‌های دست‌کاشت، ایستگاه‌های تحقیقاتی و تولید بذر و نهال و اعیانی‌های متناسب و موجود در عرصه‌های مستعد مذکور که قبلاً اسناد مالکیت آنها به نام دولت با نمایندگی وزارت جهاد کشاورزی یا سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور صادر گردیده است، مادامی که برای کاربری‌های فوق‌مورد استفاده قرار می‌گیرد، نمایندگی آن با کلیه وظایف و اختیارات به عهده وزارت جهاد کشاورزی (سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور) می‌باشد.

ماده ۵- بررسی، مطالعه، مکان‌یابی و استعدادیابی عرصه‌های مستعد برای طرح‌های موضوع ماده (۸) قانون در هر استان توسط کارگروهی با مسؤولیت معاون هماهنگی عمرانی استاندار و دبیری رییس سازمان جهاد کشاورزی استان و با عضویت مدیران کل راه و شهرسازی، آب منطقه‌ای، حفاظت محیط‌زیست، منابع طبیعی و آبخیزداری و مدیر امور اراضی صورت می‌پذیرد. وزارت جهاد کشاورزی عرصه‌های پیشنهادی کارگروه را برای سیر مراحل قانونی تصویب به دبیرخانه شورای عالی شهرسازی و معماری ایران ارسال می‌نماید.

تبصره ۱- دبیرخانه کارگروه در سازمان جهاد کشاورزی استان مستقر خواهد بود.

تبصره ۲- پس از ابلاغ کاربری‌های مصوب توسط شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، مدیریت امور اراضی و اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان حسب مورد موظفند نسبت به محاسبه قیمت پایه با استفاده از نظر کارشناس رسمی دادگستری برای مزایده و انعقاد قرارداد بهره‌برداری اقدام نمایند.

ماده ۶- هرگونه واگذاری جزئی و یا کلی و یا تغییر کاربری غیر مجاز و یا تغییر در مفاد مندرج در طرح‌های مصوب موضوع ماده (۲) این آیین‌نامه (کلی و یا جزئی) ممنوع بوده و وزارت جهاد کشاورزی موظف است علاوه بر فسخ یک طرفه قرارداد بهره‌برداری، نسبت به اخذ خسارات وارد شده اقدام نماید.

ماده ۷- در صورت عدم پرداخت به موقع وجه حق بهره‌برداری و یا حق انتفاع سالانه از سوی مجری طرح، وزارت جهاد کشاورزی موظف است ضمن ابلاغ اخطار به مجری، در صورت امتناع مجدد وی در پایان مهلت مقرر در اخطار (حداکثر دو ماه پس از ابلاغ اخطار) نسبت به فسخ یک طرفه قرارداد بهره‌برداری اقدام نماید.

ماده ۸- وزارت جهاد کشاورزی (حسب مورد سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور و سازمان امور اراضی کشور) موظف است در آگهی مزایده موضوع تبصره (۱) قانون، محل

اجرای طرح، مساحت، مدت و نوع طرح، شرایط متقاضیان و همچنین قیمت پایه و شرایط پرداخت را اعلام نماید.

تبصره - برندگان مزایده موظفند موافقت‌های لازم را حسب مورد از دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط اخذ نمایند.

ماده ۹ - پس از اتمام مدت قرارداد بهره‌برداری، در صورت عدم تمدید قرارداد، کلیه اعیان و مستحقات متعلق به دولت بوده و مجری مکلف است عرصه و اعیان و مستحقات مربوط را با رعایت قوانین و مقررات مربوط و بر اساس قرارداد به وزارت جهاد کشاورزی مسترد کند.

ماده ۱۰ - در صورتی که قبل از انقضاء مدت طرح، اراضی موضوع قرارداد برای اجرای طرح‌های توسعه شهری مورد نیاز باشد، وزارت جهاد کشاورزی مکلف است با اعلام قبلی (حداقل یک سال) ضمن خاتمه قرارداد، نسبت به استرداد اراضی از بهره‌برداران و تحویل آن به دستگاه اجرایی متقاضی اقدام کند.

تبصره - حقوق ناشی از سرمایه‌گذاری برای اجرای مدت باقیمانده طرح مطابق نظر کارشناس رسمی دادگستری از طریق دستگاه درخواست‌کننده طرف قرارداد پرداخت خواهد شد.

ماده ۱۱ - در صورتی که مجریان نسبت به اجرای موضوع قرارداد براساس برنامه زمان‌بندی مصوب اقدام نکنند، وزارت جهاد کشاورزی موظف است پس از یک بار اخطار، ضمن فسخ قرارداد بهره‌برداری اراضی موضوع قرارداد را استرداد نماید.

ماده ۱۲ - در صورت خاتمه قرارداد بهره‌برداری، به دلیل عدم اجرای طرح، مراتب به دفتر اسناد رسمی جهت ابطال قرارداد بهره‌برداری و مجری ابلاغ و مجری مکلف است ضمن تحویل عرصه‌های واگذاری و اعیانی نسبت به پرداخت خسارت احتمالی وارده به دولت در نتیجه عدم اجرای طرح طبق مفاد قرارداد بهره‌برداری و براساس نظریه کارشناس رسمی دادگستری اقدام کند.

ماده ۱۳ - نظارت بر اجرای طرح‌های موضوع ماده (۲) براساس طرح مصوب به عهده کارگروه موضوع ماده (۵) این آیین‌نامه می‌باشد.

ماده ۱۴ - در مورد منابع طبیعی و سایر اراضی واقع در کابری‌های سبز کمربند سبز شهرها، طبق بند (ج) ماده (۱۴۷) قانون برنامه پنجساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۸۹ - اقدام خواهد شد.

ماده ۱۵ - شیوه‌نامه‌های اجرایی و نمونه قراردادهای بهره‌برداری این آیین‌نامه توسط نمایندگان وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی و راه و شهرسازی و معاونت حقوقی رییس‌جمهور، تدوین و توسط وزیر جهاد کشاورزی ابلاغ می‌شود.

◀ ماده (۷) آیین نامه اجرایی ماده (۱۱) قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی

مصوبه شماره ۵۲۹۵۱/ت/۲۸۸۴۰ک

ماده ۷ - ایجاد هماهنگی و ترتیبات لازم در چارچوب این تصویب نامه بین وزارتخانه های جهاد کشاورزی و نیرو در زمینه تقاضا، تأمین و مصارف آب کشاورزی به منظور بهره برداری بهینه و پایدار از منابع آب و خاک بر حسب ضرورت به عهده کارگروه های زیر می باشد:

الف: کارگروه ستادی آب کشاورزی به منظور هماهنگی برنامه ها با ترکیب زیر:

۱- نماینده وزارت جهاد کشاورزی

۲- نماینده وزارت نیرو

۳- نماینده معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رییس جمهوری (دبیر کارگروه ستادی).

ب: کارگروه استانی آب کشاورزی به منظور هماهنگی اجرا با ترکیب زیر:

۱- معاون برنامه ریزی و نظارت راهبردی استانداری (دبیر کارگروه استانی).

۲- نماینده وزارت نیرو در حوضه آبریز اصلی.

۳- نماینده وزارت جهاد کشاورزی.

۴- رییس سازمان جهاد کشاورزی استان.

۵- مدیرعامل شرکت آب منطقه ای استان.

تبصره- در صورت ضرورت از نماینده منتخب تشکلهای آب بران دعوت به عمل خواهد آمد.

◀ کمیسیون برنامه ریزی، هماهنگی و نظارت بر مبارزه با قاچاق کالا و ارز در

استان ها بر اساس ماده (۳) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳

ماده ۳- به منظور سیاستگذاری، برنامه ریزی، هماهنگی و نظارت در حوزه امور اجرایی، پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالا و ارز، ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز متشکل از وزیران دادگستری، اطلاعات، امور اقتصادی و دارایی، کشور، امور خارجه، صنعت، معدن و تجارت، راه و شهرسازی، جهاد کشاورزی، نفت، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی یا معاونان ذی ربط آنان و دو نفر از نمایندگان عضو کمیسیون های اقتصادی و قضائی و حقوقی مجلس شورای اسلامی به انتخاب مجلس و رؤسای سازمان های تعزیرات حکومتی، جمع آوری و فروش اموال تملیکی، صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، بازرسی کل کشور، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح، فرماندهی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، رؤسای کل بانک مرکزی و گمرک

جمهوری اسلامی ایران، رئیس مؤسسه ملی استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی ایران و معاون اجتماعی و پیشگیری قوه قضائیه و نماینده تام‌الاختیار رئیس قوه قضائیه با ریاست رئیس جمهور یا نماینده ویژه وی تشکیل می‌گردد. تصمیمات این ستاد پس از امضای رئیس جمهور و یا نماینده ویژه وی با رعایت اصل یکصد و بیست و هفتم (۱۲۷) قانون اساسی در موضوعات مرتبط با قاچاق کالا و ارز برای تمامی دستگاه‌های اجرایی لازم‌الاجراء است.

سایر دستگاه‌های مرتبط با امر پیشگیری و مبارزه با قاچاق کالا و ارز از جمله قوه قضائیه، نیروهای نظامی و انتظامی، سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران و دستگاه‌های عضو ستاد وظیفه دارند در حدود اختیارات این ستاد، همکاری لازم را با آن داشته باشند. تبصره- کمیسیون برنامه‌ریزی، هماهنگی و نظارت بر مبارزه با قاچاق کالا و ارز در استان‌ها به ریاست استاندار و زیر نظر ستاد و حسب مورد با اعضای متناظر ستاد تشکیل می‌شود.

ک - موادی از قانون هدفمند کردن یارانه‌ها و آیین‌نامه اجرایی آن

◀ مواد (۸) الی (۱۲) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها مصوب ۱۳۸۸/۱۰/۱۵

ماده ۸- دولت مکلف است سی درصد (۳۰٪) خالص وجوه حاصل از اجرا این قانون را برای پرداخت کمک‌های بلاعوض، یا یارانه سود تسهیلات و یا وجوه اداره شده برای اجرا موارد زیر هزینه کند:

الف- بهینه‌سازی مصرف انرژی در واحدهای تولیدی، خدماتی و مسکونی و تشویق به صرفه‌جویی و رعایت الگوی مصرف که توسط دستگاه اجرایی ذی‌ربط معرفی می‌شود.

ب- اصلاح ساختار فناوری واحدهای تولیدی در جهت افزایش بهره‌وری انرژی، آب و توسعه تولید برق از منابع تجدیدپذیر.

ج- جبران بخشی از زیان شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات آب و فاضلاب، برق، گاز طبیعی و فرآورده‌های نفتی و شهرداری‌ها و دهیاری‌ها ناشی از اجرا این قانون.

ه- حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی و صنعتی.

ز- حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی.

تبصره- آیین‌نامه اجرایی این ماده شامل چگونگی حمایت از صنایع، کشاورزی و خدمات و نحوه پرداخت‌های موضوع این ماده حداکثر سه ماه پس از تصویب این قانون با پیشنهاد وزراء امور اقتصادی و دارایی، صنایع و معادن، جهاد کشاورزی، بازرگانی، نفت، نیرو، کشور، اتاق

بازرگانی و صنایع و معادن ایران، اتاق تعاون و رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.

ماده ۹- منابع موضوع مواد (۷) و (۸) این قانون اعم از کمک‌ها، تسهیلات و وجوه اداره شده از طریق بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری دولتی و غیردولتی در اختیار اشخاص مذکور قرار خواهد گرفت.

ماده ۱۰- دریافت کمک‌ها و یارانه‌های موضوع مواد (۷) و (۸) این قانون منوط به ارائه اطلاعات صحیح می‌باشد. در صورت احراز عدم صحت اطلاعات ارائه شده، دولت مکلف است ضمن جلوگیری از ادامه پرداخت، در خصوص استرداد وجوه پرداختی اقدامات قانونی لازم را به عمل آورد.

اشخاص در صورتی که خود را برای دریافت یارانه‌ها و کمک‌های موضوع مواد (۷) و (۸) این قانون محق بدانند می‌توانند اعتراض خود را به کمیسیونی که در آیین‌نامه اجرایی این ماده پیش‌بینی می‌شود ارائه نمایند.

آیین‌نامه اجرایی این ماده حداکثر سه ماه پس از ابلاغ این قانون توسط وزراء دادگستری، امور اقتصادی و دارایی، رفاه و تأمین اجتماعی و رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور پیشنهاد و به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.

ماده ۱۱- دولت مجاز است تا بیست درصد (۲۰٪) خالص وجوه حاصل از اجرا این قانون را به منظور جبران آثار آن بر اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای هزینه کند.

ماده ۱۲- دولت مکلف است تمام منابع حاصل از اجرای این قانون را به حساب خاصی به نام هدفمندسازی یارانه‌ها نزد خزانه‌داری کل واریز کند. صد درصد (۱۰۰٪) وجوه واریزی در قالب قوانین بودجه سنواتی برای موارد پیش‌بینی شده در مواد (۷)، (۸) و (۱۱) این قانون اختصاص خواهد یافت.^۱

۱- قانون تفسیر ماده (۱۲) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها مصوب ۱۳۹۱/۱۰/۶: موضوع استفساریه:

آیا منظور از عبارت «تمام منابع حاصل از اجرای این قانون» در ماده (۱۲) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها مصوب ۱۳۸۸/۱۰/۱۵ فقط مابه‌التفاوت قیمت فروش حامل‌های انرژی و سایر موارد موضوع این قانون قبل و بعد از

اجرای این قانون است؟

« آیین‌نامه اجرایی ماده (۸) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها مصوب ۱۳۸۸/۱۰/۱۵

- ماده ۱- در این آیین‌نامه، اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:
- الف- قانون: قانون هدفمند کردن یارانه‌ها مصوب ۱۳۸۸/۱۰/۲۳ مجلس شورای اسلامی.
- ب- سازمان: سازمان هدفمند سازی یارانه‌ها موضوع ماده (۱۵) قانون.
- پ- منابع: منابع قابل تخصیص این آیین‌نامه در هر سال، شامل منابع موضوع ماده (۸) قانون و سایر منابع مجاز، مصوب مجمع عمومی سازمان.
- ت- حمایت‌های ماده (۸) قانون: حمایت‌های مشمول این ماده شامل: ۱. کمک‌های بلاعوض، ۲. یارانه سود تسهیلات، ۳. وجوه اداره شده برای اعطای تسهیلات مالی.
- ث- وجوه اداره شده: وجوهی است که توسط سازمان در اختیار بانکهای عامل قرار می‌گیرد تا با نظارت سازمان و دستگاه اجرایی برای سرمایه‌گذاری در جهت اهداف مندرج در ماده (۸) قانون به صورت تسهیلات در اختیار اشخاص حقیقی و حقوقی قرار گیرد.
- ج- یارانه سود تسهیلات: وجوهی است که جهت جبران بخشی از سود تسهیلات اعطائی مطابق قرارداد فی‌مابین دستگاه اجرایی و بانکعامل به اشخاص مشمول قانون از محل منابع ماده (۸) تخصیص می‌یابد.
- چ- کمک بلاعوض: وجوهی است که از محل منابع ماده (۸) قانون جهت جبران بخشی از هزینه‌های اجرایی بنگاه‌ها و فعالیت‌های اقتصادی ناشی از اجرای قانون که بنا به تشخیص سازمان، تأمین آن از طریق سایر منابع این ماده امکان پذیر نباشد مطابق قرارداد فی‌مابین دستگاه اجرایی و بانک عامل پرداخت می‌گردد.
- ح- کارگروه: کارگروه تحولات اقتصادی موضوع مصوبه شماره ۲۵۷۷۱۱/۴۴۲۵۲ مورخ ۱۳۸۸/۱۲/۲۳ هیئت وزیران.
- خ- بسته حمایتی: بسته حمایتی مجموعه‌ای شامل اولویت‌بندی پروژه‌ها، روش‌های حمایت، منابع مورد نیاز به تفکیک سود تسهیلات، کمک بلاعوض و وجوه اداره شده، طول دوره حمایت و تعهدات دستگاه مبنی بر کنترل قیمت تمام‌شده، بهینه‌سازی مصرف انرژی و سایر موارد ضروری حسب نظر کارگروه.

پاسخ مجلس: بلی، منظور از عبارت «تمام منابع حاصل از اجرای این قانون» در ماده (۱۲) «قانون هدفمند کردن یارانه‌ها» فقط مابه‌التفاوت قیمت فروش حامل‌های انرژی و سایر موارد موضوع این قانون قبل و بعد از اجرای این قانون است و شامل حق انشعاب‌ها و کل مبالغ حاصل از فروش آن‌ها نمی‌شود.

د- بانکهای عامل: بانکها یا مؤسسات مالی اعتباری دولتی و غیردولتی است که با حکم قانون یا مجوز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تأسیس شده و طرف قرارداد سازمان و دستگاه اجرایی است.

ماده ۲- در چارچوب مصارف تعیین شده ماده (۸) قانون، بسته‌های حمایتی زیر توسط دستگاه‌های اجرایی تهیه و به تصویب کارگروه رسانیده می‌شود:

- ۱- بسته حمایتی صنعت و معدن
- ۲- بسته حمایتی کشاورزی
- ۳- بسته حمایتی حمل و نقل درون‌شهری و برون‌شهری
- ۴- بسته حمایتی تولید نان صنعتی و بسته حمایتی توسعه صادرات غیرنفتی
- ۵- بسته حمایتی توسعه خدمات الکترونیکی
- ۶- بسته حمایتی بهینه‌سازی مصرف انرژی در واحدهای پتروشیمی و پالایشگاه‌ها
- ۷- بسته حمایتی بهینه‌سازی مصرف انرژی در نیروگاه‌ها و شرکت‌های آب و فاضلاب
- ۸- بسته حمایتی واحدهای صنفی و کارگاه‌های تحت پوشش قانون نظام صنفی و قانون تعاون
- ۹- بسته حمایتی شهرداری‌ها و دهیاری‌ها

ماده ۳- کلیه دستگاه‌های اجرایی مشمول قانون مکلفند هر ساله حداکثر تا پایان آبان ماه برای تعیین اعتبارات سال بعد، فهرست تمام فعالیت‌ها، طرح‌ها، پروژه‌ها، تعهدات دستگاه و موضوعات پیشنهادی بخش یا بخش‌های مربوط به خود را که قبلاً در بسته حمایتی مربوطه به تصویب کارگروه رسیده است به همراه منابع مورد نیاز به تفکیک سود تسهیلات، کمک بلاعوض و وجوه اداره شده به سازمان ارسال نمایند.

ماده ۴- سازمان موظف است هر ساله و حداکثر ظرف ۳۰ روز پس از ابلاغ قانون بودجه و براساس پیشنهادات دستگاه‌های اجرایی و منابع این آیین‌نامه، اعتبارات هر بخش به تفکیک سود تسهیلات، کمک بلاعوض و وجوه اداره شده را براساس ارزش تولید، ارزش صادرات، شدت و بهره‌وری انرژی، میزان حمایت ناشی از اعمال قیمت‌های تبعیضی انرژی، میزان یارانه تخصیصی در قوانین بودجه سنواتی، سهم کالا یا خدمت در سبد مصرفی، نرخ حمایت مؤثر تعرفه‌ای، تخفیفات و ترجیحات مالیاتی و سایر تکالیف مشخص شده در قانون تعیین و جهت تصویب به مجمع عمومی سازمان ارائه نماید.

تبصره- تدوین چارچوب گزارش‌گیری و دستورالعمل نحوه انتخاب، محاسبه و چگونگی استفاده از شاخص‌های ماده (۴) به‌عهده سازمان خواهد بود.

ماده ۵- سازمان مکلف است در چارچوب مفاد اساسنامه خود، منابع لازم و اعتبارات موضوع این آیین‌نامه را در مقاطع زمانی مناسب و مطابق سهمیه مصوب مجمع عمومی سازمان، در ماده (۴) این آیین‌نامه مطابق قرارداد فی‌مابین در اختیار بانکهای عامل قرار دهد.

تبصره- مجمع عمومی سازمان هر ساله به پیشنهاد سازمان، فهرست بانکهای عامل را با اولویت بانکهای تخصصی تعیین می‌نماید.

ماده ۶- معرفی اشخاص حقیقی یا حقوقی مشمول به بانکهای عامل متناسب با اعتبارات هر بخش توسط دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط صورت می‌پذیرد.

ماده ۷- تمام پرداخت‌های انجام شده موضوع این آیین‌نامه در قالب یارانه سود تسهیلات و کمک‌های بلاعوض به حساب هزینه قطعی منظور خواهد شد.

ماده ۸- دستگاه اجرایی مکلف است شرایط استفاده از وجوه اداره شده، شامل: مبلغ، نوع مصرف، مدت اجرا، نحوه بازپرداخت، وثایق و تضمین‌های قابل اخذ و سایر شرایط مؤثر در موضوع را مطابق قرارداد فی‌مابین تعیین و به بانکهای عامل اعلام نماید. مسئولیت این بانکها متناسب با شرایط تعیین شده توسط دستگاه اجرایی و قوانین و مقررات حاکم بر نظام بانکی خواهد بود.

ماده ۹- پرداخت یارانه سود تسهیلات و کمک‌های بلاعوض در قبال اخذ وثیقه (معادل یارانه یا کمک) منوط به قراردادی است که بین بانک عامل و دستگاه اجرایی از یک سو و بانک عامل و متقاضی از سوی دیگر منعقد می‌شود. در صورت تحقق اهداف مندرج در قرارداد، وثایق آزاد خواهد شد. چنانچه اهداف مندرج در قرارداد تحقق نیابد با اعلام کتبی دستگاه اجرایی به بانک، متقاضی مکلف به تأدیه تمام وجوه استفاده شده و سود و جریمه متعلقه می‌باشد.

تبصره ۱- بانک عامل و دستگاه اجرایی به‌طور مستقل طبق قرارداد ناظر بر نحوه هزینه‌کرد منابع می‌باشند تا وجوه در محل تعریف شده هزینه شود.

تبصره ۲- در قرارداد منعقد بین بانک عامل و متقاضی لازم است علاوه بر شرایط بانک، تعهدات متقاضی براساس ضوابط اعلامی توسط دستگاه اجرایی تصریح گردد.

تبصره ۳- سازمان باید مرجع و صاحبان امضای مجاز را برای معرفی اشخاص حقیقی و حقوقی تعیین و به بانکهای عامل معرفی نماید. هرگونه تغییرات در این خصوص از سوی سازمان به‌صورت مکتوب به بانکهای عامل اعلام می‌شود.

تبصره ۴- در صورت توزیع استانی اعتبار وجوه اداره شده، لازم است جدول توزیع اعتبار استانی از طرف سازمان و دستگاه اجرایی تهیه و به بانکهای عامل اعلام گردد.

- ماده ۱۰ - بانکهای عامل موظفند درخصوص وجوه دریافتی سهم سازمان حاصل از برگشت اقساط مطابق قرارداد فی مابین عمل نمایند.
- ماده ۱۱ - بانکهای عامل مکلفند متناسب با قرارداد فی مابین با دستگاه اجرایی اقدام به پرداخت تسهیلات نموده و موارد مغایر را اعلام نمایند.
- ماده ۱۲ - بانکهای عامل موظفند گزارش عملکرد منابع این آیین نامه به تفکیک یارانه سود تسهیلات، کمک های بلاعوض و وجوه اداره شده را طبق قرارداد فی مابین به سازمان ارائه نمایند.
- [...]

ح - مناطق آزاد و ویژه اقتصادی

- ◀ ماده (۶۵) قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰
موضوع اختیارات مدیران مناطق آزاد

به منظور ساماندهی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی و ایفای نقش مؤثر آنها در تحقق اهداف سند چشم انداز بیست ساله نظام، اعمال مدیریت یکپارچه و ایجاد رشد اقتصادی مناسب در این مناطق، هم پیوندی و تعامل اثرگذار اقتصاد ملی با اقتصاد جهانی و ارائه الگوی توسعه ملی در بخش های مختلف:

الف - مدیران سازمان های مناطق آزاد به نمایندگی از طرف دولت، بالاترین مقام منطقه محسوب می شوند و کلیه وظایف، اختیارات و مسؤولیت های دستگاه های اجرایی دولتی مستقر در این مناطق به استثنای نهادهای دفاعی و امنیتی به عهده آنها است. سازمان های مناطق آزاد منحصرأ بر اساس قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی و اصلاحات بعدی آن و قانون کار اداره می شوند.

تبصره ۱ - واگذاری وظایف، اختیارات و مسؤولیت های دستگاه های تحت نظر مقام معظم رهبری، با موافقت ایشان صورت می پذیرد.

تبصره ۲ - اختیارات فرماندار در مورد مصوبات شورا های اسلامی شهر و روستا در مناطق آزاد به مدیر سازمان منطقه آزاد واگذار می شود.

ج - محدوده آبی مناطق آزاد تجاری - صنعتی با رعایت ملاحظات امنیتی و دفاعی که به تأیید ستاد کل نیروهای مسلح می رسد به فاصله هشتصد متر از قلمرو حاکی مناطق آزاد تعیین می شود و از امتیازات قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی ایران مصوب ۱۳۷۲/۶/۷ و اصلاحات بعدی آن برخوردار است.

« قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری- صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲/۶/۷ مجلس شورای اسلامی با اعمال اصلاحات

قسمت اول- اهداف

ماده ۱- به منظور تسریع در انجام امور زیربنایی، عمران و آبادانی رشد و توسعه اقتصادی، سرمایه‌گذاری و افزایش درآمد عمومی، ایجاد اشتغال سالم و مولد، تنظیم بازار کار و کالا، حضور فعال در بازارهای جهانی و منطقه‌ای، تولید و صادرات کالاهای صنعتی و تبدیلی و ارائه خدمات عمومی، به دولت اجازه داده می‌شود مناطق ذیل را به عنوان مناطق آزاد تجاری و صنعتی براساس موازین قانونی و این قانون اداره نماید.

الف- منطقه آزاد جزیره کیش طبق نقشه پیوست.

ب- منطقه آزاد قشم حداکثر به وسعت سیصد کیلومترمربع به هم پیوسته در ضلع شمال شرق جزیره در محدوده‌ای که هیئت‌وزیران تعیین خواهد نمود.

ج- منطقه آزاد چابهار (طبق نقشه پیوست).

تبصره ۱- مناطق آزاد از تسهیلات و امتیازات موضوع این قانون برخوردار خواهند بود.

تبصره ۲ (اصلاحی ۱۳۷۷/۱۲/۲۵)- محدوده آبی مجاور مناطق آزاد که قلمرو آن به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید، منحصراً در خصوص فعالیت‌های مربوط به سوخت‌رسانی کشتی‌ها از امتیازات این قانون برخوردار خواهد بود.

تبصره ۳- ایجاد مناطق جدید و تعیین محدوده آن‌ها بنا به پیشنهاد دولت و تصویب مجلس شورای اسلامی خواهد بود.

ماده ۲- درآمد سازمان‌های مناطق آزاد صرفاً بایستی در چارچوب بودجه سالیانه که به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد هزینه گردد. کمک‌های سازمان جهت عمران و آبادانی سایر نواحی (با اولویت نواحی همجوار) صرفاً با تصویب هیئت دولت امکان‌پذیر بوده و هرگونه کمک دیگری تصرف غیرقانونی در اموال عمومی محسوب خواهد شد.

قسمت دوم- تعاریف

ماده ۳- در این قانون واژه‌های زیر به جای عبارت‌های مشروح مربوط به کار می‌رود.

کشور: کشور جمهوری اسلامی ایران.

منطقه: منطقه آزاد تجاری- صنعتی.

سازمان: سازمان هر منطقه آزاد تجاری- صنعتی.

مجلس: مجلس شورای اسلامی.

قسمت سوم- وظایف

ماده ۴- هیئت وزیران مسئولیت:

الف- تصویب آیین‌نامه‌ها و هماهنگ نمودن کلیه فعالیت‌های هر منطقه،

ب- تصویب اساسنامه سازمان و شرکت‌های تابعه،

ج- تصویب برنامه‌های عمرانی، فرهنگی، بودجه سالانه و عملکرد صورت‌های مالی سازمان‌های مناطق،

د- تصویب مقررات امنیتی و انتظامی مناطق با تأیید فرماندهی کل قوا،

ه- اعمال نظارت عالی بر فعالیت‌های مناطق، را به عهده خواهد داشت،

ماده ۵- هر منطقه توسط سازمانی که به صورت شرکت با شخصیت حقوقی مستقل تشکیل

می‌گردد و سرمایه آن متعلق به دولت است اداره می‌شود. این شرکت‌ها و شرکت‌های وابسته از

شمول قوانین و مقررات حاکم بر شرکت‌های دولتی و سایر مقررات عمومی دولت مستثنی بوده

و منحصراً براساس این قانون و اساسنامه‌های مربوط اداره خواهد شد و در موارد پیش‌بینی نشده

در این قانون و اساسنامه، تابع قانون تجارت خواهند بود.^۱

ماده ۶- سازمان توسط هیئت‌مدیره متشکل از سه یا پنج نفر اداره خواهد شد. اعضاء

هیئت‌مدیره توسط هیئت‌وزیران انتخاب خواهند شد. مدیر عامل سازمان که ریاست هیئت‌مدیره

را به عهده خواهد داشت، به موجب حکم ریاست جمهوری و از میان اعضاء هیئت‌مدیره

۱- قانون تفسیر شمول حکم موضوع ماده واحده قانون تعیین مرجع تصویب و یا اصلاح و تغییر اساسنامه شرکت‌ها و مؤسسات تابعه

وزارتخانه‌ها به سازمان‌های مناطق آزاد تجاری- صنعتی مصوب ۱۳۷۶/۸/۲۸ مجلس شورای اسلامی

موضوع استفساریه:

با توجه به مفاد ماده (۵) قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲ آیا سازمان‌های مناطق آزاد

تجاری - صنعتی نیز از مصادیق مؤسسات و شرکت‌های تابعه وزارتخانه‌ها که طبق مجوزهای قانونی ایجاد شده یا می‌شوند، موضوع ماده

واحده قانون تعیین مرجع تصویب و یا اصلاح و تغییر اساسنامه شرکت‌ها و مؤسسات تابعه وزارتخانه‌ها مصوب ۱۳۶۶ محسوب می‌شوند؟

نظر مجلس

ماده واحده - با توجه به صراحت ماده (۵) قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲ که

اعلام می‌دارد «هر منطقه توسط سازمانی که به صورت شرکت با شخصیت حقوقی مستقل تشکیل می‌گردد و سرمایه آن متعلق به دولت است

اداره می‌شود و این شرکت‌ها و شرکت‌های وابسته از شمول قوانین و مقررات حاکم بر شرکت‌های دولتی و سایر مقررات عمومی دولت مستثنی

بوده و منحصراً براساس این قانون و اساسنامه‌های مربوط اداره خواهند شد.» و با عنایت به اینکه قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری -

صنعتی مصوب سال ۱۳۷۲ بوده و مؤخر و حاکم بر قانون «تعیین مرجع تصویب و یا اصلاح و تغییر اساسنامه شرکت‌ها و مؤسسات تابعه

وزارتخانه‌ها مصوب ۱۳۶۶» می‌باشد لذا سازمان مناطق آزاد از مصادیق ماده واحده مصوبه سال ۱۳۶۶ نمی‌باشد.

منصوب و بالاترین مقام اجرایی در زمینه‌های اقتصادی و زیربنایی منطقه می‌باشد. انتخاب مدیر عامل و اعضای هیئت‌مدیره برای مدت سه سال بوده و انتخاب مجدد آنان بلامانع است. عزل مدیر عامل و اعضاء هیئت‌مدیره با همان مراجع انتخاب کننده می‌باشد. هیئت‌وزیران مسئولیت و اختیار مجامع عمومی سازمان هر منطقه را به عهده دارد.

ماده ۷- سازمان هر منطقه مجاز است با تصویب هیئت‌وزیران نسبت به تشکیل شرکت‌های لازم که طبق موازین قانون تجارت تشکیل می‌شود، اقدام نماید.

قسمت چهارم- مقررات عمومی

ماده ۸- سازمان و شرکت‌های تابع آن مجاز هستند قراردادهای لازم را با اشخاص حقیقی و حقوقی داخلی و خارجی منعقد نمایند و با سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی با رعایت اصول قانون اساسی برای انجام طرح‌های عمرانی و تولیدی مشارکت کنند. اختلاف‌ها و دعاوی ناشی از قراردادهای منعقد شده بر حسب توافقاتها و تعهدهای قراردادی دو طرف، رسیدگی و حل و فصل می‌شود.

ماده ۹- وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسه‌ها و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت می‌توانند برای ارائه تسهیلات و خدمات در محدوده هر منطقه قراردادهای لازم را در حدود مصوبه‌های هیئت‌وزیران با سازمان یا شرکت‌های تابع آن منعقد نمایند. شرایط اینگونه قراردادها به نحوی خواهد بود که موجب حفظ موقعیت رقابتی منطقه در مقابل مناطق آزاد سایر کشورها گردد.

ماده ۱۰ (۱۳۷۵/۴/۲۴)- سازمان هر منطقه می‌تواند هیئت‌وزیران در مقابل انجام خدمات شهری و فراهم نمودن تسهیلات مواصلاتی، بهداشت، امور فرهنگی، آموزشی و رفاهی از اشخاص حقیقی و حقوقی منطقه عوارض اخذ نماید.

ماده ۱۱- صدور مجوز برای انجام هر نوع فعالیت اقتصادی مجاز، ایجاد بنا و تأسیسات و تصدی به انواع مشاغل توسط اشخاص حقیقی و حقوقی، در مورد مشاغلی که متصدی مستقیم ندارند در محدوده منطقه فقط در اختیار سازمان می‌باشد.

ماده ۱۲- مقررات مربوط به اشتغال نیروی انسانی، بیمه و تأمین اجتماعی و صدور روایید برای اتباع خارجی به موجب آیین‌نامه‌هایی خواهد بود که به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.

ماده ۱۳ (۱۳۸۸/۳/۶)- اشخاص حقیقی و حقوقی که در منطقه به انواع فعالیت‌های اقتصادی اشتغال دارند، نسبت به هر نوع فعالیت اقتصادی در منطقه آزاد از تاریخ بهره‌برداری مندرج در مجوز به مدت بیست سال از پرداخت مالیات بر درآمد و دارایی موضوع قانون

مالیات‌های مستقیم معاف خواهند بود و پس از انقضاء پانزده سال تابع مقررات مالیاتی خواهند بود که با پیشنهاد هیئت‌وزیران به تصویب مجلس شورای اسلامی خواهد رسید.^۱

ماده ۱۴ - مبادلات بازرگانی مناطق با خارج از کشور پس از ثبت گمرکی از شمول مقررات صادرات و واردات مستثنی هستند و مقررات صدور و ورود کالا و تشریفات گمرکی در محدوده هر منطقه به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید مبادلات بازرگانی مناطق با سایر نقاط کشور اعم از مسافری و تجاری تابع مقررات عمومی صادرات و واردات کشور می‌باشد.

ماده ۱۵ - واردات کالای تولید شده در منطقه آزاد به سایر نقاط کشور، تا حد ارزش افزوده در آن منطقه با تصویب هیئت‌وزیران از پرداخت تمام یا قسمتی از حقوق گمرکی و سود بازرگانی معاف می‌باشند.

ماده ۱۶ - ورود کالاهایی که تمام یا بخشی از مواد اولیه آن از داخل کشور تأمین و در منطقه آزاد تولید می‌شود از تمام یا بخشی (متناسباً) از حقوق گمرکی و سود بازرگانی مربوط به مواد اولیه داخلی معاف خواهند بود.

ماده ۱۷ - کالاهایی که برای به‌کارگیری و مصرف در منطقه از داخل کشور به مناطق حمل می‌گردند، از موارد نقل و انتقال داخلی کشور است ولی صادرات آن‌ها از منطقه به خارج تابع مقررات عمومی صادرات و واردات خواهد بود.

ماده ۱۸ - تأسیس بانک و مؤسسه اعتباری به‌صورت شرکت سهامی عام یا خاص با سهام با نام و اشتغال به عملیات بانکی و استفاده از عنوان بانک و یا مؤسسه اعتباری در مناطق منحصراً طبق مفاد این قانون و آیین‌نامه اجرایی آن که توسط بانک مرکزی تهیه و به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید انجام می‌شود.

۱- قانون تفسیر راجع به ماده ۱۳ قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری- صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۴/۱/۲۱ مجلس شورای اسلامی

موضوع استفسار

آیا معافیت مالیاتی موضوع ماده ۱۳ قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری- صنعتی جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۷۲/۶/۷ - در فاصله زمانی میان ایجاد مناطق آزاد و شروع فعالیت تا زمان تصویب قانون یاد شده قابل اعمال است یا خیر؟

نظر مجلس: ماده واحده- معافیت مالیاتی موضوع ماده ۱۳ قانون فوق‌الذکر در فاصله زمانی میان ایجاد مناطق آزاد و شروع فعالیت تا زمان تصویب قانون یاد شده نیز قابل اعمال می‌باشد.

تبصره ۱- تأسیس بانک و مؤسسه اعتباری ایرانی با سرمایه داخلی و خارجی در مناطق، موکول به پیشنهاد سازمان و تصویب اساسنامه آن‌ها توسط شورای پول و اعتبار و صدور مجوز از طرف بانک مرکزی است.

تبصره ۲- افتتاح شعبه توسط بانک‌ها و یا مؤسسات اعتباری اعم از ایرانی و خارجی موکول به پیشنهاد سازمان و تأیید بانک مرکزی است.

تبصره ۳- نظام حاکم بر برابری ریال ایران با اسعار مختلف در مناطق آزاد توسط هیئت‌وزیران تعیین می‌شود.

تبصره ۴ (۱۳۷۷/۱۲/۲۵)- معاملات واحدهای بانکی در مناطق آزاد با ریال ایران مشمول مقررات بانکداری اسلامی خواهد بود.

واحدهای بانکی که مجوز انجام بانکداری برون‌مرزی اخذ نموده‌اند از انجام معاملات به ریال ایران ممنوع هستند.

ماده ۱۹- سازمان می‌تواند برای اجرای طرح‌های زیربنایی و تولیدی در قالب برنامه و بودجه مصوب خود نسبت به تأمین و تضمین اعتبار از منابع داخلی و خارجی با تصویب هیئت‌وزیران اقدام نماید. بازپرداخت این اعتبارات فقط از محل درآمدهای سازمان انجام خواهد شد.

ماده ۲۰- ورود و خروج سرمایه و سود حاصل از فعالیت‌های اقتصادی در هر منطقه آزاد می‌باشد. مقررات لازم برای جلب و حمایت سرمایه‌گذاری در هر منطقه و چگونگی و میزان مشارکت خارجیان در فعالیت‌های هر منطقه به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.

ماده ۲۱ (۱۳۷۷/۱۲/۲۵)- حقوق قانونی سرمایه‌گذاران خارجی که پذیرش سرمایه آن‌ها به تصویب هیئت‌وزیران رسیده است، مورد تضمین و حمایت است. سرمایه سرمایه‌گذاران مزبور، چنانچه در مواردی به‌وسیله قانون به نفع عموم ملی شود یا اینکه از سرمایه‌گذاران یاد شده سلب مالکیت شود، جبران عادلانه خسارت به‌عهده دولت می‌باشد. مقررات مربوط به نحوه پذیرش سرمایه‌های مذکور و طریق جبران خسارت به موجب آیین‌نامه‌ای خواهد بود که به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.

ماده ۲۲ (۱۳۷۷/۱۲/۲۵)- ثبت شرکت‌ها و مالکیت‌های صنعتی و معنوی، همچنین ثبت کشتی‌ها، شناورها و هواپیماها در هر منطقه با رعایت اصل هشتاد و یکم (۸۱) قانون اساسی طبق ضوابط مصوب هیئت‌وزیران انجام می‌شود.

تبصره- ثبت شرکت‌ها و مالکیت‌های صنعتی و معنوی در هر منطقه توسط سازمان آن منطقه انجام می‌شود.

- ماده ۲۳-** سازمان می‌تواند در محل‌های لازم دفتر نمایندگی تأسیس نماید.
- ماده ۲۴-** نحوه استفاده از زمین و منابع ملی و ترتیب فروش یا اجاره آن به اتباع کشور در محدوده هر منطقه که در مالکیت دولت باشد طبق مقررات مصوب هیئت‌وزیران و با رعایت برنامه‌های عمرانی هر منطقه تعیین می‌گردد.
- سازمان هر منطقه مسئول اجرای مقررات مربوط خواهد بود.
- تبصره ۱-** اجاره زمین به اتباع خارجی مجاز و فروش آن مطلقاً ممنوع است.
- تبصره ۲-** ساکنین ایرانی جزائر موضوع مناطق آزاد همانند سایر نقاط کشور دارای کلیه حقوق مالکیت عرصه و اعیان می‌باشند. سازمان ثبت اسناد و املاک مکلف است برابر قوانین و مقررات سند مالکیت به نام اشخاص صادر نماید.
- ماده ۲۵-** رئیس و مدیران سازمان هر منطقه، مدیران عامل و اعضای هیئت‌مدیره شرکت‌های تابعه، کلیه وزراء و رؤسای سازمان‌های دولتی، رؤسای قوه قضاییه و دیوان عالی کشور و دیوان عدالت اداری، دادستان کل کشور، رئیس سازمان بازرسی کل کشور و معاونان و مشاوران آنان و نمایندگان مجلس، استانداران، شهرداران و معاونان ایشان و وابستگان درجه یک آنان مجاز به داشتن سهام در شرکت‌هایی که توسط سازمان هر منطقه ایجاد می‌شود و همچنین شرکت‌های خصوصی که در محدوده منطقه فعالیت دارند نمی‌باشند.
- ماده ۲۶-** آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.
- ماده ۲۷-** به منظور ایجاد هماهنگی در فعالیت‌های مناطق آزاد، حسب مورد با تأیید وزیر ذی‌ربط به یکی از دو روش زیر عمل خواهد شد:
- الف-** دستگاه‌های اجرایی (وابسته به قوه مجریه) اختیارات خود در منطقه را به رئیس هیئت‌مدیره و مدیر عامل سازمان‌های مناطق آزاد تفویض نمایند.
- ب (۱۳۷۵/۴/۲۴)-** مدیران، رؤسا و سرپرستان دستگاه‌های اجرایی مستقر در مناطق آزاد به پیشنهاد رئیس هیئت‌مدیره و مدیر عامل سازمان و با حکم بالاترین مقام دستگاه اجرایی منصوب می‌شوند.
- ماده ۲۸-** تأسیس و فعالیت مؤسسات بیمه ایرانی با سرمایه داخلی و خارجی و شعب و نمایندگی آن‌ها و مؤسسات کارگزاری بیمه در مناطق آزاد تجاری-صنعتی جمهوری اسلامی ایران مجاز و صرفاً تابع مقرراتی است که به پیشنهاد بیمه مرکزی ایران به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.

تبصره (۱۳۸۸/۵/۷) - حکم مذکور در این ماده شامل شعب و نمایندگی مؤسسات خارجی و مؤسسات کارگزاری بیمه خارجی نیز خواهد بود.

ماده ۲۹ (۱۳۸۸/۵/۷) - تأسیس و فعالیت بورس‌ها با سرمایه داخلی و خارجی در مناطق آزاد براساس مقررات مجاز و تابع آیین‌نامه‌ای است که ظرف مدت شش ماه از تاریخ تصویب این قانون با پیشنهاد شورای عالی بورس و اوراق بهادار به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید. قانون فوق مشتمل بر بیست و شش ماده و چهار تبصره در جلسه روز یکشنبه هفتم شهریورماه یک هزار و سیصد و هفتاد و دو مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۲/۶/۲۱ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

◀ قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران مصوب

۱۳۸۴/۳/۱۱

قسمت اول - هدف

ماده ۱ - به منظور پشتیبانی از فعالیتهای اقتصادی و برقراری ارتباط تجاری بین‌المللی و تحرک در اقتصاد منطقه‌ای و تولید و پردازش کالا، انتقال فناوری، صادرات غیرنفتی، ایجاد اشتغال مولد و جلب و تشویق سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، صادرات مجدد، عبور خارجی (ترانزیت) و انتقال کالا (ترانشیب) به دولت اجازه داده می‌شود در شهرستان‌هایی که استعداد و توان لازم برای تحقق اهداف مذکور را دارند مناطقی را با عنوان منطقه ویژه اقتصادی ایجاد نماید.

تبصره ۱ - در مناطق ویژه اقتصادی که برای فعالیتهای معین ایجاد شده‌اند، تعیین محدوده جغرافیایی، طرح جامع و کالبدی، نوع و حدود فعالیت مجاز هر یک از آنها به موجب این قانون و با پیشنهاد دبیرخانه و تصویب هیئت‌وزیران خواهد بود.

تبصره ۲ - ایجاد مناطق ویژه اقتصادی جدید با تصویب مجلس شورای اسلامی خواهد بود.

قسمت دوم - تعاریف و کلیات

ماده ۲ - در این قانون واژه‌های زیر به جای نام‌ها یا عبارتهای مشروح مربوط به کار می‌رود:

کشور: کشور جمهوری اسلامی ایران.

گمرک: گمرک جمهوری اسلامی ایران.

منطقه: منطقه ویژه اقتصادی.

سازمان: سازمان هر منطقه ویژه اقتصادی.

دبیرخانه: دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد.

ماده ۳- هیئت‌وزیران در اجرای این قانون، مسئولیت‌های زیر را نیز برعهده دارد:

الف- تعیین و یا تغییر سازمان مسئول منطقه اعم از دولتی و غیردولتی.

ب- نظارت بر فعالیت‌های مناطق در چارچوب برنامه‌ها و اهداف آن‌ها.

تبصره ۱- هیئت‌وزیران می‌تواند در صورت نیاز، سازمانی دولتی را به منظور اداره منطقه ویژه

ایجاد نماید. اساسنامه این سازمان‌ها بنا به پیشنهاد دبیرخانه به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.

تبصره ۲- تعیین سازمان مسئول منطقه از بین اشخاص حقوقی غیردولتی منوط به تملک

(یا واگذاری رسمی دستگاه‌های دولتی ذی‌ربط) و تصرف اراضی واقع در محدوده منطقه ویژه

مورد نظر توسط اشخاص حقوقی غیردولتی، قبل از صدور مجوز هیئت‌وزیران می‌باشد. ضابطه

تغییر سازمان مسئول منطقه در چنین صورتی تابع قراردادی می‌باشد که با رعایت این قانون

فی‌مابین دبیرخانه و سازمان منعقد می‌شود.

ماده ۴- سازمان می‌تواند مطابق آیین‌نامه‌ای که به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد، علاوه بر

خدماتی که دستگاه‌های اجرایی ارائه می‌نمایند در قبال ارائه خدمات عمومی زیربنایی و مهندسی

و تسهیلات مواصلاتی، انبار داری، تخلیه، بارگیری، بهداشتی، فرهنگی، ارتباطات، آموزشی و

رفاهی وجوهی را دریافت نماید. اشخاص حقیقی و حقوقی که در منطقه به کار تولید کالا و

خدمات فعالیت دارند، برای فعالیت در محدوده منطقه از پرداخت هرگونه عوارض معمول در

کشور معاف می‌باشند.

ماده ۵- فعالیت‌های سازمان منطقه صرفاً در حدود فعالیت‌هایی است که براساس این قانون

مجاز می‌باشد.

ماده ۶- بودجه سالانه هر منطقه که توسط سازمان دولتی اداره می‌شود در چارچوب

سیاست‌گذاری و رعایت برنامه‌های دولت تهیه و طبق مفاد اساسنامه مربوط به تصویب خواهد

رسید.

ماده ۷- صدور مجوز برای انجام فعالیت‌های اقتصادی، عمرانی، ساختمانی و فرهنگی و

آموزش و خدماتی مطابق سیاست‌ها و مقررات دولت و در چارچوب طرح جامع و کالبدی

مصوب هر منطقه در اختیار سازمان مسئول آن منطقه می‌باشد.

تبصره- در موارد تخلف از سیاست‌ها و مقررات یاد شده در فوق دستگاه‌های ذی‌ربط

مراتب را به سازمان مسئول منطقه اعلام می‌نمایند و سازمان مکلف به رفع تخلف می‌باشد.

قسمت سوم- مقررات ورود و صدور کالا

ماده ۸- مبادلات بازرگانی مناطق با خارج از کشور و یا با سایر مناطق ویژه اقتصادی و مناطق آزاد تجاری و صنعتی پس از ثبت در گمرک از حقوق گمرکی، سود بازرگانی و کلیه عوارض ورود و صدور تحت هر عنوان معاف بوده و مشمول محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های مقررات واردات و صادرات به استثنای محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های قانونی و شرعی نمی‌شود و مبادلات بازرگانی مناطق با سایر نقاط کشور به استثنای مناطق یاد شده در فوق تابع مقررات صادرات و واردات می‌باشد.

تبصره ۱- کالاهایی که برای به‌کارگیری و مصرف از سایر نقاط کشور به مناطق حمل می‌گردند از موارد نقل و انتقال داخلی کشور است. ولی صادرات آن‌ها از مناطق به خارج از کشور تابع قانون مقررات صادرات و واردات مصوب ۱۳۷۲/۷/۴ می‌باشد.

تبصره ۲- کالاهای صادراتی که تشریفات صدور (اعم از بانکی و اداری) آن‌ها به‌طور کامل انجام شده پس از ورود به منطقه صادرات قطعی تلقی می‌گردد.

تبصره ۳- مواد اولیه و قطعات خارجی وارد شده به مناطق که جهت پردازش، تبدیل، تکمیل یا تعمیر به داخل کشور وارد می‌شود تابع مقررات ورود موقت بوده پس از پردازش، تبدیل، تکمیل یا تعمیر جهت استفاده در منطقه بدون تنظیم اظهارنامه و پروانه صادراتی یا حد اقل تشریفات گمرکی به مناطق مرجوع و تسویه می‌گردد.

ماده ۹- ورود کالا به‌صورت مسافری به هر میزان از منطقه به سایر نقاط کشور ممنوع می‌باشد.

ماده ۱۰- واردکنندگان کالا به مناطق می‌توانند تمام یا قسمتی از کالاهای خود را در مقابل قبض انبار تفکیکی معامله که توسط سازمان منطقه صادر خواهد شد به دیگران واگذار نمایند. در این صورت دارنده قبض انبار تفکیکی، صاحب کالا محسوب خواهد شد.

تبصره- مدیریت هر منطقه مجاز است حسب درخواست متقاضی نسبت به صدور گواهی مبداء برای کالاهایی که از منطقه خارج می‌شوند با تأیید گمرک ایران اقدام نماید. بانک‌های کشور مکلف به پذیرش گواهی موضوع این تبصره هستند.

ماده ۱۱- کالاهای تولید و یا پردازش شده در منطقه هنگام ورود به سایر نقاط کشور به میزان مجموع ارزش افزوده و ارزش مواد اولیه داخلی و قطعات داخلی به کار رفته در آن مجاز و تولید داخلی محسوب و از پرداخت حقوق ورودی معاف خواهد بود.

تبصره ۱- نحوه تعیین ارزش افزوده در آیین‌نامه اجرایی این قانون تعیین خواهد شد.

تبصره ۲- مواد اولیه و قطعات خارجی به کار رفته در کالاهای تولید یا پردازش شده مشروط به پرداخت حقوق ورودی، مجاز و در حکم مواد اولیه و قطعات داخلی می‌باشد. سود بازرگانی

منظور شده در حقوق ورودی خودرو و قطعات منفصله آن با رعایت ماده (۷۲) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ می‌باشد.

ماده ۱۲- گمرک جمهوری اسلامی ایران مکلف است تقاضای صاحبان کالا را برای ترانزیت کالا و حمل مستقیم از سایر مبادی ورودی به مناطق، پذیرفته و تسهیلات لازم را از این جهت فراهم نماید.

ماده ۱۳- مهلت توقف کالاهای وارد شده به منطقه با تشخیص مدیریت منطقه است. ضوابط مربوط به توقف کالا در اماکن و محوطه‌های منطقه توسط سازمان تعیین و اعمال می‌گردد.

قسمت چهارم- مقررات سرمایه‌گذاری و ثبت

ماده ۱۴- نحوه پذیرش و ورود و خروج سرمایه خارجی و سود حاصل از آن به منطقه و چگونگی و میزان مشارکت خارجیان در فعالیت‌های هر منطقه براساس قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی مصوب ۱۳۸۰/۱۲/۱۹ انجام خواهد شد.

ماده ۱۵- سازمان ثبت اسناد و املاک کشور موظف است براساس درخواست سازمان منطقه و طبق آیین‌نامه مصوب هیئت‌وزیران اقدامات زیر را انجام دهد:

الف- ثبت شرکت و یا شعب نمایندگی شرکت‌هایی که قصد فعالیت در منطقه را دارند منصرف از میزان مشارکت سهام داخلی و یا خارجی آن‌ها و همچنین ثبت مالکیت‌های مادی و معنوی در منطقه.

ب- تفکیک املاک و مستغلات واقع در منطقه با نظر سازمان منطقه و صدور اسناد مالکیت تفکیکی ذی‌ربط با رعایت قوانین جاری کشور.

قسمت پنجم- مقررات متفرقه

ماده ۱۶- امور مربوط به اشتغال نیروی انسانی و روابط کار، بیمه و تأمین اجتماعی در منطقه براساس مقررات مصوب و جاری در مناطق آزاد تجاری- صنعتی خواهد بود.

ماده ۱۷- هرگونه حقوق مکتسبه اشخاص حقیقی و حقوقی قبل از ایجاد منطقه معتبر بوده و ادامه فعالیت آنان در چارچوب طرح جامع منطقه مجاز خواهد بود.

ماده ۱۸- وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسه‌ها و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت در حیطه وظایف قانونی، خدمات لازم از قبیل برق، آب، مخابرات، سوخت و سایر خدمات را در حدود امکانات و با نرخ‌های مصوب جاری در همان منطقه جغرافیایی به مناطق ارائه خواهند نمود.

ماده ۱۹- مناطق موجود تابع این قانون بوده و سازمان‌های مسئول مناطق ویژه اقتصادی که تا تاریخ تصویب این قانون ایجاد گردیده‌اند جهت ادامه فعالیت خود مکلفند حد اکثر ظرف یک سال (از تاریخ تصویب این قانون) وضعیت خود را با این قانون تطبیق دهند.

ماده ۲۰- محدوده مناطق ویژه اقتصادی جزء قلمرو گمرکی جمهوری اسلامی ایران نمی‌باشد و گمرک مکلف است با رعایت مفاد ماده (۸) این قانون در مبادی ورودی و خروجی آن‌ها به منظور اعمال مقررات مربوط به صادرات و واردات استقرار یابد.

ماده ۲۱- فعالیت‌های درون هر منطقه به استثنای مواردی که در این قانون به آن اشاره شده است تابع سایر قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران است.

ماده ۲۲- سازمان مسئول دولتی می‌تواند مستحدثات و اراضی متعلق به خود در منطقه را براساس قیمت کارشناسی واگذار نماید.

تبصره- نقل و انتقال اراضی موضوع این ماده توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی بهره بردار با رعایت کاربری اراضی، موقوف به ارائه گواهی پایان کار که از سوی سازمان هر منطقه صادر می‌گردد، خواهد بود.

ماده ۲۳- از تاریخ تصویب این قانون در مناطقی که سازمان مسئول آن‌ها دولتی یا وابسته به دولت باشد، کلیه حقوق و اختیارات و تکالیف قانونی وزارت جهاد کشاورزی و سازمان جنگل‌ها و مراتع در امور اراضی و منابع طبیعی هر منطقه به عهده سازمان مسئول آن منطقه می‌باشد.

ماده ۲۴- اعمال امور حاکمیتی طبق قوانین موضوعه برعهده دولت می‌باشد.

ماده ۲۵- آیین‌نامه اجرایی این قانون با پیشنهاد وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و بازرگانی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد به تصویب هیئت‌وزیران خواهد رسید.

قانون فوق مشتمل بر بیست و پنج ماده و دوازده تبصره در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ یازدهم خرداد ماه یک هزار و سیصد و هشتاد و چهار مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۴/۹/۵ با اصلاحاتی در تبصره ماده (۱) و الحاق یک تبصره به آن و تبصره‌های (۱) و (۲) ماده (۳) و الحاق یک ماده با عنوان ماده (۲۴) به تصویب مجمع تشخیص مصلحت نظام رسید.

◀ آیین‌نامه اجرایی قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی

ایران شماره ۳۴۱۸۶/ت/۳۵۳۶۱ک مورخ ۱۳۸۶/۳/۶ با اعمال اصلاحات

وزیران عضو شورای عالی مناطق آزاد تجاری- صنعتی در جلسه مورخ ۱۳۸۵/۳/۱ به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و با رعایت تصویب‌نامه شماره ۱۱۰۳۹/ت/۳۴۸۰۴ه مورخ ۱۳۸۵/۲/۹، آیین‌نامه اجرایی قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی جمهوری اسلامی ایران را به شرح زیر تصویب نمودند:

ماده ۱- در این آیین‌نامه، واژه‌ها و عبارات‌های زیر به جای عبارات‌های مشروح مربوط به کار می‌روند:

الف- کشور: کشور جمهوری اسلامی ایران.

ب- گمرک: گمرک جمهوری اسلامی ایران.

پ- شورای عالی: شورای عالی مناطق آزاد تجاری- صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی.

ت- دبیرخانه: دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد تجاری- صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی.

ث- قانون: قانون تشکیل و اداره مناطق ویژه اقتصادی.

ج- منطقه: منطقه ویژه اقتصادی.

چ- سازمان منطقه: شخص حقوقی دولتی و یا غیردولتی که بنا به پیشنهاد دبیرخانه توسط شورای عالی تعیین می‌شود و مسئولیت اداره منطقه را عهده‌دار می‌باشد.

ماده ۲- طرح‌های جامع و کالبدی مناطق توسط سازمان منطقه تهیه می‌شود و با پیشنهاد دبیرخانه به تصویب شورای عالی خواهد رسید.

ماده ۳- گزارش توجیهی و پیش‌نویس لایحه ایجاد مناطق ویژه اقتصادی جدید توسط دبیرخانه تهیه و پس از تأیید شورای عالی به هیئت‌وزیران ارائه می‌شود.

ماده ۴- مدیر منطقه توسط سازمان منطقه منصوب می‌شود.

ماده ۵- تعیین سازمان منطقه موکول به تملک و تصرف اراضی مورد نظر قبل از صدور مجوز هیئت‌وزیران می‌باشد.

ماده ۶- سازمان منطقه می‌تواند علاوه بر خدماتی که دستگاه‌های اجرایی ارائه می‌کنند، بهای خدمات عمومی، زیربنایی و مهندسی و تسهیلات مواصلاتی، انبارداری، تخلیه، بارگیری، بهداشتی، فرهنگی، ارتباطات، آموزشی و رفاهی را که رأساً در منطقه ارائه می‌کند، از اشخاص حقیقی و حقوقی دریافت کند. تعرفه وجوه مذکور که باید متناسب با خدمات مربوط و با هدف حفظ موقعیت رقابتی هر منطقه باشد، توسط سازمان منطقه تنظیم و جهت تأیید به شورای عالی ارائه می‌شود. شورا ظرف یک ماه نسبت به بررسی و تأیید یا اصلاح تعرفه‌های مزبور اقدام کند، در غیر این صورت تعرفه‌های پیشنهادی تأیید شده تلقی خواهد شد.

تبصره ۱- رعایت ضوابط نظام مهندسی و همچنین استفاده از خدمات مهندسان مشاور و پیمانکاران واجد صلاحیت فنی در مورد خدمات مهندسی لازم‌الرعایه است.

تبصره ۲- سازمان‌های مناطق مکلفند تمهیدها و فرصت‌های لازم را جهت ارائه خدمات یاد شده توسط بخش غیردولتی فراهم کنند. در این صورت نرخ تعرفه خدمات مذکور توسط سازمان‌های مسئول منطقه تعیین و اعمال می‌شود.

ماده ۷- سازمان مسئول منطقه موظف است هنگام صدور مجوز فعالیت، سیاست‌ها و مقررات دولتی را رعایت و اعمال کند.

تبصره- در صورت عدم انطباق مجوزهای صادر شده توسط سازمان با سیاست‌ها و مقررات دولتی، مسئولیت جبران خسارت‌های احتمالی به اشخاص حقیقی و حقوقی برعهده سازمان خواهد بود.

ماده ۸- مبادلات بازرگانی مناطق با خارج از کشور و یا با سایر مناطق ویژه اقتصادی و مناطق آزاد تجاری-صنعتی مجاز و مستلزم ارائه اظهارنامه گمرکی بدون هیچ‌گونه تشریفات دیگر می‌باشد.

تبصره- تضمین سازمان منطقه برای یک بار و یا سالیانه نیز مورد قبول گمرک ایران خواهد بود.
ماده ۹- کالاهایی که از سایر نقاط کشور به منظور تعمیر یا تکمیل به منطقه وارد و پس از تکمیل یا تعمیر به کشور اعاده می‌شوند، به میزان ارزش قطعات و مواد تعویض یا اضافه شده که منشأ خارجی داشته باشند، مشمول حقوق ورودی براساس مقررات صادرات و واردات می‌باشند.

ماده ۱۰- اعاده عین کالای وارد شده از خارج به خارج از کشور یا اعاده کالای وارد شده از سایر نقاط کشور به داخل کشور در صورت ارائه اطلاعات مربوط به ورود کالاهای مذکور بدون هرگونه تشریفات با مجوز سازمان منطقه بلامانع است.

ماده ۱۱- مواد اولیه و قطعات خارجی وارد شده به مناطق که جهت پردازش، تبدیل، تکمیل یا تعمیر به داخل کشور وارد می‌شوند، تابع مقررات ورود موقت بوده و پس از پردازش، تبدیل یا تکمیل یا تعمیر جهت استفاده در منطقه با حداقل تشریفات گمرکی به مناطق مرجوع و تسویه می‌شوند.

ماده ۱۲- مؤسسات حمل و نقل و صاحبان یا دارندگان وسایل نقلیه مکلفند هنگام ورود و وسیله نقلیه به منطقه، یک نسخه تصویر یا رونوشت از بارنامه هر قلم از محصولات خود را به ضمیمه فهرست کل بار به سازمان منطقه و گمرک مستقر در منطقه به منظور اعمال نظارت‌های قانونی تسلیم کنند.

ماده ۱۳- تعیین ارزش افزوده موضوع ماده (۱۱) قانون برعهده کمیسیون مرکب از نمایندگان وزارتخانه‌های صنایع و معادن و بازرگانی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گمرک ایران، دبیرخانه و منطقه مربوطه است که در محل دبیرخانه تشکیل می‌شود.

تبصره ۱ (اصلاحی ۱۳۸۶/۸/۲۳) - مجموع ارزش افزوده و ارزش مواد اولیه و قطعات داخلی به کار رفته در کالای تولیدی که توسط کمیسیون فوق‌الذکر تعیین می‌شود کالای داخلی محسوب و در هنگام ورود به سایر نقاط کشور از پرداخت کلیه حقوق ورودی معاف می‌باشد. مواد اولیه و قطعات خارجی به کار رفته در کالاهای تولید یا پردازش شده مشروط به پرداخت حقوق ورودی، مجاز و در حکم مواد اولیه و قطعات داخلی می‌باشد.

تبصره ۲ - ورود کالای مازاد بر ارزش افزوده تولید شده در منطقه به داخل کشور مجاز و حقوق ورودی صرفاً به مواد اولیه و قطعات خارجی به کار رفته در آنجا تعلق خواهد گرفت.

ماده ۱۴ - مهلت توقف کالاهای وارد شده به منطقه توسط سازمان منطقه تعیین می‌شود. سازمان می‌تواند در ظهر قبض انبار منطقه مهلت را به‌عنوان شرط ضمن عقد قید کند و به امضای صاحب کالا برساند و در این ضوابط ذکر کند که چنانچه صاحب کالا در مهلت تعیین شده کالای خود را خارج نسازد و یا تعیین تکلیف نکند، پس از گذشت یک ماه از اخطار کتبی به اقامتگاه قانونی صاحب کالا، سازمان مجاز است رأساً نسبت به اجرای ضوابط مورد عمل خود اقدام کند.

تبصره - صاحب کالا شخص حقیقی و یا حقوقی و یا قائم مقام قانونی او و یا متصدی حمل است که مانیفست کالا یا قبض انبار تفکیکی و یا ظهنویس شده به نام او صادر شده است.

ماده ۱۵ - ثبت شرکت‌ها و یا شعب نمایندگی شرکت‌هایی که قصد فعالیت در منطقه ویژه اقتصادی را دارند صرف نظر از میزان مشارکت سهام داخلی و یا خارجی آن‌ها و نیز ثبت مالکیت های مادی و معنوی در منطقه براساس درخواست سازمان منطقه برعهده اداره ثبت اسناد و املاک مربوط و طبق ضوابط ثبت شرکت‌ها و مالکیت‌های صنعتی و معنوی در مناطق آزاد تجاری - صنعتی جمهوری اسلامی ایران موضوع تصویب‌نامه شماره ۲۱۴۵۳/ت/۱۵۰۱۱ ک مورخ ۱۳۷۴/۲/۳۰ و اصلاحات بعدی آن می‌باشد.

تبصره - در مناطق ویژه اقتصادی کلیه وظایف و اختیارات موضوع بندهای (۳) و (۶) ماده (۱) و مواد (۲) و (۳) تصویب‌نامه مزبور به اداره ثبت اسناد و املاک مربوط محول می‌شود.

ماده ۱۶ - تفکیک املاک و مستغلات منطقه و صدور اسناد مالکیت در منطقه صرفاً با درخواست سازمان منطقه توسط اداره ثبت اسناد و املاک مربوط انجام می‌شود. انتقال املاک و مستغلات در منطقه بین اشخاص حقیقی و حقوقی در هر مرحله با اطلاع سازمان و رعایت مقررات مربوط امکان‌پذیر خواهد بود.

تبصره- صدور اسناد مالکیت تفکیکی موکول به ارائه پایان کار صادر شده توسط سازمان منطقه می‌باشد.

ماده ۱۷- امور مربوط به اشتغال نیروی انسانی و روابط کار و تأمین اجتماعی، قرارداد کار، شرایط کار و مراجع حل اختلاف آن‌ها براساس مقررات اشتغال نیروی انسانی، بیمه و تأمین اجتماعی در مناطق آزاد تجاری- صنعتی، موضوع تصویب‌نامه شماره ۳۳۴۳۳/ت/۲۵ ک مورخ ۱۳۷۳/۳/۱۶ و اصلاحات بعدی آن می‌باشد.

تبصره- عبارت «مناطق آزاد تجاری- صنعتی» در تصویب‌نامه مذکور برای اجرا در مناطق ویژه اقتصادی با عبارت «مناطق ویژه اقتصادی» جایگزین می‌شود.

ماده ۱۸- سازمان‌های مناطق موظفند آمار صادرات و واردات ماهانه خود را به وزارت بازرگانی، گمرک، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و دبیرخانه ارسال کنند.

ماده ۱۹- دبیرخانه موظف است در جهت تحقق اهداف و مأموریت‌ها بر عملکرد مناطق نظارت کامل نموده و گزارش آن را هر شش ماه یک بار به شورای عالی ارائه کند. مناطق نسبت به عملکرد خود در قبال شورای عالی پاسخگو می‌باشند.

تبصره- در اجرای این وظیفه قانونی، دبیرخانه مکلف به بررسی کلیه اسناد و مدارک سازمان بدون هیچ‌گونه استثنا اعم از دفاتر، پرونده‌ها، قراردادهای و مکاتبات می‌باشد و سازمان نیز موظف به همکاری با دبیرخانه است.

ماده ۲۰- مواردی که در قانون و این آیین‌نامه تعیین تکلیف نشده باشد، بر طبق مقررات صادرات و واردات و امور گمرکی عمل خواهد شد.

فصل سوم

نظام فنی و اجرایی

الف- موادی از قانون برنامه و بودجه

ماده (۱) قانون برنامه و بودجه (تعاریف و اصطلاحات)

ماده ۱- تعریف اصطلاحات مندرج در این قانون به قرار زیر است:

بند ۲- برنامه درازمدت: منظور برنامه‌ای است که ضمن آن توسعه اقتصادی و اجتماعی برای یک دوره ده‌ساله یا طولانی‌تر به‌عنوان راهنمای برنامه‌ریزی‌های پنج‌ساله پیش‌بینی می‌شود.

بند ۳- برنامه عمرانی پنج‌ساله: منظور برنامه جامعی است که برای مدت پنج سال تنظیم و به تصویب مجلسین می‌رسد و ضمن آن هدف‌ها و سیاست‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی طی همان مدت مشخص می‌شود. در این برنامه کلیه منابع مالی دولت و همچنین منابعی که از طرف شرکت‌های دولتی و بخش خصوصی صرف عملیات عمرانی می‌گردد از یک طرف و اعتبارات جاری و عمرانی دولت و هزینه‌های عمرانی شرکت‌های دولتی و بخش خصوصی از طرف دیگر جهت وصول به هدف‌های مذکور پیش‌بینی می‌گردد.

بند ۴- برنامه سالانه: منظور برنامه عملیات اجرایی دولت است که سالانه تنظیم و همراه بودجه کل کشور تقدیم مجلس شورای ملی می‌گردد و ضمن آن در قالب هدف‌ها و سیاست‌های مندرج در برنامه عمرانی پنج‌ساله هدف‌های مشخص و عملیات اجرایی سالانه هر دستگاه اجرایی با اعتبار مربوط تعیین می‌شود.

بند ۷- اعتبارات عمرانی: منظور اعتباراتی است که در برنامه عمرانی پنج‌ساله به صورت کلی و در بودجه عمومی دولت به تفکیک جهت اجرای طرح‌های عمرانی (اعتبارات عمرانی ثابت) و همچنین توسعه هزینه‌های جاری مربوط به برنامه‌های اقتصادی و اجتماعی دولت (اعتبارات عمرانی غیرثابت) پیش‌بینی می‌شود.

بند ۸- عملیات اجرایی: منظور فعالیت‌های جاری و طرح‌های عمرانی دستگاه‌های اجرایی است که در برنامه سالانه مشخص می‌گردد.

بند ۱۰- طرح عمرانی: منظور مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که براساس مطالعات توجیهی فنی و اقتصادی یا اجتماعی که توسط دستگاه اجرایی انجام می‌شود طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدف‌های برنامه عمرانی پنج‌ساله به صورت سرمایه‌گذاری ثابت شامل هزینه‌های غیر ثابت وابسته در دوره مطالعه و اجرا و یا مطالعات اجرا می‌گردد و تمام یا قسمتی از هزینه‌های اجرای آن از محل اعتبارات عمرانی تأمین می‌شود و به سه نوع انتفاعی، غیر انتفاعی و مطالعاتی تقسیم می‌گردد.

الف- طرح عمرانی انتفاعی: منظور طرحی است که در مدت معقولی پس از شروع به بهره‌برداری علاوه بر تأمین هزینه‌های جاری و استهلاک سرمایه، سود متناسبی به تبعیت از سیاست دولت را نیز عاید نماید.

ب- طرح عمرانی غیرانتفاعی: منظور طرحی است که برای انجام برنامه‌های رفاه اجتماعی و عملیات زیربنایی و یا احداث ساختمان و تأسیسات جهت تسهیل کلیه وظایف دولت اجرا می‌گردد و هدف اصلی آن حصول درآمد نمی‌باشد.

پ- طرح مطالعاتی: منظور طرحی است که براساس قرارداد بین سازمان و یا سایر دستگاه‌های اجرایی با مؤسسات علمی و یا مطالعاتی متخصص برای بررسی خاصی اجرا می‌گردد.

بند ۱۱- دستگاه اجرایی: منظور وزارتخانه، نیروها و سازمان‌های تابعه ارتش شاهنشاهی، استانداری یا فرمانداری کل، شهرداری و مؤسسه وابسته به شهرداری، مؤسسه دولتی، مؤسسه وابسته به دولت، شرکت دولتی، مؤسسه عمومی عام‌المنفعه و مؤسسه اعتباری تخصصی است که عهده‌دار اجرای قسمتی از برنامه سالانه بشود.

بند ۱۲- دستگاه مسئول بهره‌برداری: منظور دستگاهی است که پس از اجرا و تکمیل طرح عمرانی طبق قوانین و مقررات مربوط موظف به بهره‌برداری و نگهداری از آن می‌گردد. این دستگاه ممکن است همان دستگاه اجراکننده طرح و یا دستگاه دیگری باشد.

بند ۱۴ - ارزش خالص: منظور آن دسته از داد و ستدهای بخش دولتی است که ارزش خالص را افزایش می‌دهد.

درآمد: منظور آن دسته از داد و ستدهای بخش دولتی است که ارزش خالص را افزایش می‌دهد. اعتبار هزینه: منظور اعتبار آن دسته از داد و ستدهای بخش دولتی است که ارزش خالص را کاهش می‌دهد.

دارایی‌های سرمایه‌ای: منظور دارایی‌های تولید شده یا تولید نشده‌ای است که طی مدت بیش از یک سال در فرآیند تولید کالا و خدمات به‌کار می‌رود.

دارایی‌های تولید شده: منظور دارایی‌هایی است که در فرآیند تولید حاصل گردیده است. دارایی تولید شده به سه گروه عمده دارایی‌های ثابت، موجودی انبار و اقلام گران‌بها تقسیم می‌شود. **دارایی‌های ثابت:** منظور دارایی‌های تولید شده‌ای است که طی مدت بیش از یک سال به‌طور مکرر و مستمر در فرآیند تولید به‌کار برده می‌شود.

موجودی انبار: منظور کالاها و خدماتی است که توسط تولیدکنندگان به‌منظور فروش، استفاده در تولید و یا سایر مقاصد در آینده نگهداری می‌شوند.

اقلام گران‌بها: منظور اقلامی با ارزش قابل ملاحظه است که نه به‌منظور تولید و مصرف، بلکه به‌دلیل ارزشی که دارند نگهداری می‌شود (مانند تابلو، کتب خطی، فلزات گران‌بها)

دارایی‌های تولید نشده: منظور دارایی‌های موردنیاز تولید است که خودشان تولید نشده‌اند. (مانند زمین و ذخایر معدنی) فعالیت: منظور یک سلسله عملیات و خدمات مشخص است که برای تحقق بخشیدن به هدف‌های سالانه برنامه طی یک سال اجرا می‌شود و منابع مورد نیاز آن از محل اعتبارات مربوط به هزینه تأمین می‌گردد.

اعتبار طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای: منظور اعتبار مجموعه عملیات خدمات مشخصی است که براساس مطالعات توجیهی، فنی و اقتصادی و اجتماعی که توسط دستگاه اجرایی انجام می‌شود طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدف‌های برنامه توسعه پنج‌ساله به‌صورت سرمایه‌گذاری ثابت یا مطالعه برای ایجاد دارایی سرمایه‌ای اجرا می‌گردد و منابع مورد نیاز اجرای آن از محل اعتبارات مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تأمین می‌شود و به دو نوع انتفاعی و غیرانتفاعی تقسیم می‌گردد.

« مواد (۲۱) و (۲۲) قانون برنامه و بودجه (اجرای طرح‌های عمرانی)

ماده ۲۱ - مسئولیت تهیه و اجرای طرح‌های عمرانی با دستگاه‌های اجرایی است و اجرای طرح‌های عمرانی از نظر مقررات استخدامی و مالی و معاملاتی تابع مفاد این قانون و سایر قوانین و مقررات عمومی دولت خواهد بود.

ماده ۲۲ - تشخیص صلاحیت و طبقه‌بندی مهندسين مشاور و پیمانکاران توسط سازمان و براساس آیین‌نامه مصوب هیئت‌وزیران صورت خواهد گرفت.

ارجاع کار به مهندسين مشاور و پیمانکاران و روش تعیین برنده مناقصه براساس آیین‌نامه مصوب هیئت‌وزیران توسط دستگاه اجرایی انجام می‌گیرد.

تبصره - ارجاع کار از طرف دستگاه اجرایی به مؤسسات علمی و یا تخصصی جهت اجرای طرح‌های مطالعاتی همچنین انعقاد قرارداد مربوط با تأیید سازمان خواهد بود.

« ماده (۲۳) قانون برنامه و بودجه (اجرای طرح‌های عمرانی)

ماده ۲۳ - سازمان برای تعیین معیارها و استانداردها همچنین اصول کلی و شرایط عمومی قراردادهای مربوط به طرح‌های عمرانی، آیین‌نامه‌ای تهیه و پس از تصویب هیئت‌وزیران براساس آن دستورالعمل لازم به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ می‌نماید و دستگاه‌های اجرایی موظف به رعایت آن می‌باشند.

« ماده (۳۵) قانون برنامه و بودجه (نظارت)

ماده ۳۵ - دستگاه‌های اجرایی موظفند در پیشرفت فعالیت‌های جاری و طرح‌های عمرانی مراقبت دائم به عمل آورده و منظمأً به ترتیبی که از طرف سازمان تعیین می‌شود اطلاعات لازم را به سازمان تسلیم نمایند و کلیه تسهیلات و همکاری لازم را برای نظارت و ارزشیابی سازمان بر نتایج اجرای فعالیت‌ها و طرح‌ها را از هر حیث فراهم سازند.

ب- نظام فنی و اجرایی

« ماده (۳۴) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰

دولت موظف است به منظور افزایش کارآمدی و اثربخشی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای با رعایت قانون نحوه اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی اقدامات زیر را به اجراء درآورد:

الف - سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است با لحاظ موارد زیر ظرف مدت یک سال از تاریخ ابلاغ این قانون «سند نظام فنی و اجرایی کشور» را تهیه و اجراء کند. ضوابط و مقررات ساخت و ساز در چارچوب این نظام ابلاغ می‌شود:

۱- نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور شامل عوامل، اصول، برنامه‌ها و فرآیندها و اسناد (مقررات، ضوابط و دستورالعمل‌ها) مربوط به مدیریت، پیدایش، پدیدآوری و بهره‌برداری طرح‌های سرمایه‌گذاری و پروژه‌های ساخت و ساز باشد.

۲- قواعد اساسی حاکم بر کارفرمایان، مجریان، پیمانکاران، مشاوران، سازندگان و تأمین‌کنندگان همه طرح‌ها و پروژه‌هایی که از وجوه عمومی کشور استفاده می‌کنند، در این سند لحاظ شود.

۳- ویژگی‌های بخش‌ها، دستگاه‌های اجرایی و تشکلهای صنفی مرتبط بخش خصوصی پیش‌بینی شده و به صورت مستمر بهبود یابد.

ب - روش‌های اجرایی مناسب «مشارکت بخش عمومی - خصوصی» از قبیل «تأمین منابع مالی، ساخت، بهره‌برداری و واگذاری»، «تأمین منابع مالی، ساخت و بهره‌برداری»، «طرح و ساخت کلید در دست» و یا «ساخت، بهره‌برداری و مالکیت» را با پیش‌بینی تضمین‌های کافی و تدابیر بودجه‌ای به کار گیرد.

پ - سازوکار تأمین مالی طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای بزرگ و متوسط از طریق گشایش اعتبارات اسنادی ریالی و ارزی نزد بانک‌های داخلی و خارجی همراه با پیش‌بینی ابزارهای مالی تضمینی را به تدریج به گونه‌ای پیاده کند که رابطه تأمین منابع مالی و اجرای طرح‌های فوق با نوسانات بودجه سالانه کاهش یابد.

تبصره - آیین‌نامه اجرایی این ماده ظرف مدت شش ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون به پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور به عنوان متولی نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور به تصویب هیئت‌وزیران می‌رسد.

◀ آیین نامه اجرایی ماده (۳۴) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور) مصوبه شماره ۲۵۲۵۴/ت/۵۷۶۹۷ ه مورخ ۱۴۰۰/۳/۸

سازمان برنامه و بودجه کشور

هیئت وزیران در جلسه ۱۴۰۰/۲/۵ به پیشنهاد شماره ۶۸۹۳۸ مورخ ۱۳۹۹/۲/۲۱ سازمان برنامه و بودجه کشور و به استناد ماده (۳۴) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور -

مصوب ۱۳۹۵ - آیین نامه اجرایی ماده مذکور را به شرح زیر تصویب کرد:

ماده ۱ - در این آیین نامه، اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می‌روند:

۱ - **نظام:** نظام فنی و اجرایی یکپارچه شامل مجموعه‌ای از عوامل، اصول، برنامه‌ها و فرآیندها و اسناد (مقررات، ضوابط و دستورالعمل‌ها) مربوط به مدیریت، پیدایش، پدیدآوری و بهره‌برداری طرح‌های سرمایه‌گذاری و پروژه‌های ساخت و ساز

۲ - **سازمان:** سازمان برنامه و بودجه کشور به عنوان متولی نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور

۳ - **سند:** سند نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور.

۴ - **طرح و پروژه سرمایه‌گذاری:** طرح‌ها و پروژه‌هایی که در راستای ایجاد، گسترش، بهسازی و مرمت و بهره‌برداری از زیرساخت‌های مورد نیاز توسعه کشور و یا پروژه‌های ساخت و ساز، توسط دستگاه‌های اجرایی و یا با مشارکت بخش خصوصی در کشور اجرا می‌گردند.

۵ - **دستگاه مرکزی:** واحد مرکزی دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری - مصوب ۱۳۸۶ - مشمول این آیین نامه که به تشخیص سازمان و طبق مقررات، وظیفه راهبری واحدهای تابع را بر عهده دارد.

۶ - **مشارکت عمومی و خصوصی:** همکاری و قرارداد بین بخش خصوصی و عمومی بر اساس تخصص‌ها و میزان سرمایه‌گذاری هر یک از طرفین، به طوری که بتواند با تأمین الزامات توسعه‌ای و طبق اسناد بالادستی اهداف طرح‌ها و پروژه‌های سرمایه‌گذاری را با پیش‌بینی مناسب خطرپذیری (ریسک)ها، تضامین و منابع به بهترین وجه برآورده کند.

۷ - **سند بالاسری:** تفاهم‌نامه‌ای شامل فهرست اسناد، برنامه‌ها و اقدامات اختصاصی اولویت‌بندی شده و نیز بودجه مورد نیاز انجام آن‌ها که در چارچوب نظام فنی و اجرایی توسط دستگاه مرکزی تهیه و به سازمان ارائه می‌شود. این تفاهم‌نامه پس از تصویب و ابلاغ سازمان، قابل اجرا می‌باشد.

- ۸- **روش اجرایی مناسب:** روش بهینه انجام کارها و نحوه سازماندهی و ترکیب حوزه‌های خدمات موردنیاز در دوره عمر پروژه که با مشخص کردن دامنه کاری، ارتباطات قراردادی، محدوده تعهدات، مسئولیت‌ها و نقش‌های عوامل ذی‌نفع، تأمین منابع مالی، در مراحل پیدایش، پدیدآوری و بهره‌برداری پروژه‌های سرمایه‌گذاری و ساخت‌وساز انتخاب می‌شود.
- ۹- **روش تدارک پروژه:** مطالعاتی که از طریق آن بهترین راه‌های دستیابی به اهداف پروژه و کسب بیشترین ارزش در برابر میزان سرمایه‌گذاری، با در نظر گرفتن محدودیت‌ها و خطرپذیری (ریسک)‌ها شناسایی می‌شود و پس از طی مراحل ارزیابی و مقایسه گزینه‌ها، تصمیم در مورد روش تأمین مالی و روش اجرایی مناسب گرفته می‌شود.
- ۱۰- **پدیدآوری:** شامل مراحل مطالعات توجیهی، مطالعات تعیین روش تدارک پروژه، طراحی پایه، طراحی تفصیلی و اجرای پروژه است.
- ۱۱- **تجاری‌سازی:** فرایندی که از تمام ظرفیت‌های ممکن طرح و پروژه استفاده می‌کند تا منافع مالی بیشتری در جهت توجیه‌پذیری برای سرمایه‌گذاری آن ایجاد کند.
- ماده ۲- نظام فنی و اجرایی باهدف افزایش کارآمدی و اثربخشی طرح‌ها و پروژه‌های سرمایه‌گذاری و ساخت‌وساز، از طریق موارد زیر محقق می‌شود:**
- ۱- ارتقای نظام فنی و اجرایی موجود به نظام.
  - ۲- تعیین نقش‌ها و وظایف نهادهای دست‌اندرکار در نظام فنی و اجرایی
  - ۳- همسان‌سازی ضوابط مشابه، هماهنگ‌سازی، آسان‌سازی و شفاف‌سازی مقررات و دستورالعمل‌ها در حوزه‌های فنی مهندسی، مالی و قراردادی
  - ۴- اطلاع‌رسانی مناسب و رعایت اصل شفافیت و پاسخگو کردن عوامل نظام
  - ۵- ایجاد بستر مشارکت ذی‌نفعان و عوامل نظام فنی و اجرایی
  - ۶- شاخص‌دار کردن فرایندها و خروجی‌ها و ارائه بازخورد به ذی‌نفعان مختلف.
  - ۷- پیش‌بینی اقدامات و سازوکارهای تأمین و تضمین منابع مالی طرح‌ها و پروژه‌های مذکور.
  - ۸- پیش‌بینی اقدامات لازم برای گسترش استفاده از روش‌های مختلف مشارکت عمومی- خصوصی.
  - ۹- ارزشیابی طرح‌ها و پروژه‌ها، ضوابط و معیارهای فنی به لحاظ اثربخشی و بهره‌وری آن‌ها در عمر طرح و پروژه

۱۰- مدیریت هزینه و بهینه‌سازی اقتصادی طرح‌ها و بهبود نسبت کارکرد به هزینه از طریق اعمال برنامه‌ریزی و مدیریت ارزش و با توجه به هزینه دوران عمر طرح‌ها و به‌ویژه هزینه‌های نگهداری

۱۱- ارتقای کیفیت ساخت از طریق افزایش توجه به عوامل محیط‌زیستی و مصرف انرژی و آب.

ماده ۳- دامنه کاربرد نظام، طرح‌ها و پروژه‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای و طرح‌ها و پروژه‌های سرمایه‌گذاری و ساخت‌وساز دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و شامل همه مراحل دوره یک طرح یا پروژه از دوره پیدایش تا برجیدن می‌باشد که بخشی یا تمام منابع مالی آن از وجوه عمومی موضوع ماده (۱۳) قانون محاسبات عمومی کشور، تأمین می‌شود.

ماده ۴- سند در چارچوب قوانین و مقررات مربوط، توسط سازمان تهیه‌شده و دستگاه‌های اجرایی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی مشمول این آیین‌نامه، موظف به رعایت آن می‌باشند. این سند با تعیین اهداف کمی و کیفی مشخص و برای دوره‌های زمانی محدود و مشخص، برای موضوعات زیر توسط سازمان تهیه و ابلاغ می‌شود:

۱- نظام پیدایش و پدیدآوری و بهره‌برداری طرح‌ها و پروژه‌ها.

۲- نظام اسناد مالی و قراردادی

۳- نظام ضوابط و معیارهای فنی

۴- نظام حل اختلاف قراردادی و داوری

۵- نظام مستندسازی و ساماندهی آمار و اطلاعات.

۶- نظام ارزیابی، اولویت‌بندی و پایش طرح‌ها و پروژه‌ها.

۷- نظام احراز ویژگی، صلاحیت و سلب صلاحیت عوامل نظام فنی و اجرایی اعم از کارفرمایان، پیمانکاران، مشاوران و سرمایه‌گذاران، تولیدکنندگان و سازندگان حوزه نظام فنی و اجرایی

۸- نظام ارجاع کار به عوامل

تبصره ۱- اسنادی که در قالب سند بالاسری توسط و با مسئولیت دستگاه مرکزی تهیه و یا تهیه و ابلاغ می‌شوند، الزاماً از طریق سامانه مدیریت اسناد سازمان انتشار یافته و قابلیت اجرا پیدا می‌کنند.

تبصره ۲- نقش و مسئولیت هریک از عوامل نظام فنی و اجرایی و نحوه پاسخگویی آن‌ها در نظام‌های یادشده توسط سازمان در سند مشخص خواهد شد. همچنین دستورالعمل‌های

مرتبط با نظام‌ها نیز با همکاری ذی‌نفعان مرتبط مانند دستگاه‌های اجرایی و تشکل‌های صنفی توسط سازمان تهیه و ابلاغ خواهد شد.

ماده ۵- دستگاه اجرایی موظف است مطالعات تعیین روش تدارک پروژه را تا مرحله طراحی پایه انجام داده و پس از طی مراحل ارزیابی و مقایسه گزینه‌ها، تصمیم در مورد روش تأمین مالی و روش اجرایی مناسب را در چهارچوب ضوابط و مقررات اتخاذ نماید.

تبصره- دستگاه اجرایی باید با شناسایی و اولویت‌بندی طرح و پروژه‌های قابل تجاری‌سازی خود، با همکاری سرمایه‌گذاران و یا شرکت‌های تأمین سرمایه، بازده سرمایه‌گذاری طرح و پروژه را افزایش دهد و از این طریق امکان تأمین منابع مالی و جذب سرمایه‌گذار را تسهیل کند.

ماده ۶- بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران از طریق شورای عالی بیمه، زمینه‌های قانونی لازم برای عرضه پوشش‌های بیمه‌ای مسئولیت موردنیاز حوزه ساخت‌وساز را از طریق مؤسسات بیمه بازرگانی فراهم می‌نماید.

ماده ۷- سازمان با همکاری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و وزارت امور اقتصاد و دارایی، اقدام‌های زیر را در راستای تسهیل در تأمین مالی طرح‌ها و پروژه‌ها انجام می‌دهد:

۱- شناسایی موانع تأمین مالی در طرح‌ها و پروژه‌ها و رفع موانع از طریق پیشنهاد لوایح و آیین‌نامه‌های مناسب.

۲- ترویج الگوها و روش‌های تأمین مالی جدید و به‌روز، متناسب با شرایط متفاوت طرح‌ها و پروژه‌ها.

۳- تدوین چهارچوب گزارش‌های تأمین مالی طرح‌ها و پروژه‌ها

۴- تعیین چهارچوب‌های اعتبارسنجی سرمایه‌گذاران و سرمایه‌پذیران.

۵- تهیه، تنظیم و ابلاغ اسناد و برنامه‌های مرتبط با نظام، متناسب با روش‌های مختلف تأمین مالی طرح‌ها و پروژه‌ها

ماده ۸- به‌منظور کاهش رابطه تأمین منابع مالی و اجرای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای متوسط و بزرگ با نوسانات بودجه سالانه، دستگاه‌های اجرایی مکلف‌اند با رعایت قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و در چارچوب قوانین و مقررات مربوط از جمله مواد (۲) و (۵۶) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱) و ماده (۶۲) قانون محاسبات عمومی کشور، به‌صورت تدریجی نسبت به گشایش اعتبارات اسنادی ریالی و ارزی برای این‌گونه طرح‌ها نزد بانک‌های داخلی و خارجی اقدام نمایند. تضامین مالی موردنیاز طبق مقررات مربوط توسط سازمان پیش‌بینی و ارائه خواهد شد.

- تبصره-** تعریف طرح‌های متوسط و بزرگ در سند بالاسری توسط دستگاه مرکزی تهیه و پس از تأیید سازمان ابلاغ می‌شود.
- ماده ۹-** جهت استقرار و پیشبرد مشارکت عمومی و خصوصی در سطح کشور، سازمان با همکاری نهادهای ذی‌ربط اقدام‌های زیر را انجام می‌دهد:
- ۱- شناسایی موانع مشارکت عمومی و خصوصی و رفع موانع از طریق پیشنهاد لوایح و آیین‌نامه‌های مناسب و یا ابلاغ دستورالعمل‌های لازم
  - ۲- تدوین برنامه کلان و بخشی توسعه مشارکت با همکاری دستگاه مرکزی
  - ۳- حصول اطمینان از انضباط مالی مشارکت عمومی و خصوصی و رعایت تناسب تعهدات هر دستگاه اجرایی با بودجه آن
  - ۴- پیش‌بینی تضامین و وثیقه‌های کافی و تدابیر بودجه‌ای لازم برای تأمین مالی و جذب سرمایه‌گذاری از طریق بخش خصوصی، شبکه بانکی و بازار سرمایه در چهارچوب قوانین و مقررات مربوط
  - ۵- تهیه و ابلاغ اسناد تنظیم‌کننده، برنامه‌ها و دستورالعمل‌های لازم شامل انواع قراردادهای همسان، روش‌های قیمت‌گذاری، احراز صلاحیت عوامل و الگوهای نظارتی مناسب.
- ماده ۱۰-** سازمان نظارت بر حسن اجرا و تبیین مفاد این آیین‌نامه را به عهده دارد.
- ماده ۱۱-** نظام فنی و اجرایی کشور موضوع تصویب‌نامه شماره ۴۲۳۳۹/ت/۳۳۴۹۷ هـ مورخ ۱۳۸۵/۴/۲۰ و اصلاح بعدی آن موضوع تصویب‌نامه شماره ۷۳۷۲۰/ت/۴۵۴۳۲ هـ مورخ ۱۳۹۰/۴/۷ در مواردی که با تشخیص سازمان با مفاد این آیین‌نامه مغایرتی نداشته باشد، معتبر و لازم‌الاجرا است.

ج- عناوین بخشنامه‌های مدیریت عوامل (پیمانکاران، مشاوران، مشاوران،

طرح و ساخت و مهندسی ارزش)^۱

۱- برای ملاحظه مدیریت عوامل (پیمانکاران)، مدیریت عوامل (مشاوران) و مدیریت عوامل (مهندسی ارزش) به سایت نظام فنی و اجرایی معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهوری مراجعه فرمایید.

- ◀ نظام فنی و اجرایی کشور مصوبه ۴۲۳۳۹/ت ۳۳۴۹۷ ه مورخ ۱۳۸۵/۴/۲۰
- ◀ آیین نامه طبقه بندی و تشخیص صلاحیت پیمانکاران موضوع تصویب نامه شماره ۴۸۰۱۳/ت ۲۳۲۵۱ ه مورخ ۱۳۸۱/۱۲/۱۱ با اعمال اصلاحات (اصلاح بند (ج) ماده (۱۲) آیین نامه طبقه بندی و تشخیص صلاحیت پیمانکاران شماره ۱۱۶۵۴۱/۱۳۹۰/۶/۸ ۲۳۲۵۱)
- ◀ آیین نامه تشخیص صلاحیت مشاوران موضوع تصویب نامه شماره ۲۰۶۳۷/ت ۲۸۴۳۷ ه مورخ ۱۳۸۳/۴/۲۳ با اعمال اصلاحات
- ◀ آیین نامه تشخیص صلاحیت پیمانکاران اجرای پروژه های صنعتی به روش طرح و ساخت مصوبه شماره ۵۸۵۶۷/ت ۲۱۸۱۱ ه مورخ ۱۳۸۰/۱۲/۲۲ هیئت وزیران
- ◀ دستورالعمل ارزشیابی پیمانکاران طرح و ساخت صنعتی بخشنامه شماره ۵۰/۷۹- ۱۳۸۱/۱/۱۰ مورخ ۱۰۵/۱۴۲
- ◀ راهنمای تهیه اظهارنامه صلاحیت پیمانکاران طرح و ساخت صنعتی بخشنامه شماره ۵۰/۳۲۷۲۳-۱۰۵/۲۲۵۱۹ مورخ ۱۳۸۰/۱۲/۲۸
- ◀ تصویب نامه در خصوص تعیین سند ملی راهبردی احیاء بهسازی، نوسازی و توانمندسازی بافت های فرسوده و ناکارآمد شهری مصوبه شماره ۷۴۹۰۰/۴۸۶۰۱ ه مورخ ۱۳۹۳/۷/۲

۱ - شماره ابلاغ: شماره انتشار: ۲۰۲۶۵ تاریخ روزنامه رسمی: ۱۳۹۳/۷/۸ برای ملاحظه سند ملی راهبردی احیاء، بهسازی و نوسازی و توانمندسازی بافت های فرسوده و ناکارآمد شهری به روزنامه رسمی مراجعه فرمایید.

◀ اصلاحات پیشنهادی برای دستورالعمل شرایط واگذاری طرح های تملک دارایی های سرمایه ای جدید، نیمه تمام، تکمیل شده و آماده بهره برداری به بخش غیردولتی مصوبه شماره ۵۸۶۲۰۶ مورخ ۱۳۹۵/۴/۵ شورای اقتصاد

شورای اقتصاد در جلسه مورخ ۱۳۹۵/۳/۱۸ درخواست شماره ۱۶۴۷۱ مورخ ۱۳۹۵/۱/۲۳ سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور درخصوص اصلاحات پیشنهادی برای دستورالعمل شرایط واگذاری طرح های تملک دارایی های سرمایه ای جدید، نیمه تمام، تکمیل شده و آماده بهره برداری به بخش غیردولتی (دستورالعمل موضوع ماده ۲۷ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳ مجلس شورای اسلامی) را بررسی و مصوبه شماره ۱۴۲۶۰۰ مورخ ۱۳۹۴/۷/۴ شورای اقتصاد را به شرح ذیل اصلاح و مورد تصویب قرار داد.

ماده ۱ - تعاریف

۱ - پروژه: پروژه های جدید، نیمه تمام، تکمیل شده و آماده بهره برداری طرح های تملک دارایی های سرمایه ای که در راستای هدف اصلی طرح بصورت مستقل یا وابسته است و در قالب یک یا چند پروژه درون یک طرح قرار دارد.

۲ - قانون الحاق (۲): قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) ابلاغیه شماره ۴۸۸/۸۷۰۳۵ مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۱۳ مجلس شورای اسلامی

۳ - پروژه جدید: پروژه ای که لازمه اجرای آن ایجاد تعهد برای دولت است و از محل اعتبارات بودجه سنواتی هیچگونه اعتبار مصوبی نداشته و لازم است فرآیند قانونی کسب مجوز مطابق ماده (۲۳) قانون الحاق (۲) را طی نماید.

۴ - پروژه نیمه تمام: پروژه ای که دولت اجرای آن را از محل اعتبارات بودجه سنواتی متعهد شده و مراحل اجرای پروژه آغاز شده است و درصد پیشرفت آن می تواند بیشتر از صفر تا کمتر از ۱۰۰ درصد باشد.

۵ - طرح تملک دارایی های سرمایه ای: مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که بر اساس مطالعات توجیهی، فنی و اقتصادی و اجتماعی که توسط دستگاه اجرایی انجام می شود طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدف های برنامه توسعه پنجساله به صورت سرمایه گذاری ثابت یا مطالعه برای ایجاد دارایی سرمایه ای اجرا می گردد

و منابع مورد نیاز اجرای آن از محل اعتبارات مربوط به تملک دارایی های سرمایه ای تأمین می شود و به دو نوع انتفاعی و غیر انتفاعی تقسیم می گردد.

۶ - **دستگاه اجرایی:** منظور دستگاه های موضوع بند « ب » ماده (۱) قانون برگزاری مناقصات می باشد.

۷ - **دستگاه بهره بردار:** دستگاهی است که پس از اجرا و تکمیل طرح تملک دارایی سرمایه ای طبق قوانین و مقررات مربوط موظف به بهره برداری و نگهداری از آن می گردد.

۸ - **دستگاه مرکزی:** واحد مرکزی دستگاه های موضوع بند « ب » ماده (۱) قانون برگزاری مناقصات که طبق مقررات، وظیفه راهبری واحدهای تابع را بر عهده دارند.

۹ - **سازمان:** سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

۱۰ - **سازمان استانی:** سازمان مدیریت و برنامه ریزی استانها

۱۱ - **سرمایه پذیر:** به دستگاه اجرایی واگذار کننده طرح های تملک دارایی های سرمایه ای و امضا کننده قرارداد واگذاری اطلاق می شود.

۱۲ - **سرمایه گذار:** به اشخاص حقیقی یا حقوقی غیردولتی اعم از داخلی، خارجی و یا ترکیبی از داخلی و خارجی که بصورت انفرادی یا در قالب کنسرسیوم طرف قرارداد واگذاری با سرمایه پذیر است، اطلاق می گردد.

۱۳ - **شرکت پروژه:** شرکتی که سرمایه گذار برای انجام پروژه در صورت لزوم تأسیس می کند.

۱۴ - **طرح های خود گردان:** پروژه هایی که دارای توجیه مالی برای سرمایه گذار بوده و عواید ناشی از پروژه، هزینه ها و سود مورد نظر سرمایه گذار را پوشش می دهد.

۱۵ - **طرح های غیر خود گردان:** پروژه هایی که در صورت عدم حمایت (اعم از تضمین خرید محصول، تضمین حداقل تقاضا و سایر مشوق ها) دارای توجیه مالی برای سرمایه گذار نیست.

۱۶ - **فهرست کوتاه:** فهرست اسامی و مشخصات متقاضیانی که در ارزیابی صلاحیت سرمایه گذار مورد تأیید قرار گرفته و جهت ارائه پیشنهاد طرح تجاری پروژه (پیشنهاد فنی و مالی پروژه) از آنها دعوت می شود.

۱۷ - **قرارداد واگذاری:** قراردادی است که بین سرمایه پذیر و سرمایه گذار در مورد نحوه مالکیت و حدود مسئولیت های طرفین در چارچوب ماده (۲۷) قانون الحاق (۲) و این دستورالعمل منعقد می گردد.

۱۸ - کارشناس قیمت گذاری: شخص حقیقی یا حقوقی تعیین کننده قیمت اولیه طرح یا پروژه قابل واگذاری شامل کارشناس رسمی یا هیئت کارشناسی متناسب در حدود صلاحیت حرفه ای به انتخاب کارگروه واگذاری

۱۹ - قیمت اولیه: قیمت فروش، اجاره و یا سایر روش های واگذاری که توسط کارشناس قیمت گذاری بر اساس اسناد هزینه کرد طرح یا پروژه، قیمت روز و یا ارزش بازدهی سرمایه گذاری در طرح یا پروژه محاسبه شده و توسط کارگروه واگذاری مورد تأیید قرار می گیرد.

۲۰ - کارگروه واگذاری: کارگروهی که به ریاست بالاترین مقام دستگاه مرکزی یا نماینده وی و عضویت معاون وی یا رییس دستگاه اجرایی تابعه ذیربط حسب مورد، نماینده وزارت امور اقتصادی و دارایی، نماینده سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، نماینده وزارت دادگستری و یک نفر کارشناس صاحب نظر به تشخیص رییس دستگاه مرکزی تشکیل می گردد.

۲۱ - کارگروه واگذاری استان: کارگروهی که به ریاست بالاترین مقام دستگاه اجرایی استانی یا نماینده وی و عضویت نماینده استاندار، نماینده سازمان امور اقتصادی و دارایی استان، نماینده سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان، نماینده اداره کل دادگستری استان و یک نفر کارشناس صاحب نظر به تشخیص رییس دستگاه اجرایی تشکیل می گردد.

۲۲ - گزارش تصمیم به واگذاری: گزارش ارزیابی است که در آن شاخص های فنی، اقتصادی، مالی و قراردادی و ساز و کار پیشنهادی برای واگذاری پروژه مورد بررسی قرار گرفته و توسط دستگاه اجرایی تهیه می شود. در صورتی که دستگاه بهره بردار با دستگاه اجرایی (که مجری پروژه است) متفاوت باشد، این گزارش توسط دستگاه بهره بردار تهیه می شود.

ماده ۲ - ساز و کار اجرایی واگذاری پروژه در دستگاه اجرایی و کارگروه واگذاری کارگروه های واگذاری به منظور اتخاذ تصمیم و نظارت بر انجام مراحل واگذاری پروژه ها و سایر وظایف مقرر در این دستورالعمل با حضور حداقل دو سوم اعضا تشکیل و رسمیت می یابد. تصمیم گیری بر اساس اکثریت آرای اعضای حاضر و در صورت تساوی آراء بر مبنای نظر اعضایی که موافق نظر رییس است، اتخاذ می گردد. مراحل واگذاری به شرح زیر انجام می شود:

الف) دستگاه اجرایی گزارش تصمیم به واگذاری برای پروژه های پیشنهادی خود را به کارگروه واگذاری ارسال می نماید.

ب) کارگروه واگذاری نسبت به بررسی گزارش تصمیم به واگذاری اقدام نموده و حداکثر ظرف مدت ۱۰ روز کاری نتیجه تأیید یا عدم تأیید را به دستگاه اجرایی ابلاغ نموده و اطلاعات آنها را به سازمان ارسال می نماید.

ج) دستگاه اجرایی مکلف است ظرف مدت ۱۰ روز کاری بعد از تأیید گزارش تصمیم به واگذاری پروژه توسط کارگروه واگذاری، نسبت به شروع فرآیند انتخاب سرمایه‌گذار مطابق ماده (۴) این دستورالعمل و انتشار آگهی فراخوان عمومی اقدام نماید.

تبصره ۱ - پس از ابلاغ این دستورالعمل، دستگاه اجرایی مکلف است فهرست پروژه‌های قابل واگذاری و غیر قابل واگذاری با تصریح دلایل عدم امکان واگذاری را ظرف مدت یک ماه و پس از آن در هر سال تا پایان فروردین ماه به کارگروه واگذاری و سازمان اعلام نماید. کارگروه واگذاری حداکثر ظرف مدت یک ماه فهرست اعلام شده را بررسی و اعلام نظر می نماید. در صورتی که دستگاه اجرایی اقدام به پیشنهاد به منظور واگذاری پروژه ننماید، سازمان یا سازمان استانی حسب مورد می تواند رأساً نسبت به تعیین پروژه‌های قابل واگذاری اقدام نماید و دستگاه اجرایی مکلف به اجرای آن می باشد.

تبصره ۲ - در پروژه‌های غیر وابسته که از لحاظ کاربری و اجرایی نسبت به دیگر پروژه‌های یک طرح مستقل هستند، واگذاری پروژه‌ها بطور مستقل مجاز می باشد و در پروژه‌های وابسته واگذاری پروژه به تنهایی با مجوز کارگروه واگذاری بلامانع است.

تبصره ۳ - دستگاه اجرایی موظف است در پایان هر ماه، گزارش عملکرد در خصوص پیشرفت فرآیند واگذاری پروژه‌ها را به کارگروه واگذاری و سازمان ارسال نماید.

تبصره ۴ - قرار گرفتن پروژه‌ها در لیست پروژه‌های قابل واگذاری در قانون بودجه سنواتی تا قبل از انعقاد قرارداد واگذاری، هیچ گونه تغییری را در روند تخصیص اعتبارات از سوی سازمان و دستگاه اجرایی ذی ربط ایجاد نمی کند.

تبصره ۵ - در صورت عدم وجود چارچوب قراردادی مصوب در دستگاه اجرایی، سرمایه‌پذیر می تواند از چارچوب موافقت نامه مشارکت عمومی - خصوصی ابلاغی سازمان به شماره ۱۷۲۸۰۴ مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۲۶ و اصلاحات بعدی آن، بعنوان راهنما جهت تدوین متن قرارداد استفاده نماید.

تبصره ۶ - وظایف و اختیارات کارگروه واگذاری استان در رابطه با پروژه‌های استانی عیناً مطابق وظایف و اختیارات کارگروه واگذاری است.

تبصره ۷ - واگذاری پروژه‌های ملی و استانی ویژه (پروژه‌هایی که منابع آن از اعتبارات ملی تأمین می شود) به عهده دستگاه‌های مرکزی و واگذاری پروژه‌های استانی (پروژه‌هایی که منابع آن از اعتبارات استانی تأمین می شود) به عهده دستگاه‌های اجرایی استانی می باشد. استانداران و رؤسای سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها به منظور تسریع در واگذاری پروژه‌های ملی

که در استان واقع شده اند، می توانند دستگاه‌های اجرایی استان را موظف به شناسایی پروژه‌ها و تهیه گزارش تصمیم به واگذاری نموده و گزارش را به کارگروه واگذاری (ملی) مرتبط جهت اتخاذ تصمیم ارسال نمایند.

تبصره ۸ - در صورتی که دستگاه بهره‌بردار با دستگاه اجرایی متفاوت باشد، کارگروه واگذاری در دستگاه بهره‌بردار تشکیل می‌شود و پیشنهاد واگذاری و تهیه گزارش تصمیم به واگذاری نیز به عهده دستگاه بهره‌بردار می‌باشد.

تبصره ۹ - دستگاه اجرایی مکلف است برای پروژه‌های جدید گزارش توجیهی فنی، مالی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی را تهیه و نسبت به اخذ مجوز در چهار چوب مقررات موضوعه اقدام نماید. پس از اخذ مجوز پروژه جدید، جهت طی فرآیند واگذاری پروژه، گزارش تصمیم به واگذاری توسط دستگاه اجرایی به کارگروه واگذاری ارائه می‌شود.

تبصره ۱۰ - برای طرح و پروژه‌های جدیدی که مقرر است از محل بودجه عمومی تأمین اعتبار شوند، دستگاه اجرایی به منظور واگذاری کامل طرح یا پروژه دو نوبت آگهی عمومی در روزنامه های کثیرالانتشار با فاصله حداقل ۱۵ روز برای متقاضیان بخش خصوصی انجام می‌دهد. در صورت عدم وجود متقاضی، دستگاه اجرایی نسبت به انجام دو نوبت آگهی عمومی دیگر به منظور مشارکت با بخش خصوصی اقدام می‌نماید. در صورتی که هیچ متقاضی سرمایه‌گذاری در چهار نوبت آگهی مذکور اعلام آمادگی ننماید، دستگاه اجرایی پیشنهاد پروژه جدید را به همراه مطالعات توجیهی برای اخذ مجوز و تأمین اعتبار به سازمان ارسال می‌نماید.

تبصره ۱۱ - چنانچه پیمانکاران، مشاوران، تأمین‌کنندگان ماشین آلات و تجهیزات و تأمین‌کنندگان مالی (فاینانسور) و یا سایر اشخاص حقیقی یا حقوقی که دارای مطالبات تأیید شده از دولت باشند و در فرآیند رقابتی واگذاری تصریح شده در دستورالعمل به عنوان سرمایه‌گذار انتخاب گردند، با درخواست آنان مطالبات آنها در روش‌های مشارکتی به عنوان سرمایه‌گذاری اولیه در پروژه تلقی شده و در مدل مالی منظور می‌گردد؛ همچنین در روش فروش به عنوان پرداخت قسمتی از قیمت اولیه پروژه تلقی می‌شود.

تبصره ۱۲ - در صورتی که پروژه قابل واگذاری در عرصه با پروژه‌های دیگر مشترک باشد، واگذاری آن پروژه به روش‌های این دستورالعمل بدون واگذاری عرصه امکان‌پذیر است.

تبصره ۱۳ - در صورتی که پروژه بر اساس شرایط تفاهم شده در قرارداد واگذاری اجرا نشود، پروژه به دولت اعاده می‌شود.

ماده ۳ - وظایف سازمان و شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان در فرآیند واگذاری پروژه

سازمان وظیفه هماهنگی، پشتیبانی، راهبری، نظارت و پاسخگویی به استعلامات و ابهامات در مراحل واگذاری پروژه و تجمیع اطلاعات و ارائه گزارش به هیئت دولت را بر عهده دارد. نظارت بر حسن اجرای این دستورالعمل به عهده سازمان است و در استان‌ها به عهده سازمان استانی می باشد. تبصره - در واگذاری پروژه‌های ملی و استانی که عرصه آن در اختیار دستگاه مجری یا بهره‌بردار پروژه نمی باشد، در صورت بروز تعارض، استانداران با دعوت و پیگیری از دستگاه‌های ذیربط جهت رفع مشکل، اقدامات لازم را انجام داده و نتیجه را به کارگروه واگذاری و سازمان اعلام می نمایند.

ماده ۴ - فرآیند انتخاب سرمایه‌گذار (ارزیابی صلاحیت سرمایه‌گذار و ارزیابی طرح تجاری پروژه)

انتخاب سرمایه‌گذار باید در یک فرآیند رقابتی و از طریق انتشار حداقل دو نوبت آگهی شناسایی سرمایه‌گذار، در روزنامه‌های کثیرالانتشار و وبسایت‌های مرتبط مشترکاً یا منفرداً انجام شود و در دو مرحله الف) ارزیابی صلاحیت سرمایه‌گذار ب) ارزیابی طرح تجاری پروژه (هر مرحله حداکثر ظرف مدت ۱۰ روز کاری) و به ترتیب زیر صورت پذیرد:

الف) ارزیابی صلاحیت سرمایه‌گذار:

بررسی توان مالی سرمایه‌گذار متناسب با هر پروژه توسط کمیته منتخب کارگروه واگذاری در صورت لزوم به شرح زیر انجام می شود:

۱ - دریافت اسناد ارزیابی صلاحیت، تکمیل کاربرگ‌ها و ارائه مدارک توسط متقاضیان که پس از راه اندازی سامانه اطلاع رسانی مشارکت عمومی - خصوصی بصورت الکترونیکی انجام می شود.

۲ - دستگاه اجرایی موظف است حداکثر تا ۱۰ روز کاری قبل از پایان مهلت ارائه مدارک ارزیابی صلاحیت، امکان بازدید از محل پروژه و برگزاری جلسه پرسش و پاسخ را در صورت لزوم فراهم آورد.

۳ - بررسی کاربرگ‌ها و اسناد توسط کمیته منتخب کارگروه واگذاری و اصلاح یا تکمیل آن توسط متقاضیان در صورت لزوم و ارزیابی صلاحیت سرمایه‌گذار و تهیه فهرست کوتاه اشخاص دارای توان مالی بر مبنای مجموع اعتبارات ارزیابی شده بر اساس موارد زیر نسبت به مبلغ برآورد مورد نیاز سرمایه‌گذاری در پروژه انجام می شود:

۱ - ۳ - وجوه نقد یا اسناد مالکیت با قابلیت نقد شوندگی بالا

۲ - ۳ - تأیید اعتبار غیر مشروط از سوی بانک‌ها یا مؤسسات مالی و اعتباری معتبر

داخلی و خارجی

- ۳ - ۳ - بالاترین درآمد خالص سالیانه در اظهارنامه مالیاتی در یکی از پنج سال گذشته
- ۳ - ۴ - ارزش دارایی های ثابت (منقول و غیرمنقول)
- ب) ارزیابی طرح تجاری پروژه (پیشنهاد فنی و مالی پروژه) به شرح زیر انجام می شود:
- ۱ - ارسال دعوتنامه به اشخاص فهرست کوتاه به منظور دریافت پیشنهاد طرح تجاری پروژه و تضمین شرکت در فرآیند واگذاری
- ۲ - دریافت تضامین و پیشنهادهای طرح تجاری پروژه و شناسایی مناسب ترین پیشنهاد توسط کمیته منتخب کارگروه واگذاری و اعلام نظر به کارگروه واگذاری
- ۳ - تعیین سرمایه گذار منتخب توسط کارگروه واگذاری بر اساس شاخص های مالی یا دیگر شاخص های متناسب اعم از مدت زمان بازپرداخت سرمایه سرمایه گذار از محل اجاره یا کسب درآمد از پروژه قبل از واگذاری آن به سرمایه پذیر یا ارزش فعلی میزان پرداختی به سرمایه پذیر (در حالت مزایده) یا به سرمایه گذار (در حالت مناقصه) بعد از شروع بهره برداری از پروژه
- ۴ - تجدید تمام یا قسمتی از فرآیند انتخاب سرمایه گذار توسط کارگروه واگذاری در صورت لزوم
- تبصره ۱ -** در مواردی که متقاضیان در روش فروش پروژه کمتر از سه نفر باشند، ارزیابی ها براساس تعیین قیمت اولیه انجام می شود.
- تبصره ۲ -** سرمایه پذیر می تواند ارزیابی طرح تجاری پروژه را بصورت مجزا در دو مرحله ارزیابی فنی و ارزیابی مالی انجام دهد.
- تبصره ۳ -** سرمایه پذیر می تواند مراحل ارزیابی در بند «الف» و «ب» این ماده را در یک مرحله انجام دهد.
- تبصره ۴ -** برای پروژه هایی که به تشخیص سرمایه پذیر نیاز به ارزیابی فنی ندارند، مرحله ارزیابی پیشنهاد های فنی از فرآیند انتخاب سرمایه گذار حذف می شود.
- تبصره ۵ -** در صورتی که پیشنهاد پروژه جدید از طرف سرمایه گذار به سرمایه پذیر ارائه شود، سرمایه پذیر ضروری است با بررسی و در صورت نیاز تکمیل آن و اخذ مجوزهای لازم، از طریق فرآیندهای اشاره شده در این دستورالعمل، پروژه مورد نظر را به منظور ایجاد فرآیند رقابتی در انتخاب سرمایه گذار به فراخوان عمومی گذارد.
- تبصره ۶ -** قبل از شروع فرآیند انتخاب سرمایه گذار، مطالعه جامعی برای شناسایی، ارزیابی کیفی و کمی، تخصیص و استراتژی های پاسخ ریسک های مختلف بر اساس شرایط و ویژگی های هر پروژه و مشخص نمودن مسئول هر ریسک (سرمایه پذیر، سرمایه گذار، مشترک بین سرمایه پذیر و سرمایه گذار و شخص ثالث) توسط سرمایه پذیر انجام می شود. این اطلاعات در زمان انتخاب

سرمایه‌گذار، مسئولیت‌ها و وظایف طرفین قرارداد و تعیین دیگر مفاد و شرایط قراردادی به کار می‌رود و به عنوان یکی از پیوست‌های اسناد واگذاری پروژه مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ماده ۵ - روش‌های واگذاری پروژه

روش‌های واگذاری پروژه بر اساس روش‌های شناخته شده از جمله ساخت، بهره‌برداری و انتقال (BOT)، ساخت، بهره‌برداری، پرداخت اجاره به سرمایه‌پذیر و انتقال (BOLT)، ساخت، انتقال، پرداخت اجاره به سرمایه‌گذار (BTL)، ساخت، مالکیت و بهره‌برداری (BOO)، اجاره (Lease)، تجهیز و بازسازی، مالکیت و بهره‌برداری (ROO)، مدیریت بهره‌برداری و نگهداری (O&M)، تجهیز و بازسازی، بهره‌برداری و انتقال (ROT)، واگذاری امتیاز (Concession)، مشارکت مدنی (Joint Venture)، فروش و سایر روش‌ها متناسب با پروژه قابل انجام است.

تبصره ۱ - در روش‌هایی که سرمایه‌گذار موظف به پرداخت اجاره در زمان بهره‌برداری پروژه است، سرمایه‌پذیر مجاز است سال‌های اجاره و بهره‌برداری پروژه توسط سرمایه‌گذار را بر اساس مدل مالی و شرایط رقابتی و با در نظر گرفتن صرفه و صلاح سرمایه‌پذیر در قرارداد منظور نماید. سال‌های اجاره و بهره‌برداری پروژه می‌تواند بیش از یک سال در نظر گرفته شود.

تبصره ۲ - در روش فروش طرح یا پروژه نیازی به دریافت مجوز از هیئت‌وزیران نمی‌باشد.

ماده ۶ - تعیین قیمت اولیه پروژه

تعیین قیمت اولیه پروژه در روش‌هایی که در آن مالکیت پروژه بطور دائم به سرمایه‌گذار منتقل می‌شوند و تعداد متقاضیان آن پروژه کمتر از سه نفر باشد، توسط کارشناس قیمت‌گذاری و با در نظر گرفتن عواملی چون خدمات طرح یا پروژه، فناوری مورد استفاده، بازار داخلی و بین‌المللی محصولات، موقعیت طرح یا پروژه در مقایسه با رقبای تجاری اعم از داخلی و خارجی انجام می‌شود. در پروژه‌هایی که مالکیت آنها بطور دائم به سرمایه‌گذار منتقل نمی‌شود، نیاز به تعیین قیمت اولیه پروژه ندارند.

تبصره ۱ - در صورتی که تعداد متقاضیان خرید پروژه سه یا بیشتر از آن باشد، تعیین قیمت اولیه پروژه لازم نیست و قیمت فروش پروژه از طریق رقابت بین متقاضیان تعیین می‌شود. متقاضیان مذکور نباید دارای نفع مشترک باشند و در خصوص اشخاص حقوقی نیز ضمن داشتن شخصیت حقوقی مستقل و عدم وابستگی به یکدیگر، نباید دارای نفع مشترک، مدیر عامل و هیئت مدیره مشترک و همچنین سهامدار یا سهامداران مشترک به میزان ۱۰ درصد یا بیشتر باشند.

تبصره ۲ - درآمد ناشی از فروش پروژه پس از واریز به خزانه داری کل و از محل ردیف خاصی که برای این منظور برای دستگاه اجرایی مورد نظر پیش‌بینی می‌شود و نیز اعتبار ردیف‌های مربوط به طرح‌های تملک‌داری سرمایه‌ای در قالب تسهیلات و وجوه اداره شده شامل یارانه، سود و کارمزد

و کمک و سایر روش‌های تأمین مالی به سایر طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای و یا تبدیل به احسن نمودن اموال منقول و غیرمنقول در قالب موافقتنامه با سازمان قابل اختصاص است.

تبصره ۳ - در روش فروش پروژه، بدهی‌های طرح یا پروژه مشمول واگذاری مشخص و ابراز شده، به سرمایه‌گذار منتقل می‌شود.

تبصره ۴ - در صورتی که قیمت‌های پیشنهادی سرمایه‌گذاران کمتر از قیمت اولیه تعیین شده باشد، کارگروه واگذاری می‌تواند در همان مرحله، بالاترین قیمت پیشنهادی بیشتر از پنجاه درصد قیمت اولیه در مناطق عمومی و بالاترین قیمت پیشنهادی بیشتر از بیست درصد قیمت اولیه در مناطق محروم را بعنوان قیمت برنده انتخاب نماید.

تبصره ۵ - کارگروه واگذاری می‌تواند نسبت به تقسیط تعهدات متقاضیان با رعایت آیین نامه اجرایی نظام اقساطی واگذاری و نحوه دریافت بهای حقوق قابل واگذاری موضوع مصوبه شماره ۱۰۷۹۴۷ / ۲۰۶۳۲۹ / ۲ / ۶۳ مورخ ۱۸ / ۱۲ / ۱۳۸۷ شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی، بعد از تعیین سرمایه‌گذار منتخب اقدام نماید. برای این منظور می‌بایست قبل از شروع فرآیند واگذاری، امکان تقسیط تعهدات متقاضیان در آگهی واگذاری اعلام گردد.

ماده ۷ - تأمین مالی دوره ساخت قراردادهای واگذاری

الف) در دوره ساخت پروژه هیچگونه اعتباری از منابع و بودجه کل کشور بغیر از اعتبار مورد نیاز برای تأمین زمین و پیش پرداخت خرید محصول حسب مورد، از طرف سرمایه‌پذیر به سرمایه‌گذار پرداخت نخواهد شد.

ب) استفاده از ظرفیت‌های ماده (۲۴) « قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور » جهت فروش دارایی‌ها و اخذ تسهیلات از بانک‌های دولتی برای سایر طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در این دستورالعمل امکان‌پذیر است.

ج) بانک مرکزی و سازمان بورس اوراق بهادار موظفند نسبت به تهیه ساز و کار پیاده سازی اوراق بدهی بلند مدت (بالای ۱۰ سال) پروژه اقدام نمایند.

د) سازمان بورس موظف است ساز و کار صندوق پروژه و ورود سهام شرکت پروژه در بورس را جهت تأمین مالی قراردادهای واگذاری پروژه تدوین نماید و سهام آن را عرضه عمومی نماید؛ سهام مذکور توسط اشخاص حقیقی و حقوقی خریداری شده و این افراد بعنوان سهامداران شرکت پروژه خواهند بود.

تبصره - عدم تحقق تأمین تسهیلات ذکر شده در بندهای این ماده از طرف سرمایه‌پذیر، مانعی بر تأمین مالی پروژه از طرف سرمایه‌گذار تلقی نشده و سرمایه‌گذار موظف است نسبت به تأمین مالی دوره ساخت پروژه اقدام نماید.

ماده ۸ - تأمین مالی فروش محصول پروژه

الف) در راستای توجیه پذیری پروژه با پیشنهاد سرمایه‌پذیر و تأیید سازمان، منابع مالی پایدار و مطمئن در دوره بهره‌برداری برای پرداخت به سرمایه‌گذار پیش بینی می‌شود. سرمایه‌پذیر موظف است با محاسبه بهای تمام شده در بخش عمومی و ارزش خالص فعلی پرداختی به سرمایه‌گذار، نسبت به تعیین میزان و نرخ واحد خرید تضمینی محصول پروژه اقدام نماید.

تبصره ۱ - در پروژه‌هایی که هزینه محصول مستقیماً توسط استفاده‌کننده نهایی به سرمایه‌گذار پرداخت می‌شود، سرمایه‌پذیر می‌تواند حداقل معینی از میزان تقاضای محصول پروژه را تضمین نماید و یا جهت توجیه پذیری (مطابق ماده ۱۲ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور) بخشی از قیمت تمام شده محصول را به سرمایه‌گذار پرداخت نماید.

ب) برای پیش بینی منابع خرید محصول پروژه، دو مکانیزم عملیاتی به شرح زیر قابل استفاده است:

- ۱ - دریافت بهای محصول پروژه از کاربران نهایی توسط سرمایه‌گذار در طرح‌های خودگردان
- ۲ - در نظر گرفتن ردیف مالی مستقل در قانون بودجه سنواتی جهت طرح‌های غیر خودگردان (با اولویت تخصیص)

تبصره ۲ - در صورت عدم تحقق منابع مالی پیش بینی شده در این مکانیزم‌ها، سازمان ساز و کار ایجاد صندوق مالی تضامین مشارکت عمومی - غیر دولتی (با رعایت فرآیند قانونی تأسیس صندوق) را فراهم می‌آورد.

ماده ۹ - مشوق‌های قراردادهای واگذاری

در راستای تسهیل امور واگذاری پروژه، سرمایه‌پذیر می‌تواند مجوزها و مشوق‌های ذیل را به سرمایه‌گذار و یا شرکت پروژه ارائه نماید. این مشوق‌ها تنها در صورتی برای سرمایه‌پذیر تعهدآور است که در مفاد قرارداد واگذاری پروژه پیش بینی شده و ساز و کار آن مشخص باشد.

- ۱ - ارائه تضمین خرید محصول بخشی از ظرفیت یا کل ظرفیت تولید با موافقت و تعهد سازمان یا سازمان استانی حسب مورد
- ۲ - اجازه توثیق پروژه و قرارداد آن و تضامین خرید محصول جهت اخذ تسهیلات از بانک‌ها و صندوق توسعه ملی

۳ - حمایت از صدور مجوز صادرات محصول

۴ - ارائه کمک‌های فنی و یا در اختیار قرار دادن زیرساخت‌های بخش عمومی

۵ - تعدیل نرخ خرید محصول بر اساس شاخص بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

- ۶ - تضمین پرداخت مابه التفاوت قیمت محصول در صورتی که بهای فروش محصول کمتر از قیمت خرید تضمینی یا قیمت تمام شده باشد، که با موافقت و تعهد سازمان یا سازمان استانی حسب مورد انجام می شود.
- ۷ - امکان فروش گواهی ظرفیت تولید در بازارهای مالی توسط سرمایه گذار
- ۸ - امکان استفاده از درآمد حاصل از فروش گواهی انتشار عدم آلاینده های زیست محیطی
- ۹ - همکاری و تسهیل در صدور مجوز احداث و بهره برداری از تأسیسات جانبی اقتصادی در پروژه حسب مورد با حفظ کاربری اصلی پروژه
- ۱۰ - تعهدات سرمایه پذیر شامل پیش پرداخت ها و پرداخت های آتی قرارداد از طریق گشایش اعتبار اسنادی و مقدم بر سایر پرداخت های دستگاه اجرایی از محل پیش بینی اعتبارات و منابع دستگاهها و ردیف های مصوب مربوط در قوانین بودجه سنواتی، تأمین و پرداخت می گردد.
- ۱۱ - واگذاری امتیازات، حقوق، مستحقات، منافع و تعهدات پروژه به اشخاص ثالث که صلاحیت آن توسط سرمایه پذیر تأیید شده است.
- ۱۲ - کمک به دریافت فاینانس خارجی و تسهیلات بانک های توسعه ای مانند بانک جهانی، بانک توسعه اسلامی، بانک اکو و سایر نهادهای مالی بین المللی
- ۱۳ - دستگاه اجرایی می تواند معادل اعتبار اختصاص یافته به طرح در سال جاری را، بر اساس قانون بودجه و در سقف تخصیص اعتبار به عنوان تسهیلات اعتباری با در نظر گرفتن دوره ساخت و بهره برداری از پروژه حداکثر در سقف ده سال با نرخ سود مشارکت رشته مذکور در بانک های تجاری و تخصصی منطبق با نرخ مصوب اعلامی شورای پول و اعتبار، از طریق بانک عامل در اختیار سرمایه گذار قرار دهد.
- ماده ۱۰ - تضامین قراردادهای واگذاری**
- تضامین طرفین قراردادهای واگذاری در چارچوب موافقتنامه قرارداد ابلاغی و راهنمای مرتبط سازمان و حسب مورد هر قرارداد تعیین می شود.
- ماده ۱۱ - دستورالعمل ها، راهنماها و کاربرگ ها**
- سازمان موظف است نسبت به تهیه و ابلاغ دستورالعمل ها، راهنماها و کاربرگ های همسان لازم و ارائه راهکارهای اجرایی و تبیین قوانین و مقررات و پاسخ به ابهامات سرمایه پذیر و سرمایه گذار اقدام نموده و ساز و کار لازم را جهت آموزش دستگاه های سرمایه پذیر فراهم آورد.
- ماده ۱۲ -** این دستورالعمل که در ۱۲ ماده و ۳۰ تبصره به تصویب شورای اقتصاد رسید و جایگزین مصوبه شماره ۱۴۲۶۰۰ مورخ ۱۳۹۴/۷/۴ شورای اقتصاد می گردد.

پیوست اول

ترمینولوژی

حقوقی استانها

واژه	تعریف	مرجع
اجزای خوشه‌های کسب و کار	تمامی حلقه‌های زنجیره تولید نظیر تولیدکنندگان و بنگاه‌های فعال و نیز تأمین‌کنندگان کالا و خدمات، خریداران، سازمان‌ها و نهادهای پشتیبان و اتحادیه‌هایی که در واحدهای مرتبط و پشتیبان طبقه‌بندی می‌شوند	آیین‌نامه ساماندهی خوشه‌ها و شبکه‌های صادرات‌گرای کسب و کار شماره ۲۰۷۹۴/ت/۳۵ ک ۰۱۴/۲/۱۶/۱۳۸۷
احتکار	عبارت است از نگهداری کالا به صورت عمده، با تشخیص مراجع ذیصلاح و امتناع از عرضه آن به قصد گران‌فروشی یا اضرار به جامعه پس از اعلام ضرورت عرضه از طرف وزارت بازرگانی یا سایر مراجع قانونی ذی‌ربط.	(ماده ۶۰ قانون نظام صنفی کشور مصوب ۱۳۸۲/۱۲/۲۴)
احکام دیوان محاسبات	احکام دیوان محاسبات بر دو قسم است: مقدماتی و قطعی. احکام قطعی آن است که درباره حساب صاحب جمع و در اصل مطلب صادر شده و عمل را ختم می‌نماید. احکام مقدماتی عبارت از قرارهایی است که قبل از صدور حکم قطعی صادر و مقدمتاً امر به بعضی اقدامات می‌نماید چه از بابت فوریت موقع و چه از بابت تحصیل بعضی اطلاعات برای پیشرفت کار ولی عمل رسیدگی به حساب به موجب این قرارها ختم نمی‌شود.	(ماده ۸۳ از قانون دیوان محاسبات مصوب ۱۲۸۹/۱۲/۴)
اخفا و امتناع از خرید کالا	عبارت است از خودداری از عرضه کالای دارای نرخ رسمی به قصد گران‌فروشی یا تبعیض در فروش. تعزیرات اخفا و امتناع از عرضه کالا به شرح زیر است: مرتبه اول - تذکر کتبی، درج در پرونده واحد و عرضه کالا به نرخ رسمی. مرتبه دوم - عرضه کالا به نرخ رسمی و اخذ جریمه از دو تا پنج برابر ارزش رسمی کالا. مرتبه سوم - علاوه بر مجازات‌های مرتبه دوم - قطع تمام یا برخی خدمات دولتی از سه تا شش ماه.	(ماده ۷ از قانون تعزیرات حکومتی مصوب ۱۳۶۷/۱۲/۲۳ مجمع تشخیص مصلحت)

واژه	تعریف	مرجع
ارز	پول رایج کشورهای خارجی، اعم از اسکناس، مسکوکات، حوالجات ارزی و سایر اسناد مکتوب یا الکترونیکی است که در مبادلات مالی کاربرد دارد.	قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳
ارزش کالای صادراتی	کالای صادراتی پس از تسلیم اظهارنامه از طرف مأموران گمرک مورد معاینه و ارزیابی قرار می‌گیرد. ارزش کالای صادراتی در گمرک عبارت است از بهای عمده‌فروشی بازار داخلی به اضافه هزینه بیمه و باربندی و حمل و نقل متعلق و سایر هزینه‌هایی که به آن کالا تا وصول به مرکز کشور تعلق می‌گیرد و هزینه باربری در گمرک و سایر عوارضی که به گمرک خروجی پرداخت می‌شود نیز به این بها علاوه می‌گردد و در مواردی که طبق ماده ۵ قانون واگذاری معاملات ارزی و آیین‌نامه اجرایی آن برای کالای صادراتی نرخ تعیین شده باشد ارزیابی گمرک با رعایت سایر مقررات براساس نرخ‌های تعیین شده خواهد بود. ترتیب و مقررات ارزیابی و وظایف مأموران مربوط به شرحی است که در فصل دوم قسمت چهارم این آیین‌نامه مذکور است.	(ماده ۲۱۳ از آیین‌نامه اجرایی قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۵۱/۱/۲۰)
استان	واحدی از تقسیمات کشوری است با محدوده جغرافیایی معین، که از به هم پیوستن چند شهرستان هم‌جوار با توجه به موقعیت‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و طبیعی تشکیل می‌شود.	(ماده ۹ از قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۶۲/۴/۱۵)

واژه	تعریف	مرجع
استاندار	استانداران در قلمرو مأموریت خود نماینده عالی دولت محسوب می‌شوند و مسئول اجرای سیاست عمومی دولت در حوزه مأموریت خود هستند و در کلیه امور اجرایی استان نظارت تامه و عالییه دارند.	(ماده ۲ از لایحه قانونی اختیارات استانداران کشوری جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۵۹/۳/۲۹ شورای انقلاب)
استخدام دولت	عبارت از پذیرفتن شخصی به خدمت دولت در یکی از وزارتخانه‌ها یا مؤسسات دولتی است.	(بند الف ماده ۱ از قانون استخدام کشوری مصوب ۱۳۴۵/۳/۳۱)
استراتژی (راهبرد)	چارچوبی است که مسیر حرکات و اقدامات اصلی را برای دستیابی به اهداف ترسیم کرده و چگونگی تخصیص کلی منابع را برای بدست آوردن موقعیت‌های مطلوب و خنثی کردن تهدیدها در حال و آینده بیان می‌دارد. تدوین استراتژی مستلزم برگزیدن یک جهت‌گیری کلی و تخصیص منابع از میان چارچوب‌های جایگزین است و چارچوبی را در اختیار مدیریت خواهد گذاشت که توان اجرایی و امکان برخورد بهینه با تغییرات محیطی را فراهم می‌سازد.	مصوبه شماره ۱۳۸۲۲۴ مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۱۱ شورای اقتصاد در خصوص نظام تهیه و تدوین برنامه ششم توسعه
اعتبار	عبارت از مبلغی است که برای مصرف یا مصارف معین به‌منظور نیل به اهداف و اجرای برنامه‌های دولت به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد.	(ماده ۷ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱)

واژه	تعریف	مرجع
اعتبار دیون بلامحل	عبارت است از اعتباری که برای پرداخت بدهی‌های قابل پرداخت سال‌های گذشته وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی که در بودجه مربوط اعتباری برای آن منظور نشده است به مصرف می‌رسد.	(تبصره ماده ۶ قانون محاسبات عمومی مصوب ۱۳۴۹/۱۰/۱۵)
اعتبار هزینه	منظور اعتبار آن دسته از داد و ستدهای بخش دولتی است که ارزش خالص را کاهش می‌دهد.	(ماده ۷۷ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷)
اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	۱ - این اعتبارات ظرفیت‌های جدید ایجاد می‌کنند و به ظرفیت‌های موجود توسعه، افزایش عمر یا دوام هزینه این اعتبارات از محل درآمدهای عمومی تأمین می‌شوند و چنانچه از محل درآمدهای اختصاصی تأمین شوند، از آن‌ها در طرح‌های عمرانی تحت عنوان «سایر منابع» نام می‌برند. ۲ - منظور مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که براساس مطالعات توجیهی، فنی و اقتصادی و اجتماعی که توسط دستگاه اجرایی انجام می‌شود، طی مدت معین، با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدف‌های برنامه توسعه پنج‌ساله به صورت سرمایه‌گذاری ثابت یا مطالعه برای ایجاد دارایی سرمایه‌ای اجرا می‌گردد منابع مورد نیاز اجرای آن از محل اعتبارات مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تأمین می‌شود و به دو نوع انتفاعی و غیرانتفاعی تقسیم می‌گردد.	ماده ۷۷ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت
اعتبارات جاری	منظور اعتباراتی است که در برنامه عمرانی پنج‌ساله به صورت کلی و در بودجه عمومی دولت به تفکیک جهت تأمین هزینه‌های جاری دولت و همچنین هزینه نگه داشت سطح فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی دولت پیش‌بینی می‌شود.	بند ۶ قانون برنامه و بودجه

واژه	تعریف	مرجع
امور زیربنایی	آن دسته از طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای است که موجب تقویت زیرساخت‌های اقتصادی و تولیدی کشور می‌گردد، نظیر طرح‌های آب و خاک، عمران شهری و روستائی و شبکه‌های انرژی رسانی، ارتباطات و حمل و نقل.	(بند ج ماده ۱۳۵) قانون برنامه چهارم توسعه مصوب (۱۳۸۳/۶/۱۱)
انواع پیمانکاران	انواع پیمانکاران موضوع ماده ۳ بر حسب توان (پایه) به شرح زیر طبقه‌بندی می‌شوند: الف) نوع اول: پیمانکاران حقیقی و اشخاص حقوقی بخش خصوصی ایرانی که درصد سهم‌الشرکه یا سهام آن‌ها متعلق به اشخاص حقیقی ایرانی باشد. ب) نوع دوم: پیمانکارانی که درصد مالکیت سهم‌الشرکه یا سهام آن‌ها متعلق به دولت، شهرداری‌ها و مؤسسات و نهادها و ارگان‌های انقلاب اسلامی یا دیگر مؤسسات عمومی و عام‌المنفعه باشد. پ) نوع سوم: گروه‌های مشارکت و سایر پیمانکارانی که حائز شرایط نوع اول و دوم نباشند نوع سوم محسوب می‌شوند.	(ماده ۵ آیین‌نامه طبقه‌بندی و تشخیص صلاحیت پیمانکاران مصوب ۱۳۸۱/۱۲/۴ هیئت‌وزیران)
اوراق بهادار	- هر نوع ورقه یا مستندی است که متضمن حقوق مالی قابل نقل و انتقال برای مالک عین و یا منفعت آن باشد. شورا اوراق بهادار قابل معامله را تعیین و اعلام خواهد کرد. مفهوم ابزار مالی و اوراق بهادار در متن این قانون معادل هم در نظر گرفته شده است	. (بند ۲۴ ماده ۱) قانون بازار اوراق بهادار مصوب (۱۳۸۴/۹/۱)

واژه	تعریف	مرجع
اوراق مشارکت	اوراق بهادار با نام یا بی‌نامی است که به موجب قانون با مجوز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به قیمت اسمی مشخص برای مدت معین و برای تأمین بخشی از منابع مالی مورد نیاز طرح‌های عمرانی- انتفاعی دولت مندرج در قوانین بودجه سالانه کشور یا برای تأمین منابع مالی لازم برای تهیه مواد اولیه مورد نیاز واحدهای تولیدی توسط دولت، شرکت‌های دولتی شهرداری‌ها و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و مؤسسات عام‌المنفعه و شرکت‌های وابسته به دستگاه‌های مذکور، شرکت‌های سهامی عام و خاص و شرکت‌های تعاونی تولید منتشر می‌شود و به سرمایه‌گذارانی که قصد مشارکت در اجرای طرح‌های یاد شده را دارند از طریق عرضه عمومی واگذار می‌گردد.	ماده ۲ آیین‌نامه اجرایی قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت مصوب ۱۳۷۷/۵/۱۸ هیئت‌وزیران
اوراق مشارکت قابل تبدیل به سهام	اوراقی است که توسط شرکت‌های سهامی عام منتشر و در سررسید نهایی یا زمان تحقق افزایش سرمایه به سهام شرکت‌های موضوع طرح اوراق مشارکت، تبدیل می‌گردد.	ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت مصوب ۱۳۷۷/۵/۱۸
اوراق مشارکت قابل تعویض با سهام	اوراقی است که توسط شرکت‌های سهامی عام منتشر و در سررسید نهایی با سهام سایر شرکت‌های پذیرفته شده در سازمان بورس اوراق بهادار تعویض می‌شود.	ماده ۱ از آیین‌نامه اجرایی قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت مصوب ۱۳۷۷/۵/۱۸
آلودگی	ورود مستقیم یا غیرمستقیم مواد یا انرژی به محیط‌زیست توسط انسان که اثرات زیان‌بخش دارد یا ممکن است داشته باشد به‌گونه‌ای که به منابع زنده و حیات آبیان آسیب برساند، برای سلامت انسان خطر داشته باشد یا مانع استفاده‌های مشروع از دریای خزر شود.	قانون کنوانسیون چارچوب حفاظت از محیط‌زیست دریایی خزر مصوب ۱۳۸۴/۳/۱۰

واژه	تعریف	مرجع
آلودگی آب	تغییر مواد محلول یا معلق یا تغییر درجه حرارت و دیگر خواص فیزیکی و شیمیایی و بیولوژیکی آب در حدی که آن را برای مصرفی که برای آن مقرر است مضرر یا غیرمفید سازد.	آیین‌نامه جلوگیری از آلودگی آب مصوبه شماره ۱۸۲۴۱/ت/۷۱هـ مورخ ۱۳۷۳/۳/۱۶
آلودگی خاک	آمیختن یک یا چند ماده خارجی به خاک یا پخش آن‌ها بر سطح خاک به میزانی که کیفیت فیزیکی، شیمیایی یا زیستی آن را به نحوی تغییر دهد که برای انسان یا سایر موجودات زنده یا گیاهان و یا آثار و ابنیه زیان‌آور باشد. این تعریف، آلودگی پوشش‌های آبرفتی و سنگی سطح زمین را نیز در بر می‌گیرد.	قانون حفاظت از خاک مصوب ۱۳۹۸/۳/۴
آلودگی هوا	عبارت است از انتشار یک یا چند آلاینده اعم از آلاینده‌های جامد، مایع، گاز، پرتوهای یون‌ساز و غیر یون‌ساز، بو و صدا در هوای آزاد، به صورت طبیعی یا انسان‌ساخت، به مقدار و مدتی که کیفیت هوا را به گونه‌ای تغییر دهد که برای سلامت انسان و موجودات زنده، فرآیندهای بوم‌شناختی (اکولوژیکی) یا آثار و ابنیه زیان‌آور بوده و یا سبب از بین رفتن یا کاهش سطح رفاه عمومی گردد.	قانون هوای پاک مصوب ۱۳۹۶/۴/۲۵
آلودگی‌های زیست‌محیطی	اقدام به هر عملی که موجبات آلودگی محیط‌زیست را فراهم نماید ممنوع است. منظور از آلوده ساختن محیط‌زیست عبارت است از پخش یا آمیختن مواد خارجی به آب یا هوا یا خاک یا زمین به میزانی که کیفیت فیزیکی یا شیمیایی یا بیولوژیکی آن را به طوری که زیان‌آور به حال انسان یا سایر موجودات زنده یا گیاهان یا آثار و ابنیه باشد تغییر دهد	(ماده (۹) قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸)

مرجع	تعریف	واژه
(ماده ۶ قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۶۲/۴/۱۵)	<p>واحدی است از تقسیمات کشوری که دارای محدوده جغرافیایی معین بوده و از به هم پیوست چند دهستان هم‌جوار مشتمل بر چندین مزرعه، مکان، روستا و احیاناً شهر که در آن عوامل طبیعی و اوضاع اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی واحد همگنی را به وجود می‌آورد به نحوی که با در نظر گرفتن تناسب، وسعت، جمعیت، ارتباطات و دسترسی به سایر موقعیت‌ها، نیل به اهداف و برنامه‌ریزی‌های دولت در جهت احیا امکانات طبیعی و استعدادهای اجتماعی و توسعه امور رفاهی و اقتصادی آن تسهیل شود.</p>	بخش
اصل چهل و چهار قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران،	<p>در نظام جمهوری اسلامی ایران، بخش‌های اقتصادی بر پایه سه بخش دولتی، خصوصی و تعاونی همراه با برنامه‌ریزی منظم و صحیح مبتنی است.</p> <p>بخش تعاونی - شامل شرکت‌ها و مؤسسات تعاونی تولید و توزیع است که در شهرها و روستاها بر طبق ضوابط اسلامی تشکیل می‌شود.</p> <p>مالکیت در این سه بخش تا جایی که با اصول دیگر این فصل مطابقت نماید و از محدوده قوانین اسلامی خارج نشود، و موجب رشد و توسعه اقتصادی کشور شده و به زیان جامعه تمام نشود مورد حمایت نظام جمهوری اسلامی ایران است.</p>	بخش تعاونی
مصوبه شماره ۱۳۸۲۲۴ مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۱۱ شورای اقتصاد در خصوص نظام تهیه و تدوین برنامه ششم توسعه	<p>برنامه راهبردی، راهبردهای اصلی بخش را برای تحقق اهداف کمی شاخص‌های کلان مشخص تعیین می‌نماید و مشتمل بر منابع و اهداف کلان تعریف شده برای بخش، الزامات تعیین شده در اسناد بالادست و الزامات بین بخشی، اهداف کمی شاخص‌های کلان بخش در طول سال‌های برنامه ششم می‌باشد.</p>	برنامه راهبردی بخش / فرابخش

واژه	تعریف	مرجع
برنامه سالانه	منظور برنامه عملیات اجرایی دولت است که سالانه تنظیم و همراه بودجه کل کشور تقدیم مجلس شورای ملی می‌گردد و ضمن آن در قالب هدف‌ها و سیاست‌های مندرج در برنامه عمرانی پنج‌ساله هدف‌های مشخص و عملیات اجرایی سالانه هر دستگاه اجرایی با اعتبار مربوط تعیین می‌شود.	قانون برنامه و بودجه
برنامه عمرانی پنج‌ساله	منظور برنامه جامعی است که برای مدت پنج سال تنظیم و به تصویب مجلسین می‌رسد و ضمن آن هدف‌ها و سیاست‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی طی همان مدت مشخص می‌شود. در این برنامه کلیه منابع مالی دولت و همچنین منابعی که از طرف شرکت‌های دولتی و بخش خصوصی صرف عملیات عمرانی می‌گردد از یک طرف و اعتبارات جاری و عمرانی دولت و هزینه‌های عمرانی شرکت‌های دولتی و بخش خصوصی از طرف دیگر جهت وصول به هدف‌های مذکور پیش‌بینی می‌گردد.	قانون برنامه و بودجه
برنامه عملیاتی	مجموعه اقداماتی است که برای دستیابی به اهداف موردنظر باید انجام گیرد و شامل زمان‌بندی، برآورد منابع مورد نیاز، و روش انجام کار می‌باشد.	مصوبه شماره ۱۳۸۲۲۴ مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۱۱ شورای اقتصاد در خصوص نظام تهیه و تدوین برنامه ششم توسعه
برنامه‌ریزی	برنامه‌ریزی فرآیندی است هوشمندانه که طی آن مدیریت یک نظام، اهداف نظام را برای زمان موردنظر تعیین و راهبردها و چارچوب‌های تصمیم‌گیری برای نیل به اهداف تعیین شده را با توجه به محدودیت‌های موجود و قابل پیش‌بینی در طی برنامه، مشخص می‌کند.	مصوبه شماره ۱۳۸۲۲۴ مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۱۱ شورای اقتصاد در خصوص نظام تهیه و تدوین برنامه ششم توسعه

واژه	تعریف	مرجع
بهای ارز	بالاترین نرخ اعلامی ارز که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در زمان کشف اعلام می‌گردد.	قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳
پدیدآوری	شامل مراحل مطالعات توجیهی، مطالعات تعیین روش تدارک پروژه، طراحی پایه، طراحی تفصیلی و اجرای پروژه است	آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۴) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور) مصوبه شماره ۵۷۶۹۷/ت/۲۵۲۵۴ مورخ ۱۴۰۰/۳/۸
پسماند	به مواد جامد، مایع و گاز (غیر از فاضلاب) گفته می‌شود که به طور مستقیم یا غیرمستقیم حاصل از فعالیت انسان بوده و از نظر تولیدکننده زائد تلقی می‌شود. پسماندها به پنج گروه تقسیم می‌شوند:	قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۰
تأسیسات زیربنایی و شریان‌های اصلی و حیاتی کشور	آن گروه از مستحدمات هستند که ضامن تأمین نیازهای اصلی مردم نظیر آب، برق، خطوط انتقال نفت و گاز و ارتباطات بوده و فقدان آن‌ها هنگام وقوع بلایای طبیعی، امر اطلاع‌رسانی، ارتباطات و تأمین نیازهای نخستین مصیبت‌دیدگان را دچار اختلال می‌سازد. سدها، پل‌ها و تونل‌های بزرگ واقع در مسیر شریان‌های ارتباطی اصلی، ایستگاه‌های تقویت فشار آب و گاز و خطوط انتقال آب و برق از جمله این تأسیسات زیربنایی به حساب می‌آیند.	(بند پ ماده ۱ از آیین‌نامه اجرایی بند م تبصره ۱۳ قانون بودجه سال ۱۳۷۹ کل کشور مصوب ۱۳۷۹/۴/۲۶ هیئت‌وزیران)

مرجع	تعریف	واژه
<p>ضمیمه سند راهبردی نظام جامع فناوری اطلاعات مصوب هیئت وزیران</p>	<p>در ساده‌ترین تعریف می‌توان تجارت الکترونیکی را انجام امور تجارت به وسیله سامانه‌های الکت روی کی دانست. گروه مشاوره‌ای گارتر به‌عنوان شرکت تحقیقاتی و مشاوره‌ای معتبر، تجارت الکترونیکی را میزان استفاده یک شرکت از فرصت‌های ایجاد شده توسط شبکه اینترنت و فناوری‌های مرتبط معرفی نموده‌اند. سازمان توسعه و همکاری‌های اقتصادی نیز تجارت الکترونیک را انجام تجارت (خرید و فروش کالا و خدمات) از طریق اینترنت، (خواه کالاها و خدماتی که قابلیت ارائه و تحویل از طریق اینترنت را دارند و خواه آن‌هایی که ندارند) خرید، فروش و مبادله کالا، خدمات و اطلاعات از شبکه می‌داند</p>	<p>تجارت الکترونیک</p>
<p>آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۴) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور) مصوبه شماره ۵۷۶۹۷/ت/۲۵۲۵۴ مورخ ۱۴۰۰/۳/۸</p>	<p>فرایندی که از تمام ظرفیت‌های ممکن طرح و پروژه استفاده می‌کند تا منافع مالی بیشتری در جهت توجیه‌پذیری برای سرمایه‌گذاری آن ایجاد کند.</p>	<p>تجاری‌سازی</p>
<p>بند ۴-۲ ذیل ماده ۴ دستورالعمل اجرایی تخصیص آب ابلاغ شماره ۱۴۰۶۷/۱۰/۱۰۰ مورخ ۱۳۸۲/۳/۱۰ وزارت نیرو</p>	<p>عبارت از میزان آبی است که در هر یک از محدوده‌های مطالعاتی و حوضه‌های آبریز و همچنین آب‌های ورودی به کشور، از منابع عمومی آب، با توجه به توانایی‌ها و امکانات منابع آب هر یک از آن‌ها و با لحاظ حقوق مصرف‌کنندگان قبلی و همچنین با لحاظ ایجاد تعادل بین منابع و مصارف آب، در اختیار متقاضیان مصارف مختلف قرار گرفته و این مجوز توسط کمیسیون تخصیص آب وزارت نیرو صادر می‌شود.</p>	<p>تخصیص آب</p>

واژه	تعریف	مرجع
تشکل	تشکل‌ها و گروه‌های محلی روستایی، عشایری و سازمان‌های مردم نهاد تخصصی که برای تحقق اهداف مشخص و مشترک مرتبط با حفاظت، احیا، اصلاح و بهسازی محیط‌زیست و منابع طبیعی در چارچوب قوانین و مقررات، دارای مجوز فعالیت از دستگاه اجرایی می‌باشند.	آیین‌نامه اجرایی بند (ب) ماده (۲۹) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوبه شماره ۵۵۳۹۲/۱۵۵۰۱۲ - مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۲۱
تشکل‌های بهره‌برداري	عبارت است از شرکت‌های بهره‌برداري، شرکت‌های اقماری و تشکل‌های مردمی آبیاری و یا گروه‌های مردمی که در فرایند مدیریت بهره‌برداري از آب مشارکت می‌کنند.	آیین‌نامه عملیاتی واگذاری اشتراک آب مصوبه شماره ۷۵۳۷۰/۳۶۵۱/۱۰۰ مورخ ۱۳۷۵/۶/۱۰ وزارت نیرو
تشکل‌های مردم نهاد	نهاد مدنی نهادی غیردولتی است که به منظور فعالیت در راستای توسعه اجتماعی، فرهنگی و سیاسی ایجاد شده یا می‌شود. تبصره - منظور از غیردولتی، عدم وابستگی به دولت و نهادهای حاکمیتی، عدم دخالت دولت و نهادهای حاکمیتی در تأسیس، اداره و استمرار و همچنین عدم فعالیت مقامات و مسئولان و کارکنان دولتی و نهادهای حاکمیتی با استفاده از جایگاه حقوقی خود، به عنوان مؤسس یا عضو است.	آیین‌نامه تشکل‌های مردم نهاد مصوبه شماره ۵۱۳۰۵/۶۷۷۳۵ هـ مورخ ۱۳۹۵/۶/۶

واژه	تعریف	مرجع
تعاونی	تعاونی‌هایی که حیطة فعالیت آنها مرتبط با حوزه محیط‌زیست و منابع طبیعی بوده و توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی یا وزارت جهادکشاورزی ثبت و دارای مجوز فعالیت می‌باشند.	آیین‌نامه اجرایی بند (ب) ماده (۲۹) قانون احکام دایمی برنامه‌های توسعه کشور مصوبه شماره ۵۵۳۹۲ت/۱۵۵۰۱۲ - مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۲۱
تملك دارایی‌های مالی	دارایی‌های مالی به‌طور عمده از سایر واحدهای نهادی‌اند و از این رو برای طرف مقابل جزو تعهدات تلقی می‌شوند. تمامی داد و ستدهایی را که دارایی مالی در اختیار دولت را افزایش می‌دهند، تملك دارایی‌های مالی نامیده می‌شود. در نظام طبقه‌بندی فعلی بودجه ایران تملك دارایی‌های مالی شامل اقلام زیر می‌شود: بازپرداخت بدهی دولت به سیستم بانکی؛ بازپرداخت تعهدات ارزی؛ بازپرداخت تسهیلات خارجی؛ بازپرداخت اصل اوراق مشارکت؛ بازپرداخت دیون دولت به نهادهای غیر پولی داخلی.	نظام آمارهای مالی دولت، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۲
تنخواه‌گردان خزانه	عبارت است از اعتبار بانکی در حساب درآمد عمومی نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران که به موجب قانون اجازه استفاده از آن به میزان معین در هر سال مالی برای رفع احتیاجات نقدی خزانه در همان سال به وزارت امور اقتصادی و دارایی داده می‌گردد و منتها تا پایان سال واریز می‌گردد	. (ماده ۲۴ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱)

واژه	تعریف	مرجع
توسعه پایدار	توسعه به نحوی که نیازهای نسل کنونی را بدون به مخاطره انداختن توانایی نسل‌های بعدی برای برآوردن نیازهایشان، تأمین کند.	سند راهبردی توسعه گردشگری مصوبه شماره ۶۶۶۳۴ / ت ۵۵۲۹۳ هـ مورخ ۱۳۹۹/۶/۱۶
توسعه خوشه‌ها و شبکه‌های صادرات‌گرا	تبدیل یا توسعه خوشه‌ها و شبکه‌های موجود بالفعل یا بالقوه به خوشه‌ها و شبکه‌های صادرات‌گرا.	آیین‌نامه ساماندهی خوشه‌ها و شبکه‌های صادرات‌گرای کسب و کار شماره ۲۰۷۹۴/ت/۳۵ ک ۰۱۴ / ۱۳۸۷/۲/۱۶
تولیدکنندگان کوچک و متوسط ایرانی	تولیدکنندگان با اشتغال کمتر از (۵۰) نفر و مشاغل خانگی که مجوز فعالیت از یکی از وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت، جهاد کشاورزی، تعاون، کار و رفاه اجتماعی یا اتحادیه‌های صنفی داشته و یا دارای معرفی نامه از اتحادیه‌های تولیدی و یا مراجع ذیصلاح دیگری که برابر قوانین و مقررات مسئولیت صدور مجوز فعالیت واحدهای تولیدی موضوع این آیین‌نامه را داشته باشند.	آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۶) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوبه شماره ۱۵۴۰۱/ت/۵۰۰۹۳ هـ مورخ ۱۳۹۴/۲/۱۳ هیئت وزیران
جواز امتیاز علمی (patent)	حق انحصاری که از طرف دولت جهت استفاده، تولید یا فروش یک محصول یا فرایند خاصی به یک شرکت اعطا می‌شود. - حق انحصاری استفاده از یک اختراع است که دولت (یا سازمان) به مخترع در مقابل افشای اختراع برای مدت معین اعطا می‌نماید.	فرهنگ واژگان نظام فنی و اجرایی کشور.

واژه	تعریف	مرجع
جواز تأسیس	مجوزی که وزارت صنایع و معادن برای ایجاد شهرک صنعتی صادر می‌نماید. ه - طرف قرارداد: شخص حقوقی که برای ایجاد و بهره‌برداری از واحدهای موضوع بند « الف » ماده (۲) نسبت به انعقاد قرارداد با دارنده جواز تأسیس و پروانه بهره‌برداری اقدام نماید.	آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۱۱) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت شماره ۴۰/ت/۲۴۱۱۰ شماره ۱۳۸۸/۲/۷
جهت‌گیری‌های اصلی	جهت‌گیری‌های اصلی، تلاش برای تحول نظام در عرصه‌های مختلف و در مسیر حرکت به طرف جامعه آرمانی (چشم‌انداز) را مشخص می‌کند. این جهت‌گیری‌ها برگرفته از نتایج مطالعات نحوه حرکت برای نیل به چشم‌انداز بلند مدت است و در واقع چالش‌های پیش‌روی کشور است، که برای تحقق چشم‌انداز مطلوب آینده، و تحقق هدف‌های آن باید وجهه همت قرار داده شود.	مصوبه شماره ۱۳۸۲۲۴ مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۱۱ شورای اقتصاد در خصوص نظام تهیه و تدوین برنامه ششم توسعه
حقوق ورودی	چهار درصد ارزش گمرکی کالاهای وارداتی به اضافه سود بازرگانی است که طبق قوانین مربوط توسط هیئت‌وزیران تعیین می‌شود و در قالب یک نرخ برای هر ردیف تعرفه در جداول ضمیمه آیین‌نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات درج می‌گردد.	(بند ج ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح مواردی از قانون برنامه سوم... مصوب ۱۳۸۱/۱۲/۲۸ هیئت‌وزیران)
حوزه روستایی	مجموعه‌ای متشکل از چند آبادی همجوار و مرتبط با هم در قلمرو جغرافیایی و فرهنگی همکن با عملکردهای تقریباً همسان در یک کانون جمعیتی برتر با جمعیت حداکثر پنج هزار نفر (مصوبه شماره ۳۱۰/۳۹۳۲ مورخ ۱۳۷۸/۱۱/۳۰ شورای عالی شهرسازی و معماری ایران).	آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۹۴) قانون برنامه پنجم توسعه مصوبه شماره ۳۰۶۶۱/ت/۴۸۹۴۷ هـ مورخ ۱۳۹۲/۲/۱۵ هیئت‌وزیران

واژه	تعریف	مرجع
خسارت	هرگونه ضرر و زیان مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از آلودگی یا تخریب خاک.	قانون حفاظت از خاک مصوب ۱۳۹۸/۳/۴
خوشه صنعتی	واحدهای کسب و کار متمرکز در یک منطقه جغرافیایی که با همکاری و تکمیل فعالیت‌های یکدیگر، محصولات و یا خدمات مشترکی را تولید و ارائه می‌کنند و از چالش‌ها فرصت‌های مشترکی نیز برخوردارند.	آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۹۴) قانون برنامه پنجم توسعه مصوبه شماره ۳۰۶۶۱/ت ۴۸۹۴۷ هـ مورخ ۱۳۹۲/۲/۱۵
خوشه‌های صادرات‌گرای کسب و کار	خوشه‌هایی که بخشی از محصولات آنها به صورت مستمر و منظم صادر می‌گردند یا دارای پتانسیل صادرات می‌باشند.	آیین‌نامه ساماندهی خوشه‌ها و شبکه‌های صادرات‌گرای کسب و کار ۳۵۰۱۴/ت ۲۰۷۹۴ ک ۱۳۸۷/۲/۱۶
خوشه‌های کسب و کار	مجموعه‌ای از بنگاه‌های کسب و کار که در یک مکان جغرافیایی یا ملی در تولید و عرضه یک یا چند محصول (کالا و خدمت) مشابه یا مرتبط و یا مکمل فعالیت می‌نمایند. هر خوشه به صورت شرکتی با شخصیت حقوقی مستقل تشکیل و اداره می‌شود و سرمایه آن متعلق به بنگاه‌های یاد شده است..	آیین‌نامه ساماندهی خوشه‌ها و شبکه‌های صادرات‌گرای کسب و کار شماره ۳۵۰۱۴/ت ۲۰۷۹۴ ک ۱۳۸۷/۲/۱۶

واژه	تعریف	مرجع
دارایی ثابت	سرمایه، اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات، زمین و ساختمان، استهلاک انباشته، سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت (در شرکت‌های فرعی و وابسته) دریافتی‌های بلندمدت (حساب‌ها و اسناد دریافتی و تجاری، دریافتی از مدیران و شرکت‌های وابسته و عضو گروه و سایر دریافتی‌ها)، سرففلی، حق اختراع، علائم تجاری و مخارج انتقالی به دوره‌های آتی.	(بند د ماده ۴ آیین‌نامه طبقه‌بندی و تشخیص صلاحیت پیمانکاران مصوب ۱۳۸۱/۱۲/۴ هیئت‌وزیران)
دارایی‌های سرمایه‌ای	منظور دارایی‌های تولید شده یا تولید نشده‌ای است که طی مدت بیش از یک سال در فرایند تولید کالا و خدمات به کار می‌رود.	ماده ۷۷ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت
درآمد اختصاصی	براساس ماده ۱۴ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱۰، درآمد اختصاصی عبارت است از درآمدهایی که به موجب قانون برای مصرف یا مصارف خاص در بودجه کل کشور تحت عنوان درآمد اختصاصی منظور می‌گردد و دولت موظف است حداکثر تا سه سال پس از تصویب این قانون، بودجه اختصاصی را حذف نماید.	قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱۰
درآمد شرکت‌های دولتی	عبارت است از درآمدهایی که در قبال ارائه خدمت یا فروش کالا و سایر فعالیت‌هایی که شرکت‌های مذکور به موجب قوانین و مقررات مجاز به انجام آن‌ها هستند عاید آن شرکت‌ها می‌گردد.	(ماده ۱۵ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱)
درآمد عمومی	عبارت است از درآمدهای وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و مالیات و سود سهام شرکت‌های دولتی و درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت و سایر درآمدهایی که در قانون بودجه کل کشور تحت عنوان درآمد عمومی منظور می‌شود.	(ماده ۱۰ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱)

واژه	تعریف	مرجع
درخواست وجه	سندی است که مدیر امور مالی دیوان محاسبات برای دریافت وجه به منظور پرداخت حواله‌های صادر شده موضوع ماده ۲ این قانون و سایر پرداخت‌هایی که به موجب قانون از محل بودجه مورد عمل عهده خزانه در وجه حساب یا حساب‌های بانکی دیوان محاسبات صادر می‌گردد، تنظیم می‌نماید.	(ماده ۳ آیین‌نامه مالی، محاسباتی و معاملاتی دیوان محاسبات مصوب ۱۳۷۲/۶/۹)
دستگاه دولتی	منظور از دستگاه دولتی در این قانون کلیه وزارتخانه‌ها، مؤسسات، شرکت‌های دولتی، مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی، شهرداری‌ها و هرگونه سازمان یا مؤسسه‌ای است که به نحوی از اعتبارات کل کشور یا اعتباراتی که به موجب قانون یا تصویب‌نامه هیئت‌وزیران از محل درآمد عمومی تأمین می‌گردد بهره‌مند می‌شوند.	(تبصره ۴ ماده ۲ از قانون آیین‌نامه استخدامی دیوان محاسبات کشور مصوب ۱۳۷۰/۷/۷)
دستگاه مرکزی	واحد مرکزی دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری - مصوب ۱۳۸۶ - مشمول این آیین‌نامه که به تشخیص سازمان و طبق مقررات، وظیفه راهبری واحدهای تابع را بر عهده دارد.	آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۴) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور) مصوبه شماره ۵۷۶۹۷/ت/۲۵۲۵۴ مورخ ۱۴۰۰/۳/۸
دستگاه مسئول بهره‌برداری	منظور دستگاهی است که پس از اجرا و تکمیل طرح عمرانی طبق قوانین و مقررات مربوط موظف به بهره‌برداری و نگهداری از آن می‌گردد این دستگاه ممکن است همان دستگاه اجراکننده طرح و یا دستگاه دیگری باشد.	بند ۱۲ قانون برنامه و بودجه

مرجع	تعریف	واژه
<p>قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱۰.</p>	<p>براساس ماده ۳۱ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱۰، ذی حساب مأموری است که به موجب حکم وزارت امور اقتصادی و دارایی از بین مستخدمین رسمی واجد صلاحیت به منظور اعمال نظارت و تأمین هماهنگی لازم در اجرای مقررات مالی و محاسباتی در وزارت خانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی و دستگاه‌های اجرایی محلی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی به این سمت منصوب می‌شود و انجام سایر وظایف مشروحه ذیل را به عهده خواهد داشت: ۱ - نظارت بر امور مالی و محاسباتی و نگهداری و تنظیم حساب‌ها بر طبق قانون و ضوابط و مقررات مربوط و صحت و سلامت آن‌ها ۲ - نظارت بر حفظ اسناد و دفاتر مالی ۳ - نگاه‌داری و تحویل و تحول وجوه و نقدینه‌ها و سپرده‌ها و اوراق بهادار، ۴ - نگاه‌داری حساب اموال دولتی و نظارت بر اموال مذکور. تبصره ۱ - ذی حساب زیر نظر رئیس دستگاه اجرایی وظایف خود را انجام می‌دهد. تبصره ۲ - ذی حساب مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی موضوع ماده ۵ این قانون در مورد وجوهی که از محل درآمد عمومی دریافت می‌دارند، با حکم وزارت امور اقتصادی و دارایی و با موافقت آن دستگاه منصوب خواهند شد.</p>	<p>ذی حساب</p>

واژه	تعریف	مرجع
رشته کشاورزی	دربگیرنده امور پیمانکاری در زمینه جنگل کاری و درخت کاری، آبیاری، بهسازی و اصلاح اراضی، احداث حوضچه ها و استخرهای پرورش و تکثیر ماهی، مالچ پاشی و تثبیت شن روان، عملیات به زراعی، کاشت و برداشت محصولات عمده و استراتژیک، مرتع داری و ایجاد مراتع دست کاشت، کارهای دامپزشکی، ایجاد فضای سبز و نگهداری آن، کارهای دامپروری شامل (مرغ داری، گاو داری، زنبور داری و گوسفند داری)، شیلات و آبزیان و نظایر آن.	(بند خ ماده ۶ آیین نامه طبقه بندی و تشخیص صلاحیت پیمانکاران مصوب ۱۳۸۱/۲/۴ هیئت وزیران)
روستا	واحد مبدأ تقسیمات کشوری است که از لحاظ محیط زیستی (وضع طبیعی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی) همگن بوده که با حوزه و قلمرو معین ثبتي یا عرفی مستقل که حداقل تعداد ۲۰ خانوار یا صد نفر اعم از متمرکز یا پراکنده در آن جا سکونت داشته باشند و اکثریت ساکنان دائمی آن به طور مستقیم یا غیرمستقیم به یکی از فعالیت های کشاورزی، دامداری، باغداری به طور اعم و صنایع روستایی و صید یا ترکیبی از این فعالیت ها اشتغال داشته باشند و در عرف به عنوان ده، آبادی، دهکده یا قریه نامیده می شده است.	(ماده ۲ قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۶۲/۴/۱۵)
روستای هدف گردشگری	روستایی که از جاذبه های تاریخی، طبیعی و فرهنگی برای بازدید و یا اقامتگردشگران برخوردار است. فهرست این روستاها با پیشنهاد سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به تصویب هیئت وزیران می رسد.	آیین نامه اجرایی ماده (۱۹۴) قانون برنامه پنجم توسعه مصوبه شماره ۳۰۶۶۱/ت ۴۸۹۴۷ هـ مورخ ۱۳۹۲/۲/۱۵ هیئت وزیران

واژه	تعریف	مرجع
روستایی	کسی که به‌طور ثابت در روستا ساکن است، تعریف روستا مطابق قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۶۲ - می‌باشد.	بند الف ماده ۱ آیین‌نامه بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر مصوب ۱۳۸۳/۱۱/۴ هیئت‌وزیران
روش اجرایی مناسب	روش بهینه انجام کارها و نحوه سازمان‌دهی و ترکیب حوزه‌های خدمات موردنیاز در دوره عمر پروژه که با مشخص کردن دامنه کاری، ارتباطات قراردادی، محدوده تعهدات، مسئولیت‌ها و نقش‌های عوامل ذی‌نفع، تأمین منابع مالی، در مراحل پیدایش، پدیدآوری و بهره‌برداری پروژه‌های سرمایه‌گذاری و ساخت‌وساز انتخاب می‌شود.	آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۴) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور) مصوبه شماره ۵۷۶۹۷/ت/۲۵۲۵۴ مورخ ۱۴۰۰/۳/۸
روش ندارک پروژه	مطالعاتی که از طریق آن بهترین راه‌های دستیابی به اهداف پروژه و کسب بیشترین ارزش در برابر میزان سرمایه‌گذاری، با در نظر گرفتن محدودیت‌ها و خطرپذیری (ریسک)‌ها شناسایی می‌شود و پس از طی مراحل ارزیابی و مقایسه گزینه‌ها، تصمیم در مورد روش تأمین مالی و روش اجرایی مناسب گرفته می‌شود.	آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۴) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور) مصوبه شماره ۵۷۶۹۷/ت/۲۵۲۵۴ مورخ ۱۴۰۰/۳/۸
روش طرح و ساخت	روشی برای اجرای طرح یا پروژه که طبق آن، طراحی (تمام یا بخشی از طراحی پایه و طراحی تفصیلی)، تأمین مصالح و تجهیزات و خدمات فنی مربوط به آن‌ها، ساختمان، نصب، راه‌اندازی، آزمایش‌های کارایی و سایر خدمات جنبی مربوط به آن‌ها به‌صورت توأم توسط یک پیمانکار صنعت ساخت انجام می‌شود.	بند الف ماده ۳ آیین‌نامه تشخیص صلاحیت پیمانکاران طرح و ساخت مصوب ۱۳۸۴/۱/۲۱

واژه	تعریف	مرجع
روش های نوین و فناوری های جدید	کلیه روش هایی که براساس یافته های جدید علمی و به کارگیری فناوری های نوین موجب حداکثر بازیابی مواد و حداقل آلودگی های محیط زیستی شوند. از قبیل تبدیل پسماندها به کودهای زیستی، بازیافت انرژی، دفن بهداشتی و مهندسی به تشخیص کارگروه ملی.	آیین نامه اجرایی بند «الف» ماده (۱۹۳) قانون برنامه پنجم توسعه شماره ۴/۱۱۱۷۴۸/ت مورخ ۸۱۵۲/۱۳۹۱/۶/۵
زنجیره صنعتی- کشاورزی	گروهی از واحدها که برای تولید یک محصول خاص با هم در ارتباط بوده و مکمل یکدیگر هستند.	آیین نامه اجرایی ماده (۱۹۴) قانون برنامه پنجم توسعه مصوبه شماره ۳۰۶۶۱/ت مورخ ۴۸۹۴۷/۱۳۹۲/۲/۱۵ هیئت وزیران
سازمان غیردولتی	به تشکل هایی اطلاق می شود که توسط گروهی از اشخاص حقیقی یا حقوقی غیرحکومتی به صورت داوطلبانه با رعایت مقررات مربوط تأسیس شده و دارای اهداف غیرانتفاعی و غیرسیاسی می باشند.	بند الف ماده ۱ آیین نامه تأسیس و فعالیت سازمان های غیردولتی مصوب ۱۳۸۴/۳/۲۹ هیئت وزیران
سال مالی	یک سال هجری شمسی است که از اول فروردین ماه آغاز و به پایان اسفند ماه ختم می شود.	(ماده ۶ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱)

واژه	تعریف	مرجع
سال مالیاتی	عبارت است از یک سال شمسی که از اول فروردین ماه هر سال شروع و به آخر اسفند ماه همان سال ختم می‌شود لکن در مورد اشخاص حقوقی مشمول مالیات که سال مالی آن‌ها به موجب اساسنامه با سال مالیاتی تطبیق نمی‌کند درآمد سال مالی آن‌ها به جای سال مالیاتی مبنای تشخیص مالیات قرار می‌گیرد و موعد تسلیم اظهارنامه و ترازنامه و حساب سود و زیان و سررسید پرداخت مالیات آن‌ها چهار ماه شمسی پس از سال مالی می‌باشد.	(ماده ۱۵۵ قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۳)
سایر منابع تأمین اعتبار	عبارتند از منابعی که تحت عنوان وام، انتشار اوراق قرضه، برگشتی از پرداخت‌های سال‌های قبل و عناوین مشابه در قانون بودجه کل کشور پیش‌بینی می‌شود و ماهیت درآمد ندارند.	(ماده ۱۲ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱)
سپرده	سپرده از نظر این قانون عبارت است از: الف) وجوهی که طبق قوانین و مقررات به منظور تأمین یا جلوگیری از تضییع حقوق دولت دریافت می‌گردد و استرداد یا ضبط آن تابع شرایط مقرر در قانون و مقررات و قراردادهای مربوط است. ب) وجوهی که به موجب قرارها و یا احکام صادره از طرف مراجع قضایی از اشخاص حقیقی و یا حقوقی دریافت می‌گردد و به موجب قرارها یا احکام صادره از طرف مراجع مذکور کالا یا بعضاً قابل استرداد می‌باشد.	(ماده ۳۰ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱)
سد	سازه‌ای است که در مقابل جریان آب برای ذخیره، انحراف یا تنظیم آب به منظور تأمین نیازهای مختلف از جمله شرب، صنعت، کشاورزی، تولید نیرو و کنترل سیلاب ساخته می‌شود.	معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی (۱۳۸۸) تعاریف و... (وزارت نیرو) مرکز آمار ایران

واژه	تعریف	مرجع
سرشماری	منظور آمارگیری‌هایی است که کلیه افراد واحدهای جامعه مورد مطالعه را در برگیرد و در مواعد مشخص به منظور جمع‌آوری اطلاعات در زمینه فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی مانند نفوس، مسکن، کشاورزی، صنعت، ساختمان، بازرگانی، فرهنگی و سایر فعالیت‌ها صورت می‌گیرد. در صورتی که سرشماری در سراسر کشور به عمل آید سرشماری عمومی نامیده می‌شود.	(بند الف ماده ۱ قانون مرکز آمار ایران مصوب ۱۳۵۳/۱۱/۱۰)
سرشماری عمومی	منظور آمارگیری‌هایی است که کلیه افراد واحدهای جامعه مورد مطالعه را در برگیرد و در مواعد مشخص به منظور جمع‌آوری اطلاعات در زمینه فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی مانند نفوس، مسکن کشاورزی صنعت، ساختمان، بازرگانی، فرهنگی و سایر فعالیت‌ها صورت می‌گیرد. در صورتی که سرشماری در سراسر کشور به عمل آید سرشماری عمومی نامیده می‌شود.	(بند الف ماده ۱ قانون مرکز آمار ایران مصوب ۱۳۵۳/۱۱/۱۰)
سرمایه خارجی	: انواع سرمایه اعم از نقدی و یا غیرنقدی که توسط سرمایه‌گذار خارجی به کشور وارد می‌شود و شامل موارد زیر می‌گردد: الف) وجوه نقدی که به صورت ارز قابل تبدیل، از طریق نظام بانکی یا دیگر طرق انتقال وجوه که مورد تأیید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران باشد به کشور وارد شود. ب) ماشین‌آلات و تجهیزات. ج) ابزار و قطعات یدکی، قطعات منفصله و مواد اولیه افزودنی و کمکی. د) حق اختراع، دانش فنی، اسامی و علائم تجاری و خدمات تخصصی. ه) سود سهام قابل انتقال سرمایه‌گذار خارجی. و) سایر موارد مجاز با تصویب هیئت دولت.	(ماده ۱ قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی مصوب ۱۳۸۱/۲/۱۴)

واژه	تعریف	مرجع
سرمایه‌گذار خارجی	اشخاص حقیقی یا حقوقی غیرایرانی یا ایرانی با استفاده از سرمایه با منشأ خارجی که مجوز سرمایه‌گذاری موضوع ماده (۶) را اخذ نموده باشند.	(ماده ۱ قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی مصوب ۱۳۸۰/۱۲/۱۹)
سرمایه‌گذاری	منظور از سرمایه‌گذاری در این قانون تخصیص اعتبار و مصرف آن برای یکی از امور تولیدی و عمرانی است که ضمن صورت فصول و بندهای برنامه تعیین می‌شود.	(تبصره ماده ۲ قانون برنامه عمرانی سوم کشور مصوب ۱۳۴۶/۳/۲۱)
سرمایه‌گذاری ریسک پذیر	سرمایه‌گذاری که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در شرکت‌هایی که دارای پتانسیل رشد در حوزه‌های صنایع نوین می‌باشند، انجام می‌پذیرد. این سرمایه‌گذاری می‌تواند برای توسعه و رشد یک شرکت جدید (start_up) و یا توسعه یک محصول یا خدمات جدید در صنایع مذکور مورد استفاده قرار گیرد.	بند ۱ ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی بند ت تبصره ۱۹ قانون بودجه سال ۱۳۸۳ مصوب ۱۳۸۳/۷/۱۲
سرمایه‌گذاری غیرمستقیم ریسک پذیر	تسهیلات وام بلند مدت ریسک پذیر که به شرکت‌های سرمایه‌گذار ریسک پذیر در حوزه صنایع نوین پرداخت می‌گردد و هر شرکت سرمایه‌گذار ریسک پذیر به ازای سرمایه‌گذاری‌هایی که در فعالیت‌های مختلف ریسک پذیر انجام دهد، تسهیلات دریافت می‌نماید.	(بند ۳ ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی بند ت تبصره ۱۹ قانون بودجه سال ۱۳۸۳ مصوب ۱۳۸۳/۷/۱۲ هیئت وزیران)
سرمایه‌گذاری مستقیم	عبارت است از تأمین سرمایه لازم جهت اجرای طرح‌های تولیدی و طرح‌های عمرانی انتفاعی توسط بانکها.	(ماده ۲۸ آیین‌نامه تسهیلاتی اعطایی بانکی مصوب ۱۳۶۲/۱۰/۱۴ هیئت وزیران)

واژه	تعریف	مرجع
سرمایه‌گذاری‌های خطرپذیر	سرمایه‌گذاری است که در معرض خطر یک و یا همه موارد زیر باشد: ۱ - خطر ناشی از ناکامی در فرآیندهای تجاری‌سازی تکنولوژی‌ها یا محصولات حاوی فن‌آوری نوین. ۲ - خطر ناشی از سرعت بالای تحولات در فناوری‌های نوین. ۳ - خطر ناشی از شرایط تحریم. ۴ - خطر ناشی از عدم دسترسی به فناوری و دانش لازم طی انجام طرح مطابق با پیش‌بینی‌های اولیه.	مصوبه شماره ۱۹۷۵۰/ت۳۷ ۱۳۸۶/۲/۱۲۰۲۳۲
سند بالاسری	تفاهم‌نامه‌ای شامل فهرست اسناد، برنامه‌ها و اقدامات اختصاصی اولویت‌بندی شده و نیز بودجه موردنیاز انجام آن‌ها که در چارچوب نظام فنی و اجرایی توسط دستگاه مرکزی تهیه و به سازمان ارائه می‌شود. این تفاهم‌نامه پس از تصویب و ابلاغ سازمان، قابل اجرا می‌باشد.	آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۴) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور) مصوبه شماره ۵۷۶۹۷/ت۲۵۲۵۴ مورخ ۱۴۰۰/۳/۸
سهام عدالت	سهام شش دهک درآمدی کشور که به شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی واگذار می‌شود تا در ازای آن شرکت‌های مزبور معادل مبلغ آن، سهام شرکت سرمایه‌گذاری استانی را از طریق شرکت‌های تعاونی عدالت شهرستانی به مشمولین سهام مزبور (اعضای تعاونی‌ها) واگذار نمایند.	آیین‌نامه اجرایی توزیع سهام عدالت شماره ۶/۱/۲۲۶۰۳۷ ۱۳۸۸/۱/۲۹۳

واژه	تعریف	مرجع
سهام	قسمتی است از سرمایه شرکت سهامی که مشخص میزان مشارکت و تعهدات و منافع صاحب آن در شرکت سهامی می‌باشد ورقه سهم سند قابل معامله‌ای است که نماینده تعداد سهامی است که صاحب آن در شرکت سهامی دارد.	(ماده ۲۴ لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷/۱۲/۲۴)
سهام انجام کار در داخل	سهام ارزش فعالیت‌های مختلف قرارداد است که توسط پیمانکار به‌طور مستقیم یا از طریق اشخاص ثالث (اعم از ایرانی یا خارجی) در داخل کشور تولید یا انجام می‌شود.	(بند ب ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی بند ج ماده ۲ قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور و... مصوب ۱۳۸۳/۸/۱۰ هیئت‌وزیران)
سیل شکن	بازوهای خاکی یا سیل شکن - خاکریز یا مانعی است که به موازات تقریبی محور رودخانه و نهر یا مسیل به‌خصوص در کنار آن‌ها به‌منظور جلوگیری از پخش آب در اراضی اطراف و ممانعت از عمل تخریبی سیلاب‌ها احداث می‌گردد.	(بند ۶ آیین‌نامه اجرایی قانون حفظ و تثبیت کناره و بستر رودخانه‌های مرزی مصوب ۱۳۶۳/۱۲/۱۸ هیئت‌وزیران)
شبکه‌های آبیاری و زهکشی و کانال‌ها	مجاری مستحده‌ای هستند که به‌منظور آبرسانی، سالم‌سازی اراضی و یا انتقال آب ایجاد شده یا می‌شوند.	آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، ۳۶۰۴۶/ت/۲۳۶۸۷ هـ مورخ ۱۳۷۹/۸/۱۶

واژه	تعریف	مرجع
شبکه‌های کسب و کار	مجموعه‌ای از بنگاه‌های کسب و کار در فعالیت‌های مشترک دارای پراکنندگی جغرافیایی.	آیین‌نامه ساماندهی خوشه‌ها و شبکه‌های صادرات‌گرای کسب و کار شماره ۲۰۷۹۴/ت/۳۵ ک مورخ ۰۱۴ ۱۳۸۷/۲/۱۶
شرکت	عبارت است از اجتماع حقوق مالکان متعدد در شی واحد به نحو اشاعه	(ماده ۵۷۱ قانون مدنی)
شرکت ایرانی	هر شرکتی که در ایران ثبت و اقامتگاه آن در ایران باشد، شرکت ایرانی محسوب می‌شود.	بند ز ماده ۴ آیین‌نامه طبقه‌بندی و تشخیص صلاحیت پیمانکاران مصوب ۱۳۸۱/۱۲/۴
شرکت با مسئولیت محدود	وقتی تشکیل می‌شود که تمام سرمایه نقدی تأدیه و سهم‌الشرکه غیرنقدی نیز تقویم و تسلیم شده باشد.	(ماده ۹۶ قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱/۲/۱۳)
شرکت پیمانکاری	ساختمانی یا تأسیساتی یا تجهیزاتی شخصی است حقوقی که برای انجام عملیات ساختمانی یا تأسیساتی یا تجهیزاتی طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران به صورت شرکت سهامی خاص در ایران تأسیس شده و به ثبت رسیده و کلیه سهام آن متعلق به اشخاص حقیقی ایرانی در بخش خصوصی باشد.	بند الف ماده ۲ از آیین‌نامه تشخیص صلاحیت و ارجاع کار به شرکت‌های پیمانکاری ساختمانی تأسیساتی و تجهیزاتی وابسته به بخش خصوصی مصوب ۱۳۶۰/۲/۳۰

واژه	تعریف	مرجع
شرکت تعاونی	شرکتی است از اشخاص حقیقی یا حقوقی که به منظور رفع نیازمندی‌های مشترک و بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی اعضا از طریق خودیاری و کمک متقابل و همکاری آن موافق اصولی که در این قانون مصرح است تشکیل می‌شود.	(بند ۲ اصلاح بعضی از مواد و الحاق سه تبصره به قانون شرکت‌های تعاونی مصوب ۱۳۵۲/۴/۹)
شرکت تعاونی روستایی	از نظر اجرای این ماده شرکت تعاونی روستایی شرکتی است که زارعان در روستا تشکیل و تحت نظارت سازمان تعاونی روستایی کشور می‌باشد.	(تبصره ماده ۱۱۸ از قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۴۵/۱۲/۲۸)
شرکت دولتی	واحد سازمانی مشخصی است که با اجازه قانون به صورت شرکت ایجاد شود و یا به حکم قانون یا دادگاه صالح ملی شده یا مصادره شده و به عنوان شرکت دولتی شناخته شده باشد و بیش از ۵۰ درصد سرمایه آن متعلق به دولت باشد. هر شرکت تجاری که از طریق سرمایه‌گذاری شرکت‌های دولتی ایجاد شود، مادام که بیش از پنجاه درصد سهام آن متعلق به شرکت‌های دولتی است، شرکت دولتی تلقی می‌شود.	(ماده ۴ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱)
شرکت سهامی	شرکتی است که سرمایه آن به سهام تقسیم شده و مسئولیت صاحبان سهام محدود به مبلغ اسمی سهام آن‌ها است.	(ماده ۱ لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷/۱۲/۲۴)
شرکت مادر (هلدینگ)	شرکتی که با سرمایه‌گذاری در شرکت سرمایه‌پذیر جهت کسب انتفاع، آن قدر حق رأی کسب می‌کند که برای کنترل عملیات شرکت، هیئت مدیره را انتخاب کند و یا در انتخاب اعضای هیئت مدیره مؤثر باشد.	(بند ۲۲ ماده ۱ قانون بازار اوراق بهادار مصوب ۱۳۸۴/۹/۱)

واژه	تعریف	مرجع
شرکت‌های تعاونی عدالت شهرستانی	شرکت‌هایی که با عضویت مشمولان طرح سهام عدالت در هر شهرستان تشکیل می‌شوند و وظایف ارائه خدمات به اعضاء و کمک به ایفای نقش در اداره شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی را برعهده دارند.	آیین‌نامه اجرایی توزیع سهام عدالت شماره ۶/۱/۲۲۶۰۳۷ ۱۳۸۸/۱/۲۹۳
شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی	شرکت‌هایی که با عضویت (سهامداری) شرکت‌های تعاونی عدالت شهرستانی هر استان به صورت سهامی خاص قابل تبدیل به سهامی عام، در قالب قانون تجارت تشکیل و اداره می‌شوند.	آیین‌نامه اجرایی توزیع سهام عدالت شماره ۶/۱/۲۲۶۰۳۷ ۱۳۸۸/۱/۲۹۳
شهر	مقصود از شهر حوزه‌ای است که طبق گواهی وزارت کشور دارای شهرداری قانونی می‌باشد.	(ماده ۲ قانون برنامه هفت‌ساله دوم عمرانی کشور مصوب ۱۳۳۴/۱۲/۸)
شهر جدید	به نقاط جمعیتی اطلاق می‌گردد که در چارچوب طرح مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران که از این پس به اختصار شورای عالی نامیده می‌شود در خارج از محدوده قانونی و حریم استحفاظی شهرها (هر کدام که بزرگ‌تر باشد) برای اسکان حداقل سی هزار نفر به اضافه ساختمان‌ها و تأسیسات مورد نیاز عمومی، خدماتی، اجتماعی و اقتصادی ساکنان آن پیش‌بینی می‌شود.	(ماده ۱ قانون ایجاد شهرهای جدید مصوب ۱۳۸۰/۱۰/۱۶)
شهرک صنعتی	مکانی است دارای محدوده و مساحت معین که کاربری زمین آن در مراجع قانونی شهرسازی تصویب شده و برای استقرار مجموعه‌ای از واحدهای صنعتی، پژوهشی، فناوری و خدمات پشتیبانی از قبیل طراحی مهندسی، آموزشی، اطلاع‌رسانی، مشاوره‌ای و بازرگانی که تمام یا پاره‌ای از امکانات زیربنایی و خدمات ضروری را با توجه به انواع و وسعت شهرک صنعتی و ترکیب فعالیت‌های آن در اختیار واحدهای مذکور قرار می‌دهد.	آیین‌نامه اجرایی ماده (۱۱۱) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت شماره ۴۰/ت/۲۴۱۱۰ ۱۳۸۸/۲/۷ ک ۵۸۳

مرجع	تعریف	واژه
<p>ماده ۱ آیین‌نامه اجرائی حمایت‌های دولت از صادرکنندگان خدمات فنی و مهندسی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۲۱</p>	<p>عبارت است از صادرات فعالیت‌های هدف‌دار مهندسی، تدارکات، طراحی، اجرا، ساخت، تعمیر کالا و تجهیزات و ماشین‌آلات صنعتی، نصب، راه‌اندازی، نظارت و آموزش‌های مربوط، انتقال دانش فنی، فعالیت‌های نرم‌افزاری (مدیریت، طراحی، مشاوره، خدمات انفورماتیک) مطالعات توسعه و نظایر آن‌ها به نحوی که صدور کالای صرف محسوب نشود.</p>	<p>صادرات خدمات فنی و مهندسی</p>
<p>(ماده ۲ آیین‌نامه تشویق صادرکنندگان نمونه مصوب ۱۳۷۷/۷/۸ هیئت‌وزیران)</p>	<p>شخصیت حقیقی یا حقوقی است که دارای شرایط زیر باشد: الف) ارزش صادرات کالاهای او در یک دوره مالی (از آغاز فروردین ماه تا اسفند ماه سال قبل از انتخاب) در مقایسه با سایر اشخاص یا شرکت‌هایی که کالاهای مشابه را صادر می‌کنند در بالاترین سطح باشد. ب) صادرکننده از حسن شهرت برخوردار بوده و گزارشی مبنی بر خلف وعده یا عدم ایفای تعهد از جانب وی از خریداران، طرف‌های تجاری، گمرک جمهوری اسلامی ایران، شبکه بانکی، نمایندگان جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور یا سایر منابع موثق دریافت نشده باشد. کالاهای صادراتی شخص حقیقی یا حقوقی که به‌عنوان صادرکننده نمونه انتخاب می‌شود (با در نظر گرفتن بسته‌بندی این کالاها) در مقایسه با رقبا از کیفیت بالاتری برخوردار باشد.</p>	<p>صادرکننده نمونه</p>

واژه	تعریف	مرجع
صنایع اتوماسیون	صنایعی است که ابزار و تجهیزات خودکنترلی یا اتوماسیون یا قطعات مربوط به آن‌ها را تولید می‌کنند و نمونه بارز آن کامپیوتر و لوازم مربوط است.	ماده ۱ آیین‌نامه اجرائی تبصره ۹۶ قانون برنامه پنج‌ساله دوم توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۶/۲/۲۸
صنایع بزرگ	صنایع تولید فلزات اساسی فولاد، مس و آلومینیوم از مرحله سنگ‌های معدنی یا سنگ‌های معدنی فرآوری شده تا تولید شمش و هر یک با ظرفیت بیش از چهل درصد (۴۰٪) نیاز کشور صنایع بزرگ شناخته می‌شود.	بند الف تصویب‌نامه فهرست صنایع بزرگ تحت مدیریت مصوب ۱۳۸۱/۱/۱۴
صنایع پایین دستی	عبارت است از صنایعی که در آن فرآورده‌های نهایی پتروشیمی (طبق مفاد ماده یک) طی یک یا چند مرحله به محصولات مصرفی تبدیل می‌شود.	ماده ۲ آیین‌نامه نحوه هماهنگی و تفکیک وظایف وزارت صنایع و وزارت نفت در ارتباط با پتروشیمی مصوب ۱۳۶۷/۱/۲۴
صنایع روستایی	منظور از صنایع روستایی در این آیین‌نامه، صنایع تبدیلی اولیه کشاورزی و صنایع کوچک است که در روستاها ایجاد می‌گردد.	ماده ۱ آیین‌نامه هماهنگی و تفکیک وظایف وزارتخانه‌های صنایع و جهاد سازندگی مصوب ۱۳۶۴/۶/۲۷

واژه	تعریف	مرجع
صنایع فصلی	عبارت از صنایع است که در دوره بهره‌برداری محدودی در سال دارد مانند کارخانجات پنبه قند و امثال آن‌ها	از ماده ۲ قانون اجازه اجرای گزارش کمیسیون پیشه و هنر و بازرگانی مربوط به کارگران و کارفرمایان
صنایع نوین	صنایع الکترونیک، بیوتکنولوژی، مواد نو، لیزر و اپتیک، نرم افزار و هوا فضا و نانوتکنولوژی.	بند ۶ ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی بند ت تبصره ۱۹ بودجه سال ۸۲ مصوب ۱۳۸۳/۷/۱۲
طرح جامع شهر	عبارت از: طرح بلند مدتی است که در آن نحوه استفاده از اراضی و منطقه‌بندی مربوط به حوزه‌های مسکونی، صنعتی و بازرگانی، اداری و کشاورزی و تأسیسات و تجهیزات و تسهیلات شهری و نیازمندی‌های عمومی شهری، خطوط کلی ارتباطی و محل مراکز انتهای خط (ترمینال) و فرودگاه‌ها و بنادر و سطح لازم برای ایجاد تأسیسات و تجهیزات و تسهیلات عمومی، مناطق نوسازی، بهسازی و اولویت‌های مربوط به آن‌ها تعیین می‌شود و ضوابط و مقررات مربوط به کلیه موارد فوق و همچنین ضوابط مربوط به حفظ بنا و نماهای تاریخی و مناظر طبیعی، تهیه و تنظیم می‌گردد. طرح جامع شهر بر حسب ضرورت قابل تجدید نظر خواهد بود.	(بند ۲ ماده ۱ از قانون تغییر نام وزارت آبادانی و مسکن به وزارت مسکن و شهرسازی و تعیین وظایف آن مصوب ۱۳۵۳/۴/۱۶)

واژه	تعریف	مرجع
طرح عمرانی غیر انتفاعی	۱ - طرحی که برای انجام برنامه‌های رفاه اجتماعی و عملیات زیربنایی و یا احداث ساختمان و تأسیسات جهت تسهیل کلیه وظایف دولت اجرا می‌گردد و هدف اصلی آن وصول درآمد نمی‌باشد. ۲ - این گونه طرح‌ها معمولاً در زمره طرح‌های زیربنایی و اجتماعی قرار دارند و در واقع پشتیبان طرح‌های تولیدی هستند و یا ایجاد امکانات سرمایه‌گذاری اقتصادی در جامعه را سبب می‌شوند.	۱ - قانون برنامه و بودجه بند الف ۱۰
طرح مطالعاتی	منظور طرحی است که براساس قرارداد میان سازمان و یا سایر دستگاه‌های اجرایی با مؤسسات علمی و یا مطالعاتی متخصص برای بررسی خاصی اجرا می‌گردد.	قانون برنامه و بودجه، ماده ۱ بند ۱۰.
طرح و پروژه سرمایه‌گذاری	طرح‌ها و پروژه‌هایی که در راستای ایجاد، گسترش، بهسازی و مرمت و بهره‌برداری از زیرساخت‌های موردنیاز توسعه کشور و یا پروژه‌های ساخت‌وساز، توسط دستگاه‌های اجرایی و یا با مشارکت بخش خصوصی در کشور اجرا می‌گردند.	آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۴) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور) مصوبه شماره ۵۷۶۹۷/ت/۲۵۲۵۴ مورخ ۱۴۰۰/۳/۸
طرح‌های	عبارت از طرحی است که در آن جهت گسترش آتی شهر و نحوه استفاده از زمین‌های شهری برای عملکردهای مختلف به منظور حل مشکلات حاد و فوری شهر و ارائه راه‌حل‌های کوتاه مدت و مناسب برای شهرهایی که دارای طرح جامع نمی‌باشند تهیه می‌شود.	(بند ۴ ماده ۱ قانون تغییر نام وزارت آبادانی و مسکن به وزارت مسکن و شهرسازی و تعیین وظایف آن مصوب ۱۳۵۳/۴/۱۶)

واژه	تعریف	مرجع
طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	«طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای» در ماده ۷۷ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت چنین تعریف شده است: «منظور مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که براساس مطالعات توجیهی فنی، اقتصادی و اجتماعی که توسط دستگاه اجرایی انجام می‌شود، طی مدت معین با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدف‌های برنامه توسعه پنج‌ساله به‌صورت سرمایه‌گذاری ثابت یا مطالعه برای ایجاد دارایی‌های سرمایه‌ای اجرا می‌گردد و منابع مورد نیاز اجرای آن از محل اعتبار مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تأمین می‌شود و به دو نوع انتفاعی و غیرانتفاعی تقسیم می‌گردد».	قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، مصوب ۱۳۸۰
طرح‌های عمرانی انتفاعی دولت	منظور طرحی است که در مدت معقولی پس از شروع بهره‌برداری علاوه بر تأمین هزینه‌های جاری و استهلاک سرمایه سود متناسبی به تبعیت از سیاست دولت را نیز عاید نماید. منظور از انتفاع، انتفاع مالی است به نحوی که فایده‌های ناشی از بهره‌برداری طرح قابل فروش و قابل تقویم به پول باشد.	ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت مصوب ۱۳۷۷/۵/۱۸
عاملان توسعه خوشه‌ها	اشخاص حقیقی و یا حقوقی که تجربه کافی در حوزه بنگاه‌های کوچک و متوسط و نیز بازاریابی و صادرات دارند و دارای قابلیت‌های ایجاد ارتباط مثبت و اثربخش، قدرت تحلیل اقتصاد کسب و کار، آشنا به رویکردهای کل‌گرا و سیستمی، مدیریت استراتژیک، توان حل تعارضات، روحیه پویا و فعال باشند.	آیین‌نامه ساماندهی خوشه‌ها و شبکه‌های صادرات‌گرای کسب و کار شماره ۲۰۷۹۴/ت/۳۵ ک ۰۱۴/۲/۱۶/۱۳۸۷

واژه	تعریف	مرجع
فاضلاب	از هر نوع ماده مایع زاید حاصل از فعالیت‌های صنعتی یا کشاورزی و دامداری یا شهری، بیمارستانی و آزمایشگاهی و خانگی که به آب یا خاک تخلیه گردد.	آیین‌نامه جلوگیری از آلودگی آب مصوبه شماره ۱۸۲۴۱/ت/۷۱ هـ مورخ ۱۳۷۳/۳/۱۶
فرایند صنعتی	فرایندی که برای تولید محصولات صنعتی، یک یا چند حامل انرژی به‌طور مستقیم در آن مصرف شود.	بند ب ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی ماده ۸ قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور مصوب ۱۳۸۳/۵/۹
فرسایش خاک	جدا شدن ذرات خاک از محل خود، جابجایی، انتقال و ترسیب آن توسط عوامل طبیعی یا انسانی.	قانون حفاظت از خاک مصوب ۱۳۹۸/۳/۴
فعالیت	منظور یک سلسله عملیات و خدمات مشخص است که برای تحقق بخشیدن به هدف‌های سالانه برنامه طی یک سال اجرا می‌شود و منابع مورد نیاز آن از محل اعتبارات مربوط به هزینه تأمین می‌گردد.	(ماده ۷۷ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷)
فعالیت جاری	: منظور یک سلسله عملیات و خدمات مشخصی است که برای تحقق بخشیدن به هدف‌های برنامه سالانه طی یک سال اجرا می‌شود و هزینه آن از محل اعتبارات جاری تأمین می‌گردد.	(بند ۹ ماده ۱ قانون برنامه و بودجه کشور مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰)
قاچاق سازمان یافته	جرمی است که با برنامه‌ریزی و هدایت گروهی و تقسیم کار توسط یک گروه نسبتاً منسجم متشکل از سه نفر یا بیشتر که برای ارتکاب جرم قاچاق، تشکیل یا پس از تشکیل، هدف آن برای ارتکاب جرم قاچاق منحرف شده است صورت می‌گیرد.	قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳

واژه	تعریف	مرجع
قاچاق کالا و ارز	هر فعل یا ترک فعلی است که موجب نقض تشریفات قانونی مربوط به ورود و خروج کالا و ارز گردد و براساس این قانون و یا سایر قوانین، قاچاق محسوب و برای آن مجازات تعیین شده باشد، در مبادی ورودی یا هر نقطه از کشور حتی محل عرضه آن در بازار داخلی کشف شود.	قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳
کاداستر	علائم و نشانه‌های مربوط به تحدید حدود املاک و حریم (کاداستر).	(بند ب ماده ۱ از قانون تعیین و حفاظت علائم و نشانه‌های زمینی مربوط به نقشه‌برداری و تحدید و حدود و حریم مصوب ۱۳۵۱/۹/۱۹)
کارفرما	شخصی است حقیقی یا حقوقی که کارگر به درخواست و به حساب او در مقابل دریافت حق‌السعی کار می‌کند.	(از ماده ۳ قانون کار مصوب ۱۳۶۹/۸/۲۹ مجمع تشخیص مصلحت نظام)
کالای مجاز	کالایی است که صدور یا ورود آن با رعایت تشریفات گمرکی و بانکی، نیاز به کسب مجوز ندارد.	قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳
کالای مجاز مشروط	کالایی که صدور یا ورود آن علاوه بر انجام تشریفات گمرکی حسب قانون نیازمند به کسب مجوز قبلی از یک یا چند مرجع ذی‌ربط قانونی است.	قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳
کالای ممنوع	کالایی که صدور یا ورود آن به موجب قانون ممنوع است.	قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳

واژه	تعریف	مرجع
گردشگری پایدار	نوعی از گردشگری که آثار اقتصادی، زیست-محیطی و اجتماعی فعلی و آتی خود را کاملاً مد نظر قرار می-دهد و در قبال این اثرات مسئول و متعهد است و به تأمین نیازهای بازدیدکنندگان، صنعت گردشگری، محیط-زیست و جامعه میزبان می-پردازد.	سند راهبردی توسعه گردشگری مصوبه شماره ۶۶۶۳۴ / ت ۵۵۲۹۳ هـ مورخ ۱۳۹۹/۶/۱۶
مجرای اصلی	عبارت است از مسیری که آب در حداقل و حداکثر میزان خود از آن عبور می نماید.	آیین نامه اجرایی قانون حفظ و تثبیت کناره و بستر رودخانه های مرزی مصوبه شماره ۸۲ مورخ ۱۳۶۴/۱/۵ هیئت وزیران
مجموعه روستایی	مجموعه ای متشکل از روستاهای واقع در محدوده یک دهستان	آیین نامه اجرایی ماده (۱۹۴) قانون برنامه پنجم توسعه مصوبه شماره ۳۰۶۶۱/ت ۴۸۹۴۷ هـ مورخ ۱۳۹۲/۲/۱۵ هیئت وزیران
محدوده روستا	عبارت است از محدوده ای شامل بافت موجود روستا و گسترش آتی آن در دوره طرح هادی روستایی که با رعایت مصوبات طرح های بالا دست تهیه و به تصویب مرجع قانونی مربوط می رسد. دهیاری ها کنترل و نظارت بر احداث هر گونه ساخت و ساز در داخل محدوده را عهده دار خواهند بود.	(ماده ۳ قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و... مصوب ۱۳۸۴/۱۰/۱۴)

واژه	تعریف	مرجع
محدوده شهر	عبارت است از حد کالبدی موجود شهر و توسعه آتی در دوره طرح جامع و تا تهیه طرح مذکور در طرح‌های شهر که ضوابط و مقررات شهرسازی در آن لازم‌الاجرا می‌باشد.	(ماده ۱ قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک مصوب ۱۳۸۴/۱۰/۱۴)
محدوده شهر جدید	آن بخشی از اراضی مکان‌یابی شده برای ایجاد شهر جدید است که برای سکونت و ایجاد ساختمان‌ها و تأسیسات مورد نیاز عمومی، خدماتی، اجتماعی و اقتصادی آن در یک دوره زمانی معین در طرح جامع شهر جدید مشخص و به تصویب شورای عالی برسد.	(بند ۸ ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون ایجاد شهرهای جدید مصوب ۱۳۸۲/۵/۱۵)
مدیریت سبز	مجموعه‌ای از مطالعات و اقدامات جامع، هدفمند و مستمر که در سطوح مختلف دستگاه‌های اجرایی برای استفاده بهینه از منابع و کاهش اثرات سوء بر منابع زیستی اعمال می‌شود.	آیین‌نامه اجرایی بند (ز) ماده (۳۸) قانون برنامه ششم توسعه موضوع مدیریت سبز مصوبه شماره ۳۶۶۳۷/ت/۵۵۴۹۰ هـ مورخ ۱۳۹۸/۳/۳۰
مرداب	زمین باتلاقی، مسطح و پستی است که دارای یک یا تعدادی آبراه باشد و معمولاً در مد بزرگ دریا زیر آب رود، همچنین اراضی پستی که در مناطق غیر ساحلی در فصول بارندگی و سیلاب غرقاب شده و معمولاً در تمام سال حالت باتلاقی داشته باشد.	آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها،... مصوبه شماره ۳۶۰۴۶/ت/۲۳۶۸۷ هـ مورخ ۱۳۷۹/۸/۱۶

واژه	تعریف	مرجع
مرز	آخرین حد قلمرو هوایی، دریایی و زمینی یک کشور را مرز گویند.	آیین نامه اجرایی قانون حفظ و تثبیت کناره و بستر رودخانه های مرزی مصوبه شماره ۸۲ مورخ ۱۳۶۴/۱/۵ هیئت وزیران
مرکز استان	یکی از شهرهای همان استان است که مناسب ترین کانون سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، طبیعی و اجتماعی آن استان شناخته می شود.	(تبصره ۲ ماده ۱ قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۶۲/۴/۱۵)
مرکز بخش	مرکز بخش، روستا یا شهری، از همان بخش است که مناسب ترین کانون طبیعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی آن محدوده شناخته می شود.	(تبصره ۳ ماده ۶ قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۶۲/۴/۱۵)
مرکز دهستان	منحصراً روستایی از همان دهستان است که مناسب ترین مرکز خدمات روستایی آن محدوده شناخته می شود.	(تبصره ۳ ماده ۳ از قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۶۲/۴/۱۵)
مرکز شهرستان	یکی از شهرهای همان شهرستان است که مناسب ترین کانون طبیعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی آن محدوده شناخته می شود.	(تبصره ۳ ماده ۷ از قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۶۲/۴/۱۵)

مرجع	تعریف	واژه
ماده ۴۰۳ قانون تجارت	منظور آن است که طلبکار می‌تواند به همه شرکاء مجتمعاً رجوع کرده و یا پس از رجوع به یکی و عدم وصول طلب برای بقیه یا تمام طلب به دیگری یا دیگران مراجعه نماید.	مسئولیت تضامنی
آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۴) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور) مصوبه شماره ۵۷۶۹۷/ت/۲۵۲۵۴ مورخ ۱۴۰۰/۳/۸	همکاری و قرارداد بین بخش خصوصی و عمومی بر اساس تخصص‌ها و میزان سرمایه‌گذاری هر یک از طرفین، به طوری که بتواند با تأمین الزامات توسعه‌ای و طبق اسناد بالادستی اهداف طرح‌ها و پروژه‌های سرمایه‌گذاری را با پیش‌بینی مناسب خطرپذیری (ریسک)ها، تضامین و منابع به بهترین وجه برآورده کند.	مشارکت عمومی و خصوصی
سند راهبردی توسعه گردشگری مصوبه شماره ۶۶۶۳۴ / ت ۵۵۲۹۳ هـ مورخ ۱۳۹۹/۶/۱۶	هر کشور، شهر، ناحیه یا محدوده جغرافیایی که از لحاظ جاذبه‌های گردشگری و امکانات، قابلیت و توان لازم برای پذیرش گردشگر را داشته باشد.	مقصد گردشگری
آیین‌نامه جلوگیری از آلودگی آب مصوبه شماره ۱۸۲۴۱/ت/۷۱ هـ مورخ ۱۳۷۳/۳/۱۶	هرگونه منبعی که فعالیت یا بهره‌برداری از آن موجب آلودگی آب می‌شود که شامل منابع صنعتی، معدنی، کشاورزی و دامداری، شهری و خانگی، خدماتی و درمانی و متفرقه می‌باشد.	منابع مولد آلودگی آب (منابع آلوده کننده)

واژه	تعریف	مرجع
مناطق حساس و آسیب پذیر	مناطق از عرصه های آبی و محدوده ساحلی که به سبب اهمیت اکولوژیک، اقتصادی، اجتماعی، آموزشی، وجود گونه های نادر و در معرض خطر تهدید، زیستگاه های حساس و یا دلایل علمی و آسیب پذیری در برابر شرایط طبیعی در معرض خطر آسیب شدید بالقوه ناشی از آلودگی نفتی بوده و نیازمند تدابیر خاص حفاظتی و حمایت ویژه می باشند.	سامانه ملی آمادگی، مقابله و همکاری در برابر آلودگی های نفتی و مواد خطرناک و سمی در دریا و رودخانه های قابل کشتیرانی با اصلاحات و الحاقات بعدی مصوبه شماره ۵۵۹۰۵/ت/۳۵۶۲۰ هـ مورخ ۱۳۹۱/۳/۲۳
مناطق کمتر توسعه یافته	مناطق کمتر توسعه یافته بر اساسی مصوبه شماره ۷۶۲۵۴/ت/۳۶۰۹۵ هـ مورخ ۸۸/۴/۱۰ هیئت وزیران شامل شهرستان ها؛ بخش ها و دهستان های مندرج در لیست پیوست مصوبه فوق الذکر می شود.	تصویب نامه شماره ۷۶۲۵۴/ت/۳۶۰۹۵ هـ مورخ ۸۸/۴/۱۰ هیئت وزیران
مناطق محروم	به محل هایی اطلاق می شود که در جدول گروه بندی نقاط کشور از نظر تسهیلات زندگی و بدی آب و هوا مصوب سازمان امور اداری و استخدامی جزو نقاط گروه پنج و بالاتر تا درجه ۲ و بالاتر قرار گرفته باشند...	(تبصره ۲ ماده ۳ از آیین نامه اجرایی قانون نظام مهندسی ساختمان مصوب ۱۳۷۲/۴/۲۰)
مواد آلوده کننده آب (آلوده کننده)	هر نوع مواد یا عوامل فیزیکی و شیمیایی بیولوژیک که باعث آلودگی آب گردیده یا به آلودگی آن بيفزاید.	آیین نامه جلوگیری از آلودگی آب مصوب شماره ۱۸۲۴۱/ت/۷۱ هـ مورخ ۱۳۷۳/۳/۱۶

واژه	تعریف	مرجع
مواد زاید سمی و خطرناک	عبارت است از هر نوع ماده زاید آلوده کننده یا ترکیبی از مواد و ضایعاتی که قدرت صدمه و آسیب زیاد به سلامت انسان یا سایر موجودات زنده یا گیاهان مواد یا بر اثر تماس و تکرار دارای عوارض سوء در آنها باشد و قابلیت آلوده ساختن آب را دارد.	آیین‌نامه جلوگیری از آلودگی آب مصوبه شماره ۱۸۲۴۱/ت/۷۱-هـ مورخ ۱۳۷۳/۳/۱۶
مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی	از نظر این قانون واحدهای سازمانی مشخصی هستند که با اجازه قانون به منظور انجام وظایف و خدماتی که جنبه عمومی دارد تشکیل شده و یا می‌شود.	(ماده ۵ از قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱)
مؤسسه دولتی	واحد سازمانی مشخصی است که به موجب قانون ایجاد و زیر نظر یکی از قوای سه‌گانه اداره می‌شود و عنوان وزارتخانه ندارد.	(ماده ۳ از قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۱۳۶۶/۶/۱)
مؤسسه وابسته	از نظر این قانون واحد سازمانی مشخصی است که به صورتی غیر از شرکت و برای مقاصد غیرتجارتی و غیرانتفاعی توسط یک یا چند مؤسسه و نهاد عمومی غیردولتی تأسیس و اداره می‌شود و به نحوی مالکیت آن متعلق به یک یا چند مؤسسه یا نهاد عمومی غیردولتی باشد.	(تبصره ۱ قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۹)
نرم افزار	عبارت است از مجموعه برنامه‌های رایانه‌ای، رویه‌ها، دستورالعمل‌ها و مستندات مربوط به آن‌ها و نیز اطلاعات مربوط به عملیات یک سیستم رایانه‌ای که دارای کاربری مشخص بوده و بر روی یکی از حامل‌های رایانه‌ای ضبط شده باشد.	(ماده ۲ آیین‌نامه اجرایی مواد ۲ و ۱۷ قانون حمایت از حقوق پدید آورندگان نرم افزارهای رایانه‌ای مصوب ۱۳۸۳/۴/۲۱ هیئت وزیران)

واژه	تعریف	مرجع
نظام فنی و اجرایی	شامل مجموعه‌ای از عوامل، اصول، برنامه‌ها و فرآیندها و اسناد (مقررات، ضوابط و دستورالعمل‌ها) مربوط به مدیریت، پیدایش، پدیدآوری و بهره‌برداری طرح‌های سرمایه‌گذاری و پروژه‌های ساخت‌وساز	آیین‌نامه اجرایی ماده (۳۴) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (نظام فنی و اجرایی یکپارچه کشور) مصوبه شماره ۲۵۲۵۴/ت/۵۷۶۹۷ ه مورخ ۱۴۰۰/۳/۸
واحد صنعتی	دارای پروانه بهره‌برداری یا کارت شناسایی از وزارت صنایع و معادن یا سایر مراجع قانونی	بند الف ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی ماده ۷ قانون تنظیم بخشی از مقررات تسهیل نوسازی صنایع کشور مصوب ۱۳۸۳/۱/۹
ورشکستگی	ورشکستگی تاجر یا شرکت تجاری در نتیجه توقف از تأدیه وجوهی که برعهده او است حاصل می‌شود. حکم ورشکستگی تاجری را که حین الفوت در حال توقیف بوده تا یک سال بعد از مرگ او نیز می‌توان صادر نمود.	(ماده ۴۱۲ قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱/۲/۱۳)

پیوست دوم

نمایه

L

۳۸۶، Lease

O

۳۸۶، O&M

R

۳۸۶، ROO

۳۸۶، ROT

۱

۶ ابلاغیه سیاست‌های کلی «آمایش سرزمین»،

B

۳۸۶، BOLT

۳۸۶، BOT

C

۳۸۶، Concession

E

۶۲، ECO

J

۳۸۶، Joint Venture

انرژی خورشیدی، ۷۳، ۷۵، ۱۹۹	اراک، ۹۱، ۱۸۴، ۱۸۸
انرژی‌های تجدیدپذیر، ۱۴۹	ارتش، ۳۱، ۳۴، ۴۰، ۱۸۹، ۲۳۰، ۳۶۸
اوراق مشارکت، ۴۰۰، ۴۰۹، ۴۳۳	اردبیل، ۵۸، ۷۸، ۸۵، ۸۷، ۸۸، ۹۱، ۹۴، ۹۸
اهداف بنیادین توسعه فضایی استان، ۱۱۹	۱۸۴، ۱۸۸، ۲۰۸
اهواز، ۵۷، ۶۸، ۹۰، ۹۸، ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۸۵	اردستان، ۹۲
۲۰۹، ۱۸۸	ارومیه، ۷۸، ۹۱، ۹۷، ۹۸، ۱۸۴، ۱۸۸
ایرانشهر، ۲۹، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷	استان، ا، ب، ت، ث، ص، ۲۸، ۲۹، ۳۱، ۳۳
۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴	۳۴، ۳۵، ۱۱۷، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲
۱۳۵، ۱۳۶، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶	۱۲۴، ۱۲۸، ۱۳۱، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۷، ۱۳۸
۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹	۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۵، ۱۴۸، ۱۵۰
۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۶، ۱۶۷	۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۸
ایلام، ۵۸، ۷۹، ۸۵، ۸۷، ۹۱، ۹۴، ۹۸، ۱۸۴	۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۳، ۱۶۵، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰
۲۰۸، ۱۸۸	۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۴، ۱۷۷، ۲۸۴
آ	استاندار، ا، ۲۸، ۲۹، ۱۹۳، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۵
آب قابل برنامه‌ریزی، ۵۵، ۷۲، ۷۳، ۸۱، ۱۱۴	۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲
۱۲۱، ۱۷۱	۲۳۵، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۴۱، ۲۴۴، ۲۴۸، ۲۵۱
آبخوان‌داری، ۱۶۹	۲۵۴، ۲۶۱، ۲۶۵، ۲۷۱، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۶
آبزیان، ۳۴، ۱۲۹، ۱۶۹، ۲۰۴، ۴۰۱، ۴۱۷	۲۸۱، ۲۹۱، ۳۲۷، ۳۴۱، ۳۴۴، ۳۸۱، ۳۹۷
آب‌های آزاد، ۳۱، ۱۲۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۵۲	استانداران، ۱۱۸
آذربایجان شرقی، ۵۸، ۷۸، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۹۴	استان‌ها، ث، ۱۱۸، ۱۷۲
۲۰۸، ۱۸۴	استان‌های مرزی، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۱۰۷، ۲۰۰
آذربایجان غربی، ۵۸، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۱۸۴، ۲۰۸	۲۰۵
آسیای میانه، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۳۵، ۱۳۶	اصفهان، ب، ث، ۵۷، ۶۴، ۶۸، ۷۸، ۸۵، ۸۶
آینده‌نگاری، ۱۲۰	۸۷، ۸۸، ۹۱، ۹۲، ۹۴، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۷
ب	۱۰۹، ۱۱۰، ۱۸۴، ۱۸۸، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۹۷
بجنورد، ۶۸، ۹۱، ۱۰۱، ۱۸۵، ۱۸۹	اعتبار تملک دارایی سرمایه‌ای، ۳۲۵، ۳۲۶
	افغانستان، ۵۸، ۶۸، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷
	۱۳۳، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۶۰
	البرز، ۸۷، ۹۴، ۱۸۴، ۱۸۸، ۲۰۸

پ

پارک‌های علم و فناوری، ۱۵، ۲۵۳، ۳۰۶
 پارود، ۱۴۰، ۱۶۵، ۱۶۷
 پاکستان، ۵۸، ۶۸، ۱۲۶، ۱۳۳، ۱۳۶، ۱۴۳، ۱۶۰
 پدافند غیرعامل، ۱۳۵، ۱۷۰
 پروژه، ۵۲، ۲۶۱، ۳۲۰، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴
 ۳۷۵، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴
 ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۴۰۵
 ۴۰۶، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۳۲
 پسابندر، ۱۴۲، ۱۵۸، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۹۹
 پیشین، ۵۹، ۱۲۰، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۳، ۱۴۵
 ۱۵۷، ۱۶۰، ۱۶۴، ۱۶۷، ۲۰۴

ت

تبریز، ۵۷، ۶۴، ۶۸، ۹۰، ۹۲، ۹۸، ۱۰۷، ۱۰۹
 ۱۱۰، ۱۱۴، ۱۸۸، ۲۰۹
 تجاری‌سازی، ۵۹، ۶۷، ۷۱، ۷۲، ۷۷، ۸۶، ۲۵۴
 ۳۷۳، ۳۷۵، ۴۲۳
 توثیق، ۳۸۹
 توسعه پایدار، ۱۷، ۲۴، ۴۴، ۴۹، ۵۵، ۵۶، ۱۳۶
 ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۹۵، ۱۹۹، ۲۰۱، ۲۱۱، ۲۱۶
 ۲۳۴، ۲۴۴، ۲۴۷، ۲۴۸، ۴۰۹
 توسعه متوازن، ۱۳۹، ۱۷۴، ۱۷۵
 تهران، ب، ۱۲، ۵۷، ۶۴، ۸۶، ۸۷، ۹۱، ۹۲، ۹۴
 ۹۸، ۹۹، ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۸۴، ۱۸۹، ۱۹۹
 ۲۰۱، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۴، ۲۲۳، ۲۹۷

بریس، ۱۴۲، ۱۵۸، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۷، ۱۶۸
 بزرگراه‌های آسیایی، ۶۱، ۱۲۶، ۱۳۳، ۱۵۷، ۱۶۶
 بزمان، ۳۴، ۱۲۶، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۴۰، ۱۴۳
 ۱۴۵، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۶۰، ۱۶۴، ۱۶۷
 بلوچ، ۲۹
 بمپور، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۱، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۴۰
 ۱۴۱، ۱۴۳، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۹، ۱۵۷، ۱۵۸
 ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۴، ۱۶۷
 بنادر جنوبی و شمالی کشور، ۵۹
 بندر قشم، ۵۹
 بندرعباس، ۵۷، ۶۹، ۹۱، ۹۸، ۱۰۱، ۱۰۷
 ۱۰۹، ۱۱۱، ۱۸۸
 بوشهر، ۵۸، ۶۵، ۶۹، ۷۸، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۹۱
 ۹۴، ۱۱۱، ۱۸۵، ۱۸۸، ۲۰۸
 بهره‌وری، ۶، ۷، ۹، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۹، ۲۰، ۲۳
 ۴۵، ۵۰، ۷۴، ۷۶، ۸۰، ۸۱، ۱۰۹، ۱۹۵
 ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۳، ۲۹۱، ۳۳۷، ۳۳۹
 ۳۴۷، ۳۷۴
 بیانیه «گام دوم انقلاب»، ۲۷
 بیرجند، ۳۲، ۶۸، ۹۱، ۹۹، ۱۰۱، ۱۸۵، ۱۸۹
 بیمه، ۱۷، ۱۸، ۲۴۳، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۷۶
 ۲۸۳، ۲۹۵، ۳۱۹، ۳۵۳، ۳۵۶، ۳۶۰، ۳۶۴
 ۳۷۵، ۳۹۶، ۴۱۸
 بین‌المللی، ۱۲۵، ۱۵۸، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۸
 ۱۸۰

خراسان جنوبی، ۵۸، ۷۴، ۷۵، ۷۸، ۸۶، ۸۸،

۲۰۸، ۱۸۵، ۹۴

خراسان رضوی، ۵۸، ۷۴، ۷۸، ۸۵، ۸۶، ۸۷،

۲۰۸، ۱۸۵، ۹۴

خراسان شمالی، ۵۸، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۹۴،

۲۰۸، ۱۸۵

خرم‌آباد، ۶۸، ۹۱

خلیج فارس، ۳۰، ۳۲، ۳۴، ۶۰، ۶۲، ۶۳، ۶۵،

۲۰۴، ۲۰۱، ۲۰۰، ۱۰۵، ۹۷، ۹۴

خمینی شهر، ۹۱

خوانسار، ۱۸۵

خور و بیابانک، ۹۹

خوزستان، ۵۸، ۷۵، ۷۸، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۹۴،

۲۰۸، ۱۸۵

د

دانش‌نیان، ۵۴، ۶۰، ۷۱، ۷۲، ۷۴، ۸۳، ۱۰۸،

۱۳۷، ۲۴۴، ۲۵۳، ۲۸۳، ۲۹۳،

دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۸۷، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴،

۲۵۵

دانشگاه‌های علوم پزشکی، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰،

۱۹۲، ۱۹۱

دبیرخانه شوری عالی آمایش سرزمین، ۵۳

درون‌زا، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۷، ۱۷۹،

دریا، ۳۰، ۳۱، ۳۵، ۷۱، ۷۳، ۸۰، ۸۳، ۱۰۷،

۱۰۸، ۱۲۱، ۱۲۷، ۱۳۴، ۱۳۶، ۱۵۰، ۱۶۶،

۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۲۰۲،

۴۳۸، ۴۴۱

تیس، ۱۴۰، ۱۴۲، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۴، ۱۶۸،

ج

جازموریان، ۳۴، ۷۸، ۱۴۱، ۱۴۵،

جاسک، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۹،

جالق، ۳۴، ۱۶۰، ۱۶۴، ۱۶۷،

چ

چابهار، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۵۷، ۵۸، ۶۴، ۶۸، ۶۹،

۹۱، ۹۸، ۱۰۱، ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۱۱، ۱۲۲،

۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹،

۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶،

۱۳۸، ۱۴۰، ۱۴۲، ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸،

۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۲، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰،

۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷،

۱۶۸، ۱۷۳، ۱۷۹، ۱۷۴، ۱۸۵، ۱۹۸، ۳۵۰،

چهارم‌محال و بختیاری، ۷۵، ۷۸، ۸۷، ۸۸، ۹۵،

۲۰۸

خ

خاش، ۹۲، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶،

۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳،

۱۳۴، ۱۳۵، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۶،

۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹،

۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۶، ۱۶۷،

خدمات فنی و مهندسی، ۲۴۳، ۲۸۲، ۲۹۲، ۴۲۹،

روستا، ۱۱، ۱۲، ۲۴، ۹۶، ۲۱۰، ۲۳۹، ۲۴۶،
 ۳۳۹، ۳۴۹، ۴۰۲، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۲۷، ۴۳۷،
 ۴۳۹
 روسیه، ۱۳۷
 ریمدان، ۵۹، ۱۶۰، ۱۶۷

ز

زابلی، ۲۹، ۳۴، ۵۹، ۹۲، ۹۸، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴،
 ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱،
 ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۴۰، ۱۴۳، ۱۴۴،
 ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۷، ۱۵۸،
 ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵،
 ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۸۵، ۱۸۸
 زاهدان، ۵۷، ۶۸، ۹۱، ۹۸، ۹۹، ۱۰۷، ۱۰۹،
 ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹،
 ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۴۲،
 ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰،
 ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳،
 ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۸۸

زنجان، ۸۵، ۸۶، ۹۱، ۹۵، ۹۸، ۱۸۴، ۱۸۸،
 ۲۰۸

زهک، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷،
 ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۴۳،
 ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۵۷، ۱۶۰، ۱۶۱،
 ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۷

س

ساحل، ۳۰، ۳۲، ۳۵، ۶۳، ۲۰۵

دریای عمان، ۱۵، ۳۲، ۶۰، ۶۲، ۶۳، ۹۴، ۹۷،
 ۱۹۸، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۵، ۲۱۳
 دریایی، ۳۵
 دستگاه اجرایی، ۲۲۶، ۲۳۸، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷،
 ۲۷۵، ۲۸۲، ۲۸۸، ۳۱۲، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹،
 ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶،
 ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳،
 ۳۳۴، ۳۴۲، ۳۴۴، ۳۴۶، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۶۷،
 ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۵، ۳۷۷، ۳۷۹، ۳۸۰،
 ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۵، ۳۸۷، ۳۹۰، ۳۹۸،
 ۴۰۳، ۴۰۷، ۴۱۶، ۴۳۳

دستگاه‌های اجرایی استانی، ۲۳۵، ۳۲۳، ۳۲۴،
 ۳۸۳
 دلگان، ۳۴، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸،
 ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۴۴،
 ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲،
 ۱۶۳

دوغارون، ۵۹، ۶۸، ۱۱۰
 دیوان محاسبات کشور، ۱۲، ۲۶۶، ۴۱۴

ر

راسک، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۶۴، ۱۶۷
 راهبردهای پایرجا، ۱۲۰، ۱۳۸
 رشت، ۵۷، ۹۱، ۹۲، ۹۸، ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۱۰
 رمین، ۱۴۲، ۱۵۸، ۱۶۸
 رودیک، ۱۴۲، ۱۵۸، ۱۶۸

سیاست‌های کلی «آمایش سرزمین»، ا	ساری، ۵۷، ۹۱، ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۸۴
سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، ۱۶، ۲۷۱،	سازمان برنامه و بودجه، ا، ص، ۱۷۲، ۱۷۳
۲۹۱، ۲۹۰، ۲۸۹، ۲۷۸، ۲۷۲	سازمان فضایی استان، ۱۲۱، ۱۵۶
سیاست‌های کلی جمعیت، ۱۵	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان، ا، ب، ۱۷۲
سیاست‌های کلی سلامت، ۱۶	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان‌ها، ۱۱۸
سیاست‌های کلی نظام، ۴، ۵، ۱۷، ۱۸، ۲۰،	سپاه، ۳۴، ۲۳۷
۱۸۳، ۲۳۴	سراوان، ۲۹، ۳۴، ۹۲، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶،
سیب، ۱۲۳، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۲، ۱۳۱، ۱۳۳،	۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳،
۱۴۴، ۱۴۱، ۱۳۲، ۱۳۰، ۱۲۹، ۱۲۳،	۱۳۴، ۱۳۵، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۶،
۱۶۲، ۱۶۱، ۱۶۰، ۱۴۷	۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹،
سیب و سوران، ۱۲۸، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۴، ۱۴۸،	۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۷،
۱۵۰، ۱۵۹، ۱۶۳	سرباز، ۳۴، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸،
سیستان و بلوچستان، ا، ۲۸، ۳۱، ۳۴، ۳۵، ۵۸،	۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۴۰،
۷۴، ۷۸، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۹۴، ۹۹، ۱۱۷،	۱۴۱، ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰،
۱۱۹، ۱۲۲، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۵،	۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴،
۱۶۶، ۱۶۸، ۱۷۴، ۱۷۷، ۱۸۵، ۲۰۸، ۲۸۴،	۱۶۷
	سمنان، ۶۸، ۷۸، ۸۶، ۸۸، ۹۱، ۹۵، ۹۸، ۹۹،
	۱۰۱، ۱۸۵، ۱۸۸، ۲۰۷
شاخص‌های توسعه، ۱۳۵	سند استانی آمایش سرزمین، ث، ۱۱۷
شاهین‌شهر، ۹۱	سند چشم‌انداز، ب، ۱۳، ۱۴، ۱۹۸، ۲۰۸، ۲۳۶،
شورای اقتصاد، ۵۲، ۱۱۸، ۲۹۱، ۳۲۶، ۳۷۸،	۲۴۷، ۳۴۹
۳۹۱، ۳۹۷، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۱۱	سنندج، ۶۸، ۹۱، ۹۷، ۹۸
شورای عالی آمایش سرزمین، ث، ص، ۳۹، ۴۲،	سواحل، ج، ۷، ۱۵، ۲۷، ۳۰، ۳۱، ۴۰، ۷۵، ۷۷،
۵۱، ۵۲، ۵۳، ۶۱، ۶۲، ۶۴، ۶۶، ۶۷، ۶۹،	۸۰، ۹۱، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۶، ۱۰۷،
۷۶، ۸۲، ۸۵، ۸۹، ۹۰، ۹۳، ۱۰۰، ۱۰۲،	۱۳۴، ۱۳۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۴،
۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۷۳،	۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۳
۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۹، ۲۰۵، ۲۰۷، ۲۳۹	سوران، ۱۲۳، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۲، ۱۴۰، ۱۴۱،
شورای هماهنگی توسعه منطقه‌ای، ۴۲	۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۷، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲،
شهر سطح دو، ۵۴	۱۶۴

ش

طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، ۲۴۰،
 ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۷۶، ۳۹۹،
 ۴۳۳
 طرح‌های ویژه، ۴۲، ۴۵، ۲۱۶

ع

عمان، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴،
 عوارض، ۱۸، ۲۱، ۲۱۱، ۲۲۳، ۲۲۴، ۳۰۲،
 ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۱۱، ۳۱۵،
 ۳۵۲، ۳۵۷، ۳۵۸، ۴۴۲

ف

فارس، ۱۵، ۷۵، ۷۸، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۹۵، ۱۲۶،
 ۱۸۵، ۲۰۸، ۲۱۰، ۲۱۳،
 فاینانس، ۳۹۰
 فناوری‌های نوین، ۱۸، ۶۰، ۷۰، ۷۱، ۸۰، ۹۷،
 ۱۰۸، ۲۰۵، ۲۱۴، ۴۱۹، ۴۲۳،
 فنوج، ۳۴، ۱۲۶، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۳،
 ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۷، ۱۵۸،
 ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۴، ۱۶۷

ق

قاجاق، ر، ۳۵، ۲۲۳، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۹۶، ۴۰۴،
 ۴۳۵، ۴۳۶
 قانون تجارت، ۳۵۱، ۳۵۲، ۴۲۴، ۴۲۶، ۴۲۷،
 ۴۲۸، ۴۴۰، ۴۴۴

شهر سطح یک، ۵۴
 شهر منطقه‌های سطح یک، ۵۵، ۵۷
 شهرضا، ۹۱
 شهرک صنعتی، ۴۱۱، ۴۲۸
 شهرکرد، ۹۱، ۹۸، ۱۸۸
 شهرک‌ها و نواحی صنعتی، ۸۲، ۲۰۴
 شهرهای همکار سطح یک و دو، ۵۵
 شیراز، ۵۷، ۶۴، ۶۸، ۹۱، ۹۲، ۹۷، ۹۸، ۱۰۱،
 ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۵، ۱۸۸، ۲۰۹
 شیلات، س، ۳۴، ۸۱، ۸۹، ۱۰۳، ۱۲۳، ۱۲۹،
 ۱۳۶، ۱۴۲، ۱۴۶، ۱۵۱، ۱۷۵، ۱۸۰، ۱۸۱،
 ۱۹۸، ۲۱۰، ۲۴۶، ۲۸۲، ۴۱۷

ص

صدور خدمات فنی-مهندسی، ۵۹
 صنایع دستی، ۱۳۲، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۱، ۱۵۳،
 ۱۷۱
 صندوق توسعه ملی، ۵۲، ۱۱۸، ۲۷۸، ۲۷۹،
 ۲۸۱، ۲۸۷، ۲۸۹، ۳۸۹

ط

طرح استانی، ۳۲۰، ۳۲۶
 طرح پایه آمایش استان، ۱۲۰
 طرح غیر انتفاعی، ۳۲۰
 طرح ملی، ۳۲۰، ۳۲۵
 طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای ملی، ۳۱۹

کمیته‌های دبیرخانه شورای عالی، ۴۲
 کمیسیون تخصصی شورای عالی، ۵۳، ۴۲
 کنارک، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷،
 ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴،
 ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۴۰، ۱۴۲، ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸،
 ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱،
 ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸،
 ۱۷۳، ۱۷۹، ۱۹۹
 کوهک، ۵۹، ۱۰۱، ۱۵۷، ۱۶۴، ۱۶۷
 کهگیلویه و بویراحمد، ۷۵، ۷۸، ۷۹، ۸۷، ۹۵،
 ۲۰۸

گ

گذرراه شمال-جنوب، ۶۲
 گرگان، ۹۱، ۱۸۴
 گلپایگان، ۱۸۵
 گلستان، ۵۷، ۷۸، ۷۹، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۹۳،
 ۱۸۴، ۱۸۸، ۲۰۷

گواتر، ۹۷، ۱۴۲، ۱۵۸، ۱۶۸
 گیاهان دارویی، ۱۲۲، ۱۲۸، ۱۶۱، ۱۶۹
 گیشاب، ۱۴۲، ۱۵۸، ۱۶۸
 گیلان، ۵۷، ۷۴، ۷۸، ۷۹، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸،
 ۹۳، ۱۸۴، ۱۸۸، ۲۰۷

ل

لرستان، ۷۵، ۷۸، ۷۹، ۸۵، ۸۶، ۸۸، ۹۵، ۱۸۴،
 ۲۰۸، ۱۸۸

قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری، ۳۹۶،
 ۴۰۲، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۳۹، ۴۴۰
 قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، ۵۲،
 ۲۵۵، ۲۵۹، ۲۶۲، ۲۶۴، ۲۸۸، ۳۱۴، ۳۱۶،
 ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۵۹، ۳۷۶، ۳۷۹، ۳۹۸،
 ۴۱۱، ۴۱۳، ۴۲۸، ۴۳۳، ۴۳۴
 قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)،
 ۵۲، ۲۵۵، ۲۵۹، ۲۶۴، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۷۹
 قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر، ۲۷۳، ۲۷۵،
 ۲۹۴، ۲۹۷، ۲۹۸، ۳۸۸، ۳۸۹
 قزوین، ۶۸، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۹۱، ۹۵، ۹۸، ۱۸۴،
 ۱۸۸، ۲۰۸

قصرقند، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴،
 ۱۴۱، ۱۴۶، ۱۴۹، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۶۰، ۱۶۱،
 ۱۶۴، ۱۶۷
 قم، ۶۸، ۷۸، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۹۱، ۹۵، ۹۸، ۹۹،
 ۱۸۴، ۱۸۸، ۲۰۸

ک

کاشان، ۹۱، ۱۸۵، ۱۸۸
 کرج، ۹۱، ۹۲، ۹۸، ۱۱۰
 کردستان، ۵۸، ۶۸، ۷۵، ۷۸، ۸۵، ۸۸، ۹۴،
 ۱۸۴، ۱۸۸، ۲۰۸
 کرمان، ۵۷، ۷۸، ۸۶، ۸۷، ۹۱، ۹۵، ۹۷، ۹۸،
 ۹۹، ۱۰۱، ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۸۵، ۱۸۸، ۲۰۸
 کرمانشاه، ۵۷، ۵۸، ۶۸، ۷۵، ۸۵، ۸۸، ۹۰، ۹۴،
 ۹۷، ۹۸، ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۸۴، ۱۸۸، ۲۰۸،
 ۲۰۹

مشهد، ۵۷، ۶۴، ۶۸، ۹۱، ۹۲، ۹۴، ۹۸، ۱۰۱،
 ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۵، ۱۸۹، ۲۰۹،
 مکران، ث، ح، ۴۰، ۶۰، ۷۵، ۱۰۱، ۱۰۶، ۱۰۷،
 ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۳، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶،
 ۱۷۸، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۹۹، ۲۰۲،
 مناطق آزاد، ۱۲۴، ۱۳۱، ۱۴۸، ۱۶۳،
 مناطق کمتر توسعه یافته، ۴۱، ۲۱۲، ۲۱۳،
 ۲۳۹، ۲۴۴، ۲۶۲، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۸، ۳۱۴،
 ۳۱۵، ۴۴۱،
 مناطق محروم، ۲۰، ۴۲، ۴۷، ۲۵۰، ۲۷۹، ۲۸۰،
 ۲۸۱، ۳۱۳، ۳۱۵، ۳۸۸، ۴۴۱،
 مناطق مرزی، ۱۵۲، ۱۷۰،
 منطقه آزاد، ۲۴۶، ۳۰۷، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱،
 ۳۵۳، ۳۵۴،
 منطقه آزاد سیستان، ۱۴۴،
 منطقه ده، ۱۸۹،
 منطقه ویژه، ۵۹، ۶۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۶۱، ۳۶۴،
 مواد مخدر، ۳۵، ۱۵۵، ۲۲۳،
 مهرستان، ۱۲۳، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۱، ۱۳۴،
 ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۵۰، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰،
 ۱۶۱، ۱۶۳، ۱۶۴،
 میرجاوه، ۵۹، ۶۸، ۱۱۰، ۱۲۴، ۱۲۷، ۱۲۸،
 ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵،
 ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۷، ۱۵۸،
 ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۷،
 میگو، ۱۲۳، ۱۲۹، ۱۴۲، ۱۶۱،
 میناب، ۹۲، ۱۴۳، ۱۷۴، ۱۷۹،
 میوه‌های گرمسیری، ۱۲۲، ۱۲۸،

م

مازندران، ۵۷، ۷۵، ۷۸، ۷۹، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸،
 ۹۳، ۱۸۴، ۱۸۸، ۲۰۷،
 مالیات، ۲۴۰، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸،
 ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶،
 ۳۱۴، ۳۵۳، ۴۱۴، ۴۲۰،
 ماهی رود، ۵۹،
 مبادی مرزی شرقی، ۵۹،
 محصولات جالیزی، ۱۲۳، ۱۲۸،
 محیط زیست، ۹، ۱۲، ۱۳، ۴۰، ۴۱، ۴۴، ۴۷،
 ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۷۲، ۷۷، ۷۹، ۸۰، ۱۰۶،
 ۱۰۸، ۱۱۴، ۱۹۸، ۲۰۴، ۲۰۹، ۲۱۶، ۲۲۴،
 ۲۳۷، ۲۴۲، ۲۴۴، ۲۴۶، ۲۴۸، ۲۵۵، ۲۷۳،
 ۲۷۴، ۲۹۷، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۱۷، ۳۲۲، ۳۲۳،
 ۳۳۰، ۳۳۲، ۳۴۱، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۷، ۴۰۸،
 مدیریت سبز، ۲۴۸، ۴۳۸،
 مدیریت هوشمند سیل، ۷۸،
 مرز آبی، ۳۴،
 مرکز بخش، ۴۳۹،
 مرکز دهستان، ۴۳۹،
 مرکز شهرستان، ۴۴۰،
 مرکزی، ۱۱۸، ۱۳۶، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴،
 ۱۴۵، ۱۵۴، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۵،
 مشارکت عمومی - خصوصی، ۱۸۱،
 مشارکت عمومی و خصوصی، ۷۴، ۸۰، ۳۷۳،
 ۳۷۶، ۳۷۷،
 مشاور ذیصلاح، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۶، ۳۲۷،
 ۳۲۸

ه	ن
<p>هامون، ۳۴، ۷۸، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۳، ۱۶۴، هرمزگان، ۳۱، ۵۸، ۷۸، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۹۴، ۱۷۴، ۱۷۷، ۱۸۵، ۲۰۸، ۲۱۳، همدان، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۹۱، ۹۵، ۹۷، ۱۸۴، ۱۸۸، ۲۰۸، هند، ۱۳۷، هیرمند، ۳۴، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۳، ۱۶۴</p>	<p>نظام راهبردی توسعه سرزمین، ۱۱۸ نظام فنی و اجرایی، ۳۲۱، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۷، ۴۱۰، نقشه جامع علمی کشور، ۱۵، ۱۸۳، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۹، ۲۹۸، نهبندان، ۹۱، ۹۹، ۱۴۳، نیروهای مسلح، ۱۸، ۳۰، ۴۰، ۴۱، ۴۴، ۴۷، ۲۴۹، ۲۵۳، ۲۸۹، ۲۹۰، ۳۱۸، ۳۲۸، ۳۴۳، ۳۴۹، نیکشهر، ۳۴، ۱۲۳، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۴۱، ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۶، ۱۶۷، نیمروز، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۴۴، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، نیمه گرمسیری، ۱۲۲، ۱۲۳</p>
ی	و
<p>یاسوج، ۹۱، ۹۸، ۱۸۵، ۱۸۸، یزد، ۶۸، ۷۸، ۸۶، ۸۷، ۹۱، ۹۵، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۸۴، ۱۸۸، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۲، یزدان، ۵۹</p>	<p>ورشکستگی، ۲۷۷، ۴۴۴</p>

پیوست سوم

اطلس

نقشه‌های سند ملی و

استان سیستان و بلوچستان

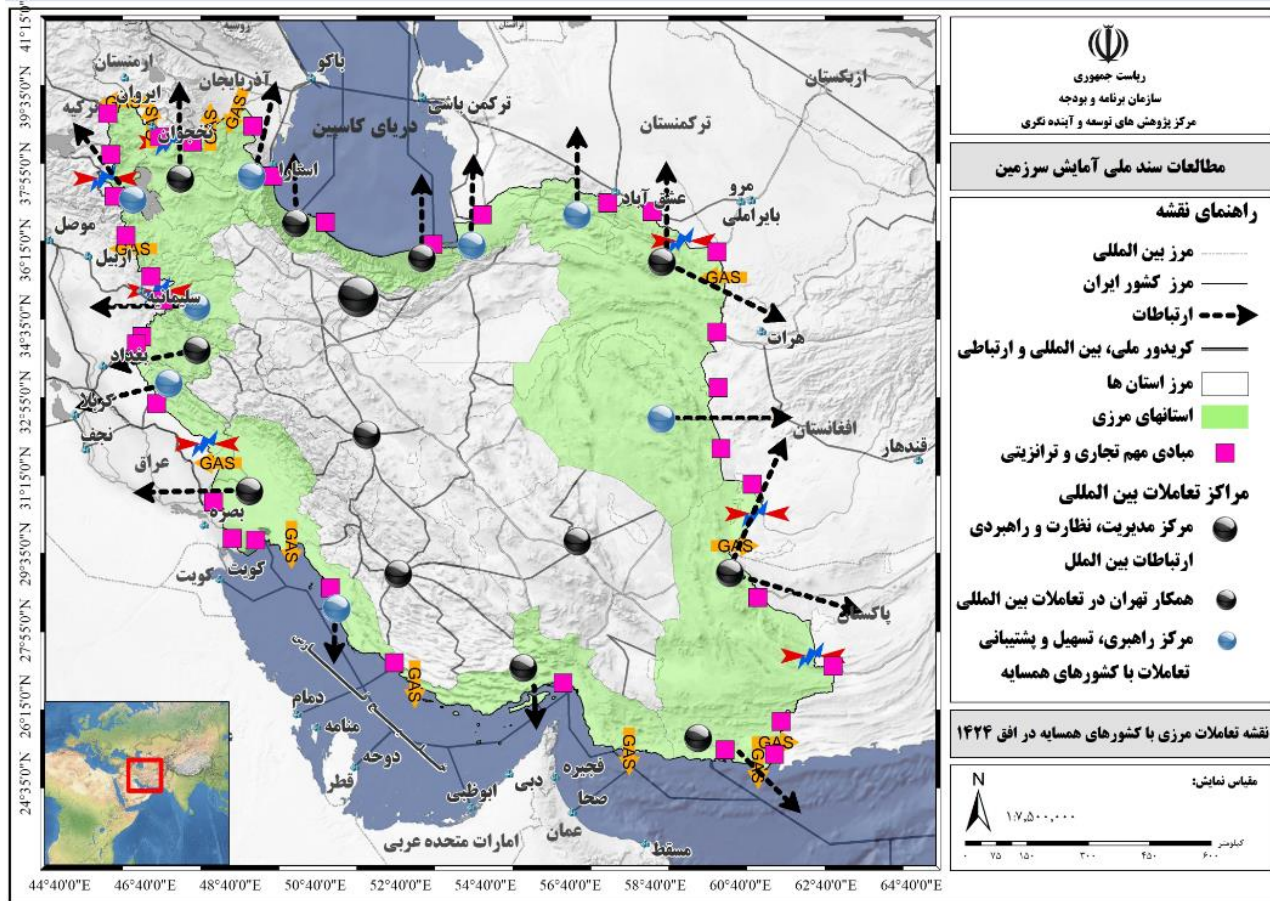
قسمت اول

اطلس

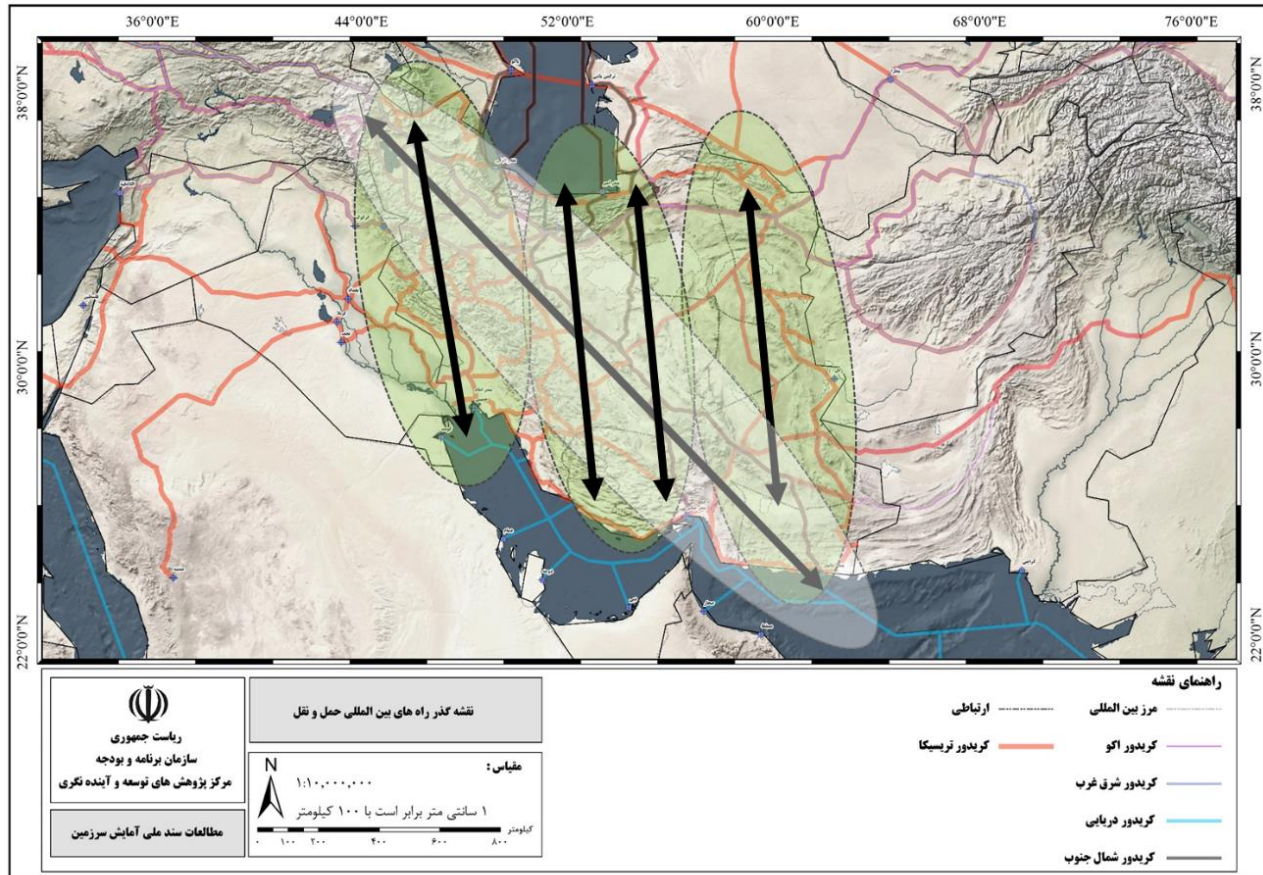
نقشه‌های سند ملی

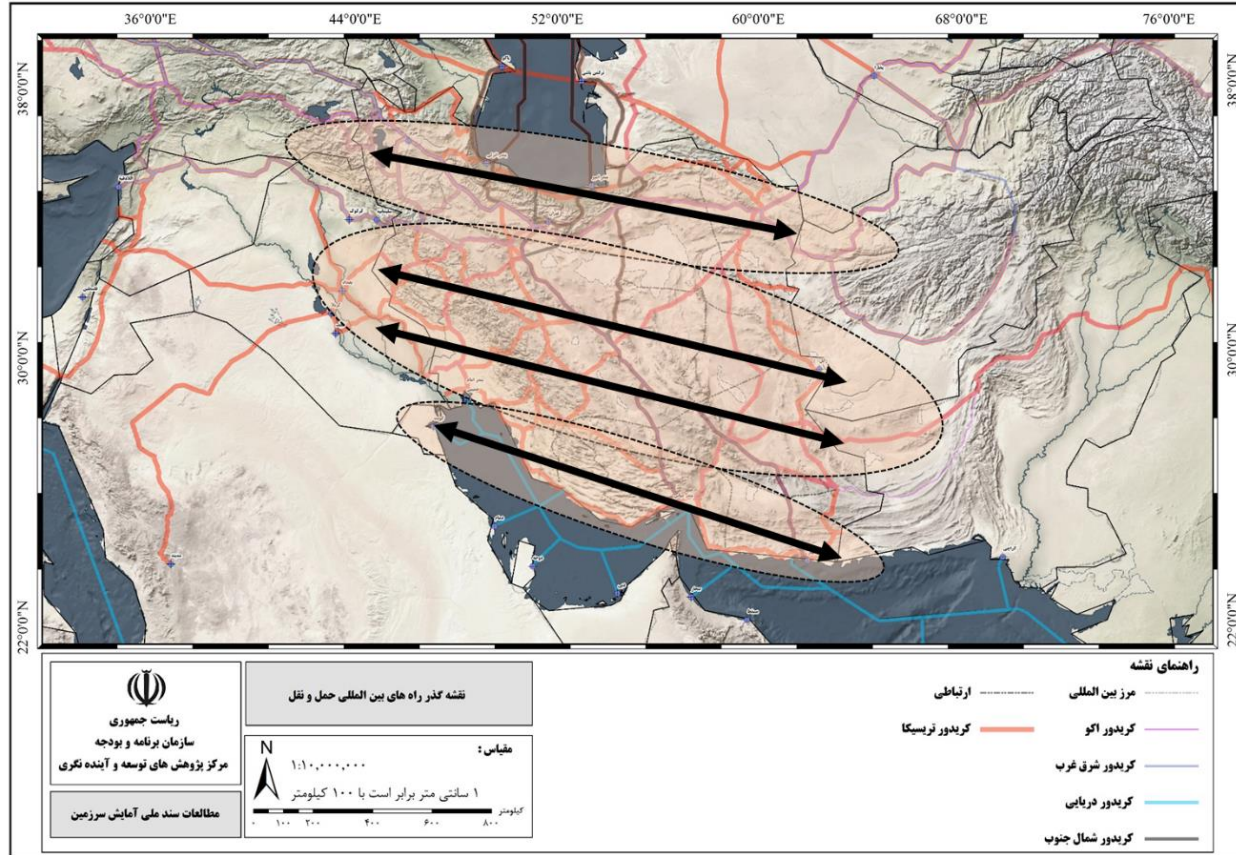

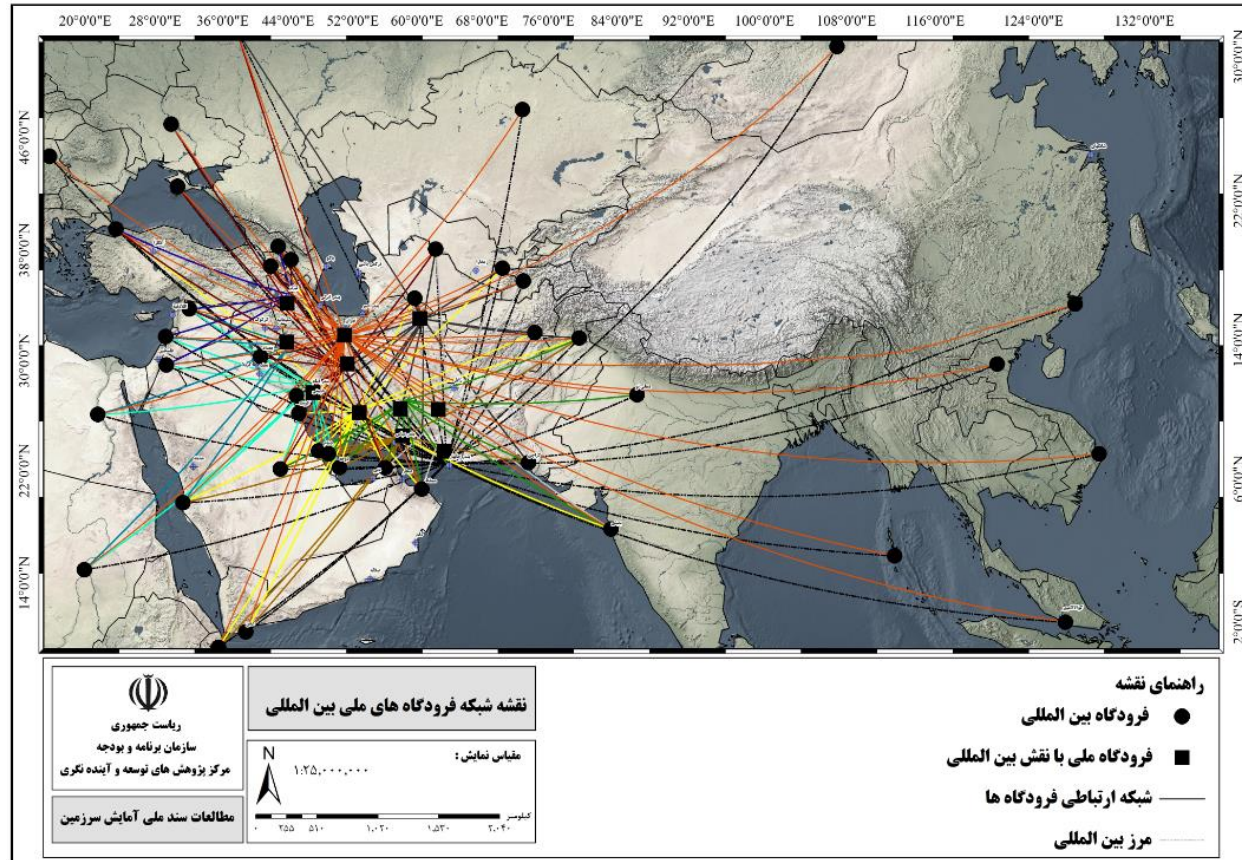

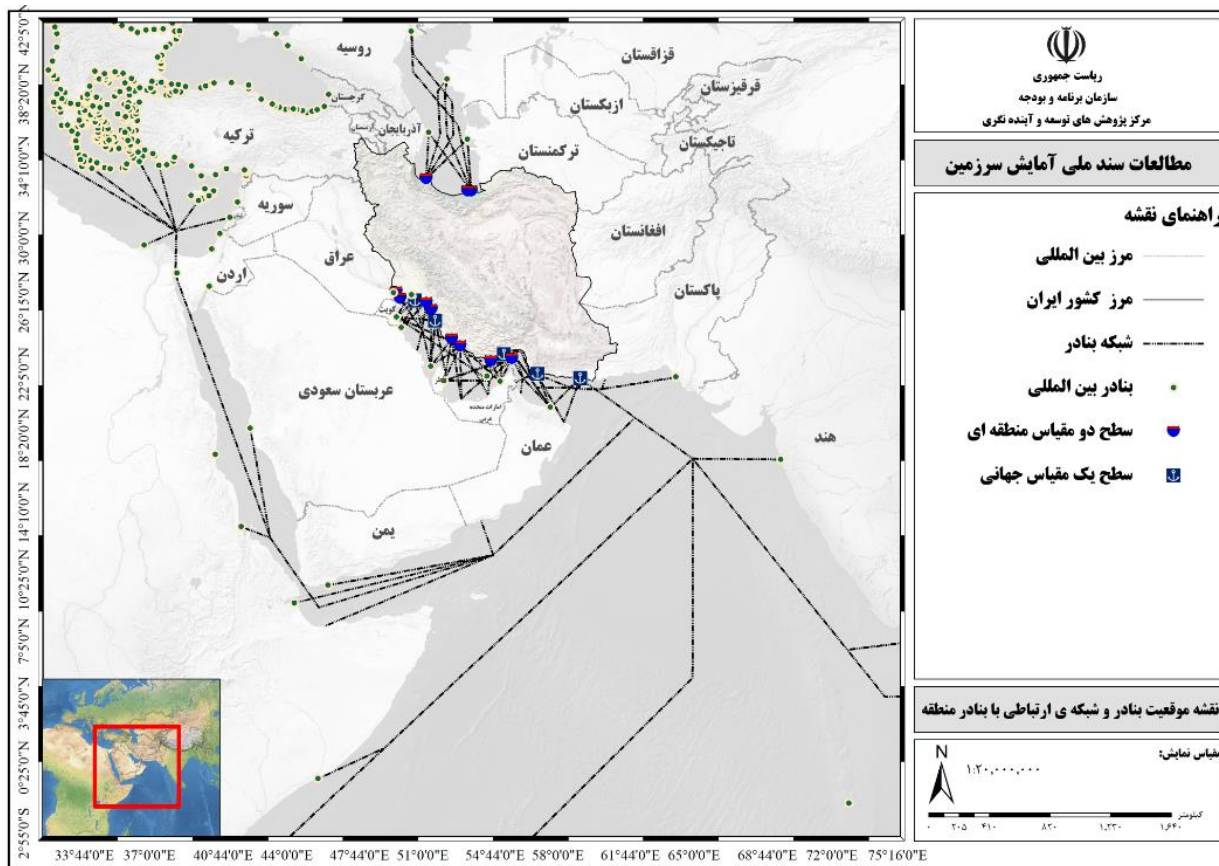

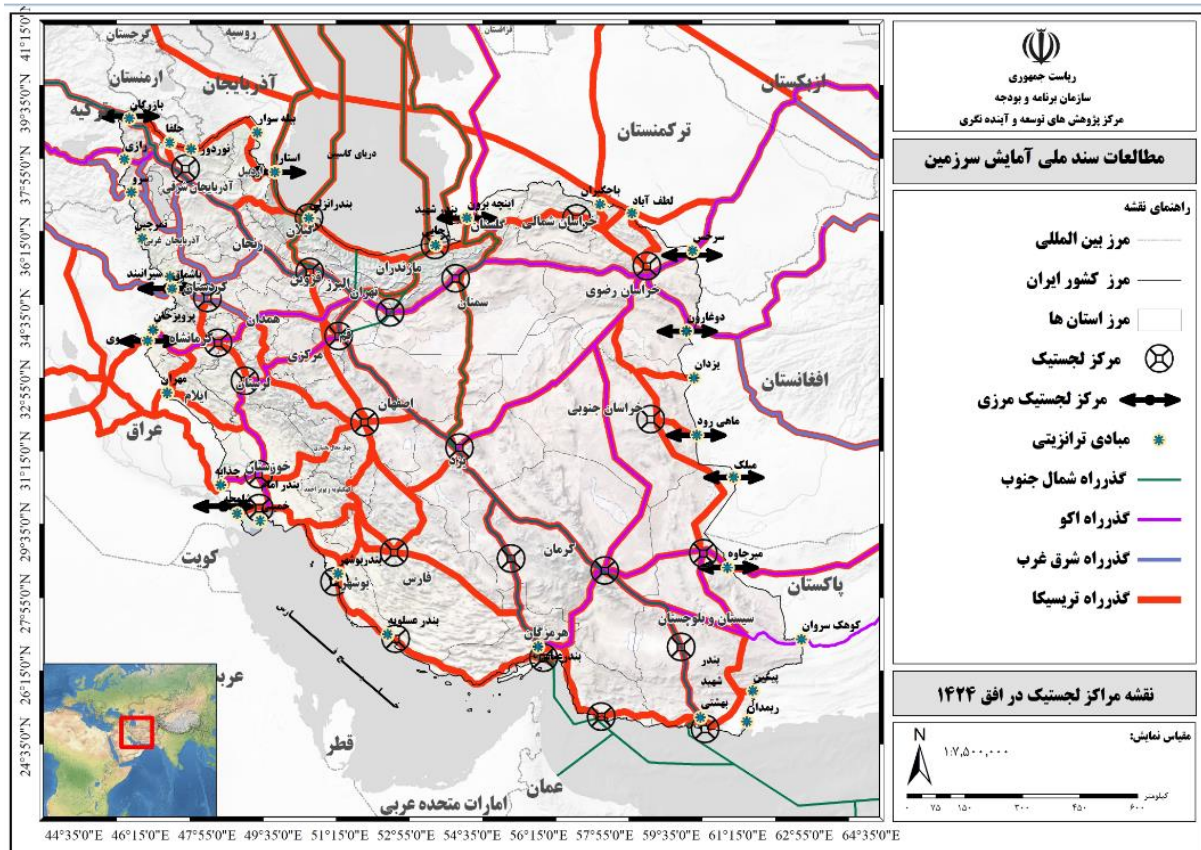

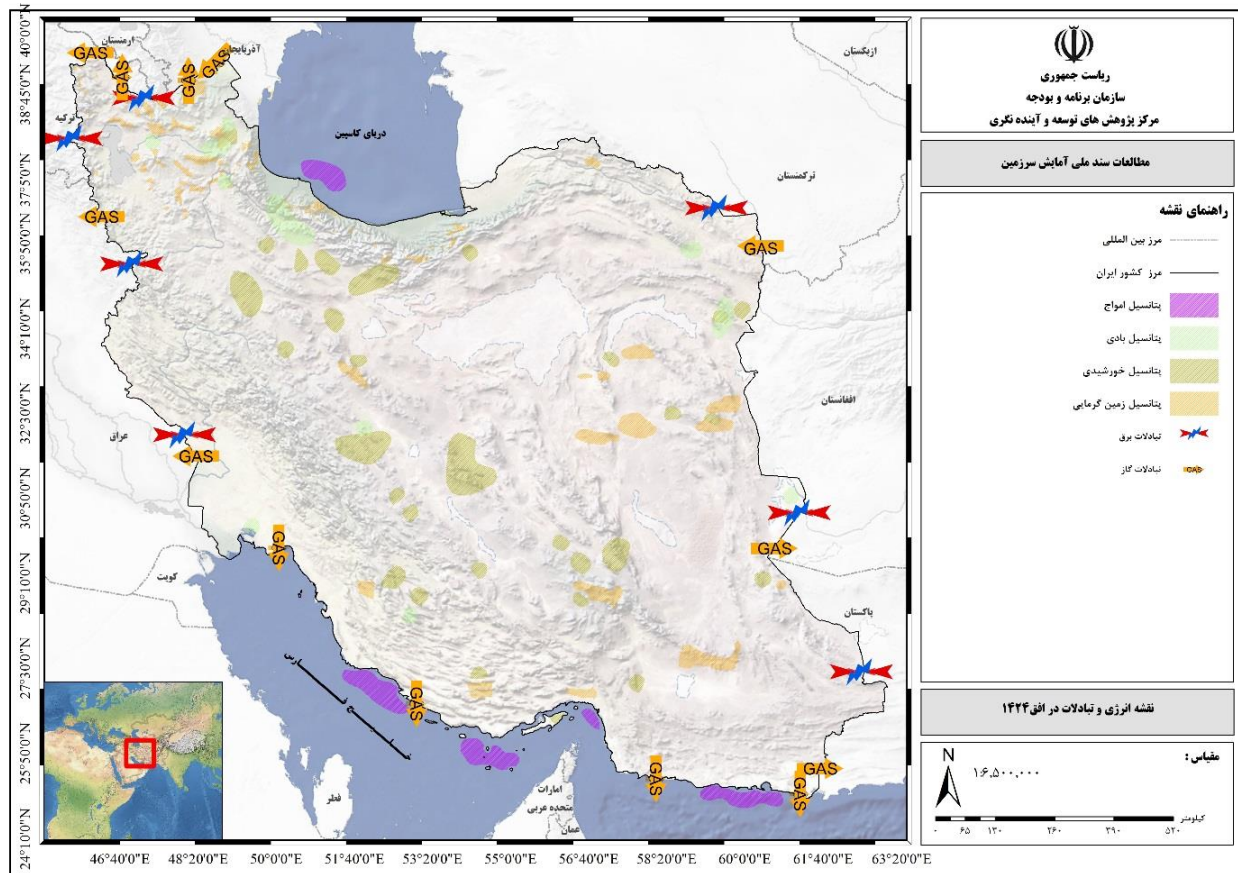

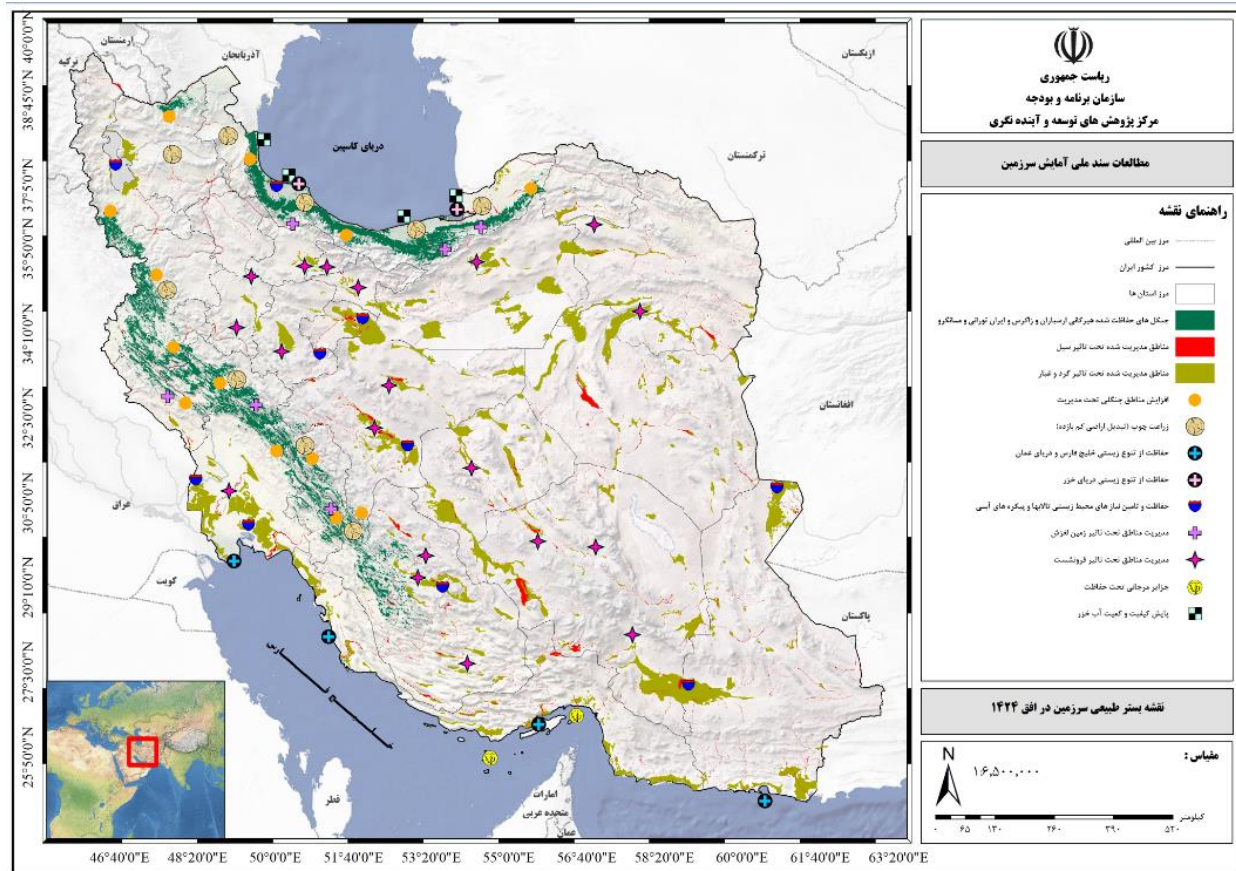

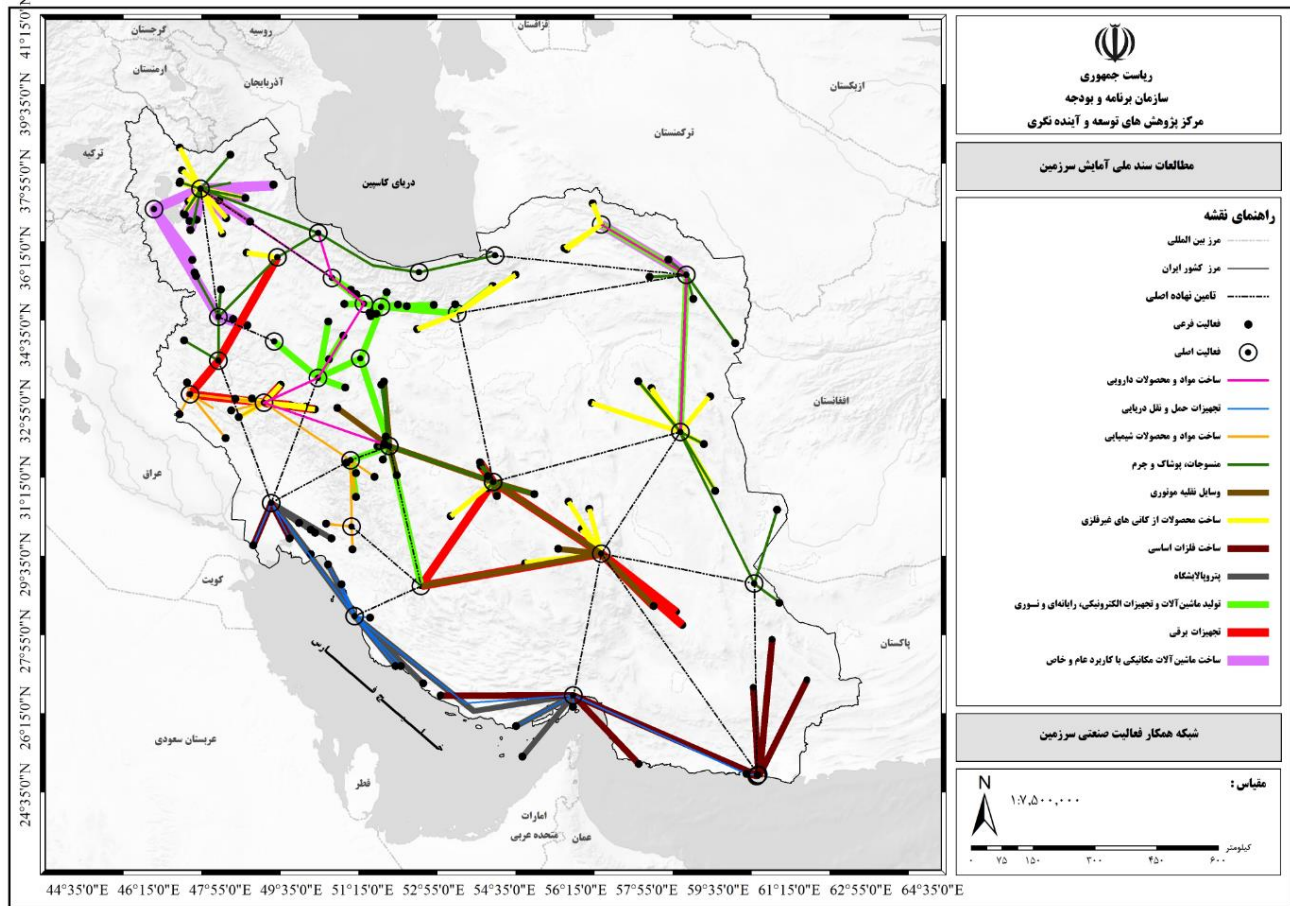

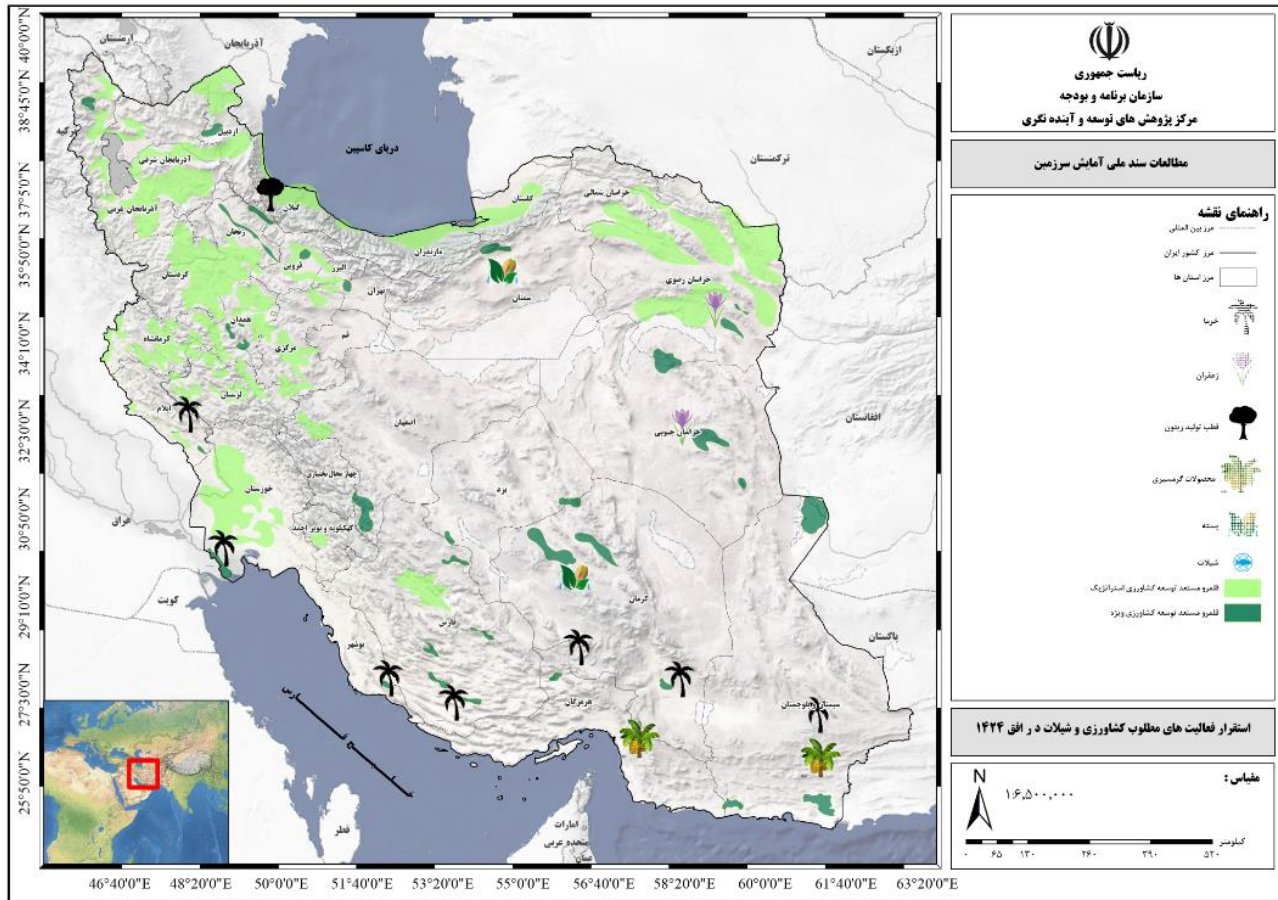

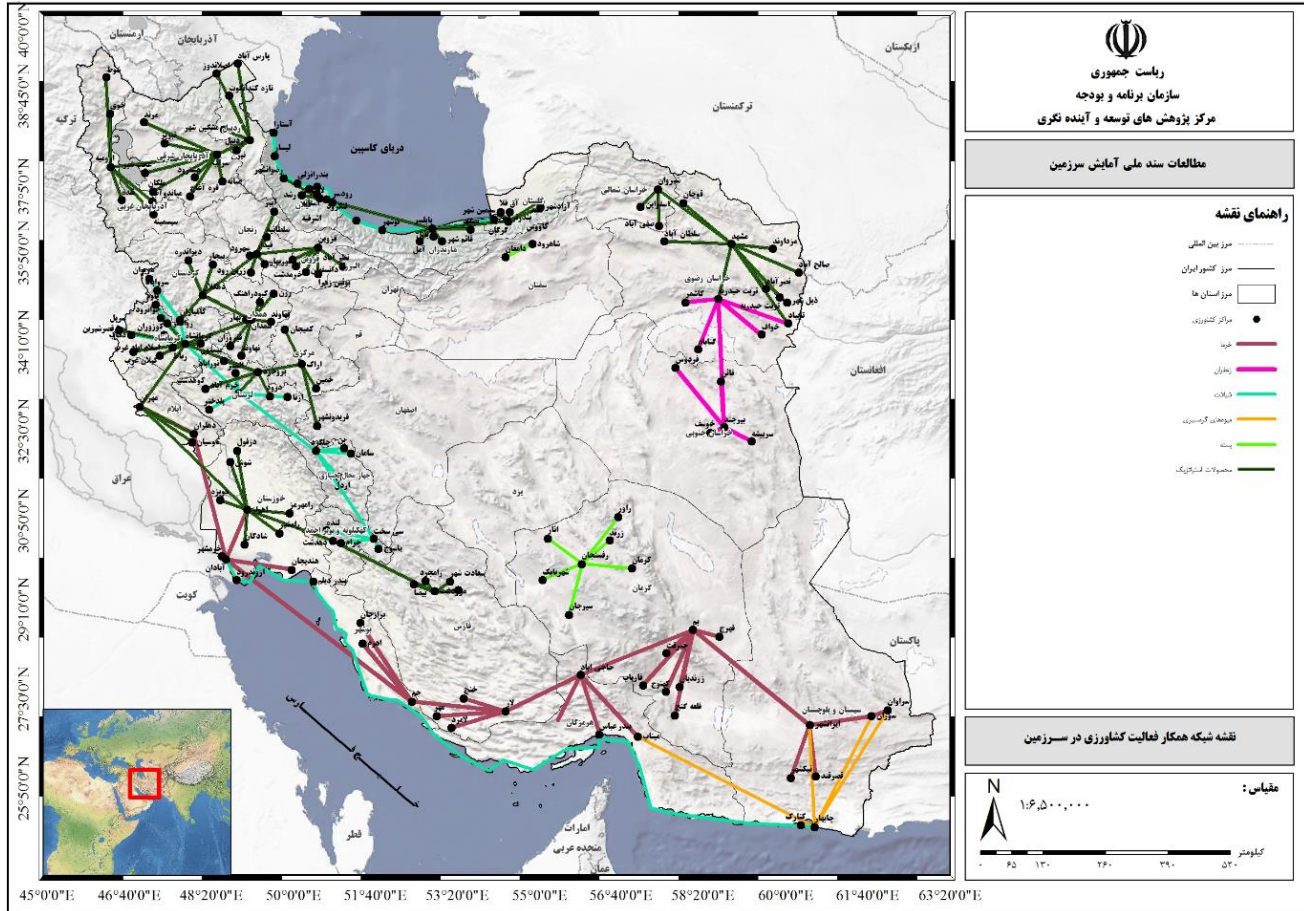

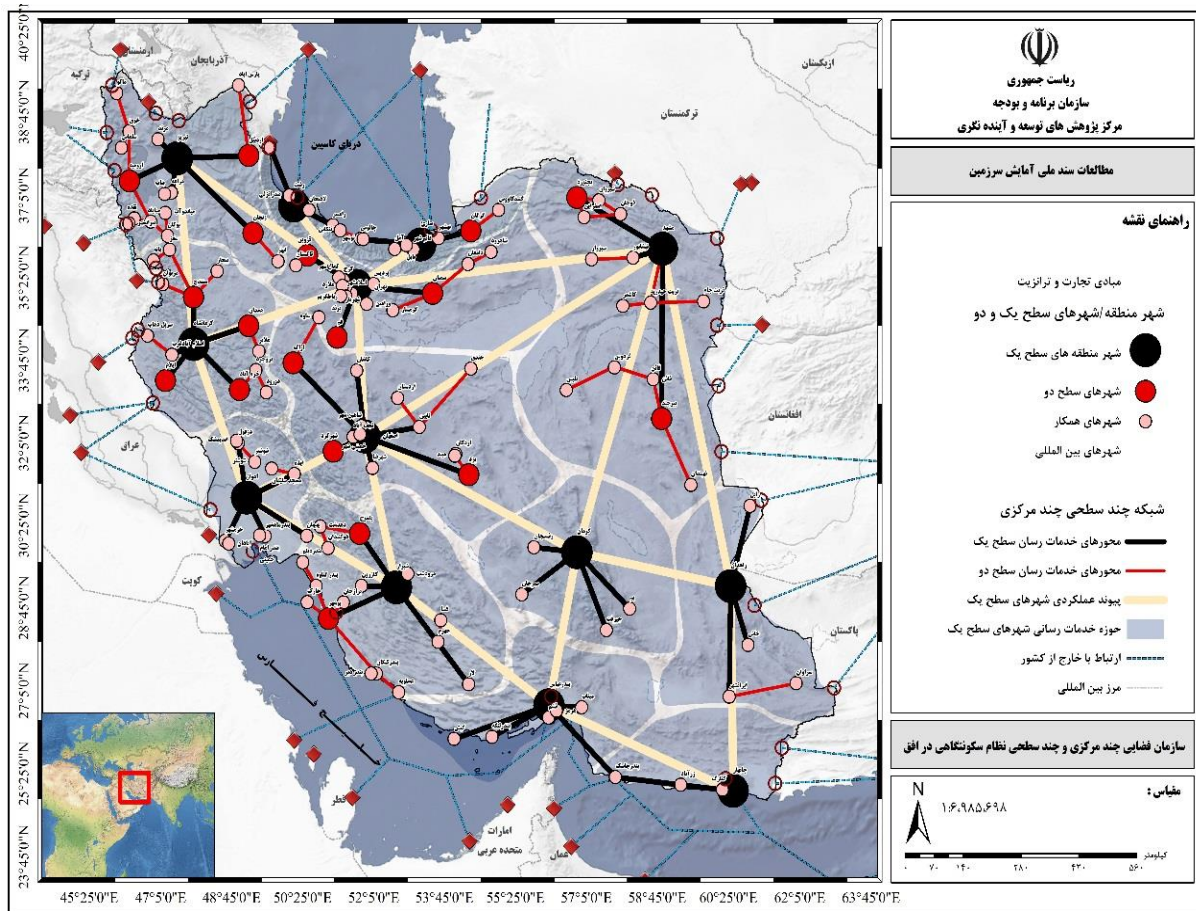

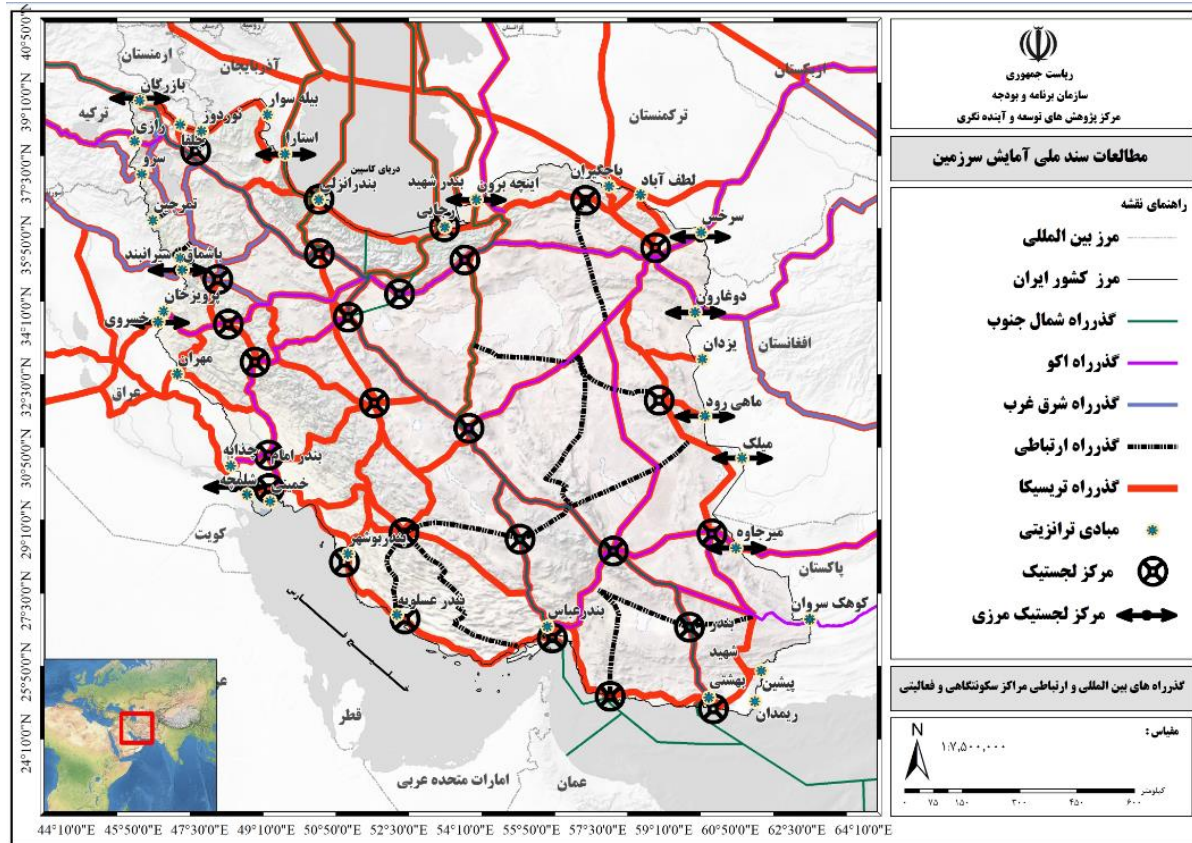

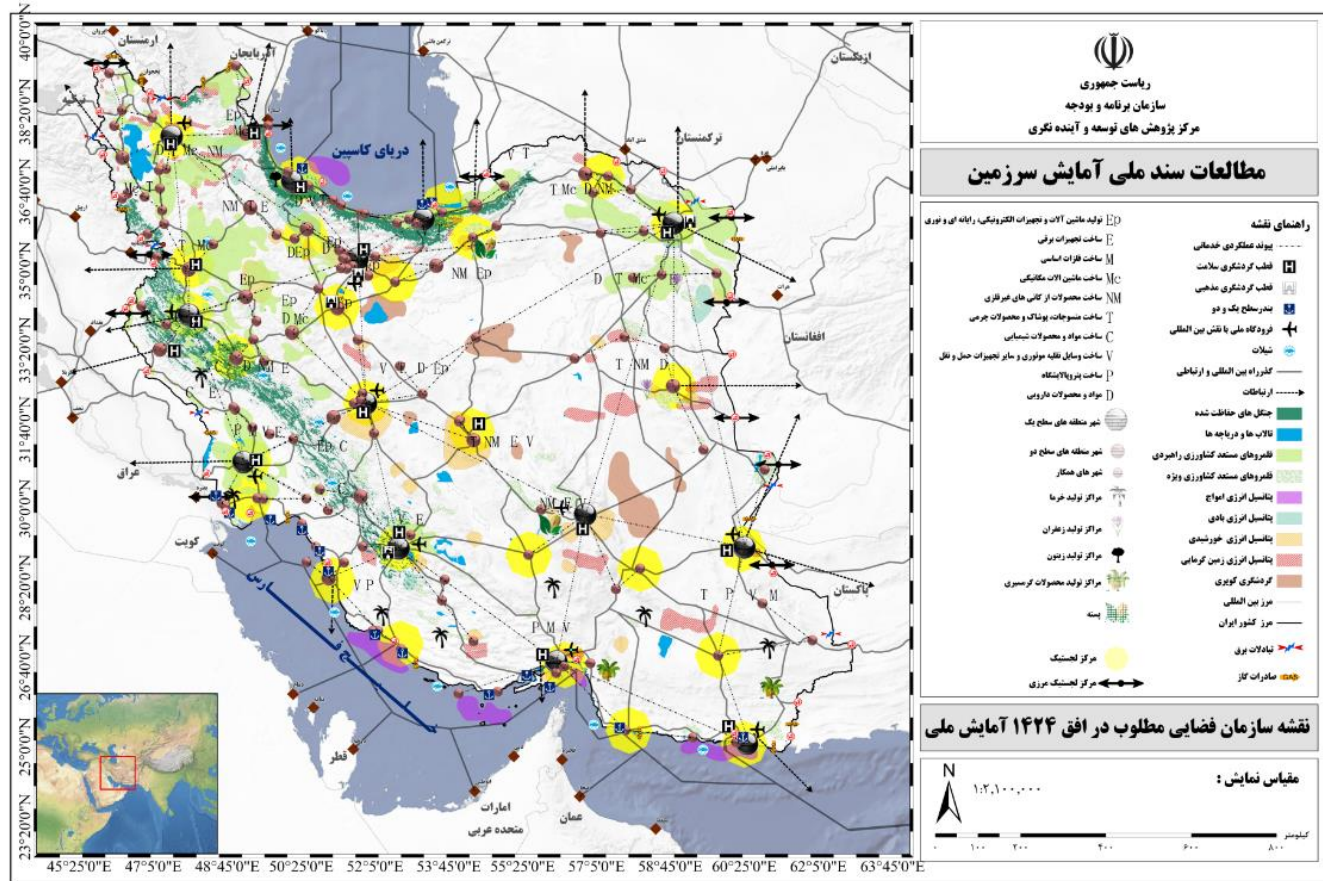

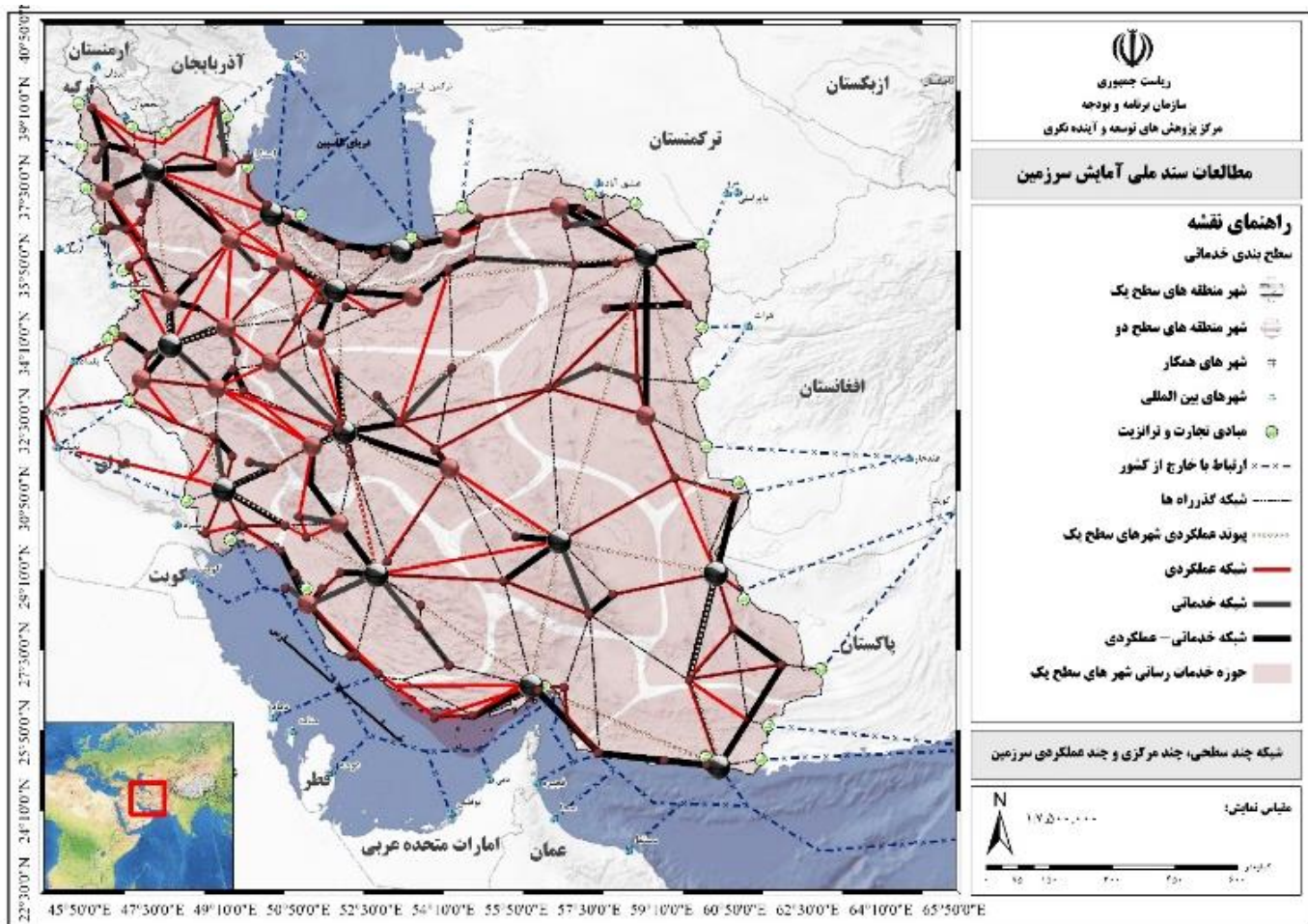

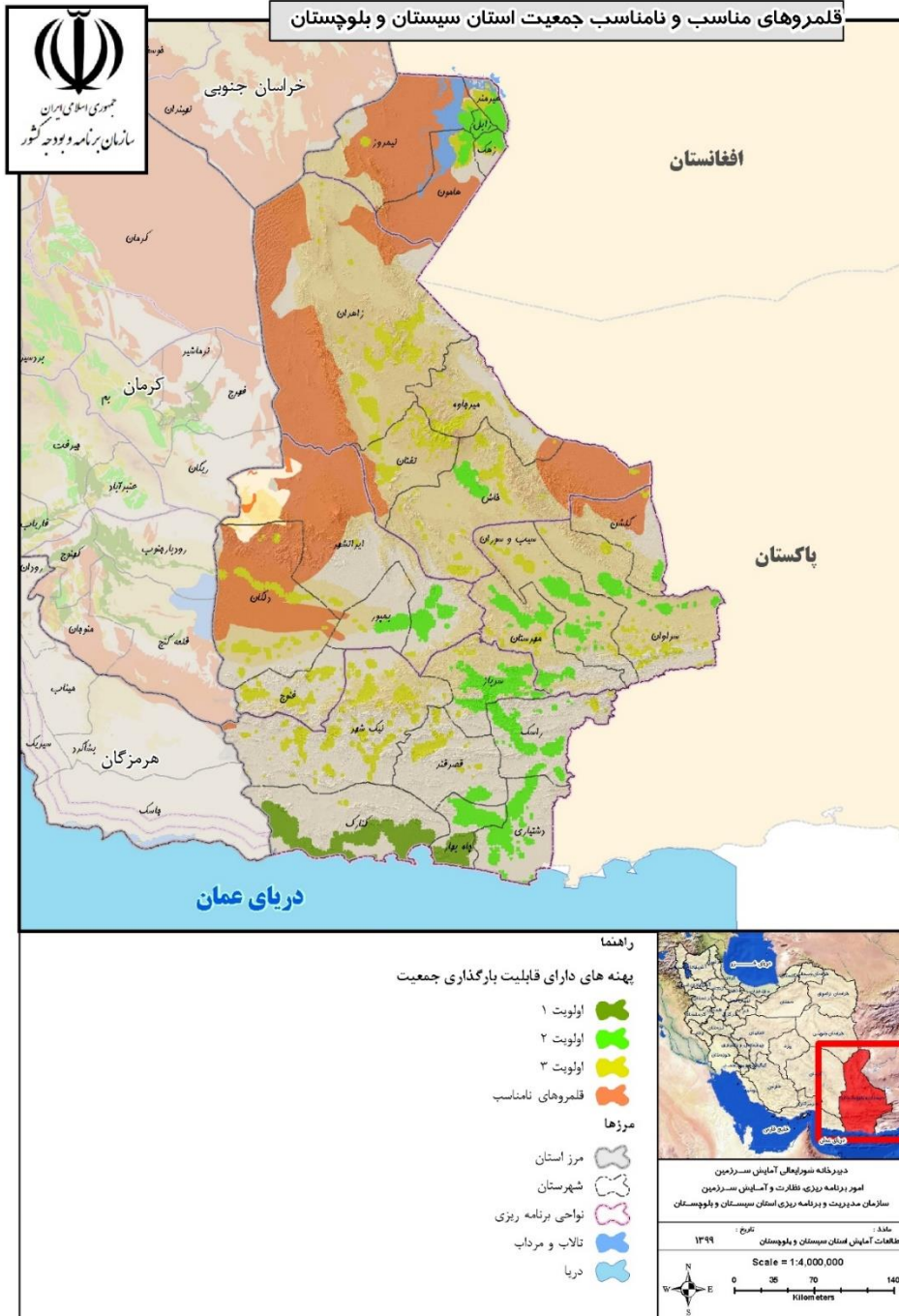
قسمت دوم

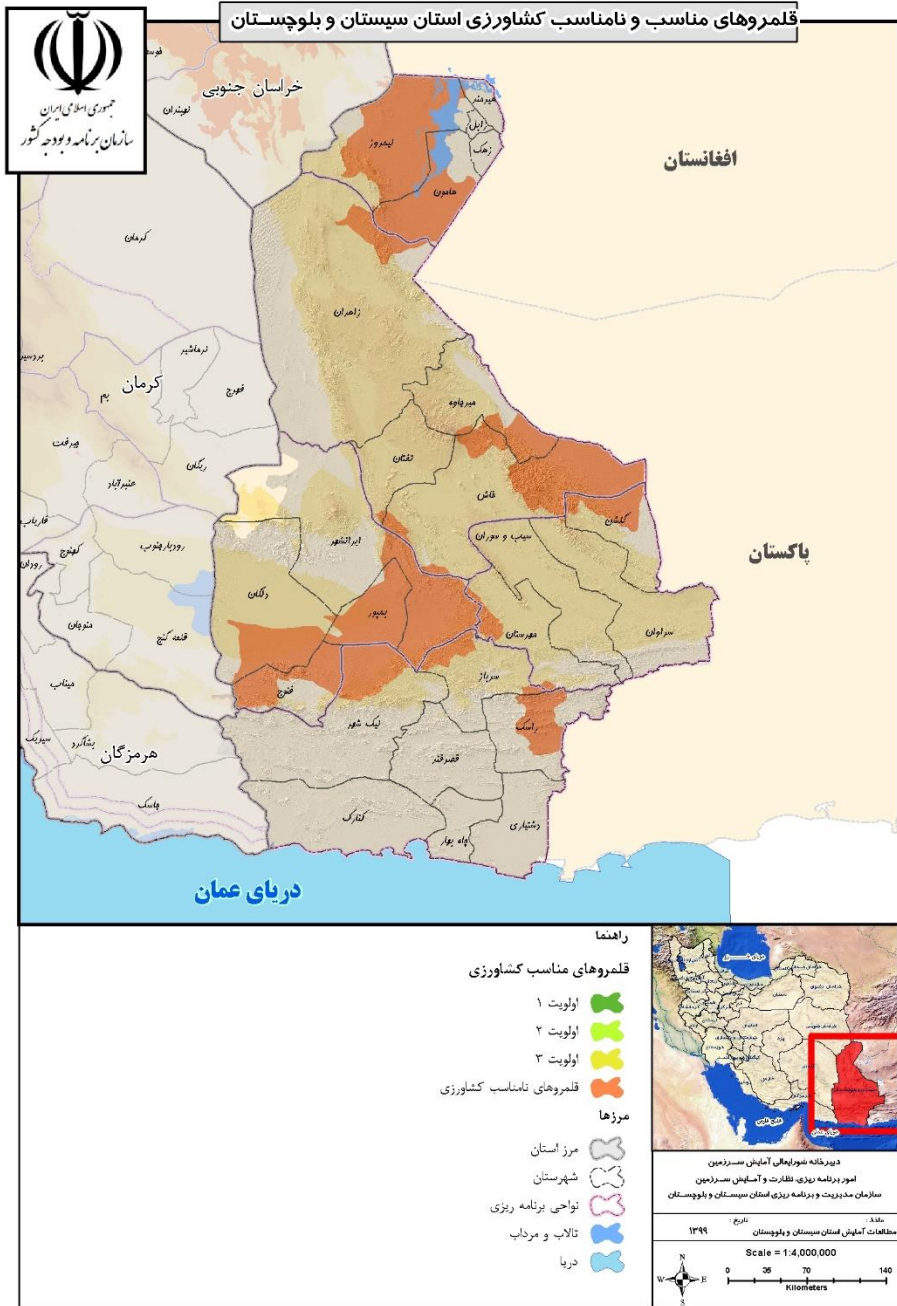
اطلس

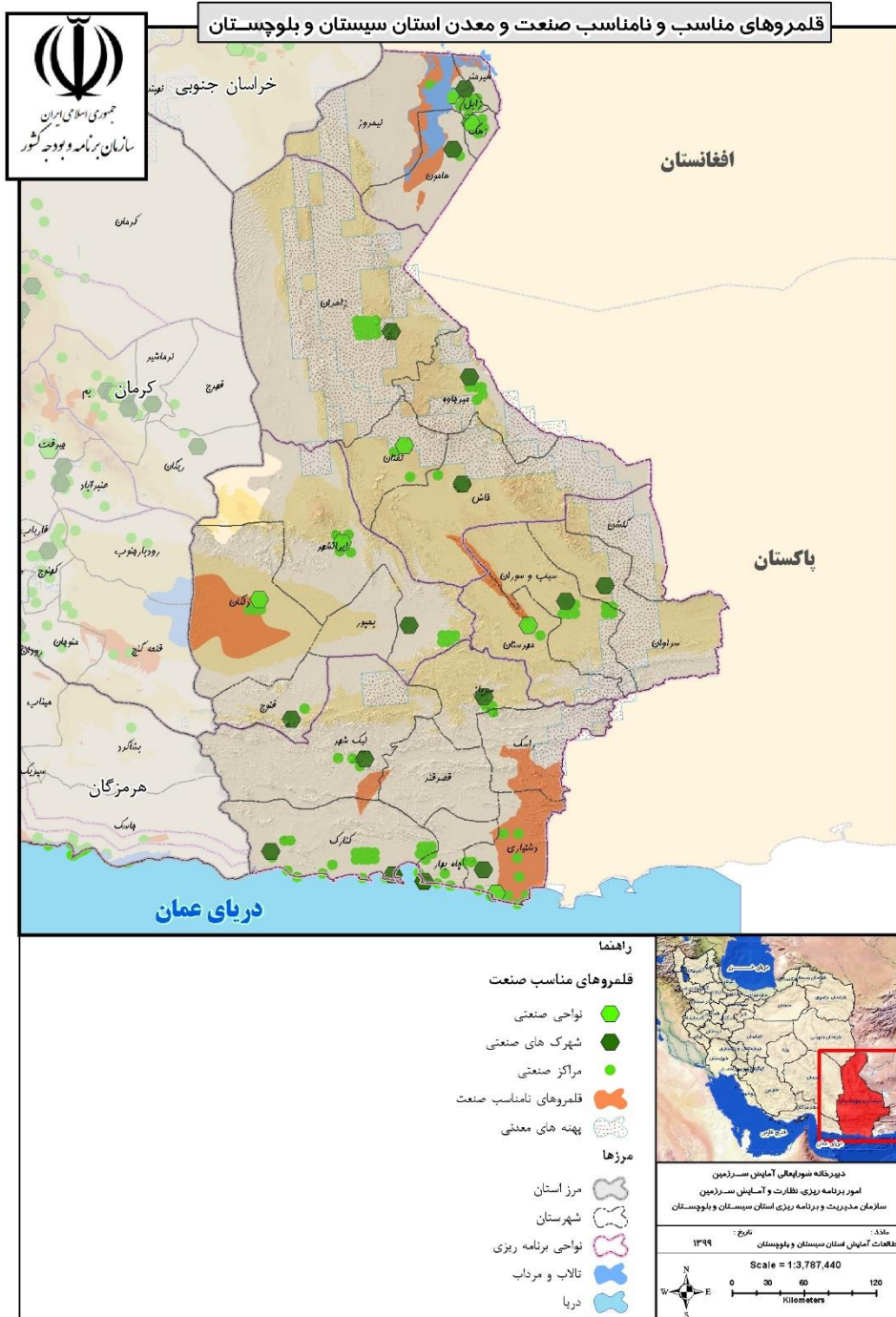
نقشه‌های سند آمایش
استان سیستان و بلوچستان

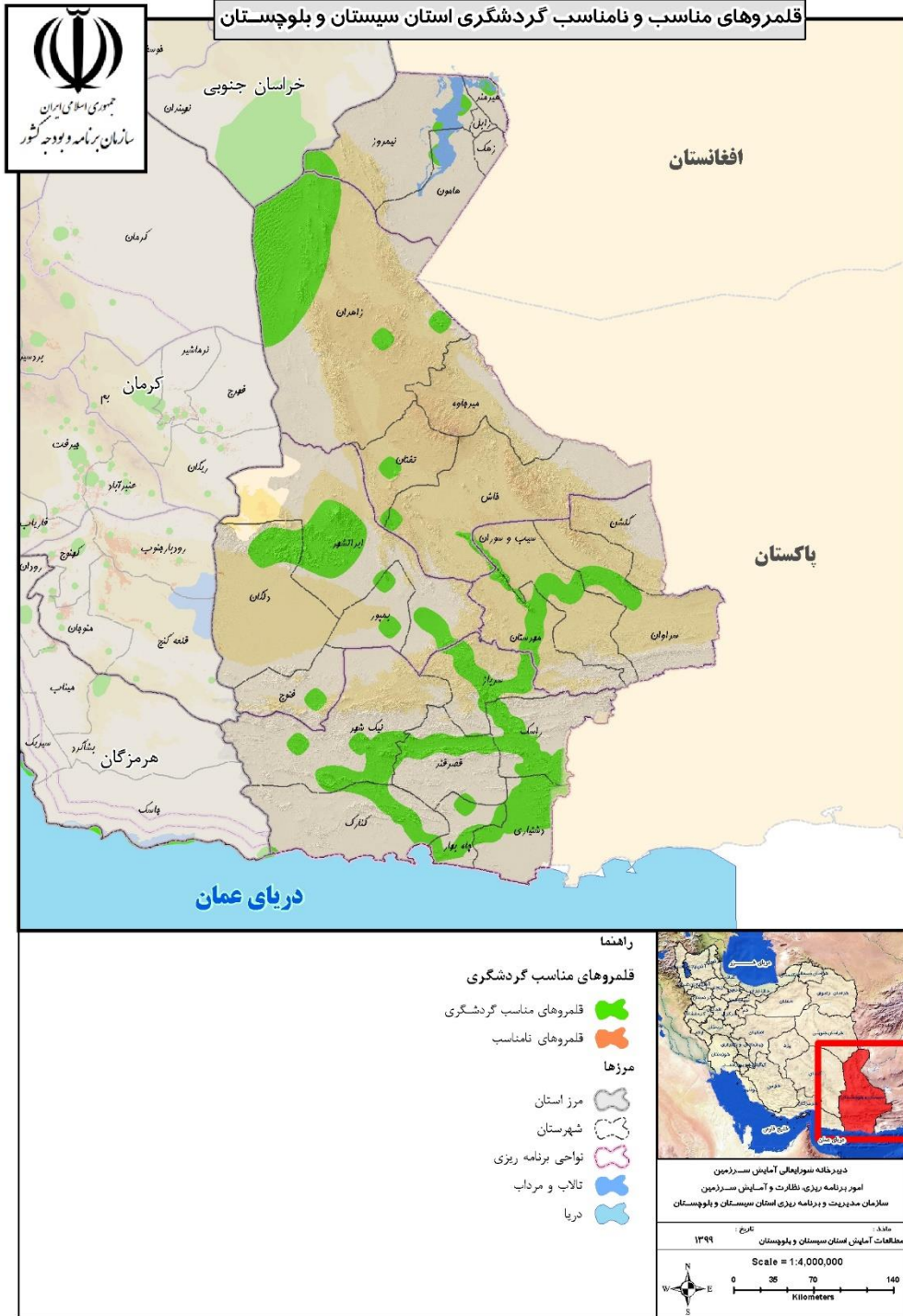

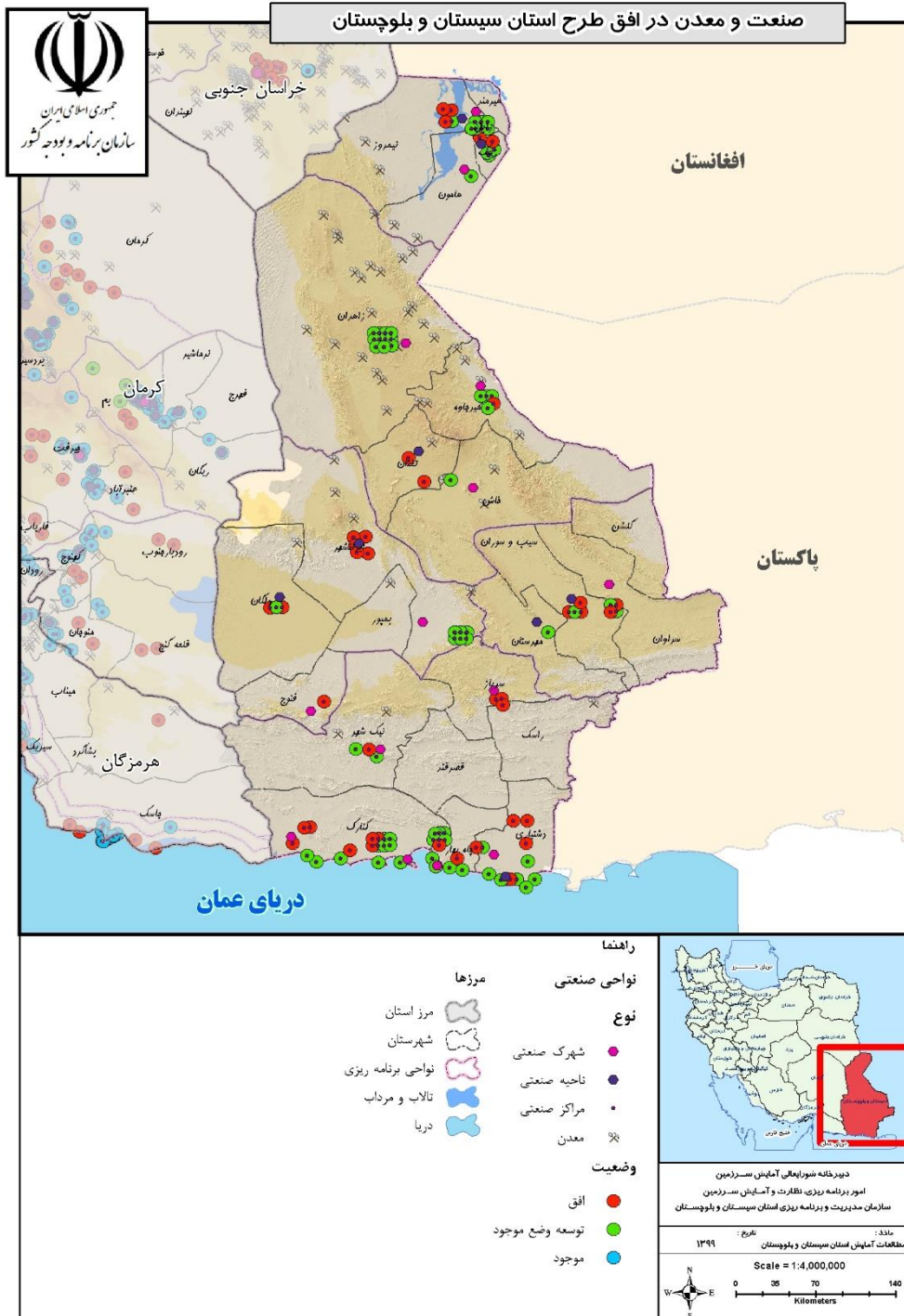

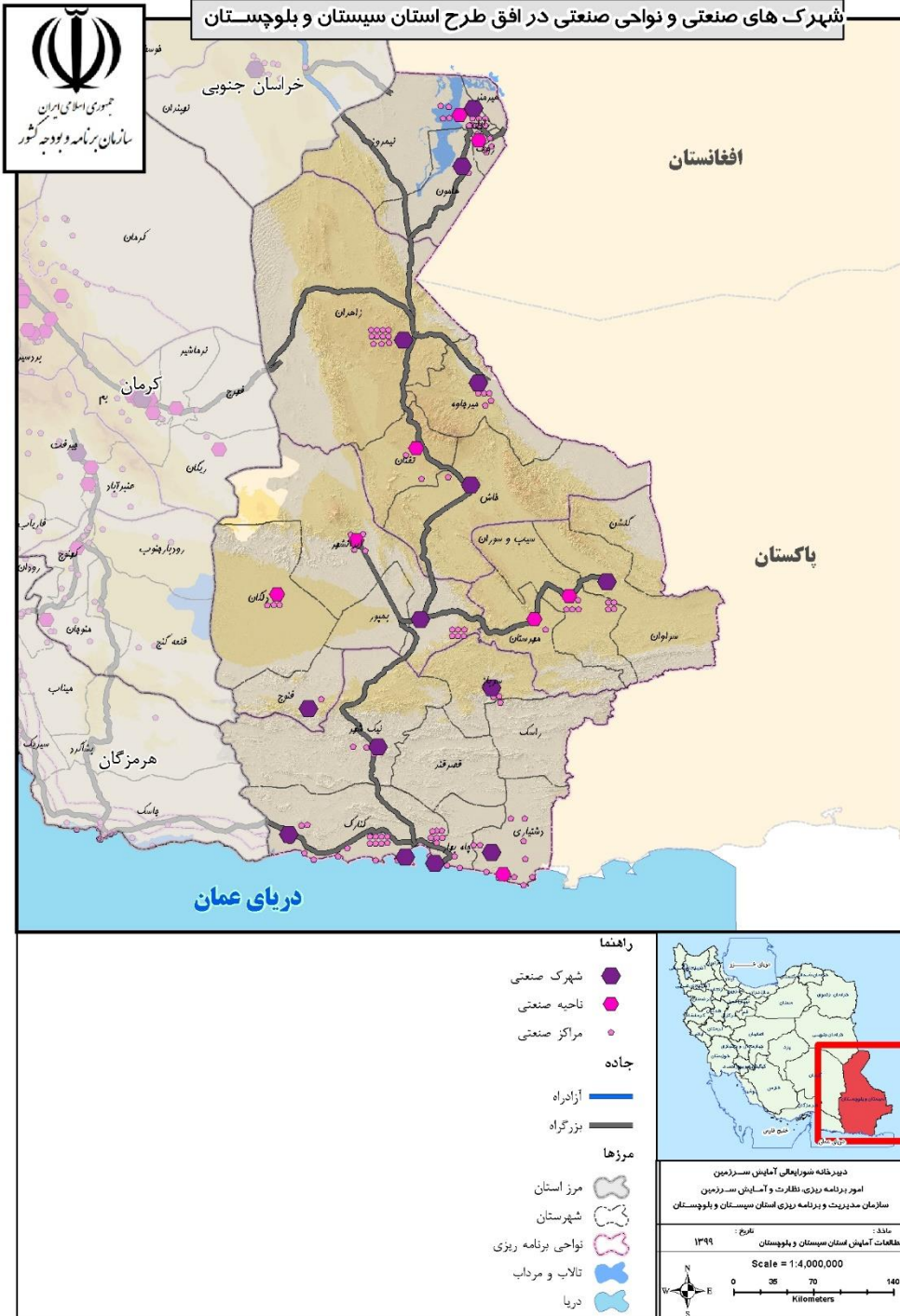

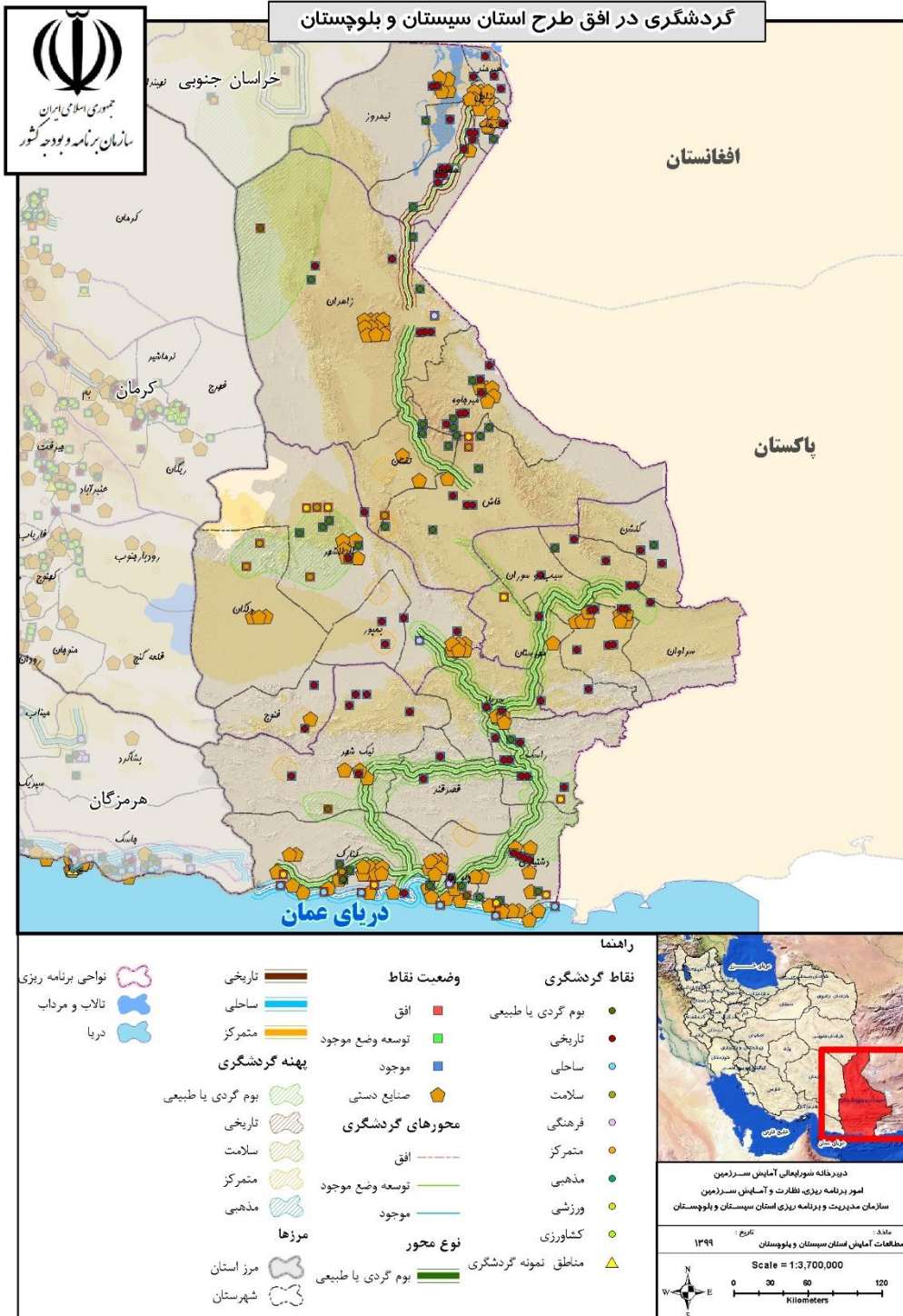

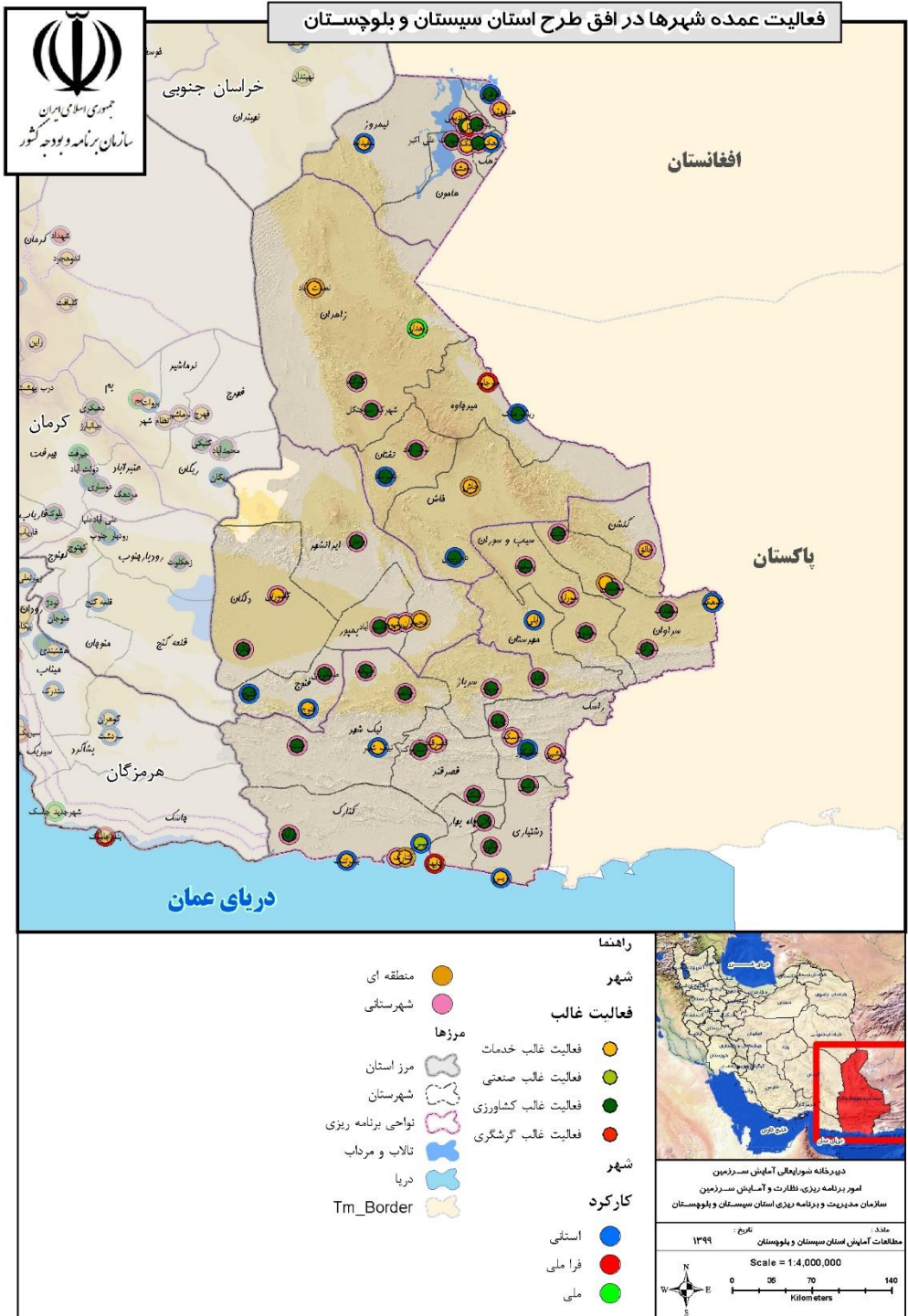

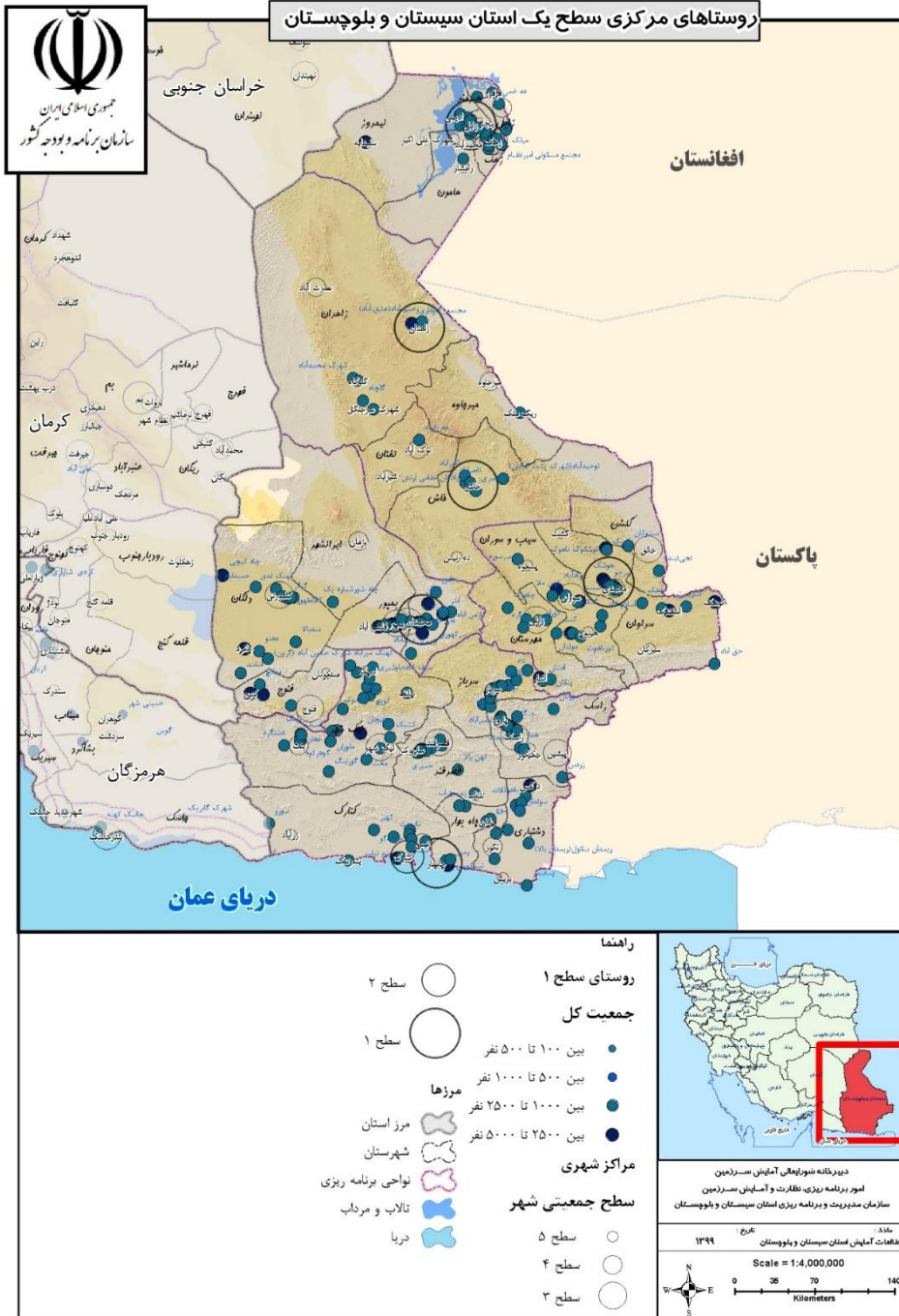

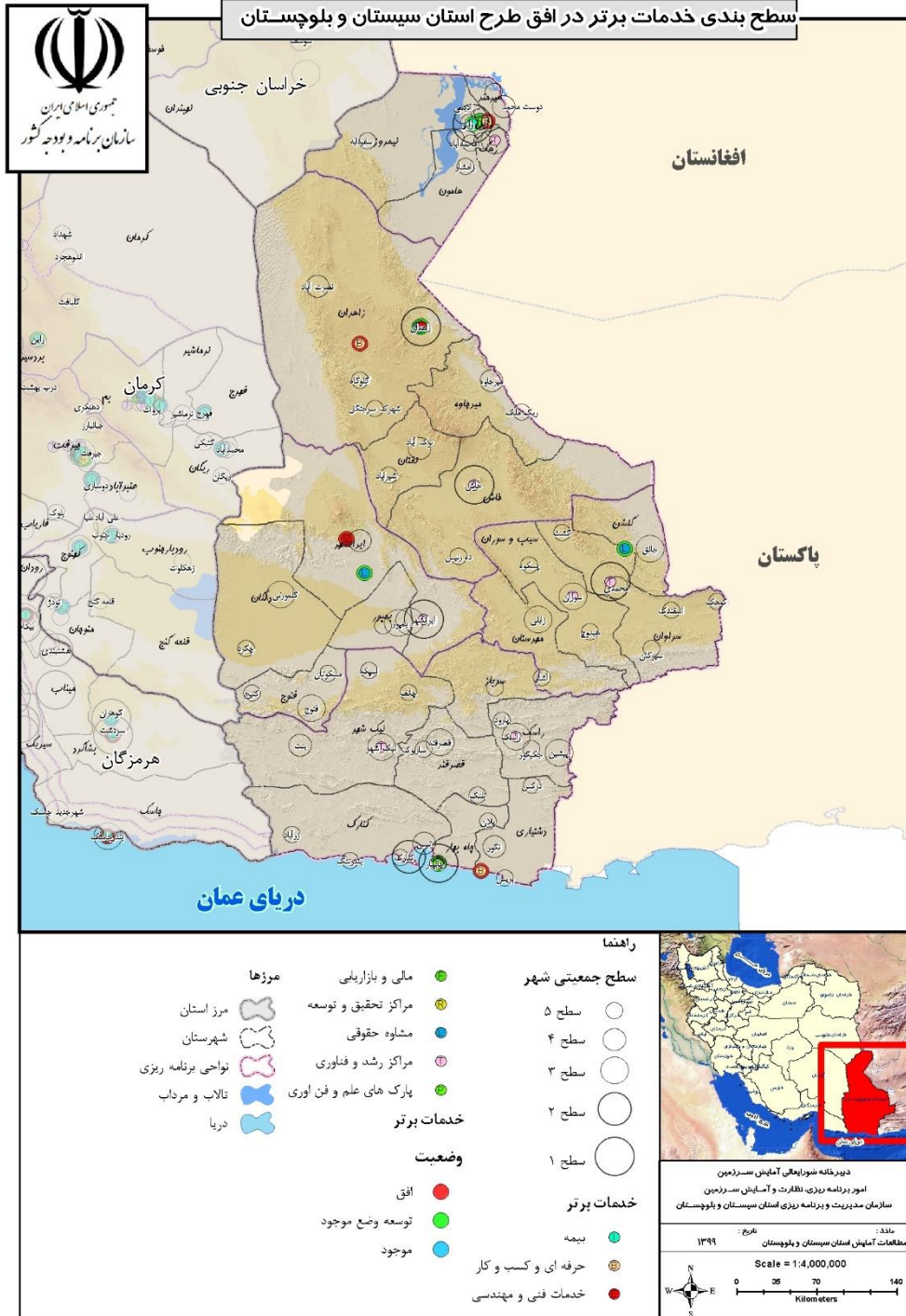

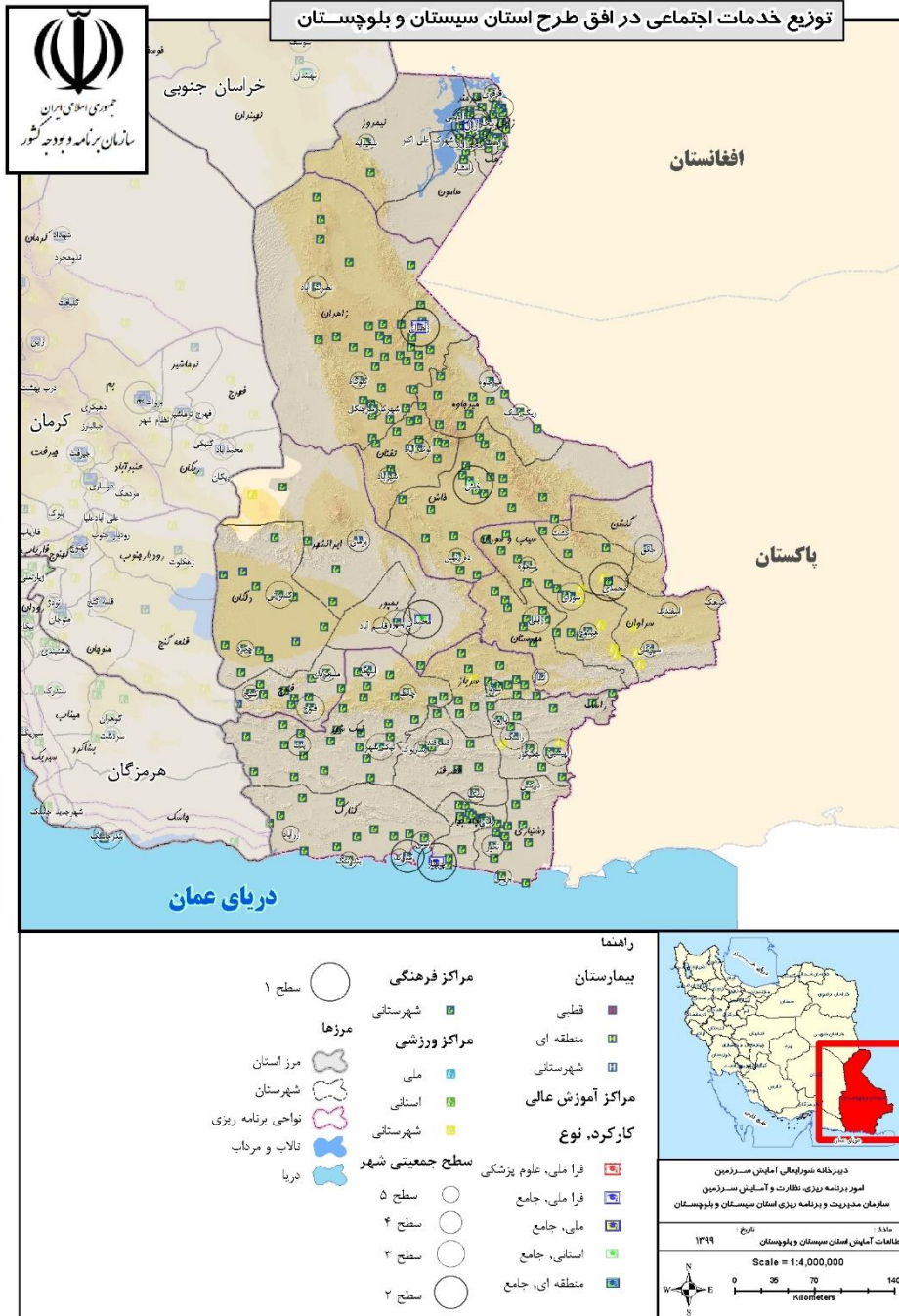

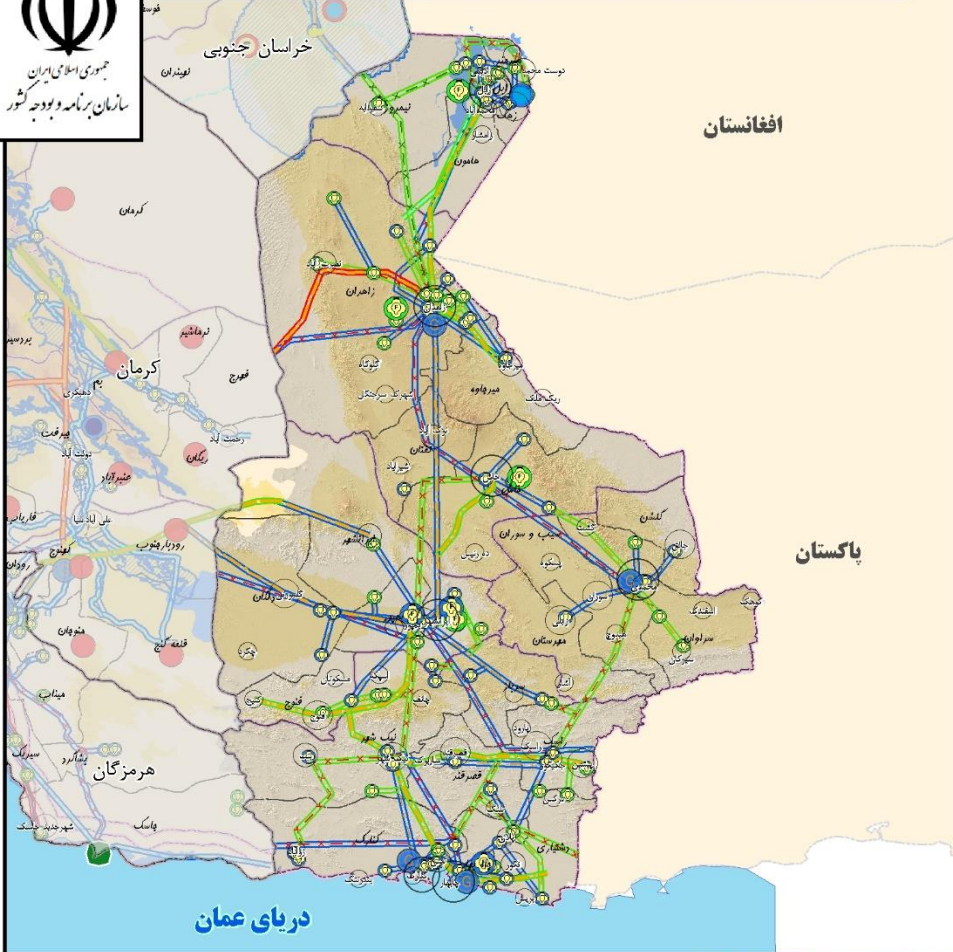

زیرساخت های انرژی و ارتباطات استان در افق طرح استان سیستان و بلوچستان

جمهوری اسلامی ایران
سازمان برنامه و بودجه کشور

راه‌نما	
تالاب و مرداب	سیکل ترکیبی
دریا	گازی
	ایستگاه تقابل فشار گاز وضعیت خطوط
	پست برق
	وضعیت مراکز
	توسعه وضع موجود
	افق
	توسعه وضع موجود
	موجود
	پهنه های دارای پتانسیل انرژی
	پتانسیل سایر
	مرزها
	خطوط انتقال گاز
	شبکه فیبر نوری
	مرز استان
	شهرستان
	نواحی برنامه ریزی
	سطح جمعیتی شهر
	سطح ۵
	سطح ۴
	سطح ۳
	سطح ۲
	سطح ۱
	آبی
	بادی
	خورشیدی
	دیزلی
۶۳	۱۲۲
۲۳۰	۴۰۰

دوره خانه شورایی آمایش سبز زمین
امور برنامه ریزی، نظارت و آمایش سبز زمین
سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان سیستان و بلوچستان

تاریخ: ۱۳۹۹

مقیاس: 1:4,000,000

Scale = 1:4,000,000

0 25 70 140 Kilometers

